

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahỹỹh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)
O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	61
Rukas	96
Jowāw	156
Atos	198
Roma	252
1 Korin	279
2 Korin	301
Garata	317
Epeso	327
Pirip	336
Korosa	342
1 Tesaronika	348
2 Tesaronika	353
1 Tsimoot	356
2 Tsimoot	363
Tiit	368
Piremon	372
Eberew	374
Tsijaag	394
1 Peed	400
2 Peed	407
1 Jowāw	412
2 Jowāw	418
3 Jowāw	419
Judas	420
Apokarip	423

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahỹh O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society.

O Novo Testamento na língua nadëb Brasil
2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do Brasil
© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahỹh

Hahỹh hã takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

Hahỹ takerih do pooj jé, hajõng ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tan'oo däk sa hã na-ãäj hẽ hajõng baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo.

Potugees kyy me ji maneëen tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äät ta wë. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëeb, sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa h'yyb tym dëeb. Jesus, P'op Hagä Do

T'aah badäk hahỹh hẽnh tamejõ hyng do né hẽ ta ti ji h'yyb tym dëeb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii. Tah'yyb däng do tii.

Gereg kyy me ramaneëenh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hỹh kä P'op Hagä Do wë ji nu dëe kån. Ta hyb n'aa na-ãäj hẽ tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëenh Jesus ky n'aa. Potugees kyy me ji maneëenh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahỹ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bäh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hẽ, p'ooj ub tabahup nä bã hajõng paa rerii bong ta hã kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hẽ tanahëej jëng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ãäj hẽ raberih ta tii. Da hẽ ti anäng nä hajõng ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nä ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ãäj hẽ Nadëb kyy me hahỹ ta heen n'aa kadakëe: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahỹ mo n'aa me takerii däk tii: [21 —*Jããm hẽ P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.*]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hã. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëed is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ãäj hẽ ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hã.

Hahỹ mo n'aa me ta yt hã takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa. Hahÿ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseróm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿÿn makū häd.

Eseróm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasóm.

Nasóm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, er wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reoboām.

Reoboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirōn buuj, Judah buuj majī, sa häj n'aa hēnh Judah buuj ramahūūm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirōn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakīm.

Erijakīm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akīh.

Akīh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matān.

Matān t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneēēnh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraãm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirōn häj n'aa hēnh ramahūūm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirōn häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿh

¹⁸ Hahÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wē. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bä Marija tanu meby bä ta wób sa hã.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newē däk do jawén paa bä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āās kas'ee wät ta hã ta s'ēē gó. Ti m' ta s'ēē gó āās ky hadoo ta hã. Hahÿ da ta kyyh:

* **1:17** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo . "P'op Hagä Do h'yyb däng doo" , tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bä taher'ood bä ta wób sa hã Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh — mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'y y da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus, † P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'y y manepäh nä doo. Enyy däk da aj'y y ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”, § näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kän. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëek doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagõõh tabenyy däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganny hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheer'oot doo. Sahönh hë Jerusarënh

panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëenh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang gannyh do hyb n'aa ta bagä n'aa, Isaraéw buuj, karapé haa h'y yb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'y yt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh gannyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'y ym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nyyw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kän mäh. P'aa hënh mä sagõõh rabahapäh ënh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kä kän tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bä kä. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bä kä rabawyyd kän mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëeh tüü sa taron nu paa me karapee t'aah wë.

† 1:21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § 1:23 Isajas 7.14 * 2:3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'y y genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † 2:6 Mika 5.2

Ti m' rawehëe kân ta hã. Ti m' raban'oo däk ta hã ta matym n'aa tak'ëp hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo raban'oo kân ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kân sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagõõh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hã ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —

Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ÿÿ hënh bë kejën hõm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, õm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hã.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kân Esit hënh hah'üüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kân Eróts bedëp nä bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëej wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”, † näng kerih do hã.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajään. Ti m' tamejüü mä radej'ëep hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ääj hë, sahõnh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ääj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. § ¹⁷ Tii d' né kä m'

kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ää 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hã”, †† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëe gó m' ääs kas'ee wät Joséh hã. ²⁰ Hahÿÿ da ääs kyyh ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majÿÿ —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëeg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kân Isaraéw häj n'aa hënh hah'üüm doo. ²² Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa †† bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ÿÿ hënh tahõm bä kä. Ti m' ta s'ëe see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ÿÿ hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kân. ²³ Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kân. Tii b' mä kaja kân hahÿÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hã: “Ramanëënh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahõm kân Judah häj n'aa bä tabanawäng hënh. T'ÿÿ hënh mä tamaher'oot maa new'ëe do sa hã P'op Hagä Do kyyh. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

† 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hã. ** 2:18 Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ääj hë sa taah rap'ää oot, Jeremij ky däng doo da né hë.

†† 2:18 Jeremij 31.15 †† 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë.

—Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hẽ ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahỹ tabaheer'oot noo gó:

“Hahỹ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajök Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ääj né hẽ m' rabahõm Jowāw wë. ⁶ Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëenh doo, hajök Sadáséw ramaneëenh do na-ääj hẽ ta wë, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yy näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh? ⁸ Taw'ääts hẽ pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hõm bä. Bë metäh hanäm do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraäm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraäm panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä tahajaa hahỹ pä tawareem bä, Abaraäm panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadaheë däk do tabageëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hẽ joom tääg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hỹh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do

metëe n'aa. Ti awät da jawén ÿ tak'öp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿ. Hä ÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tääg hõ hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanaw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyty hẽ tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hẽ ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëe me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahänh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tääg hõ me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëenh tamii Joradän häd näng doo hënh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geäm paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana õm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hẽ ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hẽ. Taw'ääts hẽ ër bad'oo sahõnh hẽ ër hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kän Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nyyw hẽ tabanyyh tame naa. Tabanä sii hẽ m' wë kabasëets hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahỹ da m' ta kyyh:

—Hahỹ tah ÿ, tak'öp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahỹh*

* **3:3** Isajas 40.3 * **4:** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

1 Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm kån Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. 2 Ti m' 40 ta ā noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. 3 Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejō hahÿ pä rakawereem padëek pāw —näng mäh.

4 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedëp. Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mä Jesus.

5 Ti m' Jesus Dijab mahũũm kån Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hēnh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

6 —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũ. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta āās, baad òm rabahag'āās hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pä hā a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

7 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-āāj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagä Doo, a hagā n'aa”§ —näng mä Jesus.

8 Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hā sahōnh hē badäk hahÿÿ hā hanäng do häj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanām doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hā hanäng do na-āāj hē. 9 Ti m' taky hadoo ta hā:

—Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hā, wë ÿÿ, tũ a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

10 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy

kerih doo: “Jāām hē P'op Hagä Doo, bë hagā n'aa, bë wehëë. Jāām hē ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,** näng kerih doo —näng mä Jesus.

11 Ti m' Dijab bahōm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mä Jesus, ranoo mä ta hā ta waa kä.

Jesus du doo tama metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hōm kån mä Garirej häj n'aa hēnh. 13 Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gā panang Kapar-Naũm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naũm badäk, Seburũn, Napatawi sa häj n'aa bä.††

14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburũn, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj däk hā badäk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.

16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, rahapëë däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡

Dajëb bawät bä habok do sa hā ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tama-her'oot sahōnh hē sa hā. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'āās doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

† 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburũn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hā takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj Än-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. 19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nadó boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20 Ti m' nyyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ūūm kån mä ta sii.

21 Ti bahānh mä Jesus bahapäh ajyy Tsi-jaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahōm hyb n'aa. 22 Ti m' nyyw hē m' ragatsëg n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hōm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahōm kån mäh.

23 Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hōm sahōnh hē sa nahëeh. Tabaheso hōm na-ääj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. 24 Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hã. Ti hyb n'aa ramena kån ta wë nahëe enäh doo. Hajōng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahōnh hē sa nahëe Jesus hahëen hōm mäh. 25 Hajōk mä Jesus jawén hah'ūūm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'ūūm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradān häd näng do tamyyj däk hēnh naa m' ta wób kä.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti m' hajōk do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëek waëe hã m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do

rabana ta wë, 2 ti m' tadu doo tama metëek do sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

3 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã hē daab na'yyp doo, sa h'yyb gó jãām hē P'op Hagä Do hã daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

4 —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yyim do hyb n'aa da sa hã.

5 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hē sa h'yyb mahūūm doo, sa hejój hã h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

6 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarēn doo da ji bawät do hã tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo däk da sa hã.

7 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehīn doo. P'op Hagä Do t'yyd mehīn da sa hã kä.

8 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hē h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

9 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.

10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karēn do ramoo bok do hyb n'aa rarahejää do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejä bä, bë rarahejä bä, daap hē nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. 12 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bä né paawä! Tii d' né paa sa wahë makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejää né paa sa hã —näng mä Jesus.

* 5:5 Taw'ääts hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëék do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

¹⁴ —Badäk hahÿÿ hã habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo. ¹⁵ Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ënh bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kã bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëék do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ãäj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ãäj hë, takaja däk hyb n'aa, hã ÿ kametëeh hyb n'aa na-ãäj hë. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëej bawät nä bã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hã kerih do kametëeh bã kã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ —Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bã ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hë ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëeg bã na-ãäj hë,

† **5:13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãä hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. ‡ **5:13** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã. § **5:21** Esodo 20.13

ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hã. Ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bã sa bahãnh, dooh tabad'op hë bë haja bã hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee bë hado bã —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hã ji hyb n'aa newëë do hã ky n'aa hahÿÿh

²¹ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hã kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”, § näng kerih doo. ²² ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿ bë hã: Jé ta da hadoo do wë kawajãän do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãä péh, taw'ãäts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its õm!”, hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do hã mama ejuu bã mahyb n'aa es'ee bã a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bã taw'ãäts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bã ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë õm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb ennyw padëek hyb n'aa. Tii bã maju kã P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ãäts hë nayyw hë mah'yyb enäw a wë kawajãän doo, hyb n'aa jawyk do wë õm tamahüüm bã õm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõõ bã, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hã ky n'aa etyy do hã, õm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bã, hyb n'aa jawyk do õm tabahaëenh da warahén hã, õm tadawäts

geët hyb n'aa kä. ²⁶ Dooch d' manä bä kä tii bä, sahõnh hẽ manepaag bä. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ỹj sa wẽ ky n'aa hahỹh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh hahỹ kamejũ doo: “Aã manä ta seeh ỹm sii”,** näng kerih do paah. ²⁸ Ỹj kä, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Ỹnh wẽ ty gadäk doo, ta sii hahỹ do hyb n'aa newẽ däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hã kä. Nesaa do tamoo wäd däg kãn, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hẽ paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hẽ sét a hã hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hẽnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hẽ paawä magakyd hõm a moo. Madawäts hõm. Taw'ãäts hẽ sét a hã hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hẽnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh†† —näng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh, ji bawät ji ỹm wẽ ky n'aa hahỹh

³¹ —Hahỹ da kamejũ do paah: “Jé ta ỹm heréd hõm doo, taw'ãäts hẽ taban'oo däk né hẽ ta heen n'aa kerih do ta hã”,‡† näng kerih do hã. ³² Ỹj kä, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Jé daap hẽ ta ỹm heréd hõm doo, ta ỹm wadii do hyb n'aa tanado bä, ỹnh ta patug nadoo do sii he'ỹh do hado däk tan'oo bä ta ỹm paah. Aj'y see gat'ëe däg bä ta ti ỹnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ỹm sii he'ỹh do hado däk tii —näng mäh.

4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'ũm pé do ky n'aa hahỹh

³³ —Bẽ maa napäh né hẽ p'ooj ub er wahẽ makũ hã kamejũ doo: “Maky kahỹd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã maky

däng doo. Mamoo wäd né hẽ ta hã maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ Ỹj kä, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ ky dẽe manä da. P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng hadoo hỹ pong jé. Ti hyb n'aa bẽ ky dẽe manä hỹ pong jé hã, bẽ ehub né hẽ bẽ ky däng do bẽ metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahỹ hëej. §§ Ti hyb n'aa, bẽ ky dẽe manä badäk hahỹ hëej hã, bẽ ehub né hẽ bẽ ky däng do bẽ metëeh hyb n'aa. Bẽ ky dẽe manä Jerusarënh panang hã, bẽ ehub né hẽ bẽ ky däng do bẽ metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ bag'ãäs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bẽ ky dẽe manä bẽ nuu hã. Dooch ji haj'as pé ji hã hẽ ji ahỹd bä. Ji sëen na-ãäj hẽ dooh ji haja bä ji ahỹd bä. ³⁷ Ti hyb n'aa kä, “ỹj” bẽ noo bä, taw'ãäts hẽ “ỹj” né hẽ bẽ h'yyb gó. “Dooch” bẽ noo bä, “dooch” né bẽ h'yyb gó. Jãam ti bẽ kyyh. Dooch hyb n'aa tak'ëp bẽ ky n'aa h'ũm pé bẽ metëeh hyb n'aa ta ti bẽ ehub né hẽ. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hẽ ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'ũm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahỹh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ kamejũ doo: “Ta da hadoo do matym rejã doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ãäj ji rejã. Ta da hadoo do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tæg see na-ãäj hẽ ji rejã”,*** näng kerih doo. ³⁹ Ỹj kä, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ mahũm manä hyb n'aa jewyk do sa wẽ nesaa do bẽ hã moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hẽnh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wẽ a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk do na-ãäj hẽ. ⁴¹ Õm ramejõ bä sa ma mas'ëed bä raky n'aa jaw'yyk do anoo do pënh, tii bä mamahãj manä ta ti

** 5:27 Esodo 20.14 †† 5:30 Dooch Jesus mejõ bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hẽ ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãäs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëe hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooch masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. ‡† 5:31 Dew-Teronom 24.1 §§ 5:35 Hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng hadoo. Badäk hahỹh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hã. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do bag'ãäs. Ti né sahõnh hẽ danäh, tahanäng pé tii. *** 5:38 Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21

ramejũ doo. Taw'ãäts hẽ raky däng do bahãnh maş'ëed.††† 42 Man'oo a da hadoo do ets'ëe bã a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëe bã tab'aanh doo, man'oo né hẽ —näng mäh.

6. Baad ji awäd bã, ji majĩ sii hẽ ji kamahãn do ky n'aa hahỹh

43 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ ramejũ do paah: “Makamahãn a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majĩ.”††† 44 Yỹ kä, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ kamahãn bẽ majĩ. Bẽ ky n'aa ets'ëe bẽ hã rejã doo, 45 bẽ Yb hỹ pong jé hawät do taah né bẽeh, bẽ metëeh hyb n'aa ta tii hã. Bẽ Yb hỹ pong jé hawät do anoo papỹy bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ãäj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ãäj hẽ. 46 Bẽ gadoo bẽ ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagä Do hanaa, jããm né hẽ bẽ kamahãn bã bẽ hã kamahãn doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bẽ ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ãäj rakamahãn sa hã kamahãn doo. 47 Jããm hẽ bẽ wakããn hedoo do bẽ edëe bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bẽ bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ãäj né hẽ redëng sa wakããn, sa najiis. 48 Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad had'yyt hẽ bẽ babok, bẽ Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hẽ tabawät doo da —näng mã Jesus kyyh sa hã.

6

Tamawoob hẽ hedoo do Jesus ma metëek P'op Hagä Do ji weh'ëeh do ky n'aa hã

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bẽ moo bok bã, taw'ãäts hẽ bẽ moo boo bẽ raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bẽ moo boo bã bẽ hã raj'aa etsë hyb n'aa, ti bã dooh bẽ gado wäd bã hanãm do ta sãm bẽ Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bã do ky n'aa hahỹh

††† 5:41 Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hãj n'aa bã mejũ do rahajaa, rakarën bã, ramejũ Isaraéw buuj rasëet sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bã, ramejũ do bahãnh ji asëet, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bã. ††† 5:43 Rewitikos 19.18

2 —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, magamehã manä toröm-bet, òm ramanatakëe hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, sa hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bẽ ỹ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me né hẽ ragado däk ta sãm. Dooh ragado wäd bã hanãm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. 3 Kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, maher'ood manä ta wób sa hã, 4 ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bã kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bã manoo doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëe bã ky n'aa hahỹh

5 —Bẽ ky n'aa ets'ëe bã, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bẽ adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bã, hajök do rababok bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã na-ãäj ti ragen'aak raky n'aa etsëe rabë bã, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bẽ ỹ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me ragado däk ta sãm. Dooh ragado wät pé hanãm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. 6 Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëe bã, ajëe suun a tób gawakõ gó, manoo gatsëe däg ta gawakõ, ti bã maky n'aa ets'ëe a Yb, hỹ pong jé hawät do ji nahapäh do hã. Tii bã kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëe do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo. 7 Bẽ ky n'aa ets'ëe bã, bẽ ky n'aa jebaaj manä bẽ etsëe doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëe doo, hajõng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. 8 Bẽ ky n'aa ets'ëe pooj jé bẽ Yb hapäh bẽ wë badoh doo. Ti hyb n'aa bẽ ky n'aa ets'ëe manä nanäng raky n'aa etsëe doo da.

9—Taw'ãäts hẽ hahỹ da d' bẽ kyyh bẽ ky n'aa ets'ëe bã:

“Ee, hỹ pong jé hawät doo,

ãã karēn sahōnh hē òm rahyb n'aa jew'yyk.
 10 Æã etsēē a hã,
 sahōnh hē mabag'ããs do nayyw hē takajaa
 hyb n'aa ãã wē.

Æã karēn sahōnh hē badäk hahÿÿ hã
 habong do ramoo bok makarēn doo,
 hÿ pong jé ramoo bok doo da makarēn doo.
 11 Man'oo had'yyt hē ãã waa.

12 Mamabaan hōm nesaa do ãã moo bok do
 paah,
 ãã mabaan hōm doo da ãã wē moo bong do
 nesaa doo.

13 Man'oo manã nesaa do ãã tah'yyb tatuk.
 Æã mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahānh.*
 [Òm né ti sahōnh hē bagãã had'yyt doo.

Òm né ti hejooj had'yyt doo.
 Òm né ti ji j'aa etsēē had'yyt doo. Ti né hē.
 Taw'ããts hē]”, nãk da bēēh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa mabaan bã nesaa do bē
 wē ramoo boo bã, tii bã bē Yb hÿ pong jé
 hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hē bē
 hã. 15 Bē hyb n'aa manabaan bã nesaa do
 bē wē ramoo bok doo, tii bã dooh na-ããj hē
 bē Yb hyb n'aa mabaan bã bē hã nesaa do
 bē moo bok doo.

*3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op
 Hagä Do ji weh'ēēh bã ky n'aa hahÿÿh*

16 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bē weh'ēēh hyb n'aa bē
 kas'aah bã, bē metã manã bē h'yy gajēng
 doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky
 ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo
 da. Ta ti rah'ÿÿt sa mamets rakas'aah ta
 wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bē ÿ ma-
 her'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsēē
 doo me, ragado däk ta sãm sahōnh hē. Dooh
 ragado wät pé hanãm do P'op Hagä Do
 hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.
 17 Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä
 Do maweh'ēēh bã, taw'ããts hē mahetsyid
 a mamets, mahawug ta syyj buu benyym
 do a nuu gó ji bahed'oo doo da 18 kas'aah
 doo me P'op Hagä Do maweh'ēēh do ta wób
 ranahapäh hyb n'aa. Jããm hē a Yb, hÿ
 pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh

* **6:13** Tahajaa na-ããj hē ji erii bã: “Æã mamo n'aa jesu nesaa do mahānh.” † **6:22** Ji etsēēh, P'op Hagä Do hã ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. m' ti baad nadoo do ji matym.

hyb n'aa. Tii bã kã, a Yb hÿ pong jé hawät
 doo, kejēn doo gó makas'aah do hapäh doo,
 anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng
 mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē ata manã bē ma takah'ũũm hyb n'aa
 badäk hahÿÿ bã, kamera hedoo do ji ma re-
 jãã doo bã, ji ma hetôt bã, hets'ēēk do bē tób
 ranoo eē hōm doo bã bē ma rabets'ēēk hyb
 n'aa. 20 Taw'ããts hē bē moo boo had'yyt hē
 ti P'op Hagä Do bē hã takarēn doo. Tii bã da
 bē gadoo da hÿ pong jé ta sãm P'op Hagä Do
 hanaa. Hÿ pong jé dooh kamera hedoo do
 rejã bã ta sãm P'op Hagä Do hanaa ji gadoo
 doo. Ta tii bã dooh tahetōd bã ta sãm, ta tii
 bã dooh retsēēg bã P'op Hagä Do hanaa ji
 gadoo doo. 21 Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ēp
 bē kamahān do banäng bã, tii bã bē h'yyb
 bawät —näng mäh.

22 —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado
 bã ji matym,† ta bag hado däk sahōnh hē ji
 hã. 23 Baad tanado bã ji matym,‡ badagyp
 hadoo sahōnh hē ji hã. Ti hyb n'aa, ta bag
 hadoo bē hã hanäng do paawã, badagyp do
 tado bã, tak'ēp tabadagyp tii bã bē hã.

24 —Dooh hajaa pé pawóp hē ta kariw
 n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado
 bã, ta kariw n'aa see dooh takamahān bã,
 ta see ti takamahān. Ta see wē da baad
 tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da.
 Ti hadoo bē hã. Dooh bē haja bã bē h'yy
 keséj bã. Dooh bē haja bã P'op Hagä Do hã
 bē h'yyb däg bã, dajēēr hã na-ããj bē h'yyb
 däng bã —näng mã Jesus.

25 —Ti hyb n'aa bē ÿ maher'oot hahÿÿh:
 Bē hyb n'aa tón had'yyt manã bē babok do
 hã, bē waa hã, bē eēk do hã, bē saroor
 hã. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahānh ti
 ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. 26 Bē hegãã
 taw'ēēd. Dooh reloom bã joom tym. Dooh
 rata bã joom ag sa waa tób n'aa yt hã. Ti
 hado né paawã, P'op Hagä Doo, bē Yb, anoo
 sa waa. Taw'ēēd P'op Hagä Do kamahān
 do bahānh bē takamahān. 27 Tak'ēp bē hyb
 n'aa newē had'yyt né paawã, dooh bē haja
 bã bē aboo dawēd bã ta tii da —näng mäh.

† **6:23** Ji netsēh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né

28—Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëek do pan'aa hã? Bë hegãã tabawä n'aa ts'ooh joom banäng bä hawäng doo — näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, 29 Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahãnh tabanäm ti tabawä n'aa ts'ooh. 30 Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hã, nayyw hë tsawyy jëng do hã, ji gatäng do hã, dooh g'eeh ti bahãnh baad ub tabahag'ããs bëëh? Tanoo né da bë hã bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bë h'yy kana'eeh? 31 Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' äã awa? H'ëed g'ee d' äã eëek? H'ëed g'ee d' äã dadäk?”, bë an'oo manäh. 32 P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb padëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. Bë Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bë wë bedoh doo. 33 Taw'ãäts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ãäs do hã, baad hedoo do ji hã takarën do hã na-ãäj hë. Tii bä kä, tanoo da bë hã sahõnh hë bë wë bedoh doo. 34 Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hã. Jat'iip hadoo na-ãäj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëëh. 2 Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëëh.

3—Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? 4 Hëd n'aa, “Na b'aa

* 7:6 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëen do maa nanewëe do sa hã. Sa hã ji ky kahüüm bä, ji rarahejãã da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hã ji ky kahüüm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eep do hadoo tii. † 7:7 Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëe do hã tahanäng pé m' tii bë esóts bä bë aw'yyt. ‡ 7:7 Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hã ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëënh doo.

hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, ma-banäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? 5 J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

6—Bë an'oo manä awaar hã tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hã majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb. Ratsab'eep da bë majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

7 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëe, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.† Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëes.‡ 8 Jé hetsëe doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëes da ta hã P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

9—Pãw bë t'aah ets'ëe bä ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hã? 10 Tah'ÿÿb bë hã tets'ëe bä ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hã? Dooch. 11 Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hã. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hã hetsëe do hã.

12—Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë bë bad'oo do hã, bë moo boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën do bë hã ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagä Do ky n'aa rod reriü bong do hã kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hÿ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajök maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë majëe suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahüüm

doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahôm doo. Dooch tahajõõ bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —nāng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganāng sa hā ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakā, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāän do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madāk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hā, raheer'oot do hā na-āāj hē bē da h'yy genāh sa hā, joom ag hā ji bahapāh do hadoo joom ȳn hā. Dooch ji awyyd bā uwa ag sasēng tēeg hedoo do hā. Dooch na-āāj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hā. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahôm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yym nāng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēem, ji tēeg hado dāk tii bā. ²⁰ Joom ag hā bē hapāh doo da ta ȳn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genāh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hā —nāng mäh.

²¹ —Dooch sahōnh hē “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ȳ ramaneēēnh doo, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo da. Jāām hē Yp ȳ hỹ pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'āās bā tagadoo. ²² Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹh da hajök do sa kyyh hā ȳy: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa āā baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padēek do āā habēē hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng āā pehuunh doo?”, nāk da. ²³ Tii bā kā, hahỹh da da kēh ȳ sa hā: “Dooch noo gó bē ȳ hapēē bā. Bē anā matym ȳy gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nāng da kēh ȳ sa hā.

²⁴ —Ti hyb n'aa kā, hahỹ kēh ȳ maa newēē doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganāng do hadoo, tababang bā, pā banāng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawā naēng, tamii agyyb né paawā ta

tób hā, bah'ood ahēm né paawā ta hā, dooh tatē hyy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejēh do hyb n'aa. ²⁶ Kēh ȳ maa newēē doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naēng, ag'yyp tamii ta tób hā, bah'ood ahēm ta hā. Tii bā tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti taheer'oot doo, maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mā tama metēek do hā. ²⁹ Rawén meuuj bong mā tama metēek mā hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matēg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do rama metēek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' waēē bā naa Jesus bahyng bā kā hajök mā had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mā ta wē. Ti m' tabahyy hāng mā ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mā Jesus hā:

—Wahēh ȳ n'aa, —nāng mäh —makarēn bā tii, mahajaa né hē nahāh ȳ mado hōm —nāng mā ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Ȳ karēn —nāng mäh. —Has'oo däg! —nāng mā ta kyyh.

Ti m' nanyw hē kā m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

—Maher'ood manā ta wób sa hā —nāng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo wät do wē. Mametā ta hā ōm has'oo dāk doo. Mamoo wäd Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, ōm has'oo dāk do baad sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus ta hā.

Warahén sa wahē n'aa see Jesus hā h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd nāng doo bā Jesus kajaa bā kā, Roma buuj warahén n'aa sa wahē n'aa see ana kän ta wē, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hā taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh—tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë. T'ĩ hënh ÿ bahõm ÿ haso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hã, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hã, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajõk do ta sii han'aa do hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hã ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraãm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee raba-hadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hã, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hã Jesus ky hado kån:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bä Jesus bajëë suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom

ta hã. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hã tamoo däng, ti m' nayyw hë oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramenaa ta wë hajõk karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahãnh.

Tado hõm äã nahëëh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajõk do ta w'oo hã kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëëk do sa hã:

—Hamäh, èr atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hã:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä õm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nayyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé ta her'oot do hã: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejõ bä.” † **8:17** Isajas 53.4

m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Æã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajãän do hyb n'aa, dooh m' t'ĩ hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejãä do pooj jé makarën äã marejãä? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabaheew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Æã mahabëe nä bä, man'oo äã bajëe pëe too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ĩ hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ãäj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus

rabaheg'ãäs hyb n'aa. Ti m' Jesus raba-hapäh bä m', rabetsëe ta hä tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejãä hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahõm kån mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, taba-hapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata maba-hadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëög geët, ahõm kån mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajõk dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo, * ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ããj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hä: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehÿin sa da hadoo doo”, † näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooch ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëenh hyb n'aa. ‡

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ããh, Pariséw na-ããj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëeh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån § —näng mäh.

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakāan. Ta bahānh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kån. ** **9:17** Dooch ji mekuuj bä papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä päan papuuj bäh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahānh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hë uwa bëë hä. Dooch ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kä karejā kån —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëëh egän so bä, ta hood papuuj keh'üüs nä. Tii bä uwa bëëh, ta hood na-ããj hë dooh takarejā bä** —näng mä Jesus.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ÿÿ, ta hä moo dëë, tii bä da tok ÿ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kån ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ÿÿnh nahëë näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëë badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hä m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nyyw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä

m' manarapew hadoo do ragamehyyh doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hä:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Ayyh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nanyw mä karapee bas'ëëg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kån mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahyyh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëj bong. Hahyy da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehïin ääh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëë suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beaanh sa hä:

—Bë ky daheeh g'eeh y haja bä bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Yy. Ää ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hä, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nanyw hë m' p'aa hënh mä raba-hapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'yym sa hä ranaher'oot hyb n'aa sa hä tamoo wät doo. Hahyy d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hä —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geäm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa

hënh. Hajök do tïi hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Doooh noo gó hapäh pé hahy hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Doooh. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hë sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëëk P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëen hõm mäh.

³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehïin mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Hajõng baad nadoo do rahoop. Doooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hä. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hä. Hahyy d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa†† —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahyyh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa raba-hebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë.

² Hahyy m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneënh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hyyj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowaw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majïi hä.

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneënh, ti né hë ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa. †† 9:37 Hahyy d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

* 10:4 Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajïi Roma buuj sa wë. Doooh rakarën bä Roma buuj mejõ bä sa hä. Roma buuj wë kamajïi do ramaneënh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneënh “Simaw Serot”.

⁵ Ti m' Jesus mejũũ ta wób sa panang hēnh rabahõm hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä tamejũũ sa hã:

—Bē ahõm manä Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pä manä Samarija buuj sa panang bã. ⁶ Taw'ãäts hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagä Do mahãnh habong do wē bē ahõm, b'ée kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bē mahõm me hahỹ panyyg bē maher'ood sa hã: “Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ãäs doo”, nãk da bē kyyh. ⁸ Taw'ãäts hē sa nahēē bē hahēēn hõm, dejēp do ragenä bong bē an'oo bã, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hõm, karap'ar h'yyb nesaa do sa hã padēēk do bē hebēē hõm. Bag hēnh ȳ ban'oo däk bē hã ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bē mahũũm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bē mahũũm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Dooh bē mahũũm pé ȳ wén nãng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bē masa do bē hã ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹ —Panang bã bē kajaa bã, bē esóts jé ky en'yyim doo, bē gad'oo doo. Tii bã ta ti hedoo do tób bã bē ayyw panang bē beréd hõm bã kã. ¹² Ta tób bã bē ajēē pä bã, bē ky n'aa edēē ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bã haj'eenh do ky en'yyim do rado bã, hanãm gó bē ragado bã, bē ky n'aa edēng do aym da sa wē. Hanãm gó bē raganado bã, bē ado hõm sa hã bē ky n'aa edēng do paah. ¹⁴ Bē raganado bã, bē ramaa nanewē bã bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ãäts, ta ti tób bã naa, ta ti panang bã naa bē tsyym kasok bã.† ¹⁵ Baad bē ȳ maher'oot. Sahõnh hē badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nãng mäh.

† **10:14** Tii da Jesus mejũũ rabad'oo, dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newē bã baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matēg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ēē do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hã aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahũũm sa hã.

¹⁶ —Sa mahang bē ȳ mejũũ b'ée tabanas'aa mahang habēēh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē baad bē matakä sa hã, aw'yy matakēē do hadoo. Taw'ãäts hē na-ãäj hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm sa mahang bē aboo bã. Hanãm gó bē aboo sa wē, gurii-i bawät do hadoo. § ¹⁷ Baad bē kanä sa mahãnh. Bē da rahaēēnh panang enäh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. ¹⁸ Hēp ȳ n'aa bē da ramahũũm sa wahē n'aa wē, hēēj bagã n'aa sa wē na-ãäj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ȳ n'aa bē her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hē, raky n'aa napäh hyb n'aa kēh ȳ n'aa. ¹⁹ Bē ramoo maso däg bã, bē hyb n'aa tón manä bē her'oot do pan'aa hã, nyy da bē her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bē hã bē her'oot do pan'aa. ²⁰ Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb hỹ pong jé hawät do Sahee er'oot da bē her'oot do hã —nãng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹỹj nãng doo, ta hỹỹj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ēēp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nãng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ȳyn wē. Rahaēēnh da sa yb sa ȳyn ta wób sa moo gó radej'ēēp hyb n'aa. ²² Tak'ēp da sahõnh hē rakawajãän da bē wē hēp ȳ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ȳy, tadajēb bã kã, edēb had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. ²³ Panang s'ee hēnh bē rarejã bã, bē kejēn hõm panang s'ee hēnh. Baad bē ȳ maher'oot hahỹỹh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'ãäts hē Isaraéw häj n'aa bã bē moo bok bē ȳ mejũũ doo, ȳyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do matēēh da. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo.

²⁴ —Dooh ma kametēēk do ta ma matēg bahãnh tado bã. Dooh na-ãäj hē sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bã. ²⁵ Sa ma

matëg hajaa do pénh ma kamet'ëek do rahaja däg bä kä, taw'ääts hë ratsebë. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bä kä, taw'ääts hë ratsebë. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëej bä, ti bahänh tii bä bë da raky n'aa rejää karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawä bë hä, bë jeÿÿm manä sa hä. Sahönh hë ta wób nahapäh nä doo, sahönh hë sa hä kejën doo, ta jawén rabahapäh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapäh bä bë hä ÿ her'oot doo, sahönh hë maa napäh bä bë her'ood. Kaja hë bë ÿ hesëenh doo, tak'ëp bë her'ood da sahönh hë ramaa napäh hyb n'aa. ²⁸ Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hä. Jääm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. Taw'ääts hë bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejää ji hub ji h'yyb tym na-ääj hë tabanesaa hënh. ²⁹ Pawóp hë taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bä. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajöng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahönh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng mäh.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿ na-ääj hë dooh ÿ ky n'aa jejën bä ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ääj hë da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëe hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamajï da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bä da sa wakään sa tób yt hä haj'eenh do sa

majiï däg da.†† ³⁷ ÿ bë kamahän do bahänh bë yb, bë ÿÿn bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ÿ bë kamahän do bahänh bë taah, bë toog bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëe bä P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hä ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ääj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hä ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa ta her'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hä tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta sãm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hä tabeëek hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hä tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hë Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bä Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejüü mä ta ma matëg Jesus wë rabahöm.

³ Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä —näng mäh: “Öm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

** **10:25** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. †† **10:36** P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hä takerii däk sa hä hë né hë sa wakään kamajï do ky n'aa. Rawén kamajï, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hä h'yy ka'eeh do wë.

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowāw hã hahỹ bë maa newëë doo, hahỹ bë bahapäh do na-ãäj hë: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëëk. Dejöp do wób genä bong ý an'oo bã. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ãäj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ý moo wät do hyb n'aa, ý her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ý tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hã —näng mã Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.

⁷ Ti m' Jowāw mejũũ do rababaaj hõm bã kä, hajök do hã Jesus her'ood kãn Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs paa tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ⁸ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bã tabanawäng bã. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ýỹ. Ti né hë ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ý mejũũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hë hahỹ ý her'oot doo: Badäk hahỹỹ bã habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahãnh tanu gadäk hỹỹ kä. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hë kä na-ãäj hë, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do tak'ëp takah'ũũm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do

bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ãäj hë raheer'oot mã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bë gado bã, bë gadoo né hë hahỹ bë ý maher'oot doo: Jowāw né hë ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa† ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karën pé ý her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hë tahyb n'aa matakëë.

¹⁶ —Nyy gó da ý baher'oot da, da hë badäk hahỹỹ hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹỹ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: ¹⁷ “Raketëë do pud n'aa ãã gamehỹỹh bë tsebë hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ããw bã. Tii bã dajöp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ãäj dooh bë karën bã. Dooh h'yy katón gó bë masuuj bã”, nãk karepé ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hadoo né hë da hë habong doo —näng mãh. — Tabad'op hë ji raky dahé bã. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahỹỹnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, nãk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Dooh Jowāw ragado bã. ¹⁹ Ýỹ kä, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ý eëëk, ý awa. Ti hyb n'aa ý ramaneëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hë tii, ýỹh, Jowāw na-ãäj hë h'yy gan'yyh doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mã Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bã tapehuuj wät do bahãnh Korasĩn, Betsaj-Da häd enäh doo bã Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bã ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mã sa hã. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1 ‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makũũh. Dooh Eriij Jowāw hã takas'ee bã. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makũ bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hë ti Eriij Jesus wén her'oot.

21 —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hä Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä sa-roor hebaan doo, hejoo doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hä tēēg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa. 22 Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hä nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

23 —Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek do bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä. Panang Sodoma häd näng doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma. § 24 Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hä nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

25 Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hē hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ãj hē mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do sa mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. 26 Ta tii da magen'aak Ee —näng mäh.

27 Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jããm né ÿÿh, ta

T'aah hapäh. Jããm né hē sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

28 Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wë ÿ sahõnh hē bëeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bä da ÿ anoo bë kameh'ãäk hyb n'aa. 29 Kaja hē hëp ÿ mahũũm. Hanãm gó ÿ bawät sahõnh hē sa wë. Dooh ÿ h'yy kasabé bä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bë ky dahé ÿÿh. Taw'ãäts hē bë ma kamet'ëeg hä ÿ bë hapäh doo. Tii bä da bë baw'yyt da bë h'yyb kameh'ãäk doo, bë h'yyb näw. 30 Nahejooj bë hä ÿ ma metëek doo. Tahajaa bë ky dahé bä. Nahejooj bë ÿ mejüü doo —näng mä Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahÿÿh

1 Ti noo gó m', Saab hä m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. As'aah mä ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mä rateh'yyp rabawa hyb n'aa. 2 Ti m' rateh'yyp do Parisëw wób rabahapäh bä, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bä ër ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —näk mä sa kyyh.

3 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? 4 Dawi ajëe suun mä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa daheeh rabawa päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jããm hē né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bä paawä rawa bä ta ti päw. 5 Dooh bë ner'ood bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyp do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bä. 6 Hÿÿkä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa

§ 11:23 Da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehïin do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä paawä sa panang.

bë mahang.* 7 Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooch rama ejuu do had'yyt tado bä ti ỹ karën doo. Ỹ gahëen sa hã rat'yyd mehĩn sa da hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëe bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Dooch daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ỹỹ. 8 Ta ti ỹ wén her'oot, ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ né hë ti Saab ky n'aa hã mejũũ doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahỹỹh

9 Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëe suun. 10 Ti yt hã m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hã:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hã ji haso däg bä nahëe nãng doo? —nãk mäh.

11 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mas'ãã b'éé tadëe hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hã né paawä? 12 Ji mas'ããh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa èr ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —nãng mäh.

13 Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. 14 Ti m' nyyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëe mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

15 Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahõm kãn. Hajök mä ta jawén hah'ũũm. Ti m' sahõnh hë sa mahang habong do nahëe enäh do sa nahëe tasog hõm mäh.

16 Jesus ky ge'ỹỹm mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hã. 17 Tii d' tawén mejũũ, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd

nãng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hã. Hahỹỹ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

18 “Hahỹ karom ỹỹ, ỹ asëew däk doo, ỹ kamahãn doo.

Baad ỹ h'yy gadajang ta wë.

Ỹ anoo da Sahé ỹỹ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hë badäk hahỹỹ hã habong do hã

nyy da ỹ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ỹỹ gó.

19 Dooch da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Dooch da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

20 Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh doo.

Dooch da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bä kä nesaa do hã tan'oo bä.

21 Ta hã badäk hahỹỹ hã habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”‡

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanãng do panyyg n'aa hahỹỹh

22 Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëe hõm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëe däk.

23 Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahỹ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Dãng Doo? —nãk mäh.

24 Ti m' reanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hỹỹ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —nãk mä sa kyyh.

25 Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —nãng mäh. —Panang buuj sa

* 12:6 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hã. † 12:7 Osejas 6.6 ‡ 12:21 Isajas 42.1-4

hã hẽ rah'yy kawereem bã, sa wakãän na-ãäj hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hẽ kahäj jëng tii bã —näng mäh. ²⁶ —Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kã. Ta daaj hẽ takahabëë bã, ta hã hẽ paawä ti tah'yy kawareem däk. § Te hub tado bã paawä ta tii, nayyw hẽ tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyÿh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hẽ ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooch aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bã. Ta moo kamaw'yyd bã tahajaa ta ma tado hõm bã. **

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeüüm tii bã tan'oo bã. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejãã do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ãäj hẽ ji hã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã. Badäk hahÿÿ bã rababok nä bã, ta jawén na-ãäj hẽ, dooh P'op Hagä Do mabaan bã tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bã, baad ta ag. Baad nadoo do tado bã joom, baad nado na-ãäj hẽ ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴ Aw'yy p'yyym näng do taah hadoo bëeh! Baad

nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bã baad hadoo do bë her'ood bã. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hẽ ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bã ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã nesaa do hã. Baad tanado bã ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hã.

Parisëw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãäj mä raky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Da hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooch da ÿ metä bã sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hẽ adëb bã, tamawoob hẽ ta ãh, tah'ÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hẽ adëb bã, tamawoob hẽ ta ãh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ãäts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehün nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd

§ **12:26** Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do ra her'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ** **12:29** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. †† **12:38** Sa hã Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bã. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametty hyb n'aa.

kamehĩn bã nesaa do bẽ moo bok do hã, dooh bẽ eréd bã, ti hyb n'aa né hẽ Niniwéh buuj bẽ da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do hãj n'aa sa wahẽ n'aa yĩnh, da hẽ badäk hahỹh hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ỹ ti hahỹ bẽ hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bẽ karën bã bẽ maa newë bã hahỹh —näng mã Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hẽnh tabahew'ëet, ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Ỹ abaa j hõm p'aa hẽnh ỹ hadäk do paa hã, tóp ỹ hẽnh”, näng. Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenãm ta hã. ⁴⁵ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëe pëe ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kãn ta hã kä. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hã kä nesaa doo kä. Tii da né da bẽ hã kä, bẽeh, nesaa do moo heb'ooh doo †† —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Jesus wakãan heh'ãät do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁶ Ti m' hajök do hã Jesus maher'oot nã bã ta ỹn kajaa, ta wakãan sii hẽ m'. Ta w'oo hã m' rababẽ däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ỹn, a wakãan ta w'oo hã rabab'ëeh. Rakarën mã õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hã Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëen, jaa ti wakãn haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mã ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëeh hahỹh, ãn ỹ hedoo doo, wakãn haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahõnh hẽ Ee hỹ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hẽ wakãn haa hadoo, ti

né hẽ ãnh ỹ hadoo, ti né hẽ ëen hadoo —näng mã Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ti noo gó né hẽ Jesus banyyh tób bã naa, ti m' karaj'aa hẽnh tabawëenh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ëeh ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëeh ta takëen hã. ³ Ti m' hajõo m' tama metëek mã sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahỹh d' mã ta kyyh:

—Hỹ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hẽ tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bã. Ti nanyw hẽ taganyyh, kanahën d'os do k'ãäts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bã nanyw hẽ tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Sasëng gajewäng bã kä, dooh tawëe wäd bã. ⁸ Ta tym wób kajäg kãn baad tabadoo bã. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kä —näng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ỹ her'oot do tamaa newë bã, taw'ãäts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ hã P'op Hagä Do an'oo däk bẽ bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh. ¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nã ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëe kãn tii

†† 12:45 Hahỹh d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hã, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

bä. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.* ¹³ Rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bä, dooh m' tagah'ood bä sa hã. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bä bë hã.

Bë hegãã had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy bä.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, näng mä P'op Hagä Do Isajas hã, “Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã, hajõõ nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hõm do hadoo.

Raty gatsëë däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä, ramaa napäh né paawä, h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kã.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kã rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kã ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hë hahÿ bë hã ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ããs do hã rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog

hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nanyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooñh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejã bä na-ããj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyw hë rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.‡ Dajëër hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiï hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kã, sahõnh hë raba'ÿÿh bä, ta majiï bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kã. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kã jawii mahang tabahëë däk.§

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

* **13:12** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã. † **13:15** Isajas 6.9-10 ‡ **13:22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § **13:26** Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarēn āā asog hōm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tēeg wób bë asog hōm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabēē dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ŷ mejũũ da tiriig ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd dāk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ŷ mejũũ tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hã rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hã —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'ũũm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēēh hahỹỹ hã P'op Hagä Do bag'ãās do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹỹ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ēēd is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hỹ pong jé hawät do bag'ãās do ky n'aa.

³² Jãām nad'ēēd its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahãnh tabawäng. P'op tanu dāk. Tii bä kä, taw'ēēd batooj kãn ta hã kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹỹ da ta kyyh:

—Pãw makuj n'aa ŷỹnh ado dāk doo, hajōng tiriig s'ēēb mahang tamekuuj dāk do ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãās do ky n'aa. Baad ŷỹnh bajōōts dāk, baad takamekuuj wät bä kä sahōnh hẽ tiriig s'ēēb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahōnh hẽ ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahōnh ta her'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hẽ m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahỹ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä dāk hyb n'aa:

“ŷ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ŷ maher'oot da sa hã badäk hahỹ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”††

** **13:32** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metēēh nyy da P'op Hagä Do bag'ãās do kah'ũũm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. †† **13:33** Pãw makuj jé pad'yyt hẽ tiriig s'ēēb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹỹ bä P'op Hagä Do bag'ãās do bawäd däg da. †† **13:35** Saaw-Mo 78.2

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahỹỹh

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedēē hōm. Ti m' tób gó tabajēē suun mäh. Ti m' ta ma matēg rabana ta wẽ ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ŷỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo.

³⁸ Joom banäng bä, badäk hahỹỹ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ãās do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh majĩ, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahỹỹ hã ji bawät do gawatsig hōm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ãās tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tēeg hōō gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahỹỹ hã ji bawät do gawatsig hōm noo gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do mejũũ da ta ãās rasog hōm hyb n'aa tabag'ãās doo bä naa sahōnh hẽ nesaa do wẽ ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahōnh hẽ nesaa do moo heb'ook doo na-ãāj hẽ. ⁴² Tēeg hōō gó, tak'ēp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tēg kamegēēj padēēk da tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bä da baad habok do tak'ēp rakawehēē dāk da sa Yb bag'ãās doo bä. Papỹỹj bag dāk doo da, hanäm do sa hã. Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newë bä, taw'ãäts hẽ tahyb n'aa matakēē —näng mä Jesus.

Tak'ēp ji karēn do hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãās do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ēp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën kēē do ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãās do ky n'aa. Tak'ēp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hēnh tajeh'aa kēē. Tii bä, sahōnh hẽ tabesēēm hōm ta wẽ hanäng doo, tak'ēp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsēē joom banäng

doo, ky n'aa gebah do bakëe bä —näng mäh.

⁴⁵—Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wë, tabahöm, tabesëem höm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta säm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kán ta takëen hä. Ahyy t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew höm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig höm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew höm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahänh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hë ta ti ÿ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ää maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä na-ääj hë ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyb n'aa. Ta gawakó gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa

gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang*** —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kán ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä ta her'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶ Sahõnh hë ta änh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesygg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa. *** **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ääj hë baad tamaa napëe bä, taky dahë bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ääj hë hanäng doo.

³ Eróts mejũ paa ramoo maso dák, ramoo maw'yyd dák, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hã:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hã.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëëp Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hã.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jãm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajãm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kãn ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hã, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hã taky mejũ do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hã ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejũ tadawäts geët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kãn mä ta ÿÿn hã kã. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëëp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahõm kãn marakate gó ta wób rabadoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'ũũm, sa jawén mä rabah'ũũm sa panang bä naa ta takëen hã. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehĩn mä sa hã. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵ Tũũh däg kã m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tũũh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök do panang banäng hënh rabahõm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jããm hë ti hanyy is äã wë ji ma poo oow pé pãw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëëp. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejũ hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog dák mä pãw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ãäts hë Ee. Man'oo dák äã ta, man'oo dák äã waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do hã kã. ²⁰ Tii bä kã m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hõm mäh. ²¹ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. ÿÿj, karepé na-ããj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nayyw hë ta ma matëg Jesus mejũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj dák hënh rabatsëg hõm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajök do sa hã. ²³ Takedëë hõm do jawén paa bä m', tabasëëk ta mab hë waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dák bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw geët. ²⁴ Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kãn mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hã. Dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kãn sa wë tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëëng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nanyw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm tado bä, ÿ mamejō tamii pong jó a wē ÿ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ëep ana —näng mä Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsëg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kån mä Jesus wē. ³⁰ Ti m' tak'ëp bah'ood bahēm do tabahapäh bä m', tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mä tageënh Jesus hā:

—ÿ medëeb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nanyw hē m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhën d'os hē h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Héd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hōm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëe jad kån. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejūū jé pad'yyt hē hëej ta ti w'oo hā hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëe enäh do sa mahang habong do Jesus wē. ³⁶ Ti m' rabetsëe ta hā tabanoo nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahōnh hē nahëe enäh do ta hā moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãäj mäh, Jerusarēnh bä naa han'aa do rabana Jesus wē, ti m' rabeaanh ta hā:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makū metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makū rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ eaanh bē hā —näng mäh. —Tii ënh bē ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejūū doo? Bē wahë makū mejūū do bē ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bē wehëe bē yb, bē wehëe bē ÿÿn.”*

“Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”†

⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bē metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bē kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hā taky hado bä, ‘Hā ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bē hā ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejō wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, nāk bē kyyh. Bē wahë makū ma metëek do bē ky sūüt do hyb n'aa bē eréd hōm P'op Hagä Do mejūū doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bē ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahānh ÿÿ. ⁹ Dooch këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajōk do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē maa newë da, bē h'yy genä da ÿ her'oot do hā. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hā. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hā —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hā:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hē tado Pariséw sa hā? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hōm da sahōnh hē joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hōm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahūūm n'aa ty temah do tii.

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13

Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahũũm bā, gadarong doo hēnh rakajak séd hā — nāng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē h'yy ganah'ood nā? —nāng mäh.

¹⁷ —Ji hā hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hā. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hā ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëe doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji ŷm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hā ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hā[§] —nāng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hā.

ŷnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm hëej panang Tiir häd nāng doo, Sidõn häd nāng do nedaa bā badäk doo hēnh. ²² Ti m' ŷnh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bā hawät do ana kån Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hā tabetsëe bā. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —Dawi makū panaa, —nāng mäh — ŷ mat'yyd mehĩn! Tak'ëp nesaa do tok ŷ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk do hyb n'aa —nāng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bā. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ŷnh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Èr jawén tabana. Tageëej had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ŷnh hā Jesus ky hadoo:

—Jääm hē Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahānh habong do sa wë ŷ P'op Hagä Do mejũũ —nāng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ŷnh bahyy hāng. Ti m' taky hadoo:

—ŷ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hē nado karepé sa waa ji ado hõm bā ji banoo hyb n'aa sa masāh awaar taah hā —nāng mä Jesus kyyh ŷnh hā.

²⁷ Ti m' ŷnh ky gadoo. Jesus kyy gó né hē m' taky hõm:

—Ehub né hē õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rabawa sa danāh waa hyyj tũũ kajäk doo —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kån ta hā:

—Tak'ëp né hē mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ŷ an'oo däk hā ŷ metsëe doo —nāng mä Jesus ta hā.

Ti m' ti noo gó né hē tabahub däk ŷnh toog.

Hajõng sa nahëe Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kån. Karaj'aa Garirej häd nāng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasooop. Waëe hā m' tabasëek, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajõk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajõk nahëe enāh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hõm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enā padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bā hab'ëeh do rabahapäh bā, rahyb n'aa meuuj kån mäh. Ti m' raj'aa etsëe kån P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëej nā ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ŷ t'yyd mehĩn hahÿ ãr wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ŷ rababok.

[§] 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëe bā, dooh rawa bā ramoo kanetsyyd bā pooj jé, sa wahë makū mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bā ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahānh Pariséw ran'oo bā. Dooh ragenaag bā, hajõõ nuu me, sa wahë makū mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bā.

Dooh sa waa péh. Dooh ý karën bã sah me rabaaj hõm bã. Naheba padäg da, degõn jëng da sah mahýÿj ta hõõ bã —näng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajõk né hahýÿh. Nyy bã ãã baw'yyt babã sa waa? Dawëë bã. Dooh ta nawaa babã —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pãw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi pãw, pawóp its tah'ýÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejũũ hajõk do rabehty b'ëeh tũũ. ³⁶ Ti m' tabasog däk pãw, tah'ýÿb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bã m' taganebãh boo kãn, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kã. ³⁷ Tii bã kã m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enã hõm mã sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bã m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo.

³⁸ 4 miw mã ajyy ti hawëë bong doo. Ýÿj, karepé na-ããj hë m', dooh m' taketsén bã.

³⁹ Ti m' hajõk do hã Jesus kedëë hõm jawén paa bã, tagatsëg sooh mã marakate gó. Ti m' tabahõm kãn hëëj panang Magadãn häd näng do nedaa bã badäk doo hënh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejũũ mã tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papýÿj badëë hyng bã, “Jati d' banãm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh.

³ Bãp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genã né paawã naëng hadoos do heen n'aa hã, banãm do heen n'aa hã wë hã kametëeh doo, dooh bë h'yy genã bã da hë ta heen n'aa bë hã kametëeh do hã.†

⁴ Da hë badäk hahýÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagã Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawã sa h'yyb, ý ramejũũ ý

pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ý metã bã sa hã. Jããm né da P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëeh da —näng mã Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kãn sa mahãnh. Panang s'ee hënh mã tabahõm.

Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahýÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bã, ramabaan sa waa pãw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë hyb n'aa matakã da. Baad bë kanã da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahýÿ d' mã sa kyyh:

—Dooh ër mana pãw. Tii d' tawén edoo —näk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nã bã bë hã? Bë mabaan hõm 5 pãw ý etyn bong do 5 miw sa hã? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰ Bë mabaan hõm setsi pãw ý etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? ¹¹ Hëd n'aa bë h'yy ganenã nã pãw ky n'aa nado bë ý maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakã da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ýÿ —näng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bã. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahýÿh

¹³ Ti m' hëëj panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hënh Jesus kajaa bã, tabeaaj kãn mã ta ma matëg sa hã:

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ii. Dooh raky dahë bã P'op Hagã Do mejũũ do Jesus tado bã. Sa hã péh, dooh Jesus haja bã wë hã tapahuuj bã, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hã. J'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hã rakarën do paawã. † **16:3** Hajõng Jesus pehuuj né paawã, dooh rah'yy genã nã bã P'op Hagã Do T'aah tado bã.

—Jaa m' ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mā Eriij makūūh. Ta wób noo m' òm mā Jeremii makūūh. Ta wób noo m' òm mā P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub dejep do see paah —näk mā sa kyyh ta hã.

¹⁵ —Bè hã ãnh? Jaa ȳ bè hã ãnh? —näng mā Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagā Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagā Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'ȳy tado bã a hã metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, h̄y pong jé hawät do né tii, ta ti a hã metä wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hahȳȳh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hã ȳ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bã hã ȳ h'yy ka'eeh doo, kahūūm had'yyt da. ¹⁹ Ȳ anoo da a hã h̄y pong jé hawät do bag'ãās doo gó mabag'ãās hyb n'aa.† Badäk hahȳȳ bã mananoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do nanoo do né tii. Badäk hahȳȳ bã manoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do anoo do né tii —näng mā Jesus kyyh Peed hã.

²⁰ Ti m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã Kristo tado bã.

Jesus her'oot do tadajep do ky n'aa hahȳȳh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hã nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahȳȳ d' mā ta kyyh:

—P'op Hagā Do karën Jerusarënh hënh ȳ bahõm èr wahë n'aa moo gó, P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë

n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ãāj hë hajõng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta ãh tabado däk bã ȳ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mā ta ma matëg sa hã.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hã. Ti m' taky ge'ȳym Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karën tii d' a hã —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

—J'eeep! Ahõm mahãnh ȳȳ, Nesaa Do Yb!§ —näng mäh. —Ȳ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëe bã P'op Hagā Do karën do hã. Ajyy rakarën do hã ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ȳ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ȳ n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp ȳ n'aa radajëeb bã na-ãāj hë. Taw'ãäts hë ȳ taky daheeh, taw'ãäts hë ȳ bawät doo da da ti bawät.

²⁵ Tii d' ȳ wén edoo, badäk hahȳȳ hã ji hawät do tak'ep kamahãn doo, jé tahoop do hëp ȳ n'aa je'ȳym doo, dooh da P'op Hagā Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ȳ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ȳ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagā Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahȳȳ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ȳ wén her'oot, ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ bahyng da Ee bag tak'ep gabarëeh doo gó, ta ãās sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahõnh hë sa hã ta sãm. ²⁸ Baad bë ȳ maher'oot. Ta wób babä èr mahang habong doo, rahapäh nä da ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana

† **16:19** Hahȳȳ da Gereg kyy me pooj jé hahȳȳ kerih do kyyh: “Ȳ anoo da a hã h̄y pong jé hawät do bag'ãās doo bã ta noo tég. Badäk hahȳȳ bã mamaw'yyd däk doo, h̄y pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahȳȳ hã masood hõm doo, h̄y pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bã ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ãās hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagā Do bag'ãās do noo nyy bã, dooh ta noo tég nyy bã. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed. § **16:23** Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wät.

Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ããs do hã ÿ bag'ããs doo. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hÿÿj mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ëög kån waëë p'op nu däk do hã. Sa mab hē m' rabasëök. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Papÿÿj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng däk. Tak'öp mä ta saroor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ãäts hē babä er hã! —näng mäh. —Makarēn bä tamawoob hē ta tób n'aa ÿ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bä nyyw mä wē puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hē sa hã. Wē puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'öp ÿ kamahãn doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wē. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matög ramaa napäh bä m', tũũ m' rabehyy b'ëeh tak'öp rabeÿÿm do hyb n'aa. Tũũ m' sa maboor me rabehyy b'ëeh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wē, ti m' sa hã tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bē as'ëög bēh! Bē eÿÿm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ããs bä m', jããm hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bē her'ood manä ta wób hã bē hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do

ganä wät bä kä dejöp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hã:

—Häd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetök do raheer'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh.

¹² —Ti hadoo né hē, bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hã, dooh ramepëë bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hã. Ta hã rabad'oo doo da, sa moo gó ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahoop da na-ãäj hē —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matög rah'yy kadawung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' hajök do rabab'ëeh bä, sa see ana ta wē. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wē. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehĩn tah ÿÿ —näng mäh. —Mera. Tũũ takepëed had'yyt hē, tsanamäts däk. Tak'öp nesaa do tabahoop. Ta hã ta nahëe adëë bä, hajõõ nuu me tëög hõõ gó takadewëes. Ta me tabahop na-ãäj hē —näng mäh. ¹⁶ —ÿ mana wät a ma matög sa wē. Dooh rahaja bä rado hõm bä ta nahëeh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bē mahang bē ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bē hã, hã ÿ bē h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bē mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hã hadäk doo, Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb

* **17:13** Rukas 1.17 hã na-ãäj hē takerii däk hahÿ ky n'aa. Eriij makũ bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowāw hã Eriij makũ kesog bä, jããm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

banä kån pahëew hã hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeanh ta hã:

—H'ëed hyb n'aa äã wén nahajaa äã habëe hõm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch baad P'op Hagä Do hã bë h'yy kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Mo-taad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahÿ waëe bë mejüü takahÿÿd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'yy kae bä, dooch paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹ —Jääm hë P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó.

²³ ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Ti m' rah'yy ketón bong mä ta her'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeanh:

—Äkä? Dooch bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa er hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hã.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëe suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hã:

—Nyy da a hã, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hã ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hã kahepak doo? Sa taah hã ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooch rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿÿ d' mabad'oo da-jëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakgy. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegää, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëeb. Tii me mepaag sa hã, hã ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hã.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ kara-pee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooch tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahānh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kån:

† 17:26 Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooch paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooch paawä ji mejö bä tepaag hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. * 18:3 Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooch raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hã nanyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahānh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

7 —Tak'öp da rabahoop nesaa do ta säm, badäk hahÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tany had'yyt né hē nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'öp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! 8 Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wē sét a mooh, sét hē a tsyym, tēeg hōō gó, nadëek doo gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a mooh, a tsyym. 9 A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wē sét hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

10 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wē had'yyt hē rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagä n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyyp manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [11 ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagä Do mahānh —näng mäh.]

12 Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāäh see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masāäh waëe hēnh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? 13 Ti tabaw'yyt bä kä, tak'öp da tatsebé ta mas'ää kanapëe wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatseebe né paawä, ta bahānh tatsebé kanapëe wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ

né hē ta ti ÿ her'oot doo. 14 Masāäh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karēn bä dawëe ta mahānh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

15 —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a ne-muun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wē], ahōm ta wē a mab hē. Tsytt hē, bë m'aa hēnh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Òm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hēnh ta tii. 16 Òm taky nadahé bä, takanarēn bä tamaa newē bä ta hä maher'oot doo, matsyypd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarēn bä, sét hē matsyypd, makarēn bä pawóp hē matsyypd, a sii rabahōm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahōnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† 17 A sii mamahūüm do sa kyyh na-ääj hē takanarēn bä tamaa newē bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahōnh hē hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajōk do sa kyyh tamaa nanewē bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Èr uuh dajëer gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

18 Ti m' taky hadoo ãnh ta ma matëg sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿh bä bë nanoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hē tii. Badäk hahÿÿh bä bë anoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ãnh. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Ta see bë ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿh bä, pawóp hē bë wób séd hä bë h'yyb hedo bä bë ky n'aa etsëe do hä, Ee hÿ pong jé hawät do anoo né da bë hä. 20 Bë hä tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ÿ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehÿn do panyyg n'aa hahÿÿh

† 18:16 Tii da né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da.

²¹ Ti m' Peed bana kån Jesus wë, ti m' teanh mäh:

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan häj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bä hä ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hë hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hõm had'yyt hë† —näng mäh.

²³ —Ta tii da ÿ wén mejüü, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hëej bagä n'aa. Küüt enäh ta karom ta wë. Tii bä tanaëenh ta wë ta karom sa küüt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp küüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta küüt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ëp ta bahānh haeh do hyb n'aa ta küüt, ta kariw n'aa mejüü rabesëem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahõnh hë ta wë hanäng do na-ääj hë, ta küüt säm hata.

²⁶ —Tii bä, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëe ta hä. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehñn kån. Ti tabawug hõm sahõnh hë ta küüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bä naa. Tamahõm me takataa ta da hadoo do see ta wë küüt näng doo. 100 moweed its ta küüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hë mepaag a küüt!”, näng.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëe ta hä: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng.

³⁰ —Tii bä, tak'ëp tabets'ëe né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëe doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta küüt

tabep'aak bä kä. ³¹ Ti tak'ëp häj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahõm kån sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² —Tii bä sa kariw n'aa mejüü ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hä: “Karom ky nesaa do õm!”, näng. “Sahõnh hë a küüt ÿ bawug hõm tak'ëp hä ÿ mabetsëe do hyb n'aa. ³³ Taw'ääts hë mat'yyd mehñn wäd paawä a da hadoo doo, õm ÿ t'yyd mehñn wät doo da”, näng. ³⁴ Tii bä kawaj'ään gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëes doo bä hagä n'aa sa hä, karom rarejää hyb n'aa sahõnh hë ta küüt tabepaag hõm bä kä —näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'üüm.

³⁵ Ti m' taky hado kån:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hÿ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hë bë hä, bë h'yyb gó naa bë hyb n'aa manabaan bä bë hÿÿj ky n'aa hedoo doo —näng mä Jesus kyyh.

19

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti ta her'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hënh tabahõm, tamii Joradån tamyyj däk hä hadäk do hëej. ² Hajök mä ta jawén hah'üüm. Nahëe enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³ Ti m' Parisëw wób rabana ta wë rame-tyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hë né hë aj'yy eréd hõm bä ta ÿÿm, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hä, nyy da sahõnh hë tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do aj'yy ÿÿnh daheeh tapehuunh? ⁵ Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta ÿÿn mahānh kä sa m'aa hënh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp

† 18:22 Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii. * 19:5 Genesis 2.24

hê ranado bong. Sét hado däg kân. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa Mosees mejũu ji erii däk ji ÿÿm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hã, bë nabuj keh'ũum do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä ÿÿnh see hã takat'ëe däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ÿÿm h'yyb tarejã tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Tii d' tahado bä ji ÿÿm ji patug ky n'aa hã, taw'ääts hê dooh ji kat'ëe bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo sahõnh hê rahaja bä ragado bä tii. Jããm né hê P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëe doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëe bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hê tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëe bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.† Ta wób rakanetëe hÿ pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëe do tagado bä, taw'ääts hê tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh. Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hê hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëe bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahõm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

† **19:12** Ta wób rah'ëed ehõk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã.

‡ **19:19** Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § **19:19** Rewitikos 19.18

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meanh? —näng mäh. —Jããm hê sét hê baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hê maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hê maky n'aa tapa manä ta wób. ¹⁹ Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn.‡ Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da”§ —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hê tii hã —näng mäh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaa j hõm, mesëem hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahõm kân Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hê wekâp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa raba-hadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekâp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh?
—näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëed da äã gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹ Hëp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta anh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kän da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahÿÿ hã hÿ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hã, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kän ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hë moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bä ramoo bok do sãm.

* **20:1** Hahÿ panyyg hã Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padëek na-ääj hë.

Baad ub mä ti sa hã. Tii bä ta joom banäng hënh tamejũ ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papÿÿj, p'aa hënh tabahõm kän rabaheesäm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ääj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hã”, näng. ⁵ Ti rabahõm kän. Ti p'aa hënh tabahõm wasyk, tug bä na-ääj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papÿÿj badëe hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooh äã hats'yyt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ääj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papÿÿj badëe hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëej sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëeg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëeg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ —Ti tanaëenh tagadëeg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, sét pénh né hë ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahÿÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadëeg ub matsyyd hõm doo, jããm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Äã tak'ëp äã moo boo paawä, tabajuu bä, äã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëe hã: “Najis ÿÿ”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahõm kä. Tagadëeg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hã”, näng. ¹⁵ “Dooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿÿ me?”

Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsëeh do hyb n'aa?" näng joom danäh kyyh.

¹⁶—Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahôm bä, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

¹⁸ —Ër ah'ũm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da ÿÿh. ¹⁹ ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hä ÿ rabepëëm däk hyb n'aa kä ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hë äh ÿ tabahadoo bä da, ÿ d' ganä wäd kän —näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ÿÿn etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

²¹ Ti m' Jesus eanh ta hä:

—H'ëëd ti makarën? —näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

—ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa ÿÿn kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hä:

—Dooch bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä ÿ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hä.

—Ää hajaa! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup

ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. ²⁵ Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejũ sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũ sa karapee n'aa —näng mäh. ²⁶ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷ Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸ Taw'ääts hë ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'ũm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëëj bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'ũm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëëj magyys hë:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëënh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hä:

—H'ëëd ti bë karën ÿ moo wät bë hä? —näng mäh.

† **20:21** Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa ÿÿn karën paawä.

³³ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Äã karën p'aa hënh äã begää padëek —näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehïin mä sa hä. Ti m' sa matym hä tamepaa. Ti m' nayyw hë rabahapëe padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kån.

21

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh raka-jaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hë da bë baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rababëeh. Bë asood höm da, séd hä bë manaa wawëe hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajoooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' ta her'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä ta her'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijön* buuj: Bë hegää! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hë da ta h'yyb tamahüüm sahõnh hä. Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarënh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahöm kån. Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëeg so kån jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajök ta tii bä. Ti m' hajök do

sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg hõm mä ta tyw n'aa me.† ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Öm äã j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§

Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëe suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh hë panang buuj ratsebee kån, sa wób reanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajök doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëe bong hes'ëem doo, hets'ëe do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneënh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do tób n'aa”** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ääj hë ramanaa ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëe Jesus basog hõm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajään na-ääj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëeh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

* **21:5** Jerusarënh panang ti Sijön . Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëj kån Sijön . † **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä. § **21:9** Saaw-Mo 118.26 ** **21:13** Isajas 56.7

—Öm ãã j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajõõ nuu me rageëenh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh maaaa napëë bä karepé a hä raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooh g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ããj hë òm raj'aa etsë man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahõm. T'ïï hënh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé báp paa Jerusarënh hënh tamatëeh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ããs mä teag bä. Dooh m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nyyw hë joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nyyw hë tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nyyw hë joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ããj hë bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahãnh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejõ bä hahÿ waëë hä: “Ahõm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

†† **21:16** Saaw-Mo 8.2 ‡‡ **21:23** Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajõk do tama metëek do hyb n'aa na-ããj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehe's'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh.

²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajõk do kawaj'ããn da tii bä ër wë, hajõk do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowãw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ãã hapëë bä —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ããj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Ajyy pawóp hë taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hë taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejũ sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ÿ ahõm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nyyw hë ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahõm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahõm. Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahõm”,

näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũũ doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, yÿj hajök do sii haÿÿh do na-ããj hẽ, bë pooj jé da rabajëe p'ëe da P'op Hagä Do bag'ããs doo hẽnh. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hä, Jowäw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hä. Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, yÿj hajök do sii haÿÿh do na-ããj hẽ, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëe né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowäw metëek doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa hä, Judah buuj sa wahë n'aa sa hä na-ããj hẽ.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:§§

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahõm dawëe. ³⁴ P'eets hẽ joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejũũ ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejũũ do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejũũ do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejũũ, pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh. Ti hadoo né hẽ, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hä. Rarahejãã

§§ **21:33** Ta wë kamaj'ĩ do sa hä ti tabaher'oot. ***

21:42 Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarën bä Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 †††† **21:43** P'op Hagä Do mejũũ do ramoo boo had'yyt hẽ tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

né tii d' ênh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejũũ ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa raba-hapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëeb! Èr ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hä.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehĩn bä sa hä. Tii bä, ta kaser n'aa wób hä tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëe däk bä kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ããts hẽ ër hä tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do bag'ããs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.†††† ⁴⁴ Sahõnh hẽ hahÿ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Jí jó ta ti pä tadëe bä, sahõnh hẽ ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw na-ããj hẽ ramaa napäh bä panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa gó sa hä. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hẽ, e'yÿm mä hajök do Jesus maa new'ëe do sa hä. Rawén e'yÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hä.

22

Hỹ pong jé jám haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹȳh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹȳ d' mä ta kyyh:

² —Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëej bagã n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³ Sahõnh hẽ ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũũ ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bã rana bã.

⁴ —Tii bã ta karom pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh tamejõ kãn. Hahỹȳ d' ta kyyh sa hã: “Bẽ maher'ood ȳ atsyyd bong do sa hã, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bẽ maher'ood, masãh ȳ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ääj hẽ ȳ naboh jat jãm tä n'aa. Sahõnh hẽ takaja däk. Bẽ maher'ood ȳ ats'yyt do sa hã, tah ȳ katëe do jãm n'aa hẽnh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagã n'aa.

⁵ —Tii bã, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bã. Kats'yyt do paa ah'ũũm ta s'ee hẽnh. Ta joom banãng hẽnh ta see bahõm, tamoo wät doo hẽnh ta see bahõm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek häj n'aa bagã n'aa karom, rarahejãã, ti radejëeb kãn. ⁷ Tii bã, tak'ëp hëej bagã n'aa kawaj'ããn kãn ta ti taky n'aa napãh bã. Tii b' tamejũũ ta warahén sa wẽ. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kãn ta karom wób sa hã: “Kaja däg né paawä tah ȳ katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ȳ atsyyd wät doo, dooh ȳ gado wäd bã jãm hẽnh. Ta ti hedoo do dooh né hẽ ji atsyyd bã. ⁹ Hỹȳ kã, bẽ ahõm panang tyw n'aa kajatsëk doo hẽnh hajõk do rabab'ëeh hẽnh. Bẽ atsyyd nä sahõnh hẽ bẽ aw'yyt doo”, näng hëej bagã n'aa. ¹⁰ Tii bã ta karom rabahõm kãn panang tyw n'aa

me, ti rabats'yyt sahõnh hẽ ta tii bã raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ääj hẽ. Tii bã kã, gabad'ëe däk jãm tób n'aa.

¹¹ —Tii bã kã, hëej bagã n'aa, jãm noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bã tabahapãh aj'yy jãm katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hã: “Najis ȳȳ”, näng, “doo paawä ta tii da majëe suun bã manadadäk do hyb n'aa jãm saroor n'aa”, näng. Bag hẽnh aj'yy maa new'ëp. Doo ta kyy péh. ¹³ Tii bã ta karom hã hëej bagã n'aa ky hadoo: “Bẽ moo maw'yyd däg, bẽ tsyym maw'yyd däg hahỹ aj'yy. Bẽ dawäts nä gadagyp doo hẽnh. Aoot da tii bã. Sa tæg kamegëej däk da tii bã tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hëej bagã n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Hajõõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hõm doo* —näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹȳh

¹⁵ Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa.

¹⁶ Ti m' ramejũũ mä Jesus wẽ sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hẽ, ky ken'yyim doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahỹȳ d' mä sa kyyh Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapãh õm. Baad ub mabawät. Doo daap mamenä bã. Ehub né hẽ P'op Hagä Do karën do hã mama metëek doo —näk mäh. —Doo mahyb n'aa p'eed bã ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëek bã. Doo maky n'aa ehỹȳd bã sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hã. Taw'ääts hẽ a hã ji epaag bã Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? Nyy d' a hã? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

* **22:14** Panyyg metëeh doo da né da, hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bã. Judah buuj né hẽ ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajõk sa wób dooh rakarën bã ragado bã Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajõk gad'oo. † **22:17** Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. “Doo ji epaag bã Sesa hã” taky hado bã paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hã. “Ji ep'aak né hẽ” Jesus ky hado bã paawä, hajõk do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bã ta tii. Tii b' rakawaj'ããn paawä ta wẽ. Hejooonh né hẽ ta hã reanh doo.

18 Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. 19 —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed de-naari häd näng doo. 20 Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

21 Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

22 Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahöm kän mä ta mahänh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 24 Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 25 —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ää mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. 26 Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. 27 Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw.

28 Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh

ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. 30 —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. 31 —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?† 32 “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooh, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, § tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

33 Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

34 Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. 35 Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teaanh doo me. Hahÿÿ d' mä teaanh doo:

36 —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

37 Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”**

38 Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. 39 Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä

† 22:31 Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § 22:32 Esodo 3.6 ** 22:37 Dew-Teronom 6.5

†† 22:39 Rewitikos 19.18

makamahän doo da”†† —näng mäh. ⁴⁰ — Ji kamahän do hä tabana né hē sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'oot do paa na-ääj né hē —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahȳh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ȳ wén eanh, hahȳh d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ȳ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ȳȳ hēnh,
si ȳ mabag'ääs hyb n'aa
a majī ȳ nes'ëem bä kä.’ ††

⁴⁵ Hȳȳ kä, “Wahë ȳ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Doo m' sa kyy péh. Doo m' reaja boo bä kä ti bahänh kä. H'yyb e'ȳym mä reaja bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahȳh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hē Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ääj né hē rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bë ky daheeh sahōnh hē bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né

paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ȳ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Doo né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'ëp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hē ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahōnh hē rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji mabooh hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo.

⁶ Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheäm bä. Rakarën ji maneëenh “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ȳ wén her'oot, jääm né hē sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë h'ȳȳ had'ȳyt hē. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.† Jääm hē sét ub bë yb. H'ȳ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahöm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d' ȳ wén her'oot, sét hē bë h'yyb mahöm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahänh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hē sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hē kadaduu doo, kawehëe däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hä, Pariséw hä na-ääj hē Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do

†† 22:44 Saaw-Mo 110.1 * 23:5 Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa mabooh hä, sa moo s'ȳȳ hä na-ääj hē ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hē rakametëeh hyb n'aa. † 23:5 Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. † 23:9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jääm hē sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ääs do karapee bë do bä. Jé karën do hä bë gatsë sa mahänh. [14 Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

15 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahöm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëek do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahöm bë an'oo bä. §

16 —Baad nado bë hä, sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17 H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo. 18 Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jé kan'oo däk do hä ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät

né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 19 H'yy ganehot do né hë bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jé kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jé kan'oo däk doo. 20 P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahönh hë ta jé kan'oo däk do hä na-ääj hë taky däng. 21 P'op Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hë taky däng né hë tii. 22 Hÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jé hasooh do hä na-ääj hë taky däng né hë tii.

23 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë waa ty gam-abuuj men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehÿÿn bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hä, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hä bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. 24 Sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo bëeh! Bë asöo né paawä bë eëek doo, ta babo n'aats bë karëeb jëë mahänh, nepäh bë hä bë karëeb jëng kameer** —näng mäh.

25 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jé ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë

§ 23:15 Banesa hënh sa karapee rabahöm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëek doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metëek do sa hä. ** 23:24 Pariséw rasöng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëeb jëë bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hä rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hä dooh rahyb n'aa matakä bä.

babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ãäts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bã kä, sahõnh hë baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëeh. J'ooj hë tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëeh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bëeh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hë bëeh. Heh'äät nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bëeh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makü sa kamag n'aa paa bakëe bã. ³⁰ Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Äã wahë makü rababong noo gó äã aboo bã paawä, dooh paawä äã masaa bã äã wahë makü sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hã bë hã hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bëeh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³² Ti b' hãä éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makü du doo do paah!†† —näng mäh.

³³ —Aw'yy hadoo bëeh! Aw'yy taah né hë bëeh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴ Taw'ãäts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hã. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op

Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ãäts hë. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hã kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hã radej'ëep do paa sãm baj. Abéw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hã kä, da hë habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bã.

³⁸ —Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëe wäd bã kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagä Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mã ta hã P'op Hagä Do tób n'aa. Anãm mã sa hã. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kãn. Ta tii bã Jesus bahäng

†† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëek sa h'yyb ky n'aa. Taw'ãäts hë pooj jé ji benäm t'öp ji h'yyb, tii bã sahõnh hë ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ãäj hë. Ti né hë tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo. †† **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hã. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëe do hã. §§ **23:39** Saaw-Mo 118.26

bä, sa m'aa hēnh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da òm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? — nāk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hã wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, nāk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hē bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hē, dooh takaja nã bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng häj n'aa bä as'aah da. Hajöng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hē tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejãã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hē häj n'aa buuj rakawajãã da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hã ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajãã sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿÿ, tadajëb bä kã, edëb had'yyt hē da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hē da rabaher'ood hõm, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kã, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kãn da — näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejãã doo, P'op

Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëë däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hē Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hēnh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hã.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hē jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kã ti noo gó kã!* — näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hē bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hã, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hã tanadoo hyb n'aa na-ääj hē.† ²¹ Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nã paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kã dooh ti tahado wäd bä kã. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hã, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²³ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hã.

²⁶ —Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä t'ii hēnh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hã, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hõm bä.

do wē hā naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahōnh hē da raba-hapäh ŷ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hē da ŷ kajaa doo, dajēp do bajat bā wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bā rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ti noo gó tak'ēp rabahoop do jawén paa bā né hē, nyyw hē, papŷŷj da badagyb dāk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bā. Sagōōh wē hā naa kejäk da. Wē hā habong do ta bag keh'ŷŷt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bā. † ³⁰ Ti noo gó ká da sahōnh hē rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metēē n'aa wē puh mahang. Tii bā rah'yy ketón bong da sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong doo. Rahapäh da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ bahyng bā wē puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo doo gó. ³¹ Ti noo gó ŷ mejūū da ās ŷŷ, torōm-bet häd näng do tak'ēp ragamehŷŷh hyb n'aa, ta naēj n'aa. Tii bā da rabataa jé pad'yyt hē badäk hahŷŷ hā habong do ŷ asēēw hōm doo —näng mā Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hā —näng mäh. —Wiigo tēēg tadu doo bā tagajewäng doo, bē hapäh tabanyyw edaa dāk. § ³³ Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē ŷ maher'ood wät do kaja dāk bā bē bahapäh bā, edaa dāk ŷ kajaa do bē bahapäh da. ³⁴ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nā da sahōnh hē** ŷ her'ood wät do bawäd kán. ³⁵ Badäk hahŷŷh, wē na-āāj da, ahēēj jēē né paawä, keh ŷŷ da dooh tahēēj bā.

³⁶ Ti m' ahōm nā Jesus her'oot doo:

—Doo d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Āās, hŷ pong jé habok do dooh rahapēē bā. ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, na-āāj hē dooh ŷ hapēē bā. Jāām né hē Ee hapäh. ³⁷ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong

doo da né hē da rababok da, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³⁸ Sahōnh hē tabag'yypp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reēēk. Rakehet'ēē doo da raketēē. Doo h'yy n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajēē p'ēē bā ká. ³⁹ Doo h'yy hapēē bā sa pooj jé hawät doo, hag'yypp do kaja kán. Ti m' hag'yypp do kaja kán, dejēb kán sahōnh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da keréd hōm. ⁴¹ Pawóp hē hedoo pé ŷŷj tiriig ramoo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gēēt. ††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bē hyb n'aa matakä da, baad bē gadaa. Doo h'yy hapēē bā ny noo gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bē hyb n'aa newē hahŷ panyyg gó bē ŷ maher'oot doo: Tób danäh hapēē bā paawä nyy b' akēē atsēm hets'ēēk do kajaa, baad paawä tamatakēē, baad paawä tagada. Doo h'yy paawä tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. ⁴⁴ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakä, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ŷ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wät do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'āās hyb n'aa, ta āh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejūū do hā moo wät doo, ta kariw n'aa matēēh bā. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagä n'aa tabahado dāk hyb n'aa ká. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁸ Hŷŷ ká, baad ta kaser n'aa moo nawäd

† **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'ūūm ta ti ta her'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā takerii dāk ta ti ky n'aa. § **24:32**

Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. ** **24:34** Sahōnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Doo h'yy badäk hahŷ bahēēj jēng do tado bā rahapäh doo. †† **24:41** Ta wób ta sii tamahūūm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Doo h'yy jāām hē pawóp hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahūūm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooh nayyw hē kariw ŷ n'aa kaja bä”, tanoo bä, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tadu do bä jarakē he'ëek do sii tawa bä, teëg bä, ⁵⁰ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. ⁵¹ Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop doo hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hã.

25

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hē maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ŷÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahũum né paawä, dooh m' ramahũum ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti ramahũum sa bag waa. ⁵ Tii bä, nayyw hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶—Tii bä atsëm ub rë tanyy naëenh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bë gado!”, näng ta kyyh.

⁷—Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enãm sa bag hõ n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: “Na bë bag waa uuh. P'eets hē tabahãnh ãã bag waa”, näk.

⁹—“Dooh”, näk ta wób, “ãã bag waa uuh ãã an'oo bä bë hã, dooh da tahaja bä tii bä”, näk. “Bë ahõm nä ji bag waa rabahesãm hënh ta waa bë betsëe hyb n'aa” —näk.

¹⁰—Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahõm kãn ta sii. Ket'ëe do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jãm tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kãn hets'ëe doo. “Ãã wahë n'aa, manoo gasëets tób ãã bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk.

¹²—Tii bä jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē tii, dooh bë ŷ hapëe bä”, näng jãm noo gana doo —näng mä Jesus panyyg gó teh'ũum doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matëeh. Dooh bë hapëe bä nyy b' akëe ŷ kajaa —näng mä Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hã aj'yy ets'ëe hõm do rabahag'ããs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ããj hē hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëe tabahõm do pooj jé ta dajëer ta karom hã tets'ëe hõm do rabahag'ããs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'yy naëenh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hã tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb. Ta see hã tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hã sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëe däk sa hã. Ti tabahõm kãn dawëe. ¹⁶ Tii bä nayyw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kãn ta tii me tamoo wät doo, dajëer kah'ũum hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hē pawóp hē dajëer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jó tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëer tagadoo do jawén paa bä tabahõm, ti tadakã jëng ta dajëer. Séd debaa hē tabado nyyh ta kariw n'aa matëeh bä kä.

¹⁹—Tii bä hajõo ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kãn. Tii b' tanaëenh ta wë ta karom dajëer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëer kã. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëer hood gadoo do ky hadoo ta hã: “Kariw ŷ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hã ŷÿ, ta tii me ŷ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ŷ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo

do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ēēp, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²² —Tii bā pawóp hē dajēēr hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ēēp, tsebee si ŷŷh”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajēēr hood gad'ēē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'ēp mamejūū ji hā, hēp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa òm ŷ jeŷŷm”, nāng. “Tii bā k'āāts gó ŷ jeh'aa kēē a dajēēr”, nāng. “Hŷŷh, a dajēēr hā ŷ manoo do paah”, nāng.

²⁶ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm! Moo nahūūj òm!”, nāng. “Mahapāh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh”, nāng. ²⁷ “Hēd n'aa dajēēr manan'oo dāk dajēēr me moo heb'ooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh ŷ gadoo paawā dajēr ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa ta hā.

²⁸ —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bē ado hōm sét hadoo do ta wē hanāng doo. Bē an'oo ji moo sahōnh hē wē nāng do hā”, nāng. ²⁹ “Jé wē nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wē.* Kanhēn d'os hē wē nāng doo, kanhēn d'os do ta wē hanāng do kado hōm da ta mahānh”, nāng. ³⁰ “Bē dawāts nā ta w'oo hā gadagyp doo hēnh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng

sa kariw n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahŷŷh

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó sahōnh hē āās sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēew dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da.

³² Tii bā sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do rakata padēēk da ta wē tan'oo bā. Tii bā tsyt hē tabasēew hōm da sa mahang, b'éé hagā n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'éé kabara mahānh. ³³ Hub hēnh tabasēew hōm da b'éé, s'ŷŷ hēnh da kabara. ³⁴ Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadāk hēnh hab'ēēh do sa hā: “B'ēēp bēēh, Ee ky n'aa edēng doo. Bē gado badāk hahŷŷ tadu dahāng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hōm doo, ta bag'āās doo. ³⁵ Bē ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bē anoo hā ŷŷ. ŷ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ŷŷ. Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, bē gadoo paa ŷ bē tób bā. ³⁶ ŷ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ŷŷ. ŷ paa nahēē nāng, bē heg'āās paa ŷŷh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, ŷ paa bē hehēēn”, nāng da ta kyyh sa hā.

³⁷ —Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hēnh naa òm āā bahapāh, òm āā gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm āā saroor noo? ³⁹ Ny noo gó òm āā bahapāh manahēē nāng doo, radawāts gēēt do òm? Ny noo gó òm āā bahehēēn?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahŷŷ da: “Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē hāj ŷ hedoo do hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā bē bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawā, hā ŷ né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

⁴¹ —Tii bā ta s'ŷŷ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ŷŷ tēēg hōō

* **25:29** Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

nadëek doo hēnh, Dijab, āās nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo hēnh. ⁴² T'ii hēnh bë wén hōm, ŷ né asaah paah, dooh paa wa ŷ bë an'oo bä. ŷ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ŷ bë an'oo bä. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, dooh paa ŷ bë gado bä bë tób bä. ŷ paa saroor tamaah, dooh paa saror ŷ bë an'oo bä. ŷ paa nahëë näng, ragadahew'eës doo gó paa ŷ bagëët, dooh paa ŷ bë hegää bä”, näng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bä kä, ti na-āāj da reaanh da. Hahŷŷ da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm āā bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëë näng doo, ragadahew'eës doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm āā manasa?”, näk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bë ŷ maher'oot hahŷŷh: Hahŷ hyb n'aa sakog its do see hä bë manasa doo, ŷ né hē ti bë manasa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, näng da ta bagä n'aa baad nabok do sa hä.

⁴⁶ —Tii bä, ah'üüm da rahoop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ii hēnh rahōm bä. Hŷ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hä —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä sahōnh hē ta ti taher'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hä:

² —Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta āh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta maji sa moo gó b'aa kajatsëk do hä takepëëm däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-āāj mä séd hä m' rakata padëek P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa

nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëëb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

Buu benyym do ŷŷnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahŷŷh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë ŷŷnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëëb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Dooh m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejää tii? —näk mäh.

⁹ —Taw'ääts hē paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji an'oo paawä kas'uut do sa hä —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahŷ ŷŷnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä ŷŷ.

¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hē bë mahang. ŷ ti hŷŷh, dooh bë mahang had'yyt hē ŷ awäd wäd bä. ¹² ŷ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ŷŷ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badäk hahŷŷ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hōm bä, raheer'oot da na-āāj hē hä ŷ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hē ta sām bë anoo da hä ŷŷ, Jesus ŷ haëëj bä bë hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ääts tëg hawak do s'ëëb ta sām. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahŷŷh

17 Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

18 Ti m' taky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hã: “Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hã, ‘Kaja däk ÿ hajaa do noo gó ÿ jawén hyng doo. A tób hënh da ÿ tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëk ÿ sa daheeh’”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

19 Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kån tii bã kä Pas-kowa tä n'aa kä.

20 Papÿÿj badëe hyng bã kä, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa.

21 Sa tä rabawëh bã kä m' taky hadoo sa hã: —Bë see ÿ tahaëenh da majÿi moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng Jesus sa hã.

22 Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon ÿ hehoots wät do pãw, ti né da ÿ haëenh doo —näng mäh.

24 —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿi moo gó han'oo däk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyyts bã paawä! —näng mä Jesus kyyh.

25 Ti m' Judas, Jesus haëej däk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bã ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hë ti makaher'ood däk —näng mäh.

26 Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pãw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk pãw, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

27 Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hã —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mä sa hã, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hë, bë eëg ta uuh —näng mäh. 28 —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. 29 —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëeb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëek da bë sii Ee bag'ääs doo bã —näng mäh.

30 Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bã m', rabahõm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsëm, hã ÿ rabad'oo do bë bahapäh bã, bë sahõnh hë da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ëep da. Tii bã da jé pad'yyt hë b'éé rabe hüüm bong” —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bã da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

33 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë òm reréd hõm bã, a wë ramoo bok do rabahapäh bã, ÿ ti dooh noo gó òm ÿ eréd bã —näng mä Peed.

34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

35 Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bã na-ääj hë a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

* 26:31 Sakarija 13.7

Ti ky hedoo né hē m' Jesus ma matēg wób.

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsēē do panyy n'aa hahȳh

³⁶ Ti m' ta ma matēg daheeh Jesus bahōm joom banāng hēnh Getsemani hād nāng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Babā bē ayyw dó jajé ȳ ky n'aa ets'ēē nuuj jé —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahūūm ta sii dawē hā. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ēp mā tah'yy katón wāt. Dooch baad tado wād bā ta h'yyb.

³⁸ Ti m' tamawoob hē hadoo do sa hā taky hadoo:

—Tak'ēp ȳ h'yy katón. Ȳ h'yyb dajēp do hadoo —nāng mäh. —Babā bē ayyw. Bē matakā si ȳy. Bē aā manā da! —nāng mäh.

³⁹ Ti m' tabahōm dawē hā. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng, tūū m' ta mabooryyy jat, ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā. Hahȳh da m' ta kyyh:

—Ee —nāng mäh. —Tahaja bā paawā, mado hōm mahānh ȳy wāt hahȳ ȳ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ȳ bets'ēē paawā, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ȳ karēn doo da nado —nāng mäh.

⁴⁰ Tabana bā m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēēh mäh. Ti m' Peed hā tabeaanh:

—Dooch bē haja bā kanahēn d'os hē bē ty gapadāg bā si ȳy? —nāng mäh. ⁴¹ —Bē matakā, P'op Hagā Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bēēh, ȳ bē eréd hōm mahānh —nāng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawā baad hadoo do ji moo wāt, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ȳ wén nāng —nāng mäh.

⁴² Ahōm ēnh mā p'aa hēnh, ti m' taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. Hahȳh d' mā ta kyyh:

—Ee —nāng mäh. —Tanahaja bā ȳ ahoop do pan'aa kado hōm mahānh ȳy, ȳ mamo n'aa najesu bā ta mahānh, tii bā, makarēn doo da né hē ȳ karēn hā ȳ kametēēh —nāng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hēnh tabana bā ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'yyb.

⁴⁴ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁵ Ti m' tamatēēh ta ma matēg tamawoob hē hadoo do wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? —nāng mäh. —Bē hegāā. Edaa dāk Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēēj dāk doo. ⁴⁶ Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm! Wāt ta ti ȳ han'oo dāk do majē ȳy hā —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus ramaso dāk do panyy n'aa hahȳh

⁴⁷ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana. ⁴⁸ Haēēnh doo, baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahȳh da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ȳ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm —tii da m' ta kyyh dó sa hā.

⁴⁹ Ti m' nanyyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' tedēng:

—Taw'āāts hē ōm, ma matēg? —nāng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hā:

—Ti bā, mamoo wād ti majawén na doo, najis ȳy —nāng mäh.

Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kän mā Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer —nāng mäh. —Sēn-jeer me ta wób hekyyt doo, sēn-jeer me tadajēp. ⁵³ Ȳ nahaja med'oo, ȳ karēn bā paawā, Ee hā ȳ ky n'aa etsēē 12 ken'yyh kata dāk do tak'ēp kanekan do āās nanyyw hē tamejūū hyb n'aa, ȳ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bā paawā, ȳ ramo n'aa jesu bā paawā, dooh paawā takaja bā tii bā P'op Hagā Do kyy kerih doo, hahȳ né hē kametēēh doo kā hā ȳ taheer'oot doo —nāng mā Jesus ta ma matēg hā, sēn-jeer hado dāk do hā.

⁵⁵ Ti m' hajōk do hā kā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ȳy, bē wén n'aa wē ȳy sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ȳ bē

masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ȳ awäd had'yyt hē ȳ ma metëek bā. Dooh ênh ȳ bē maso bā tii bā ênh? —näng mäh. ⁵⁶—Hÿȳ kã, taw'ãäts hē —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ȳ kametã däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hē kã ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿȳh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso däk do ramahüüm kãn Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ãäs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëg ub kã pawóp hē han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿȳ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ȳ gawatsiig hõm bā P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ȳ tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do p'op mä tabas'ëeg gëet. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bā. Bag hënh mä tabagëet.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ky hadoo ênh mä ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kã õm ȳ mejüü, äã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bā! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahÿȳ da bē sahõnh hã ȳ maher'oot: Hÿ jawén bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoooh bā, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bā. Bē hapäh né da ênh tabahyng bā wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejã däk! Jããm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejã doo. ⁶⁶ Nyy da bē hã? —näng mäh.

—Taw'ãäts hē tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëe bā, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿȳh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bā, tób danäh karom ȳynh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ãäj hē Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hē sa matym gó.

—Dooh ȳ heen n'aa nyy bā ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bā. T'ÿ hënh tób danäh karom ȳynh see bahapäh bā m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿȳh —näng mäh.

† 26:63 Dooh Jesus kawaj'ään bā. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooch ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hë badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë òm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hë ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooch ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nanyw hë m' karaak bah'ÿÿ kån.

⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bah'ÿÿ do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũüm kån do panyyg n'aa hah'ÿÿh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahũüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëëj däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehĩn wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ääts tæg hawak do s'ëëb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ÿ haëëj däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooch hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũü moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kån, nu kasagĩw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũü kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hah'ÿ dajëer. Majyyw dajëer n'aa ti h'ÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ääj nä ta häd ramaneënh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hah'ÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 he-doo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëëj däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ hä ÿÿ”,* näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëet. Ti m' Jesus hä ta bagã n'aa eanh mäh:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä òm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooch né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

* **27:10** Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ääj hë Sakarija 11.12-13.

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëënh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëëj däk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hẽ m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿm mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hẽ atsëm —näng mä ta ÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãj hẽ m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ãj hẽ Pirato ramejüü Jesus tadj'ëëp hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëënh do hä? —näng mäh.

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hẽ sa kyyh.

²³ —Hèd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëëj bong tii bä:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawana-reem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hẽ ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ãäts hẽ —näk mä sahõnh hẽ. —Ääh, ää panaa na-ãj hẽ, ää gadoo ta mäjyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëëj däk warahén sa hä rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejäã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ãäs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëëj nä sahõnh hẽ sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.

²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.† Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hẽ. Ti m' ramahüüm rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa.

³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëëb hejooñh doo.

Kamekuunh mä ti datsäng doo me.‡ Ti m' tameëëk kanahën d'os hẽ, dooh teëg bä.

³⁵ Ti m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.** ³⁶ Ti m' rabehtyy b'ëeh Jesus rabahag'ãäs hyb n'aa.

† **27:24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëëp doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõös doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ãj hẽ ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ãäts tég hawak do s'ëëb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. § **27:34** Datés do biin tii. Tii d' né hẽ rabahed'oo radej'ëëp do hä. ** **27:35** Saaw-Mo 22.18

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hã. ³⁸ B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek na-ããj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. ³⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa hã hadäk do òm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hë raky n'aa ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hã tahadäk do hã naa, tii bä äã ky daheeh da! ⁴³ P'op Hagä Do hã m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb hãã, P'op Hagä Do genaag bä ta hã. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ããj raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jããm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy?”†† tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób rama napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij†† ti tanaëenh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nayyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus

hã tabeëek hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. ⁵² Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hã.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hã, ta waa hedoo do hã m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, ajyy tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hã tadakä jëng hyb n'aa.

⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pãän hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. Ti m' tabahõm kån. ⁶¹ Marija

†† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk doo hã tabeh'üüm. paa ti Eriij.

†† 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do

Madarên, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahôm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hã. —Äã hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa äã karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagäã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahänh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hã.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hõm mahänh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganä këe bä, Marija Madarên, Marija see daheeh rabahôm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këe. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng.

⁶ Doooh wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegäã nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh.

⁷ —Nyyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ïï hënh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hã —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hã.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hã, ti m' takedëng sa hã. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh tüü, ta tsyym hã ramoo kajäk ta hã raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahõm, bë maher'ood hãj haa sa hã Garirej hënh rabahôm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahõm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hã sahõnh hë rahapëe wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëe nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëer rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, äã aã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëeg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, äã h'yyb en'yym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahänh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëer, ti m' sa hã ramejüü doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang

kaheer'ood däk ta ti panyyg. Da hē na-ããj nã kaheer'oot.

Jé pad'yyt hē ta ky n'aa ji maher'ood hōm Jesus mejũũ do ky n'aa hahỹỹh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahōm kãn Garirej hēnh, waēē hēnh, Jesus mejũũ do paa hēnh.

¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bã, raj'aa etsēē kãn mã ta hã. Ti hadoo né hē dooh baad tagah'ood nã bã ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hē sa wē. Hahỹỹ d' mã ta kyyh sa hã:

—Sahōnh hã, hỹ pong jé hawät do hã, badäk hahỹỹ bã hawät do hã na-ããj hē P'op Hagã Do an'oo däk ÿ mejũũ hyb n'aa. Sahōnh hē sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bē ahōm. Ma matëk ÿỹ rabahado padëek bē an'oo bã sahōnh hē häj n'aa babuuj. Bē nu gemuun hōm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagã Do Sahee häd gó. ²⁰ Bē ma met'ëeg sa hã sahōnh hē bē ÿ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹ ÿ ky däng bē hã: ÿ awäd had'yyt hē da bē sii badäk hahỹ gawatsik bã kã.† Jããm hē kã.

† **28:20** Sahōnh hē badäk hahỹ bahëej jëng do jawén paa bã, hỹ pong jé Jesus pa èr aboo had'yyt hē.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hã:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hã.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hã raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ãj né hë m' rabahõm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa.

⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hã:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta

tsyym suun kabo n'aa ÿ do bäs —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hã.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabaheg'ãas wë hã, wë kabasëëts däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahān up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

¹² Ti m' nyyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kån. ¹³ T'ï hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Æas rahag'ãas mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kån Garirej häj n'aa hënh kä. T'ï hënh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëëg kån. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kån ji P'op Hagä Do bag'ãas doo. Ti hyb n'aa taw'ãats hë bë eréd hõm nesaa doo. P'op Hagä Do hã bë h'yy kawa-reem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä

* **1:2** Marakijas 3.1 hã takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hã tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hã hë Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hã hë tahegää bä, tahanäng pé tii.

res'aak karahi me. Tah'ỹyb sag né hē m' tii.
¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ēep bē ana, si ỹ bē abooh. Tah'ỹyb sag nado boo da bē hỹ kã. Ajyy, ỹj sag hadoo da bē hỹ kã P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ũm kãn mä ta sii.

¹⁹Ti bahãnh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰Jesus ats'yyt né m' tii d' ēnh. Ti m' nanyw hē m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hē m'. Ti m' Jesus sii rabahōm kãn mäh.

Jesus habēē hōm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahỹh

²¹Ti m' Jesus bahōm panang Kapar-Naũm häd näng doo hēnh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehãk do hã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabahōm. Tii bã m' tama metēek P'op Hagä Do panyyg. ²²Ti m' maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metēek do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ky n'aa nahado m' tii. ²³Tii bã m' tabasoooh sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ēp mä ta kyyh:

²⁴—H'ēēd makarēn āã wē Jesus, Nasaréh buuj? Āã marejã mawén na! —näng mäh. —Ỹ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ēp hanäm doo, baad hadoo do moo wēēd òm —näng mä ta kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky geãm wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahãnh! —tah'eed hōm mäh.

²⁶Tii bã m' aj'yy tak'ēp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bã m' awaaw wät mäh, ti m' tabahōm kãn ta mahãnh. ²⁷Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēēd hỹ ēh? Ta see ky n'aa hadoo hỹh. Tametēek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē tamejũ. Raky daheeh né hē —näk mä sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m' dawēē Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bã.

Jesus nahēē sog hōm do panyyg n'aa hahỹh

²⁹Tii kã m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahōm kãn Simaw, Ān-Deréh sa tób hēnh. ³⁰Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot taoom. ³¹Ti m' Jesus bajēē suun tahasoooh hēnh, tamoo ej'ooj sēek mäh. Ti m' oom keréd hōm. Nanyw hē m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³²Tug bã kã, papỹj badēē hyng jawén paa bã, Kapar-Naũm buuj ramenaa sahōnh hē nahēē enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadēek do sii hē. ³³Hajök Kapar-Naũm buuj kata padēek Simaw tób w'oo hã, Jesus yt gä do w'oo hã. ³⁴Hajök mä sa nahēē Jesus hahēēn hōm. Hajōō m' nahēēh. Hajōng mä karap'aar h'yyb nesaa do tahebēē bong mera do sa hã hanäng doo. Doooh m' Jesus an'oo bã karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bã, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē.

P'op Hagä Do hã Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahỹh

³⁵Ti m' jati péh, bap paah, badajung nä, tabas'ēēg gēēt, ti m' tabahōm dawē hã, ranabok hēnh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawēj padēek bã m' rabahōm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷Ramamuun bã m' raky hadoo ta hã:

—Hajök òm hes'oos! —näk mä ta hã.

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hamäh! Ta s'ee hēnh ēr bahōm, ta wób panang hēnh ỹ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hã na-āāj né hē. Ti hyb n'aa né hē ỹ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bã. Sahōnh hē m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hã tabaher'oot, tametēek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebē mä karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁰Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wē. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsēē mä Jesus bado

hõm hyb n'aa ta nahëeh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehÿÿn mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴² Ti m' nanyw hë kä m' ta nahëe badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴ —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëe badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejõ hõm.

⁴⁵ Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bä. Taher'oot mä tamahõm me. Jé pad'yyt hë rapanyyg enä hõm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooh Jesus haja wäd bä sa panang hënh tahõm bä rabahapäh bä kä. Dawë hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hë m' jé pad'yyt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp hë ta ä jawén paa bä, Jesus matëeh p'aa hënh panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hënh mä Jesus bagëe däk tób ta yd nu hed'ëeh bä. ² Hajõk mä t'ÿÿ hënh hah'üüm. Hajõk mä rakata padëek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ääj hë. Ti m' Jesus met'ëeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajõk doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mä Jesus bagëet nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wë kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä

m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ÿÿ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hëd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nanyw hë m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

¹¹ —As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ëeg geët, tabado däk mä ta tyng, ahõm kän mä hajõk do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kän sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ää hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahõm ënh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajõk mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëek sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

* **2:5** Dooch Jesus t'aah tado bä. “Tah ÿÿ, najis ÿÿ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh.

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, ahöm kän mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëer gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo,† ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ãäj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë m' Jesus sii heb'ooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matëg hä rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahöm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa‡ —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ãäj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëeh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mä Jesus hä:

—Jowāw ma matëg, Pariséw ma matëg na-ãäj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Jām bawät nä bä rawëë had'yyt hë. Dooh

ratayy bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado höm sa mahānh. Ti noo gó da ratayy kän§ —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pään papuuj bäh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëem, kawah'oob höm tii bä. Ti bahānh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hë uwa bëeh hä. Dooh ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byyh säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän soo bä, ta hood säg ganabäh höm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kä karejā kän —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.**

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hä m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahöm me m', ta ma matëg tiriig ag mä rateh'yypp rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hä:

—Mahegāā! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä? Saab hä ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä, sa waa tamah bä? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' tabawa ti päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jāām né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky

† **2:15** Judah buuj sa wób né ti dajëer gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëer gahed'aak do rawedii sa wakāān. Ta bahānh ragahëen dajëer, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëer gedaag n'aa. ‡ **2:17** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd höm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § **2:20** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratayy bä. Sa mahānh Jesus badoh bä, tii bä da ratayy kän. ** **2:22** Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëek do ji h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo. †† **2:24** Dooh ji moo wäd bä Saab hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yypp do hyb n'aa.

n'aa jaw'yyk do an'oo bā†† —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ji kameh'ääk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuwät paa ji kameh'ääk do heen n'aa. Dooh ji tapahuuj bā ji kameh'ääk do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hä sii hē ŷ mejüü —näng mä Jesus Pariséw sa hä.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahóm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti yt hä m' tabasoo aj'yy moo gadóm doo. ² Tii bā m' ta wób ramatakēē mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bā Saab hä. Ta moo tahaso däg bā, Jesus moo wät né hē Saab hä kā sa hä. Rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hä: —Ag'ēēd däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hä:

—Nyy da èr ky n'aa jaw'yyk do metēēk Saab ky n'aa hä? H'ēēd ti taw'ääts hē ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ēēp Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ēēp Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahapēē né paawā m', dooh m' raky gado bā. ⁵ Ti m' kawaj'ään gó Jesus ty kawōōt sa wē. Tahyb n'aa tón mä sa h'yyb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hä kā taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub däg kān mäh, baad däg mä ta moo kā. ⁶ Ti m' nyyw hē m' Pariséw raban'yyh. Eróts karapee sii hē m' rakaner'oot mä nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēēp hyb n'aa.

Hajök mä Jesus gen'aak do hah'ũũm do ta sii panyyg n'aa hahŷŷh

⁷ Ti m' karaj'aa hēnh Jesus ta ma matēg sii hē m' rabawēēj kān. Hajök mä Garirej häj

n'aa hēnh naa Jesus jawén hah'ũũm. ⁸ Raky n'aa napäh bā m' sahōnh hē Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hēnh naa, panang Jerusarēnh häd näng doo hēnh naa, Idumeej häj n'aa hēnh naa, tamii Joradān tamyyj dāk hēnh naa. Ta wób mä Tiir, Sidōn panang häd enäh do häj n'aa hēnh naa.

⁹ Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matēg rabenām hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragatatug dāk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajök sa nahēē heso hōm do hyb n'aa m', nahēē enäh do rawén gatatug kān ta wē. Rakarēn mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bā m', tũũ m' rakajäk ta matym gó. Tak'ēp mä rageēēnh:

—Ōm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ŷŷm mä karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asēm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ti m' Jesus basēēk waēē jó. Tanaēēnh mä ta wē tah'yyb däng doo. Ti m' rabahōm ta wē. ¹⁴ Sa mahang tasēm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejũũ hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa. ¹⁶ Hahŷŷ m' 12 hedoo do tamejũũ doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo dāk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneēēnh doo. ¹⁸ Ta jawén mä Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kā m', Jesus haēēj dāk do majĩ hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuw gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matēg sii hē rabajēē p'ēē tób gó. P'aa hēnh mä rakata padēēk hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹ Ta ŷŷn, ta wakāān rapanyyg enä däg bā m', rabahōm t'ĩ hēnh rahahēēn

†† 2:26 Jāām né paawā P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa. * 3:18 Judah buuj sa häj n'aa bā Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ĩ Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hä. Roma buuj wē kamaj'ĩ do ramaneēēnh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneēēnh “Simaw Serot”.

paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetäk do Jerusarënh hënh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëënh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaheer'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh. ²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh.

²⁵ —Sa wakãän sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejó. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Doo aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejãã do naãj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä.

²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadajep jawén paa bä na-ãj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Raheer'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejãã.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëënh Jesus. ³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

³³ —Jaa ti ëen, jaa ti wakän haa? —teaanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahÿ äñ ÿÿ, wakän haa —näng mäh. ³⁵ —Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'ooh doo, ti né hë wakän haa hadoo, ti né hë äñh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ënh karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mä ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök do ayyw b'ëeh mä ta takëen nabyy me. ² Ti m' hajõõ m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejó. Do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajóh jëng.

⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bä. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ãäts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nayyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä.

⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak.

30 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60

† 3:21 Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahãnh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehüüm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaat do hyb n'aa. Doo rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ 3:22 Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu. § 3:27 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejó gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

nuu me tabejoom do bahānh tabeag kån ta tym wób. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kån baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kã —näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mãh.

¹⁰ Ta jawén kã m', ta mab hẽ 12 hedoo do ta ma matëg hẽ kã, ta wób hẽ kã, rabeaanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ hã P'op Hagä Do an'oo däk bẽ bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hã. Ta wób sa hã, sa h'yyb gó naa maa new'ëe kanarën doo, sahõnh hẽ takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mãh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —näng mãh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë had'yyt hẽ né paawä m', dooh m' tagah'ood bã sa hã. Dooh né rakarën bã P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* —näng mã Jesus kyyh sa hã.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Taganah'ood bã bẽ hã hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bẽ hã? —näng mãh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. Ramaa newë sii hẽ, nayyw hẽ, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, pä banäng bã kajäk do hadoo sa hã. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hẽ, nayyw hẽ, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hẽ rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejoonh do kametä bã sa hã, sa hã rarahejã bã na-ãj hẽ P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hẽ rah'yy gejë hõm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe

do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hẽ badäk hahÿ hã ji bawät do hã.† Dajëer hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'ũm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym baad tabadoo bã kajäk do hadoo sa hã. Ti ramaa newëe P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeaak do hadoo tii —näng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bẽ gataa sooh bẽ bag, ji waa hood yt hã, ji jó ÿÿh do yt hã bẽ bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bẽ dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hã: Sahõnh hẽ sa hã da hẽ kejën nä doo, sahõnh hẽ rah'yy ganenäh nä doo, kametä däk né da sa hã. ²³ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mãh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hẽ baad bẽ matakä ti bẽ maa newëe doo. Bẽ matakëe do pénh, bẽ maa newëe do pénh, bẽ da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bẽ da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hẽ h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo‡ —näng mã Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿ hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷ Ta äh tatebëj nuuj jé, adëb bã, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëe bã nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hẽ joom k'ääts baw'ëeh. Pooj jé

* 4:12 Isajas erii wät doo gó Jesus beh'ũm. Isajas 6.9-10 hã takerii däk tii. † 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hẽ. Rahyb n'aa tón had'yyt hẽ sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 4:25 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã.

tagajewäng, tii b' tabaee däk, tii b' tabeag kån. ²⁹ Ta ag wah'ëe däk bā kā, ta heen n'aa hā, tii bā kā joom näng do bak'ãäd kån ta joom, joom ji nu gekãã do nahëe me —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa —näng mäh. ³¹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ãäs doo, tadu doo noo gó. ³² Jããm nad'ëed its né paawä ta tym, ji waa ty gam-abuuj see bahãnh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hā kā taw'ëed batooj kån ta hā kā, tabadahëem bāš —näng mä Jesus kyyh.

³³ Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mä sa hā rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahõnh ta her'oot do sa hā, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hē, rabedoh bā m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hā nyy d' tahanäng pé panyyg gó teh'üüm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti noo gó m', tug bā kā m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberéd b'ëeh hajõk doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kån. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus baÿÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hā taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Hëd n'aa tak'ëp bē beÿÿm? DooH P'op Hagä Do hā bē h'yy kae nā bā? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hā hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa hāj n'aa bā, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bā m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nyyw hē m' tabana ta wë. Pā gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bā naa tabana. ³ Tii b' né hē m' tabahe'ÿÿh. DooH m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bā.

⁴ Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ênh. DooH ta hā hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bā, atsëm na-ããj mä tabahew'ëet kamag habong hënh, waëë jó na-ããj hē. Tak'ëp mä tageëenh, ta daaj hē m' takahej'ooh pä bāh me.

⁶ Dawëe naa m' Jesus tabahapäh bā m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hē Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëe P'op Hagä Do häd gó, dooh da ŷ marejā bā! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hā.

⁹ Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ãã häd, —näng mäh —hajõk do hyb n'aa ããh —näng mäh.

§ 4:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ãäs do kah'üüm, ny hadoo ta hā h'yy ka'eeh do kah'üüm.

10 Ti m' tets'ëë had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hõm hyb n'aa dawëë karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

11 Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. 12 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus hä:

—Man'oo äã ajëë pëë too yb hä —näk mäh.

13 Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kãn. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

14 Ti m' too yb hagã n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ããs hyb n'aa ky n'aa nang doo. 15 Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãã kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor nang mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabe'ÿm bong. 16 Ti m', ta ti hap'ëëh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hä kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ããj mäh. 17 Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. 18 Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. 19 Dooch m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hä:

—Ahõm nä a yb, a ÿÿn, a wakãän wë. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hä Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hä nyy da õm tat'yyd mehÿin doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

20 Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis häd nang doo bä ta her'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hä. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëëh do rahyb n'aa meuunh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

21 Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëëd däk bä ta takëen hä, hajök nu sabug däk. 22 Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd nang do bana Jesus wë. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. 23 Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëëp ÿ karën paawä. Moo dëë ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hä. 25 Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëëh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. 26 Hajök mä mediko hegãã bong do ta nahëëh. Mediko moo m' tahoop. Dooch m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj jëë né paawä m', dooch m' tahas'oo däg bä. Teg'yyys mä tii bä ta nahëëh. 27 Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng. 28 Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, nang mä ta h'yyb gó. 29 Tii bä kä m', nayyw hë m' dooch wäd mä ta hä ta nahëëh. Ta hä m' tahegãã bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. 30 Tii bä m' nayyw hë m' Jesus hegãã bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegãã wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿÿ hä moo däng? —näng mäh.

31 Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

32 Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabaheg'ããs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. 33 Ti m' ÿÿnh hegãã bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hä. 34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagã Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me. Dooch wäd a nahëë kä —näng mäh.

35 Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —
Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg?
—näk mäh.

³⁶ Dooch m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk
do sa kyyh hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro
hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy
kasadëë!

³⁷ Ti ta bahãnh mä dooh m' tan'oo bä
hajõk do rahõm ta sii. Jããm mä takarën
Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowãw häd nãng
doo. ³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä
kä tahapäh mä séd dó m' rarãb bä rabë bä.
A'oot mä ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëë suun tób
gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëëd ti bë harãp? H'ëëd ti bë ha'oot?
Karapee dooh tadjëb bä. Aÿÿh tii —nãng
mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejũũ raban'yyh jawén paa bä m',
tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿÿn, ta ma
matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëë p'ëë
karapee hasooh hënh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso
däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kũm —nãng mä ta kyyh.
(“Maruus, as'ëëg g'ëëd!”, tahanãng pé m'
tii.)

⁴² Tii bä m', nayyw mä tabas'ëëg gëët,
awãd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä
m', tak'ëp mä rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp
Jesus mejũũ sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta
ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo
hyb n'aa maruus awa.

6

*Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do
panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg
daheeh rabahõm panang tabawãng do paa
hënh. ² Saab hä kä m' tama metëëk tób
P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hë.
Hajõk maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh
mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagã
Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hënh naa
tah'yy ganãng doo? —näk mäh. —Nyy
da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa
kyyh. ³ —B'aa bãh gaheh'õõk do nado ti
hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsi-
jaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakããh?
Ta ãnh, bä ab'ëëh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajããn ta wë. Raty n'aa gesyyg
däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëëh
P'op Hagã Do ky n'aa rod. Jããm hë
tabawãng do panang bä, ta wakããn ma-
hang, ta tób bä, dooh rawehëë bä —nãng
mä Jesus kyyh.

⁵ Dooch denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii
bä. Jããm né hë m' pawóp its nahëë enäh
do hä ta moo tadasooh rabaheso padëëk
hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh
panang buuj rah'yy kae bä tahegãã bä.

*Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejũũ do
panyyg n'aa hahÿÿh*

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus
ma metëëk. ⁷ Ti m' tanaëënh 12 hedoo do
ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä
sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa
rabahebë hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh
mä tamejũũ rabahõm Jesus bad'oo doo da
rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿÿ da m' tamejũũ:

—Dooch d' bë mahũũm péh, pãw hadoo
péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh.
Jããm hë da bë mahũũm tatu —nãng mäh.
⁹ —Jããm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë
gahõm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëëk
—nãng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajãg bä ta wób
tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë
beréd hõm bä kä. ¹¹ Jé bë raganado bä, bë
ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë ahõm
sa mahãnh. Sa panang bä naa bë ahõm
bä bë tsyym suun bë tepyng padãg k'ããts.
Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh
baad tado bä P'op Hagã Do panyyg raky
nadaheeh doo —nãng mä ta kyyh sa hä.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Rakety n hõm. Jé
pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hõm hyb
n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb
nesaa do rahebëë hõm mäh. Hajõk nahëë
enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm,
heso hõm mäh.

*Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts
häd nãng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë
m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahÿÿ d' mä
ta wób sa kyyh:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii,
dejëp do mahang ganã wät doo. Ti hyb n'aa
tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

15 —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah — näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hē raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

16 Eróts ky n'aa napëe däk bā kā ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ỹ mejüü do paa ranu gahōg hōm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

17 Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hỹjy Pirip häd näng do ỹm hyb n'aa. Eróts gat'ëe däk mä Erodija, ta hỹjy ỹm. 18 Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hā:

—Doh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā magat'ëe bā a hỹjy ỹm.

19 Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kån, tawén kawaj'ään kån ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'. 20 Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eỹm Jowāw hā. Tahapäh mäh, baad ub né hē ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hē P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëe bā m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hē, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëe bā.

21 Tii bā kā m', ti bahānh kā m', Erodija bawyyd kån nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahōnh hē m' ky n'aa etsëeh do Garirej hāj n'aa bā naa. 22 Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-āaj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hā:

—Mets'ëe hā ỹ makarën péh. Ỹ anoo né da a hā —näng mä ta kyyh.

23 P'op Hagä Do häd gó m' ta ky dāng:

—Metsëe pé hā ỹ, ỹ anoo né da a hā. Wë ỹ hanāng do uuh ỹ anoo da a hā, makarën bā. Né hup ỹ né hē tii —näng mä Eróts kyyh.

24 Ti m' maruus banyyh ta ỹn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëe pé Eróts hā. Ti m' ta ỹn ky hadoo:

—Mets'ëe Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

25 Ti m' nyyw hē m' maruus matëeh p'aa hēnh. Ti m' tabets'ëe kån:

—Na, ỹ karën nyyw hē mabanoo hā ỹ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts hā.

26 Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. 27 Ti m' nyyw hē m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ëes doo hēnh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahōg hōm mäh. 28 Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hā. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kån mä ta ỹn hā kā. 29 Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëe däk bā m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahỹh

30 Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj nä Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta hā sahōnh hē rametëek doo, ramoo bok doo. 31 Ta tii bā m' séd dó m' ta wë heg'ääs doo. Séd bā m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hā:

—Hamäh, ër ah'ũm ta wób rabadoh hēnh, bë kameh'ääk hyb n'aa —näng mäh.

32 Ti m' sa mab hē m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bā paawä. 33 Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahōnh hē panang bā naa rabahōm ta takëen hā sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. 34 Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapäh bā m', tat'yyd mehĩn mä sa hā. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hā. Ti m' hajōng ky n'aa tama met'ëeg kån sa hā.

35 Tũh däg bā kā m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hā:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh.
³⁶ Mamejō hōm hajōk doo, panang tabanäng bā, sēt ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-
 āāj hē, sa waa rabetsēē hyb n'aa —näk mā
 sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wāt ta sām —
 näk mäh. —Āā né hē g'eeh ti hets'ēē ta ti sa
 waa pāw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hē ti hanäng bē wē pāw? Bē hegāā
 —näng mā ta kyyh.

Ti m' rabaheg'āās, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pāw. Pawóp
 its tah'ÿÿb —näk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejūū ramejūū hajōk do
 rabehyy b'ēēh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m'
 rabehyy b'ēēh, 50 ken'yyh mā ta wób, 100
 ken'yyh mā ta wób ketyh hōm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, tah'ÿÿb na-
 āāj mäh. Hÿ pong jé taty däng bā m', P'op
 Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā,
 āā waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebāh bong, tets'ēē hōm
 mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb
 n'aa hajōk do sa hā kā. Tah'ÿÿb na-āāj né hē
 m' pawóp had'os do tetyn hōm né hē m' tii d'
 ēnh. ⁴² Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē
 bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. ⁴³ Ti m'
 mad'aak do ta ma matēg rata hōm kawaju
 gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh. ⁴⁴ Hawēē
 bong doo, 5 miw mā ajyy.*

*Tamii pong jó Jesus bawāt do panyyg
 n'aa hahÿÿh*

⁴⁵ Ti m' nyyw hē ta ma matēg Jesus
 mejūū ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj
 jé rabahōm hyb n'aa Betsaj-Da hād näng
 do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedēē
 hōm hajōk do sa hā. ⁴⁶ Takedēē hōm do
 jawén paa bā m' tabasēēk mā waēē jó P'op
 Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu dāk bā m', karaj'aa hoo
 gad'oo bā kā m' ta ma matēg rababoo dāk.
 Ta mab hē m' Jesus bayyw gēēt. ⁴⁸ Ti

m' tabaheg'āās, dooh m' tahōm rahēē doo.
 Bah'ood ty gahēm mäh. Ti m' tapaj'ēē pooj
 jé Jesus bahōm kån sa wē tamii pong jó. Je-
 sus tabēēj paawā m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapāh tamii
 pong jó hana doo. Tak'ēp mā rabeÿÿm
 bong. Awaaw bong mäh. Dajēp do
 saw'ēēng paa red'oo mäh.

Ti m' nyyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bē eÿÿm manäh! Ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsēg sooh sa sii. Ti m'
 bah'ood badoo wāt. H'yy gabedo bong
 mäh. Rameuuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'yy
 gah'ood nā bā Jesus hā, pāw tapehuuj né
 paawā. Dooh rah'yy genā bā.

⁵³ Rabatsēg hōm bā m', Genesaréh hāj
 n'aa bā m' marakate badēē jad kån. Tii bā
 m' rabahūū jad kån. ⁵⁴ Ragatsēg bē sii hē
 m' pong hēnh, ti babuj n'aa rabahapēē kån
 Jesus. ⁵⁵ Tak'ēp mā raty gapedäg bong ra-
 menaa hyb n'aa nahēē enäh do Jesus wē. Jé
 pad'yyt hē hēēj Genesaréh w'oo hā hanäng
 doo bā naa ramenaa nahēē enäh doo. ⁵⁶ Jé
 pad'yyt hē Jesus nu kejāk bā m', panang
 rakahet'aa bā m' ramena bēēh nahēē enäh
 doo. Ti m' rabetsēē nahēē enäh do ramoo
 kejāk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti
 m' sahōnh hē nahēē enäh do moo kejāk doo,
 heso padäg kån mäh.

7

*Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa
 hahÿÿh*

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa
 jaw'yyk do ma mehetēk do wób na-āāj mā
 rakajaa Jerusarēnh hēnh naa. Ti m' rakata
 dāk Jesus wē. ² Ti m' rabahapāh, Jesus
 ma matēg wób rawēh mā ta si n'aa hē.
 Dooh m' ramoo ketsyyd wād rabahed'oo
 doo da. Sa hā m' nesaa do ta ti P'op Hagā
 Do hā. ³ (Pariséw, sahōnh hē Judah buuj
 wób na-āāj hē, dooh rawēē bā, dooh rawa
 bā, sa wahē makū mahetēk doo da ramoo
 kanetsyyd pooj jé. ⁴ Rabana bā jé sa waa
 hets'ēē do paah, dooh rawa bā, dooh rawēē
 bā, ramoo kanetsyyd bā, rabahed'oo doo
 da. Hajōō tamo n'aa tii da rabahed'oo doo.
 Sarej ragejōs, sa waa hood ragets'yyt sa
 wahē makū mahetēk doo da.)*

* **6:44** Dooh m' taketsén bā ÿÿj, karepé. * **7:4** Mosees ma metēēk do paa bahānh rakarēn rabawēēd dāk. Sa hā, tii
 da ji adoo bā, baad ub ji P'op Hagā Do gadoo.

⁵ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ãáj mä rabeaanh Jesus hä:

—Héd n'aa a ma matëg ranad'oo äã wahëh metëék doo da? Héd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makû rabad'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahänh ÿÿ. ⁷ Dooh këh ÿ tado bä ti rama metëék doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makû metëék do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hõm doo, bë wahë makû mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëék do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ÿÿn.”‡ “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”§ ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëék doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makû ma metëék do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me

hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'õp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëe hõm hajök do sa hä. Ti m' tób gó tabajëe suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti taheer'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëe bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'õp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëe doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëe suun mä tób gó. Dooh m' takarën raky n'aa napëe bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿÿnh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿÿnh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa

† 7:7 Isajas 29.13 ‡ 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § 7:10 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'ar h'yyb nesaa do ta toog hã hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hã —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masãäh awaar taah hã —näng mä Jesus kyyh ÿñh hã.**

²⁸ Ti m' ÿñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejak doo —näng mä ÿñh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'ar h'yyb nesaa do a toog hã —näng mä Jesus ta hã.

³⁰ ÿñh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehãäg sooh mäh. Karap'ar h'yyb nesaa do ahõm ta hã hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ääj hë ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëenh.

³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hã, hajök do sa mahãnh. T'i hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hã Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hã m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

** **7:27** Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ÿñh baad ta hã tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahy n'aa newëë hyb n'aa baad tado bä tamasaä bä Judah buuj nadoo do sa hã. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

³⁵ Tii bä m' nanyw hë m' aj'yy nabuuj genä padëëk, ta nag'aad na-ääj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

³⁶ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Nabuj keh'üüm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejö paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hë m' rameunh Jesus mo haj'aa hã. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hë tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatamah do sii hë nabuuj genä padëëk, ner'oot do sii hë er'ood padëëk tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëëk p'aa hënh ënh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehïin hahÿ ër wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh —näng mäh.

³ —Dawëë naa ta wób rabana. ÿ mejö bä rababaaj hõm sa gó, naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿj ta hõõ bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hë päw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh tüü. Ti m' tabasog däk päw, ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kån, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hã kä. ⁷ Tah'ÿb na-ääj mä ti anäng mä sa wë. Ned'ëed its mä ti tah'ÿb. Tii da né hë m' taky n'aa d'oo ënh tii. Ti m' tamejüü ta ma matëg rabets'ëë hõm hajök do sa hã. ⁸ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh

hē. Ti m' rabawēh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matēg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ⁹ 4 miw mā ajyy tahyb n'aa pé ti hawēē bong doo.

Hajōk do hā Jesus kedēē hōm jawén paa bā m', ¹⁰ tagatsēg sooh mā marakate gó ta ma matēg sa sūi hē m'. Ti m' rabahōm Daramut hād nāng do hāj n'aa hēnh.

¹¹ Rakajaa bā m', Pariséw rabana ta wē. Hajōng mā reanh ta hā. Jesus rame-tyy hyb n'aa ramejūū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.* ¹² Ti m' tak'ēp mā tah'yy kawabaag wāt, j'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hē da hē habong do rabetsēē hā ŷŷ ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa — nāng mäh. —Dooch ŷ metēēh pé ta heen n'aa hahŷ sa hā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā ta kyyh.

¹³ Tii bā m' Pariséw taberéd b'ēēh, ti m' p'aa hēnh tagatsēg sooh marakate gó, ti m' rabatsēg hōm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahānh ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ta ma matēg ramabaan mā ramahūūm sa waa pāw. Jāām hē sét its mā pāw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Eróts sa pāw makuj n'aa mahānh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Dooch ēr wē pāw. Tii d' tawén edoo† — nāk mā sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—H'ēēd hyb n'aa pāw bē mabaan hōm bē banāng? —nāng mäh. —Dooch tagah'ood nā bā bē hā? Dooch bē h'yy kadawuung nā bā? —nāng mā ta kyyh sa hā. ¹⁸ —Bē matym enā né paawā, dooch bē hapēē bā. Bē nabuuj genā né paawā, dooch bē maa

napēē bā. Bē mabaan ¹⁹ 5 pāw ŷ etyn bong do 5 miw sa hā? Nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —nāk mā sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eanh ēnh:

—Setsi pāw ŷ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —nāk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hā:

—Dooch bē h'yy genā nā bā? —nāng mā ta kyyh ta ma matēg sa hā.

Ajyy ty gadajuu dāk do Jesus ty nā dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

²² Ti m' Jesus rakaja kån Betsaj-Da hād nāng doo bā panang bā. Ti m' ramanaa mā ta wē ajyy ty gadajuu dāk doo. Retsēē mā Jesus moo dāng ta hā tabahub dāk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso dāk ta moo hā, tamahūūm mā dawē hā panang bahānh. Ti m' Jesus ty hetsós wāt, ti m' tamoo dāng ta hā. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Äkä, mahapēē dāk? —nāng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'āās, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ŷ hapēē nā bā. ŷ hapäh habong doo. B'aa hadoo hā ŷŷ.

²⁵ Ti m' p'aa hēnh Jesus moo dāng ta matym hā ēnh. Ti m' ta matym baad dāg kā. Baad mā tabahapäh tii kā. Dooch m' taty gadajuu wād bā kā. ²⁶ Ti m' Jesus mejūū tababaaj hōm ta tyw n'aa see me ta tób hēnh. Dooch m' takarēn myyj hēnh tajēē wād.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁷ Ti m' Jesus rabahōm panang wób Sesareja Pirip panang hād nāng nedaa badāk doo hēnh. Ti m' ramahōm me tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ŷŷh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', ōm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', ōm mā Eriij makūūh. Ta wób noo m', ōm mā P'op

* **8:11** Jesus wē Pariséw rakamaj'īi. Dooch raky dahé bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooch Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuuj bā wē hā. J'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa Jesus wén manetēēh sa hā rakarēn do paawā. † **8:16** Dooch rah'yy kadawuung bā panyyg gó Jesus her'oot do hā. Jesus hā Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahé bā Jesus P'op Hagā Do t'aah tado bā. Nayyw hē jé pad'yyt hē takah'ūūm ranu mer'oot do ky n'aa. Pāw makuj nayyw hē takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bë hä ênh? Jaa ÿ bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Öm ti Kristo, † P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëek do ta hataa. Tama metëek bä m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajông da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ãaj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãaj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hë ta ã jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naëenh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—J'eepl! Ahöm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh. § —Dooch mah'yyb dëe bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ãaj hë Jesus naëej wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bä na-ãaj hë. Taw'ãäts hë ÿ taky daheeh, taw'ãäts hë ÿ bawät doo da da ti bawät.

³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ãaj hë, tahoop do

gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä? —näng mäh. ³⁷ —Dooch ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ãaj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hä hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ãas tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta wób babä èr mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ãas P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ã jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsi-jaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kån waëe p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' t'ÿÿ hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³ Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëeng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. Dooch m' badäk hahÿÿ bä hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä èr hä! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa ãã temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

† **8:29** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramanëënh Mesijas . Gereg kyy me ramanëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti. § **8:33** Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

⁶ (Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nyyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hã m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Hahỹ tah ỹ, tak'ëp ỹ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nyyw hë m', raty kaw'õöd bong bä m', rabaheg'ãäs bä m', jããm hë Jesus rahapäh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü rana-her'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahỹ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do ta-her'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ra-her'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hë, bë ỹ maher'oot hahỹh: Eriij ewäd hyng né hë. Tii bä rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hã. Tii d' né hë takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hã* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—Ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ỹ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? Ỹ na-ãäj da hajõng ỹ ahoop da. Ỹ rahyb n'aa wareem da na-ãäj hë —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajök mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵ Tii bä m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hã:

—H'ëed p'ãã ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ỹ manaa a wë paawä tah ỹ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk —näng mäh. —Dooch ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hã tabadäng bä, tũũ tadewëes. Ti tah ỹ gadów däk, tëg kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —Ỹ eaaj wät a ma matëg sa hã rabahabëe hõm hyb n'aa. Dooch rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hã.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahỹh bä habok doo! —näng mäh. —Hajõ nuu me ỹ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? Ỹ häd h'yyb napan däg bë hã, hã ỹ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tũũ. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beaanh ta yb hã:

—H'ëed pénh tabadäk ta hã? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hë ta hã —näng mä ta yb kyyh. ²² Hajõ nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahewëes tũũ tëg hõõ me, tame na-ãäj hë. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'yyd mehĩn ãäh —näng mäh.

²³ —Ỹ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —Dooch hejoonh pé P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh pé hã —näng mäh.

²⁴ Ti m' nyyw hë pahëew yb ky hadoo:

—Ỹ h'yy ka'eeh né hë —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ỹ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ỹ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

²⁵ Ti m' hajök waj'aa padëek sa wë rabaheg'ãäs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', nyyw hë m', hajök do kaj'aa do rabaheg'ãäs do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageãm

* **9:12-13** Eriij tahanäng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hë tii.

wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hä hadäk doo! Dooh da ta hä madëe wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ëp mä karap'aar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kän pahëew hä hadäk do paah. Ta wób sa hä m' pahëew dajëp. Bag hënh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo taky sëek. P'op mä tabag'ëed däg kän.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bä, sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëe hõm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ääj hë] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karën bä ta wób raky n'aa napëe bä rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³² Dooh m' rah'yy genä bä ti ta her'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naüm häd näng panang bä. Tób bä tabajëe suun bä m' teanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bä. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo däk bä raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ääts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ääts hë sahõnh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo taky geët sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hä ÿ mejüü do ti na-ääj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

³⁸ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ää hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ää ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Dooh hät ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bä —näng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hät ÿÿ gó bë hä, hata ÿÿ bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyng n'aa ji hä ranu hüü däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ïï hënh mahõm bä, tëeg hõõ nadëek do mahoop da had'yyt hë. [⁴⁴ T'ïï hënh madoh-ro ji hawëh doo,

dooch radejeb bä. T'ii hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm. Taw'ääts hē mat-syym gahet mabasēek h̄y pong jé P'op Hagä Do wē, ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a tsyym. [⁴⁶ T'ii hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejeb bä. T'ii hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyyh. Taw'ääts hē mabasēek h̄y pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hēnh, sét a matym, jé ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh pawóp hē tado bä a matym. ⁴⁸ “T'ii hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejeb bä. T'ii hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

Sahōnh hē ma matēk ȳy P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hā, sa h'yyb tym banyyw dāk hyb n'aa ta hā, ta dab P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw dāk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēed wäd bä, taw'ääts hē nado wäd. Ti hadoo né da bë hā, taw'ääts hē baad had'yyt hē bë babok bë da hadoo do wē. Baad bë babok do bë da hadoo do wē gawatsiig bä, taw'ääts hē nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bë baboo had'yyt hē bë da hadoo do wē —näng mä Jesus ta ma matēg sa hā.

10

Dooh ji ȳym ji eréd hōm bä do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atsēg hōm mä tamii Joradān hād näng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajōk mä ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metēek mä sa hā.

² Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rame-tyy hyb n'aa m'. Hah̄ȳ da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bä ta ȳym? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä ēnh? —näng mä Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii dāk ji ȳym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahōnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ȳynh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ȳyn mahānh kä, sa m'aa hēnh kä, tagatēe hyb n'aa ta ȳym kä. ⁸ Takatēe jawén paa bä sét rabahado padēek ta ȳym daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kán. ⁹ Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma matēg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta ȳym heréd hōm doo, tii bä ȳynh see hā takat'ēe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado dāk tii. Ta ȳym paa tah'yyb rejāā —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hōm do ta see tagat'ēe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'ȳyh do hado dāk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ēed is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edēng hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ȳym mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bä ta ma matēg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Na ramena karepé wē ȳy. Bē geām manäh! Hah̄ȳ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padēek doo —näng mäh.

† **9:48** T'ii hēnh ji ahob had'yyt hē, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hā takerih do hā tabeh'ūūm. * **10:8** Genesis 2.24

15 Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus.

16 Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kân mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä m', ana mä aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edëb had'yyt do ŷ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ŷ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

18 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ŷ mabanäng? —näng mäh. —Jääm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. 19 Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ŷÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a ŷÿn”† —näng mä Jesus kyyh ta hã.

20 —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ŷ karapee noo gó ŷ panyyg kadeheeh né hē ta tii hã —näng mä ta kyyh Jesus hã.

21 Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sét hē ti hawät a hã —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëem hõm sahõnh hē a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë ŷÿ, hëp ŷ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

22 Ti m' aj'yy h'yy katón gëet. Ti m' ahõm mä Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

23 Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hē wekäp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa raba-hadoo hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameu-unh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hã:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñh né hē ji hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. 25 —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñh wekäp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

26 Ti m' ti bahänh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hē m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né hē ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot doo: Hëp ŷ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hē heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ŷÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 30 ta bahänh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta ŷÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da.

31 Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kân da —näng mä Jesus kyyh sa hã.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus rabahõm Jerusarēnh hēnh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20 ‡ 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëe Jerusarēnh hēnh Jesus bahõm doo, t'ii hēnh Jesus maji rababok sa h'yyb.

n'aa newëë mä t'ĩ hēnh Jesus bahōm doo.† Ta wób mä sa sii hah'ũm do e'ỹm mäh. Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naēēnh ēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' tamaher'oot sa hā ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Ēr ah'ũm Jerusarēnh hēnh —näng mäh. —Ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ da rahaēēj dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hā raky n'aa etyy da ỹh. Ỹ da rahaēēj dāk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴ —Ta ti ỹ da raky n'aa ej'ees, ỹ da rahetsoos. Ỹ da rahewyyh. Ỹ da radajēēb kån —näng mäh. —Tamawoob hē āh ỹ jawén paa bā, ỹ d' ganā wād kån —näng mä Jesus ta ma matēg sa hā.

Tsijaag, Jowāw daheeh retsēē do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Āā karēn paawā manoo āā etsēē do a hā —näk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ēēd ti bē karēn hā ỹỹ? —näng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn paawā tak'ēp makabaj'aa doo me mabag'āās doo bā, a hub hadāk hēnh āā see basooh man'oo bā, s'ỹ me āā see§ —näk mä sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch bē hapēē bā ti bē etsēē doo —näng mäh. —Bē hajaa da ỹ ahoop do bē ahob bā? Bē hajaa da bē dajēb bā ỹ dajēp doo da? —näng mä Jesus sa hā.

³⁹ —Āā hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ahoop né da ỹ ahoop do hadoo doo. Ỹ dajēp do hadoo né da bē dejēp —näng mäh. ⁴⁰ —Hỹ kā, ta ti bē etsēē do hā ỹỹ, ỹ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ỹh hēnh, sā ỹh hēnh rabat'oonh, ta pooj jé

tabenām do tah'yyb dāng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matēg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bā retsēē doo, rah'yy kawaj'āān bong Tsijaag Jowāw sa wē.

⁴² Ti m' Jesus naēēj nā ta wē sahōnh hē ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hapäh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ēp ramejũ sa hā. Bē hapäh né hē ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ēp ramejũ sa kara-pee n'aa —näng mäh. ⁴³ —Bē mahang taw'āāts hē dooh tii d' tado bā. Bē mahang karēn pé kaweh'ēēh péh, taw'āāts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado dāk, ta wób tamasa. ⁴⁴ Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadāk péh, taw'āāts hē takadad'uuh sahōnh hē sa wē. Taw'āāts hē sahōnh hē sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado dāk tii —näng mäh. ⁴⁵ —Ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ na-āāj né hē. Ỹ ahyng babā ỹ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. Ỹ ahyng babā ỹ masa hyb n'aa ta wób, ỹ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hā, ỹ dajēp hyb n'aa hajōk do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁶ Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bā. Ti m', ta jawén, panang bā naa Jesus, ta ma matēg, hajōk do wób ratsyym kasok bā, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahāng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahāng dajēēr tetsēē hyb n'aa m' ta tii me tebēs do sa hā. ⁴⁷ Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneēēnh do né hē ti ta tii bā tabēs taky n'aa napäh bā m', tak'ēp mä tageēēj wāt. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehĩn ỹh, Jesus, Dawi panaa!** —näng mäh.

§ 10:37 Tak'ēp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahē n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarēn paawā ta wób sa wahē n'aa rabahadoo Jesus sii. ** 10:47 Sa h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas . Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky dāng do paa hyb n'aa, “Dawi panaa” ramaneēēnh na-āāj hē P'op Hagä Do Ky Dāng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneēēnh, ta hā pé Jesus né hē ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja dāk doo.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hēnh tabahäng hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ēp tageēj wät tii bā:

—Mat'yyd mehīn ÿÿh, Dawi panaa! — näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bē naēj! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hā:

—Tsebee wäd! P'op as'ēeg g'ēed! Ōm tanaēnh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsē taw'oong jat mäh, gatsēg gēet, ahōm mā Jesus wē.

⁵¹ Ti m' Jesus beanh ta hā:

—H'ēed ti makarēn ÿ moo wät a hā? — näng mäh.

—Ma matēg! ÿ karēn ÿ begā dāk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā. Hā ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa ōm has'oo dāk —näng mäh.

Ti m' nayyw hē m' tabahapēē dāk. Ti m' tabahōm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus rabahōm. Ti m' Jerusarēnh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh, Betanija hād enāh do w'oo hā rakajaa bā, waēē joom oriib hād näng do banäng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū sa pooj jé m' rabahōm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mā ta kyyh sa hā:

—Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā, bē hapäh da jumeto t'aah ji najasoo nā doo. Ta tyd hā da tabahäng —näng mäh. —Bē asood hōm da, bē manaa wawēē hē —näng mäh. ³ —“Hēd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn, bada m' tamejūū rababaj nā”, näk da bē kyyh — näng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Ti m' rabahōm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kän tób w'oo hā. Tób noo hā m' takahō. ⁵ Ti m' rabas'oot bā m', p'eets hē hab'ēeh do rabeanh:

—H'ēed ti bē hab'ēeh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —näk mā sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hē m'. Ti m' rabanoo ramahūūm. ⁷ Ti m' Jesus ma matēg ramana kän Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ēeg sooh ta jó. ⁸ Hajök mā sa hatsē sa hā padēek do paa rat'ēeg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēeh hyb n'aa. Ta wób mā ragekyyt mā bag'aad, rat'ēeg hōm mā ta tyw n'aa me.* ⁹ Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ūūm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mā tak'ēp mā sa kyyh:

—P'op Hagä Do āā j'aa etsē! —näk mäh.

—Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edēng da er wahē makū Dawi bag'āās do paa hadoo bag'āās doo‡ —näk mäh. —Hÿ pong jé hawät do hā āā j'aa etsē! —näk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarēnh bā Jesus bajēē suun kän. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tabegāā dāk mäh. Tug bā däg do hyb n'aa m', ¹² hedoo do sa sii hē m' tabahōm ta s'ee hēnh, Betanija hād näng doo hēnh, raba'ÿÿh hyb n'aa m' tii bā.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēem do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bā naa ratsyym kasok bā, Jesus asa dāk. ¹³ Dawēē naa m' tabahapäh joom wiigo hād näng doo. Tahēg'āās mā teag bā. Dooch m' ta hā, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb.§ ¹⁴ Ti m' joom hā taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bā! Dooch d' a ag repoo wäd bā! —näng mäh.

Ta ma matēg ramaa napäh mā ta kyyh joom hā.

¹⁵ Ti m' rakajaa bā kā m' p'aa hēnh Jerusarēnh bā, Jesus bajēē suun mā P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bā hes'ēem doo, hets'ēē do na-āāj mäh. Ti m' tabaūūj bēeh dajēer rabaheb'aanh do

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē n'aa ragadoo bā. Ratsebē, raweh'ēeh do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hā takerii dāk do hā rabe'ūūm. ‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hā pé edaa dāk Jesus du doo do Isaraēw buuj tabag'āās doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hā ji aw'yyt né hē pawóp its ta ag tabeak do pooj jé ganyyh doo. Kas'uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepöh hyb n'aa paawä.

tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ãj mä taũj bēeh. ¹⁶ Dooch m' tan'oo bā ramatabēj bā wak'ãb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hā tama metēek bā m' taky hadoo:

—Nepäh bē hā kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahỹ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yỹ ji maneēenh da sahõnh hē badāk hahỹ bā habong do P'op Hagä Do hā raky n'aa etsē do tób n'aa”^{**} —näng mä Jesus. —Hỹ kã, baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā! —näng mä Jesus kyyh sa hā.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ãj mä raky n'aa napēē kãn mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ēep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeỹm do hyb n'aa m'. Rawén jeỹm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metēek do hā.

¹⁹ Ti m' tug bā kã m' Jerusarēnh Jesus raberéd däg kãn, ah'ũm kãn mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Jati pé bap paa m', Jerusarēnh hēnh rabahõm bā m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabēs. Tsawyy häng mä sahõnh hē m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newē dāk mä Jesus ky hadoo do paa joom hā. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! Mahegã! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ãats hē P'op Hagä Do hā bē h'yy ka'eeh —näng mäh. ²³ —Né hup y né hē hahỹ y her'oot doo: Hahỹ waēē hā ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hā, ta hā baad tah'yy kae bā, P'op Hagä Do ky däng do taky nasēew bā ta h'yyb gó. ²⁴ Ti hyb n'aa bē y maher'oot hahỹ da: Bē gadoo né da sahõnh hē P'op Hagä Do hā bē ky n'aa etsē doo, baad bē ky dahé bā, bē ky nasēew bā bē hā tanoo do hā —näng mäh. ²⁵ —Bē ky n'aa ets'ēē bā, tanyy bā bē h'yyb gó baad nadoo do bē da hadoo do wē, taw'ãats hē

pooj jé bē hyb n'aa mabaan hõm tii, bē Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bē hā na-ãj hē. [²⁶ Bē hyb n'aa manabaan hõm bā, dooh na-ãj hē bē Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bā nesaa do bē moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hā reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahỹh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarēnh hēnh. Jesus bawät bā m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, kajaa mä ta wē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahỹ mamoo wät doo?†† —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Y eanh bē hā ēnh. Bē her'ood bā, tii bā y baher'oot bē hā jaa ky gabuuj hahỹ y moo wät doo, hahỹ y bad'oo doo —näng mäh.

³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bē her'ood hā yỹ —näng mäh.

³¹ Tii bā m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēew bong. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó er noo bā, teanh da er hā tii bā: “Héd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, näng da. ³² Ajyy kyy gó er noo bā, hajök do kawaj'ãan da er wē —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

(Rawén jeỹm mäh, hajök do hā m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooch ã hapēē bā —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Y na-ãj né hē, dooh y her'ood bā ky gabuuj näng do hā yỹ, tii da y bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hā.

^{**} **11:17** Isajas 56.7 †† **11:28** Hes'ëem do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēek do hyb n'aa na-ãj hē rawén eanh. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ëem do rabehe'sëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hã. * Hahỹỹ da m' tabaheer'oot:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Ti tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahõm dawëe. ² Joom ag wah'ëe däg bã kä, ta danäh mejũũ ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawã joom ag wób. ³ Ti takajaa bã kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ⁴ Tii bã ta danäh mejũũ ênh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejãã tii. ⁵ Ti tamejũũ ênh ta seeh. Radajëeb kãn tii. Ti ta danäh mejũũ nã hajõk. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bëeh. ⁶ Sét hë mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahãn do tii. Ti tamejũũ. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mã ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapãh bã raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahỹỹh. Ti d' ta danã däg ta yb jawén buuj däg”, nãk mãh. “Ti bã, ër dajëeb! Èr ma däg da tii bã kä hahỹ joom banäng doo”, nãk mã sa kyyh. ⁸ Tii d' né kä, ranaboh jad kãn. Dawëe radawãts hõm joom bahãnh —näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hã.

⁹ Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo hỹỹ kã? —näng mãh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaëënh tii bã —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Dooch bë ner'ood bã g'eeh hahỹ P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹỹ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ããts hë ër hã tii”, † näng kerih doo —näng mãh. ‡

¹² Tii bã kä m', P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky

n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ããj mãh, ratyw n'aa esoos mã ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mã Jesus pes'ããp mã panyyg ky n'aa me sa hã. Ti hadoo né hë, e'ỹỹm mã hajõk do Jesus maa new'ëe do sa hã, ti hyb n'aa m' Jesus mahãnh rabahõm.

Jesus rano n'aa maso paawã ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹³ Ta jawén kä m' ramejũũ Parisëw wób, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ããj mã Jesus wë. Rakarën paawã rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matëg! —nãk mãh. —ãã hapãh õm. Baad ub mabawãt. Dooch daap mamenã bã. Dooch mahyb n'aa p'eed bã ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëek bã. Dooch maky n'aa ehỹỹd bã sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hë P'op Hagã Do karën do hã mama metëek doo —nãk mãh. —Ti hyb n'aa —nãk mãh —ãã mamaher'ood. Taw'ããts hë a hã, ji epaag bã Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã?§ —nãk mãh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooch apãh ji epaag bã? Nyy da a hã? —nãk mã sa kyyh.

Jesus hapãh mã ti sa h'yyb, j'ooj madãk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawã? —näng mãh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na moweed denaari ramaneëënh doo. Y megãã —näng mãh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hã. Ti m' tametëeh, ti m' tabeanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahỹỹh? Jaa häd hahỹ kerih do ta hã? —näng mãh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —nãk mãh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **12:1** Ta hã kamaj'ĩ doo, ta hã he'aanh do sa hã ti tabaheer'oot. † **12:11** Saaw-Mo 118.22-23 ‡ **12:11** Ti pä tahanäng péh, ta daaj hë né m' ti takaher'oot. § **12:14** Tii da rawén eanh, rakarën paawã Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. “Dooch ji epaag bã Sesa hã” taky hado bã paawã, Eróts karapee raky n'aa tapaa paawã Jesus Roma buuj sa hã. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bã paawã, hajõk do maa new'ëe doo, dooch ragenaag bã ta tii. Tii b' rakawaj'ããn paawã ta wë. Hejooñh né hë ta hã reaanh doo.

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 19 Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 20 —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mäh. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. 21 Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. 22 Sahõnh hë m' raget'ëe bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëeg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

23 Ti m' rabeaaj kån Jesus hã:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hã, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. 25 —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,†† näng mäh. 27 —Dooh, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä,

Jakóh makü hagä”, tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'ëp bë h'yy gatamah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hã m', baad mä Jesus ky gadoo sa hã rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ër hagä n'aa, sét né hë. 30 Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hã. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahãn ta hã, sahõnh hë bë hajaa doo me”,†† näng mäh. 31 —Hahÿ ta seeh: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§§ —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooh tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —näng mä Jesus ta hã.

32 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —näng mäh. —Sét né hë ti P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh —näng mäh. 33 —P'op Hagä Doo tak'ëp ji kamahãn, tak'ëp ji h'yyb däk ta hã. Ji h'yyb tym gó naa né hë, sahõnh hë ji hajaa doo me né hë ji kamahãn ta hã. Ji kamahãn né hë ji da hadoo, ji hã ji kamahãn doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hã bahãnh ti ta tii.

34 Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hë paawä P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh takarën doo da. P'eets hë

** 12:17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo. †† 12:26 Esodo 3.6 †† 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 §§ 12:31 Rewitikos 19.18

paawä P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bã m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii?

³⁶ Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majÿÿ ÿ nes'ëem bã kä’ ”,*** näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bã m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahãnh —näng mäh. Baad ub raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh.

³⁹ —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetoh bã. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bã rabahetoh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bã h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bã —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer rada-het'oonh do dawëe bã. Ti m' tabahag'ããs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä rada-toonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed.

*** **12:36** Saaw-Mo 110.1 ††† **12:37** Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneënh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ããj hë ti Jesus.

Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëënh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagä Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Mahegãã, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anãm hahÿ tatama n'aa! —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —näng mäh. —Doo da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

³ Ti m' waëe joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahöm kãn. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bã Jesus bahäng bã, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowãw, ãn-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, næk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mäh. ⁷ —Bë eÿÿm manä da kaneb'oooh do bë ky n'aa napäh bã. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bã badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh. ⁸ —Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng häj n'aa bã k'ããts katajuus da, sah na-ããj da anäng. Badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa d'

tii. Ajān pooj jé ta mahÿÿj ganyyih do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Baad bë kanä sa mahānh —näng mäh. —Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp ÿ n'aa bë da ramahũm sa wahë n'aa wë, hëej bagä n'aa sa wë na-āāj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁰ —Badäk hahÿ gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da raba-her'ood hõm sahõnh hë häj n'aa babuuj sa hä —näng mäh. ¹¹ —Bë ramoo maso hõm bä, bë raheaaj bä bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bä, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿj näng do ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëenh da ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bä tahëe däg bä bë hapëe bä, taw'ääts hë Judah buuj häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Sahõnh hë hahÿ ner'oot doo, taw'ääts hë ramatakëe tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh

hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da rahe'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bä, papÿÿj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bä. ²⁵ Sagõoh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.‡ ²⁶ Ti noo gó kä da sahõnh hë da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'ũm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'ũm ta ti tahe'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa.

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tēeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk. § 29 Ti hadoo né da, sahõnh hē ta ti bë ŷ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ŷ kajaa do bë bahapäh da —näng mäh.

30 Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahõnh hē ŷ her'ood wät do bawäd kân. ** 31 Badäk hahŷŷh, wē na-ããj da, ahēej jēē né paawä, kēh ŷŷ da dooh tahēej bä —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hŷ pong jé habong doo, dooh rahapēē bä. ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, na-ããj hē dooh ŷ hapēē bä. Jääm né hē Ee hapäh. 33 Dooch da bë hapēē bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bë gadaa ta pooj jé, baad ub da bë matakä. 34 Aj'yy karom näng do ta s'ee hēnh hahõm do hadoo tii. Tabahõm pooj jé tamejũ ta karom sahõnh hē raba-hag'ääs hyb n'aa. Tamaher'ood hõm sa hä ramoo bong do hä. Tamejũ na-ããj hē tób noo hag'ääs doo, baad tabahag'ääs hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matēēh. 35 Ti hadoo bë hä kä. Taw'ääts hē baad da bë gadaa, baad bë hyb n'aa matakä da. Dooch da bë hapēē bä ŷ matēēh bä, tób danäh matēēh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooch ji hapēē bä tób danäh kajaa bä, tug bä, atsēm, atsēm ub, tapaj'ēē bä. 36 Dooch taw'ääts hē tado bä bë h'yy gatamah bä tób danäh nanyyw hē takaja bä —näng mäh. 37 —Ti hyb n'aa ŷ bedoo bë hä, sahõnh hē sa hä: Baad bë gadaa, baad bë matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ŷŷnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahŷŷh

§ 13:28 Tabahahēm noo gó, hajõng do häj n'aa bä ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hēnh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bä. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'ũm ta panyyg. ** 13:30 Jesus hä reaa wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. 37 ta baab jawén paa bä, hahŷ Jesus her'oot do jawén paa bä, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bä hasooh do paah. Sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bä. * 14:1 Pas-kowa ramaneēēnh do noo gó Isaraēw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo, Esit bä naa rabah'ũm noo gó. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó ranaheb'oooh b'ée t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē pāw makuj tamah doo. Séd hä rataheb'ēēs.

1 Ti m' pawóp nä m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ēep hyb n'aa kä m'. 2 Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooch da er dajēeb bä Pas-kowa noo gó, hajõk do er wē rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

3 Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wē ŷŷnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ēeb mä ta hood. Tak'ep mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ēeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatēh hõm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. 4 Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ään bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hä:

—Hēd n'aa tarejää tii? 5 Taw'ääts hē paawä takes'ēem. Tak'ep paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawä kas'uut do sa hä —näk mäh.

Ti m' rabahajēew wät ti ŷŷnh.

6 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajēew manäh! Na magēd ti ŷŷnh —näng mäh. —Tak'ep baad hadoo do tamoo wäd wät hä ŷŷ. 7 Kas'uut do aboo had'yyt hē bë mahang. Bë h'yy kajäk bä bë banoo sa hä. ŷ ti hŷŷh, dooh bë mahang had'yyt hē ŷ awäd wäd bä —näng mäh. 8 —Tahajaa do né hē ti tamoo wät hä ŷŷ. ŷ radakä jēē pooj jé buu benäw n'aa tii d' nuh ŷŷ gó tah'ook doo —näng mäh.

9 Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badäk hahŷŷ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm

bä, raher'oot da na-ããj hẽ hã ÿÿ hahÿ ÿÿnh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hã. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk mä ta hã. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du däk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën ãã benãm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹³ Ti m' tamejũũ pawóp hẽ ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä panang hënh. Bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hã naëng hes'oooh do hã. Ta jawén bë ahõm da. ¹⁴ Ti bajëe suun bã tób gó, bë eaaj da tób danäh hã hahÿÿ da: “Ãã ma matëg mejũũ ãã beaanh nyy bã tagadäk ta gawakõ, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵ Tii bã da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyww däk da —näng mäh. —Ta tii bã bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ër tab'ëes hyb n'aa —näng mä Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' pawóp hẽ ta ma matëg rabahõm panang hënh. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁷ Papÿÿj badëe hyng bã kã Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bã kã m', rabawëh bã kã m', taky hadoo sa hã:

—Bë see ÿ tahaëenh da majĩĩ moo gó. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bã! —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ÿ heh'oos do pãw né da —näng mäh. ²¹—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hẽ —näng mäh. —Ti hadoo né hẽ, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩĩ moo gó han'oo däk do hã! Taw'ãäts hẽ paawä ta ti aj'yy hã tanenyys bã paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ õm, Ee. Man'oo däk pãw ãã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ õm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ãã hã —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hã. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mä ta kyyh sa hã.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Dooh ÿ eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hẽ p'aa hënh papuuj däg ÿ eëk da P'op Hagä Do bag'ãäs doo bã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejãm do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëe joom oriib häd näng do banäng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë sahõnh hẽ ÿ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagã ÿ daj'ëep da. Tii bã da jé pad'yyt hẽ b'éé rabehũũm bong”‡ —näng mäh.

† **14:24** P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'éé t'aah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj däk hÿÿ kã. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hẽ sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kã ta wë sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ‡ **14:27** Sakarija 13.7

28 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahöm Garirej hênh —näng mäh.

29 Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Sahõnh hê õm reréd hõm bä, ÿ dooh õm ÿ eréd bä —näng mäh.

30 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hê, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejèn da. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

31 Ti m' Peed ky kah'ũũm mä ta hä:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-ããj hê a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hê m' ta ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus rabahõm joom banäng hênh Getsemani häd näng doo hênh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó ÿ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

33 Ti m' Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh tamahũũm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hä:

34 —Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw, bë matakä. Bë aã manä da! —näng mäh.

35 Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bä. 36 Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooh hejooñ pé a hä. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëe paawä, makarën doo d' né hê mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

37 Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hê hadoo do rahab'ëeh hênh, taheg'ããs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' tanaëej nyh Peed ta häd heh'äat doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Õm aã jëng? —näng mäh. —Dooh mahaja bä kanahên d'os hê maty gadäg bä si ÿÿ? —näng mäh.

38 —Bë matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëe ÿ wén näng —näng mäh.

39 Ahõm ênh p'aa hênh, taky n'aa etsëe do paa taky n'aa etsëe ênh p'aa hênh. 40 Ti m' p'aa hênh tabana bä ênh, aã b'ëeh ênh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hä.

41 Tamawoob nuu me m' tabahado däk bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë kameh'ããk nä? Bë aã magyys hê? Jããm hê dó! —näng mäh. —Kaja däk ÿ ran'oo däk doo. Bë hegãã. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëej däk hÿÿ kä —näng mäh. 42 —Bë as'ëeg bëh! Hamäh, èr ah'ũũm. Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

43 Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hê ti rabana.

44 Haëenh do baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hê tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hä.

45 Ti m' nyyw hê Judas bana Jesus wë, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. 46 Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kãn mä Jesus. 47 Ti m' Jesus pa hageët do seeh, bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äat do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

48 Ti m' han'aa do hä Jesus ky hadoo:

—Èr wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahũũm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. 49 —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt

hē bē sii ŷ ma metēek bā. Dooch ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —nāng mäh. —Hŷŷ kă, taw'āāts hē —nāng mäh. —ŷ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hā ŷ kaja dāk hyb n'aa —nāng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahōnh hē kă ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mä Jesus.

⁵¹ Jāām hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mä tadadäk ta hatsē pāān rino s'ēēb. Jesus jawén paawä tabahōm, ti m' ramaso däg bā paawä m', ⁵² teréd dāk mä ta hatsē. Hahót mä tawaj'aa hōm.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahŷŷh

⁵³ Ti m' Jesus ramahūūm kăn P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do wē kă. Ti m' rakata padēek t'īi hēnh sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahōm mä Jesus sa jawén. Dawēē m' tagadäk. Ajēē suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katēng mä sa nemuun tēēg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijoš häd nāng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hā rap'āā daj'ēēp péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'āā daj'ēēp péh. ⁵⁶ Hajōō né paawä m' daap ramennyh Jesus ky n'aa hā, dooh m' séd gó rer'ood bā. Raky n'aa eh'ŷŷt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bā.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ēēg b'ēēh, ti m' daap ramennyh Jesus ky n'aa hā. Hahŷŷ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Āā maa napäh ta her'oot doo. Hahŷŷ da ta kyyh: “ŷ gawatsiig hōm da hahŷ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bā, tamawoob hē ta āh, ŷ moo wäd sooh

P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, nāng ta kyyh —näk mä sa hā.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-āāj mä dooh m' séd gó rer'ood bā.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ēēg gēēt sa mahang. Teanh Jesus hā:

—Dooch maher'oot pé ōm raky n'aa tapaa do hā? —nāng mäh.

⁶¹ Dooch m' Jesus ky gado bā. Bag hēnh mä tabagēēt.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do beaaj kăn ta hā:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Ōm P'op Hagä Do T'aah? —nāng mä ta kyyh.

⁶² —ŷŷ. ŷ né hē —nāng mä Jesus. — Bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do Sahōnh Sa Bahānh Hadoo Do hub hēnh tabasoo bā, ta hā P'op Hagä Do weh'ēēh doo bā. Bē hapäh né da ēnh tabahyng bā wē puh mahang —nāng mä Jesus kyyh sa hā.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kawaj'āān gó tawén s'ēēd hōm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jāām hē. Dooch hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —nāng mäh. ⁶⁴ —Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejāā doo —nāng mäh. —Nyy da bē hā? —nāng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahōnh hē raky hadoo:

—Taw'āāts hē tadajēp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd dāk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeanh ta hā:

—Maher'ood mahapēē bā! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahūūm kăn, ti m' rahewyyh mä Jesus.

§ 14:55 Sinedirijo ramaneēēnh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padēek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-āāj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, ta wób sa wahē n'aa na-āāj mäh. ** 14:61 Dooch Jesus kawaj'āān bā. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh. ⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëeg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ãj hë Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bä. ⁶⁹ T'ï hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hë —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëeh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hë öm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nyyw hë m' karaak bah'ÿÿ kån pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kån taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd däk, ramahũũm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneënh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëej däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejũũ mä hajök do rabetsëe hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng doo Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneënh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

¹⁴—Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb en'yyim hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo.

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagã n'aa. † **15:5** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

Ti m' tamejũũ rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hã rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bã m' ranaëej nã sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasooh. ¹⁸ Tii bã m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bã m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bã m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hã. Panang Sirené häd näng doo bã naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahũũm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hã joom uwa häd näng do s'ëeb hejoonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooch Jesus eëg bã. ²⁴ Tii bã kã m', repëem däg kãn mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëem däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ãã tadajëp do heen n'aa hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.†

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëem däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12 ** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk do hã tabeh'ũũm.

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek na-ããj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hã kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bã P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”§] ²⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hã hadäk do õm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooch tahaja bã ta daaj hë takedëeb bã! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ãäts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hã tahadäk do hã naa, äã baheg'ãäs hyb n'aa, äã ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hã pad'ëek doo, ti na-ããj hë raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jããm hë tug bã tabawag däk p'aa hënh. ³⁴ Tug bã m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyys?”,** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bã p'eets hë hab'ëeh do wób rama napäh bã m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' er heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kân.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hënh hab'ëeh doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëe naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëenh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarënh hënh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyww hõm Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tug bä kä m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahõm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahõm Pirato wë. Dooch m' tah'yyb eÿÿm bä. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nayyw hë dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejũũ ranaëenh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hä te hub tado bä. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kân Joséh hä. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pãän hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kân Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés ÿÿn raheg'ääs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëe hyng jawén paa bä, Saab bahëej jëng bä, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'üüm mä buu benyym doo m' retsëe. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këe bä, rabahõm kân pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahõm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëes? —näk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëed hõm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵ Ti m' rabajëe p'ëe gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëew hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanäng hënh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooch wäd bä. Ganä wät! B'ëep, bë hegãã radasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Bë ahõm nä, bë maher'ood ta ma matëg sa hä, Peed hä sii hë. Hahÿÿ da da bë kyyh: “Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ii hënh, bë tamaher'oot do paa da” —näng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hõm, kaj'uun mäh, h'yyb manepëe boo m'. Dooch m' raheer'ood bä sa hä rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

⁹ Ti m' met'uuh hä bap paah, Jesus ganä wät. Pooj jé Marija Madarën hä m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebëe bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahõm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bä m' sa hä Jesus ganä wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bä.

¹² Ta jawén kä Jesus kas'ee wäd kân ta see hado däk mä pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'üüm do sa hä, ta tyw n'aa me rababok bä. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëeh p'aa hënh, raheer'oot mä ta wób sa hä. Ti sa hä na-ääj mä dooch raky dahé bä.

¹⁴ Tii bä kä m', Jesus kas'ee wäd kân 11 he-doo do ta ma matëg sa hä kä sa tä rabawëh bä m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Häd n'aa ti bë nabuj keh'ũũm bë ky nadaheeh ÿ hap'ëeh do ÿ ganä wät jawén paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë ahõm jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä. Bë maher'ood hõm sahõnh sa hä hanäm do panyyg këh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶ — Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hä P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hät ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yym reëg bä da, dooh da ramahÿÿj hob bä. Sa moo radatoonh da nahëë enäh do nu gad'oo bä, heso padëëk da nahëë enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kån hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däg kån.

²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahõm kån, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hõm kån mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hä tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jääm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong äã häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hë tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do rarer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hë baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hë hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hë baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Ääs ky n'aa her'oot Jowãw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arãw häd näng do panaa né m' tii ënh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hë raky daheeh sahõnh hë P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajëë suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëën häd näng do tabajuu hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op

Hagä Do hä m' raky n'aa etsëë. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. — P'op Hagä Do maa napäh metsëë do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowãw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajök ratsebé tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hë dooh d' teeg da uwa bëeh hejooñh doo, ta wób na-ääj hë mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hë —näng mäh. ¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapëën hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wë, sa hagä n'aa wë, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do poojé da Jowãw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wë, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëën hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ëë däg äm ÿ né tii ënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ÿ hÿÿh. Ta ti né hë ti ÿ tamejüü hahÿ hanäm do ky n'aa õm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —Hÿÿ kä, —näng mä —dooch d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyh Sakarija hä.

* **1:9** Jääm né sét né hë sa ky n'aa rod hajëë suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

21 Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëe doo, ragada mä Sakarija banyyh. "H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?", näk mä sa h'yyb gó. 22 Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

23 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hóm kán mä ta tób hënh. 24 Ti m' nanyw hë denaa hë kä m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kán mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hënh. Ti m' Isabew ky hadoo:

25 —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ —näng mäh. —ÿÿ tat'yyd mehün. Tado hóm hä ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

26 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahóm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hënh, Garirej häj n'aa bä. 27 Tamejüü mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wë, Joséh häd näng do ÿÿm pan'aa wë. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepeë nä bä ti maruus. Ta häd mä Marija. 28 Ti m' ääs bahóm ta wë, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wë òm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym a wë. A hä hë tabawät —näng mä ääs Gabirijéw häd näng do kyyh.

29 Ti m' Marija hyb n'aa tón gëet mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newëe. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

30 Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'yyb däng. 31 Òm da eta däk, enny däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. 32 Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Sa Bahänh Hadoo Do T'aah da ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makü Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. 33 Jakóh panaa

sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagää had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

34 Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ÿ mepëe bä —näng mäh.

35 Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Sa Bahänh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hä P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

36 Ti m' taky hadoo ënh:

—A wakään, Isabew häd näng doo, ti na-ääj hë etaah ta wah'ëe gó. Raheer'oot né paa ti netah. Hÿÿ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. 37 Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

38 Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejüü do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hë ta ti tahado bä, maher'oot do hä ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ääs ahóm kán mä p'aa hënh ta mahänh.

39-40 Ti m' nanyw hë denaa hë Marija bahóm kán mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëe habëe hënh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahóm. Ti m' tób gó m' tabajëe suun. Isabew mä tedëng.

41 Ti m' takedëe sii hë m' ajän Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó. 42 Ti m' Isabew ky hadoo Marija hä, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿÿj wób sa mahänh. Ajän hä na-ääj né hë baad hadoo do tah'yyb däng —näng mäh.

43 Ti m' Isabew ky hadoo ënh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hä ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado né paawä mabana ÿ mabaheg'ääs. ÿ maweh'ëeh ta ky n'aa hä. 44 ÿ medëe sii hë, wok ÿÿ gó ajän kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. 45 —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hä taheer'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hä.

46 Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ÿ tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

47 Hëp ÿ tym tsebee kån P'op Hagä Doo, hëp ÿ tym dëëb wë.

48 Ta wë hëp ÿ tym wén tsebé, ÿ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hë ÿ ramaneëënh da ÿÿnh ky n'aa kedëng doo,

49 tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hã ÿÿ.

Tsyt hë, sahõnh hë nesaa do mahãnh né tii. Baad had'op do né tii.

50 Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo, sa panaa na-ããj né hë,

ta hã hyb n'aa jew'yyk doo, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn had'yyt hë.

51 Tak'ëp hejooñh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hë dawë hã tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hã hë h'yy kasadã doo,

P'op Hagä Do karën do raty n'aa ges'yyk doo.

52 Tasog hõm hyb n'aa jewyk do sa hejój, ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hã.

53 Baad taban'oo kån sa tä, sa waa, has'aah do sa hã.

Tan'oo kån ta si n'aa hë rababaaj hõm tak'ëp ma enäh do paah.

54 Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom. Ta t'yyd mehïïn had'yyt sa hã.

55 Dooh tamabaan bä Abaraãm hã, Abaraãm panaa† hã taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hã taky n'aa enooh do paah —näng mä Marija kyyh.

56 Ti m' tamawoob hë kamarab Marija bayyw kån mä Isabew tób bä. Ti m' tababaaj hõm kån ta tób hënh.

Jowãw nu gahem'uun do henäng do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

57 Ti m' Isabew t'aah benyy däk bä kä, enäng mä kä aj'yy. 58 Isabew pa haj'eenh doo, ta wakãän na-ããj mä rapanyyg enä hõm bä kä, ratsebee kån mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehïïn, rahegãä bä.

† 1:55 Isaraéw buuj né hë ti Abaraãm panaa.

59 Ti m' ta t'aah 8 ta äh tabahado däk bä, sa wakãän, sa pa haj'eenh do na-ããj hë rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm do raheg'ãäs. Rakarën mä ta häd ramaneëënh Sakarija, ta yb häd. 60 Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowãw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hã:

61 —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da Jowãw häd näng pé bë wakãän —näk mäh.

62 Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. 63 Ti m' ta moo me Sakarija metsëë ta hã rabanoo rahe'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hã. “Jowãw” mä terii däk. 64 Tii bä kä m', taber'ood däg kån p'aa hënh kä. Ti m' Sakarija j'aa etsëë kån mä P'op Hagä Doo. 65 Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hë waëë habëëh hënh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa rahe'ood hõm kån mäh. 66 Sahõnh hë ta ti maa new'ëë do panyyg hã, rahyb n'aa newëë, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metëëh doo

67 Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabahe'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metëëh doo. Ti m' taky hadoo:

68 —Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã,

Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ër j'aa etsë.

Tabahyng ta karapee tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.

69-70 P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëëw bong do hã taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.

Tamejõ kån hÿÿ kä ër mahang tak'ëp ta hejój me ër hed'ëëp doo,

ta karom Dawi makū panaa hã.

⁷¹ Èr da ted'ëep èr majiĩ mahãnh, èr wë h'yy gaënh do mahãnh.

⁷² Tat'yyd mehĩn paa èr wahë makūũh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky däng do paah,

⁷³ Abaraãm makūũ hã taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Èr ted'ëep da èr majiĩ mahãnh, h'yyb neỹm doo me èr moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wë.

⁷⁵ Tsyt hë nesaa do mahãnh, takarën doo da èr baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

—Õm da ramaneëenh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da õm.

Õm da henãm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bã.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hã mamaher'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ëep hỹ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, èr h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky enyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehĩn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo èr hã,

papỹj bag hadoo doo, p'op tabana èr hã.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã,

dajëb gó habok do sa hã.

Èr hã tanoo da h'yyb nyyw gó èr babok hyb n'aa —näng mã Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawëe gëet. H'yyb hejooj g'ëed kãn. Tabanawäng bã kã tabawäd had'yyt hë. Tii bã kã, tadu do kãn tama metëek do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahỹh

* **2:11** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

¹ Ti noo gó m', hajõng hãj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejũũ rabetsén hyb n'aa sahõnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa hãj n'aa had'yyt bã habok doo, Roma buuj ramejũũ doo bã. ² Jããm né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng do babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bã m' sahõnh hë rabebanh sa wahë makū panang p'aa hënh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej hãj n'aa bã badäk doo bã naa Joséh ratsyym kasog kãn, Judah hãj n'aa hënh, panang Berënh häd näng doo hënh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hë m' ti Berënh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ T'i hënh tawén hõm mã Marija, ta yỹm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mã ti Marija. ⁶ Ta tii bã rabajeej bong noo gó kã m' karapee benyy däg kãn. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabën däk. Ta wób sa masãh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawëe hena do tób ranu kahej'ëek doo bã m', gabad'ëe däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé hagã n'aa rabaj'eeh p'eets hë. B'éé mã rahag'ããs. ⁹ Ti m' P'op Hagä Do ããs kasee sa hã. Ti m' P'op Hagä Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mãh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mã rabeỹm bong. ¹⁰ Ti m' ããs ky hadoo sa hã:

—Bë eỹm manäh! Yĩ manaa tak'ëp ji tsebé do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mãh. ¹¹ —Naga hë eny däk bë mahang, Dawi panang paa bã, bë h'yyb tym dëeb. Kristo,* P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mã ããs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahỹ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mã ããs kyyh b'éé hagã n'aa sa hã.

13 Ti bä m' nanyw hē m' ragenä b'ēeh hajōk do āās ta see pa. Tii bä m' P'op Hagä Do hä rama ejäm. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

14 —Taw'ääts hē hÿ pong jé tak'öp raweh'ēeh,
tak'öp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo.
Badäk hahÿÿ bä, ta hä habong do hä,
takamahän do hä,
P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näk
mä āās sa kyyh.

15 Äās rabelo bong bä m', p'aa hēnh hÿ pong jé rabasēek bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kän, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berēnh hēnh er hegää ti P'op Hagä Do her'oot do āās hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

16 Ti m' nanyw hē m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kän Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basooh mä b'éé waa hood gó. 17 Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hōm karapee t'aah ky n'aa, sa hä āās panäk doo. 18 Sahōnh hē maa nap'ēeh do rameuunh mä ta ky n'aa. 19 Ti m' Marija enyyw hōm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newēē mäh. 20 Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hōm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hōm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsē mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hē m', āās her'oot doo d' né hē kä m'.

21 8 ta āh tabahado däk bä m' karapee, ta masuj noo byyh kahōg hōm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé āās häd n'oo däk doo d' né hē ta häd karapee hä.

22 Ti m' takaja kän mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagä Do wē rametēeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. 23 Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb

n'aa: “Taw'ääts hē pooj jé ji t'aah wah'ēeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hē.”‡ 24 T'ii hēnh rabahōm na-āāj hē, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ēed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijāw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

25 Ti m' ti awät mä Jerusarēnh bä aj'yy wah'ēē däk doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijāw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ēep doo. 26 P'op Hagä Do Sahee metēeh mä ta hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hē m' tadajēb pooj jé. 27 Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm mä Simijāw P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, 28 ti agēet mä Simijāw tób w'oo hä. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsē. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

29 —Hÿÿ kä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk doo, sahōnh hē mabag'ääs doo, man'oo ÿÿh, a karom, h'yyb näm doo me ÿ dajēp.

Man'oo däk maky däng do ÿ bahapäh.

30 Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dēeb,

31 sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa matym gó manoo doo.

32 Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hä. Isaraéw buuj ky n'aa etsēeh da ta hyb n'aa —näng mä Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hä.

33 Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hä. 34 Ti m' Simijāw taky n'aa edēē bong

† 2:22 Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta āh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hēnh tahōm bä. Dooh na-āāj hē tahaja bä tamep'aa bä tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däk doo. ‡ 2:23 Esodo 13.2, 12

sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus ÿñ hã, ta ky hadoo:

—Hajõk Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahÿ karapee tawah'ëë däk bã. Ti hyb n'aa banesaa hënh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bã. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajõk da h'yy kawereem ta wë. ³⁵ Tii bã da kametä däk da rahyb n'aa newëë doo —näng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijãw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hë m' ti agëet mä t'ï hënh ÿñh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Æn mä ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makü häd, Aseer makü panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bã, 7 ta baab tabahado däk bã m' Æn patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ëë däk mäh. ⁸⁴ däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hënh had'yyt mä tabehev'üüm. Adëb bã, atsëm na-ããj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsëë mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bã m', taky n'aa tsebee wäd kån P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kån t'ï hënh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bã kã m' sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, rababaaaj hõm kån sa panang hënh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hënh. ⁴⁰ Awëë däg kån mä karapee. Hejooj däg kån mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ããs ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahÿñh

⁴¹ Ta heen n'aa hë had'yyt hë Jesus ÿñ ta patug daheeh rabahõm Jerusarënh hënh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëës hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa ratab'ëës hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëës

do tabahëej jëng bã m', rababaaaj nä sa panang hënh. Jesus mä aym Jerusarënh bã. Dooh m' rahapëë bã ta ÿñ hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ããs, dooh m' Jesus. Resoos mä sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooh m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ããs p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob däg kån mä sa ãh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kån P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasoo. Tamaa newëë mäh, teanh mä sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ÿñ ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿñ ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo ãã hã, tah ÿÿ? —näng mäh. —Õm ãã esoos, õm ãã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ bë esoos? Nepäh bë hã Ee tób bã né paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooh m' ta ÿñ rah'yy genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹ Ti m' tababaaaj hõm kån sa sii. Baad mä taky daheeh sa hã. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëë gëet mä Jesus. Anäng mä ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahãn ta hã, ta wób na-ããj rakamahãn.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿñh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã tabag'ããs noo gó, tabanawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kån mä ta panyyg Jowãw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowãw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bã Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej häj n'aa bã, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mä Pirip häd näng doo, Itureej, Taronit häd enäh do häj n'aa bã m' sa wahë n'aa. Risãän häd näng doo, Abirën häj n'aa bã sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ããs. Hajõng ta wób sa häj n'aa na-ããj hë tabag'ããs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risãän na-ããj hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bã rabag'ããs doo.

moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gó. ³Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado dāk jawén paa bä kä m', tamaher'ood hōm mä sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahỹỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahỹỹ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bë geh'aa hōm gaderoh doo.

Bë epug hōm wajau doo, waëë na-ãäj hē.

Bë deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bë benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bä da sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do rahapäh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëëp nesaa do mahānh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata dāk Jowāw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hā P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh. ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanäm do hā bë moo bok do hā. Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hā. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, tahajaa hahỹ pā tawareem bä Abaraām panaa rado padäg bä —näng mäh. ⁹ Edaa dāk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë dāk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' äã bad'oo hỹỹ kä?

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hē saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hā. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowāw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowāw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooch ta bahānh bë ets'ëë sa hā dajëër. Jääm hē bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë eäm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hā. Bë ky n'aa tapa manä daap hē ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hā rep'aak do hā, bë hyb n'aa hũüm manä ti bahānh —näng mä Jowāw sa hā.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do rah'yy kahas'ääp Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahỹ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—ÿ ti hỹỹh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿỹ. Hā ÿỹ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä† —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hā, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũüm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanāw dāk bë h'yyb tym, bë d' tame-tyy —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh.

† **3:6** Isajas 40.3-5 ‡ **3:16** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hā hē Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hā hē tahegää bä, tahanäng pé tii.

Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tēeg hõõ me, nadēek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hã.

¹⁸ Hajõng mä Jowāw her'oot sa hã. Pannyg wób gó tabeh'ũm. Baad tametēek sa hã. Pannyg hanām do ta her'oot mä sa hã.

¹⁹ Ti m' Jowāw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hỹj ȳm, Erodija, tagat'ēē dāk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-āāj hē Jowāw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahānh tabegyyts wät. Tamejũ mā Jowāw radawäts geēt ragadahew'ēes doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do pannyg n'aa hahỹj

²¹ Ti m' ragadahew'ēes doo gó radawäts g'ēed poojjé m', hajök do Jowāw nu gemuun bong bä m', Jesus na-āāj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsēē bä m', wë kabasēets wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë guri-i hadoo mäh. Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagä Do kyyh. Hahỹj da m' ta kyyh:

—Öm tah ȳj, tak'öp ȳ kamahān up doo. Baad ȳ mah'yyb n'yym —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado dāk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahỹj

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naũm.

Naũm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makū häd Jowanan.

Jowanan yb makū häd Resa.

Resa yb makū häd Serubab.

Serubab yb makū häd Saratijew.

Saratijew yb makū häd Neri.

²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Adih.

Adih yb makū häd Kosān.

Kosān yb makū häd Ew-Madān.

Ew-Madān yb makū häd Eer.

²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.

Josuwéh yb makū häd Erijés.

Erijés yb makū häd Jorīm.

Jorīm yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.

Simijāw yb makū häd Judah.

Judah yb makū häd Joséh.

Joséh yb makū häd Jonam.

Jonam yb makū häd Erijakīm.

³¹ Erijakīm yb makū häd Mereja.

Mereja yb makū häd Mena.

Mena yb makū häd Matatah.

Matatah yb makū häd Natān.

Natān yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.

Jesé yb makū häd Obed.

Obed yb makū häd Buwas.

Buwas yb makū häd Saramon.

Saramon yb makū häd Nasōm.

³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd Adimih.

Adimih yb makū häd Rām.

Rām yb makū häd Eserōm.

Eserōm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraām.

Abaraām yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū häd Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.
³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.
 Metusarēm yb makū häd Enók.
 Enók yb makū häd Jaréd.
 Jaréd yb makū häd Marareew.
 Marareew yb makū häd Kenan.
³⁸ Kenan yb makū häd Enós.
 Enós yb makū häd Seet.
 Seet yb makū häd Adāw.
 P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makūūh,
 P'op Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Jo-radān häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kän Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado däk bä m' Jesus mä asa däk tak'ēp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejō hahÿ pã takawareem däk pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hã had'yyt nado ji bedēp”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nanyw hē tametēeh ta hã sahōnh hē badäk hahÿÿ hã hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mahegāā! —näng mäh. —Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hã. Sa wahē wahēh mabahadoo ÿ an'oo bä. Sahōnh hē hanām doo, hetsooh do ta hã hanäng do ÿ anoo da a hã —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karēn pé hã —näng mäh. ⁷ —Sahōnh hē ÿ banoo a hã, wē ÿÿ, tūū, a taron nuu me ÿ mawehēë bä —näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hē P'op Hagä Doo, bē hagä n'aa, bē wehēë. Jääm hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”‡ —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahūūm kän Jerusarēnh hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hēnh tabasēëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tūū babä naa. ¹⁰ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejūū da ta ääs baad òm rabahag'ääs hyb n'aa. ¹¹ Òm da ragadoo p'op pã hã a tsyym taganadas hyb n'aa”,§ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”*** —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bä kã Jesus tame-tyy doo, tabahōm dó Jesus mahānh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hēnh Jesus babaaj hōm kän. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm mä Jesus. Jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kän mä ta ky n'aa. ¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metēëk mäh. Sahōnh hē m' raj'aa etsē ta hã.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahōm, tabawäng do paa hēnh. Saab hã kã m' tabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ēëg gēët P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makū erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapōōs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸ “Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasēëw hōm tsyt hē, P'op Hagä Do Panyyg Hanām Do kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa. ÿ tamejūū ÿ bed'ēëp hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejūū ty temah do ÿ matym nä padēëk hyb n'aa.

* **4:2** Gereg kyy me ramaneëēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † **4:4** Dew-Teronom 8.3 ‡ **4:8** Dew-Teronom 6.13 § **4:11** Saaw-Mo 91.1, 12 *** **4:12** Dew-Teronom 6.16

ÿ tamejũũ tak'ëp rarejãã do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

19 ÿ tamejũũ hahỹỹ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hã:

Kaja kãn P'op Hagã Do ji tat'yyd mehĩĩn doo.”††

20 Ti m' tabahëej jëng bã taner'oot doo, tap'õõj däk mã p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mã p'aa hënh tób kaser n'aa hã. Sahõnh hẽ m' tii b' hat'oonh do baad mã raba-hag'ããs Jesus wë. Ragada mã taber'oot.

21 Ti m' taky hadoo:

—Naga hẽ, bẽ hapëe kãn tadu dahëe kãn kerih do ÿ ner'ood wät doo kã —näng mäh.

22 Ti m' sahõnh hẽ tii b' hat'oonh do baad mã raj'aa etsë ta hã. Rahyb n'aa meuunh mã baad taheer'oot do hã. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hỹỹh? —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ hapäh né tii, hahỹỹ da bẽ kyyh bẽ ky hetëg hã: “A daaj hẽ makebiin mediko mado bã”, näk da bëeh —näng mäh. —Hahỹỹ da d' bẽ kyyh: “Taw'ãäts hẽ mamoo wäd mej n'aa näng doo, babä, a panang bã, Kapar-Naũm bã mapahuunh doo da, ãã ky n'aa napäh doo da raheer'oot doo”, näk da bëeh —näng mã Jesus sa hã.

24 Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Ta panang bã, tabawäng doo bã, dooh P'op Hagã Do ky n'aa rod ragado bã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. 25 Eriij hawät noo gó m', hajõk mã Isaraéw hãj n'aa bã patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hẽ rabas'aah noo gó m', tamawoob hẽ ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. 26 Ti hadoo né hẽ m', dooh m' P'op Hagã Do mejõ bã Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejũũ ta s'ee hënh ÿĩnh patug tamah do bawät bã. Panang Sarep-Ta häd näng doo bã tabawät. Hãj n'aa Sidõn häd näng doo bã tii. Baad mã tamasa tii. 27 Ta jawén mäh, P'op Hagã Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajõk mã nahëe enäh doo, rog manahuuh do

Isaraéw hãj n'aa bã. Ti hadoo né hẽ m', dooh m' sa nahëe Erisew ado hõm bã. Jããm né m' sét hẽ tanahëe do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mã tii —näng mã Jesus sa hã.

28 Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bã m', tak'ëp mã rakawaj'ããn kãn ta wë.††

29 P'op mã rabes'ëeg b'ëeh. Kawaj'ããn gó m' Jesus ramahũũm panang bã naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. 30 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mã tatabës.

Jesus habëe hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahỹỹh

31 Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh, hãj n'aa Garirej häd näng doo bã. Ti m' Saab hã kã tadu doo tama metëek sa hã P'op Hagã Do panyyg. 32 Ti m' maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. 33 Ti m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasoo aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mã ta kyyh:

34 —Ej! H'ëed makarën ãã wë Jesus Nasaréh buuj? ãã marejãã mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagã Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed õm —näng mã ta kyyh.

35 Ti m' Jesus geãm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahãnh —tah'eed hõm mäh.

Tii bã m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tũũ sahõnh hẽ sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kãn, ta hã hadäk do paah. Tabanyyh bã dooh tarejã bã aj'yy. 36 Ti m' tii bã kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jõg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahỹỹ hã? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo

†† 4:19 Isajas 61.1-2 †† 4:28 Rawén kawaj'ããn bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hã tamaher'oot doo. Ta ti sa hã Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa hãj n'aa babuuj rado bã. Dooh m' Jesus pahuuj bã sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

me tamejũũ karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hẽ —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hẽnh.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hẽnh mä tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa.

³⁹ Ti m' p'eets hẽ tabana gëët Simaw mayyn hasooh hẽnh. Tameduuk mä oom keréd hõm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hẽ m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hẽ, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëëj jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahõnh hẽ nahëë enäh doo. Hajök mä sa nahëëh. Ti m' sét ken'yyh hä tamoo däng. Sa nahëë tahehëen hõm mäh. Ahub padëëk mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kån mä sa hä hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hẽ õm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahõm dawë hä, rabanabok hẽnh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hẽ. Ti m' Jesus rama-muun bä kä m' retsëë ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hẽnh na-ääj né hẽ. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahõnh hẽ Judah häj n'aa panang bä tama met'ëëg kån mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gene-saréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatatuuk mä ta hä. ² Ti m' pawóp hẽ marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hä. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taũÿj hõm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kån.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metëëk doo, tamejũũ Simaw tabadajong hẽnh marakate t'ÿÿ hẽnh radatu hyb n'aa tah'ÿÿb nahëëh.

—T'ÿÿ hẽnh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hä.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näng mäh —atsëm had'yyt hẽ äã baboo paawä, dooh äã mo haj'aa péh. Ti hadoo né hẽ, mamejũũ do hyb n'aa ÿ datu p'aa hẽnh karahi —näng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajõng mä tah'ÿÿb karahi gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëenh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata tooj kån marakate gó. Pawóp hẽ marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hẽ paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ÿÿb jawyg hä.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahõm mahãnh ÿÿ, wahë ÿÿ. Dooh ÿ haja bä a matym gó ÿ ag'ëëd bä, nesaa do moo hew'ëët do hyb n'aa ÿÿh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb. ¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw häd enäh doo, Simaw kanatëë, ti na-ääj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eÿÿm manäh —näng mäh. —Ajyy, ÿÿj sag hadoo da õm hÿÿ kä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahõnh hẽ raberéd hõm. Ah'ũũm kån mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' panang s'ee hënh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũü, tetsëë mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nyyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kân mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hë nyyw hë rapanyyg enä hõm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wë ramaa newëë hyb n'aa tama metëëk doo. Ta wób nahëë enäh do na-ãäj hë an'aa ta wë tabaheso hõm hyb n'aa sa nahëeh.

¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũüm takabanawät hënh taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

¹⁷ Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëëk bä kä, Pariséw ramaneëenh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mäh, ti at'oonh mä maa newëë do sa mahang. Jé pad'yyt hë naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarënh hënh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë tawén do hõm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarën paawä

m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramaasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kân kata däk do mahang Jesus bagëët bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ÿÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hÿ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahÿh hä. Jããm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. —Bë ÿ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hÿh kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nyyw hë kä tabas'ëëg g'ëed kân, tabado däk ta tyng kä, ahõm kân sahõnh hë m' rabahapëë kân. P'op Hagä Do hä taj'aa etsë mä tababaaj hõm bä kä. ²⁶ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do ãã hapäh naga hë —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng

doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer raga-hed'aak bä m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata maba-hadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kån mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajõk dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ãj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ãän gó m' rabeanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë bawëh, bë beëk dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'ũüm ta wë. ³² Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahying, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hä.

Jesus hä reanh do ratay do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëej gó raky hadoo ta hä:

—Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hä raky n'aa et-sëë. Tii da na-ãj hë Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hë. Reëg had'yyt hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bä ji mejõ bä ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jãm bawät nä bä ji

ats'yyt do rawëë had'yyt hë. Dooh ratay bä. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kån† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëëd bä ji saroor papuuj bãh ta sãg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bä saroor sãg hã —näng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hë uwa bëeh hã. Dooh ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy sãg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood sãg ganabãh hõm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kä karejã kån‡ —näng mäh. ³⁸ —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũüs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ënh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bëeh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso däk do heëk doo, papuuj dooh tage-naag bä. “Taw'ãäts hë pooj näh”, näk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakame-hehãk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banang doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä? Saab hä bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kån. ‡ 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanäng péh: Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëk doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëk do rakarën bä, tahanäng pé m' tii. Ragenag däk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarën bä reréd bä tii. * 6:2 Dooh ji moo wäd bä Saab hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yypp do hyb n'aa.

hē paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bät —näng mä Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hē ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahôm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' tama met'ëeg kãn P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ãäj hē m' ramatakëe mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hã. Ta moo tahaso däg bä Jesus moo wät né hē Saab hã kä sa hã. Rakarēn paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hē ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. ¹¹ Ti m' tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ãäj hē m' rakawaj'ään kãn Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

† **6:4** Jããm né hē paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehïin do hyb n'aa. ‡ **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ï Roma buuj sa wë. Dooch rakarēn bä Roma buuj mejō bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'ï do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh “Simaw Serot”.

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe had'yyt hē m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hōm bä kä tanaëenh mä ta wë sahōnh hē ta ma metëek doo. Tasëew hōm mä 12 sa mahang habong doo, tamejüü do rabadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mä tasëew hōm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén mä Ân-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneëenh doo, † ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majï hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hōo bä m' rabaym dó tabasatë bä. Hajök ta hataa wób tii bä hab'ëeh. Hajök né hē m' ta wób tii bä m' rakata padëek. Judah häj n'aa bä naa m' rabana ta wób. Jerusarēnh bä naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bä naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bä m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëe hyb n'aa. Nahëe enäh do na-ãäj mä rabena Jesus basog hōm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëe hōm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahōnh hē sa nahëe tasog hōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahōnh hē rakarēn mä ta hã ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

P'op Hagä Do bag'ãas do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo, ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

22—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëëh, hëp ÿ n'aa, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'y y gaëëj bä, bë raty n'aa gesyyg bä, bë raky n'aa rejä bä, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. 23 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta säm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hä radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarejäã na-ääj hë sa hä —näng mä Jesus.

24—Ta wób dooh da rah'y y gadajaa bä. Baad nado da bë hä da hë tak'ëp ma näng doo, ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa hanäm doo. Sahõnh hë bë gado wät paah.

25—Baad nado bë hä da, da hë tak'ëp waa enäh doo, ta jawén bë basaah do hyb n'aa da. —Baad nado bë hä da, da hë bë kawew'aam doo, ta jawén bë h'y y kame'oot do hyb n'aa da, bë h'y y katón do hyb n'aa da.

26—Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëë bä. Tii d' né paa sa wahë makū raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji maji jì kamahän do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëëh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë kamahän da bë maji. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'y y gaëënh do hä. 28 Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mäh. 29 —Öm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bä, na ramahüüm a saroor na-ääj hë. 30 Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bä, mamejõ manä ragabaanh. 31 Taw'ääts hë bë moo boo ta

wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mä Jesus kyyh.

32 —Jääm né hë bë kamahän bä bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, ti na-ääj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bä, dooh sa bahänh bë ado bä. 33 Baad hadoo do bë moo boo bä bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, tii d' né hë rabad'oo ënh. 34 Jääm né hë bë an'oo bä bë dajëër uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ënh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo. 35 Dooh tii d' bë adoo bä —näng mäh. —Bë kamahän bë maji. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bä. Tii bä da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta säm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bä. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë. 36 Taw'ääts hë ta wób kamahän gó bë t'yyd mehün bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehün doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

37 —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bä kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä bë mo haj'aa p'ää. Bë hyb n'aa mabaan sa hä taw'ääts hë nadoo do sa mo haj'aa hä, tii bä da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hä. 38 Bë an'oo ta wób sa hä, tii bä da P'op Hagä Do banoo bë hä. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hä. Panyyg gó bë ÿ maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hä: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hä tabanoo, dooh tabaa

§ 6:26 Baad nado sa hä Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejäã do paa hadoo.

es'ĩi bã. Ta wób hã bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagã Do banoo bë hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bã ta da ty hadoo do tamahũũm bã ta tyw n'aa hênh. Ta s'ee hênh, gadarong doo hênh rakajak sédhã —näng mäh. ⁴⁰—Doo ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bã. Ma kametëek do tahaja däk bã tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakã bã a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bã da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyj —näng mã Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bã. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hênh hênh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. Doo ji awyyd bã wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Doo na-ããj hë ji awyyd bã uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mã Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ÿ bë maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bë ky dahé bã ênh? ⁴⁷ ÿ metëeh da ny hadoo ÿ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pä banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooonh do badäng bã ta hã, dooh ta tób

tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ÿ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooonh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti sa hã ta her'oot doo, tababaa j hõm kã panang Kapar-Naũm hãd näng doo hênh. ² Tii bã panang bã ti awät mã Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe näng mã ta karom. P'eets mã tadajëp ta nahëe mahÿÿj. Baad mã ta kariw n'aa kamahãn tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mã Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejũũ mã Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bã kã, tak'ëp mã Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Taw'ããts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵—Takamahãn né hë ëer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagã Do panyyg ãã yd naherot doo —näk mã sa kyyh Jesus hã.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kã sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bã m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hã warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manã tóp ÿÿ gó mabajëe suun do hã. Jããm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ããts hë babã naa mamejũũ ta nahëe hã, tii bã karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ããj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejũũ do ÿÿh. ÿ na-ããj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejũũ, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bã, “Ahõm”, ÿ noo bã, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bã, “Ana”, ÿ noo bã, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hã.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejüü do raheer'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'ōöd däk hajök ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ŷ maher'oot —näng mäh. — P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ŷ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kän mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahôm kän mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ääj hë Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ŷÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bä m' ta ŷÿn, tat'yyd mehïin mä ta ti ŷÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesus bahôm rabatook hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ŷ mejüü: Nu gas'ëeg gahëe! —näng mä Jesus kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëeg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kän. Ti m' Jesus bahaëej däg kän ta ŷÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kän ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëenh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹ Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahõm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä: “Öm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ää tamejüü, öm ää eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ää gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hë hajök sa nahëe Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëe Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëe tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëe hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hë taty enä hõm, baad rabahapëe padëek Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowāw babä bë hapäh doo, bë maa newëe doo: Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napëe padëek. Dejëp do wób genä bong ŷ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ŷ moo wät do hyb n'aa, ŷ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ŷ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hä —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejüü do rababaaj hõm jawén paa bä kä, hajök do hä Jesus her'ood kän Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ääs?

²⁵ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ïi hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë

* **7:23** Jesus moo wät do hä wyt ta maab hë P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejüü Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hä. Isajas 61.1 hä takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa.

heg'ããs t'ĩĩ hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanām do dadäk doo, sahõnh hē rah'yy karēn do sa wē hanäng doo, dooh raboo bā tabanawäng bā. Sa wahē n'aa tób hanām doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bā, h'ēēd ti bē heg'ããs t'ĩĩ hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'ããs? Ýÿ. Ti né ti bē heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.† ²⁷ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “Ý mejũũ da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw dāk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bē ÿ maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahÿÿ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hÿÿ kã —näng mä Jesus.§

²⁹ Ti m' hajõk doo, dajēēr gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napäh bā m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hā m' raky kajäk. Baad ub sa hā P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hā. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ēēh do na-ãäj hē, dooh m' ragado bā sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hē badäk hahÿÿ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hā: “Raketēē do pud n'aa ãã gamehÿÿh bē tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'ããw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ãäj dooh bē

karēn bā. Dooh h'yy ketón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bā, dooh na-ãäj hē ragenaag bā ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahÿÿnh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mä tii”, bē nooh. ³⁴ Ýÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eēēk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bē maneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dajēēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē ti ýÿh, Jowāw na-ãäj hē h'yy gan'yyh doo. ãã ma met'ēēg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hā ýÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahõm kãn ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hā rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mä ta tsyym bēēh. Ti m' rabawēē kãn. ³⁷ Ti m' ta ti panang bā ti awät mä ýÿnh nesaa do moo hew'ēēt do paah. Ti m' taky n'aa napäh bā m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bā m', t'ĩĩ hēnh mä tabahõm. Buu benyym do ta moo gó. Pã s'ēēb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hā m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēēh Jesus tsyym hā takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēēn me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hā taweh'ēēh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hā.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bā m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bā paawä hahÿÿ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ýÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ēēt doo. Tabahapäh bā paawä, dooh

† **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ããs. Sa hā tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneēēnh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'ããs do sahõnh hē ta hā h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ãäj hē. Ta ti tamaneēēnh ta karapee, tabag'ããs doo. Sahõnh hē ta ti Jowāw bahānh kã. Ky n'aa netsēēh do sa mahang habong doo, ti na-ãäj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ēēk hÿÿ kã.

tagado bä ŷŷnh ta hä moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä. —ŷ karën paawä öm ŷ maher'oot —näng mäh.

—Éj. ŷ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hë ajyy. Kũüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kũüt 50, ta see kũüt 500. ⁴² Doo rahaja bä repaag bä sa kũüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hõm sa kũüt. Hÿŷ kä, ŷ eanh a hä —näng mä Simaw hä. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hä péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ŷŷ, kũüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hë —näng mä Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷŷnh wë taty kaw'ööd däk. Ti m' Simaw hä ta ky hadoo:

—Mahegää hahÿ ŷŷnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajëë suun bä, dooh naeng ŷ man'oo bä ji bahed'oo doo da, tsym ŷ het-syd. Hahÿ ŷŷnh kä, tsym ŷ ta ty nabëë me tatsahë däk, ti tabawug hõm ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵ —ŷ kajaa bä, dooh ŷ matsanetsub bä makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿ ŷŷnh kä, dooh teréd bä tatsanetsup do tsym ŷŷ hä, ŷ kajaa bä tadu dahäng do né hë. ⁴⁶ Doo mahawug bä ta syyj buu benyym do nuh ŷŷ gó ji bahed'oo doo da. Hahÿ ŷŷnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷŷ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ŷ tawén kamahän, hajõng nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hä näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahän —näng mä Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' ŷŷnh hä kä Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hÿŷh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bä? Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa tii —näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh ŷŷnh hä:

—Öm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hä ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿŷh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bä m' Jesus her'ood hõm mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. 12 hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. ² Ah'ũũm mä na-ääj hë ta sii ŷŷj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëek do paa Jesus habëë hõm do sa hä, sa nahëë tado hõm do sa hä. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, 7 karap'aar h'yyb ta hä henyh do paa Jesus habëë hõm doo. ³ Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do ŷŷm. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susään. Hajök mä ŷŷj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hä.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wë. Já pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hä tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵ —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajak. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób jakäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyyh bä nayyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób jakäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëë wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób jakäg kän baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä jakäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kän.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hā nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë hā P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'āās do hā. Ta wób sa hā, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegāā né paawä m', dooh m' rah'yy genä bā. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bā sa hā”^{*} —näng mä Jesus kyyh sa hā.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bā kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. Ramaa newëë bā h'yy gadajaa gó ragado né hē paawä, nayyw hē rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hā. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bā, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bā baad rah'yy kae bā, nayyw hē rah'yy gejë hõm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿÿ hā ji bawät do hā.† Dajëër hā, sa ma hā, rakarën do hā rahyb n'aa hüüm had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bā kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bā, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hē ta hā. Tabad'op hē rah'yy gejë hõm. P'op Hagä

Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta bag dooh ji gataa so bā ji bejën hyb n'aa manajuu yt hā, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hā. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hā: Sahõnh hē kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hē da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'āāts hē baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hā. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahänh P'op Hagä Do banoo nä ta hā ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hē h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hā kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakāän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakāän sii hē m' rabana, Jesus raheg'āās. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hā hab'ëeh doo. ²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hā:

—A ÿÿn, a wakāän ta w'oo hā rabab'ëeh. Õm mä raheg'āās —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'eeh doo, ti né hē ëen hadoo, ti né hē wakän haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hā:

—Ti bā, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsëk bā kä m' Jesus aā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

^{*} **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hā raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ **8:18** Ta ti tawén kado hõm sa hā, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagä Do panyyg hā.

—Äã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooch hã ÿ bë h'yy kasadëë bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nyyw hë m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hã näng doo, ta tii bä babuuj. Bãp peej mä tabawät ta si n'aa hë. Bãp peej däg mä tanaã wät tób yt hã. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä tabahe'ÿÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bä m' tak'ëp mä tageëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Ý d' marejã manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejëng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagã nyy né paawä m', tagahet'ëëh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” äã häd —näng mäh.

Hajõk karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëë had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëën hã, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ÿÿ hënh sa hã

kä. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagã n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿÿ hënh buuj rabana t'ÿÿ hënh rabaheg'ããs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãã kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëëh do rabahe'ood kãn han'aa do sa hã kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eaanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãän rababong hënh. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hã P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kãn. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hã.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajõk baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëëh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajõk do ta sii hah'ũũm do gatat'uuk mä ta hä. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿñh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hä. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bä kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hä ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajõk gatat'uuk a hä. Hajõk a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh. Hä ÿ pé ÿ hapäh hä ÿ moo däng doo. Hä ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ÿñh hegãã bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajõk rabahõm ta sii. Jääm né hë m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsi-jaag, Jowāw, dajëp do yb, dajëp do ÿñh.

⁵² Séd dó m' tób yt hä raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadjëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hä. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hä. Ti m' karapee hä tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed tok ÿÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nayyw mä tabas'ëeg geët. Ti m' Jesus maher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta ÿñh rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do rabaheso hyb n'aa na-ääj hë. ² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheso hõm na-ääj né hë. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hõm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bë ahõm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahõm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahõm kãn. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hë heso hõm mä nahëe enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëe däk mä tii. H'yyb manepëe wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ŷ mejūū paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hā ŷ ramaher'oot do ta ky n'aa? —nāng mä Eróts kyyh.

Takarēn paawä m' taheg'ãās Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, rababaaj nä bä m' Jesus wē, ramaher'oot mä ta hā sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahūūm sa m'aa hēnh kã, panang Betsaj-Da häd nāng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajōk doo, raky n'aa napāh bä m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'ūūm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajōk doo, ti m' tama metëek sa hā ji P'op Hagä Do bag'ãās do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hōm mäh.

¹² Tūūh tabado dāk bä kã m' 12 hedoo do rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Mamejō hōm hajōk do panang tabanāng bä, sét ken'y'yyh rabaj'eenh hēnh na-ãāj hē, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ii hēnh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Doo tahaja bä —näk mäh. —Jãām hē ti hanyys ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarēn ãā bahōm ãā betsëe hajōk do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë mejō rabehyy b'ëeh tūū, 50 ken'y'yyh ketyn hōm doo —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejūū doo da né hē m' rabad'oo. Sahōnh hē m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog dāk mä pāw, tah'ÿÿb na-ãāj mäh. Hÿ pong jé taty dāng bä m', P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'ãäts hē Ee. Man'oo dāk ãā tä, man'oo dāk ãā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw, tah'ÿÿb na-ãāj né hē taganebāh bong mäh, tets'ëe hōm mä ta ma matëg sa hā, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajōk do hā kã.

¹⁷ Tii bä kã m', sahōnh hē m' rabawëe bong.

Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hōm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hōm mäh.

Jesus kyn'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsëe mäh. P'eets hē m' ta ma matëg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bä kã m' taky n'aa etsëe doo, tabeaanh ta ma matëg sa hā:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mä Eriij makūūh. Ōm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mä sa kyyh ta hā.

²⁰ —Bë hā ënh? Jaa ŷ bë hā ënh? —nāng mä Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejūū tak'ëp sa hā rana-her'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. ²² Ti m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ŷ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ãāj da, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetëk do na-ãāj hē ŷ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hē ta āh, ŷ ganä wät da p'aa hēnh —nāng mä ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahōnh hē sa hā:

—Jé karēn pé hëp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hē teréd hōm ta hā hē tah'y'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hē da tagado had'y'yyt hē tahoop do hëp ŷ n'aa. Taw'ãäts hē tagadoo hëp ŷ n'aa radajëeb bä na-ãāj hē. Taw'ãäts hē ŷ taky daheeh, taw'ãäts hē ŷ bawät doo da da ti bawät.

²⁴ Tii d' ŷ wén edoo, badāk hahÿÿ hā ji hawät do tak'ëp kamahān doo, jé tahoop do hëp ŷ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé hëp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ŷ n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu dāng.

²⁵ Hëd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahÿÿ

ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hēnh tahōm bä? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hēp ŷ n'aa, ŷ ma metēek do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng péh, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ēnh ta hyb n'aa hejój ŷŷ hā ŷ bahyng bä ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó, Ee hejój gó, āās tak'ēp baad hedoo do sa hejój gó na-āāj hē ŷ bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bē ŷ maher'oot. Ta wób babä ēr mahang habong do rahapäh nä da ŷ du doo noo gó sahōnh hē ŷ bag'āās P'op Hagä Do hejój me. Radejēp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matēg sa hā.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahūüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ēeg kän waëe jó taky n'aa etsēe hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsēe bä m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ēp mä ta saroor gabar'ēeng däk, hawyp do gabarēeh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hē ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ēeh sa matym gó, ta bag gabarēeh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarēnh bä Jesus dajēp do ky n'aa hā. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aā b'ēeh mäh. Ti m' raty gawēej padēek bä m', Jesus bag tak'ēp gabarēeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ēeh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahōm bä Jesus mahānh, Peed ky hadoo mä Jesus hā:

—Ma Matēg! —näng mäh. —Taw'āāts hē babä ēr hā! —näng mäh. —Taw'āāts hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ēp rabeŷŷm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bä m' wē puh ganyyh. Sahōnh hē sa hā wē puh hadoo do badäng bä m' Jesus ma matēg rabeŷŷm bong mäh. ³⁵ Wē puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Hahŷ tah ŷŷ, ŷ h'yyb däng doo. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bä m', kyyh hadoo do ky dawuh bä m', rabaheg'āās, dooh boo m' Jesus pa hab'ēeh doo. Ta mab hē m' tabayyw gēet. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' raheer'ood bä ta wób sa hā.

Pahēew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëe jó naa, hajök kataa sa hā. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh. —Mahegāā tah ŷŷ. Jāām né hē sét had'os do tah ŷŷ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adäk. Ta hā tadēe bä tak'ēp tah ŷ geēnh, tak'ēp tameraa wät, tūū takepēed had'yyt hē, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooch tahyb n'aa eréd bä, tak'ēp tarejāā —näng mäh. ⁴⁰ —ŷ eaaj wät a ma matēg sa hā rabahabēe hōm hyb n'aa. Dooch rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hā.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badäk hahŷŷ bä habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —näng mäh. —Hajōō nuu me ŷ bawät nä g'eeh bē mahang bē ky dahé däk hyb n'aa kä? ŷ hād h'yyb napan däg bē hā, hā ŷ bē h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ēep a t'aah —näng mä aj'yy hā.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahēew tadawäts jat tūū. Meraa wät mäh. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geām wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahēew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaēej gēet ta yb hā. ⁴³ Tak'ēp mä sahōnh hē rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hā.

Jesus mo haj'aa hā sahōnh hē rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

⁴⁴ —Baad bē hyb n'aa matakä da bē ŷ maher'oot doo: ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hā.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hā. Dooch m' rahapēe bä ta ti tedoo

do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejäã t'ÿÿ hënh. ⁵² Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. ⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hōō äã mejō hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahöm kän.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahöm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahöm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tōp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hōm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä öm ÿ bahadaa kän —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kä, ÿ karën maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da ÿ hada wahë ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karën paawä ÿ babaaj hōm wakän haa, ee, eën ÿ kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newë bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hä —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hōm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahöm doo hënh.

² Rabahöm do pooj jé taky hadoo sa hä, panyyg gó m' tamaher'oot:

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bē ky n'aa ets'ëē tamejō nā ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bē ŷ mejūū, b'ée tabanas'aa mahang habēeh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooch d' bē mahūūm dajēer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bē gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bē kehewad manä bē kedēng do hä ta hōō bā —näng mā sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē nu kajäg bā ta wób tób bā, hahŷŷ da bē edēē ta yt hä haj'eenh doo: “Bē P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶ Tii bā haj'eenh do baad rado bā, hanäm gó bē ragado bā, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wē bē kedēng doo. Hanäm gó bē raganado bā, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enāw bā tii. ⁷ Panang bā bē kajaa bā, bē kahŷŷd manä tób wób hēnh. Bē ayyw jeej da bē gadoo do tób bā. Taw'ääts hē bē eēek, bē awa, bē awēē bē hä ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bē nu mebyy manä bē gadoo do hä —näng mäh.

⁸ —Panang bā bē kajaa bā kā, bē ragado bā, bē hyb n'aa sēew manä bē waa. Taw'ääts hē bē awa, bē awēē bē hä ranoo doo. ⁹ Nahēē enäh doo, bē nahēē sog hōm. Hahŷŷ da bē her'oot sa hä: “Edah bē hä P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bā bē kajaa bā, bē raganado bā, bē ahōm panang tyw n'aa me. Hahŷŷ da bē maher'ood sa hä: ¹¹ “Ää tsyym suun ää tepyng padēek bē panang k'ääts, P'op Hagä Do bē ganadoo do heen n'aa tii. Bē ää maher'oot hŷŷ kā: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bē wē, dooh paawä bē gado bā.” Tii da bē kyyh sa hä —näng mäh. ¹² —Baad bē ŷ maher'oot. Sahōnh hē badäk hahŷŷ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma panang buuj sa sām bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hä —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa ta her'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hä Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ŷ pehuunh do paa bē mahang. Dooch ŷ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bā ŷ pehuuj bā paawä bē mahang ŷ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejooch do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hä tēeg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahōnh hē badäk hahŷŷ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do anoo da bē hä nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bēeh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ëek bē ed'oo g'eeh bēeh? Dooch. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā —näng mā Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg sa hä taky hadoo:

—Bē her'oot do maa new'ëē doo, ŷ né hē ti tamaa new'ëē. Bē ty n'aa ges'yyk doo, ŷ né hē ti taty n'aa ges'yyk. ŷ ty n'aa ges'yyk doo, hä ŷ mejūū do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii bā m' 72 hadoo do rababaaj nā bā m' Jesus wē, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeboo nā do ky n'aa.

—Ma matēg —näk mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē m' ää raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mā sa kyyh.

¹⁸ —ŷŷ. ŷ hapäh —näng mā Jesus. —Matym ŷŷ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadēē hyng ŷ hegāā bā. ¹⁹ Bē hä ŷ an'oo däk bē bahajaa hyb n'aa aw'yy, sēej bē tseb'eep hyb n'aa. Bē hä ŷ an'oo däk bē bahajaa bē nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majī. Dooch tahaja bā nesaa do tan'oo bā bē hä. ²⁰ Taw'ääts hē bē tsebee manä karap'aar h'yyb nesaa do bē raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē bē tsebé bē häd kerii däk do hyb n'aa hŷ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mā Jesus 72 hadoo do sa hä.

† 10:3 Ta wób rakawajään da sa wē rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā, tahanäng pé tii.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tsebee kån. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsë. Sahõnh hẽ hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hã hanång do na-ããj hẽ mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. Ta tii da magen'aak Ee —nång mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hã:

—Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hẽ Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hẽ ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hẽ sa hã ÿ metëeh do hapäh Ee —nång mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bëe hapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bëe ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä rahëg'ããs bëe hapäh doo, dooh paa rahapëe bä. Rakarën paawä ramaa newëe bëe maa newëe doo, dooh paa ramaa napëe booh —nång mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Samarija buuj ky en'yyim do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëeg gëet mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —nång mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —nång mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã takerih ti ky n'aa? —nång mäh. —Nyy da ta hã maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ãäts hẽ tak'ëp bëe kamahãnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bëe h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãäts hẽ tak'ëp bëe h'yyb padäg ta hã. Taw'ãäts hẽ bëe h'yyb tym gó naa né hẽ

bë kamahãnh ta hã, sahõnh hẽ bëe hajaa doo me.”[†] Hahÿÿ da na-ããj takerii däk —nång aj'yy: “Makamahãnh a da hadoo doo, a hã makamahãnh doo da”[§] —nång mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —nång mäh. —Taw'ãäts hẽ tii d' né hẽ madoo, tii bä baad mabawäd kån hÿ pong jé kä —nång mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hã tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —nång mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bä naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hã. Ramaso däk, rarahejãã mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bä m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bä. P'eets mä tadajëb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bä m', dawëe takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooh m' tat'yyd mehÿn bä. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd nång do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ënh. Ti na-ããj mä dooh tat'yyd mehÿn bä aj'yy tyyw me hajad hõm doo. ³³ Ti m' tagadëeg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehÿn kån aj'yy.

³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëeb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ãã jó. Ti m' tamahüüm kån dawëe hena do tób n'aa bä. Tii bä m' aj'yy tabahagãã kån. ³⁵ Jati pé kä m' tets'ëe däk mä tób danäh hã pawóp hẽ moweed k'ãäts hawak do s'ëeb. Ti m' taky hadoo ta hã: “Mahagãã hahÿ aj'yy. Hÿ ta sãm. Ta sãm nahaja bä, ÿ matëeh bä sahõnh hẽ ÿ ep'aak a hã”, nång Samarija buuj kyyh tób danäh hã —nång mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hã.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

[†] 10:27 Dew-Teronom 6.5 [§] 10:27 Rewitikos 19.18

—Ny hadoo do ky enyym a hã, ta ti rarejãã do hã? Ny hadoo do ta da hadoo a hã? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehïin doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahöm nä, tii d' né hë mabadoo kãn a da hadoo do hã —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus ramahöm me, panang see bä m' ranu kajäg kãn. Ta tii bä m' ÿÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hënh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta änh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metëek do tamaa newëe mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hã, dooh änh ÿÿ ÿ tamoo masaa bä? Mamaher'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajöng do hã maty kanewaat. Tii hã mah'yyb däk —näng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hã. Jããm né hë sét hë ti taw'ãäts hë. Ta tii hã Marija h'yyb däk. Dooh da ÿ mejö bä ta ti teréd höm —näng mä Jesus Maah-Ta hã.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëe mä P'op Hagä Do hã. Tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëe doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Äã mama met'ëeg nyy da ër ky n'aa etsëe, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ky n'aa ets'ëe bä, taw'ãäts hë hahÿÿh da d' bë kyyh:

“Ee, äã karën sahõnh hë òm rahyb n'aa jew'yyk.

Äã etsëe a hã, sahõnh hë mabag'ããs do nayyw hë takajaa hyb n'aa äã wë.

³ Man'oo had'yyt hë äã waa.

⁴ Mamabaan höm nesaa do äã moo bok do paah.

Äã na-ããj hë äã mabaan höm äã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do äã tah'yyb tatug”, näk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëe bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa:

—Bë see ahöm bä atsëm ub ta najiis tób hënh, päw tets'ëe bä paawä ta wë, ta wë heg'ããs do waa n'aa paawä, hahÿÿ da ta kyyh ta najiis hã: “Na a waa uuh, päw uuh. Tamawoob hë paawä ÿ karën. ⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hë wë ÿÿ atsëm ub. Dooh wë ÿ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bä da ta najiis tób gó ta gawakö gó hagä do ky gedak ta hã: “ÿ maty hasygg manäh. Baad tób noo gatsëe däk ta tëg me. Äã aj'eenh tah haa daheeh. Dooh ÿ haja bä ÿ an'oo bä a hã metsëe doo”, näng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëeg gëet né hë, päw tabanoo hyb n'aa ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëeg gëet. Tawén s'ëeg g'ëed kãn, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëe, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.* Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëes.† ¹⁰ Jé hetsëe do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëenh péh, tób noo kas'ëes da ta hã P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hã:

—Bë t'aah ets'ëe bä tah'ÿÿb, bë anoo ta hã aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hã tets'ëe bä, sëej bë anoo ta hã? Dooh. ¹³ Nesaa do moo

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëe ji ky n'aa etsëe do hã tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bä bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hã ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëenh doo.

heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bä, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ï hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu, † karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bä tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mä Jesus hä, tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.

¹⁷ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakãän sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, nyyw hë tabahëej jëë paawä tii bä Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyh do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

† **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. § **11:22** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooonh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. *** **11:25** Ta tób paah, aj'yy, ÿÿnh hä hadäk do paa tii. †† **11:29** Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hä:

—Aj'yy hejooonh do hajõng ta kuman yt hä ta tób tahagãä bä, dooh ta ma hado hõm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejooonh do kajaa bä ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hä taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bä kä, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hä kä§ —näng mä Jesus.

²³ —Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hä, ÿÿnh hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaa hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hä, tób ÿÿ hënh”, näng. ²⁵ Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ** ²⁶ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajök do mahang ÿÿnh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿÿn õm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hä.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hä, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. †† Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jãäm né da

P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hä kametëeh da. ³⁰ Jonas hä P'op Hagä Do bad'oo do hä, Niniwéh buuj rah'yy genä hõm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hä yÿ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hä rah'yy genä hõm da, P'op Hagä Do né hë ti yÿ tamejüü doo. ³¹ Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa yÿnh, da hë, badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh yÿ ti hahÿÿh, bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh. ³² Niniwéh buuj na-ããj da raky n'aa tapaa né tii da ënh ti noo gó kä, da hë badäk hahÿÿ hä habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hä ta her'oot noo gó, rat'yyd kamehÿin nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Hahÿÿh, Jonas bahãnh ti yÿ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehÿin bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä —näng mä Jesus hajök do sa hä.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch ji bag ji gataa bä ji jejën hyb n'aa. Dooch ji daso bä ji waa hood yt hä. Dooch. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëe p'ëe do rabahapäh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bä ji matym, ta bag hado däk sahõnh hë ji hä. Baad tanado bä ji matym, badagyp hadoo ji hä. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bä, badagyp do hadoo do tanado wäd bä, sahõnh hë tii bä tabawag däk ji hä, ta bag

hadoo do mehãnh ji hä§§ —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yyim do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bä kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hënh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mä ta tób hënh, ti m' tabasoo, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danäh hyb n'aa meuunh mä Jesus basoo do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. Dooch m' ta moo tahetsyyd bä sa wahë makü rabad'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bë Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'öp bë h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo. ⁴⁰ Bë h'yy gatamah —näng mäh. — Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ããj hë tapahuunh. ⁴¹ Taw'ããts hë bë h'yyb gó naa, t'öp naa, bë masaa kas'uut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä, bë mabaan P'op Hagä Do hä bë kamahãn doo. Taw'ããts hë paawä dooh bë mabaan bä ta tii. Taw'ããts hë P'op Hagä Do matym n'aa bë banoo na-ããj hë —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bä bë atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bä, rabahesãm bä —näng mäh.

†† **11:32** Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta äh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ããts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hä. §§ **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me taba her'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood nä bä. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bä. Sa hä kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëek doo. Dooch kejën do tado bä ti tametëek doo. Baad ji karën bä baad hadoo do ji bahapäh bä, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëek doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bä baad hadoo do ji bahapëe bä, dooh tagah'ood bä ji hä Jesus metëek doo. Badagyp do hadoo ji hä. *** **11:41** Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ããts hë bë waa hood gó hanäng do bë anoo kas'uut do sa hä, tii bä kä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä, P'op Hagä Do hä.”

44 —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëeh††† —näng mä Jesus.

45 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ääp doo, ää na-ääj hë mapes'ääp —näng mäh.

46 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejooñh do bë mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

47 —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makü radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bë tema. 48 Ta ti tametëeh, bë wahë makü né hë dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.††† 49 Hahÿÿ d' né hë P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejüü da këh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ääj né hë. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

50 Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hä:

—Ti hyb n'aa da bë hä, da hë habong do hä kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hë ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahÿÿ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, 51 Abéw Kaïh nabooñh noo gó du däk do né hë. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bë hä, da hë habong do sa hä kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hë radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

52 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooñh bë karën bä ta wób raky n'aa napëe bä P'op Hagä Doo. Tób noo tæg ji jejën do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hë, dooh bë karën bä bë ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bä. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'ÿÿm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do rana-hapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

53 Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajããñ ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ããñ gó m' rabeaanh ta hä. 54 Rakarën paawä m' raw'yyt ta her'oot do hä raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hä Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa päw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. 2 —Dooñh ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* 3 Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahõnh hë maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hë ta gawakõ gó kahesëeh do ta see hä, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

4 —Najis haa, bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hä. Jããm né hë ji hub rahajaa radajëeb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä.

††† 11:44 Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyb tym. ††† 11:48 Dooñh sa wahë makü rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëe né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod maküñh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii. * 12:2 Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

⁵ ǂ maher'oot bēeh, ny hadoo do bē jeǂǂm. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ji jeǂǂm. Ti ti hajaa ji tadaj'ēep do jawén paa bā, ji h'yyb tym taw'oong hōm kǎn tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeǂǂm P'op Hagā Doo —nǎng mǎh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sét had'os do sa see P'op Hagā Do mabaan bā. ⁷ Ti hyb n'aa, bē eǂǂm manāh. Hajōng taw'ēed takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagā Do betsén. Baad ji tabahag'āās ǂ hanǎng péh —nǎng mǎ Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad bē ǂ maher'oot hahǂǂh: Kēh ǂ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ǂǂh, Aj'yy Hadoo Do Hǂ Pong jé Hana Doo, ǂ na-āāj hē, dooh ǂ ky n'aa jejēn bā ta tii, āās P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa hā. ⁹ Kēh ǂ n'aa jejēn péh, ǂ na-āāj da ǂ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, āās P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hǂ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā, dooh tat'yyd mehǂn bā kā tii kā —nǎng mǎh.

¹¹ —Bē ramoo maso dǎg bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh bē ramahǂǂm bā, sa wahē n'aa wób wē bē ramahǂǂm bā, hyb n'aa jewyk do wē na-āāj né hē, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do hā bē ky n'aa. ¹² P'op Hagā Do Sahee anoo da bē her'oot do pan'aa —nǎng mǎ Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma nǎng do panyyg n'aa hahǂǂh

¹³ Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matēg —nǎng mǎh. —Mamaher'ood hǎj ǂǂ, tabetyn hyb n'aa āā yb wē naa —nǎng mǎ aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ǂǂ, ǂ nado ti hetyn bē hā bē yb ma paah —nǎng mǎh.

¹⁵ Ti m' sahōnh hē sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa matakā da, bē hyb n'aa nah'ǂǂm hyb n'aa bē ma, bē dajēer. Ji

ma tak'ēp hajōng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babā ji awāt bā —nǎng mǎh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ǂǂm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hǂ hadoo aj'yy tak'ēp wekǎp doo. Baad ta gēew bā. Ti hyb n'aa baad né hē ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ǂ bad'oo hǂǂ kā?”, nǎng. “Gedē hōm joom ag tób n'aa”, nǎng ta kyyh. “N'yy hēnh hǂǂ kā ta wób ǂ bataa?”, nǎng ta h'yyb gó.

¹⁸ Ti taky hado kǎn: “ǂ hapāh. Hahǂǂ da ǂ bad'oo”, nǎng ta kyyh. “ǂ apyn hōm dó joom ag tób n'aa”, nǎng ta kyyh. “P'aa hēnh da ǂ tamaa sooh. Aeh da hǂǂ kā joom s'ēeb tób n'aa, ma ǂ tób n'aa na-āāj né hē”, nǎng.

¹⁹ “ǂ bahajaa bā kā”, nǎng, “hahǂǂ da d' kēh ǂǂ hā ǂǂ hē”, nǎng “Hajōng wakǎp ǂǂ. Dooh d' nayyw tahēej bā. Hajōng da ta baab teh'ēenh wakǎp ǂǂ hā”, nǎng. “Taw'āāts hē hǂǂ kā, ǂ kameh'āāk hǂǂ kā. Baad ǂ hǂǂ kā. Baad ǂ beēek hǂǂ kā, baad ǂ bawa hǂǂ kā, ǂ tsebē hǂǂ kā”, nǎng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagā Do ky hadoo ta hā: “H'yy gatamaa ōm”, nǎng. “Badah atsēm da madajēp! Jaa wē tabayyw kǎn a ma paah?”, nǎng P'op Hagā Do kyyh aj'yy hā kā —tii d' mǎ Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajēer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kǎn sa hā:

—Ti hadoo né kā ta ti tak'ēp sa wak'āāh hyb n'aa h'ǂǂm do hā, P'op Hagā Do dooh rahyb n'aa es'ee bā —nǎng mǎ Jesus.

Ji P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa hahǂǂh

²² Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bē ǂ maher'oot hahǂǂh: Bē hyb n'aa tón had'yyt manā bē babok do hā, bē waa hā, bē saroor hā. ²³ Tii d' ǂ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁴ Bē hegāā taw'ēed. Dooh rejoom bā joom tym. Dooh rata bā joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawā P'op Hagā Do anoo sa waa. Taw'ēed P'op Hagā Do kamahān do bahānh bē takamahān! ²⁵ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yyt né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da. ²⁶ Ta ti bē nahaja bā, nahejooj né paawā, h'ēed hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'yyt hē ta wób.

²⁷ —Bē hegāā tabawā n'aa ts'oooh — nāng mäh. —Doooh né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'yyb bā, Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'eēng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'oooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bā tabawā n'aa hā, nayyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagā Do bahag'āās bēeh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēed hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ²⁹ Bē hyb n'aa newē had'yyt manā bē eēek doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'yyt manā ta tii. ³⁰ P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēek doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagā Doo, bē Yb, hapäh bē wē bedoh doo. ³¹ Taw'āāts hē baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'āās do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —nāng mäh.

³² —Bē eỹm manā b'ée taah nahejooj is doo. Hanām gó bē Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'āās hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eỹm manäh, ỹ wén nāng. ³³ Taw'āāts hē bē esēem hōm bē wē hanāng doo. Kas'uut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma nāng hỹ pong jé kā. Ta ti dooh tahēej bā. T'ii hēnh dooh retsēeg bā kā bē ma. T'ii hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ỹ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawät —nāng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē bē h'yy kahasāāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ỹ bahyng bā. ³⁶ Taw'āāts hē tób danäh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēeh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēek ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nayyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēek do hyb n'aa —nāng mā Jesus. —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see

tah'ỹyt, tii bā sa tä, sa waa taban'oo kån sa hā. ³⁸ Taw'āāts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēek do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —nāng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahỹh: Tób danäh hapēē bā paawā hets'ēek do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēek do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawā tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ỹ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beaanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —nāng mäh. —Āā hā ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaher'oot? —nāng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ỹ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejũũ do moo wät doo, h'yy ganāng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé.

⁴³ Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejũũ do hā moo wät doo, ta kariw n'aa matēēh bā. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ⁴⁵ Hỹ kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Doooh nayyw hē kariw ỹ n'aa kaja bā”, tanoo bā, karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tatsebē do waa n'aa tamoo hewēēd bā, taoom bā jarakē hedoo do mahỹj, ⁴⁶ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. Tii bā, tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagā Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawā baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ēp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta

kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hẽ rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hã P'op Hagä Do anoo do pénh, ti pénh né takarên ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ãäj takarên tamoo wät ta wë, hajõng takarên ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tëeg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karên paawä nyyw hẽ tabahõõ jat ti tëeg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bä kä. ⁵¹ ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hẽ hadoo do ragadoo da kèh ÿ n'aa. Pawóp hẽ, dooh d' ragado bä. Ky kedak da hëp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ãäj da —näng mä Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴ Ti m' hajök do hã taky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng hënh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bë kyyh. Te hub né hẽ, adoos né hẽ. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bä, “Badah banäm”, näk bëeh. Te hub né hẽ, banäm né kä, baju né hẽ kä. ⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hã, banäm do heen n'aa hã, dooh bë h'yy genä bä, da hẽ kä, ta heen n'aa bë hã kametëeh do hã† —näng mäh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hẽ, baad hadoo do ji moo wät doo?

⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bä, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ta hõõ bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahũũm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahũũm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kä, warahén hã bë tabahaëënh, bë tadewäts bëeh hyb n'aa kä. ⁵⁹ Baad bë ÿ maher'oot: Dooh d' bë anä bä kä tii bä, sahõnh hẽ bë nepaag bä —näng mä Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bä, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wë. Jesus mä ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hã rama ejuu bä. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bë hã na-ãäj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bë ed'oo g'ëeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hã na-ãäj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabaheg'ãäs hyb n'aa ta joom teag bä. Dooh tawyyd bä ta ag ta hã. ⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tamawoob hẽ ta baab ÿ gadaa wät teag bä. Dooh teag bä. Tabad'op hẽ ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karên mabagëëw

† **12:56** Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ãäj hẽ ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä né hẽ. ‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ãäj hẽ: Taw'ãäts hẽ nyyw hẽ, ji hajaa nä bä, ji h'yyb tym ji benäm P'op Hagä Do wë, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa.

jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see er ejoom paawä tabasooch bä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hä. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hē sét hē ta baab er gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ŷ bahag'ääs hŷŷkä”, näng mäh. “Baad ŷ w'oo eh'aa kēē k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahŷŷ hä ta baab teag bä, taw'ääts hē. Taneag bä kä, tii bä kä mamejō ŷ bagēew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hä —näng mä Jesus.

ŷŷnh jadatog is do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁰ Ti m' Saab hä kä, Judah buuj rakamehehāk bä kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m' Jesus ma metēek bä kä m', ¹¹ tahapäh mä tii bä ŷŷnh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadjooow bä. ¹² Ti m' ŷŷnh Jesus bahapäh bä, tanaēēnh mä ta wē. Ti m' taky hadoo ta hä: —Tok ŷŷ, ōm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo deē sii hē m', takadajoow gēēt. Tak'ēp mä ŷŷnh j'aa etsēē kän P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa genaag bä Saab hä ŷŷnh nahēē Jesus ado hōm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta āh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'ääts hē tii hä bē bana, bē nahēē kado hōm hyb n'aa. Saab hä ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—J'ooj madäk do ta ti bē h'yyb! —näng mäh. —Bē na-āāj hē bē moo bok Saab hä. Dooch g'eeh bē asood hōm bä bē masāāh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hä habēēh do Saab hä, bē mahūūm hyb n'aa rabeheek doo hēnh? ¹⁶ Dooch g'eeh taw'ääts hē tado bä, Saab noo gó ŷ asood hōm bä hahŷ Abaraām panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bä kä m', ta maji m' nu mebyy bong. Hajōk do tii bä hab'ēēh do

ratsebē mä sahōnh hē hanām doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēēh hahŷŷ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bē hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ēēd is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babēēh bä. Ti tabawēē kän, ti tabaeē hēē kän. Tii hä kä taw'ēēd batooj kän ta hä kä* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Pāw makuj ŷŷnh ado däk doo, tiriig s'ēēb hajōng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajōōts däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahōnh hē tiriig s'ēēb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm.

Hŷ pong jé, P'op Hagä Do panang bä, ji bajēē suun do panyyg n'aa hahŷŷh

²² Ti m' Jesus bahōm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahōm me, tama metēēk panang ta hōō bä habong do sa hä. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hä:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jāām hē pawóp its g'eeh ked'ēēp P'op Hagä Do wē? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä. Panyyg gó m' tabeh'ūūm:

²⁴ —Noo nad'ēēd its do hadoo hŷ pong jé ji bajēē suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa eréd manäh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajēng do t'i hēnh. Ta jawén, hajōk né paawä da karēn hajēē p'ēē, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsēē däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajēē suun ta gó. Tób w'oo hä bē wób rababē hōm tii bä. Tak'ēp bē wób ranaēēnh da tagas'ēēs hyb n'aa: “Āā wahē n'aa, manoo gasēēts a tób, āā bajēē p'ēē hyb n'aa”, nāk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēēh? Dooch bē ŷ hapēē bä”, näng da bē wób hä. ²⁶ Ti d'

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metēēh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'ūūm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'ūūm. † **13:21** Pāw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ēēb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahŷŷ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däk da.

bë wób raky gedak: “A sii paa ãã beëek, a sii paa ãã bawa. ãã panang bã, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa ããh.” ²⁷ Ti d' bë wób hã taky hadoo: “Dooch bë ÿ hapëë bã. Bë ahõm mahãnh ÿÿ, nesaa do moo heb'ooch doo”, nãng da ta kyyh —nãng mã Jesus ta hã h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tæg kamegëej däk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ããs bã Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëë kä, dooh ran'oo bã t'ĩ hënh kä. ²⁹ Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ããs doo bã ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —nãng mã Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hë m' Pariséw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Õm da Eróts daj'ëep —näk mã sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nã. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejãã do yb. Bë her'ood ta hã, pawóp nã ta ãh karap'aar h'yyb sa hã hanãng do ÿ bahebë nã. Pawóp nã ta ãh nahëë enãh do ÿ asog hõm nã sa nahëëh. Tii bã kä, ÿ haja kãn da ÿ moo wät doo kä badäk hahÿÿ bã. Tii da bë kyyh ta hã. ³³ Jerusarënh bã né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooch. Ti hyb n'aa, t'ĩ hënh né hë ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —nãng mã Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooch P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejũũ doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karëh paawä ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta kæg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa

hã, dooh tii d' rakarëh bã. ³⁵ Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. Dooch da ÿ bë hapëë bã kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hã Jesus nahëë do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bã Jesus bawëh bã m', baad mã Jesus ramatakëë. ² Tii bã m' ti anãng mã aj'yy nahëë nãng doo. Dehepung bëëh mã ta tsyym, ta mooh. Rakarëh mã raheg'ããs Jesus ado hõm bã ta nahëë Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëëh do hã na-ããj mã Jesus beanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëë nãng do sa nahëë ji ado hõm Saab hã? Dooch g'eeh tan'oo bã? —nãng mã Jesus.

⁴ Dooch m' raky gedag bã. Bag hënh mã rabab'ëëh. Ti m' Jesus moo dãng nahëë nãng do hã. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejũũ tababaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bë t'aah, bë mas'ãã booyb t'aah, tadëë hyy bã t'õp naëng gajat doo gó Saab hã, dooh g'eeh nanyw hë bë ej'ooj nã bã, Saab hã né paawä? —nãng mã Jesus.

⁶ Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyyd wät do resoos mã ta tyng n'aa baad hadoo doo bã, ji weh'ëëh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bã m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'ũũm:

⁸ —Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ratsyyd bã, bë esóts manã baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bã, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsyyd wät do kajaa bã, ⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hã: “Man'oo hahÿÿ hã ta tyng majasooch doo”, nãng da. Tii bã kä da, sa matym gó da bë

da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahÿÿd kân ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰ Bë ratsyyd bä, taw'ääts hë bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jâm no gana do kajaa bä, hahÿÿ da ta kyyh bë hä: “B'ëep dana, p'eets hë, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da. ¹¹ Jé ta daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebë, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakään hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, õm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ääts hë matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooch né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —näng mäh.

Hÿ pong jé jâm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Parisëw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jâm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëes hyb n'aa ta ti jâm. ¹⁷ Sahõnh hë ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejüü ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hë tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë hõm hëej. ÿ karën ÿ heg'ääs”, näng. “Dooch ÿ haja bä ÿ ahõm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë wät 10 booj yb. Hÿÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä

ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ gat'ëë däk äm ÿÿ. Dooch tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kân, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jâm no gana do kawaj'ään wäd kân sa wë, ti taky hado kân ta karom hä kä: “Nayyw hë, ahõm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hë”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hë tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hä: “Sahõnh hë ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hë, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hä.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Ahõm panang bahänh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karën tóp ÿ gabad'ëë däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hä. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bä sa tä, dooh ÿ an'oo bä sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hä.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karën bä ji hado bä do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarënh hënh tabahõm bä. Ti m' ta jawén p'aa hënh taty kaw'õöd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bë karën bä hëp ÿ hata bë hado bä, taw'ääts hë bë yb, bë ÿÿn, bë ÿÿm, bë taah, bë hÿÿj, bë änh bë kamahän do bahänh ÿ bë kamahän. Taw'ääts hë bë kamahän do bë hä bahänh ÿ bë kamahän. Sahõnh hë sa bahänh ÿ bë kamanahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ²⁷ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëë, ji haja bä ta h'yyb hata ji ado bä. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hë tahyb n'aa newëë tahaja bä ta wë hanäng do ta sãm, sahõnh hë tahaja so bä ta tób. ²⁹ Daap tadu do bä, tanetsén nä bä

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ääs do jâm n'aa hënh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh.

ta sām, dooh ji hapëë bā ta baa bā tabawäd dāk bā, ta sām bahëej jëng. Tii bā ta wób rawajehëet ta hā: ³⁰“Wāt ta ti tób tama doo. Ahëej jëng ta wë ta sām, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bē maa newëë: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bā sa majiĩ hā raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majiĩ warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bā? ³² Tahyb n'aa newë bā tanahajaa doo, nayyw hē tamejũ rapanäk ta majiĩ wë, dawëë nä rababok nä ta majiĩ, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahõnh hē ta wë hanäng doo, hëp ÿ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bā hëp ÿ hata tado bā —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kån:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bā, taw'ääts hē nado wäd.† ³⁵ Doo hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ÿ ma metëek do tamaa newë bā, taw'ääts hē tamatakëë —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bā m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hē rabana, Jesus metëek do ramaa newëë hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē, raky hadoo:

—Hahÿ aj'y y nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awëh na-ääj hē sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hā:

⁴ —Bë see tanyy bā 100 b'éé, ta masãh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bā, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masãh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bā kã, tatseebe wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëeh hyb n'aa kã. ⁶ Tób bā takajaa bā kã, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebë hyb n'aa ta sii, ta mas'ã see

taw'yyt do hyb n'aa kã, kanapëë wät do paah. ⁷ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebë baad nadoo do paa see h'yy kawareem bā P'op Hagä Do hã. ⁹⁹ hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratseebe né paawä, ta bahãnh ratsebë, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wë tanyy bā 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb, tii bā, ta see badoo wäd bā, tagataa dāk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bā kã, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebë hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebë nesaa do moo hew'ëet do paa see P'op Hagä Do hã tah'y y kawareem bā.

Aj'y y ta yb wë matëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'y y ma näng doo. Pawóp hē ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hā: “Na ÿ karën no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē ÿ karën ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bā sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Doo tahajõõ nä bā ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kån sahõnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahõm kån dawëë, hëej s'ee hënh. T'i hënh kã tabahaj kån sahõnh hē ta wë hanäng do paah. Tah'y yb däng do hã tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kã ta dajëer bahëej jëë kån. Doo wäd ta dajëer kã. Tii bā awäd kån sah. Asa kån. Doo tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wät doo. Ti awät aj'y y too yb masãh näng doo. Ti hã tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kån, too yb tahagãã kån. Too yb tanejë kån. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'y y basa kån.

† 14:34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hä ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehïin kân. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hē ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ŷ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ääts hē ŷ babaaj hõm ee wē”, näng ta kyyh. “ŷ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da kēh ŷŷ”, näng, “‘nesaa do ŷ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hē’, näng da kēh ŷŷ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: “ŷ etsëë da ŷ moo wät doo. ‘A karom däg da ŷŷh. Dooh a t'aah ŷ doo wäd bä’, näng da ŷŷh”, näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaaaj nä kân p'aa hēnh kä ta yb wē kä.

Takajaa bä kä ta yb wē, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bä, tat'yyd mehïin. Ti tawaj'aa däk ta wē, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ŷ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hē”, näng. “Dooh a t'aah ŷ mamaneëëj wäd bä”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: “Nayyw hē, bē mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hä bē dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hē bē mana. ²³ Bē naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebë do tä n'aa”, näng. “Ër tsebë da, p'aa hēnh tah ŷ kajaa do hyb n'aa”, näng. ²⁴ “Dajëp do hadoo hahŷ tah ŷŷ. Edëb wät p'aa hēnh hŷŷ kä. Nepä wäd paah. Hŷŷ kä kaw'yyt p'aa hēnh”, näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kä ratsebee kân, rabajäm kân ta hyb n'aa kä.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëëh hadoo do moo wät sa joom banäng bä. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëëh hadoo do bajëng bä kä, tamaa newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaëënh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii. ²⁷ “A hŷŷj kaja nä p'aa hēnh”, näng. “A yb mejüü ää naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebë do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸ Ti wah'ëëh hadoo do kawaj'ään kân. Dooh takarën bä tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹ Dooh ta t'aah karën bä

tamaa newë bä ta ti taher'oot doo. “Hajõõ ta baab tak'ëp ŷ moo wäd wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooh noo gó õm ŷ ky nadaheeh péh”, näng. “Dooh noo gó tabad'op hē man'oos pé b'éé t'aah, najis ŷ daheeh ää tsebë do tä n'aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hŷŷ kä a t'aah mahanäng doo, ŷŷj hajök sii he'ŷŷh do hä tabahäj jëng do a dajëër tababaaaj nä bä kä, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah'ëëh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ŷŷ”, näng, “pa ŷ had'yyt ti õm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hē wē ŷ haym doo, a ma had'yyt né hē tii”, näng. ³² “A hŷŷj ti hŷ dajëp do paa hadoo. Hŷŷ kä edëb wät p'aa hēnh. Nepä wät do hadoo, p'aa hēnh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ääts hē né hē tii d' ër tsebë, taw'ääts hē né hē jäm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëëh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahŷ panyyg:

—Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëënh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëëj kân ta wē. Teaanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ŷ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ääts hē maheen n'aa eta hõm dajëër n'aa hä, ma ŷŷ hä na-ääj hē. Dooh da kaser ŷ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ŷ bad'oo hŷŷ kä?”, näng. “Kariw ŷ n'aa dooh da takarën wäd bä ŷ moo wäd wät ta sii. Dooh ŷ haja bä tak'ëp hadoo do ŷ moo wäd bä. ŷ nu mebyng na-ääj ŷ ets'ëë ub bä dajëër”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: “ŷ hapëë däk hŷŷ kä nyy d' ŷ bad'oo, sa tób hēnh ŷ ragadoo hyb n'aa, ŷ moo wät do bahëëj jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëënh ta wē sét ken'yyh ta kariw n'aa wē küüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hē a küüt kariw ŷ n'aa wē?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahỹ a kũüt heen n'aa. Nayyw hẽ, merii dæg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii dæg a kũüt 50”, näng ta kyyh ta hã. ⁷ Ta see hã tabeaanh ênh: “A kũüt ênh kariw ỹ n'aa wẽ?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng kũüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahỹ a kũüt heen n'aa. Papuuj merii dæg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bã ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hã, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kä, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mä Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hẽ —näng Jesus. —P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hã rabahed'oo do hã. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëe ta tii hã —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kä:

—Bẽ ỹ maher'oot —näng mäh. —Taw'ãäts hẽ badäk hahỹỹ bã hanäng do hã bẽ wẽ hanäng doo me ta wób bẽ masaa, bẽ najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Tii bã da, ta jawén, bẽ wẽ hanäng do badoo wät bã kä, ti anyy kãn bẽ gadoo do hỹ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bẽ t'ĩ hẽnh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hẽ ji ma hedoo doo, ji da-jëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ãäj hẽ baad taban'yyh. Kanhën d'os hẽ hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ãäj hẽ dooh baad tanä bã. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahỹỹ bã bẽ wẽ hanäng do baad bẽ nanä bã, dooh da P'op Hagä Do an'oo bã bẽ hã bẽ ma heh'äät do hỹ pong jé. ¹² Badäk hahỹỹ bã bẽ hã P'op Hagä Do anoo do baad bẽ nanä bã, dooh bẽ ma hanoo pé bẽ hã hỹ pong jé —näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Doo sa karom haja bã pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bã séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahãn bã, ta see ti takamahãn. Ta see wẽ da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bẽ hã. Doo bẽ haja bã bẽ h'yy keséj bã. Doo bẽ haja bã P'op Hagä Do hã bẽ h'yyb dæg bã, dajëer hã na-ãäj hẽ bẽ h'yyb däng bã —näng mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëer mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bã m', raky n'aa rejää mä Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me bẽ ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bẽ h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bẽ h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahỹỹ bã hanäng do tak'ëp rakamahãn doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahỹỹh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kameteëk paah. Hỹỹ kä, P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa hanãm do kameteëg dæg kãn. Hajök tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bã. Wẽ, badäk hahỹ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Doo ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ỹym heréd hõm doo, tii bã ỹynh see hã takat'ëe dæg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ỹym sii he'ỹyh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëe dæg bã ỹynh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ỹym sii he'ỹyh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'ũüm. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hã hadäk doo. Tak'ëp hanãm doo gó tabawäd had'yyt hẽ. ²⁰ Ta tób noo bã tabahäng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'ëp takarën paawä tabawëh, tak'ëp wekãp do tä hyyj kajäk do tũũ. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bã tabahëes bã.

²² Ti aj'yy hets'ës do dajëp bã kä, ãäs ramasäg kãn ta h'yyb tym hỹ pong jé kä, Abaraãm pa. Ti tak'ëp wekãp do dajëb kãn na-ãäj hẽ. Ti radakä jëng, tabanesaa hẽnh

kä tabahõm. ²³Tabanesaa hēnh tak'ēp taba-
hoop bā kä nesaa doo, dawēē naa taba-
hapāh Abaraām, Rasaro hād nāng doo kä,
ta pa. ²⁴Ti wekāp do ky hadoo Abaraām
hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ŷŷ, Abaraām”,
nāng, “ŷ mat'yyd mehīn”, nāng ta kyyh.
“Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu
naēng taheh'oos, nagat ŷ tadah'ēēm hyb
n'aa”, nāng. “Tak'ēp ŷ bahoop baju doo,
hahŷ tēēg hōōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ŷŷ”,
nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt
do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn
doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do
tagadoo paah. Hŷŷ kä baad ta hā kä. Hŷŷ
kä h'yy gadajaa kån. Ōm hŷŷ kä hahoop
nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶“Ti
anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gajēng do
ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'īi hēnh
tahōm bā, dooh tahaja bā. T'īi hēnh naa na-
āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām
kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷Ti aj'yy betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m'
taky hadoo: “Wahēh ŷŷ”, nāng, “mamejō
Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸“Ti
abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii
bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tama-
her'oot, babā tak'ēp ji ahoop doo bā ranana
hyb n'aa nemon ŷŷ”, nāng tak'ēp ma nāng
do paa kyyh.

²⁹Tii bā Abaraām ky hadoo: “Doo. Ti
anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā
Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āāts
hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā
rapanyyg enā kån”, nāng Abaraām.

³⁰“Doo, wahē ŷ n'aa”, nāng aj'yy. “Sét hē
dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm
bā, tii bā kä da rah'yy kawereem P'op Hagā
Do wē”, nāng aj'yy kyyh.

³¹Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii
wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii
bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-
āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”,
nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa
hā.

17

*Nesaa do hā ta see ji h'yyb tatuk do ky
n'aa hahŷŷh*

¹Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg hā:

—Tanyy had'yyt né hē nesaa do hā ji
tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawā da,
P'op Hagā Do rejāā da nesaa do hā h'yyb
tatuk do du n'aa doo —nāng mäh. ²—Baad
nado né paawā pä ta jawyyg n'aa ji hā ranu
hūū dāg bā, ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās
hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā
da, ky n'aa netsēēh do seeh, hahŷ karapee
hedoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb
tatug bā, nesaa do tamoo wāt hyb n'aa —
nāng mäh. ³—Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa
matakā, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —
nāng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahŷŷh

—A da hadoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh do
seeh nesaa do tamoo wād bā, mageām, ta-
moo nawāt hyb n'aa baad nadoo doo. Ne-
saa do hā tat'yyd kamehīn bā, taw'āāts hē
mahyb n'aa mabaan hōm ta hā tii bā. ⁴Séd
noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo
wād bā, 7 nuu me tets'ēē bā mamabaan hyb
n'aa, taw'āāts hē baad mahyb n'aa mabaan
hōm né hē —nāng mā Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahŷŷh

⁵Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do raky
hadoo ta hā:

—Tak'ēp man'oo magyys hē P'op Hagā
Do hā āā h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāk mäh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad hād nāng do tym, nu nad'ēēt
do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'yy
ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahŷ b'aa
bē mejūū takadawāts nyyh, takadawāts tu
ta me akajar me. Bē paawā taky daheeh —
nāng mäh.

⁷Ti m' panyyg gó m' tabeh'ūūm. Ti m'
taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gēēw gó tamoo
wāt do jawén paa bā tabajēng bā kä, b'éé
tahagāā wāt do jawén paa bā tabajēng bā
kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nā bā nyyw
hē ta waa tabawa. ⁸Tabawēh pooj jé ta
kariw n'aa mejūū da tamoo wāt ta tā n'aa,
tii bā tamana kån ta kariw n'aa tā kä. Tii
bā kä, ta kariw n'aa bahajaa bā kä tawēh
doo, tii bā kä ta karom bawēē kån. ⁹Ta
karom moo hew'ēēt ub né tii. Ti hyb n'aa,
“taw'āāts hē” ta kariw n'aa naher'oot ta
hā. ¹⁰Ti hado kån bē hā kä. Sahōnh hē bē
bahaja dāk bā bē P'op Hagā Do mejūū doo,

taw'ääts hē hahÿÿ da da bē kyyh: “Äã moo heb'ooh do né hē tii. Dooh äã gahēen bā äã hā P'op Hagä Do j'aa etsē doo, tamejūū do äã bahajaa do hyb n'aa”, bē noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm bā, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahōm. ¹² Panang see bā takajaa bā kã, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahēeh. Dawē mä rabab'ēeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaēeh:

—Jesus, äã Wahē N'aa —näk mäh. — Mat'yyd mehīn ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bā m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wē, bē hā raheg'ääs hyb n'aa bē heso padäg bā —näng mäh.

Ti m' rabahōm. Ramahōm me m' rameheso padēek.

¹⁵ Ti m' sét hē m' matēh nä Jesus wē, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsē kã.

¹⁶ Tūū takadawäts hyng Jesus bagēet bā, taweh'ēeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hōm sahōnh hē. Hēd n'aa sahōnh hē ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatēh bā. Jääm hē hahÿ Judah buuj nadoo do matēeh p'aa hēnh, P'op Hagä Do hā taj'aa etsē hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hā taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reaanh Jesus hā:

—Ny noo gó sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapēē bā ji matym me

ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Dooh da raky hado bā: “Wät nanäng, wät hahÿÿh”, ranoo bā takajaa bā. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wē. Ti noo gó da tak'ëp da bē karēn ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bē bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bē karēn bē baheg'ääs. Dooh da bē haja nä bā bē hegää bā. ²³ Ta wób da daap da bē rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bē ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bā, sahōnh hē da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wē hā naa jé pad'yyt hē sahōnh hē tabawag hōm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿ bā da hē habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahōnh hē tabag'yyyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëe doo da raketëe. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëe p'ëe bā kã. Ti m' rabagyyb kã, ti m' sahōnh hē radejeb kã.

²⁸ Ti hadoo né hē m' Róh häd näng do hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hē m' ti noo gó ënh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëek ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsē paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hōm bā kã m', tēeg hōō, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahōnh hē ragawatsig hōm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bā, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kã, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hē da dooh tajëe suun bā tób gó, ta h'ëed tabehēen

hyb n'aa paawä. Taw'ääts hē nanyw hē takejēn hōm, tabedēp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē nanyw hē da takejēn hōm. Taw'ääts hē dooh tajēē bā, tehēēn bā ta h'ēēd hedoo doo. ³² Bē hyb n'aa newē Róh ŷŷm ti noo gó.* ³³ Jé badāk hahŷŷ hā ji hawät do hā tak'ēp kamahān doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēē bā. Jé ta wē hanāng do heréd hōm péh, dooh ta hā tabaa es'īī bā, edēp da, P'op Hagä Do wē da tanu dāng. ³⁴ ŷ kajaa bā kā, pawóp hē ha'ŷŷh do sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da keréd hōm. ³⁵ Pawóp hē hedoo pé ŷŷj tiriig ramoo bok do sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gēēt. [³⁶ Pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok do sa see ŷ mahūūm, ta see dooh ŷ mahūūm bā —näng mā Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Nyy bā ti bawät maher'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajēp do bajat bā, tii bā da kuruj-du rakata padēēk —näng mā Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metēēk ta ma matēg hā, raky n'aa ets'ēē had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsēē doo.

² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bā ti awät aj'yy tak'ēp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hā tah'yy kae bā ti aj'yy. Dooh tawehēē bā ta wób.

³ Ti ŷŷnh patug tamah do tets'ēē had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majīī ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bā, dooh taky dahé bā ŷŷnh her'oot doo. Ti ta jawén kā, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooch né paawä P'op Hagä Do hā ŷ h'yy kae bā, dooch né paawä ta wób ŷ wehēē bā, ⁵ ŷ masa dó hŷŷ kā, ŷ mo n'aa jesuu hŷŷ kā. ŷ mo n'aa najesu bā, ŷ ky nap'eed bā, ŷ d' h'yyb napan dāg, ŷ tah'yyb panasā had'yyt do hyb n'aa”,

nāng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mā Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa newē aj'yy ky n'aa ka-her'oot do hā. Bē hyb n'aa newē ta ti kametēēk doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kā tamasa kān. Ti bahānh P'op Hagä Do ky ennyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wē tasēēw hōm doo, ta hā had'yyt hē ky n'aa etsēē doo. Dooh bāp peej ji gadaa bā P'op Hagä Do an'oo bā. Nanyw hē tagadoo ji ky n'aa etsēē doo. ⁸ Nanyw hē baad hadoo do tabanoo ji hā —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa bā, ŷ aw'yyt g'ee da badāk hahŷŷ bā hā ŷ h'yy ka'eeh doo? —näng mā Jesus.

Pariséw, dajēē gahedak do daheeh panyyg n'aa hahŷŷh

⁹ Ti m' Jesus ma metēēk do maa new'ēē do mahang ti abong mā ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hā hē rahegāā bā. Kasab'ee do me ta wób ramakyys. Sa hā m' Jesus baher'oot hahŷŷ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hēnh hah'ūūm doo, P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahē n'aa dajēē n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mā tabag'ēēd dāk, ti m' taky n'aa etsēē. “P'op Hagä Doo”, nāng, “a hā ŷ h'yyb tsebē, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooch do ŷ hado bā do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ŷ do bā. Dooh nesaa do moo hed'oo do ŷ do bā. Dooh ta wób sa ŷŷm sii he'ŷŷh do ŷ do bā. Dooh hahŷŷ dajēē gahedak do hadoo ŷ hado bā”, nāng. ¹² “Pawóp nuu me sét semaan ken'yyh ōm ŷ hyb n'aa esee ŷ noo kanawa doo me. Sahōnh hē ŷ gadoo do uuh ŷ an'oo had'yyt a hā”, nāng Pariséw kyyh P'op Hagä Do hā.

¹³ Dajēē gahedak doo, dawēē tabagēēt. Dooh hŷ pong jé taty dāg bā, rabahed'oo

* **17:32** Róh ŷŷj wén dajēp, ta wak'āāb takamahān do hyb n'aa! † **17:36** Ta hā h'yy ka'eeh do tamahūūm, ta wób ta hā h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanāng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hē, ji bahapāh da ti ta tii, tahanāng pé m' Jesus her'oot doo. * **18:10** Dooh m' ragenaag bā dajēē Roma buuj hā kan'oo dāk do gahedaag n'aa.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahỹyħ

³¹ Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ēr ah'ũũm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yyy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa hā, kametä däg kän hỹy kã hã yỹ —nāng mäh. ³² —Ỹ da rahaēēj däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —nāng mäh. —Ỹ da raky n'aa ej'ees. Ỹ da raky n'aa rejãã. Ỹ da rahetsoos. Ỹ da rahewyyh. Ỹ da radajēeb kän —nāng mäh. ³³ —Tamawoob hē äħ ỹ jawén paa bã, ỹ d' ganã wäd kän —nāng mäh Jesus.

³⁴ Dooħ m' Jesus ma matēg rah'yyy genã bã Jesus her'oot do hã. Kejēn Jesus hanāng pé ta ti sa hã. Dooħ m' rah'yyyb mepēē bã Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahỹyħ

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd nāng doo bã Jesus kajaa bã kã m', ti ahāng mã ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsē mã dajēer ta tii me tebēs do sa hã. ³⁶ Ti m' hajōk do ta tii me m' tab'ēēs do tamaa napäh bã m', teanh sa hã h'ēēd ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jesus, Nasaréh hēnh naa, ti ti tabēs —näk mã ta hã.

³⁸ Ti m' tageēēj wät. Hahỹyħ da m' ta kyyh:

—Mat'yyyd mehĩn yỹh, Jesus, Dawi panaa! —nāng mäh.

³⁹ Ti m' poo hēnh hah'ũũm do raky ge'yỹm, bag hēnh tabahāng hyb n'aa. Raky geām né paawã m', tak'ēp tageēēj wät tii bã:

—Mat'yyyd mehĩn yỹh, Dawi panaa! —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejũũ ramaana ta wē. P'eets hē Jesus wē tabag'ēēd däk bã m', Jesus beaanh ta hã:

⁴¹ —H'ēēd ti makarēn ỹ moo wät a hã? —nāng mäh.

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Ỹ karēn ỹ begãã däk —nāng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mabegãã däg —nāng mäh. —Hã ỹ mah'yyy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk † —nāng mäh.

⁴³ Ti m' nanyyw hē m' tabahapēē däk. Ti m' tabahōm kän Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsēē kän. Hajōk do na-ääj mäh, rabahapäh bã m', raj'aa etsē né hē m' tii d' ēnh.

19

Sakéw häd nāng do panyyg n'aa hahỹyħ

¹ Ti m' Jesus bajēē suun panang Jerikó häd nāng do noo bã. Ti m' panang me m' tatabēs. ² Tii bã m' ti awät mã aj'yyy Sakéw häd nāng doo. Dajēer gahed'aak do wahē n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ēp mã ta ma nāng. ³ Takarēn paawã m' Jesus taheg'ããs. Dooħ m' tahaja bã, tũũ tanu däg is do hyb n'aa, hajōk do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hōm, b'aa hã m' tabas'ēēg sooh, tabahēg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooh bã m' Jesus kajaa bã m', tabahēg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nanyyw hē ahyyh —nāng mäh. —Badah a tób bã ỹ nu dāng —nāng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gēēt, h'yyyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷ Sahōnh hē m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahỹyħ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ēēt do tób hēnh tabajēē suun. Tawēh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ēēg gēēt, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh. —Ỹ anoo hỹy kã wakãp ỹ bód, ỹ gakook kas' uut do sa hã —nāng mäh. —Ỹ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ỹ banoo ỹ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hē hahỹyħ bã tób bã haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ēēp, Abaraãm panaa heh'äät, Abaraãm karapee hahỹ aj'yyy tabahadoo do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁰ —Ỹyħ, Aj'yyy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ ahyyg babã ỹ besoos hyb n'aa, ỹ bed'ēēp

† 18:42 Dawi makũ panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyyb tym dēēb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hē tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yyy ty tsahēt do ky daheeh. Ti hyb n'aa “òm has'oo däk hã ỹ mah'yyy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wén nāng.

hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagä Do mahānh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahōnh hē hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

11 Ti m', ta ti ta her'oot do maa napäh do hä Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarēnh panang. Nanyw hē P'op Hagä Do bag'ääs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hä hahÿÿ panyyg:

12 —Ti awät aj'yy sa wahē n'aa t'aah. Dawēē, häj n'aa s'ee hēnh takarēn tabahōm, t'ïi hēnh hajōng häj n'aa bagä n'aa ta hä tamejüü hyb n'aa, ta häj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hēnh ta häj n'aa hēnh. 13 Ti m', tabahōm pooj jé, tatsyyd bong ta wē 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tēg gabarēēh do tabanoo sét ken'yyh sa hä. Ti tamejüü ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajēēr kah'üüm hyb n'aa ta s'ee hēnh tawäd nuuj jé. Ti tabahōm kän.

14 Ta karapee wób dooh ragenaag bä ta ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejüü ta rod n'aa, ta jawén rabahōm hyb n'aa, hajōng häj n'aa bagä n'aa hä ramaher'oot hyb n'aa, rakanarēn do ta ti aj'yy sa wahē n'aa tado bä.

15 Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaaag bä, ti né sa wahē n'aa däg. Ti ta häj n'aa hēnh tababaaj hōm kän. Takajaa bä kä tamejüü ranaēēnh ta wē ta karom, dajēēr tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajēēr kä.

16 Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahē ÿ n'aa”, näng, “a dajēēr jó ana 10”, näng ta kyyh.

17 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do òm”, näng. “Baad maban'yyh, kanahēn d'os hē né paawä, ti hyb n'aa da ÿ anoo hÿÿ kä a hä 10 panang mabag'ääs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

18 Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: “Wahē ÿ n'aa”, näng, “a dajēēr jó ana 5”, näng ta kyyh.

19 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hä kä ÿ anoo 5 panang bagä n'aa òm kä”, näng.

20 Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: “Wahē ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajēēr hä ÿ manoo do paah”, näng. “Saroor me ÿ bahabēn däk, ti ÿ benyyw däk mamatēēh bä kä”, näng. 21 “Tak'ēp mamejüü a karom sa hä. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hōm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'ēp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hōm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. 23 “Mahapäh mäh, a nooh. Hēd n'aa dajēēr manan'oo däk dajēēr me moo heb'oooh do sa hä? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahānh paawä ÿ gadoo dajēr ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hä.

24 Ti ta pa hab'ēēh do hä taky hadoo: “Bē ado hōm sét hē moweed ta wē hanäng doo. Bē an'oo 10 moweed wē näng do hä”, näng ta kyyh.

25 Ti raky hadoo: “Ää wahē n'aa”, näk. “Ti anyy däk ēnh 10 ta wē.”

26 Ti taky hadoo: “Bē ÿ maher'oot”, näng. “Jé wē näng do sa hä, ti bahānh takan'oo däk sa hä.* Kanahēn d'os hē wē näng doo, kanahēn had'os do sii hē ta wē hanäng do kado hōm da”, † näng. 27 “Hÿÿ kä majē ÿÿ hä kä, ÿ rakanarēn do sa wahē n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bē manaa babä. Bē dajēēb matym ÿÿ gó”, näng hēēj wahē n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg ta her'oot doo, tabahōm kän mä Jerusarēnh hēnh. 29 Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waēē joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

30 —Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bä, bē hapäh da jumeto t'aah ji najasooh nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bē

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hä kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

asood hõm da, bë mana wawëë hë —näng mäh. ³¹—“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kån. ³³ Ti m' rabas'oot bã kä m', ta danäh rabeaaj kån:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahë n'aa karën —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kån Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kån ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëë Oriib häd näng doo hënh naa ta poo hyng bã kä rakajaa bã kä m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëe kån. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëe kån, sahõnh hë Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahÿ er wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Äã karën sahõnh hë hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Parisëw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bã paawä, hä ÿ raj'aa netsëe bã paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsëe kån sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bã Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bã m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Dooch rah'yy genä bã ta hä. Kejën sa hä —näng mäh.

⁴³ —Ti awät da a majiï ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëe p'ëe hyb n'aa. Õm da ranu get'ëe däk. Õm da ranoo gatsëe hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëem, a babuj n'aa radej'ëep da. Dooch paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiï da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hë takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëe bong tii bã hes'ëem doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do tób n'aa da”§ —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã!** —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëeg had'yyt hë m' P'op Hagä Do tób n'aa bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mä rakarën mä Jesus radaj'ëep. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëe do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëek bã kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ääj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

† 19:38 Saaw-Mo 118.26 § 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëem do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëeg häng tii. * 20:2 Hes'ëem do Jesus hebëe bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bã Jesus bad'oo doo.

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëëw bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh äã hapëë bä jaa kyy gó —ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kân panyyg ky n'aa me sa hä.† Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ênh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ênh, rarahejää, ramejõ hõm né tii d' ênh bag hënh. ¹² Ti tamejõ kân ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä”, näng mäh. “Tah

ÿÿ, ÿ kamahãn do ÿ mejüü hÿÿ kä. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kân. Ta kaser n'aa rabahegãã däk bä kä, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bä kä hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh.

¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kân —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä sa hä? —näng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ëëp da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bä —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

—Dooh paawä tii d' äã karën P'op Hagä Do an'oo bä‡ —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeanh:

—Nyy da bë hä ênh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”§ —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bä, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.**

¹⁹ Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nanyw hë ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hë Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yyim doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarën paawä rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa, rahaëënh hyb n'aa Roma buuj

† **20:9** Ta hä he'aanh do sa hä ti tabaher'oot. ‡ **20:16** Tii da maa new'ëë do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22 ** **20:18** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób them'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

ta tii bä hagã n'aa hä. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëek, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hä, séd gó mabaheer'oot sahõnh hë sa hä. Ehub né hë P'op Hagã Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ãã mamaher'ood. ²² Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagã Do hä ta no n'aa hë†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hënh taheer'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooch radoo wät péh. Bag hënh rababë hõm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooch m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó õm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén

mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooch reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kân —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabehe'üüm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kân Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hä. P'op Hagã Do anoo do ragenä bong doo, dooch raket'ëë boo bä. ³⁶ Äã kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagã Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagã Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagã Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ÿ ti hÿÿh.”††

³⁸ Dooch, “Abaraãm makü hagã, Isak makü hagã, Jakóh makü hagã” tanoo bä. P'op Hagã Do hä ti edëp. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaheer'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooch m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eaanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii?

⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³ si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majÿÿ ÿ nes'ëem bä kä’”,§§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —näng mä Jesus.

†† 20:25 Ji né hë ti P'op Hagã Do karën doo. †† 20:37 Esodo 3.6 §§ 20:43 Saaw-Mo 110.1 *** 20:44 Dawi panaa né hë ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagã Do T'aah do hyb n'aa na-ääj ti Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hẽ maa new'ëe bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëet bä, tahapäh tak'ëp dajëer enäh do radatoonh do dajëer, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. ² Ti m' tabana ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadataoos is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hẽ sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hẽ ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hẽ taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raheer'oot mä pä s'ëeb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hã. Raheer'oot na-ããj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hẽ takajäg jëng. Dooch da ta see jó

haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hẽ da rabakud bëeh tũũ —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hẽ tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh. ⁹ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ããj hẽ. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hẽ paawä, dooch nayyw hẽ takaja bä badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ããj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëe enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejãã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ããj hẽ, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —näng mäh. ¹³ —Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ ÿ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë majiĩ dooch da bë rahaja bä, dooch d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶ —Bë yb, bë ÿÿn, bë wakään, bë najiis na-ããj né hẽ bë né rahaëej padëek bë majiĩ sa hã. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãã da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hẽ, dooch P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hẽ bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bä hã ÿ bë h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hẽ kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Jerusarĕnh nu kat'ĕĕ dāk ta majĩ warahén n'aa ran'oo bā bĕ bahapāh bā, edaa dāk da bĕ bahapĕĕ kĕn tagawatsik doo. ²¹ Tii bā da taw'āāts hĕ Judah hāj n'aa bā haj'eenh do rakejĕn hōm da waĕĕ banāng hĕnh. Jerusarĕnh bā haj'eenh do taw'āāts hĕ rakejĕn hōm sa panang bā naa. Panang bahānh habong do taw'āāts hĕ da dooh rana bā p'aa hĕnh panang hĕnh. ²² Ti noo gó da P'op Hagā Do anoo da Isaraĕw buuj ta sām baanh. Sahōnh hĕ P'op Hagā Do kyy kerih do kametā kĕn sa hā kā —nāng mäh. ²³ —Tak'ĕp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hā kā ti noo gó kā!* Tak'ĕp nesaa do rabahoop Isaraĕw hāj n'aa bā. Tak'ĕp da P'op Hagā Do banoo sa hā nesaa doo —nāng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejĕp sa majĩ kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yud hōm ta s'ee hĕnh, jé pad'yyt hĕ hāj n'aa hĕnh. Panang kā, Jerusarĕnh, rababep da Judah buuj nadoo do hā. Tii da rabad'oo P'op Hagā Do h'yyb dāng do peej kā —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Ta jawén, pap'yj hā, kamarab hā, sagōh sa hā ji hapāh da meuj n'aa nāng do heen n'aa, ām n'aa nāng do heen n'aa. Sahōnh hĕ hāj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewĕĕh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ĕp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ĕp rajĕym do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degōn jĕng da. H'yyb e'yym bong da, tak'ĕp nesaa do ti hawāt do hā rahyb n'aa newĕĕ do hyb n'aa. Wĕ hā habong do ta bag keh'yjt da jé pad'yyt hĕ, ta see hedo hōm da P'op Hagā Do an'oo bā. ²⁷ Ti noo gó kā da sahōnh hĕ rabahapāh da yjh, Aj'yy Hadoo Do Hĕ Pong Jé Hana Doo kā, y bahyng bā kā wĕ puh mahang. Y ahyng da P'op Hagā Do hejój me, ta bag tak'ĕp gabarĕĕh do hadoo doo gó —nāng mäh. ²⁸ —Bĕ h'yy kahasāāb kā ta ti ta heen n'aa bĕ bahapāh bā kā, edaa dāk do hyb n'aa kā bĕ P'op Hagā Do ed'ĕĕp do nesaa do mahānh —nāng mā Jesus.

* **21:23** Du daa m' rakejĕn péh. † **21:32** Sahōnh hĕ Jerusarĕnh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wāt do né hĕ tii, ti noo gó habong do rahapāh doo. Dooh badāk hahy bahĕĕj jĕng do tado bā rahapāh doo.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa y her'oot doo, joom wiigo hād nāng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-āāj hĕ tii —nāng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bā tagajewāng doo, baad bĕ bahapāh, edaa dāk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahōnh hĕ ta ti bĕ y maher'ood wāt do kaja dāk bĕ bahapāh bā, edaa dāk P'op Hagā Do bag'āās doo —nāng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ěnh:

—Né hup y né hĕ hahy y her'oot doo: Da hĕ habong do rahapāh nā da sahōnh hĕ y her'ood wāt do bawād kĕn.† ³³ Badāk hahyjh, wĕ na-āāj da, ahĕĕj jĕĕ né paawā, kĕh yj da dooh tahĕĕj bā —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kĕn:

—Bĕ hyb n'aa matakā da, ta s'ee hĕnh bĕ h'yyb nawāt hyb n'aa. Bĕ h'yyb padäg manā jarakĕ hedoo do hā. Bĕ an'oo manā badāk hahyjh hā ji hyb n'aa tón do bĕ hyb n'aa hūūm bā, ta s'ee hĕnh bĕ h'yyb nawāt hyb n'aa. Taw'āāts hĕ bĕ hyb n'aa matakā bĕ h'yy ganatemah hyb n'aa y kajaa bā. ³⁵ Y kajaa do heen n'aa, nayyw hĕ da, raganada bā, takajaa sahōnh hĕ badāk hahyjh hā habong do sa wĕ —nāng mäh. ³⁶ —Taw'āāts hĕ bĕ hyb n'aa matakā had'yyt hĕ. Bĕ ky n'aa ets'ĕĕ P'op Hagā Do hā, bĕ ked'ĕĕp hyb n'aa ta ti y her'oot do paa nesaa do mahānh. Bĕ ky n'aa ets'ĕĕ na-āāj hĕ, bĕ bahajaa hyb n'aa matym yj gó, Aj'yy Hadoo Do Hĕ Pong Jé Hana Do matym gó, bĕ bab'ĕĕh hyb n'aa, baad bĕ y gadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ĕĕg had'yyt mā P'op Hagā Do tób n'aa bā. Tug bā hadoo tabaheh'ūūm panang bahānh, waĕĕ Oriib hād nāng doo hĕnh, t'ĩ hĕnh mā tabahe'yjh hyb n'aa. ³⁸ Bāp paa m' hajōk do rabaheh'ūūm, ramaa newĕĕ hyb n'aa Jesus P'op Hagā Do tób n'aa yt hā.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaĕĕnh do ky n'aa hahyjh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ään bä sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán, tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowāw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëes hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'ooh do hä. Ta jawén bë ahöm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakö, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabennyw däk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahöm kán. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kán tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿ ÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejää do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Dooch ÿ awëë wäd bä kä hahÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kán Pas-kowa heh'äät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mäh.

¹⁸ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä uwa s'ëëb. Jääm hë p'aa hënh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pāw äã hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë maa newë! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëenh doo —näng mäh. ²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo dák do hã! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hë rakamaneëenh —näng mäh. ²⁶ —Bë mahang taw'ããts hë dooh tii d' tahado bã —näng mäh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ããts hë da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ããts hë ta wób sa karom hado dák —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bã. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bë mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawä bë bahãnh —näng mäh. ²⁸ —Hëp ÿ hata had'yyt hë bëeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hã ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ããs doo, tii da ënh bë ÿ banoo bë bag'ããs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ÿÿ, ÿ bag'ããs do noo gó, bë ÿ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ããs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mã Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametyy hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa ets'ëë wät õm, manerét hyb n'aa hã ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bã, p'aa hënh tak'ëp hã ÿ mah'yy kae bã, mah'yyb enãw ta wób hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mã Jesus Peed hã.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooch ÿ h'yy keréd bã a hã —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëed bã, na radawäts g'ëed ÿ a sii. ÿ radajëeb bã, na ÿ radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad õm ÿ maher'oot Peed —näng mã —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da —näng mã Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hã:

—Bë ÿ mejũũ noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bã bë mahũũm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooch —näk mäh. —Dooch badoh pé ãã wë —näk mã sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahũũm bë wë tanyy bã dajëer, bë h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bã bë kuman mariij, taw'ããts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hã hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta sãm† —näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata dák ran'oo bã P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mã Jesus. —Sahõnh hë këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mã Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë ãã wë kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh. §

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëe do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëe joom oriib banäng doo hënh Jesus bahõm kãn. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bã m' Jesus ky hadoo sa hã:

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'ooh do du doo do pooj jé ji benãm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majĩ kajaa bã. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenãm hyb n'aa, edaa dák do hyb n'aa sa hã rarejãã doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jããm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bã do hyb n'aa tahanäng doo. Dooch kuman ky n'aa tado bã sa hã tamaher'oot doo.

—P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, ne-saa do h'yyb tatug mahänh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahänh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hõm mahänh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ÿ bets'ëë paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa ääs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatõm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg geët jawén paa bä m', taky n'aa etsëë do jawén paa bä, tabahõm ta ma matëg rahab'ëeh hënh. Ää b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëëg bëh! P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, bë nesaa do h'yyb tatug mahänh, ÿ bë eréd hõm mahänh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kån hajõk do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hä.**

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahapäh bä m' hajõk do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hä:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah buuj sa wahë n'aa hä na-ääj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii. Doooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. —Hÿÿkä, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, da hë né kä ÿ bë bahajaa. Da hë né hë Nesaa Do Yb mejüü —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahüüm kån P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób hënh kä. Peed bahõm sa jawén. Dawëë m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat tëëg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ÿÿnh, sa karom, bahapäh Peed tëëg bag hä m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Doooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kä m', ta see bahëg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë õm —näng mäh.

—Doooh. Doooh sa see ÿ do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hë, taher'oot nä bä m', karaak ky ganä kån, tabah'ÿÿ kån. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kån Jesus her'oot

** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hä Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

do paa ta hã kä: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da ÿ maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hã. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kãn mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ããs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejãã mä tak'ëp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bã m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejãã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', bap paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kãn Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ãã hã, õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bã —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bã paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bã. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bã, dooh bë ky gedag bã —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Õm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahüüm kãn Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hã ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Hãj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beanh Jesus hã:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hã, hajök do t'ïi hënh kat'aa do hã na-ããj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã:

—Sahõnh Judah hãj n'aa bã, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bã tama metëek do hã. Garirej hãj n'aa bã tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bã tama met'ëeg kãn —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej hãj n'aa bã Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bã m', teaaaj wät sa hã:

—Garirej hãj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bã m' Jesus t'ïi hënh naa, tamejüü ramahüüm Eróts ãn-Tipas häd näng do wë, Garirej hãj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bã Eróts bag'ããs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bã. P'ooj né hë m' takarënh paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m'

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah hãj n'aa bagä n'aa.

Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahég'ããs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta hä. Dooh m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëëh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majií dó m'. Ti noo gó kä m' ta najiis hado däg kán mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hä, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh ãã wë —näng mäh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajõk do retsëë doo.] ¹⁸ Ti m' hajõk doo, séd hä m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'eës doo gó m' tabagëët ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hä tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëëp do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa

p'aa hënh taky kah'üüm sa hä. ²¹ Ti m' rageëëj bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mä hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä. Tak'ëp rageëëj bong, Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kán Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kán rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëët do paah, ta see tadaj'ëëp do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hä. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëëm däk b'aa hä, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëëm hyb n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahewyyh däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajõk mä hah'üüm sa jawén. ÿÿj na-ããj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ÿÿ had'yyt nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah na-ããj hë bë p'ãã ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ããts hë ÿÿj taah nanäng do hä, ÿÿj netaah do hä, ÿÿj nanebii do hä”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hä: “Keréd hyy ãã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hä raky

† 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa. ‡ 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hä Jesus ky däng. Osejas 10.8 hä takerii däk tii.

hadoo da: “Äã jó wamii hyyh”,[†] näk da.
³¹ Hahÿÿ da hä ÿ ran'oo bä, b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahänh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hä, b'aa hawoonh do hadoo, hajöng nesaa sa hä hanäng doo. Sahönh hë haooj jëng do hadoo sa hä —näng mä Jesus ÿÿj sa hä.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahüüm, Jesus sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ää. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo bä. Ti m' rabepëem däk Jesus b'aa kajatsëk do hä kä. B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa hä hahÿ nesaa doo, hä ÿ ramoo bok doo. Dooh rah'yy genä bä ramoo bok do hä[§] —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bä m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hóm do tado bä? —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ënh. Ramenoo ta hä uwa s'ëëb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëeb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bä! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hä.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Öm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do öm? Ti bä, a daaj hë kedëeb, äã na-ääj né hë! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geäm wät:

—Dooh P'op Hagä Do majeÿÿm bä? Öm na-ääj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hä. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti äã radej'ëep, nesaa do äã moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hä.

⁴² Ti m' Jesus hä kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bä —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hä ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh.

⁴⁵ Dooh m' papÿÿj bag wät péh. Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ⁴⁶ Tii bä m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bä m', tadajëb kän mäh.

⁴⁷ Ti m' sahönh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bä m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe kän. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hë, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahönh hë ta ti rabahapäh bä m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa. ⁴⁹ Dawëe naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahöm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m'

§ 23:34 Dooh rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bä ti radaj'ëep doo.

tahabën däk mä pãän hawak doo me rino häd näng do s'ëëb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hõm, Saab hã rakamehehãk hyb n'aa. Tũũh dæg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

⁵⁵ Ýÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahõm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ãäj hë ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk myyj hënh. Ti m' rabenyw däk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw däk do rabahajaa bä m', Saab dæg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabëej hõm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejũũ doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hã, ýÿj rabahõm kãn pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Buu benyym do renyyw däk do paa ramahũũm. ² Kepëed hõm mä pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajëe p'ëe ta gó. Dooch m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newë b'ëeh bä m', nayyw hë kasee sa pa pawóp hë ajyy. Gabarëeh mä sa saroor, hawyp do gabarëeh doo da. ⁵ Tak'ëp mä ýÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tũũ rabehyy b'ëeh. Ti m' äãs raky hadoo sa hã: —Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang? —näk mäh. ⁶ —Dooch wäd bä. Ganä wät! Dooch bë hyb n'aa es'ee wäd bë hã taher'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hã: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëem däk hyb n'aa. Tamawoob dæg bä kã ta äh, ganä wät da p'aa hënh”, näng bë hã —näk mä äãs kyyh sa hã.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kãn Jesus her'oot do paa kã. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ãäj hã, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowãn, Marija Tsijaag ýÿn, ýÿj wób mä na-ãäj hë m', ti

panäk do sa hã. ¹¹ Dooch m' Jesus ma matëg raky dahé bä. Daap hë red'oo mä ti ýÿj raheer'oot doo. ¹² Ti hadoo né hë m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. Gabaho do tageg'ããs bä m', jããm né hë m' pãän hawak do rino häd näng do s'ëëb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëe mä ta tii.

Pawóp hë ajyy hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hë, pawóp hë Jesus ma matëg wób rabahõm panang Emaus häd näng doo hënh. Dawëe péj tii, Jerusarënh bä naa. ¹⁴ Ramahõm me raheer'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahãnh mä Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahõm. ¹⁶ Dooch m' rah'yy genä bä Jesus tado bä, P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë her'oot? —näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jããm né hë õm Jerusarënh bä heg'ããs do ky n'aa nanapäh do t'ÿÿ hënh hawäd wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëek, tapehuunh na-ãäj hë. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ãäj hë ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰ —Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa, ër wahë n'aa wób na-ãäj hë, raban'oo kãn Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bä rabepëem däk b'aa hã —näk mäh. ²¹ —Kristo, ër majÿÿ moo gó naa ëer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, äã ed'oo. Tamawoob dæg mä ta äh tadajëp —näk mäh. ²² —Ti anäng nä ta ky n'aa —näk mäh. —Bap paa ýÿj wób, äã h'yyb hataa, rabeboo nä Jesus kamag n'aa hood hënh. Äã h'yyb gabedo bong ran'oo bä. ²³ Dooch wäd mä ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Äãs kas'ee bong mä sa hã, sa nooh. Jesus mä ganä wät äãs her'ood bä, ýÿj sa nooh. ²⁴ Tii bä äã wób rawaj'aah rabaheg'ããs hyb n'aa. Se hub né hë m' ýÿj sa kyyh. Dooch wäd

** 23:54 Judah buuj sa hã, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bä Saab du dæg däk.

mä Jesus kamag n'aa tii bä. Dooch né hē m' rahapēē bä Jesus —näk mä ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'yy gatamah bēēh! —näng mäh. —Nayyw hē nado bē ky daheeh sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah —näng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, h̄y pong jé, raweh'ēēh hēnh, tabasēēk do pooj jé. Baad né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ēēg wät mä sa hä sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hä hanäng doo. Mosees erii wät do hä tadu doo ta ky n'aa tama metēēk doo. Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahānh mä Jesus kateb'ēēs. ²⁹ Ti m' tak'ēp rabetsēē sa pa tabaym hyb n'aa, tūūh däg do hyb n'aa pap̄ȳj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahōm kän sa sii. Sa pa m' tabayyw kän.

³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsēē ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hōm, ti m' tabanoo sa hä kä.

³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad er h'yyb tym tsebé do hadoo er sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä er tamaher'oot bä er mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hē kä rabajēē kän Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matēg, ta wób na-āāj hē rakata padēēk bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ēēh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hē. Ganä wät né hē er Wahē N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ēēh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahōm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä pāw taganebēēh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ēēd kän mä sa mahang. Ti m' takedēng sa hä:

—Taw'āāts hē bē P'op Hagä Do h'yyb en'yyym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maēts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hēd n'aa bē beŷŷm? —näng mäh. —Hēd n'aa bē panyyg ky nadaheeh hahŷ bē hapäh do hä? —näng mäh. ³⁹ —Bē hegāā moh ŷŷ, tsym ŷŷ, atapuwa tyw n'aa paah. ŷ né ti hŷŷh. Maēs ŷ nado ti hŷŷh. Bē mep'aa hä ŷŷ, maēts nado ŷŷh, bē bahapäh hyb n'aa. Maēts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bē hapäh do ŷŷh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kän mä sa hä ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooch m' raky dahé nä bä, tak'ēp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ēp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ŷŷb dab. ⁴³ Ti m' tabawēē kän sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē mahang ŷ bawät nä bä, ŷ dajēp do pooj jé, “Kametä däk da hä ŷ sahōnh hē kēh ŷ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-āāj hē”, bē ŷ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padēēk P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ēnh sa hä:

—Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do kēh ŷ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajēb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta āh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahōnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hōm da hahŷ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarēnh bä naa da radu doo raheer'ood hōm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē hapäh sahōnh hē ta ti nesaa do ŷ ahoop doo, ŷ dajēp doo, ŷ ganä wät doo, ti hyb n'aa ŷ karēn bē baher'oot ta ti kēh ŷ

n'aa ta wób sa hã —näng mäh. ⁴⁹—ÿ mejũũ da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarēnh bā, bë gado dāk bā kā p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hỹ pong hēnh Jesus basëek do ky n'aa hahỹh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm kãn panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëë bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng bā m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa bā m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsëë had'yyt hē m'. Jããm hē kā hahỹ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹh

P'op Hagä Do kyyh Jesus hã takesok do ky n'aa hahỹh

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹh hã hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bä ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejüü ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooh Jowāw tado bä ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹh bä, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹh bä paa tabawäd wät. Badäk hahỹh hã habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bä tii, dooh rah'yy genä bä ta hã. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bä. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëek, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëek, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanäm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag. § **1:20** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti ÿ ky n'aa her'oot doo, hahỹh da ÿ baher'oot bä: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahänh ÿh, tawäd däg né hẽ pój ÿh jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa èr hã taky ennyw had'yyt hẽ. Baad hadoo do èr hã tametä had'yyt hẽ. ¹⁷ Mosees makü anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kä metä kãn P'op Hagä Do ji takamahän doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hẽ. ¹⁸ Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jãäm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, èr tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hẽ takametëeh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, t'ï hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hẽ, Jowāw hã rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. ²⁰ Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hã, dooh taky n'aa jejën bä. Hahỹh da m' Jowāw kyyh sa hã:

—Dooh Kristo,§ P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä —näng mä sa hã.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooh —näng mä Jowāw.

P'aa hënh mä rabeaaj wät ënh:

—Ōm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooh ŷ ti tado bä —näng mäh.

²² Ti m' tagadëëg ub rabeaanh:

—Jaa ti ōm? —näk mäh. —Äã mama-her'ood, äã panäk hyb n'aa äã hä mejüü doo. Jaa ōm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“Ÿ né hē hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneëënh doo, ²⁵ rabeaaj wät ta hä:

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do ōm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do ōm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-ääj hē ōm? —näk mä sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ÿ ti hÿÿh, bë ŷ nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. ²⁷ Ti né ti jawén ŷ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahñnh ŷÿ. Hä ŷÿ, ŷ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ŷ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ŷ do bä —näng mäh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bä tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bä m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wë han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wë hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë hegãã, —näng mäh —P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hä habong do nesaa do sa hä hanäng do hado hōm doo†† —näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hä. ³⁰ —Hahÿ né hē ta ti ŷ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ŷ baher'oot noo gó: “Jawén

ŷ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahñnh ŷÿ, tawäd däg né hē pój ŷÿ jé do hyb n'aa”, ŷ hanäng do paah. ³¹ —Dooh paa ŷ hapëë nä bä nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bä. Ÿ wén nu gemuun bong tame, takametëëh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kän:

—P'op Hagä Do Sahee ŷ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng ta wë gurii-i hadoo. Ta hä tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ŷ hapëë nä bä ti tado bä. Hahÿÿ da paa ŷ P'op Hagä Do maher'oot, ŷ paa tamejüü tame ŷ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wë Sahé ŷ ahyy bä, ta wë tabaym mabahapäh bä”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hē tii kä tabanoo sa hä Sahé ŷÿ kä sa h'yyb tym gó tabajëë suun hyb n'aa, Sahé ŷÿ h'yyb mahüüm hyb n'aa kä sa hä”, näng P'op Hagä Do hä ŷÿ. ³⁴ Ÿ hapäh ta ti Jesus wë kä. Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot ta ky n'aa kä: P'op Hagä Do T'aah né hē ti hÿÿh —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hënh mä Jowāw nu gahem'uun do tii bä tabawät. Pawóp hē m' ta ma matëg rahada. ³⁶ Jesus tabës bä Jowāw bahapäh bä m', taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Bë hegãã! P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo —näng mä Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matëg ramaa napäh bä m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kän. ³⁸ Ta jawén p'aa hënh Jesus baheg'ääs bä m', ta jawén han'aa do tabahapäh bä m', tabeaanh sa hä:

—H'ëëd bë karën? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi†† —näk mäh, —nyy bä mabagä? —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëëp, bë hegãã —näng mäh.

** **1:23** Isajas 40.3 †† **1:29** P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejüü b'éé t'aah radaj'ëëp nesaa do sa mo haj'aa säm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa. †† **1:38** “Äã ma matëg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëëh do ky n'aa tii.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'ãās tabahe'ỹh doo. Ti m' rabaym ta pa, tũh däg do hyb n'aa papỹj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Ān-Deréh häd näng doo, Simaw Peed häd näng do hỹj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd däk do seeh. ⁴¹ Ti m' nanyw hē Ān-Deréh bahōm ta hỹj tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bä kä, taky hadoo ta hã:

—Āã aw'yyt Mesijas rahanäng doo — näng mäh. (Kristo, P'op Hagä Do h'yyb däng doo, tahanäng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahũm kãn Simaw Jesus wē kä. Ti m' Jesus begãä däk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hã:

—Ōm né Simaw. Jowāw häd näng do t'aah ōmŠŠ —näng mäh. —Hỹ jawén Sepas a häd kä —näng mäh. (Peed rahanäng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naënh do panyyg n'aa hahỹh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb däng Garirej häj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapäh mä aj'yy Pirip häd näng doo.

—Hata ỹ ōm hỹ kä —näng mä Jesus ta hã.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd näng doo bä naa ti Pirip. Ti né hē na-ãj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw häd näng do hã Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Āã awyyd kãn Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-ãj hē —näng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mä Pirip Natanajéw hã.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —näng mä Natanajéw. —Nasaréh bä naa dooh baad hadoo do ana bä —näng mä Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hã:

—Hamäh, ër hegãä —näng mä Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapäh bä Natanajéw kaja nä bä, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooh tawad'ii bä, dooh tajejēn bä —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ỹ mabahapäh? —näng mä Jesus hã.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ỹ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hã —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ỹ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hã ōm ỹ bahapäh ỹ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahãnh da mabahapäh da mej n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Wē gasëets hōm do bë bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do wē, bë hapäh da —näng mä Jesus sa hã.

2

Naëng kawapëen däk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hã, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëe do jãm waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ỹn awät tii bä, raket'ëe do jãm noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hē, rabats'yyt jãm hēnh. ³ Ti bahãnh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo. Ti m' Jesus ỹn ky hadoo Jesus hã:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo —näng mä Jesus ỹn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Häd n'aa tii hã ỹ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooh takaja nä bä hejój ỹ ỹ metëeh doo —näng mäh.

⁵ Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hã m' Jesus ỹn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahōnh hē bë tamejũ doo —näng mä ta ỹn kyyh sa hã.

ŠŠ 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bä. Dooh na-ãj hē ti Jesus ma metëek do seeh, Jowāw häd näng do tado bä. Hajök Jowāw häd enäh doo.

⁶ Tób yt hã ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëëb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hã Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahõnh hë. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë agób ta uuh. Bë mahũũm jãm kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahũũm kãn ta wë ta uuh. ⁹ Ti m' jãm kaser n'aa tameëëk naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooh tahapëë bã n'yy hënh naa tii. Tii bã moo heb'ooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hã aj'yy katëë do tanaëenh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hã:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooj do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bã kä, rahäd kanahapëë bong bã kä, ji heno baad nadoo doo. Õm tii, dooh tii d' madoo bã. Menyyw hõm baad had'op do tagadëëg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hã.

¹¹ Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hã kä tametä kãn tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hã rah'yy kae padäg kãn. Panang Kanah häd näng doo bã, Garirej häj n'aa bã ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti jawén mäh, panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh Jesus rabahõm ta ÿÿn, ta hÿÿj, ta ma matëg sa daheeh. T'ĩ hënh mä tabaym pawóp hë ta äh.

¹³ Tabedaa däk bã Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahõm kãn mä Jerusarënh hënh. ¹⁴ P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëëm doo. Dajëër meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. ¹⁵ Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti

m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hë. Ti m' tabaũũj bëeh mä dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hë taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶ Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëëm do hã:

—Bë manä ti j'ëep! —näng mäh. —Ji es'ëëm do tób n'aa bë adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kãn P'op Hagä Do kyy kerih do hã kerih doo: “ÿ gawats'iik da tak'ëp ÿ kamahãn do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hã meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bã —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bã, bë apyn hõm hahÿÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bã ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hã.

²¹ Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bã hasooh do paa tado bã, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot.

²² Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bã kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kãn ta ti ta her'oot doo. Tii bã kä m' raky dahé kãn Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ããj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bã Jesus baym bã, hajök h'yy kae kãn ta hã, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bã sa hã, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hã badäk hahÿÿ hã habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

* **2:13** Pas-kowa ramaneëenh doo, Isaraëw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehũũn doo, rabah'ũũm do Esit bã naa. Pas-kowa ratab'ëës noo gó m' ranaheb'ooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëës né hë m' pãw makuj tamah doo. Séd hã m' rataheb'ëës. † **2:17** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ũũm. Tak'ëp Jesus kamahãn P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarën P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hã. Dooh tagenaag bã ta see hyb n'aa tii bã ramoo bong doo.

3

Aj'yy Nikodēm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodēm häd näng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —ãã hapäh, òm P'op Hagä Do mejũũ, ãã mama metëek hyb n'aa. Ta ti ãã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooch hajaa pé P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, p'aa hënh ji nenyy bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodēm hã.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodēm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch ji haja bä P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, ji h'yyb ji nenyyw bä nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ããj hë.* Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

⁶ —Aj'yy hã hana doo, ta da hadoo né hë tii. P'op Hagä Do Sahee hã hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëek tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'ãäts hë p'aa hënh bë benäng do hadoo”, ÿ hanäng do hã —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó òm ÿ maher'oot p'aa hënh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hënh henäk do sa hã† —näng mä Jesus Nikodēm hã.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä òm, dooh tagah'ood bä a hã? —näng mäh.

¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ òm ÿ maher'oot doo: ãã her'oot ãã hapäh do ky n'aa, ãã hapäh do ãã matym me na-ããj hë. Ti hadoo né hë, dooh bë gado bä ãã her'oot doo —

näng mäh. ¹² —Òm ÿ maher'ood wät badäk hahÿÿ bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä? —näng mäh. ¹³ —Dooch hewäd sëek pé hÿ pong jé. Dooch ta ky n'aa her'oot péh. Jããm né hë hawät t'ïï hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo.

¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hã, ta wë rahegãã bä ranadejëp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hã, p'op, rabepëëm däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁶ Tak'ëp badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do kamahãn. Ti hyb n'aa taban'oo däg kãn sét hadoo do ta T'aah, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahõm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kã. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hã P'op Hagä Do wén mejõ hyng ta T'aah badäk hahÿÿ bä. Tawén mejõ hyng, ta hã rabadëp hyb n'aa nesaa do mahãnh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooch P'op Hagä Do ky n'aa ety bä nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk taky n'aa etyy do sa hã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy kana'eeh do sa hã. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hënh sa hã, sét had'os do ta T'aah hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Hahÿÿ hyb n'aa P'op Hagä Do rejãã da sa hã: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagä Do gen'aak do ji hã tametëeh doo, kajaa badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. Ti hado né paawä,

* **3:5** Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooch ji haja bä P'op Hagä Do bag'ããs doo gó ji ajëë suun bä, naëng me ji nenyy bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenyy bä na-ããj hë.” Hahÿÿ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naëng me hasus do mahãnh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahãnh. † **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooch né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hënh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kãn P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

dooh rakamahän bä ta ti bag. Rakamahän badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahän bä ta bag. Dooh rakarēn bä ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēeh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metēek doo da habok doo, tabawak bä hadoo doo gó rababok, P'op Hagä Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus Nikodēm hä.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg da-heeh raberéd hōm mä Jerusarēnh panang. Panang bahänh, Judah häj n'aa bä tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bä tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät panang Anon häd näng doo bä, panang Sarīm häd näng do nedaa bä, tamii maeh do hyb n'aa tii bä. Hajök Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gēet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejüü nyy da ji behop ji h'yyb enyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti p'ää raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hä:

²⁶ —Äã ma matēg —näk mä Jowāw hä. — Aj'yy tamyyj däk hä makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-ääj hē nu gemuun hÿÿ kä. Sahōnh hē rabahōm kän ta wē. Dooh äã wē rana boo bä —näk mä Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hä.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji hä ji moo wät do pan'aa. P'op Hagä Do ky gabuuj né hē ti tamoo wät doo. ²⁸ Bē hapäh né hē, bē maa napäh né hē bē hä ÿ her'oot do paah. P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado ÿ hÿÿh, näng paa ÿÿh. P'op Hagä Do mejüü ÿ ta pooj jé, näng paa ÿÿh. ²⁹ —Raketēe do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ÿÿm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahūüm n'aa, tsebee kän katēe do pan'aa kyyh hä. Katēe do najiis tsebé do hadoo ÿ hÿÿh —näng mä Jowāw. —Baad ÿ tsebee

kän sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. ³⁰ Taw'ääts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'ääts hē ÿ rahyb n'aa sakog magyys hē —näng mä Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahänh ta tii. Badäk hahÿÿ bä naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ti ÿ hajaa ÿ her'ood bä. Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē bahänh hadoo doo, ³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'ïi hēnh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawä, dooh ragado bä taher'oot doo. ³³ ÿ gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagä Doo, baad ÿ ky däng. ³⁴ ÿ P'op Hagä Do mejüü ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hä ÿ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapäh Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagä Do kamahän ta T'aah. Sahōnh hē bagä n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bä. ³⁶ P'op Hagä Do T'aah hä h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt da P'op Hagä Do pa hÿ pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hä h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ïi hēnh raboo bä. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jowāw kyyh.

4

Samarija häj n'aa buuj ÿÿnh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', hajöo däk Jesus ma matēg, Jowāw nu gahem'uun do ma matēg bahänh däg, Jowāw bahänh däg na-ääj hē Jesus ranu gemuun doo, Parisēw raky n'aa napēe kän.

² (Dooh m' Jesus nu gemuun bä. Ta ma matēg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.)

³ Jesus heen n'aa nyy däk bä m', Parisēw raky n'aa napäh bä kä, teréd hōm Judah häj n'aa. Garirēj häj n'aa hēnh tabahōm kän p'aa hēnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵ Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bä, Samarija häj n'aa bä. Hēej Jakóh ta t'aah Joséh hä tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶ Tii bä ti majat mä naeng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawēe rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naeng majat do pa. Wasyg kēe mäh.

7-8 Ti nuuj jé ta ma matëg rabahôm panang hënh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bä yÿnh, Samarija buuj, kajaa mä naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na ȳ eëg naëng uuh —näng mäh.

9 Ti m' yÿnh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. Dooh Judah buuj raherod bä Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ëëd hyb n'aa mabetsëë hä ȳ naëng? —näng mäh. —Öm Judah buuj, ȳ ti Samarija buuj —näng mäh.

10 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahapëë bä paawä ji matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hä, mahapëë bä paawä hahÿ naëng hetsëë do a hä, metsëë paawä ta hä naëng. Ji h'yyb ed'ëep do naëng n'aa paawä tanoo a hä —näng mä Jesus.

11 Ti m' yÿnh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahÿ naëng majat. N'yy hënh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mäh. 12—Ër wahë makû Jakóh gagots jat hahÿ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa ää hä. Ti ti heëek paah, ta taah reëek paah, ta masääh reëek paa hahÿ naëng. Ër wahë makû bahãnh g'eeh öm? —näng mä yÿnh kyyh.

13 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Majat hahÿ naëng heëek doo, p'aa hënh da tahoo kaaj däk —näng mäh. 14—Naëng ȳ anoo do heëek doo, dooh da tahoo kaaj wäd bä. Naëng ȳ anoo do tawäd had'yyt hë da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hä hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'yyb tym edëb had'yyt hë —näng mä Jesus.

15 Ti m' yÿnh ky hadoo:

—Na ta ti naëng ȳ karën, ȳ hoo nakaaj wät hyb n'aa, ȳ nana wät hyb n'aa, ȳ nagób wät hyb n'aa hahÿ naëng —näng mä yÿnh kyyh.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm! Mahahëen nä a patug —näng mä Jesus.

17—Dooh ȳ patug nyy bä —näng mä yÿnh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hë öm, “Dooh ȳ patug nyy bä”, hanäng do öm —näng mäh. 18—Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hÿȳ kä mapa gä doo, dooh né hë a patug tado bä. Ehub né hë öm ti hedoo doo —näng mä Jesus.

19 Ti m' yÿnh ky hadoo ënh ta hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod ti öm —näng mäh. 20—Sooch nanäng waëë jó ää wahë makû rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bëeh, Judah buuj, Jerusarënh bä m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bë nooh. Nyy da a hä? —näng mäh.

21 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Baad ȳ baher'oot a hä, ȳ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyg wäd bä nanäng waëë jó, Jerusarënh bä na-ääj né da —näng mäh. 22—Bëeh, Samarija buuj, dooh bë hapëë bä ta ti bë hyb n'aa jew'yyk doo. Ää hahÿ Judah buuj, ää hapäh ta ti ää hyb n'aa jew'yyk doo. Ääh, Judah buuj, ää mahang né hë ti taganyyh sahõnh hë sa h'yyb tym dëeb —näng mäh. 23—Ti awät da ti noo gó kä, da hë né hë ta du däk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hë rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën. 24 Sahee né hë ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ta hä hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hë P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —näng mä Jesus yÿnh hä.

25 Ti m' yÿnh ky hadoo:

—Ȳ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneënh doo) —näng mäh. —Takajaa bä, sahõnh hë da ër tamaher'oot —näng mä yÿnh kyyh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ȳ né ti hÿ Mesijas, a sii her'oot do né hë —näng mä Jesus.

27 Tii bä kä m', Jesus ma matëg raka-jaa. Rahyb n'aa meuunh mä yÿnh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj

* 4:9 Dooh Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bä. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bä sa mahang, dooh raherod bä sa sii. Dooh Judah buuj ragenaag bä Samarija buuj. Dooh na-ääj hë Samarija buuj ragenaag bä Judah buuj. † 4:14 P'op Hagä Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

né paawä, dooh m' reaa j bā ta hā ŷŷnh hā ta her'oot doo.

²⁸ Ti m' ŷŷnh beréd häng ta naëng hood, myyj hēnh tabajëng. Takajaa bā m' taba her'ood kån myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ër hegãã aj'yy sahõnh hē ŷ moo wät do paa ŷ tama her'oot doo —näng mäh. —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —näng mäh.

³⁰ Ti m' rabahõm kån rabaheg'ããs hyb n'aa kã.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejõ bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mä sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anäng wa ŷ bë nahapäh doo —näng mä ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā ŷ mejõ hyng do karën do ŷ moo wät. ŷ karën ŷ bahajaa hā ŷ tamejũũ doo. Ti né hē wa ŷ hadoo doo, ŷ hanäng doo. Ti né hē hëp ŷ hejój —näng mäh. ³⁵ —Hahŷŷ da bë ky hetëg: “4 nã ta kamarab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegãã, bok ta ti hajõk wë ŷ han'aa doo. Joom ag hahõõ däk do hadoo tii. Kaja kån ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ŷ hataa do gadoo da tamoo wät do sãm. Hŷ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ŷ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ããj né hē, séd hā da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahŷ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hā kã. Bë ŷ mejũũ bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.† Ta wób ramoo bok do sãm bë gado kån —näng mä Jesus ta ma matëg hā.

Hajõk Samarija buuj Jesus hā h'yy kae padëëk do ky n'aa hahŷŷh

† 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hā P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii.

³⁹ Ti m', hajõk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kån mä Jesus hā, ŷŷnh maher'oot do hyb n'aa sa hā. Hahŷŷ d' mä ŷŷnh kyyh sa hā: “Sahõnh hē ŷ tama her'oot ŷ moo wät do paah”, näng paa m' ŷŷnh sa hā. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bā, rabetsëë ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. Tii bā kã, pawóp hē ta äh tabayyw wät. ⁴¹ Ti bahãnh kã, hajõk panang buuj rah'yy kae kån, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ŷŷnh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd äã wén ky daheeh. Äã wén ky daheeh hŷŷ kã, ta kyyh äã maa napäh do hyb n'aa. Sahõnh hē badäk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb tym dëëb né hē ti hahŷŷ kã, äã hapäh hŷŷ kã —näk mä sa kyyh ŷŷnh hā.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëë näng do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴³ Pawóp däg kã m' ta ä kã sa panang bā tatab'ëës doo, Jesus bahõm kån Garirej hãj n'aa hēnh. ⁴⁴ Hahŷŷ d' mä Jesus her'oot do paah: “Ta hãj n'aa bā dooh ragado bā P'op Hagä Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m', Garirej hãj n'aa bā takajaa bā, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahõnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarënh bā ratab'ëës noo gó, raba-hapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mä Jesus bahõm ënh panang Kanah häd näng doo hēnh, naëng, uwa bëeh matsing do tawareem paa bā. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hãj n'aa wahë n'aa kaser n'aa. Nahëë näng ta t'aah. Kapar-Naũm panang bā m' tabagä ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bā Jesus kajaa do Garirej hãj n'aa bā, Judah hãj n'aa bā naa, panang Kanah hēnh tabahõm Jesus wë. Ti m' Jesus hā tabetsëë ta sii tabahõm, ta t'aah nahëë tabahahëën hõm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajëb paawä.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë nahapëë bā tak'ëp hadoo do ji pehu-unh doo, dooh né da bë ky dahé bā ënh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si ŷŷ, tah ŷ nadajëp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm. Has'oo däk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'y y ky dahé kãn Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hõm kãn. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hõõ bã, takata däk mä ta karom sa hã, ta tób hënh han'aa doo.

—Has'oo däk a t'aah —näk mä ta hã.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hã:

—Nyy b' akëë papÿÿj, ta nahëë badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hë, atëh këë —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'y y hyb n'aa newëë, tii b' akä däk né hë m' Jesus baher'oot ta hã: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'y y, ta tób yt hã haj'eenh do na-ãj mä rah'y y kae padäg kãn Jesus hã.

⁵⁴ Pawóp däg kä m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bã takajaa bã, Judah häj n'aa hënh naa.

5

Aj'y y nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahõm kãn Jerusarënh hënh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëës hyb n'aa. ² Kahadë panang Jerusarënh häd näng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bã mahan'yyts its. Betés-Da mä karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hã 4 tób hatoonh kawõõt doo, sét hë ta hoo gad'oo bã hasooh. ³ Ta ti yt hã hajök nahëë enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'y y gedóm doo. [Ta tii bã ragada mä naëng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ääs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naëng. Tabetaam jawén paa bã, pooj jé tame hañop do has'oo däk mä nahëë näng do paah.] ⁵ Nahëë enäh do sa mahang ti asooh mä aj'y y, 38 däg ta baab ta nahëeh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bã aj'y y hasooh doo, taky n'aa napäh bã p'ooj däg ta nahëeh taky hadoo ta hã:

—Makarën mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷ Ti m' aj'y y ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bã —näng mäh. —Dooh ÿ masa pé naëng ketaam jawén paa bã, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'y y hë —näng mä aj'y y kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mä Jesus kyyh aj'y y hã.

⁹ Nayyw hë m' tabas'ëëg g'ëed kãn, tado däk ta tyng kä, awäd däg kãn mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakame-hehäk do hã. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo aj'y y hã:

—Saab naga hë. Dooh ër ky n'aa jaw'y yk do an'oo bã ji tyng ji atón bã Saab hã —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'y y ky hadoo sa hã:

—Aj'y y ÿ haso däk do ky hadoo hã ÿÿ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, näng hã ÿÿ —näng mä aj'y y.

¹² Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa ti ta ti a hã hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooh m' aj'y y hapëë bã. Dooh wäd mä tii bã Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hë m', badawëd däk, Jesus hapëë kãn aj'y y P'op Hagä Do tób n'aa bã. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahegãã. Õm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahãnh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hã —näng mä Jesus kyyh aj'y y hã.

¹⁵ Ti m' aj'y y bahõm kãn. Tamaher'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hã, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bã kä m' Jesus raky n'aa hajëëw kãn, ranu mer'ood kãn, Saab hã tahaso däk do hyb n'aa aj'y y. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ee moo wäd had'y y hë. ÿ na-ãj né hë ÿ moo wäd had'y y hë —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kä Judah buuj sa wahë n'aa rakarën radajëëb kãn. Pooj jé, dooh Saab tatay bã sa hã, ta jawén kä P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hã, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

* **5:2** Judah buuj sa kyyh ji maneëënh Eberew. Badäk hahÿÿ hã Jesus bawät noo gó, tamawoob hë kyyh raher'ood Judah häj n'aa bã: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äät doo.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿÿ her'oot doo: ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ÿÿ hë ÿ hajaa péh. Jáam né hë ÿ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ÿ hapäh doo. Ee moo wät do né hë ti ÿ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ÿ takamahän. Sahõnh hë tamoo wät doo, hã ÿ tametëeh. Hahÿ aj'yy ÿ haso däk do bahänh da, hã ÿ P'op Hagä Do banoo ÿ moo wät hyb n'aa. Bë hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹ Dejëp do genä bong, Ee an'oo bä. Rabedëb had'yyt doo kä, tanoo. Ti hadoo né ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, ÿ anoo rabedëp, ÿ h'yyb däng do sa hã. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hã ÿÿ, T'aah hã, Ee banoo sahõnh hë ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ÿ raweh'ëeh, ÿ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hã raweh'ëeh doo da, ta hã rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ëeh doo, dooh né hë tawehëe bä ênh Ee P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng doo —näng mä Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿÿ her'oot doo: ÿ her'oot do gad'oo doo, hã ÿ mejüü do hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do ta hã däg, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Dooh nesaa do hã taky n'aa kety däk da. Dooh banesaa doo hënh tahõm wäd bä. Edëb had'yyt hë kä ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa da tabawäd had'yyt hë kä —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿÿ her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hë né hë tadu däk, P'op Hagä Do hã h'yy gatamah doo, dejëp do hadoo doo, ramaa napäh da kèh ÿÿ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Kèh ÿ ky dah'eeh doo, edëb had'yyt hë da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hë ji edëp doo. Ti hadoo né hë ta T'aah hã hana doo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Hã ÿÿ, T'aah hã P'op Hagä Do banoo ÿ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahõnh hë sa hã ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bë hyb n'aa meuuj manä ta

ti ÿ her'oot do hã. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahõnh hë dejëp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bä da ragenä bong. Baad hadoo do moo heb'oooh do paah, hÿ pong jé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hë da. Nesaa do moo heb'oooh do paah, tabanesaa hënh da raky n'aa kety däk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh ÿ hajaa pé ti daj ÿÿ hë. P'op Hagä Do ÿ tamaher'oot doo da né hë ÿ bad'oo sa hã. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hë ta ti sa hã ÿ ky n'aa etyy doo. Hã ÿ mejüü do karën doo da ÿ bad'oo. ÿ karën do jawén nado —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh Judah buuj wahë n'aa sa hã:

—Daj ÿÿ hë kèh ÿ n'aa ÿ her'ood bä paawä, dooh paawä baad tado bä tii. ³² Ti awät nä ta seeh baad ub kèh ÿ n'aa her'oot doo. P'op Hagä Do né tii. Te hub né hë kèh ÿ n'aa taheer'oot doo, ÿ hapäh. ³³ Bë mejüü paa raky n'aa eanh Jowāw wë. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hã kèh ÿ n'aa. ³⁴ Dooh hyb n'aa ÿ karën pé badäk hahÿÿ bä naa kèh ÿ n'aa rod, tii d' ÿ wén her'oot. ÿ wén ky däng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hã kèh ÿ n'aa, taheer'ood wät do bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ³⁵ Ji bag bawag däk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metëek doo. Pooj jé dó, bë tsebee bong tama metëek do hã —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wät kèh ÿ n'aa, ti anäng ta bahänh hadoo do kèh ÿ n'aa metëeh doo. Hã ÿ Ee P'op Hagä Do anoo do ÿ pehuunh do pan'aa né tii. ÿ pehuunh do hã ji bahapäh ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng do ÿ ti hÿÿh. ³⁷ Ee, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng doo, baad ub na-ääj hë taheer'oot kèh ÿ n'aa. Dooh noo gó bë maa napäh pé ta kyyh. Dooh noo gó ta mamets bë ty gahapäh péh. ³⁸ Dooh bë h'yyb tym gó tayyw bä ta kyyh, tamejüü do hã bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawä bë ma kametëek P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Tii d' bë wén ma kametëek, tii

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hënh Jesus bahyng bä.

hã bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hã ta hã ta her'oot do hã! ⁴⁰ Kēh ŷ n'aa ti ta her'ood né paawā, dooh bē ana bā wē ŷŷ, edēb had'yyt do ŷ banoo hyb n'aa bē hã.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ŷ raj'aa etsē do jawén nado ŷ bawät.

⁴² ŷ h'yyb hapäh bēēh! Dooh bē kamahñ bā P'op Hagā Do bē h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawā ŷ bahyng, dooh ŷ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hã raj'aa etsēē bā. Dooh bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hã. Ti hyb n'aa bē nahajaa hã ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. ŷ nado tii, bē hã ky n'aa tapaa doo. Mosees hã ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ŷ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hã.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kä m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsäg hōm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajōk Jesus jawén habok, hajōng tapehuunh doo, nahēē enäh do taheso padēēk do na-āāj hē rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matēg daheeh rabasēēk waēē hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēēh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ēēs doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'āās, hajōk ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hēnh da ēr betsēē hajōk do sa waa? ⁶ —näng mä Jesus, Pirip tametyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sām dooh tahaja nä bā sa waa sām —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matēg seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed hŷŷj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gēēt hŷ karapee. Ti anäng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēēd is doo, sewada häd näng do s'ēēb. Tah'ŷŷb pawóp hē. Tahaj'as mä ti hajōk do hã? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ēēh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ēēh doo.

¹¹ Ti m' Jesus basog däk pāw, P'op Hagā Do hã taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo däk āā waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kån hab'ēēh do sa hã. Ti hadoo né tah'ŷŷb ēnh. Wog enā hōm mä sahōnh hē. ¹² Rabahajaa bā kä rawēh doo, Jesus ky hadoo:

—Bē ata däg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kån kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kån hajōng pāw bód.

¹⁴ Ti m' hajōk do rabahapäh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahŷ né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod badäk hahŷŷ hēnh hana doo, kerih do hã ta her'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawā sa hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē kä p'op tabasēēk waēē jó sa mahānh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Tūūh däg kä m', Jesus ma matēg rabawēēj kån karaj'aa hēnh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsäg t'oonh, Kapar-Naūm häd näng do panang nemuun rabatsäg paawā. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awēēj nā bā sa wē.

¹⁸ Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēēp maadaka. ¹⁹ Dawēē péj rababoo däk bā kä, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē eŷŷm manäh! ŷ ti hŷŷh —näng mäh.

21 Ti m' rah'yyb tsebee kån tagatsäg sooh bä sa sii. Ti m', nayyw hē rakaja kån jajē raty gapad'ëek hēnh.

Ji h'yyb tym dëeb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahÿh

22 Ti m' jati péh, hajök do tamyyj däk hã ha'yyim do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bä hajat. Ti gó né hē Jesus ma matäg rabatsäg hõm. Doo h' m' Jesus gatsäg so bä sa sii, sa hã. Ti hyb n'aa m' tii bä aym, red'oo. 23 Ti noo gó né hē panang Tiberijas häd näng doo bä naa marakate wób ranu kajäk, pãw rabawa p'aa hēnh tabanäng hēnh. Tsém hadoo pãw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe do jawén paa bä. 24 Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hē m' Jesus tii bä, dooh ta ma matäg tii bä. Ti m' ragatsäg toojkån marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hēnh rabatsäg hõm kån mäh, t'ii hēnh Jesus rabesoos hyb n'aa.

25 Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bä kä m' raky hadoo ta hã:

—Ma matäg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ pehuunh do hã bë h'yy genä däk do hyb n'aa nado ÿ bë wén esoos. ÿ bë wén esoos, pãw hã bë wog enä padëek do hyb n'aa. 27 Taw'ääts hē dooh bë waa hã had'yyt hē bë h'yyb padäg. Nayyw hē takarejã tii. Taw'ääts hē bë h'yyb padäg had'yyt hē ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hã. Kanarejã tii. ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hē bë hã hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó ÿ moo wät —näng mä Jesus sa hã.

28 Ti m' rabeanh Jesus hã:

—H'ëed ti P'op Hagä Do karën äã moo bok? —näk mä sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿ da P'op Hagä Do karën bë hã: Takarën bë h'yy ka'eeh tamejõ hyng do hã —näng mä Jesus.

30 Ti m' raky hadoo:

—Äã karën mametä ta heen n'aa. Ma-pahuunh do äã bahapäh bä kä, õm äã ky

daheeh. H'ëed mametëeh äã hã? 31 Èr wahë makü na-ääj hē rawa paa pãw hadoo do Manah häd näng doo, tabanawäng hēnh rahabok noo gó. Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hã: “Tanoo sa hã hÿ pong jé hana do pãw.”* Ti bahãnh ti äã karën mametëeh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

32 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pãw hÿ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pãw. Ee né hē ti hÿh, bë hã han'oo kån pãw heh'äät do hÿ pong jé hana doo. 33 Badäk hahÿ bë hahyng doo, badäk hahÿ hã habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kä ta ti Pãw heh'äät kä P'op Hagä Do anoo doo.

34 Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Man'oo had'yyt hē ta ti äã hã, maky däng doo —näk mä sa kyyh.

35 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo. Wë ÿ hana doo, dooh tasa wäd bä. Hã ÿ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bä —näng mäh. 36 —ÿ her'ood wät né paa bë hã, dooh hã ÿ bë h'yy kae bä, ÿ bë hapëe né paawä. 37 Ti hadoo né hē, wë ÿ rabana da sahõnh hē Ee anoo do hã ÿÿ. Doo da ÿ mak'yyts bä wë ÿ han'aa doo. 38 Baad ÿ wén gadoo sa hã, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng do karën do ÿ moo wät hyb n'aa. Doo daj ÿÿ hē ÿ karën do jawén nado. 39 Hahÿ da P'op Hagä Do karën hã ÿÿ: Doo takarën bä hã ÿ tanoo do see tabanesaa hēnh tahõm bä, ÿ an'oo bä. Takarën ÿ genyy bong sahõnh hē hã ÿ tanoo doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó. 40 Ee P'op Hagä Do karën sahõnh hē ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hē kä hÿ pong jé ta pa. Sahõnh hē ta sãm ragadoo bä kä, ÿ genyy boo kån P'op Hagä Do wë, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus.

41 Ti m' hajök do raky n'aa hajëm, “ÿ pãw hadoo doo, hÿ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa. 42 Hahÿ d' mä sa kyyh rabaher'oot bä:

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

—Hahỹ ta see nado ti hỹh. Joséh t'aah né hē ti hỹh —näk mäh. —Äã hep'eëh ti ta yb, äã hep'eëh ti ta ỹn. H'eëd hyb n'aa, “Hỹ pong jé naa ỹh”, tabanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jããm ti bë kyyh, bë ky kak'eë doo —näng mäh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wë ỹ hana péh, hä ỹ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do ỹh, wë ỹ tanatsyyd bä sa h'yyb tym. Jããm hē hajaa wë ỹ rana bä, Ee h'yyb tatug bä wë ỹ. Hä ỹ h'yy ka'eeh do ỹ genyy bong da, P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa, sahõnh hä ta sãm ỹ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hē sa hä P'op Hagä Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahõnh hē Ee ma metëek do maa new'eë doo, sa h'yyb gó renäm doo, wë ỹ da rabana, hä ỹ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jããm né hē ỹh, P'op Hagä Do wë naa hahyng do hapëe wät —näng mä Jesus hajök do sa hä.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Hä ỹ ky dah'eeh do redëb had'yyt da hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa. ⁴⁸ Ỹ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo. ⁴⁹ Tabanawäng hēnh pãw hadoo Manah häd näng do bë wahë makũ rawa né paawä, dejëp né hē. ⁵⁰ Hahỹ pãw hadoo do hỹ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajëb bä ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahõm bä. ⁵¹ Ỹ né hē ta ti pãw hadoo do ji hed'eëp doo, hỹ pong jé naa hahyng doo. Sahõnh hē hahỹ pãw hawa doo, raboo had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. Hup ỹ ta ti pãw ỹ anoo do ỹ dajëp bä, badäk hahỹ hä habong do hỹ pong jé rabadëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus.

⁵² Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakä bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Nyy da hahỹ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dab bë nawëe bä, ta majyyw bë neëg bä, dooh

bë haja bä hỹ pong jé bë nu kajäg bä P'op Hagä Do pa. ⁵⁴ Jé dap ỹ hawëh doo, majyw ỹ heëek doo, hỹ pong jé edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. Ỹ ganyy wät da P'op Hagä Do wë, sahõnh hä ta sãm ỹ banoo noo gó kä. ⁵⁵ Tanawë heh'äät hadoo dap ỹ. Ji heëk do heh'äät hadoo majyw ỹ. ⁵⁶ Jé dap ỹ hawëh doo, majyw ỹ heëek doo, séd hä däg ta h'yy kata däk hä ỹ. Ỹ na-ääj da ta h'yyb gó ỹ bawäd kän. ⁵⁷ Ee hä tabana hedëp doo. Ti né hē ỹ tamejüü. Ta hyb n'aa ỹ bedëp. Ti hadoo né hē, hä ỹ h'yy kamasoo doo, edëp da hëp ỹ n'aa. ⁵⁸ Geët hahỹ pãw hadoo do hỹ pong jé hana doo. P'ooj ub bë wahë makũ rawa do paa nahado ti hỹh. Rawa né paawä ti dejëp. Hahỹ pãw hawa doo, tawäd had'yyt hē da P'op Hagä Do pa ⁵⁹ —näng mä Jesus, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek noo gó, Kapar-Naüm panang bä.

Hajök Jesus heréd hõm do panyyg n'aa hahỹh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newë däk bä, hajök Jesus ma matëg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahãnh hëeh ta ti ta her'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo —näk mä sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matëg wób kawaj'ään gó raba-her'oot ta kyyh p'ää Jesus bahapäh bä m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hä:

—Ỹ her'oot do hä bë h'yy kejäg bong?

⁶² Bë h'yy kejäg bong tan'oo bä, nyy da da bë baher'oot ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bë bahapäh bä, p'aa hēnh hỹ pong jé tabasëek bä? ⁶³ P'op Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'eëp doo. Ji daaj hē ji hejój me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hä naa né hē ti ta ti këh ỹ, bë hä ỹ her'oot doo, hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edëb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē këh ỹ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bë mahang dooh raky dahé bä —näng mä Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapëe däk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapëe däk né hē ênh ta majiï moo gó haëenh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kän:

† 6:45 Isajas 54.13

—Ti hyb n'aa bē hā ŷ bedoo, dooh hajaa pé wē ŷ hana pé Ee natatug bā —nāng mā Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kā m' hajōk heréd hōm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bā. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wāt:

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ŷŷ? —nāng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed hād nāng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii āā bahōm kån? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —nāng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ŷ né hē, bēeh, 12 hedoo doo, wē ŷŷ ŷ asēew hōm doo. Sét hē bē mahang Dijab† karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot hād nāng do t'aah ky n'aa ti ta her'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kā majī hā.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kā Jesus bawād kån mā Garirej hāj n'aa hēnh. Dooh m' takarēn tahōm bā Judah hāj n'aa hēnh, ta tii bā wahē n'aa rakarēn radaj'ēēp do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj raba-hemak do rataheb'ēēs doo,* ³ Jesus hŷŷj raky hadoo mā ta hā:

—Ayyw manā babā. Taw'āāts hē Judah hāj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapāh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bā ji raky n'aa ets'ēēh, dooh ji jejēn bā ji moo wāt doo. Taw'āāts hē sahōnh hē rabaheg'āās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta hŷŷj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bā ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Doo takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo. Bēeh, bē h'yyb karēn do noo gó né

hē bē bahōm. ⁷ Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē ŷ rawén kamajī, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooh ŷ ahōm nā bā ta tīī hēnh. Dooh takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta hŷŷj sa hā.

⁹ Ta ti ta her'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta hŷŷj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kån. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapāh bā. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajōk do wób ra her'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—Doo —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahešēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeŷŷm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ēēs do hōō bā, 4 ta ā dāg, Jesus bahōm kån mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ēēg kån. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ēēg né paawā hahŷ aj'yy? —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā ŷ naa nado ti ŷ ma metēēk doo. Hā ŷ mejūū do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagā Do gen'aak do karēn moo wāt doo, ti tahapāh da ta h'yyb gó, P'op Hagā Do hanaa tado bā, hana ŷ tado bā ŷ ma metēēk doo. ¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ēēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejūū do raweh'ēēh karēn doo. Dooh ji tawad'ii bā ta tii hā. Dooh j'ooj madāk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hā hanoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawā,

† **6:70** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * **7:2** Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahehak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahē makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

dooch bë ky dahé bã. H'ëed hyb n'aa ti bë karën ÿ bë daj'ëep? Ta ky n'aa bë ky dahé bã paawä, dooh paawä bë karën bã ÿ bë daj'ëeb bã —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hä.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hä anäng! Dooh òm daj'ëep péh —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hë ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hä, bë h'yy kejäg bong. ²² Bë na-ãj né hë Saab hä né bë moo bok. Bë taah masuuj noo byyh kahök do heen n'aa Saab noo gó tado bã, tii hä né hë bë moo bok, Mosees mejũũ do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ër wahë makũũh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kä bë hä ÿ beaanh: Saab hä bë an'oo bã ji t'aah masuuj noo byyh ji gahög bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajãän wë ÿÿ, Saab hä aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hë ÿ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä bë baheg'ãäs ta ky n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bã ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëët ënh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hä. Ër wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bã tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? Äã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bã, dooh ji hapëë bã n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus ma metëëk bã taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ÿÿ, bë nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ÿÿ, bë nooh. Dooh këh ÿ gabuuj tado bã hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hä ÿ mejõ hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bã taky däng do hä. Ti dooh bë hapëë bã. ²⁹ ÿ ti hapäh. ÿ wén

hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejõ hyng —näng mä Jesus sa hä.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hä, dooh nä tadajëp do noo gó tado nä bã do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajök mä ta hä h'yy kae padëëk. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bã, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahänh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Pariséw ramaa napäh bã ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nä bë pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hä ÿ mejõ hyng do wë. ³⁴ ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bã ÿ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nä bã sa hä taher'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm äã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, ër wakãän wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëëg kãn? ³⁶ Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bã ÿ hawät hënh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Tagadëëg ub rataheb'ëës do ä n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bã kä m', ti noo gó kä m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Taw'ãäts hë hoo kaanh do hadoo do ta hä, wë ÿ tabana tabeëëk do hadoo hyb n'aa.

³⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hä ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëep do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

³⁹ P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kä. Dooh Jesus an'oo nä bã ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nä bã,

† 7:31 Sa hä m', Jesus né hë ti Kristo.

dooch taganä wäd nä bä, dooh P'op Hagä Do wë takawehëë däk doo hënh tas'ëëg nä bä do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bä m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mä raky hadoo:

—Hahÿ né hë Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Dooch. Garirej häj n'aa hënh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. ⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berënh häd näng doo bä naa, Dawi panang paa bä naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hä† —näk mä sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hõm kån mä Jesus ky n'aa hä. ⁴⁴ Ta wób rakarën paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hë m', dooh ta hä moo däng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejõ nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'ũũm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa sa wë, Pariséw sa wë na-ããj hë. Ti m' rabeaanh sa hä:

—Hëd n'aa bë manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hä.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooch noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hä:

—Bë na-ããj hë tawadii? —näk mäh. ⁴⁸ —Dooch ër wahë n'aa raky dahé bä ta hä. ãã Pariséw, ãã na-ããj hë dooh ãã ky dahé bä ta hä. ⁴⁹ H'yy gatamah ti hajõk do ta hä ky dah'eeh doo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bä, ti rawén sũüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajõk doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hä.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodëm häd näng doo, Jesus wë hegãã wät doo, ky hadoo ta wób sa hä:

⁵¹ —Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä daap hë ër ky n'aa ety bä ër da hadoo doo. Taw'ããts hë pooj jé ër beaanh ta hä tamoo

wät doo, tama metëëk doo, ër ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodëm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejã kån, ti m' raky hadoo ta hä:

—Õm na-ããj né hë apäh Garirej hënh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hä mahegãã bä, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hënh naa tana bä —näk mä sa kyyh Nikodëm hä.

[⁵³ Ti m' sahõnh hë rabahõm sa tób hënh.

8

ÿÿnh ta patug nadoo do sii haÿÿh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baym panang bahãnh péj, waëë Oriib häd näng doo bä. ² Jati péh, bãp paah, Jesus bahõm ënh p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Hajõk kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kån. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿÿnh ta patug nadoo do sii haÿÿh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿÿnh ramejũũ hajõõ gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hä raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh —hahÿ ÿÿnh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaÿÿh bä —näk mäh. ⁵ —Ër ky n'aa jaw'yyk do hä ër Mosees mejũũ, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hä pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũũ taberih. ⁷ Raky n'aa h'ũũm do hyb n'aa, as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo sa hä:

—Taw'ããts hë bë mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hä.

⁸ Ti m' p'aa hënh tanu wajakoo sooh ënh. Tũũ m' taberih p'aa hënh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bä sa hä, rabahõm kån sét kenäh hõm. Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũũm. Jããm né hë haym Jesus. ÿÿnh hayyw gëët ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ëëg gëët, ti m' ÿÿnh hä taky hadoo:

† **7:42** Se hub né hë raheer'oot doo. Berënh panang bä né hë Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nah'eeh, dooh rahapëë bä do hyb n'aa Berënh panang bä né hë Jesus benäng. Sa hä m' Garirej häj n'aa bä naa Jesus, tii bä tabawëë gëët do hyb n'aa.

—N'yy hēnh ta wób? Dooh òm ky n'aa etyy péh? —nāng mā Jesus ta hā.

¹¹ —Dooh. Tabad'op hē —nāng mā ȳyñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ȳ na-āāj hē, dooh òm ȳ ky n'aa ety bā. Ahōm kā. Meréd hōm h̄ȳ kā nesaa do sahōnh hē —nāng mā Jesus ta hā.]

Jesus badāk hah̄ȳ bā habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hah̄ȳh

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēeh do sa hā. Hah̄ȳ d' mā ta kyyh:

—Badāk hah̄ȳ hā habong do sa h'yyb bag hadoo ȳȳh. Hā ȳ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anāng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagā Do wē ji ted'ēep doo, ta pa ji bawād had'yyt hē hanoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hā:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —nāk māh. —Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē nado ta ti maher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ȳȳ hē, daj ȳȳ hē, kēh ȳ n'aa ȳ her'ood né paawā, né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. Ȳ hapāh ti n'yy hēnh ȳ bana, ȳ hapāh ti n'yy hēnh ȳ bahōm, né hup ȳ né hē ȳ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh ȳ hana, n'yy hēnh ȳ bahōm. ¹⁵ Ȳ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanāng do hā bē hapāh do hā. Ȳ dooh ȳ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hā ȳ ky n'aa ety bā paawā, baad paawā ȳ ky dāng sa hā, map ȳȳ hē nadoo do hyb n'aa ȳ ky n'aa etyy. Ti anāng hā ȳ ky masa doo. Ee, hā ȳ mejō hyng doo, ti né hē ȳ taky masa —nāng māh. ¹⁷ —Pawóp hē ajyy séd demuun raheer'ood bā, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo. ¹⁸ Tii d' né hē āā bad'oo. Ȳ her'oot kēh ȳ n'aa. Ee, hā ȳ mejō hyng doo, ȳ taky masa kēh ȳ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kån:

—N'yy hēnh a yb? —nāk māh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ȳ bē hapēē bā. Dooh né hē Ee bē hapēē bā ēnh —nāng māh. —Ȳ bē hapēē bā paawā, Ee na-āāj hē paawā bē hapāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagā Do matym n'aa rabeheho do hood basoo do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēek bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Rakarēn né paawā ramosoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén moo nadāng, dooh takaja nā bā tadajēp do heen n'aa kā.

²¹ Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wāt sa hā:

—Ȳ da ahōm bē mahānh. Ȳ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. Ȳ hahōm hēnh, dooh bē haja bā bē ahōm bā —nāng mā Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kån mā sa hā hē né hē. Hah̄ȳ d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh: “Ȳ hahōm hēnh dooh bē haja bā bē ahōm bā”, tahanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēep? —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babā naa bē ti h̄ȳȳh. P'op naa ȳ ti h̄ȳȳh. Badāk hah̄ȳ bā naa bē ti h̄ȳȳh. Ȳ ti dooh. Dooh badāk hah̄ȳ bā naa tado bā ȳȳh. ²⁴ Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp, nāng ȳȳh. Ȳ né hē ti hawād had'yyt do bē ky nadahé bā, bē da dejēp né hē nesaa do bē h'yyb tym gó anāng nā —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ēnh òm? —nāk mā sa kyyh.

—Pooj jé bē ȳ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ȳȳ hajōng nā bē ȳ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng māh. —Te hub né hē hā ȳ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. Ȳ tamaher'oot do né hē ti ȳ her'oot do badāk hah̄ȳ hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

²⁷ Dooh m' rah'yy genā bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā. ²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yy Hadoo Do H̄ȳ Pong Jé Hana Do bē basäg hāng do jawén paa bā, ȳ né hē ti hawād had'yyt do tii bā bē h'yy genā kån. Dooh daj ȳȳ hē ȳ moo wāt péh, ȳ her'oot péh, ti noo gó kā bē bahapāh. Ti

noo gó kä bë bahapëë kân hahÿÿh: Jããm hẽ ÿ her'oot bë hã, Ee ÿ tama metëëk doo. ²⁹ Hã ÿ mejõ hyng do awäd had'yyt hẽ si ÿÿ. Dooch ÿ teréd bã, tagen'aak do ÿ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bã m', hajõk h'yy kae padäg kân ta hã.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Judah buuj ta hã h'yy kae padëëk do hã Jesus ky hadoo:

—ÿ ma metëëk do bë ky dahé had'yyt bã, hëp ÿ hata heh'äät padäg bë tii bã. ³² Bë hapäh da tii bã baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bë da ted'ëep, baad bë babok hyb n'aa kä —näng mã Jesus sa hã.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da mabaher'oot? Abaraãm panaa né hẽ ti ääh. Dooch noo gó ta wób sa karom kanep'aak do ää ado bã. Nyyd' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kä tii. ³⁵ Dooch da ta kariw n'aa tób yt hã ta karom awäd had'yyt hẽ. Jããm né hẽ ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bã. ³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bë tedëeb bã, baad né tii bã bë baboo kân, nesaa do karom nado boo bëeh —näng mãh. ³⁷ ÿ hapäh, Abaraãm panaa né ti bëeh. Ti hado né paawä, ÿ bë karën ÿ bë daj'ëep, baad takanejäk do hyb n'aa bë h'yyb gó ÿ ma metëëk doo. ³⁸ Bë ÿ ma metëëk Ee metëëk do hã ÿÿ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëëk doo, ti bë moo bok —näng mã Jesus sa hã.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraãm ti ää wahë makũũh —näk mã sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraãm panaa bë do bã paawä, Abaraãm bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mã Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ÿ maher'oot. Tii d' né paawä ÿ metëëk bë hã, bë karën ÿ bë daj'ëep. Dooch paa ta tii da

Abaraãm adoo bã. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mã Jesus sa hã.

Ti m' raky hadoo:

—Ää yb daap nado. Jããm né hẽ P'op Hagä Do ää Yb. Ta taah heh'äät ää —näk mã sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do tado bã paawä bë Yb, bë kamahän paawä ÿÿh, P'op Hagä Do wë ÿ bana do hyb n'aa. Dooch këh ÿÿ gó tado bã ÿ bahyng. Ti né hẽ ti hã ÿ mejõ hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hã, ÿ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ÿ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëeh. Takarën do bë karën bë moo bok, P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooch baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bã. Dooch baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bã. Daap tamenyyh bã, ta kyyh né hẽ ti taher'oot doo. Daap menyih do tii. Daap menyih do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hã ÿ taky n'aa tapa bã? Baad hadoo do ky n'aa ÿ her'oot. H'ëed hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëe P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooch P'op Hagä Do taah bë do bã, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëe ta kyyh —näng mã Jesus kyyh sa hã.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hã:

—Baad né ää ky kajäk. Samarija buuj né õm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hã adäk! —näk mã sa kyyh Jesus hã.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch. Dooch karap'aar h'yyb nesaa do adäg bã hã ÿÿ —näng mãh. ÿ ti hÿÿh, ÿ weh'ëeh Ee. Bë tii, ÿ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooch ÿ as'ũüd bã ÿ raweh'ëeh doo. Sét hẽ ti hawät ÿ raweh'ëeh karën doo. Ti né hẽ ti taky däng ji hã baad ji hado bã, baad ji nado bã. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ ma metëëk do ky daheeh doo, dooch tadajëb wäd bã —näng mã Jesus sa hã.

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooch ragenaag bã Samarija buuj. Samarija buuj né õm Jesus hã rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hÿÿ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hë —näk mäh. —Abaraãm dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bä, näng òm. ⁵³ Äã wahë makü Abaraãm bahãnh g'eeh òm? Abaraãm dajëp paah, ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hä péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ÿÿ hë ÿ kawehëe bä paawä, dooh taw'ääts hë tado bä ta tii. Ee, bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, ti né ti ÿ taweh'ëeh.

⁵⁵ Dooh bë hapëe bä tii. ÿ ti hapäh. “Dooh ÿ hapëe bä”, ÿ noo bä paawä, ÿ paawä noo kanesa bë nemuun. ÿ hapäh né hë ti P'op Hagä Doo. ÿ ky daheeh ta kyyh.

⁵⁶ Abaraãm, bë wahë maküüh, tsebee wät ÿ kajaa noo gó tabahapäh bä. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Òm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hä —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Dooh mawah'ëe nä bä, dooh 50 ta baab mado nä bä, mahapäh mä Abaraãm a nooh —näk mä sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Abaraãm benäng do pooj jé ÿ awäd däg né hë! —näng mä Jesus sa hä.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bä, rabasog padëek pä, ta hä radewëes hyb n'aa paawä, radajëeb paawä. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagä Do tób n'aa bä naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Tamahõm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hä d' né hë m' tabenäng bä. ² Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahÿ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ÿÿn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hë apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahÿ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hä P'op Hagä Do hejój kametëeh hyb n'aa —näng mäh. ⁴ —Taw'ääts hë tabawak nä bä èr moo bok, hä ÿ mejõ hyng do karën doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.* ⁵ Badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym bag hadoo ÿÿh, badäk hahÿÿ hä ÿ bawät nä bä —näng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bä, tũũ tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hä tahawug hõm mä ta uuh.

⁷ —Ahõm kä —näng mä aj'yy hä. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'yy hä.

(“Mejüü doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahõm kån, tahetsyyd wät mäh, tabahapëe däg kån mäh. Ti m' tababaaaj hõm kån ta tób hënh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëer tabehetsë bä hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëer hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooh ti tado bä —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kån:

—Nyy da mabahapëe däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëenh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym ÿÿ hä tahawug hõm ta uuh. Siroéh hënh ÿ tamejüü, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahõm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëe däg kån —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooh ÿ hapëe bä —näng mä aj'yy kyyh.

Parisëw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahüüm mä aj'yy ty tamah do paa Parisëw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m'

† 8:56 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraãm bawät paah. P'op Hagä Do metëeh paa Abaraãm hä, badäk hahÿÿ bä tabawät nä bä. * 9:4 Taw'ääts hë ji moo wät ji bahajaa nä bä, tahanäng pé m' tii.

k'ãäts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk.
¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ãäts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät. Hÿÿ kä ÿ bahapëë däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagä Do mejüü do tado bä ta ti aj'yy. Dooh Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëët do tado bä paawä, dooh paawä tahaja bä hahÿ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hënh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Õm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë tii —näng mäh.

¹⁸ Dooh nä Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nä bä aj'yy ty tamah doo, dooh né hë m' raky dahé nä bä aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëëj kän. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hë ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëë däk hÿÿ kä? —näk mä sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Äã t'aah né ti ta tii. Ta hä d' né hë tabenäng —näk mäh. ²¹ —Dooh äã hapëë bä nyy da taty nyy däk, jaa ty nä däk. Ta hä bë eaaj. Wah'ëë tii, karapee nado. Tahajaa ta her'ood bä ta daaj hë ta ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²² Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh: “Äã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooh da äã gado wäd bä tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot do yt hä”, näk mä sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahë n'aa rajeÿÿm.

²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ëë däg. Ta daaj hë tabaher'oot”, rawén näng.

²⁴ Ti m' p'aa hënh ënh ranaëënh sa wë ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do hä maky dëë te hub tado bä! Baad maher'ood! —näk mäh. —Äã hapäh né hë, nesaa do moo hew'ëët do ti ta ti aj'yy —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ hapëë bä nesaa do moo hew'ëët do tado bä, nesaa do moo hew'ëët do tanado bä. Sét hë ti ÿ hapäh: Ty tamaa né paa ÿÿh, ÿ taty nä däk —näng mä aj'yy Pariséw sa hä.

²⁶ Ti m' p'aa hënh rabeaanh ënh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da õm taty nä däk? —näk mäh.

²⁷ —Bë ÿ maher'ood wät. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Hëd n'aa bë karën p'aa hënh ÿ baher'oot? Bë na-ããj né hë bë karën ta ma matëg bë bahadoo? —näng mä aj'yy sa hä.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejää aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Õm ti ta ma matëg! Mosees ma metëëk do äã ti hÿÿh! ²⁹ P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hä. Ti ti äã hapäh, äã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooh äã hapëë bä n'yy hënh naa tii —näk mä sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ës ky kewooj éh. ÿ né matym nyy däg paawä tamo haj'aa, dooh m' bë hapëë bä, bë nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahÿÿh: Dooh P'op Hagä Do maa newë bä nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagä Do weh'ëëh doo, takarën do moo heb'ooh doo, ti né hë ti tamaa newëë. ³² Pooj jé tadu dahäng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henäng do hapëë däk doo —näng mäh.

³³ —P'op Hagä Do wë naa tanado bä paawä, dooh paawä tahajaa péh, tabad'op hë —näng mä aj'yy kyyh sa wahë n'aa sa hä.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hä anäng mabenäng, äã mama metëëk? —näk mä sa kyyh aj'yy hä.

Ti m' rah'eed nyyh mä P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Dooh m' ran'oo wäd bä tajëë wäd bä p'aa hënh t'ïï hënh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bä, taky hadoo ta hä:

—Õm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hä? —teanh mä ta hä.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:
—Jaa tii? Ý mamaher'ood, ta hã ý h'yy
ka'eeh hyb n'aa —nãng mã ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
—Mahapäh paah. Ý tii, a sii her'oot doo
—nãng mãh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:
—A hã ý h'yy kae däg kãn, hyb n'aa jawyk
doo —nãng mãh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy
hãng Jesus wë, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:
—Ý wën hyng babä, ý ky n'aa etyy hyb
n'aa sa hã, ty temah do ý ty nä padëek hyb
n'aa, matym enäh do ranahapäh hyb n'aa,
rah'yy ganahoot hyb n'aa —nãng mã Jesus
kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ra-
maa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeanh
ta hã:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Äã sii hë ty
temah mahanäng? —näk mã sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:
—Ty temah do bë hado bä paawä, bë h'yy
ganah'ood bä paawä, bë h'yyb haj'aa hë
nado tii, hã ý bë h'yy kana'eeh doo —nãng
mãh. “Äã hapäh, äã h'yy ganäng a hã”, bë
hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hë né hë
hã ý bë h'yy kana'eeh doo —nãng mã Jesus
kyyh Pariséw sa hã.

10

*B'éé hagã n'aa heh'äät do panyyg n'aa
hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa
gó tabenaa wät:

—Né hup ý né hë hahÿÿ her'oot doo:
B'éé hood kahadë do noo me najëe suun
doo, ta hadë pong jé gatsëk doo, baretsëk
do tii, kamaj'ïi do tii. ² Ta noo me hajëe
suun doo, ti né hë ta masãäh b'éé hagã
n'aa. ³ B'éé hagã n'aa kajaa bä kä, ta noo
hagã n'aa tagas'ëes ta nooh tabajëe suun
hyb n'aa. Ta masãäh hã ramaa napäh ta
kyyh, sét ken'yyh tanaëenh bä sa hãd me.
Ti tamahũüm kãn ta masãäh ta w'oo hã.
⁴ Sahõnh hë ta masãäh tamanyyh do jawén

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “Ý ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyh tii. Sa ky n'aa né hë Jesus her'oot hahÿÿ hã.

paa bä kä, sa pooj jé tabahõm, tamahũüm
kãn. Ta masãäh ah'ũüm sa hagã n'aa jawén,
ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op
hë rahõm ramanepäh do jawén. Waj'aa
bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb
n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa
hã. Dooch m' tagah'ood bä Pariséw sa hã
ta her'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hënh
Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ý né hë hahÿÿ her'oot doo: Ý
né hë b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahõnh hë pój
ÿÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo
doo, P'op Hagã Do H'yyb Däng do hanäk do
na-ãäj, baretsëg paa tii, kamaj'ïi paa tii.*
Dooch paa raky dahé bä sa kyyh, b'éé ky
nadaheeh do hadoo sa hagã n'aa nadoo
doo. ⁹ Ý né hë b'éé hood noo hadoo. Wë ý
nu däng doo, edëb had'yyt hë kä nesaa do
mahãnh. P'op Hagã Do wë da tanu däng.
Baad tabajëng, baad tabanyyh, tawyyd
had'yyt hë baad hadoo doo, sa waa b'éé
raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neÿÿm
doo gó, tabawäd kãn P'op Hagã Do matym
gó kä. ¹⁰ Hets'ëek do rabana rabets'ëek hyb
n'aa, radej'ëep hyb n'aa, ragawats'iik hyb
n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ý hado
bä. Ý ahyng babä ý bed'ëep hyb n'aa, baad
hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —
nãng mã Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ý né hë b'éé hagã n'aa baad hadoo
doo. B'éé hagã n'aa baad hadoo do kan'oo
däk da, tadajëp ta masãäh hyb n'aa. ¹² Sa
karom, b'éé tabahag'ääs ramejũũ doo, ta
sãm tagadoo hyb n'aa, dooch b'éé hagã
heh'äät tado bä. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm
wät tii, waj'aa wät tabanas'aa b'éé hek'ook
do tabahapäh bä. Teréd bëeh b'éé. Tii
bä awad japuk b'éé seeh, tii bä ta wób jé
pad'yyt hë rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa.
¹³ Ta sãm hyb n'aa paa ti sa karom ba-
hag'ääs b'éé. Dooch b'éé tahyb n'aa p'eed bä.
Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Ý ti hÿÿh, b'éé
hagã n'aa heh'äät hadoo. Ee, P'op Hagã
Doo, ý tamepäh, ý na-ãäj hë ý mepäh Ee,
P'op Hagã Doo. Ti hadoo né hë baad ý

mepäh masāh haa. Masāh haa na-ãāj né hē, baad né hē ŷ ramepäh. Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk, ŷ dajëp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nä masāh haa hedoo do wób, bong hahŷ wób nado tii.† Ti na-ãāj né da ŷ manaa wē ŷŷ. Raky daheeh né da ŷŷh. Séd hā däg da rakata padëek, hā ŷ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ŷŷh, sa hagā n'aa. ¹⁷ ŷ Ee kamahän. ŷ tawén kamahän, daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk ŷ dajëp hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ bedëb wät hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé ŷ daj'ëep péh. Daj ŷŷ hē ti ŷ kan'oo dāk dajëb hā. ŷ hajaa ŷ kan'oo däg bā dajëb hā. ŷ hajaa p'aa hēnh ŷ ganā wät p'aa hēnh ŷ edëb wät hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejüü ŷ bad'oo —näng mä Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahŷŷ da hajök do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adäk. Baad h'yyb nado. Héd n'aa bë maa newëe ti ta kyyh? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taheer'ood bā. Dooh karap'aar h'yyb haja bā ty tsehët do raty nā padäg bā —näk mä ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahŷŷh

²² Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagä Do tób n'aa hyb n'aa ratsebé do rataheb'ëes do kajaa. Tabahahëem bawät noo gó m' tii. ²³ Jesus awät P'op Hagä Do tób n'aa yt hā, Saromāw häd näng doo bā. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa ranu get'ëe dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jääm hē, ää mah'yyb manepä wäd manäh! Baad ub ää mamaher'ood hŷŷ kä öm P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bā —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ŷ maher'ood wät, dooh bë ky dahé bā —näng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti ŷ pehuunh doo. Ti ti metëeh këh ŷ n'aa. ²⁶ Baad këh ŷ n'aa rametä né paawä bë hā, dooh bë ky dahé bā. Bë wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bë do bā. ²⁷ Masāh haa b'éé raky daheeh ŷŷh. ŷ mepäh masāh

haa. ŷ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā ŷ banoo edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Tabad'op hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh haa moh ŷŷ gó naa tado hóm bā. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ëp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hóm bā Ee moo gó naa. ³⁰ ŷŷh, Ee, sét ää —näng mä Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majiü hedoo doo, rabasog padëek pä, ta hā radewëes hyb n'aa paawä, tadajëp hyb n'aa paawä. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajöng baad hadoo do Ee ky gabuuj ŷ pehuunh do ŷ metä wät bë hā. Ny hadoo do ŷ pahuunh do p'ää bë karēn ŷ bë daj'ëep? —näng mä Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wäd wät do hyb n'aa nado öm ää daj'ëep pä me. Öm a wén kut pä me, P'op Hagä Do maky n'aa rejää do hyb n'aa. Aj'yy né paawä öm, “ŷ P'op Hagä Doo”, mabanäng —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahŷŷ da P'op Hagä Do her'oot paa sa hā, bë ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagä Do hadoo bëeh.”† ³⁵ Ti né hē P'op Hagä Do kyyh. Bë hapäh né hē, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bā ji ahŷŷd bā. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hā P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bā, ³⁶ héd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejää”, bë banäng hā ŷŷ, “ŷ P'op Hagä Do T'aah”, ŷ hanäng do hyb n'aa? ŷ né hē, Ee P'op Hagä Do asëew hóm doo, tah'yyb däng doo, wawëe hē tamejō hyng doo. ³⁷ ŷ moo nawäd bā paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bë ky dahé manä ŷŷh. ³⁸ Ee moo wät do ŷ moo wäd bā, ŷ bë ky nadahé nā bā, taw'ääts hē bë ky daheeh ŷ pehuunh do metëeh do hā, hëp ŷŷ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ŷ bawät, baad bë bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hā.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'ää. Dooh m' rahaja bā. Jesus ahöm sa mahānh.

† 10:16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh do tii. ‡ 10:34 Saaw-Mo 82.6

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm p'aa hënh tamii Joradān häd näng do ta myyj jé. Ta myyj dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wë. Ti m' raky hadoo:

—Dooch né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hë sahõnh hë hahÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae däk Jesus hā.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahëe näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hë Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sëen me tahawug hõm doo. ³ Ti m', Rasaro ānh ramejũũ Jesus rapanäk. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mahegāā, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahëe näng a najiis makamahān doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajëp do nado ti ta nahëeh. Rasaro wén nahëe näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa na-āāj hë da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawä, ⁶ dooch nayyw hë tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta āh tatab'ëes, Rasaro nahëe näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Hamäh, p'aa hënh ër bah'ũũm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë Judah buuj sa wahë n'aa rakarën õm

radaj'ëep. Hëd n'aa t'ĩ hënh makarën mababaaj hõm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawëet adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooch ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hā —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro aā jëng. ÿ ahõm dó t'ĩ hënh ÿ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Āā wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo dāk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kån sa hā:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh. ¹⁵ —Baad tanyy ÿ badoh t'ĩ hënh tadajëp do hā, hā ÿ bë h'yy kae kån hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'ũũm t'ĩ hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramanëënh doo, ky hadoo ta wób sa hā:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa dāk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta āh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. ¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-āāj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yym hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj makũũh. ²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahõm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hā.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kä, ti m' taky hadoo ta hā:

* **11:10** Dooch Jesus majiĩ rahaja bä, dooch na-āāj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hā raj'aa ketsëe bä Jesus moo wät do nahānh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-āāj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿÿ hā habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsë tii bä ji hā. † **11:16** Dooch tahajõõ nä bä ta āh, t'ĩ hënh Jesus majiĩ rakarën radaj'ëep Jesus. T'ĩ hënh Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëep Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hā.

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — babä magëë bä paawä, dooh paawä häj ŷ dajëb bä —näng mäh. ²² —Ti hadoo né hë paawä, ŷ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hä sahõnh hë ta hä maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ganä wät da a hÿÿj —näng mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da sahõnh hë ragenä bong do hä kä P'op Hagä Do betyn bong do hä kä banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hä ŷ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahÿ hedëp nä doo, hä ŷ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da tabawäd kân —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hä tabeaj kân:

—Maky daheeh ta ti ŷ her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ ky daheeh õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hä.

²⁸ Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahõm, ta änh Marija tanaëënh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëënh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Takyy gó õm ŷ naëënh —näng mä Maah-Ta ta änh hä.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nyyw hë m' tabas'ëëg gëët, ahõm kân mä Jesus wë. ³⁰ Dooh Jesus ajëë suun nä bä panang bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo bä tabagëët nä. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yym doo, rabahapäh bä nyyw hë Marija bas'ëëg gëët bä, tabanyyh bä, rabahõm kân ta jawén. Kamag hakëë hënh hahõm red'oo mäh. T'ïï hënh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëët bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — babä magëë bä paawä, häj ŷ dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ãäj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaj kân:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëëp, mahegãã, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bë hegãã, tak'ëp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hënh ënh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ëp tahyb n'aa tón takajaa bä kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëë däk.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë noo gatsë do hõm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do änh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta äh tadajëp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä ŷ mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

⁴¹ Ti m' ranoo gasëëts hõm kân. Ti m', p'op Jesus ty dëë wät taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ŷ ky n'aa etsëë doo. ⁴² ÿ hapäh né hë ŷ mamaa napäh, ŷ maky dahé had'yyt hë. Ta tii d' ŷ wén edoo, babä hab'ëëh do sa hyb n'aa, õm né hë ti ŷ mejõ hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kä, tak'ëp tanaëëj kân mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kân. Kahapõös ta mooh, ta tsyym sii hë pään hawak doo

me. Ta matym na-ããj mä kahabën pãän me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pãän, baad tabahõm hyb n'aa kä —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajõk Judah buuj Marija heg'ããs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hã rah'yy kae padäg kãn. ⁴⁶ Ta wób ah'ũũm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

Jesus hã Pariséw rakamaj'ũũ do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hã rakata padëek hyb n'aa. Rakata däk bä kä m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ër bad'oo? Bë hegãã! Hajõng hahÿ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Èr hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hã, sahõnh hë da rah'yy kae padëek ta hã, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da ãã hã tii bä. Rado hõm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hõm da ãã häj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hã:

—Dooch bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰ —Dooch bë h'yy genä bä? Taw'ãäts hë ta ti sét né hë dajëp, sahõnh hë Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hë tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hã ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hã. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo.

⁵² Tadaajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hã da na-ããj hë sahõnh hë P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hë habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kãn nyy da da Jesus radaj'ëep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hë mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kãn mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. T'ũũ hënh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëes doo, hajõk hah'ũũm mä Jerusarënh hënh, t'ũũ hënh ratab'ëes hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahõm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëes hyb n'aa.† ⁵⁶ Jesus mä re-soos P'op Hagä Do tób n'aa yt hã rabab'ëeh bä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hã? Ana g'eeh da Pas-kowa ër tab'ëes bä? —näk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh ramejũũ do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëe bä. Rakarën paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kãn panang Betanija häd näng doo hënh, Rasaro taganyy wät do panang bä. ² Takajaa bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëeh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija bado däk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hã. Ti m' tatsyym hawug hõm ta sëen me. Jé pad'yyt hë däg tób yt hã buu benyym do buu bewäd däk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëej däk doo, ky hadoo:

⁵ —Hëd n'aa buu benyym do takanes'ëem? 300 moweed k'ãäts tëg hawak paawä ta sãm. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näng mä Judas kyyh.

⁶ Kas'uut do tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii.

† 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ paah.

* 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk.

Jesus sa dajēer hagā n'aa Judas. Tahes'ook mā ta gó radahep'ēē doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na magēd ti ŷyñh. ŷ radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. ŷ ti hŷyñh, dooh bē mahang ŷ awād wād bā had'yyt hē —nāng mā Jesus Judas hā.

⁹ Ti nuuj jé m' hajōk Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bā Jesus bawād dāk doo. Ti m' rabana kån Jesus rabaheg'āās hyb n'aa. Rasaro, dajēp do paah, Jesus ganyy wāt do rabaheg'āās hyb n'aa na-āāj né hē. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajōk Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padäg kån. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēēp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bā panyy n'aa hahŷyñh

¹² Ti m', jati pé hajōk doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōō bā tabawād dāk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mā panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagā Do āā j'aa etsē! —näk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ky n'aa kedēng, Isaraéw buuj sa wahē n'aa! —näk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kån. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih doo. Hahŷyñh da takerih:

¹⁵ “Bē eŷyñm manā Sijōn† buuj. Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awät da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genā nā bā ta ti P'op Hagā Do kyy kerih doo. Jesus hā kametā wāt ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganā wāt, Jesus basēēk do

jawén paa bā ká, rahyb n'aa es'ee däg kån ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kametēēh doo.

¹⁷ Ti m' hajōk do wób, hap'ēēh do Rasaro Jesus ganyy wāt doo, rahep'oot mā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa ká m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajōk an'yyh panang bā naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahŷyñh d' mā sa kyyh:

—Bē hegāā! Dooh āā haja bā hahŷyñh. Sahōnh hē ta wē rabahōm kån —näk mā sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do raheg'āās Jesus panyy n'aa hahŷyñh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mā Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirej hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —āā karēn Jesus āā bahegāā paawā —näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Deréh wē, tamarher'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hŷyñh ká ŷyñh, Aj'yy Hadoo Do Hŷyñh Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ŷ P'op Hagā Do wén weh'ēēh da —nāng mäh. ²⁴ —Né hup ŷ né hē hahŷyñh her'oot doo: Tiriig ag k'āāts gó takanajäg bā, k'āāts gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyy bā, tii bā hajōng ta ag ganā kån ta hanaa** —nāng mäh. ²⁵ —Jé badäk hahŷyñh hā ji hawät do hā tak'ēp kamahān doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do wē. Badäk hahŷyñh hā ji hawät do hā kamanahān doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ²⁶ Jé karēn pé wē ŷ moo wāt péh, taw'āāts hē hēp ŷ hata had'yyt hē. ŷ bawät bā tabawād had'yyt hē da wē ŷ moo wāt doo. Ee weh'ēēh da tii —nāng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

† **12:13** Saaw-Mo 118.25-26 ‡ **12:15** Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-āāj hē ká ramaneēēj kån Sijōn.

§ **12:15** Sakarija 9.9 *** **12:24** Ta ky n'aa hā né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bā paawā, dooh takahūūm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahanāng pé tii.

—Hÿÿ kä, taw'ääts hē nado hēp ÿÿ. Nyy da da kēh ÿÿ P'op Hagä Do hä? “Ee, ÿ medēeb nesaa do ÿ ahob mahānh, ÿ dajēb mahānh”, nāng g'ee d' ÿÿh? Doo. ÿ dajēp hyb n'aa né hē ÿ bahyng —nāng mā Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hä:

—Ee, mametä baad had'op do òm, tak'ēp kabaj'aa do sahōnh hä —nāng mā Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—ÿ metä wät. P'aa hēnh da ÿ metēeh ēnh —nāng māh.

²⁹ Darung mā hajōk do tii bā hab'ēeh do sa hä.

—Ääs ti her'oot ta sii —nāk mā ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hÿÿ kä kajaa dāk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badāk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh doo. Da hē kä Nesaa Do Yb, badāk hahÿÿ hä habong do hä mejūū do kahabēē hōm kån. ³² ÿÿ kä, p'op kajatsēk do hä, b'aa hä, ÿ radahēē dāk bā, ÿ naēēnh da wē ÿÿ sahōnh hē badāk hahÿÿ hä habong doo —nāng mā Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴ Ti m' hajōk do raky hadoo:

—Äã ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd nāng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hē m', dooh tadajēb bā takerih doo gó ta her'ood bā. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, mabanäng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hä:

—Kanhēn doo nā ta bag bawät nā bē mahang.†† Taw'ääts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do‡‡ adēē pooj jé bē hä.

†† 12:35 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagä Do wē tametēeh. Jesus hä rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10

Ta tii d' ÿ wén her'oot bē hä, tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶ Bē mahang ta bag bawät nā bā, taw'ääts hē bē h'yy ka'eeh ta hä tabahajaa nā bā, ta bag taah§§ bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hä.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bā kä m', Jesus bahōm kån hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawäd dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hä rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bā ta hä. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēeh hyb n'aa. Hahÿÿ da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,
dooh raky dahé bā ēr her'oot doo.

Dooh rah'yy genä bā Tak'ēp Hyb N'aa
Jawyk do hejój sa hä kametēeh
doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿÿ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsēē dāk sa matym,
ranahapäh hyb n'aa.

P'op Hagä Do gatsēē dāk sa h'yyb tym,
rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa,
rah'yy kawanareem hyb n'aa.
Rah'yy kadawuung bā paawä hä ÿÿ,
rah'yy kawereem bā paawä,
ÿ h'yyb wareem paawä, baad rababok hyb
n'aa kä.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēēh do tabahapäh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hä.

⁴² Dooch né paawä hajök do raky dahé bä, hajök Judah buuj wahë n'aa sii hë rah'yy kae padäg kån Jesus hä. Dooch rahe'ood bä Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeyým do hyb n'aa. Rahabëë nyyh tii bä sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hä baad ub sa da hadoo rawehëë bä sa hä. Dooch denaa hë ragenaag bä P'op Hagä Do ji taweh'ëeh do hä.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hä ÿ h'yy ka'eeh doo, hä ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hä ÿ mejüü do hä né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ÿ hapäh doo, hä ÿ mejüü do na-ääj né hë tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooch ÿ tado bä hä ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hä habong do sa hä. ÿ wén hyng ÿ bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. ⁴⁸ Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hä ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hä ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hä, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hä ta säm. ⁴⁹ Ta ti ÿ ma metëek doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejõ hyng doo, ti né hë hanoo hä ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ÿ her'ood wät doo”, ÿ wén näng. ⁵⁰ ÿ hapäh né hë hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ëep, ji bawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ tamejüü do ÿ her'oot do pan'aa, ti né hë ÿ her'ood had'yyt hë.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëes do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kä. Jesus kamahãn bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿh hä

ta sii habok doo. Ta tii d' né kä m' tametëeh sa hä tak'ëp takamahãn doo.

² Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hä ta Yb an'oo däk sahõnh hë ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hä tabana, p'aa hënh tamatëeh ta wë Jesus hapäh na-ääj hë. ⁴ Ti m' Jesus bas'ëeg gëët, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bä pãän ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyid kån. Ti m' tabawug hõm ta hä hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wë takajaa bä kä m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — tsym ÿ sii hë mabahets'yyt? —näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooch mah'yy ganyy nä bä hahÿ ÿ moo wät doo. Ta jawén da mabahapäh —näng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch. Tabad'op hë tsym ÿ mahetsyid* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—A tsyym ÿ nahetsyid bä, dooh hëp ÿ hata mado wäd da —näng mä Jesus ta hä.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kån:

—Tii d' madoo bä, ÿ karën paawä sahõnh hë ÿ mabahets'yyt! —näng mä Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hä sahõnh hë. Jããm né hë ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bë hä. Jããm né hë sét hë bë see baad nadoo —näng mä Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mä ta hä haëenh doo. Ti hyb n'aa, “Dooch sahõnh hë baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja däk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hënh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hënh, ti m' taky hadoo:

—Bë hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ÿ moo wät do bë hä? —näng mäh. ¹³ —ÿ bë maneëenh “Ma matëg”, “Hyb N'aa Jawyk

††† **12:43** Ti hyb n'aa rajëen Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajãän hyb n'aa sa wë. * **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'ooch do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hä. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó.

Doo”, nāk bëëh. Baad né ti bë kyyh. Ti né hē ȳh. ¹⁴ Ȳh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë ma matëg né paawä, bë tsyym ȳ hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë na-ãj hē da bë hetsyyd bë h'yy kanatëë tsyym. ¹⁵ Taw'ääts hē ȳ metä wät doo da da bë bad'oo.† ¹⁶ Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahñh tanu gadäg bä. Doo sa panäg sa hä mejüü do sa bahñh tado bä.‡ ¹⁷ Bë hapëë däg kân ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng da ta tii da bë moo hedo bä.

Ta majiï moo gó rahaëënh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahȳh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Doo sahõnh hē bë ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ȳ her'ood wät doo. Ȳ hapäh ta ti sahõnh hē ȳ asëew däk doo. Hahȳ da P'op Hagä Do kyy kerih do ȳ asëew hõm do see ky n'aa: “Si ȳ hawa do ȳ tahyb n'aa wareem däk.”§ Kametä kân ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kä. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bë ȳ maher'oot, kametëëh do pooj jé, takametä däg bä, ȳ né hē Hawäd Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ȳ mejüü do gadoo doo, ȳ na-ãj né hē tagadoo. Ȳ gadoo doo, hä ȳ mejüü do tagadoo. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad taba her'oot sa hä:

—Bë see ȳ tahaëënh da majiï moo gó. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matëg raky kakä bong. Doo rahapëë bä jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. ²³ Sa kanatëë, Jesus tak'ëp kamahñ do asooh p'eets hē Jesus pa.**

²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hē hasooh do hä tabeaanh hyb n'aa ta hä jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mameaaj ta hä jaa péh —näng mä Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejüü doo, p'eets hē takatahã däk ta hä, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahȳ päw ȳ heh'oos do ȳ hanoo doo. Ti né kä —näng mä Jesus.††

Ti m' tabehoots kân, tan'oo kân Judas Ikarijot hä, Simaw t'aah hä kä.‡‡ ²⁷ Judas gado däg sii hē m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hä Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wäd mamoo wät doo kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁸ Tii bä hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bä tii d' Jesus bedoo do Judas hä. ²⁹ Sa dajëër wë näng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejõ hõm Pas-kowa waa n'aa hata hetsëë, red'oo mäh. Kasuud is do sa hä dajëër tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', päw tagadoo do jawén paa bä, Judas bahõm kân. Badajuu däk.

Papuuj ky n'aa jawyk do ky n'aa hahȳh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bä kä Jesus ky hadoo ta wób sa hä:

—Kametä däg kân hȳy kä Aj'yy Hadoo Do Hȳ Pong jé Hana Do tak'ëp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ëp raweh'ëëh doo. P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, kametä däg Aj'yy Hadoo Do Hȳ Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, ta hyb n'aa kametä däg bä, Aj'yy Hadoo Do Hȳ Pong jé Hana Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, kametä däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hē ȳ P'op Hagä Do weh'ëëh.

³³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawëd wäd bä bë mahang ȳ bawät doo. Bë esóts né paawä da ȳh, dooh bë haja nä bë ahõm bä ȳ hawät hënh. Tii d' né hē ti ȳ her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa hä —näng mäh. ³⁴ Papuuj ky n'aa jawyk do bë hä ȳ mejüü: Taw'ääts hē bë kamahñ ta

† **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehëë bä. Doo hahȳ da ji kyyh: “Doo ta ti ȳ moo wäd bä. Ta karom nado ȳh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahõnh hä. ‡ **13:16** Doo Jesus bahñh rado bä, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9 ** **13:23** Jowāw tii. †† **13:26** Kaja hē apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hä. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bä Jowāw hä Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hä. ‡‡ **13:26** Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

wób. Taw'ãäts hē bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ta wób. ³⁵Ta wób bē kamahān do hā, ma matēk ŷŷ bēēh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —näng mäh.

³⁶Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo hahaja nä bā ŷ hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén ŷ mabana kán —näng mā Jesus Peed hā.

³⁷Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — hēd n'aa tanahajaa nyyw hē ŷ ahōm bā a sii? —näng mäh. —ŷ radajēeb bā a hyb n'aa, na madajēeb its ŷŷh. A hyb n'aa né hē ŷ kan'oo dāk —näng mā Peed.

³⁸—Ōm dajēp né da hēp ŷ n'aa? —näng mā Jesus. —Karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejēn da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yyb en'yyim do panyyg n'aa hahŷŷh

¹Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manäh. Taw'ãäts hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagä Do hā. Hā ŷ na-ãäj hē taw'ãäts hē bē h'yy kae had'yyt hē. ²Hŷ pong jé, Ee tób bā, tabawät bā, ti anäng hajōng bē baym doo. T'ii hēnh ŷ basēek bē pooj jé, ŷ benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawä ŷ her'oot paawä bē hā. ³ŷ basēek bē tyw n'aa ŷ benām hyb n'aa. Tii bā ŷ matēeh da bē ŷ mahūm hyb n'aa wē ŷŷ, ŷ bawät bā bē babok hyb n'aa na-ãäj hē. ⁴Bē hapäh né hē ta tyw n'aa ŷ mahōm doo —näng mā Jesus kyyh.

⁵Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — dooh ãä hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da ãä bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —näng mā Toméh kyyh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hē ta tyw n'aa, ŷ né hē ta hub her'oot doo, ŷ né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jãām né hē hēp ŷ n'aa Ee wē ji nu däng. ⁷Baad ub ŷ bē mepēē bā, bē mepäh na-ãäj hē Ee. Sét né hē ãäh. Hŷŷ ká bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-ãäj hē Ee —näng mā Jesus sa hā.

⁸Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ãä hā a Yb. Jãām né ti ãä karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mā Pirip.

⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawä ŷ bawäd dāk bē sii, dooh ŷ mamepēē nä bā, Pirip? —näng mäh. —Tahapēē dāk do ŷŷh, Ee na-ãäj hē tahapēē dāk. H'ēed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä ãä hā a Yb”, mabanäng? ¹⁰Doo h maky dahé bā? Ee h'yyb gó ŷ bawät, hēp ŷŷ gó Ee bawät. Bē hā ŷ her'ood wät doo, kēh ŷ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. ŷ moo wät doo, Ee, hēp ŷŷ gó had'yyt hawät doo, ti né hē moo wät tii. ¹¹Taw'ãäts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ŷ bawät, hēp ŷŷ gó Ee bawät, ŷ hanäng doo. Bē ky nadahé nä bā, taw'ãäts hē bē ky daheeh ŷ pehuunh do hyb n'aa. ¹²Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ h'yy ka'eeh do tamoo wät da ŷ moo wät do paah. ŷ moo wät do paa bahānh da tamoo wät tii ká, Ee wē ŷ basēek do hyb n'aa ká.* ¹³Sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē etsēē do ŷ moo wät da bē hā, ŷ moo wät do hā Ee kawehēē dāk hyb n'aa. ¹⁴Sahōnh hē hāt ŷŷ gó hā ŷ bē ets'ēē bā, ŷ ky daheeh né hē, ŷ anoo né hē.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—ŷ bē kamahān bā, bē ky daheeh da ŷ mejūū doo —näng mäh. ¹⁶⁻¹⁷—Ee hā ŷ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo kán bē masa n'aa seeh, bē sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do né tii. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapāh

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēek do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kán Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padäg kán Jesus hā, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ moo wät do paa bahānh da tamoo wät tii ká, Jesus wén näng.

do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-ãäj hē. Bē ti bē mepäh, bē sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kã bē h'yyb gó tabajëe suun kãn. ¹⁸ Dooh bē ŷ eréd bã. Dooh da kabarii boo bē do bã. P'aa hēnh da ŷ bana bē wē.† ¹⁹ Dooh tabadawäd nä bã, tii bã badäk hahÿÿ hã dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do dooh ŷ rahapëe wäd bã. Bē hapäh da ŷ tii. ŷ awäd had'yyt do hyb n'aa, bē na-ãäj hē bē aboo had'yyt hē da. ²⁰ ŷ ganä wät noo gó, Sahé ŷÿ ŷ mejüü noo gó, tii bã da bē bahapäh Ee h'yyb gó ŷ bawät. Hëp ŷÿ gó bē babok, bē h'yyb gó ŷ bawät bē bahapäh na-ãäj né hē ti noo gó. Séd er h'yyb hedoo. ²¹ Këh ŷ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hã ŷ kamahãnh doo. Hã ŷ kamahãnh doo, Ee kamahãnh da. ŷ na-ãäj hē ŷ kamahãnh tii. Ta hã ŷ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hã ŷÿ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — h'ëed hyb n'aa ãã hã had'yyt hē mabanoo a hã ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hã dooh? —näng mã Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ŷ kamahãnh do ky daheeh né hē ŷ ma metëek doo. Ee kamahãnh ti ta tii. ãã an'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da ãã babok. Jããm hē hã ŷ kamahãnh do hã ŷ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hã ŷÿ. ²⁴ Hã ŷ kamanahãnh doo, dooh taky dahé bã ŷ ma metëek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hã ŷ an'oo bã hã ŷ rah'yy genäh hyb n'aa. Këh ŷ nado ta ti bē maa newëe doo. Ee, hã ŷ mejüü do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti bē ŷ maher'ood wät, babã bē sii ŷ bawät nä bã. ²⁶ Bē masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, këh ŷÿ gó Ee P'op Hagä Do mejüü doo, ti né da bē tama metëek sahõnh hã. Sahõnh hē bē hã ŷ her'ood wät do paah, bē hyb n'aa newëe tan'oo bã bē hã.

²⁷ H'yyb n'yym do ŷ banoo bē hã. Bē wē da tabaym. ŷ anoo hëp ŷ nãw bē hã. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bē h'yy

ketón manäh. Bē eÿÿm manäh —näng mã Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bē maa napëe bok hahÿ bē hã ŷ her'ood wät doo: “ŷ da ahõm, tii bã p'aa hēnh ŷ bana bē wē”, näng ŷÿh. ŷ bē kamahãnh bã paawã, bē paawã tseb'ee Ee wē ŷ basëek do hyb n'aa. ŷ hyb n'aa jawyk do bahãnh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bē ŷ maher'ood wät, tametëeh bã kã bē h'yy ka'eeh hyb n'aa hã ŷÿ. ³⁰ P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawäd wäd bã ŷ her'oot bē hã. Dooh Nesaa Do Yb haja bã hã ŷÿ. ³¹ Daj ŷÿ hē ŷ kan'oo däk dajëb hã, sahõnh hē hã ŷ Ee mejüü do ŷ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ŷ kamahãnh do hyb n'aa. Taw'ãäts hē sahõnh hē dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do rabahapäh ŷ ky daheeh Ee, ŷ kamahãnh Ee.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Hamäh, er ah'üüm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa häd näng do hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'äät hadoo ŷÿh. Ee, uwa danäh, ta hã moo wät doo. Uwa tyd hadoo hã ŷ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ŷ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ŷ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahãnh kã. ³ Baad däg bëeh. Tabenyyw däk bëeh, bē ŷ ma metëek do hyb n'aa. ⁴ ŷ karën séd hã bē h'yy kata däg had'yyt hã ŷÿ, tii bã ŷ h'yy kata däg had'yyt hē bē hã kã. Dooh uwa tyd haja bã ta m'aa hēnh teag bã. Taw'ãäts hē ta patuuh hã tadäg had'yyt hē. Ti hadoo bē hã. Dooh bē haja bã joom heaak do bē hado bã, dooh bē haja bã P'op Hagä Do gen'aak do bē moo boo bã, hã ŷ bē h'yy kanata bã.

⁵ —ŷ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt ŷ hadoo bëeh. Hã ŷ had'yyt h'yy kata däk doo, ta hã ŷ h'yy kata däk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ŷ wén her'oot,

† 14:18 P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahanäng pé m' tii.

dooch bē daaj hē bē hajaa péh. Hã ÿ bē nanyw bā, dooh bē hajaa péh. ⁶ Hã ÿ h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawyy bēeh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēeg hōō gó radewāts toonh, tii bā tabahōō jēng. ⁷ Hã ÿ had'yyt hē bē h'yy kata dāg bā, ÿ ma met'ēeg wāt do bē h'yyb gó tayyw bā, bē ky dahé bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do né hē, tii bā bē gadoo né hē. ⁸ Baad bē beaak do hadoo do hã Ee kaweh'ēeh. Bē eaak do hadoo do hã bē kametēeh hēp ÿ hata hadoo bēeh.*

⁹ —Ee ÿ takamahān doo da bē ÿ kamahān. Taw'āāts hē ÿ kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hã. ¹⁰ Bē hã ÿ mejūū do bē ky dahé bā, ÿ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooch bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ÿ kamahān doo. Taw'āāts hē ÿ bad'oo doo da bē bad'oo: Hã ÿ Ee mejūū do ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ÿ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ÿ eréd bā takamahān do hã. ¹¹ Ta ti bē hã ÿ her'ood wāt, ÿ tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tsebee had'yyt hē hyb n'aa. ¹² Hahÿ ti ÿ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē ÿ kamahān doo da. ¹³ Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ÿ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hē bēeh, ÿ mejūū do bē ky dahé bā. ¹⁵ Dooch “karom ÿÿ” ÿ maneēej wād bēeh. Dooch sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē ÿ wén maneēēnh, sahōnh hē hã ÿ Ee maher'oot do ÿ tabēj dāk do hyb n'aa bē hã. ¹⁶ Bē nado ti ÿ hasēew wāt doo. ÿ ti hasēew bong bēeh. Bē ÿ wén sēew hōm, ÿ mejūū joom heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ÿ karēn bē hã.† Tii bā da sahōnh hē hāt ÿÿ gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hã. ¹⁷ Bē ÿ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahÿÿ hã habong do P'op Hagā Do hã h'yy kana'eeh do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hã ÿ rakamajē bong. ¹⁹ Badāk hahÿÿ hã habong do P'op

Hagā Do hã h'yy kana'eeh do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Dooch sa wób bē ado boo bā. Bē ÿ asēew hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bē hã rakamaj'ī. ²⁰ Bē hyb n'aa es'ee bē hã ÿ her'oot do paah. Dooch sa karom ta kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā, nāng paa ÿ bē hã. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bē na-āāj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kēh ÿ raky dahé wāt paah. Bē na-āāj da raky daheeh. ²¹ Hēp ÿ n'aa da bē rano n'aa masoo, hã ÿ mejō hyng do ranahapāh do hyb n'aa. ²² ÿ nahyy bā paawā, sa hã ÿ naher'ood bā paawā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hã nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kā, ÿ ahyy wāt do hyb n'aa, panyyg hanām do ÿ maher'ood wāt do hyb n'aa sa hã, dooh da sa kyy pé sa hã P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hē tii d' rabad'oo. ²³ Hã ÿ kamaj'ī doo, Ee hã na-āāj hē takamaj'ī. ²⁴ Sa mahang tak'ēp ÿ pehuuj wāt. Dooch hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ paneehuuj bā paawā, dooh paawā P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kā, rahapēē wāt né hē ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hē hã ÿÿ, Ee hã na-āāj hē rakamajē bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametā dāk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hē hã ÿÿ rakamajē dāk”,‡ nāng mā kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do kajaa bā kā, taher'oot da kēh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejūū da bē wē. ²⁷ Bē na-āāj hē ÿ karēn bē her'ood hōm kēh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bē baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16

¹—Sahōnh hē ta ti bē hã ÿ wén her'oot, bē h'yy kanerét hyb n'aa hã ÿ bē h'yy ka'eeh doo. ² Bē da rahabēē nyh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ta ti bahānh da ti awāt nā. Ti awāt ti noo gó, P'op Hagā Do rah'yyb en'yym red'oo da bē

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa.

† **15:16** Hahÿÿ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hã: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēej bā tii. ‡ **15:25** Saaw-Mo 35.19, 69.4

radejëeb bä. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh y ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahy y wén her'ood wät bë hä, takametä wät bä kä, bë hyb n'aa esee hyb n'aa bë y maher'ood wät do paah. Y wén naher'oot nä paah, y awät nä do hyb n'aa bë sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hä metëeh do ky n'aa hahy

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hyy kä y basëek hä y mejö hyng do wë. Ti hado né paawä, dooh y bë eaaj bä n'yy hënh y bahôm. ⁶ Bë h'yy ketón up ta ti bë hä y her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup y né hë hahy bë y maher'oot doo: Baad tanyy bë hä Ee wë y basëek. Y nas'ëeg bä, dooh paawä bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee ana bä bë wë. Y basëek bä kä y mejö hyng bë wë. ⁸ Takajaa bä kä, badäk hahy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä baad tametëeh ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe nesaa do ramoo bok do hä. Tametëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe baad had'op do hä. Tametëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe sa hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hä sa mo haj'aa p'ää. ⁹ Ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe nesaa do ramoo bok do hä, hä y rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagä Do Sahee metëeh da sa hä, ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe baad had'op do hä, Ee wë y basëek hyb n'aa, y bë nahapäh hënh kä. ¹¹ P'op Hagä Do Sahee metëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëe sa hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hä sa mo haj'aa p'ää, Nesaa Do Yb, sa hä mejüü do hä, P'op Hagä Do ky n'aa ety däg kân do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hajöng nä paawä y her'oot bë hä, dooh bë haja nä bä bë gado bä. ¹³ P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bä kä, sahõnh hë baad hadoo do ky n'aa bë da tametëek. Dooh ta ky gabuuj tado bä taher'oot doo. Hana y naa tamaa napäh do bë d' tamaher'oot. Taher'oot na-ãj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ Y da tahyb n'aa jaw'yyk. Y tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana y tagadoo, tatab'ëes hyb n'aa bë hä. ¹⁵ Sahõnh hë Ee wë hanäng doo, ma y had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä

Do Sahee gadoo ma y, bë hä tatab'ëes hyb n'aa, y wén näng —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Nayyw hë denaa hë, dooh da y bë hapëe wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da, p'aa hënh y bë bahapäh ênh —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hä:

—Nyy d' tahanäng pé tii éh, “Nayyw hë denaa hë m', dooh da y bë hapëe wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da, p'aa hënh y bë bahapäh ênh”, tahanäng doo? Nyy d' tahanäng péh, “Ee wë y basëek hyb n'aa”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hënh rakaner'ood kân:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh, “Nayyw hë denaa hë”, tahanäng doo? Dooh ää h'yyb mepëe bä ti taher'oot do hä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapäh rakarën reanh ta hä. Ti m' taky hado kân:

—Bë karën paawä bë eanh ta ti y her'oot do hä? Hahy da paawä bë kyy bë h'yyb gó: “Nyy d' tahanäng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hë dooh da y bë hapëe wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da p'aa hënh y bë bahapäh ênh’, tahanäng doo”, näk bë kyyh. ²⁰ Né hup y né hë hahy y her'oot doo: Bë da a'oot, bë da h'yy ketón. Badäk hahy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kä. Bë h'yy ketón né paawä da, bë h'yy katón do kawareem da tsebé do hä. ²¹ Yñh wog mahyñh ajän henäng doo kä, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenäng doo. Ta t'aaah henäng do jawén paa bä kä, tamabaan hõm tak'ëp ta mahyñj ta hoop do paah, tak'ëp tatsebé do hyb n'aa kä. ²² Ti hadoo né da bë hä: Hyy kä bë d' h'yy ketón. Y bë bahapäh bä p'aa hënh kä, tii bä bë tsebee kân. Dooh hado hõm pé ta ti bë tsebé doo. ²³ Ti noo gó kä, dooh hä y bë ets'ëe wät péh. Né hup y né hë hahy y her'oot doo: Ee, P'op Hagä Do banoo da bë hä sahõnh hë hät yñ gó bë etsëe doo. ²⁴ Dooh bë etsëe nä pé hät yñ gó. Bë ets'ëe da. Bë gadoo né hë da, tii bä baad da bë tsebee kân.

²⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Panyyg ky n'aa gó bë y maher'ood bong paah. Ti awät da ti noo gó, dooh da

bē ŷ maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē ŷ maher'ood kån Ee ky n'aa hā. ²⁶ Ti noo gó bē etsēē da hāt ŷŷ gó. Dooh hyb n'aa da bē ŷ ky masa pé ta hā. ²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahån. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē ŷ ky masa péh, ŷ wén näng. Bē Ee wén kamahån, ŷ bē kamahån do hyb n'aa, P'op Hagä Do hanaa ŷ bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-ãaj hē. ²⁸ Ee, P'op Hagä Do wē naa ŷ bahyng badäk hahŷŷ bā. Badäk hahŷŷ hā ŷ bawäd wät. Hŷŷ kã ŷ beréd däk badäk hahŷŷh. Ee wē ŷ basēēk p'aa hēnh —näng mä Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo:

—Baad hŷŷ kã mabaheer'ood wät. Pannyg gó nado wād. ³⁰ Sahõnh hē mabahapäh, ãã hapäh hŷŷ kã. Ji eanh do pooj jé mabahapēē däk ji karēn do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa õm tii hā ãã bahapäh, ãã wén ky daheeh —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky dahé däg né hŷŷ kã. ³² Ti awät da ti noo gó, kaja kån, bē waj'aa bong doo kã bē tób hēnh. Map ŷŷ hē da ŷ bē beréd wät. Tii d' né paawä, map ŷŷ hē nawäd ŷŷh. Ee si ŷ awät. ³³ Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bē ŷ wén maher'ood wät, h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa, si ŷŷ séd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahŷŷ hā bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bē h'yy gadeja da, badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā ŷ j'aa ketsē do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsēē do pannyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kã ta ti taheer'oot doo, wē hā taty däg, ti m' P'op Hagä Do hā taky n'aa ets'ēē kån:

—Ee, —näng mäh —kaja kån ŷ dajēp doo kã sahõnh hē sa hyb n'aa. Mametä a T'aah tak'ēp ta makabaj'aa doo. ŷ mawehēē, õm a T'aah weh'ēēh hyb n'aa, makabaj'aa do tametēēh hyb n'aa. ² Hā ŷ maban'oo däk sahõnh hē badäk hahŷŷ hā habong do ŷ bag'ãas hyb n'aa, ŷ bedēēb had'yyt hē hyb

n'aa a wē, hā ŷ manoo doo. ³ Hahŷ hedēb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Õm, jããm hē sét had'op doo, P'op Hagä Do heh'ãät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ãaj né hē. ⁴ ŷ haja däk sahõnh hē hā ŷ mamejũũ doo. Tii hā õm ŷ wehēē däk badäk hahŷŷ bā. ⁵ Hŷŷ kã Ee, man'oo tak'ēp ŷ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahŷ madu dahäng do pooj jé, a pa ŷ bawät noo gó, ŷ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ŷ metä wät badäk hahŷŷ hā habong do wób hā, hā ŷ manoo do sa hā. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hā ŷŷ. A ky n'aa raky dahé däk. ⁷ Sahõnh hē hā ŷ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapēē däk hŷŷ kã. ⁸ Ti rawén hapäh, sa hā ŷ tab'ēēs do hyb n'aa a kyyh hā ŷ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wē naa né hē ŷŷh. Õm né hē ŷ mejõ hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hā ŷ ky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Dooh ŷ ky n'aa ets'ēē bā badäk hahŷŷ hā dawēē a mahån habong do sa hyb n'aa. Hā ŷ manoo do sa hyb n'aa ŷ ky n'aa etsēē, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hē karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ŷ kawehēē däk. ¹¹ Dooh da badäk hahŷŷ bā ŷ ayyw wād bā, a wē da ŷ bas'ēēg kån. Ti d' hayyw kån badäk hahŷŷ bā. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hē hawät do õm nesaa do mahån, mamo n'aa jesu da a hejój me, hā ŷ manoo doo me né hē, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ŷ hawät noo gó, ŷ mo n'aa jesu bong a hejój me, hā ŷ manoo doo me. Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hā. Jããm hē sét hē nesaa do hā h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. ¹³ Hŷŷ kã da, dooh sa mahang ŷ awäd wät bā kã. A wē da ŷ bas'ēēg kån. Badäk hahŷŷ bā ŷ bawät nã bā ŷ her'oot nã ta tii, ŷ tsebē do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ŷ an'oo däk sa hā a kyyh. Badäk hahŷŷ hā habong do a hā h'yy kana'eeh do kamajē däk sa hā, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ŷ

* **16:33** Badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā Jesus j'aa ketsēē kån. Nesaa do Yb hā, sa hā mejũũ do hā Jesus j'aa ketsēē kån na-ãaj hē.

nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooch ŷ ets'ēē bā mabasog hōm hyb n'aa badāk hahŷŷ bā habong do sa mahānh. Jāām né hē ŷ etsēē a hā, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh. ¹⁶ Badāk hahŷŷ hā habong do a hā h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ŷ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hē mabetyn dāk hanām do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanām do ky n'aa. ¹⁸ Badāk hahŷŷ bā mamejō hyng doo da ŷŷh, tii da ŷ mejūū sa hā badāk hahŷŷ hā habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ŷ kan'oo dāk, tsyt hē magen'aak do ŷ moo wāt hyb n'aa, ta ti na-āāj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ŷ ky n'aa etsēē. ŷ ky n'aa etsēē na-āāj né hē ta jawén hā ŷ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahŷ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ŷ ky n'aa etsēē sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. Hēp ŷŷ gó mabawāt, a h'yyb gó ŷ bawāt doo da. ŷ karēn séd hā rah'yy kata dāk ēr hā, badāk hahŷŷ hā habong do rabahapāh hyb n'aa ōm né hē hā ŷ mejō hyng doo. ²² Tak'ēp baad hadoo do hā ŷ man'oo dāk do paa ŷ an'oo dāk né sa hā, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ŷ bawāt. Hēp ŷŷ gó mabawāt. ŷ karēn baad ub, séd hā rah'yyb hedoo, ŷ mamejō hyng ta wób rabahapāh hyb n'aa, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā makamahān ŷ makamahān do hadoo, ta wób rabahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus taky n'aa etsēē bā.

²⁴ Ti m' taky hado kán ta yb hā:

—Ee, —nāng māh —ŷ karēn ŷ bawāt bā rababok hā ŷ manoo doo. ŷ karēn rabahapāh ŷ kabaj'aa doo, bak ŷ tak'ēp gabarēēh doo, badāk hahŷ madu dahāng noo gó pooj jé, ŷ makamahān do hyb n'aa hā ŷ man'oo dāk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wāt do ōm. Badāk hahŷŷ hā dawēē a mahānh habong doo, dooh né paawā ōm rahapēē bā sa h'yyb gó, ŷ ti hapāh ōm. B'ēēh hahŷ rahapāh ŷ mamejō hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ŷ metā wāt sa hā. A ky n'aa ŷ metā had'yyt hē da sa hā, ŷ makamahān do sa h'yyb gó tabawāt hyb

n'aa, ŷ na-āāj hē sa h'yyb gó ŷ bawāt hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahōm kán mā ta ma matēg sa daheeh. Kapŷŷj madarong doo, Kidorōn hād nāng do rabatsēg hōm. Tii bā tabanāng joom Oriib hād nāng doo. Tii bā, joom banāng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj dāk do tahapāh mā Jesus bahe'yym doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahew'ēēt ta ma matēg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahōm kán joom banāng bā. Warahén, ta wób P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa ramejūū doo, Pariséw ramejūū do na-āāj hē tamanaa. Bag enāh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapāh ta h'yyb gó sahōnh hē ta hā rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahōm, ti m' tabeaa j kán:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng māh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mā sa kyyh.

—ŷ né hŷŷh —nāng mā Jesus sa hā.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haēēj dāk do bagēēt.) ⁶ “ŷ né hŷŷh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajāk tūū.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng māh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk māh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hŷŷh, ŷ hanāng do bē hā —nāng māh. —No na ŷ tado bā, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taheer'ood wāt do paa kametēēh hyb n'aa.)

¹⁰ Ti m' Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mā aj'yy Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ŷ gado bä ŷ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hä.

Anas wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹỹh

¹² Ti m' warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hë ramaso däk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kån, ¹³ tii bä pooj jé ramahũũm aj'yy Anas häd näng do wë. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hë ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, “Taw'ääts hë sét hë dajëp sahõnh sa hë hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahõm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bä. Jesus ma matëg seeh, tób danäh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hënh maruus ta noo hagä n'aa wë tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kån Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadë noo hagä n'aa ky hadoo Peed hä:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado õm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ŷ do bä —näng mäh.

¹⁸ Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hë ragahõ sooh tëeg sëh. Tëeg noo pa rabab'ëeh rakatëng hyb n'aa. Peed agëet katëng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hä teanh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëek do ky n'aa na-ääj hë. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë ramaa napëe had'yyt hë ŷ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë, P'op Hagä Do tób n'aa yt hë na-ääj hë ŷ ma met'ëeg wät paah. Dooh kejën gó ŷ her'ood bä —näng mäh. ²¹ —Hëd n'aa hä ŷ bë beaanh? Bë eaaj këh ŷ maa new'ëe do sa hä. Ta ti rahapäh ŷ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hä? —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mametä nesaa do ky n'aa ŷ her'ood bä. Baad hadoo do ŷ her'oot do p'ää ŷ matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hä.

²⁴ Ti m' Anas mejũũ mä ramahũũm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hënh Peed ky n'aa jejën do Jesus panyyg n'aa hahỹỹh

²⁵ Ti m' tëeg noo pa Peed katëng bä, rabeaaj kån mä ta hä:

—Ta ma matëg see nado õm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejën:

—Dooh. Ta ma matëg see nado ŷỹh —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hõm do wakään ky hadoo:

—Õm nado ta ti ŷ hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hënh Peed ky n'aa jejën ënh. Tii bä karaak ky ganä kån, tabah'ỹỹ kån.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kån do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bä naa ramahũũm kån Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagä n'aa tób hënh, Pirato häd näng do wë. Jati pé bap paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëe pä bä Roma buuj tób gó. Rakarën mä baad ratayy

rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.*
 29 Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wē, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'āā bē ky n'aa tapaa hahy aj'yy?
 —nāng mäh.

30 Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bā, dooh paawā āā haëej bā a hā —nāk mā sa kyyh.

31 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa etyy ta hā bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh āā haja bā āā dajëeb bā. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā —nāk mā sa kyyh Pirato hā.

32 Tii d' tawén hado kån, nyy d' tadajëp Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

33 P'aa hēnh Pirato bajëe suun tób gó, Jesus tanaëenh mā ta wē, teaaj kån:

—Öm Judah buuj sa wahë n'aa? —nāng mäh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meanh? Öm ta wób ramaher'oot do kēh y n'aa hyb n'aa mabeanh? —nāng mā Jesus.

35 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado y hyyh —nāng mäh.
 —A wakāän, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa ti öm haëenh hā yy. H'ëed p'āā? —nāng mā Pirato.

36 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahyy bā nado y bag'ääs doo. Badäk hahyy bā tado bā paawā, karapé haa y ramo n'aa jesu paawā Judah buuj sa wahë n'aa sa mahānh. Badäk hahyy bā nado y bag'ääs doo —nāng mäh.

37 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, öm né hē häj n'aa wahë n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē öm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa y her'oot hyb n'aa y benāng, ti hyb n'aa né hē y bahyng badäk hahyy bā. Baad hadoo do ky n'aa

gen'aak do ky daheeh y her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

38 Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do mahanāng? —nāng mäh.

Ti m' nayyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh y aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh. 39 —Pas-kowa bē teheb'ëes do hā bē mehejō y bado nyyh y dawäts gëet do seeh. Bē karēn y ado nyyh bē matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —nāng mäh.

40 Ti m' raky hadoo, tak'ëp mā rageëenh:

—Ta ti nado āā karēn! —nāk mäh. —Barabas hād nāng do ti āā karēn! —nāk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajëp hyb n'aa panyyg n'aa hahyyh

1 Ti m' Pirato mejüü Jesus rabahewyyh.

2 Ti m' hetëk do moo m' warahén ramap'ööd dāk, ta nuu gó m' radaso kån. Ti m' rada-suun jëng ta hā ta hatsë hahiin doo.* 3 Ti m' hajöo nuu me m' rabena ta wē raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahyy d' mā sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —nāk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajöo nuu me.

4 Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—Y manyyh da hyy kã bē wē ta w'oo hā, dooh y aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bē bahapäh hyb n'aa —nāng mäh.

5 Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooh, ta hatsë hahiin doo gó tabanyyh bā, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bē hegää! Gëet hahy aj'yy —nāng mäh.

6 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bā, nayyw hē rageëej bong:

* 18:28 Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā, Judah buuj nadoo do tób bā rabajëe pä bā. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bā. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bā Pas-kowa tā n'aa rawëe bā.

† 18:32 Judah buuj radajëeb bā paawā, pä me paawā ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hā rabepëem dāk. B'aa kajatsëk do hā Jesus dajëp, ta daaj hē paa tabaher'oot. * 19:2 Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'ööd dāk do ta nuu gó radasoo doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ãnh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ãnh.

—Mepëem däg, mepëem däg! —näk mäh.
Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë hepëem däk. ÿ ti dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ky n'aa ketyy do hã —näng mä Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'ũüm ta hã:

—Ãã ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ãäts hë tadajëp né hë, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë däk bä tii da, tak'ëp mä tabeyym tii bä kä. ⁹ Ti m' p'aa hënh tabajëe suun tób gó, ti m' Jesus hã tabeaanh:

—N'yy hënh naa òm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ãän né paawä, dooh m' taky gado bä. ¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Dooch maky gado bä? Mahapäh né hë, ÿ hajaa ÿ mejõ bä òm raberéd hõm hyb n'aa, ÿ hajaa na-ãäj hë ÿ mejõ bä òm rabepëem däk —näng mä Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooch paawä mahaja bä hã ÿÿ, P'op Hagä Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa, ÿ haëej däk do sa hã, a hã hanäng do nesaa do bahänh sa hã —näng mä Jesus Pirato hã.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newë däk bä takarën paawä taberéd hõm Jesus. Tak'ëp mä Judah buuj rageëej had'yyt hë tii bä:

—Ta ti aj'yy meréd hõm bä, dooh Sesa, sahõnh hë bä wahë n'aa h'yyb hata mado bä. Hãj n'aa wahë n'aa hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mä ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pã ta yt ta tii bä. (Eberew kyy me ramaneëenh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Paskowa rataheb'ëes do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Gëet hahÿ bë wahë n'aa —näng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ëp:

—Mado hõm, mado hõm, mepëem däg! —näk mäh.

—Bë wahë n'aa ÿ epëem däk g'eeh? —näng mä Pirato.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa raky hadoo:

—Jããm né hë sét hë ãã wahë n'aa, Sesa! —näk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadëeg ub kä, Jesus Pirato ba-haëej däg kän sa hã takepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' warahén sa hã kä takahaëej däk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëem däk do pan'aa ta hã. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahũüm. (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bä Gogota.) ¹⁸ Tii bä rabepëem däk b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem däk na-ãäj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëem däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hã: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh.” ²⁰ Edah tii, Jerusarënh bä naa. Ti hyb n'aa hajõk ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratïn kyy me, Gereg kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabahõm kän Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: “Judah buuj sa wahë n'aa”, hanäng doo da. Taw'ãäts hë merii: “Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ aj'yy” —näk mä sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ãäts hë ÿ erii wät doo. Dooch ÿ ahÿÿd wäd bä —näng mä sa hã.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepëem däk do jawén paa bä m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hã. Sét hë, ta hatsë, mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooch ër as'ëed bä hahÿÿh. Hamäh, masuuj ër moo bong ër bahapäh hyb n'aa jaa wë tabaym —näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hõm sa hã hë saror ÿÿ.
Masuuj ramoo bong saror ÿ hyb n'aa.”†

Tii da né hë warahén ramoo boo kän.

† 19:24 Saaw-Mo 22.18

²⁵ B'aa kajatsëk do Jesus hadäk do dewë hä, ti ab'ëeh ta yÿn, ta kaat, Keropas häd näng do yÿm Marija häd näng doo, Marija Madarën häd näng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä ta yÿn, ta ma matëg seeh, tak'ëp takamahän do rabab'ëeh bä, Jesus ky hadoo ta yÿn hä:

—Gëet ta ti a t'aah —näng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matëg hä m' taky hadoo:

—Gëet ti a yÿn —näng mä Jesus ta yÿn ky n'aa hä.

Tii bä kä, ta ti tagado kän Jesus yÿn ta tób bä kä, tabahag'ääs hyb n'aa kä.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ta jawén kä, sahõnh hë tabahaja däk bä kä tamoo wät do paah, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa kä taky hado kän: “ÿ hoo kaanh”, näng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bä uwa s'ëeb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hä rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hä radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëek hyb n'aa ta naëng hadoo.

³⁰ Jesus beëek do jawén paa bä, taky hadoo:

—Jääm né kä ÿ moo wät doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kän, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyww hõm Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Doo Judah buuj rakarën bä Saab hä rapadäg nä bä kepëem padëek doo. Ti hyb n'aa rabetsëe Pirato hä tamejüü hyb n'aa warahén raagetëh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hë radejëp hyb n'aa. Rabetsëe rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejüü warahén sa tsyym k'yy raagetëh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do raagetëh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy raagetëh paawä, tii bä rabahapäh Jesus dajëp. Doo Jesus ratsyym k'yy getëh boo bä. ³⁴ Ti warahén bejöh kän ta baa bä. Ti m' majyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kä m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Doo daap tamenä bä. Ta ti aj'yy hapäh né hë, te hub né hë ta her'oot doo. Ta ti

tawén erii wät hahÿÿ hä, bë na-ääj bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

³⁶ Jesus tsyym wén ganetëeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Doo da ta k'yy gatëh is péh.”[†] ³⁷ Rawén baa ejoo, hahÿÿ kerih do paa kametëeh hyb n'aa: “Raheg'ääs da rabaa ejoo do wë.”[§]

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bä kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ëe kän Pirato hä. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Doo tametä bä ta h'yyb, ta hä tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hä. Ti m' Joséh bana, tado hyy kän mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodëm Joséh hata. Nikodëm né hë tii, p'ooj ub Jesus heg'ääs do atsëm. Nikodëm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëeb buu benyym doo. Aroé ramaneëeh do s'ëeb, miir ramaneëeh do s'ëeb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën däk pään me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëeb. Buu benyym mä ta hä. Judah buuj rabahed'oo doo da né hë rabad'oo Jesus kamag n'aa hä. ⁴¹ Jesus rabepëem däk doo bä ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuj kamag hood, pä gó ragagots däk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hõm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hë ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ääj hë, tii b' né radasuun jëe kän Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hä, badajung nä, Marija Madarën häd näng do bahõm kän pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Taheg'ääs mäh, noo gasëets hõm gabaho do ty gatsë. ² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëeh hënh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hä:

[†] 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 [§] 19:37 Sakarija 12.10 hä takerii däk tii. Doo warahén raky n'aa napëe bä ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hë hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

—Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh äã hapëe bä n'yy hënh ramahüüm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'üüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. ⁴ Waj'aa h'üüm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bä takajaa bä, dooh tajëe suun bä. Nu hyy däk, tabahëg'ääs ta gó. Tahapäh pãän hewak doo, rino häd näng do s'ëeb. ⁶ Ti m' Peed, duu hënh hana do kaja nä. Gabaho doo gó tabajëe suun. Pãän hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën däk do paah, tahapäh. ⁷ Pãän hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ãäj hë. Ti asooh tsyt hë, baad takamatëh däk. ⁸ Tii bä m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëe suun kën. Ta ti tabahapäh bä kä, Jesus ganä wät do taky dahé kën. ⁹ (Dooh tagah'ood nä bä sa hä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó taheer'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarën hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' rabajëk sa tób hënh. ¹¹ Marija Madarën baym kamag hood paa noo bä. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy däk gabaho doo gó tageg'ääs hyb n'aa. ¹² Tii bä m' pawóp hë ääs tabahapäh. Hewak mä sa saroor. At'oonh mä Jesus kamag n'aa basooh do paa bä m'. Ta nuu hënh tabanäng hënh mä ta seeh, ta tsyym tabanäng hënh ta seeh.

¹³ Ti m' ääs rabeaanh ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? —näk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hóm wahë ÿ n'aa. Dooh ÿ hapëe bä n'yy hënh rahed'oo —näng mä Marija Madarën.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegãä wät. Tahëg'ääs mä Jesus tii bä hagëet. Dooh m' tah'yy ganyy bä Jesus tado bä. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii bä joom mahang moo hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hä:

—Öm tado bä ti hado nyyh, maher'ood hä ÿ n'yy hënh mamahüüm, ÿ behëen

hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija Madarën.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ööd däk ta wë, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh. (“Ma matëg”, tahanäng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dëe manä hä ÿÿ —näng mäh. —Dooh Ee wë ÿ ewäd s'ëeg nä bä. Ahóm häj haa hedo padëek do sa wë. Hahÿÿ da maher'ood sa hä këh ÿ n'aa: “ÿ asëek Yp ÿ wë, bë Yb na-ãäj, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, bë h'yy kaha'eeh do wë”, tii da a kyyh —näng mä Jesus ta hä.

¹⁸ Ti m' Marija Madarën bajëng Jesus ma matëg sa wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mä tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matëg hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti noo gó né hë m', met'uuh hä, atsëm, séd hä Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëe däk ta tëg me tób nooh, sa wahë n'aa rajeÿÿm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed kën sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hë bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bä tametëeh sa hä ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bä kä.

²¹ P'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh. —Ee ÿ tamejüü doo da, bë ÿ mejüü hÿÿ kä —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wë, ti m' taky hadoo:

—Bë gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bë hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneënh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bä. ²⁵ Ti m' ta

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

wób rabaher'oot bä Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa ŷ nahapëë bä ta moo hä, moh ŷŷ me ŷ manep'aa bä atapuwa tyw n'aa ta moo hä, ta baa rejooh do tyw n'aa na-ãäj hë, dooh ŷ ky dahé bä! —näng mä Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hä, p'aa hënh ta ma matëg rakata p'ëë tób gó. Toméh sa sii kä. Noo gatsëë né paawä tób, Jesus kas'ee g'ëed kän sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hä taky hadoo:

—Mamep'aa hahŷŷh —näng mäh. —Mahegää moh ŷŷ. Magadahëë a mooh, mamep'aa bah ŷŷ bä —näng mäh. —Maky sëew manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hä.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahëh ŷ n'aa, P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do òm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ŷ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé ŷ ranahapëë né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰ Hajöng nä Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bä. Dooh ta ti takerii bä hahŷŷ hä. ³¹ Hahŷŷ hä kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah bë ky daheeh hyb n'aa. Ta hä bë h'yy kae bä, bë d' edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hä Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hënh ta ma matëg sa hä karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahŷŷ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hë Jesus ma matëg wób, séd hä rababoo däk.

³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hä:

—Tah'ŷŷb ŷ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii äã bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kän. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Báp paa Jesus bag'ëed kän karaj'aa takëen hä. Dooh ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë äã mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajöng tah'ŷŷb karahi gó. Dooh rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajöng do hyb n'aa tah'ŷŷb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hä:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hë tadadäg däk ta hatsë pooj jé tado nyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hóm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyy. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tëeg sëh hahöng do rahapäh. Tah'ŷŷb kejä ta jó. Pawóp na-ãäj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mana tah'ŷŷb bë mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kän karahi. Hajöng tah'ŷŷb hew'äp do ta gó. 153 tah'ŷŷb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, bë awëeh —näng mäh.

H'yyb e'ŷŷm “Jaa òm?” rawén neaanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hä.

¹³ Ti m' Jesus bado däk pāw, tah'ŷŷb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hä. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hä, taganä wät do jawén paa bä.

* **21:1** Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hë ta häd.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁵ Rabahaja dāk bā rawēh doo, Jesus ky hadoo mā Simaw Peed hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ỹ rakamahān do bahānh ỹ makamahān? —nāng mäh.

—Ỹỹ —nāng mā Peed. —Mahapäh né hē õm ỹ gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāã masāh ỹ b'éé taah hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beaanh ta hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né makamahān? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ỹỹ —nāng mäh. —Mahapäh né hē õm ỹ gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāã masāh ỹ b'éé hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né magen'aak? —nāng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mā tamawoob nuu me, “Ỹ makamahān?” tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahõnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē õm ỹ gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāã masāh ỹ b'éé hedo padëek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Mapapunh nā bā mabeheh'yyh, mabaheh'ũũm mah'yyb dāng doo hēnh. Mawah'ëë dāk bā kā, madajoom da a mooh, õm da ramaw'yyd dāk, makanarēn hēnh õm da ramahũũm —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hā P'op Hagä Do kawehëë dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Hamäh, jawén ỹ ahõm —nāng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahān do panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Dawë hā Jesus sii Peed bawät bā kā, ta jawén p'aa hēnh tabegāã wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahān do sa

jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tā n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahā dāk Jesus hā, “Jaa ti õm haëenh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bā, tabeaanh mā Jesus hā:

—H'ëëd hado da ër jawén hana do hā? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ karēn bā paawä tanadajëb bā, p'aa hēnh hỹ pong jé naa ỹ bahyng bā kā, hëd n'aa ti a hā? Ỹ karēn ti õm hëp ỹ hata had'yyt hē —nāng mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, ra-her'ood hõm kån Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bā. Dooh tii d' Jesus edo bā. Jāãm hē hahỹ da Jesus kyyh: “Ỹ karēn bā paawä tanadajëb bā, p'aa hēnh hỹ pong jé naa ỹ bahyng bā kā, hëd n'aa ti a hā”, nāng paa m' Jesus ta hā.

²⁴ Ỹ né hē ti ta ti ta ma matëg. Ỹ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. Ỹ né hē hahỹ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ỹ bahapäh, te hub né hē sahõnh hē ta ky n'aa ỹ erii wät doo.

²⁵ Hajõng Jesus moo wäd wät do ỹ nerii wät doo. Hā ỹỹ, ji erii bā paawä sahõnh hē, dooh paawä badäk hahỹ tahaja wäd bā ta tyw n'aa, ji erii bā sahõnh hē. Jāãm hē kā.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ÿ ma erih. Pooj jé ÿ erii wät doo gó, ÿ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ÿ erii wät, pooj jé ÿ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. 40 m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bẽ ayyw dó. T'ĩ hẽnh da bẽ gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bẽ hã ÿ her'oot do paah. ⁵ Hahỹỹ né hẽ ti ÿ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Doo ta äh hajõõ bã, bẽ hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bẽ h'yyb tym gó, bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraéw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Doo bẽ panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Doo ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajëe suun bã bẽ h'yyb tym gó, tii bã da bẽ h'yyb tym hejoonh, kẽh ÿ n'aa bẽ

baher'oot hyb n'aa. Kẽh ÿ n'aa bẽ her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ããts hẽ da bẽ baher'oot kẽh ÿ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëek. Wẽ puh ejën wät mã rawén nahapëe wäd kãn. ¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasëek doo, nanyyw hẽ m' rakasee pawóp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bẽ bab'ëeh, wẽ hã bẽ baheg'ããs, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hẽ Jesus bẽ mahang hawät doo, hỹ pong jé hasëek doo, ti né hẽ da paa me hahyng. Bẽ hapäh do hadoo tabasëek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hẽnh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waëe joom oriib banäng doo bã naa, rababaajnä Jerusarënh panang hẽnh. Dawëe nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'oooh do Saab hã, ti pénh mã tii.

¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajëe p'ëe mã ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hẽnh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Mawew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahõnh hẽ ta ti rakahet'aa, Jesus wakãan, Marija (Jesus yñn), yñj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsëe hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mã ti kata pad'ëek doo.) Ti m' Peed bas'ëeg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ maa newë kẽh yñ, wakãan haa —nãng mãh. —P'ooj ub ër wahë makũ Dawi häd nãng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot Judas Ikarijot makũ ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso

* **1:1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

däk do metëe n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Äã see paa né tii, äã kanatëe paah. ¹⁸ (Jesus maji sa moo gó tan'oo däk do sãm n'aa me tamets'ëe hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëe hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mä taganabãh hõm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. ¹⁹ Ti m' sahõnh hë Jerusarënh buuj raky n'aa napãh bã m', ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëenh Akaredãm) —näng mä Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëe wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii däk hahÿÿ da:

“Taw'ääts hë ta see ta jawén buuj”,‡ näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh taher'oot do Saaw-Mo hã.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër esoos hapãh do seeh, Jesus Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó äã mahang, tabasëek jawén paa bã hapãh doo. Ti né hë da äã ky hata. Äã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganã wät do tadajëp jawén paa bã ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hã.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hë ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe:

—Jesus, baad mah'yyb hapãh äã sahõnh hë —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejũ do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas makũ mamejũ do see tado wäd bã. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hënh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

²⁶ Ti m' pä taah hã raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aa adëe hyng tũ. Ti m' rabaheg'ääs. Matsijas häd mä ta hã. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kãn p'aa hënh Jesus mejũ doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hã m' sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hã. ² Ti m' nyyw hë, hÿ pong jé naa ky ganã däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hë m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapãh, tëeg hõõ hadoo mä tabehũm sa hã. ⁴ Ti m' sahõnh hë kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahũm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hã, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarënh panang bã Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa bã naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napãh bã m', séd hã m' rakata padëek. Ramaa napãh Jesus hã h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hë häj n'aa s'ee hënh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahõnh hë her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hë ër kyyh rer'ood bã? Èr maa napãh rer'oot do ër kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Èr mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Mediija häj n'aa bã naa, Mesopotãm babuj n'aa, Judah häj n'aa bã naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bã naa, Pam-Pirija häj n'aa bã naa, Esit häj n'aa bã naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bã naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hë panang Roma häd näng doo bã naa ta wób. ¹¹ (Èr mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dëeg hã, Keret häd näng doo bã naa ta wób. Arab häj n'aa

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

babuuj ta wób. Èr sahõnh hē èr maa napäh èr kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

12 Ti m' sahõnh hē rah'yyb manepëe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

13 Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

14 Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas'ëeg gëet. Ti m' kata pad'ëek do sa hä tabaheer'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ãäj hē, baad bë maa newë bë ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n'aa —näng mäh.

15 —Ha'oom doo, bë ed'oo hahÿ ajyy. Dooh raom bä. Bãp paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hē bãp paah. 16 Hahÿ bë hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

17 “Sahõnh hē tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahõnh hē badäk hahÿ haw'ãäts hē habong do sa hä. Bë taah, bë toog na-ãäj hē raheer'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahëew sa hä.

Wahëh s'ëeh enäh da.

18 Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ãäj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raheer'oot da.

19 Wë hä ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metëeh da.

Majyyw, tëeg hõoh, atsyg na-ãäj hē ÿ metëeh da.

20 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hē, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hē da, gabarëeh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa etsëe doo,

wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä.”*

22 Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Isaraéw buuj, bë maa newë hahÿÿh —näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hē ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hē tii. 23 Ti né hē Jesus ran'oo däk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hē. Ti né hē Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejüü repëem däk.

24 Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa ketsëe bä Jesus hä. 25 Hahÿÿ da èr wahë makü Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ÿÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapäh had'yyt hē, pój ÿÿ jé tabahöm. Hup ÿÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh ÿ h'yyb eÿÿm bä.

26-27 Ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, ti hyb n'aa ÿ ma ejäm ÿ tsebé do hyb n'aa. Dooh kamak ÿ n'aa meréd bä ÿ radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hē a wë moo wät do ta kamag n'aa karejä bä.

Ti hyb n'aa, dooh ÿ eÿÿm bä ÿ dajëb né paawä.

28 Hä ÿ mametëeh ta tyw n'aa hÿ pong jé hahöm doo,

ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp ÿ tsebé a matym gó man'oo bä”,† näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

29 Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Wyt ta maab hē ti ÿ her'oot do bë hä. Èr wahë makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hē ti anäng nä èr panang bä ta kamag n'aa paa hood. 30 Noo ese ti Dawi maküüh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hē ta ky n'aa taheer'ood bä. Tahapäh né hē ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hä.

* 2:21 Jowéw 2.28-32 † 2:28 Saaw-Mo 16.8-11

Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hä, Dawi panaa see er wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bä ganä wät do ky n'aa. Dooch P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooch ta kamag n'aa karejä bä, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bë hä ÿ her'oot doo, ti né hë P'op Hagä Do an'oo bä edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa bä, äã sahõnh hë äã bahapäh, ta ky n'aa äã wén maher'oot. ³³ Hÿ pong jé tabasëëk P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasooch P'op Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hä, er hä taky n'aa enooh do paah. Ti né hë hÿÿ kä tanoo do äã hä kä. Ti né hë ti bë maa newëë doo, babä bë hapäh doo. ³⁴ Dooch Dawi makü hÿ pong jé hasëëk do tado bä. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahëh ÿÿ hä P'op Hagä Do ky hadoo: ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa. ³⁵ Tii bä kä da a majÿ da ÿ nes'ëëm, òm da raky daheeh ÿ an'oo bä.’”†

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hä P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kån sa hä:

—Isaraéw buuj, wakån haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hë baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëëm däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mä Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hä:

—Wakån haa, —nak mäh —nyy da er bad'oo hÿÿ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo

da ta Sahee bë hä —näng mäh. ³⁹ —Bë hä, bë panaa hä, ta wób hä na-ääj hë dawëë habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hë tanaëënh do sa hä taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëëk do sa hä.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hä. Tak'ëp tabetsëë sa hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëëb, ky nes'aa do sa nemuun bë P'op Hagä Do narejäã hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mä Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kån mä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hä. Kata däk doo kä ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw.

⁴² Baad mä rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëëk do hä. Séd hä had'yyt hë rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hä raky n'aa etsëë. Raganebäh hõm pãw, sahõnh hë rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajök do rameuuj bong mä Jesus mejüü do rametëëk doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hë rapehuunh mäh.

⁴⁴ Séd hä rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë sa ma sa hä né hë rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëëm sa ma sa wë hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mä sahõnh hä, wë bedoh do sa hä. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hë. Sa tób yt hä séd hä sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebë do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa raheer'oot. Sahõnh hë ta wób ragen'aak Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bä ta hä h'yy ka'eeh do kahüüm magyys hë.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bä, Peed Jowãw daheeh rabah'üüm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, P'op Hagä Do hä Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bä aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hä d' né hë takenäng noo gó. Ta noo “Hanãm Doo” ramaneëënh doo

bä tabahäng. T'ĩ hēnh ramana had'yyt hē, dajēer tabetsēē hyb n'aa hejēng do sa hã. ³ Ti m' tabahapäh bä Peed Jowāw daheeh hajēē p'ēē doo, tetsēē mä sa hã. ⁴ Ti m' rabaheg'ãās ta hã, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegãã ãã wē —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo ted'oo dajēer ta hã. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Dooch wē ŷ hanäng pé k'ãäts tēg gabarēeh doo, hewak do na-ãāj hē. Wē ŷ hanäng do ŷ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷ Tii bä m' Peed moo ej'ooj sēek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sēek. Ti m' nayyw hē ta tsyym bahub däk. ⁸ Tabas'ēēg gēēt bä getsēg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajēē suun kãn mä sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsēk mä tawäd bä. P'op Hagä Do m' taj'aa etsēē wät. ⁹ Ti m' sahōnh hē rabahapäh bä hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsēē däk bä, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ēr hep'ēeh doo, tób noo bä “Hanäm Do” häd näng doo bä hahäng doo, dajēer hetsē doo —näk mä sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mä hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kä aj'yy hawäd däk doo, dooch m' teréd bä Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahōnh hē t'ĩ hēnh rawaj'aa padēek, raheg'ãās hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bä rabab'ēeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ēeh bä m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hã:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ēēd hyb n'aa bē meuunh? H'ēēd hyb n'aa ãã wē bē baheg'ãās? ãã ky gabuuj bē ed'oo, baad P'op Hagä Do hã ãã h'yy kasadä do hyb n'aa bē ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ēp Jesus kawehēē däk hyb n'aa. Ti né hē bē an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajēp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hōm tabahōm, bē ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bē h'yy kawareem baad had'op do wē, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do wē. Bē mejūū Pirato beréd

hōm ta da hadoo do dahej'ēep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bē daj'ēep paa ji hed'ēep doo. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hēnh. ãã sahōnh hē, baad ub ãã bahapäh ta tii, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahŷ aj'yy bē hep'ēeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hē tawén has'oo däk, baad ub bē bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hã.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Wakān haa —näng mäh. —ŷ hapäh, dooch bē h'yy ganyy bä, bē wahē n'aa na-ãāj hē, tii da bē bad'oo do paa Jesus bē rejãã noo gó. ¹⁸ Tii da né hē takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahōnh hē ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hã. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajēb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bē t'yyd kamehĩn bē bad'oo do hã. Bē h'yy kawareem, P'op Hagä Do hã bē h'yy ka'eeh, nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bē hyb n'aa tasēm do P'op Hagä Do mejūū hyb n'aa bē mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

—Hŷ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahōnh hē P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hē p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēew bong do rahe'oot do hã. ²² Hahŷŷ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hã: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ŷ hadoo doo da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bē h'yy kaha'eeh do an'oo bä bē mahang ganyyh da. Bē ky dahé da ta kyyh tahe'oot doo. ²³ Jé ta hã ky nadaheeh doo, dooch né hē P'op Hagä Do gado wäd bä ta karapee mahang”,* näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuéw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ãāj hē Samuéw jawén her'oot doo, rahe'oot paah, da hē ēr mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bē né hē ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bē né hē ti gadoo do pan'aa

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

ër wahë makû sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa ër wahë makû Abaraãm hä: “Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kän:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bä, pooj jé tamejüü bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyng n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Saduséw häd enäh do na-ããj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bä hajök do mahang. ² Tii kä m', han'aa do tak'ëp mä rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tüüh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahüüm magyys hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Jerusarënh bä rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowãw, Aresãn, ajyy wób na-ããj hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëeh Peed Jowãw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reaanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso däk? —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mä Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ããs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mäh ⁹ —ãã

bë eanh nahëë näng do hä baad ãã moo bok do ky n'aa. Bë karën mä bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub bë hä, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hë Isaraéw buuj na-ããj hë: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëem däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bä ganä wät do hejój gó né hë tabahas'oo däk hahÿ aj'yy bë mahang hag'ëed däk doo —näng mäh. ¹¹ —Jesus né hë ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo —näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä.†

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Jããm hë Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wë ji basëek hyb n'aa. Dooch ta see pé badäk hahÿ haw'ããts hë ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahë n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowãw daheeh raheer'oot rabahapäh bä, dooch né paawä tak'ëp rama kamet'ëeg bä, ky n'aa netsä né paawä. Peed raheer'oot do hä, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh.

¹⁴ Sa mahang né hë aj'yy has'oo däk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hë, ti hyb n'aa dooch sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahë n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ër bad'oo sa hä? Sahõnh hë Jerusarënh buuj raheen n'aa enä hahÿ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bä ër ky n'aa jejën bä —näk mäh. ¹⁷ —Taw'ããts hë ër meduuk sa hä, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hä Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb n'aa —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hë rakaner'ood bä.

¹⁸ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hënh. Ti m', tak'ëp ramejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

† **3:25** Jesus né hë ti Abaraãm panaa see, taky däng doo. ‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4 * **4:2** Saduséw sa hä ji dajëp jawén paa bä, dooch ji ganä wäd bä p'aa hënh. † **4:11** Saaw-Mo 118.22 hä takerii däk tii, Peed ky däng doo.

—Bë daaj hë bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejüü do hä ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hä ää ky daheeh? ²⁰ Dooch ää haja bä ää ky n'aa eréd bä ää her'oot do ää maa napäh do hä, ää hapäh do hä —näk mä Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hënh rage'yÿm sa hä. Rage'yÿm jawén paa bä m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Dooch rahapëë bä nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejää hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo däk do hyb n'aa. ²² Aj'yy has'oo däk doo, 40 bahānh däg ta baab n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsë do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bä kã m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hä sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bä m', séd hä m' raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ääj hë. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hä, Dawi, ää wahë makü kyy hä, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿÿ haw'ääts hë habong doo,

Judah buuj nadoo doo, rakawajääñ?
H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, ta hä raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿÿ haw'ääts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hä,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë,
Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ääj hë,
rakamaj'ÿÿ hyb n'aa.”†

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. —Babä panang bä, ää wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo

do sii, Isaraéw buuj sii na-ääj hë rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëew däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hë ää rage'yÿm doo. A karom né hë ääh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ää hä a hejój, nahëë enäh do ää baheso hyb n'aa, ää pehuunh hyb n'aa, ää moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajus wät mä k'ääts. Tii bä kã m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hë sa hä tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿÿm doo me rabaher'ood kãñ P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëek do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yym ta wób sa hä. Dooch sa mab hë sa ma tado bä, sahõnh hë sa ma hadoo. ³³ Tii kã m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raheer'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hä, baad tabahag'ääs sa hä. ³⁴ Dooch kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ääj hë, resëem hõm mä tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejüü do sa wë, rabets'ëë hõm hyb n'aa wë bedoh do sa hä.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿÿh

† 4:26 Saaw-Mo 2.1-2

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ȳym Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ããj hẽ tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ȳym daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejũũ do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahũũm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hä rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hẽ paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hẽ paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hẽ a hä rep'aak do mets'ëe däk maken'ooh? Dooch ãã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hä.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tũũ, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hẽ raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeỹm bong mä tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hẽ denaa hẽ Ananijas makũ ȳym bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooch m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hä:

—Baad maher'ood hä ȳy —näng mäh. —Jããm né hẽ hahỹ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—Ȳy. Ti né hẽ ta sãm —näng mä ȳynh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Õm da ramahũũm hỹy kä —näng mä Peed Sapira hä.

¹⁰ Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew hedoo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makũ pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ããj hẽ rajeỹm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëe esog hõm do panyyg n'aa hahỹh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do

ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hä, Saromãw häd näng doo bä. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ȳym do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hẽ m' ajyy, ȳyj, Jesus hä h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëe enäh do ramena tyw n'aa hahãd hä. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bä, ta wób sa hä ta maëts badãng hyb n'aa. ¹⁶ Hajõk panang Jerusarënh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramena nahëe enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ëek do na-ããj hẽ. Ti m' sahõnh hẽ rabaheso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahë n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, Satusëw häd enäh do ta sii habong do na-ããj hẽ rah'yy kajewëets kãn Jesus mejũũ do sa wë. ¹⁸ Ti m' rameso padëek, ti m' ragadahew'ëes doo gó m' radewäts b'ëeh. ¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ããs tanoo gasëets nyyh mä Jesus mejũũ doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. T'ĩ hënh bë her'ood hajõk do sa hä hahỹ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nãm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahõnh hẽ bë her'ood sa hä —näng mä ããs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hõm bä kä rabahõm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, ããs mejũũ doo da sa hä. Ti m' radu doo rama metëek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, ta sii habong doo, ranaëenh sahõnh hẽ Isaraëw buuj sa wahë n'aa, séd hä rakata padëek hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa wahë n'aa ramaneëenh Sinedirijo. Tii bä m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewäts b'ëeh do paa bä. ²² Ti m' warahén rakaja hõm bä t'ĩ hënh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bä, baad tanoo katsë. Ta noo bä warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëets hõm bä, dooh ta gó hab'ëeh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napäh bä m' tii, h'yyb manepëë boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii eh? —näk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewäts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Hajök do hã rama metëek —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hõm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejä bä. Rajeÿÿm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ëe doo. Pä me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejä bä paawä. ²⁷ Ti m' rakaja hõm bä, ramenaa Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oohh bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do beanh hyb n'aa sa hã. Ti m' ta ti ky hadoo sa hã:

²⁸ —Tak'ëp bë ää mejüü paa ää ky n'aa jaw'yyk doo me, bë ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hë da bë her'ood”, näk paa ää kyyh bë hã. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hã bë met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Ää daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Ää hã bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti ää ky daheeh. Dooh tahaja bä ajyy sa kyyh ää ky dahé bä, ää hã ramejüü do baad tanu nadëe bä P'op Hagä Do mejüü do hã —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hã.

³¹ P'op Hagä Do wehëe däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh ta sii sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² Ää sahõnh hë

ää bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hë tahapäh sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajään. Rakarën mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëeg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bë maa newë keh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hã —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kän. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajëp bä, ahëej jëng sahõnh hë.

³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë radajëeb kän. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bë hã: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hã —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hã bë kamaj'ii —näng mä Gamarijéw kyyh sa hã.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hë, 12 hedoo do ramenaa, ti m' ramejüü rabaheyyh. Ti m' ramejüü mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejüü do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabaheyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sa tób hënh na-ääj hë raheer'oot ta äh hã had'yyt hë, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsēh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —nãk mã sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padēek sēd hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagä Do kyyh ãã metēek doo, sa waa ãã betsēeh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakān haa, ãã karēn bē esoos bē mahang ajyy bē hep'ēeh do h'yy genāh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsēeh hyb n'aa sa waa.

⁴ ãã né hē, ãã ky n'aa etsēē, P'op Hagä Do sii ãã ber'oot. ãã né hē ãã ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mã sa hã raheer'oot doo. Tii bã m' rasēm mã Es-Tew häd nāng doo. Tak'ēp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mã tii. Hahỹỹ d' mã rasēm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. ãn-Tijoka panang häd nāng doo hēnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé dāk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasēm jawén paa bã, ramehũũm kãn mã Jesus mejũũ do sa wē. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsēē sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hē Jerusarēnh bã takah'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób rah'yy kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁸ Ti m', baad mã P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd nāng do h'yyb gó. Baad mã P'op

Hagä Do ky n'aa edēng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa nāng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hē sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresān-Dirija panang buuj wób, Siris hãj n'aa buuj wób, Asija hãj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mã raky hũũm paawä, dooh m' rahaja bã. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹỹ da bē her'ood —nãk mãh. —“ãã maa napāh Mosees, P'op Hagä Do na-ããj hē Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —nãk mã sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj hē rakawajããn Es-Tew wē ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso dāk, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, sa wahē n'aa wē. ¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahē n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooch hahỹỹ aj'yy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hē —nãk mãh. ¹⁴ —ãã maa napāh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahãj jēng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metēek do Jesus ahỹỹd hõm da, tanooh —nãk mã noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩĩ hēnh hat'oonh doo, baad mã raty padēek Es-Tew wē. Ta mamets, ããs mamets hado dāk mã sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hē ta ti raheer'oot do a ky n'aa? —nāng mãh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakān haa, yp ŷ hyb n'aa hed'oo doo, bē maa newē keh ŷŷ —nāng mäh. —P'op Hagä Doo, sahōnh hē sa bahānh hadoo doo, kas'ee wāt ēr wahē makū Abaraām hā, Mesopotām hād nāng doo hāj n'aa bā Abaraām bawāt nā bā, Arān panang hēnh takahŷŷd gā do pooj jé. ³ Hahŷŷ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hā: “Maberéd däg mabawāt do paah, a wakāān, a yb tób paah. Ahōm da hēej s'ee hēnh, ōm ŷ metēeh hēnh”,* nāng mā P'op Hagä Do ta hā. ⁴ Ti m' taberéd dāk Kaw-Dew sa hāj n'aa, Mesopotām hād nāng doo, ti m' tabahōm Arān panang hād nāng doo hēnh. Ta yb dajēp do jawén paa bā, P'op Hagä Do manaa wawēē hē ēr babong do hāj n'aa bā. ⁵ Dooch P'op Hagä Do an'oos pé ta hā, hēej uuh hadoo pé paawā, taky n'aa enooh né hē paawā hahŷ hēej ta panaa pan'aa sa hāj n'aa pan'aa, Abaraām dajēp jawén paa bā. Tii d' taky n'aa enooh ta hā, dooh nā né paawā Abaraām t'aah nyy nā bā ti noo gó. ⁶ Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyyh ta hā: “Sa hāj n'aa nadoo hēnh da a panaa rababok da. Tak'ēp da ramejūū sa hā 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hē da ramoo bok da t'ī hēnh. Rarahejāā da t'ī hēnh a panaa. ⁷ ŷ abaanh da ta sām ta tii d' moo hed'oo do sa hā. ŷ rahejāā da. Ti jawén paa bā, tii b' naa a panaa rababaaj nā bā wawēē hē. Babā ŷ rahyb n'aa jew'yyk da”,† nāng mā P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā —nāng mā Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti m' Abaraām P'op Hagä Do mejūū sa taah ramasuuj noo byyh ehōk, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraām t'aah, Isak hād nāng doo, ⁸ tabado dāk bā ta āh, Abaraām masuuj noo byyh hōg hōm. Tii d' né hē kā Isak Jakóh yb. Jakóh kā, ta hād see Isaraéw, ¹² hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hē Jakóh taah, ēr wahē makūūh, rahyb n'aa jewēs do sa hŷŷj Joséh. Ti hyb n'aa rabesēem hōm Esit hāj n'aa hēnh, ta si n'aa hē tamoo wāt hyb n'aa t'ī hēnh. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do hagāā had'yyt hē Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ēep sahōnh hē nesaa do mahānh. Tah'yy

gan'yyh. Baad Esit hāj n'aa wahē n'aa, Paraóh ramaneēēnh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bā kā sahōnh hē Esit hāj n'aa hagā n'aa, ta tób hagā n'aa na-āāj hē tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawād kān Esit hāj n'aa bā, Kanaāh hāj n'aa bā na-āāj hē. Sahōnh hē m' rabahoop sah. Dooch m' ēr wahē makū sa waa rawyyd bā. ¹² Tii bā kā, Jakóh ky n'aa napāh bā joom s'ēēb Esit bā hanāng doo, tamejūū ēr wahē makū t'ī hēnh sa waa rabetsēē hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hēnh t'ī hēnh rabahōm bā kā sa waa hets'ēē doo, Joséh baher'ood kān sa hā sa hŷŷj né hē. Tii bā Paraóh na-āāj hē heen n'aa nyy dāk Joséh wakāān hā, Joséh yb hā. ¹⁴ Tii bā kā m', Joséh mejūū ramanaa ta yb, ta wakāān had'yyt hē Esit hēnh. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahŷŷd j'eenh Esit bā. T'ī hēnh tadajēb kān. Tii b' né paa m' ēr wahē makū radejēb kān. ¹⁶ Sa kamag paa ramahūūm p'aa hēnh Sikēm panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bā Amoor taah sa hā Abaraām ets'ēē hōm do paa radaboo jēng sa kamag n'aa —nāng mā Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tabedaa dāk bā kā Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ēp ēr wahē makū panaa rakaood bong Esit hāj n'aa bā. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit hāj n'aa wahē n'aa see tadu doo tabag'āās doo. Dooch m' ta ti ky n'aa napēē bā Joséh makūūh. ¹⁹ Ta ti sa wahē n'aa tawedii ēr wahēh makūūh, tarejāā na-āāj hē. Tamejūū sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejēp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenāng Mosees hād nāng doo. Anām ti karapee. Ta yb, ta ŷŷn rawā wāt, rejēn sa tób bā tamawoob hē kamarab. ²¹ Ranahaja wād bā rejēn doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bā kā, Paraóh toog rabawyyd kān, taw'ēēh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bā. ²² Sahōnh hē Esit buuj rahajaa do rama metēek ta hā. Tak'ēp tii bā kā tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hā, tamoo wāt do hā. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dāk bā, takarēn tabahēg'āās ta wakāān, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bā, tahapāh ta wakāān

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

see Esit buuj see rejãã. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakããn raheen n'aa enãh P'op Hagã Do ti mejũũ tabed'ëep sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genã bã. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapãh pawóp hẽ Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karẽn paawã dooh ti d' radoo bã. “Wakããn haa”, nãng, “bẽ wakããn had'yyt hẽ. H'ëed hyb n'aa bẽ kamaj'ĩĩ?”, nãng. ²⁷ Ta see rejãã do aũũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ãã wahẽ n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ Ý makarẽn manaboh jat Esit buuj tsém hẽ manaboh jat doo da?”, † nãng mãh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napãh bã, kejën hõm Midijãn hãj n'aa hẽnh. T'ĩĩ hẽnh tabag'ëed dæg kãn ta wakããn nadoo do sa mahang. T'ĩĩ hẽnh takat'ëe dæk. Pawóp hẽ ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagã Do ããs kasee Mosees hã tëeg hõõ gó, b'aa tũũ nu dæg is do kadoo doo gó naa. Banawãng bã, waëë Sinaih hãd nãng do nedaa bã tii. ³¹ B'aa kado né paawã, dooh m' taooj jëe bã Mosees bahapãh bã, tahyb n'aa meuunh mãh. T'ĩĩ hẽnh tabahõm bã, p'eets hẽ tabahëg'ããs hyb n'aa, tamaa napãh mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² “Ý né hẽ P'op Hagã Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. Ý né hẽ P'op Hagã Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”, § nãng mãh. Mosees kajajãn wät mã tak'ëp tabeyým wät do hyb n'aa. Dooh tahegãã bã t'ĩĩ hẽnh, eýým wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagã Do ky hadoo ta hã: “Makabo nã a tsyym suun, majó geët do k'ããts ma ý hadoo do hyb n'aa, tsyt hẽ takasëew dæk ti wë ýý. ³⁴ Ý hapãh né hẽ ny hadoo karapé haa rarejãã do Esit hãj n'aa bã. Ý maa napãh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hỹ pong jé naa ý bahyng ý bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hẽnh õm ý mejũũ, karapé haa t'ĩĩ hẽnh naa mabasog nyyh hyb n'aa”, ** nãng mã P'op Hagã Do

kyyh Mosees hã, nãng mã Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Ti né hẽ ti Mosees ta wakããn raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo ãã wahẽ n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, nãk paa sa kyyh ta hã. ããs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagã Do mejũũ sa wahẽ n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakããn tabed'ëep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hẽ Mosees ër wahẽ makũ manyyh do Esit hãj n'aa bã naa. Tapahu-unh paa m', hyb n'aa meuj n'aa nãng do tametëeh Esit bã, akajar Hahiin Do hãd nãng doo bã, tabanawãng bã na-ããj hẽ 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hẽ ti Mosees hahỹý da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: “P'op Hagã Do ky n'aa rod ý hadoo do P'op Hagã Do an'oo bã bẽ mahang ganyyh da.” †† ³⁸ Ti né hẽ ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawãng bã rakata padëek noo gó, waëë Sinaih hãd nãng doo bã ããs her'oot do gadoo doo. Ti né hẽ ti ër wahẽ makũ sa mahang hawäd wät doo. Ti né hẽ gadoo do paa P'op Hagã Do kyyh ji edëb had'yyt hẽ hanoo doo, ër wahẽ makũ sa hã tama metëek hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ër wahẽ makũ raky dahé bã Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mã Mosees. Rakarẽn mã rababaaj hõm p'aa hẽnh Esit hẽnh. ⁴⁰ Ti m' ta hỹýj hã, Arãw hãd nãng do hã ramejũũ: “Mamoo wäd ër h'yy kaha'eeh do pan'aa, ër pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bã h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hã, Esit hãj n'aa bã naa ër manyyh doo”, †† nãk mã sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masããh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hã P'op Hagã Do wén kanã dæk sa mahãnh. Tanoo mã wë hã habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hẽ takerii dæk P'op Hagã Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã:

“Isaraéw buuj,

hã ý g'eeh ti bẽ banoo ta ti bẽ ejuu doo

† 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15 †† 7:40 Esodo 32.1

40 ta baab banawäng hēnh bë babok noo gó?

43 Hã ÿ nado ti bë banoo.

Bë kabarii Morók häd näng do tób n'aa its ti bë mahang bë manaa doo.

Kabarii Repã häd näng do sagõõh n'aa hã bë h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hē kabarii bë mo haj'aa, sa hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bë ÿ ah'eed n'yyh da bë häj n'aa bã naa.

Bë ÿ mejũũ da Babirõn panang bahãnh.”§§

Tii da né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —näng mä Es-Tew kyyh.

44 Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Tabanawäng bã ër wahë makũ rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramahũũm mä sa sii. P'op Hagä Do mejũũ doo da Mosees hã, P'op Hagä Do metëeh do hadoo ta hã waëe hã, tii d' né paa ratama. 45 Josuwéh sa wahë n'aa tabahadoo noo gó, ër wahë makũ ramanaa sa sii ta ti tób hahÿ häj n'aa bã. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta wób sa häj n'aa, P'op Hagä Do habëe n'yyh do sa häj n'aa. Tii bã kã, ta ti tób ër häj n'aa bã aso had'yyt hē. Asooh nä paa m' na-ããj hē Dawi ër wahë makũ sa wahë n'aa tabahadoo noo gó.

46 Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsëe mä P'op Hagä Do hã, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëeb tatamaa sooh hyb n'aa. 47 Tii d' Dawi karën né paawä, ta t'aah Saromãw häd näng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. 48 Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hē Sa Bahãnh Hadoo Do agëe bã tób ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hē ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

49 “Wë, ÿ bag'ããs do tyng.

Badäk hahÿ hëej, tsym ÿ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,

ny hadoo pé tóp ÿ pan'aa ti bë karën ti bë tamaa sooh doo?

Ny yt hã bë ed'oo ÿ kameh'ããk?

50 Ý né hē sahõnh hē mo haj'aa näng doo”,*** näng mä P'op Hagä Do kyyh, näng mä Es-Tew.

51 Ti m' Es-Tew ky hado kãn Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũũm bëeh! Ganah'ood bë hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapäh do hadoo bëeh. Bë wahë makũ hadoo né bëeh. P'op Hagä Do Sahee hã bë kamaj'ũ, bë wahë makũ rabad'oo do paa hadoo né hē. 52 Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makũ rarejãã. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makũ radej'ëep paah. Hÿÿ kã, Baad Had'op Do kajaa bã kã, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëeb kãn. 53 Æãs an'oo däg né paawä bë hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahé bã —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã.

54 Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bã m', tak'ëp mä rah'yy gaëej bong. Kawaj'ããn bong mä ta wë. 55 Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũũm. Ti m' wë hã tabahëg'ããs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hēnh, takaweh'ëeh doo bã. 56 Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãã! —näng mäh. —Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Ajyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ããj hē, P'op Hagä Do hub hēnh —näng mäh.

57 Ti m' sa nabuuj ragetsëe padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. 58 Ti m' Es-Tew rabado nyh panang bã naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hã padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hã. Ajyy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enãm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

59 Ti m' rabakut bã, Es-Tew ky n'aa etsëe mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kån.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejää do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'yym 12 hedoo do Jesus mejüü doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabahëg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahõm kån panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ii hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageënh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebé.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ääj

hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũüt. ¹² Pirip kajaa bä kä, ta her'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ääj hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ÿÿj na-ääj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ääj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kån Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hõm bä t'ii hënh, raky n'aa etsëe Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooch nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe suun kån mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hä dajëer, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë paawä õm a dajëer daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hä P'op Hagä Do anoo do makarën metsëe do hyb n'aa dajëer me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä. Tii bä da apäh õm tat'yyd mehÿÿn, tii bä da apäh

nesaa do mahyb n'aa newëe do tado hõm.
²³ ÿ hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Õm h'yy gaëenh mah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. Nesaa do õm tah'yyb mahüüm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karën paawä bë ky n'aa ets'ëe hëp ÿ n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hã ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raheer'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed Jowäw daheeh rababaaj hõm kån Jerusarënh hënh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hõm me, ranu kejak doo bä, raheer'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop häj n'aa buuj hã Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kån mä Pirip hã. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahõm banawäng do tyw n'aa me Gasa hënh hahyng do Jerusarënh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahõm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hã, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahë n'aa ÿÿnh, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahë n'aa dajëer hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarënh hënh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahõm nä ta wë —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hã, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hã:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooch metëek pé hã ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.

* **8:33** Isajas 53.7-8

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekäã bä.

Ti hadoo tii. Dooch ter'ood bä.

³³ Rarejäã, rej'ees ta ky n'aa.

Sahõnh hë tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hã.

Dooch P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hã.

Dooch da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hã:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hë ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo taheer'oot do taner'oot do hã, P'op Hagä Do kyyh see hã, sahõnh hë Jesus panyyg hanäm do ky n'aa.

³⁶ Ti m' ratabës bä naëng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —näng mäh. —Tahajaa ÿ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hë Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëej bëej kån tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kån. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahüüm kån. Dooch aj'yy hapëe wäd bä. Ahõm kån mä tahahõm hënh. Tsebë mä tahõm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahõm kån Sesareja hënh. Tamahõm me m' taheer'oot Jesus panyyg hanäm do sahõnh hë panang bä.

9

Saw-Ru hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó né hë Saw-Ru h'yy kaneréd tahehõ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hã ² tetsëe rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahõm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hënh. T'ii hënh takarën paawä tametëeh kerih doo, tób P'op Hagä

Do panyyg rayd naherot do yt hã, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh. Takarën paawä tamanaa ajyy yÿj sii hë. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hã. ⁴ Tüü m' tabadëe jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hã her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa y marejãã?

⁵ —Jaa òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hë, Jesus marejãã doo —näng mäh. ⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahöm nä panang hënh. T'ïi hënh rabaher'oot a hã nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëe né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëet. Tahegãã paawä, dooh tahapëe wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hõm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahüüm kân Damas-Ko panang hënh. ⁹ T'ïi hënh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hë m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hã ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëet yÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahöm aj'yy Judas häd näng do tób hënh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëenh do hahäd hã ta tób basooh. T'ïi hënh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hënh naa. P'op Hagä Do hã taky n'aa et-sëe. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëe suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hënh tabahapëe däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hã.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh y n'aa, hajõng ta ky n'aa raher'oot hã yÿ. Sahõnh hë y ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a

hã h'yy ka'eeh do sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Wawëe hë tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahöm nä. Ahöm né hë t'ïi hënh. ÿ asëew däk panäk y n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh y n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, sa wahë n'aa sa hã, Isaraéw buuj sa hã na-ããj hë —näng mäh. ¹⁶ —ÿ metëeh da ta hã tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp y n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kân Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëe suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Saw-Ru, wakän y hado däk òm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hã kasee doo, ti né hë y tamejüü a wë y bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëe däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'yÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëe däg kân. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kân p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hë Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hã. ²¹ Sahõnh hë maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejãã do Jerusarënh bä. Ti né paa wawëe hë hana doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hë tii bä sa hã. Jesus né hë ti P'op

* **9:8** Tawén nahapëe wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëe bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hë, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ääj hë ta majiï ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kån.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hä. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hë. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hë sa hä, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kån Jerusarënh hënh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kån. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejä bä. Ti m' baad rah'yy kae kån, dooh rah'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hë panang Peed beg'ääs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahëhëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ääs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng doo bä habong doo. ³³ T'ii hënh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk — näng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hë Enejas bas'ëeg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ääj hë, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëeh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hë kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëe näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kån ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejüü pawóp hë aj'yy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' raka-jaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nayyw hë ää karën mabahõm Jopéh hënh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kån sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kån kamag hasooch hënh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëe mäh. Taheg'ääs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begäã däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kån mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hë Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajõk rah'yy kae kån mä Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed

kän hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masãäh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ïi hënh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hë ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ãäj hë P'op Hagä Do hä. Kóh-Nerijo heno mä dajëer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagä Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bä m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëe gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ääs ta wë hana doo. Hahÿÿ d' ääs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ääs ääs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ãäj hë kas'uut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejõ a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masãäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mä ääs kyyh ta hä.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bä kä m', Kóh-Nerijo naëenh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸ Ti m' ta her'oot sa hä sahõnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejüü Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejüü do rabe-daa däk bä Jopéh hënh, Peed basëek tób jó, basatë doo bä, taky n'aa etsëe hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m'

ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëes doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood päänh hadoo do bahyng tabagëet bä. Ta sasu hä ta hood päänh kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nyyw hë hÿ pong jé päänh hadoo do basëek p'aa hënh. ¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejüü do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bä. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kän Peed tagëe bä.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nä bä ta s'ëeh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy õm resoos —näng mäh. ²⁰ —As'ëeg g'ëed, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ÿ né hë mejüü a wë rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kän sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿ né hë bë eanh doo —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ää tamejüü —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëet do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejüü mä õm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hä maba-her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kän tób hënh, t'ïi hënh rabawëh, raba'ÿÿh hyb n'aa. Ti m' jati

pé Peed bahõm kån sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bã. T'ĩ hēnh Kóh-Nerijo, ta wakãån, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo ahyy häng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ēeh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejũũ tabas'ēeg gēet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ēeg g'ēed! —näng mäh. —Aj'yy ȳȳh. A da hadoo do né hē ȳȳh. P'op Hagä Do nado ȳ h̄ȳh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajēē suun mã tób gó. Ti m' hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē hapäh né hē, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooh tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajēē suun bã. Ti hadoo né hē, s'ēeh hadoo doo gó ȳ P'op Hagä Do metēek ȳ mananeēenh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ȳ ranaēej bã, ȳ gadoo ȳ rats'yyt doo. Nayyw hē ȳ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ēed hyb n'aa ȳ maneēenh —näng mã Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bã ȳ ky n'aa etsēē bã, tii bã pój ȳȳ jé takasee aj'yy. Gabarēeh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hã ȳȳ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hã maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-ããj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masããh byy s'ēeb tahem'aa do tób bã tabagä. Akajar nabyy me ta tób basoooh”, näng äãs kyyh hã ȳȳ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ȳ mejũũ õm ranaēenh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —näng mäh. —Sahõnh hē äã kata däk P'op Hagä Do matym gó, äã matakēē hyb n'aa P'op Hagä Do mejũũ do maher'oot do äã hã —näng mã Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kån ta her'oot do sa hã:

—Baad ȳ bahapäh h̄ȳȳ kã, sahõnh hē badäk hah̄ȳ haw'ããts hē hãj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagä Do gadoo —näng mã Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ky n'aa napäh P'op Hagä Do ta her'oot do äã hã, Isaraéw buuj sa hã: Jesus Kristo dajēp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majĩ ji do boo bã. Tahajaa ta najiis ji hado däg bã h̄ȳȳ kã. Sahõnh hē badäk hah̄ȳȳ hã habong do sa wahēh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus moo wäd wät do Judah hãj n'aa bã, Jowãw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bã Garirej hãj n'aa bã ji nu gemuun hõm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ããj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahũũm, P'op Hagä Do an'oo bã. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hē Dijab* rejãã doo. Sahõnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bē ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad äã bahapäh sahõnh hē Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa hãj n'aa bã, Jerusarēnh panang bã na-ããj hē. Ti hyb n'aa äã wén her'oot äã hapäh doo. Ta jawén kã rabepēem däk b'aa hã kajatsēk do hã, tadajēp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajēp jawén paa bã, tamawoob däg ta äh, taganã wät P'op Hagä Do an'oo bã. Ta jawén takas'ee kån äã hã P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴¹ Dooh sahõnh hē Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jããm hē äã hã takasee, äãh, P'op Hagä Do asēew bong doo, ta t'aah ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. Äã awēē bong, äã eēg bong Jesus sii taganã wät do jawén paa bã —näng mã Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Äã tamejũũ ta ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Äã tamejũũ äã maher'oot hyb n'aa, ti né hē ti sahõnh hē hedēp doo, dejēp do paa na-ããj hē sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴³ Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'ood wät paa ta ky n'aa. Hah̄ȳȳ da ra her'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do

* **10:38** Gereg kyy me ramaneēenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hë ta kyyh maa new'ëe do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo hewaap pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ër hä tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëe sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ääj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ääj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hä:

—Hëd n'aa mabajëe suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëe wät bä, ÿ ky n'aa etsëe bä, s'ëeh hadoo hä ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëet bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hä pään kamewyyt. ⁶ Baad ÿ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng ër ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ër nawëh doo.

⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Doo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Doo hÿ hewë bä nesaa doo,

maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ. ⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hä ÿÿ: “Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nyyw hë hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hënh. ¹¹ Ti noo gó né hë tamawoob hë ajyy, Sesareja hënh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. ¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hë ÿ bahõm hyb n'aa. Ti ää bahõm kån. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy ër hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä ää bajëe p'ëe aj'yy tób yt hä. ¹³ Ti aj'yy baher'oot ää hä ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé ër h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bë hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bë h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, ër hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ääj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëen, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejää doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa

wób Penisija häd näng do häj n'aa hēnh rabahōm, ta wób tsyt dēeg hā Tsi-Peré häd näng doo hēnh rabahōm, ta wób panang Ān-Tijoka häd näng doo hēnh rabahōm. T'īi hēnh jāām hē Judah buuj hā ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'ūūm Ān-Tijoka hēnh. T'īi hēnh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kā. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hā tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hā rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejūū Béh-Nabéh, Ān-Tijoka hēnh tabahég'āās hyb n'aa. ²³ Ti m', t'īi hēnh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edēe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hā, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hūūm had'yyt hē hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hā. Hajök t'īi hēnh rah'yy kae kän Jesus hā.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahōm kän Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kän Ān-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab rababoo kän ta tii bä Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hā rama metēek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bä né kā pooj jé radu doo ramaneēnh do Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa.

²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ēeg gēet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot sa hā, ana ji hasaah do pan'aa sahōnh hē hēej Roma buuj rabag'āās doo bä. Te hub né hē, Roma buuj sa wahē n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'āās noo gó rabas'aah né hē. ²⁹ Tii kā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bä habok do ramasaa kän Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong doo. Sahōnh hē ranoo rahajaa do pénh.

³⁰ Ti m' ramejūū Béh-Nabéh Saw-Ru dahēeh ramahūūm ramasa doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habong do sa

wahē n'aa wē.

12

Eróts mejūū radaj'ēep paawä Peed pa-nyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahē n'aa Eróts häd näng do du doo tarejāā do Jesus hā h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejūū mä radaj'ēep Tsijaag sēn-jeer me. Jowāw hȳj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bä kā ti Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ēep doo, tamejūū na-āāj hē ramaso däk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ēes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso däk jawén paa bä tamejūū radawäts gēet. Ti m' tamejūū 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hōm, raba-hag'āās hyb n'aa Peed. Takarēn né paawä Pas-kowa ratab'ēes jawén paa bä tamejūū Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hā taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ēes doo gó Peed ag'ēed nuuj jé, tak'ep né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsēm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aȳh mä warahén sa hōō gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ȳh hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd däk. Warahén sa hā tatyd padēek. Warahén wób ragadahew'ēes do noo bä rabab'ēeh rabahag'āās hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hē m' P'op Hagä Do āās kas'ee wät. Ragadahew'ēes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' āās mebē Peed karapa hā, taty gawēej däk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Nayyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ēeg g'ēed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hā padēek do paah, keréd bēeh tūū.

⁸ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' āās ky hadoo ēnh:

—Madadäg a hatsē a hā, jawén ȳ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kän ragadahew'ēes doo gó naa. Dooch tah'yy ganyy bä te hub

tado bä né hē ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hē m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hēnh ji bahôm bä kä, ta daaj hē tanoo kasëets hōm. Ti m' ratabëej nä kân mäh. Dawëe péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kân, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ÿ bahapëe kân. P'op Hagä Do mejüü ta ääs ÿ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ÿ rarejää do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahôm Marija häd näng do tób hēnh. T'ii hēnh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do ÿÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bä nasooch doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahég'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hēnh tamatêh hōm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hã Peed ti agëet tób noo bä. H'yyb manepëe wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hã:

—Ōm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooh. Né hup ÿ né hē. Peed né hē —näng mä maruus.

—Dooh Peed tado bä —näk mäh. —Ääs ta hã hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëets kân, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh.

¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hã ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do sii hē —näng mäh.

Ti m' sa hã tabaher'oot jawén paa bä, ahōm kân ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hōm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëe bong, h'yyb

e'ÿÿm b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bä. Ti m' hajōng Eróts eanh warahén sa hã, ti m' tamejüü radej'ëep sahōnh hē warahén hag'ääs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd däk dó Judah häj n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'ääs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa sa hã. Ti m' Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät hyb n'aa sa hã. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts häj n'aa bä retsëe do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hã tabetsëe hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hã, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hã. ²² Ti m' maa new'ëe do tak'ëp mä sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hē tii! —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do òm”, hanäk doo. Tsebee wät ti hyb n'aa. Dooh tawehëe bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kä, nayyw hē, P'op Hagä Do ääs an'oo bä ta nahëe nyy kân. Tii bä m', tadajëb kân as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahōm tii bä. Jé pad'yyt hē tii bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh raba-haëej däk jawén paa bä dajëer Än-Tijoka buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaaj nä kä Än-Tijoka hēnh. Sa sii ramahüüm kân Jowāw Maah-Ko häd näng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Än-Tijoka bä, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa

* **12:19** Hajōng Eróts wén eanh sa hã, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëes doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hē ragadahew'ëes doo gó hagëet do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahãnh.

rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijäw “byyh hasus doo” ramaneëënh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hënh naa), Manaën (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsynt hë, wë ÿÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karën do ramoo bok doo, ÿ wén naëënh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëe jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kån Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëe wät rabahöm hyb n'aa kä.

Tsynt dëeg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahöm kån P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëënh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hóm hyb n'aa tsynt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh.

⁵ Rakaja hóm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsynt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. Tii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëënh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsynt dëeg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëënh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hä rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hä. ⁹ Ti m' baad mä

P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëënh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Dijab t'aah öm! Baad hadoo do gannen'aak do öm. Ky nesaa öm, noo kanes'ats öm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hä:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Öm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëe wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyyw hë Erimas ty tamaa wäd kån. Tesóts wät mä nanyyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hä tah'yy kae däg kån. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hä.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hóm tamyyj däk hä, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowāw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaaj hóm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahöm panang Än-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahöm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hä m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hä kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ääj hë. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ää wakään —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebé hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hë P'op Hagä

* 13:3 Saw-Ru häd see Paw-Ro. † 13:3 Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

Do hã hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ — P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëew hõm paa er wahë makũh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakãän nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ii hënh häj n'aa bä naa ta hejój me er wahë makũ taman'yyh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'ãas sa hã. ¹⁹ Hëej Kanaäh häd näng doo bä 7 t'ii hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë er wahë makũ nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Er wahë makũ hã tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bä kä er wahë makũ tasëew hõm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hã ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuéw bawäd däg bä kä. ²¹ Ti m' er wahë makũ rabetsëe, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ãas. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kãn, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëeb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa tahe'oot doo, Jowãw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraéw buuj sa hã, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hã P'op Hagä Do mejõ do tametëek do pan'aa tabahajaa bä, Jowãw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hã?”, näng mäh. “Dooch

bë hyb n'aa newëe do tado bä ÿÿh. Dooch P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ kabo nä bä”, näng mä Jowãw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hã.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakãn haa, Abaraãm panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã hyb n'aa hesé doo, bë na-ããj hë, bë sahõnh hë bë maa newë. Er hã né hë P'op Hagä Do an'oo däk er panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-ããj hë, dooh rah'yy ganyy bä jaa ti Jesus. Dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hã had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.† ²⁸ Dooch rawyyd bä né paawä dajëb hã Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëe Pirato hã tamejüü radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹ Sahõnh hë ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta hã rabad'oo do jawén paa bä, rabado hyy kãn Jesus hub b'aa hã naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganä wäd kãn p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bä. ³¹ Tadajëb pooj jé, hajõk ta sii hah'üüm Garirej häj n'aa bä naa Jerusarënh hënh. Sa hã né hë Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bä. Ti né hë rahapäh doo, hÿÿ kä rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahÿÿ panyyg hanäm do äã her'oot bë hã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er wahë makũ hã, ti né hë hÿÿ kä tan'oo däk er sa panaa paa hã. Ti d' né hë tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bä kä. Hahÿÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hã:

“Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

† **13:27** Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejãã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bä. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § **13:32-33** Saaw-Mo 2.7

“Ōm ŷ ky n'aa edëng, baad had'op doo me, ky kaneh'ŷŷt doo me, Dawi hã ŷ ky n'aa enooh do paa me.”**

³⁵ Hahŷŷ da na-ããj hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hã:

“Dooh man'oo bä a karom, tsyt hẽ a wẽ moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hẽ ta ky n'aa tado bä ti ta her'oot doo. P'op Hagä Do karën doo da né hẽ sahõnh hẽ Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadajëb kãn. Ta wahë makü rahabong hẽnh tabas'ëëg kãn. Karejã däk ta kamag n'aa. ³⁷ Tii d' nado dejëp do mahang ganã wät P'op Hagä Do anoo do hã. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bä.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakãn haa, —näng mäh —baad ŷ karën bë heen n'aa nyy däk hahŷ ŷ her'oot do bë hã: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganã wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo. ³⁹ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bä baad ji hado däg bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hã, baad tabahado däk hŷŷ kã P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. ⁴⁰ —Baad bë hyb n'aa matakã bë hã takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Hahŷŷ d' paa ra her'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹ “Bë maa newë këh ŷ ty n'aa ges'yyk doo. Bë meuuj da! Bë dejëb kã! ŷ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo, tabad'op hẽ da bë ky dahé, bë rapanäg né hẽ paawã ta ky n'aa.”††

—Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hã, Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bä ta her'oot doo, anã kãn mä Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bä m' tób gó naa, t'ĩ hẽnh hat'oonh do

rabatsyyd kãn, Saab see hã p'aa hẽnh raba her'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd na herot do wahë n'aa kat'aa do hã rakedëe hõm jawén paa bä, sahõnh hẽ raban'yyh do jawén paa bä, hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hẽ, rahadaa hõm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ũũm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky ennyym do ky n'aa ramaa napëe wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kã, hajök panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëe doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewëets bong Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bä Paw-Ro ra her'oot doo —näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejãã mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neŷŷm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Äã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bë hã. Dooh bë karën bä bë gado bä. Dooh bë karën bä bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hŷŷ kã äã bahõm kãn, äã baher'ood kãn Judah buuj nadoo do sa hã kã —näk mäh. ⁴⁷ —Tii d' né hẽ äã P'op Hagä Do mejũũ kerih do hã:

“ŷ an'oo bä õm sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do sa h'yy ganã n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ŷ bad'oo, mamahũũm hyb n'aa këh ŷ n'aa dawëe habong do sa hã, ŷ bed'ëep hyb n'aa sa hã nesaa do mahãnh, si ŷ had'yyt hẽ rababok hyb n'aa kã.”§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hẽ P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' ra her'ood kãn Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hã na-ããj hẽ. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy

** 13:34 Isajas 55.3 †† 13:35 Saaw-Mo 16.10 †† 13:41 Habakuk 1.5 §§ 13:47 Isajas 49.6

kana'eeh do rabahõm kån ÿÿj ky n'aa et-sëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ãäj hë. Raheer'ood had'yyt hë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'üüm hyb n'aa ta s'ee hënh. Ti m' tii d' né hë rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ãäts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kån panang Ikonijo häd näng doo hënh. ⁵² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm kån.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd näng doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ii hënh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajõng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hë ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hë rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejäã hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas häd näng doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hënh, ta tii bä häj n'aa hënh. ⁷ T'ii hënh na-ãäj mä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ëe do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hë tahenäng noo gó. Doo noo gó tabawäd bä. ⁹ Tamaa newëe mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ääs ta wë. Tah'yyb hapäh né hë, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hã tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë tabas'ëeg geët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëenh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëenh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hã moo hew'ëet do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basoo.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raba-hapäh bä m', ras'ëed hõm sa daaj hë sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëenh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hë ääh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë äã panäk äã wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿ daap hë bë h'yy kaha'eeh doo. Doo redëb bä tii. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hã, hedëp do hã bë h'yy kawareem, sahõnh hë pahuunh do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ãäj hë, sahõnh hë ta hã habong do na-ãäj hë P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hë badäk hahÿ haw'ãäts hë häj n'aa babuuj. ¹⁷ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do ta daaj hë takametëeh sa hã. Tametä had'yyt hë baad had'op do sa hã tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti né hë hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hë bë waa

hanoo. Ti né hē bē h'yyb tsebé tan'oo bā — nāk mā Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wād né paawā, p'eets ub paawā raky nadaheeh. P'eets ub paawā rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nā bā, Paw-Ro sa majī, Judah buuj, kaja nā. Ān-Tijoka, Ikonijo panang hād enāh doo bā naa rabana. Ti m' raheer'oot hajōk do sa hā, rah'yy kawapēen hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajōk do rakawaj'āān bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kån pā me. Dajēp red'oo rawén takyg hōm panang bahānh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do kata b'ēeh mā Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ēeg gēet. P'aa hēnh tabahōm ēnh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kån panang Derebé hād nāng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Ān-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahỹh

²¹ Ti m', ta ti panang bā raheer'oot Jesus ky n'aa hanām doo. Hajōk mā Jesus hā h'yy kae kån raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kån Ris bā, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nā me, panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā baad raky n'aa edēē dāk, ranerét hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahỹ d' mā na-āāj hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'āās do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebēs me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasēew hōm Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. Ti m' raky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Baad mahagāā hahỹ a hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hā h'yy ka'eeh do sa hā —nāk mäh.

²⁴ Ti m' ratabēs Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' rakajaa Pam-Pirija hāj n'aa bā. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ēēnh mā panang Atarija hād nāng doo hēnh. ²⁶ Tii bā ragatsēg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsēg hōm kån Ān-Tijoka hēnh, rahana

doo hēnh. Ān-Tijoka bā né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēē wāt do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'āās hyb n'aa sa hā. Tii b' naa né hē ti ramejūū do paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nā kån. ²⁷ Rakajaa bā ká m' Ān-Tijoka bā, ramejūū Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata padēek hyb n'aa. Ti m' raheer'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagä Do mo haj'aa sa hā raheboo nā hēnh. Raheer'oot na-āāj hē m', Judah buuj nadoo do sa hā Jesus an'oo däg kån ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajōng ta āh Ān-Tijoka bā Paw-Ro rabaym Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Ān-Tijoka bā, Judah hāj n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēek Judah buuj nadoo do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Hahỹ da m' sa kyyh:

—Taw'āāts hē bē masuuj noo byyh ehōk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metēek doo da. Tii da bē moo naboo bā, dooh bē P'op Hagä Do edēeb bā ta wē —nāk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rage-naag bā raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do rabasēew hōm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Jerusarēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. Tīī hēnh ramejūū rabahōm, masuuj noo byyh kahōk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū do sa hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa tīī hēnh habong do sa hā.

³ Ti m' rabahōm kån. Ramahōm me m', Penisija hād nāng do hāj n'aa bā, Samarija hād nāng do hāj n'aa bā na-āāj hē raheer'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padēek P'op Hagä Do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do panang bā habok do raky n'aa napäh bā tii, tak'ēp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hōm bā ká Jerusarēnh hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo,

sa wahë n'aa na-ããj hë, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-ããj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro rahe'oot mã sa hã sahõnh hë ramoo bok do hã P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hënh. ⁵ Ti m' Pariséw wób Jesus hã h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ããts hë ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do sa hã, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ããts hë na-ããj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —näk mã sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë rakata b'ëeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' báp peej däg raky n'aa her'oot do jawén paa bã, Peed as'ëeg gëet, ti m' taky hadoo:

—Wakän haa —näng mäh. —Bë hapäh né hë p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. ⁸ P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëeh tagadoo na-ããj hë Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹ Dooh ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ããj hë. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ër nahajaa doo, ër wahë makũ na-ããj hë ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooh taw'ããts hë tado bã —näng mäh. —Dooh ër moo bok do hyb n'aa tado bã ër h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, ër Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hë sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã —näng mã Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë bag hënh rababë hõm ramaa newëë bã Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh rahe'oot doo. Paw-Ro rahe'oot mã rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh

doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bã rahe'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bë maa newë këh ÿÿ, wakän haa —näng mäh. ¹⁴ —Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti tahe'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén ÿ matëeh da.

Hajõõ ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagãã boo bã,

p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado däk ÿ an'oo bã da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da ÿ wén d'oo, Judah buuj wób,

sahõnh hë Judah buuj nadoo do sii hë,

karapé haa pan'aa hedoo doo,

ÿ rabesoos hyb n'aa', näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mã Tsijaag —hã ÿÿ péh, taw'ããts hë dooh ta bahänh ër mejõ bã Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy kae padëek do sa hã. ²⁰ Taw'ããts hë ër erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ããts hë ër erih ranaÿÿh hyb n'aa sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masãäh dab, har'ëeng dab, ranaboh bã ta majyyw gatsëë däk doo. Taw'ããts hë ër erih na-ããj hë ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' ër wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hë däg panang haw'ããts hë Saab hã had'yyt hë, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã —näng mã Tsijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

* **15:16** Tób hadëë hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'ũũm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hã Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagãã boo bã paa Judah hãj n'aa bã. Tii bã kã, ta ky n'aa rod raber'oot do hã, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa hã tabag'ããs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejũũ hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Æn-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejũũ rerih doo kä. Hahÿ ti rama erih doo:

“Ããh, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë, bë wakãän hedoo ããh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka panang bä habong doo, Sirija häj n'aa bä, Siris häj n'aa bä habok do na-ããj hë ãã ma erih. Æã edëng bëeh.

²⁴ “Ãã heen n'aa enäh babä naa t'ĩ hënh heboo nä doo. Æã heen n'aa enäh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bä. Bë h'yyb manepëe boo ran'oo bä. Dooh ãã kyy gó tado bä ta ti rama metëek doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä ãã kaner'oot, bë wë ãã mejũũ hyb n'aa ãã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ër najiis bë mejũũ do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëeb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaheer'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hõm bä. ²⁷ Æã mejũũ Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ãã erih do hã. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëeh ãã hã, ãã ganahëen hyb n'aa bë hã tak'ëp hejooñh doo. Æã hã na-ããj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jããm hë bë tayy hahÿ ãã her'oot do bë hã: ²⁹ Taw'ããts hë bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ããts hë bë nawëh bë masããh dab, har'ëeng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Bë awëe manä ta majyyw. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ããts hë. Jããm hë kä ãã erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn. Ti

m' rakajaa bä Æn-Tijoka bä, ramejũũ sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do séd hã rakata padëek hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebë doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejë hõm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajõng ta ãh t'ĩ hënh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëe bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. Sa hã rakedëe bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hë ti bë bana. Baad ãã karën P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me ãã karën bë babaaj hõm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Æn-Tijoka bä. T'ĩ hënh rama metëek ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ããs panang raheboo nä doo hënh panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamäh, ër ah'ũũm p'aa hënh ër heboo nä do paa hënh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ããs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hënh. Ær heg'ããs baad raboo bä —näng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowãw Maah-Ko bahõm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hã dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowãw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowãw Maah-Ko daheeh rabatsëg hõm tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ããs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habong

do sa hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hẽ hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hẽnh. Tii bä tamamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ÿñ mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hã h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ãäj hẽ, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karẽn Tsimoot ahõm sa sii. Pooj jé tamejũũ ta masuuj noo byyh kahõg hõm, Judah buuj t'ĩ hẽnh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahõnh hẽ rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooch takarẽn bä Judah buuj rakawajãan ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahõnh hẽ panang ramatebës me raheer'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãäj hẽ Jerusarẽnh bä habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang haw'ãäts hẽ habong doo, tak'ëp mä rah'yy kae kãn Jesus hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do kahũũm had'yyt hẽ.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raheer'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabës Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷ Misija häj n'aa bahëej jëng bä, rakarẽn paawä Bitinija häj n'aa hẽnh rabahõm. Ti hadoo né hẽ dooh m' Jesus Sahee an'oo bä.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bä rakajetsëg w'ëenh. Panang Torowas häd näng doo hẽnh mä rabaw'ëenh. ⁹ Tii bä, panang bä, atsëm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hã. Ta s'ëë gó tahapäh mä aj'yy hageët doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä aj'yy hageët do kyyh: “B'ëep Masedonija häj n'aa hẽnh. ãã mamasaa”, näng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bä, nanyw hẽ ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ãã tsyym kasok

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahÿ erii wät doo. Masedonija hẽnh Paw-Ro rabahõm do pooj jé Rukas kata däk sa hã. Sa sii tabawäd kãn. ‡ **16:13** Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'eenh doo, dooh ratamaa bä P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

hyb n'aa Masedonija hẽnh hah'ũũm doo. ãã hã, P'op Hagä Do ti ãã naëenh doo, Masedonija babuj n'aa hã ãã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ÿñh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', tii b' naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó. Ti m' nanyw hẽ ãã batsëg hõm tsyt deëg hã Samotaras häd näng doo hẽnh. Ti m' jat'iip hadoo ãã kajaa panang Newaporis häd näng doo bä. ¹² Tii b' naa ãã bahõm kãn panang Pirip häd näng doo hẽnh. Jããm né hẽ ky n'aa etsëeh ta ti panang Masedonija häj n'aa bä. Hajõk Roma buuj t'ĩ hẽnh rababong. Tii bä ãã baym pawóp hẽ ta äh. ¹³ Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, panang bahãnh ãã babok. Tamii me ãã baw'ëenh. ãã hã, tamii takëen hã Judah buuj rakat'aa P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëeh do ãã mamuun bä, tũũ ãã bab'ëeh sa pa. Ti m' ãã du doo ãã her'oot do Jesus ky n'aa, ÿÿj tii bä kata b'ëeh do sa hã. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ÿñh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bä naa. Pããn hebaan do hahiin do hesãm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakãan daheeh. Ti m' ãã tabats'yyt sa tób hẽnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bë hã ÿ h'yy kae bä né hẽ Jesus hã, ÿ karẽn paawä bë ayyw dó tóp ÿ yt hã —näng mäh.

Ky kah'ũũm ãã hã, ãã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hẽnh ãã bahõm bä, ãã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hã h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajõng dajëer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii

hē, āã sii hē, ta ti maruus bawäd had'yyt hē. Åã sii tabawät bä tak'ëp tageëenh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Bahãnh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahỹ ajyy. Raheer'oot bē hã nyy da P'op Hagä Do bē tabed'ëep nesaa do mahãnh, ta wē bē basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajõng ta åh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taheer'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó õm ÿ mejũũ mabanyyh hyb n'aa maruus hã hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nyyw hē karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kãn.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëer,§ rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahũũm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hahỹ Judah buuj rametëek er panang buuj sa hã rakamaj'ĩ hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ããj hē rabahed'oo doo da er nahajaa doo. Dooh taw'ääts hē tado bä er gado bä. Roma buuj ëer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajõk do sa kyyh. Tii bä kã m', hyb n'aa jew'yyk do ramejũũ rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bä, ramejũũ radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejũũ, baad tabahag'ääs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'õp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mäh, P'op Hagä Do hã rama ejãm mäh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh.

²⁶ Tii bä, nyyw hē, tak'ëp tabana k'ääts katajuus doo. Pã ragadahew'ëes do mesoo

n'aa katajus wät na-ããj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hõm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hã padëek do paah, kajäg bëeh tüü. ²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa ty gawëej däk bä, tahapäh bä ragadahew'ëes do noo gasëets hõm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahõnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beëenh:

—Kadajëeb manä a daaj hē! —näng mäh. —Sahõnh hē åãh, babä åã bab'ëeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsëe ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyh häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē. ³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mä tii bä:

—Nyy d' ÿ bad'oo hëp ÿ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh, ta wē ÿ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hã mah'yy kae. Tii bä a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wē mabawät hyb n'aa da, õm a tób yt hã haj'eenh do na-ããj hē —näk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hã, ta tób yt habong do sa hã na-ããj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagã n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wät ta wakãän daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahũũm mä ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatebee kãn ta wakãän daheeh, P'op Hagä Do hã rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejũũ warahén wób, ragadahew'ëes do hagã n'aa wē, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa her'oot Paw-Ro hã:

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejũũ, õm Siras daheeh ÿ basog nyyh ragadahew'ëes

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kãn do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajãän Paw-Ro sa wē.

doo gó naa, baad bë bah'ũũm hyb n'aa — näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot nä bä raky kes'ëëm do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ää rahewyyh sahõnh hë sa matym gó, dooh né paawä ää hä ran'oo bä ää her'oot ää ky n'aa. Ää radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëës doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä ää hä, hÿÿ kä rakarën kejën do hadoo ää bahõm. Dooh baad tado bä. Ää karën rabana wawëë hë, sa daaj hë ää ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kân, raher'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong. ^{**} ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ää karën bë hyb n'aa mabaan hõm ää mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä ää wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahõm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëës doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ĩ hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kân.

17

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ĩ do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabës Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hõm kân mä panang Tesaronika häd näng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ĩ hënh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahed'oo doo da.

^{**} **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabahewyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj rado bä. Daap hë ramejũũ rabahewyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooh tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hä radoo bä. ^{*} **17:7** Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa .

Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä Paw-Ro metëeh sa hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hä, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kân Paw-Ro sa hä. Hajõng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kân Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëëts kân. Rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ĩ do panang bä. Ti m' rawaj'aa hõm Jasõn häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do ramesoo, ramahũũm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bä. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bä Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasõn, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób na-ääj hë. Ramahũũm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageëehh:

—Hahÿ ajyy badäk hahÿ haw'ääts hë kamaj'ĩ doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasõn ats'yyt, ta tób yt hä rabaj'eenh hyb n'aa. Sahõnh hë hahÿ ajyy dooh raky dahé bä Sesa. ^{*} Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëeh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bä ta tii, hajök do t'ĩ hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hë rah'yy ganapõ kân. ⁹ Ti m' ramejũũ Jasõn, ta wób na-ääj hë, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mä tii bä.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bä habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabahũũm Bereja hënh. Rakajaa bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah

buuj rayd naherot doo hēnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bä habong do ky en'yym Tesaronika habong do sa mahānh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä raner'ood had'yyt hē, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bä sa hä Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kän Jesus hä. Hajök ŷŷj Gereg buuj ky n'aa etsēeh doo, ajyy na-āāj hē Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hē tii da ēnh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bä, Bereja hēnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'īi hyb n'aa Paw-Ro sa wē. ¹⁴ Ti m' nayyw hē Jesus hä h'yy ka'eeh do ramejūū Paw-Ro bawēēnh akajar nabyy me. Ti hadoo né hē, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bä. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ūūm do paah, had'aa doo, panang Atēn häd näng doo bä rabebe nä. Tii b' naa rababaaaj nä. Rakajaa bä raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hä, nayyw hē rabah'ūūm hyb n'aa, Atēn bä rakataa hyb n'aa Paw-Ro hä.

Atēn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atēn bä, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajōng Atēn buuj sa kabariih. Sa panang haw'āāts hē anyy had'yyt hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä Paw-Ro ky wōnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hä hyb n'aa hes'ee do na-āāj hē. Panang buuj rakahet'aa bä, rabaheb'ēēh bä, Paw-Ro ky wōnh ta āh hä had'yyt hē t'īi hēnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matēg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matēg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hä. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahŷŷ d' mä reanh:

—H'ēēd hahŷ tar'ood ŷŷn karēn taheer'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hēnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taheer'oot. Ta ti sa hä ji h'yy ka'eeh takarēn, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-āāj hē Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hä.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hōm Arejopak häd näng doo hēnh, ma matēg sa wahē n'aa rakahet'aa doo hēnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Āā karēn paawä āā bahapäh mama metēēk do ky n'aa. Dooch āā ky n'aa napēē nä bä ta tii —näk mäh. ²⁰—Ōm ky kew'oonh maher'oot do hä. Āā karēn āā hapäh h'ēēd ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atēn buuj, ta s'ee hēnh naa hena do panang bä habong do na-āāj hē maa kereed had'yyt hē papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newē bä, raheer'ood bä na-āāj hē. Ti hado had'yyt hē. Dooch ramoo boo bä. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ēēg gēēt Arejopak bä, ti m' taky hadoo sa hä:

—Atēn buuj —näng mäh. —ŷ hapäh ti bë maa ker'eet bë wehēē bä bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —ŷ hawät noo gó bë panang bä, ŷ hapäh sahōnh hē bë kabariih. ŷ hapäh na-āāj hē bë h'yy kaha'eeh do hä bë ma heju do tyng n'aa. ŷ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahŷŷ da ta hä kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahŷŷh.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapēē bä, ti ky n'aa né hē ti ŷ her'oot bë hä —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahōnh hē badäk hahŷ mo haj'aa näng doo, badäk hahŷŷ hä habong do tamo haj'aa. Sahōnh hē badäk hahŷ haw'āāts hē habong do sa wahē n'aa tii. Sahōnh hē tabag'āās. Dooch ta ti tagēē bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä.

²⁵ Dooch hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahōnh hē ji bahānh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ēr hä ēr bedēp hyb n'aa. Ti né hē ti sahōnh hē hanoo do ēr hä. ²⁶ Sét hē aj'yy du na do sahōnh hē badäk hahŷ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahŷŷ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-āāj hē. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hē, apäh ji baw'yyt,

baad ji hyb n'aa newë bä né hē tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahãnh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ër babok. Tii d' né hē bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ëër”, näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ääts tæg gabarëeh do s'ëëb, k'ääts tæg hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejũũ sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hõm nesaa doo, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejũũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do ta matym gó rakata b'ëëh bä. Ti noo gó kä tamejũũ da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesõõts bä. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëëh sahõnh hē sa hã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëëh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jããm hē dó —näk mäh. —Äã karën ta jawén äã mamaher'oot p'aa hēnh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bä naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korïn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahõm kãn Atën bä naa Korïn hēnh. ² Ti m', t'ïï hēnh mä takataa Judah buuj seeh hã, Akira häd näng do hã. Panang Põn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hēnh naa. Itarija bä naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'ũũm do hyb n'aa sahõnh hē Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wë. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pãän s'ëëb, ji kah'ÿÿt bä ji mahũũm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahõm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ïï hēnh taky wõnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Takarën né paawä Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëëg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hã taher'ood had'yyt hē, sa hã tametëëh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarën bä ramaa newë bä. Radu doo rakamaj'ïï do ta hã. Raky n'aa rejãã mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bë h'yyb haj'aa hē né hē ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahãnh. Këh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hã. Hÿÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hē m' sahõnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti

m' hajök na-ããj hê Korĩn babuj n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napãh jawén paa bã. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hã. S'ëeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mã ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hê keh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'yyt hê a sii. Dooch da a hã moo däng péh. Dooch da õm rarejã bã. Babã babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mã Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hê ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korĩn bã, P'op Hagã Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bã wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahũüm mã sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarën paawã m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'ũüm ër panang bã habong do sa hã, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ãã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mãh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawã ta her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bã paawã, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawã, ÿ maa newë né paawã bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hê kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hê bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooch ÿ ky n'aa ety bã ta ti hedoo doo —näng mãh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mã Garijo moo hew'ëet do tób n'aa w'oo hã. Dooch Garijo hyb n'aa p'eed bã rabahewyyh bã.

Ãn-Tijoka hënh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta ãh Korĩn bã. Ti m' Paw-Ro kedëe wät Jesus hã h'yy ka'eeh do Korĩn bã habong do sa hã. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoob bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bã. Bãp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagã Do hã taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bã. T'ĩ hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kãn. Paw-Ro kã ahõm tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ĩ hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bã sa sii tabaym dó, dooch m' takarën bã. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bã taky hadoo sa hã:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagã Do karën bã —näng mãh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bã rakaja hõm bã, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kãn Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do taheg'ããs hyb n'aa m'. Tii b' naa Ãn-Tijoka hënh mã tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bã taheg'ããs sahõnh hê panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mã sa hã. Taher'oot mã sa hã, baad ub Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bã, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bã. Panang Aresãndirija häd näng doo bã tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bã. Baad tabahapäh P'op Hagã Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hê Jesus ky n'aa. Tak'ëp h'yyb hedoo doo me taba her'oot sa hã, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ããj hê, jããm né hê paawã tahapëe paawã Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti

m' neỹm doo me tabaheer'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naheer'oot do yt hä. Ti m' taheer'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kån sa tób hēnh. T'ĩ hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsēg hōm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hē mabahōm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ĩ hēnh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'yy kae padēek tii, P'op Hagä Do ky ennyym do hyb n'aa sa wē. ²⁸ Aporos ky wōnh Judah buuj. Sahōnh hē ramaa napäh bä baad tabaheer'oot, baad tametēeh Judah buuj sa hä, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametēeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taheer'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', Korĩn bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahōm panang Epeso häd nāng doo hēnh. Ta tyw n'aa waēē me tabēs doo me tamahōm. T'ĩ hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bē gado däk P'op Hagä Do Sahee bē du doo noo gó bē ky daheeh doo? —nāng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napēē nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hä:

—H'ēēd hadoo doo me ti bē ranu gemuun bong? —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji berēd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowāw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ēē

do sa hä, ta jawén hana do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hōm kån mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajēē kån sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raheer'oot na-ääj hē. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hē ta kamarab Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naheer'oot doo hēnh. H'yyb neỹm doo me baad tabaheer'oot sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ũm doo. Dooh m' rakarēn bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahōm sa mahānh. Ti m' tatsyyd h'ũm Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tób Tirān häd nāng do yd ma mehetēk doo hēnh. T'ĩ hēnh tabaheer'oot had'yyt hē sa hä Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab tabaheer'oot t'ĩ hēnh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hē Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ēp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedēek do sii hē radaso bä nahēē nāng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadēek do sii hē tabahebē Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hē karap'aar h'yyb nesaa do hebē doo, rakarēn paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebē Jesus häd gó. Hahỹh da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, ōm ää mejũ maberēd hōm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd nāng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—Y hapäh ti Jesus. Y ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —nāng mäh. —Bē ti dooh. Dooh y mepēē bä bēēh —nāng mäh.

16 Ti m' aj'yy, karap'aar hã hadäk do her'oot doo, sa hã tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hã. Tarejãã tak'ëp sa hã, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bã. 17 Ti m' sahõnh hë Epeso bã habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë raky n'aa napäh bã m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mã tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

18 Ti m' hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bã rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. 19 Hajök mehëm do paa ramenaa sa h'ëed kerih doo. Ta hã tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bã m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ããts tæg hawak do s'ëeb raju toonh do sãm paah. 20 Tii bã kã m', ky n'aa etsä dæg kãn mã Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt dæg kã ta ky n'aa tii bã. Hajök h'yy ka'eeh doo kã Jesus hã.

21 Ta ti jawén paa bã Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ããs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahõm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä jawén paa bã, ÿ beg'ããs nä Roma panang —näng mäh.

22 Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejũũ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bã.

Demeet du n'aa do rakamaj'ĩĩ do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m' ti noo gó Epeso bã hajök kamaj'ĩĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. 24 Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ĩĩ doo. K'ããts tæg hawak do moo hew'ëët do tii. Tób taah its sa kabarii Dijããn* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng ta sãm ragedak. 25 Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ããj hë k'ããts tæg hawak do s'ëeb moo heb'ooh doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh sa hã:

—Bë hapäh né hë ti baad ub ër gedak ër moo bok do sãm —näng mäh. 26 —Bë ky n'aa napäh na-ããj hë Paw-Ro häd näng do her'oot do hã. Taher'oot sa hã, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bã. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hë nado. Asija häj n'aa bã, jé pad'yyt hë da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. 27 —Ji ãm n'aa hoop da taher'oot do hã. Hajõo magyys hë ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ër moo bok do hã raky dahé wäd bã. Dooh da na-ããj hë Dijããn tób n'aa, tak'ëp haj'ap doo, rawehëë wäd bã. Dijããn, Asija häj n'aa bã, sahõnh hë häj n'aa bã rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ããj hë, dooh da rah'yy kae wäd bã, dooh da rawehëë wäd bã. Ta häd ky n'aa etsëeh do paa ahëej jëng da —näng mã Demeet kyyh.

28 Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bã m', tak'ëp mã rakawajããn Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! —näk mã sa kyyh.

29 Ti m' ti hyb n'aa, nyyw hë sahõnh hë Epeso buuj rageëenh mäh. Ky kak'ëë mã tak'ëp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bã naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũũm rakahet'aa doo bã. 30 Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩĩ hënh tabahõm, hajök do hã tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ran'oo bã tahõm bã t'ĩĩ hënh, ãm n'aa näng do hyb n'aa. 31 Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hã tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.†

32 Daap hë kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajök sa mahang dooh rahapëë bã h'ëed hyb n'aa t'ĩĩ hënh rakata padëek daap hë. 33 Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũũ aj'yy Aresän häd näng doo, hajök do hã tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hã nyy da ta kyyh sa hã. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hã tamaher'oot hyb n'aa paawä.

* 19:24 Ta ti Dijããn häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo. † 19:31 Rajeÿÿm mã Paw-Ro radajëë bã, kata b'ëeh doo hã.

³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Dooh rakarën bä ramaa newë bä sa hä Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë këh yÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijään tób n'aa hagä n'aa ër panang buuj. Èr hag'ääs na-ääj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëëb, wë hä naa hadëë jat doo. ³⁶ Sahõnh hë raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bag hënh bë bab'ëëh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jöh bä bë moo bok do hä sa hä. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijään tób n'aa yt hä retsëëg hõm péh. Dooh raky n'aa rejä bä ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hë hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahõm. Ti anäng na-ääj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ääts hë sa hä rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bä bë her'oot do seeh, taw'ääts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Èr reaaj bä h'ëëd hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kän sa hä:

—Jääm hë. Taw'ääts hë bë abaa j h'üüm —näng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejän do paa rababaaj hõm jawén paa bä sa tób hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mä ta wë rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood däk sa hä, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëë hõm sa hä.

Ahõm kän mä tii bä Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahõm me panang bä taher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taher'ood däk sa hä. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bä taka-jaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bä. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Siriya häj n'aa hënh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hä. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk tababaaj hõm Masedonija häj n'aa bä tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaaj h'üüm do sa häd hahÿÿ da: Sopater (panang Bereja häd näng doo bä naa, Piho häd näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekün (panang Tesaronika häd näng doo bä naa), ta see Gajo (panang Derebé häd näng doo bä naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Ää pooj jé rabahõm ti nuuj jé. Ää ragadaa kän panang Torowas häd näng doo bä. ⁶ Tii bä, päw makuj n'aa tamah do ää tab'ëës jawén paa bä, ää gatsëg t'oonh Pirip bä naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta ä jawén paa bä, ää kataa sa hä panang Torowas häd näng doo bä. ⁷ ta äh ää baym dó tii bä.

Hadëë hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hä ää kata b'ëëh Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii, päw ää ganebäh hõm hyb n'aa, Jesus ää hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kän Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëët. ⁸ Ää kata däk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banäng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëëw Ew-Tiko häd näng doo, tób noo bä hasooh doo, ää jëng tabasooh bä, Paw-Ro her'oot do dawëët do hyb n'aa, ty jawyg däk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëë hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké däk dajëp do hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manäh. Edëp! —näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëëg kän p'aa hënh tób gawakõ p'op gadäk doo gó. Tii bä ää hä Paw-Ro ganebäh hõm kän päw, sahõnh hë ää bawa. Ti m' p'aa hënh tabaher'oot, tabawag hõm bä kä taky yyw däk. Ti m'

tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëë hyng do paa ramahũüm kãn ta tób hënh. Edëp tabahõm. Sahõnh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hã Paw-Ro kedëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bã ãã bah'ũüm marakate gó. Panang Asós häd nãng doo hënh ãã bah'ũüm. Tii bã ãã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa ãã sii. Tii da ta kyyh ãã hã. Takarën mã takanaa hëej hã. ¹⁴ Asós bã takajaa bã, ãã mahũüm kãn marakate gó. Panang Mitirën häd nãng doo hënh ãã bahõm. ¹⁵ Jat'iip hadoo ãã tsyym kasok ënh, ãã kaja hõm kãn tsyt dëeg hã Kiw häd nãng do nedaa bã. Jat'iip hadoo ãã batsëg hõm kãn tsyt dëeg hã, Samos häd nãng doo hënh. Jati pé ãã kaja hõm kãn panang Mirét häd nãng doo bã kã. ¹⁶ Dooh Paw-Ro karën bã Epeso bã ãã nu kajäg bã. Nayyw hë takarën mã takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bã m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bã naa Paw-Ro mejũũ ranaëënh hyb n'aa Epeso bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bã rakajaa bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë nyy da ÿ bawäd had'yyt hë bë mahang Asija häj n'aa bã ÿ kajaa noo gó naa —nãng mãh. ¹⁹ —Jesus hã ÿ moo wäd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë. Dooh né ÿ h'yy kasabé bã. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bã, hajõõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajõõ nuu me né hë paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ÿ ky n'aa eréd bã ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hã. Sahõnh hë baad hadoo do bë ÿ ma met'ëëg wät. Bë tób yt hã bë ÿ metëëk, sahõnh hë ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hã na-ããj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarënh hënh ÿ bahõm hÿÿ kã ÿ P'op Hagä Do Sahee mejũũ. Dooh ÿ hapëë bã h'ëed hado hã ÿ t'ii hënh. ²³ Jããm né hë ÿ hapäh, sahõnh hë panang ÿ bewäd nä hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëët, tak'ëp

da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bã ÿ hedëp do hã. Jããm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ tamejũũ doo. ÿ tamejũũ ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa —nãng mã Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëë wäd bã bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ããs do ky n'aa —nãng mãh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hã. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëëg bã. ²⁷ Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Dooh ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë baad ub bë bahag'ããs bë daaj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã na-ããj hë, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Taw'ãäts hë bë hagäã baad ub P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee raba-hado padëëk hyb n'aa. ²⁹ ÿ hapäh hahÿÿh: ÿ bahõm jawén paa bã, bë mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éeë hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehĩĩn bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bë mahang na-ããj né hë ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hã kã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky sũüt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä da! Bë hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hë ta baab noo gó had'yyt hë ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hë bë hã sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh, baad ÿ karën do hyb n'aa paawä bë h'yy ka'eeh Jesus hã —nãng mã Paw-Ro sa hã.

³² Ti m' taky hado kãn:

—ÿ karën P'op Hagä Do bë tahag'ããs. ÿ karën P'op Hagä Do ji wë ky enyym do panyyg n'aa bë h'yyb gó tawäd had'yyt hë. Ti né hë tan'oo bã baad bë h'yy kae magyys hë Jesus hã. Tan'oo däk da bë hã baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hã taky dãng doo —nãng mãh. ³³ —Dooh hëp ÿÿ gó ÿ karën pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —nãng mãh. ³⁴ —Bë hapäh né hë ny hadoo ÿ moo wät daj ÿÿ hë, ma ÿ sãm hã, hata ÿ ma sãm hã. ³⁵ Sahõnh hë ÿ

bad'oo do hã ÿ metëeh bë hã, bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hë ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bë hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hã ran'oo bä ji karën doo, ta bahänh ji tsebë da ta wób hã ji an'oo bä rakarën doo”, näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bä m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ääj hë m'. Ti m' taky n'aa etsëë. ³⁷ Sahõnh hë rabaód bong, rawaké wät, redëë wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hã, dooh raty gepëë wäd bä taher'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bä.

21

¹ Ti m', ää kedëë bong jawén paa bä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bä naa han'aa do sa hã, ää gatsëg tooj kån marakate gó. Ää gagëd hõm ub tsyt dëëg hã, Kos häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo ää bahõm tsyt dëëg hã, Rodes häd näng doo hënh. Tii b' naa ää bahõm panang Pataar häd näng doo hënh. ² Pataar bä ää baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' ää gatsëg tooj kån ta gó. ³ Ää matsëk me ää hapäh tsyt dëëg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hënh. Ää ahõm kån Sirija häj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ää as'oop panang Tiir häd näng doo hënh. ⁴ Tii bä ää mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bä habong doo. 7 ta äh ää baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ahõm manä Jerusarënh hënh —näk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta äh tabado däk bä, ää bawëëj kån. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah ää rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó ää behyy bëeh ää taron nu paa me, ti ää ky n'aa etsëë. ⁶ Ti m' ää kedëë bong sa hã. Ti m' ää gatsëg tooj kån marakate gó. Tii bä ää hadaa w'ëenh do rabas'oob kån sa tób hënh.

⁷ Tiir bä naa marakate bahõm, Toremajida bä tanu däng. Ta tii bä ää beg'ääs Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bä ää tab'ëës sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo ää kaja hõm

panang Sesareja häd näng doo bä. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bä ää ba'yyim. ⁷ ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Raha-jaa raheer'ood bä ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁰ Hajõö däk ää äh Pirip tób bä, takaja nä Judah häj n'aa hënh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ Ää pa tabana gëët bä, tapyn hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hë ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëët ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarënh bä. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹² Ta ti ää maa napäh bä, ta wób na-ääj hë ta tii bä hab'ëeh doo, ää sahõnh hë ää ky kah'üüm Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp ÿ h'yy katón bë an'oo bä —näng mäh. —Dooh ÿ eÿÿm bä ÿ ramaw'yyd däk do hã. Rakarën bä ÿ radajëeb bä Jerusarënh bä, ÿ dajëp né hë Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh ÿ eÿÿm bä —näng mäh.

¹⁴ Dooh ää taky dahé bä. Ti hyb n'aa dooh ää ky kah'üüm boo bä ta hã. Ti m' ää ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hã —näk ääh.

¹⁵ Ti m' ää benyyw hõm ää h'ëed, ti m' ää tsyym kasog kån Jerusarënh hënh hah'üüm doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bä habong doo, ah'üüm ää sii. Ää ramah'üüm aj'yy bap peej Jesus hã h'yy kae däk do tób hënh, t'ÿÿ hënh ää ba'ÿÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsytt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo bä tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ää kaja hõm bä kã Jerusarënh bä, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ää ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ää beg'ääs Paw-Ro sii Tsijaag tób hënh. T'ÿÿ hënh rakata b'ëeh sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hã. Baad ub tabaher'oot sa hã sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj

nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bä m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hä. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Mahapäh né hë, äã wakään, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hä. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'üüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Raheer'oot mä sa hä, mametëek mä jé pad'yyt hë habong do Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hä, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raheer'oot mä sa hä, dooh m' makarën bä sa taah masuuj noo byyh ranoo ehõg hõm. Raheer'oot mä na-ääj hë, maher'oot mä sa hä ti dooh ër bad'oo doo da radoo bä —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë ër hyb n'aa newëe nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë äã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hä. —Ti abong ji meheet pé ajyy äã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hä raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bä, sahõnh hë rabahapäh da raheer'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bä. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kä, äã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da äã kyy kerih doo: “Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab, bë naboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Bë awëe manä ta majyyw. Bë äã manä bë ÿym nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bä kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahüüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh,

tapanäk hyb n'aa ta tii bä moo b'ook do sa hä, ny noo gó tabahänh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ääj hë sa hä ny noo gó P'op Hagä Do hä rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bä ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hënh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ïï hënh kata b'ëeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ïï hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageëenh bä m' raky hadoo:

—Äã bë masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿÿ né hë aj'yy jé pad'yyt hë hawät doo, tametëek do kamaj'ïï äã hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä na-ääj hë, hahÿÿ hä na-ääj hë P'op Hagä Do tób n'aa hä. Hÿÿ kä na-ääj hë tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ta yd rejää tan'oo bä —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bä rababong bä. Paw-Ro mahüüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

³⁰ Ti m' sahõnh hë panang buuj rakawajää. Jé pad'yyt hë rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ramaso däg kän mä tii bä Paw-Ro, ramahüüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nyyw hë ranoo gatsëe däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hä rapanäk mä Jerusarënh buuj kamaj'ïï do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaëenh mä warahén wób, warahén sa wahë n'aa wób na-ääj hë. Ti m' rawaj'aah Jerusarënh buuj sa wë. Rabahapäh bä m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mä Paw-Ro rejää doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nä bä tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejüü ramoo maw'yyd däk haak sa-puuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahÿÿ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahë n'aa h'yyb mepëe bä ta

ky n'aa hã, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũm warahén tób n'aa yt hã. ³⁵ T'ĩĩ hēnh rakaja hōm bã, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mã Paw-Ro, hajök do ta hã rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëej nä:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hã Gereg kyy me:

—ÿ karēn paawä ÿ her'oot a hã —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸—

Õm nado Esit buuj kamaj'ĩĩ do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'oooh do banawäng doo hēnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bã naa, Siris häj n'aa bã naa ÿÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿÿh —näng mäh. —ÿ karēn paawä man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hã —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kãn tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hēnh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hēnh rababë däk bã, tadu doo taher'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹—Wakãn haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newë keh ÿÿ. Hã ÿ rakamaj'ĩĩ do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bã m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hēnh rababë däg magyys hē tii bã. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³—Judah buuj né ÿ hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bã, Siris häj n'aa bã ÿ benäng. Babä Jerusarēnh bã ÿ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hē ÿ tama metëek er wahë makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hē ÿ karēn paa ÿ h'yyb n'yyim P'op

Hagä Doo, da hē bë bad'oo doo da né hē.

⁴ ÿ rejää né paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, radejöp hyb n'aa. ÿ mesoo paa ÿÿj, ajyy, ÿ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, er wahë n'aa na-ääj hē rahapäh tii. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot do bë hã. Hã ÿ raban'oo däk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ÿ banoo hyb n'aa er wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bã habong do sa hã. Ti t'ĩĩ hēnh ÿ bahōm paah, ÿ mena paawä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —näng mã Paw-Ro sa hã.

⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti, wasyk, ÿ bedaa däk bã Damas-Ko, tii bã wë hã naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät ÿÿ. ⁷ Tũũ ÿ badëe jat tii bã. Ti ÿ maa napäh kyyh, hã ÿ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejää?”, näng mã kyyh hã ÿÿ. ⁸ “Jaa òm?”, näng ÿÿh. “ÿ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”, näng mäh. ⁹ Si ÿ habok do rahapëe né paawä ta bag, dooh rah'yy ganyy bã kyyh hã, hã ÿ her'oot do hã. ¹⁰ ÿ eanh tii bã: “Nyy d' ÿ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ÿÿh. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “As'ëeg g'ëed. Ahōm nä panang hēnh. T'ĩĩ hēnh rabaher'oot a hã nyy da mamoo wät do pan'aa hã ÿÿ”, näng mã Jesus kyyh hã ÿÿ. ¹¹ ÿ hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa ÿ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ÿ ramoo maso hōm Damas-Ko hēnh ää bah'ũũm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ÿ taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bã habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa ÿ tabag'ëed däk bã taky hadoo: “Wakãn ÿÿ, Saw-Ru, mabegää däk p'aa hēnh!”, näng mäh. ÿ bahapëe däg kãn nayyw hē tii bã. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hã ÿÿ: “P'op Hagä Do er wahë makũ rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneëenh Eberew kyyh. Judah buuj na-ääj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj hē rahajaa rer'ood bã Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hã takerii däk ta ky n'aa. † **22:14** Jesus né hē ti P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo.

takarēn doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Öm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahōnh hē sa hā. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hā ȳy. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahōm nä öm ranu gemuun wät hyb n'aa. Öm ranu gemuun bä, Jesus hā mabetsēē a hā hanäng do nesaa do tabawug hōm hyb n'aa”, näng ta kyyh hā ȳy.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Jerusarēnh hēnh ȳ babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ȳ bahōm ȳ ky n'aa etsēē hyb n'aa. Ta tii bä s'ēēh hadoo hā ȳy. ¹⁸ S'ēēh hadoo doo gó ȳ hapäh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahȳy da ta kyyh hā ȳy: “Nayyw hē! Ahōm nä Jerusarēnh bä naa. Dooh da raky dahé bä kēh ȳ n'aa maher'oot doo”, näng mä hā ȳy. ¹⁹ Ti ȳ ky gadoo: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē ajyy babä habong do rahapäh nyy da ȳ bahōm do paa sahōnh hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, a hā h'yy ka'eeh do ȳ dewēēs hyb n'aa, ȳ rejää hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ēep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ȳ na-ãj hē sa da h'yyb hadoo. Ȳ né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kēh ȳ ta hā. ²¹ Ti taky hadoo hā ȳy: “Ahōm nä, öm ȳ mejüü dawēē, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jääm né hē ramaa newēē do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageēēh doo:

—Dooh taw'ääts hē tado tawäd bä badäk hahȳy hā! Taw'ääts hē tadajēp! —näk mä Paw-Ro maji sa kyyh.

²³ Ti m' rageēēh. Sa hatsē sa hā padēēk do ratepyh, rakawajään do heen n'aa. K'ääts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahē n'aa mejō kän Paw-Ro ramajēē suun warahén tób n'aa yt hā. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hā h'ēēd hyb n'aa ta maji tii da rawén geēēh. ²⁵ Ti

m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahē n'aa see hā:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bē hewyh bä Roma buuj seeh, bē nahapēē nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahē n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nayyw hē tabahōm kän warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' teanh ta hā:

—Nyy da mabad'oo hahȳ aj'yy hā? Roma buuj né hē ti hỹh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahē n'aa heh'äät ub do bahōm Paw-Ro wē. Ti m' tabeanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē öm? —näng mäh.

—Ȳy. Roma buuj né hē ȳh —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ēp ȳ bepaag hōm paah, Roma buuj ȳ bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hā:

—Roma häj n'aa bä ȳ benäng, ti hyb n'aa ȳ benäng noo gó naa Roma buuj né ȳ hỹh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nayyw hē m' raberéd gēēt Paw-Ro. Sa wahē n'aa eỹm wät tah'yy ganyy bä Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.‡

Sinedirijo ajyy n'aa hā Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahȳh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do mejüü ramanyyh Paw-Ro. Takarēn mä ta heen n'aa näng baad ub h'ēēd p'ää Judah buuj Paw-Ro hā raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób, rakata b'ēēh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ēēh bä.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro baheg'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

† 22:29 Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahē n'aa wén eỹm wät.

—Wakān haa —nāng mäh. —P'ooj ub ŷ bawät do hadoo né hē ŷ da hē. Baad ub hēp ŷ tym P'op Hagä Do matym gó —nāng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Ananijas häd nāng doo, mejũũ mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hā:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadē hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bā hasooh ŷ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'oot doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyc do maky dahé bā, ŷ mamejũũ ŷ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyc do an'oo bā —nāng mäh Paw-Ro kyyh ta hā.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hā:

—Òm ky neŷŷm maky n'aa rejā bā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo! —nāk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakān haa, dooh ŷ hapëë bā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tado bā. P'op Hagä Do kyy kerih do hā hahŷŷ da takerih: “Maky n'aa rejā manā bē wahē n'aa”† —nāng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anāng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hā:

—Wakān haa, —nāng mäh —Pariséw né ti ŷ hŷŷh. Pariséw t'aah ŷŷh —nāng mäh. —Hā ŷ rawén ky n'aa tapaa, ŷ gada do hyb n'aa dejëp do ragenā bong doo —nāng mäh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mäh sa wahē n'aa ta tii bā kata padëek doo. ⁸ (Saduséw sa hā ji dajëp jawén paa bā, dooh ji ganā wäd bā. Sa hā, dooh āās. Sa hā dooh na-āāj sahee péh. Pariséw sa hā käh, ji dajëp jawén paa bā ji ganyyh nā p'aa hēnh. Ti anāng na-āāj hē sa hā āās, sahee na-āāj hē.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mäh ta ti p'āā. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëëg b'ëeh mäh. Tak'ëp mäh sa kyyh. Hahŷŷ d' mäh sa kyyh:

—Dooh hahŷ aj'yyc nesaa do tamoo wäd bā. Ji hapäh mäh āās her'ood bā ta hā. Ji hapäh mäh tii, sahee her'ood bā ta hā —nāk mäh sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajë däg mäh tak'ëp. Ti m' warahén sa wahē n'aa beŷŷm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejũũ warahén rabahôm rabej'ooj nyyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahũũm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹ Ti m' atsëm käh, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Eŷŷm manäh! —nāng mäh. —Maher'oot do hadoo këh ŷ n'aa babä Jerusarënh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma häd nāng doo bā —nāng mäh Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yyc kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hā raky dāng radaj'ëëp né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh d' ër awa bā, dooh d' ër eëg bā ër nanaboh nā bā Paw-Ro —nāk mäh sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyc hedoo doo. ¹⁴ Ti m' rabahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wë na-āāj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do hā āā ky dāng, dooh āā awa bā, dooh āā eëg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —nāk mäh. ¹⁵ —Āā karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsëë warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ëeh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karën baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —nāk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ëëp hyb n'aa bē hab'ëeh hēnh takajaa do pooj jé —nāk mäh sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh ra her'oot doo. Ti m' tabahôm käh warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanāk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro naëënh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

* 23:3 J'ooj madäk do ta h'yyc tym, Paw-Ro hanāng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo. † 23:5 Esodo 22.28

—Mamahũũm hahỹ pahëew bē wahē n'aa wē. Ti anäng panyyg taheer'oot pé ta hã —näng mä Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahũũm kãn pahëew sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Paw-Ro, èr maso gëet doo, ÿ tanaëej nã, taheer'oot hã ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahỹ pahëew a wē. Ti anäng mä panyyg taheer'oot pé pan'aa a hã —näng mäh.

¹⁹ Ti m' pahëew warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do moo taky hõm ramaa nanapäh hënh. Teanh mäh:

—H'ëed ti makarën maher'oot hã ÿÿ? —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hã raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahũũm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mä paawä raky n'aa napëe magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'ooh da.

²¹ Maky dahé manã da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëep hyb n'aa. Kejën rabë bã. P'op Hagã Do hã raky däng dooh rawa bã, dooh reeg bã rananaboh nã bã Paw-Ro. Da hë ti abë padëek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hã —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do hã.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do edëe wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manã ÿ mapanäk doo —näng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do naëenh pawóp hë warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë etyn hõm da 200 warahén tsyym me hah'ũũm péh, 70 kawaaro jó hah'ũũm do ta wób, 200 jook yt hã hah'ũũm doo, kawaaro Paw-Ro jahõm pé sii hë da, atsëm rabahõm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hënh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejũũ baad ub ramahũũm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris häd näng do wē. ²⁵ Tamejũũ sa hã tama erih do Peris. Terih doo, hahỹ da m':

²⁶ “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng õm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babã bag'ããs do õm. ²⁷ Õm ÿ panäk hahỹ da: Judah buuj ramaso däk hahỹ ajyy. Rakarën paawä radaj'ëep. Ti ÿ ky n'aa napäh bã

Roma buuj tado bã, ÿ bahõm warahén sii hë ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karën paawä ÿ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩ ta hã, ti hyb n'aa ÿ wén mahũũm paa Judah buuj wahē n'aa sa wē.

²⁹ Tii bã ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooch tamo haj'aa kadoo bã ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooch tamo haj'aa kadoo bã na-ããj hë ji dawäts gëet hyb n'aa. ³⁰ Tii bã ÿ ky n'aa napäh rakarën radaj'ëep. Ti hyb n'aa nyyw hë ÿ mejõ hõm a wē. ÿ maher'oot da ta maj'ĩ, a wē rabahõm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, näng mä terih do hã.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejũũ doo da rabadoo kãn. Ramahũũm kãn mä atsëm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bã rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ũũm do rababaaj nã p'aa hënh sa tób hënh. Kawaaro jó hah'ũũm do ramahũũm kãn tii bã Paw-Ro.

³³ Rakaja hõm bã Sesareja bã, ran'oo däg kãn sa wahē n'aa ma erih do Peris hã. Ti m' rahaëenh Paw-Ro ta hã. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kãn kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hã ny hado tabanäng hënh tabana, Roma hãj n'aa. Siris hënh naa tabana Paw-Ro her'oot bã m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hã:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hã kamaj'ĩ do rakaja nã bã —näng mäh.

Ti m' tamejũũ Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt hã warahén raba-hag'ããs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahỹÿh

¹ Ti m' 5 ta ã jawén paa bã, Ananijas, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kajaa nã Sesareja bã. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahē n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ããj hë. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti hãj n'aa bagã n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana gëet bã, Ter-Turus häd näng do du doo taheer'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Baad tany né hë, a hyb n'aa baad ub ãã hã ãã hãj n'aa bã. Dooch kamaj'ĩ péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad

tawén hadoo äã hä, äã häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hē äã häj n'aa bä äã h'yy gada-jang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'öp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴—Doo äã karēn bä om äã h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa äã karēn paawä kanahēn d'os hē maaa newē äã her'oot doo. ⁵ Gēēt hahy aj'yy, kamaj'ii do du na do tii, äã hä. Jé pad'yyt hē badäk hahy hä Judah buuj rakamaj'ii sa hä hē tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wē h'yy kawereem hōm do sa wahē n'aa see hahy h. ⁶ Takarēn paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa äã wén maso däk. [⁷ Äã karēn paawä äã ky n'aa etyy äã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahē n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hē tabana. Äã hä rawaj'aa padēek, Paw-Ro rabej'ooj hōm hyb n'aa äã mahānh. ⁸ Tamejüü ta hä ky n'aa tapaa do a wē rabahōm.] Baad hahy aj'yy hä meaj bä, maheen n'aa näng da äã ehüb né hē äã ky n'aa tapaa do hä —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hä.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarēnh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ēnh Paw-Ro. Te hub né hē m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahē n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajōō däg ta baab äã häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neyym doo me y her'oot a hä keh y n'aa hä y raky n'aa tapaa do ky n'aa hä —näng mäh. ¹¹—¹² ta ä nä y kaja nä Jerusarēnh bä, P'op Hagä Do y hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarēn bä mameaj y kajaa noo gó y rahapäh doo, te hub né hē ta ti y her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ēeh hahy hä y kamaj'ii doo, dooh noo gó y rahapēē bä y ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Doo noo gó y rahapēē bä y kamajē bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, panang bä na-ääj hē. ¹³ Hahy ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hä y raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hyy kä, dooh y ky n'aa jejēn bä, y hyb n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Doo, äã wahē makü rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē ky n'aa y ky daheeh.* Ta wób wē äã h'yy kawareem hōm ramaneēej né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahōnh P'op Hagä Do kyy kerih do y ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do y ky daheeh. ¹⁵ Hä y kamaj'ii do ragada do hadoo né hē y gada dejep do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karēn doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ääj hē da äã gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahōnh hē da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē y karēn y bawät, hēp y gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ääj hē —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Hajōng ta baab häj n'aa s'ee hēnh y bewäd nä. Ta jawén y babaaj hōm p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa y tajoooh hyb n'aa, P'op Hagä Do hä y ma ejuu do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē y bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahōnh hē y bahajaa jawén paa bä äã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Doo hajök do tado bä si y habok doo. Doo na-ääj hē y kamajē bä ta wób sa wē. Daap ramenyyh hä y raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hē y bag'ēed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa y rabahapäh bä. Taw'ääts hē né hē paawä ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, hä y raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wē hä y raky kes'ēem péh. Ti né hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä y raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti rana n'aa do hyb n'aa, na b'ēeh hahy raheer'ood ny hadoo pé rahapäh y mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ēem do hä y. ²¹ Jääm né hē hahy da keh y Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejep do ragenä bok do y gada do hyb n'aa, hä y raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa keh y sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja y —näng mä Paw-Ro kyyh.

* **24:14** Jesus ky n'aa né hē ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneēēnh doo.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hē Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hē dó —näng mäh. —Warahén sa wahē n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ŷ baher'oot da nyy da ŷ bad'oo òm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahē n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bē an'oo na-ääj hē ta najiis rabeg'ääs ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ŷŷm sii hē tabana. Dusir mä Peris ŷŷm häd. Judah buuj mä ti ta ŷŷm. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaënh. Tamaa newëe mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hē, Peris eŷŷm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē dó. Ahõm nä. ŷ karēn bä, ŷ mejüü da òm ranaënh p'aa hēnh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karēn paawä Paw-Ro anoo dajëer ta hä, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaënh ta wē Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hē ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahē n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd geët Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahē n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' tamawoob hē tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarēnh hēnh tabahõm kån Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarēnh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób na-ääj hē, rabahõm ta wē. Paw-Ro raky n'aa tapaa

ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mä ta hä, rakarēn doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarēn né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarēnh hēnh. Rakarēn né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëet. T'ĩ hēnh da ŷ babaaj hõm p'aa hēnh nayyw hē. ⁵ Taw'ääts hē né paawä bē wahē n'aa wób rabah'üüm si ŷŷ, t'ĩ hēnh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hē ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hõm kån Sesareja hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hä raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejüü ranaëj nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana geët bä, Judah buuj, Jerusarēnh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabageët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Dooh m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hē Paw-Ro ky n'aa ka-her'oot sa hä:

—Dooh ŷ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hä. Dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hä. Dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahŷŷ da m' ta kyyh Paw-Ro hä:

—Makarēn mabahõm Jerusarēnh hēnh, t'ĩ hēnh ŷ maa newëe hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ŷ bagëet hŷŷ kä, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hē ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hē ŷ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hē, dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hä.

¹¹ ŷ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hä ŷ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ŷ gadoo né da ŷ radaj'ëep doo. Se hub tanado bä hä ŷ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ŷ rahaënh.

ÿ karën Sesa né hẽ ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hã masa do sa hã nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bã Pes ky hadoo Paw-Ro hã:

—Makarën mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ĩ hẽnh né da mabahòm ta wẽ —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hã Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta ãnh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hẽnh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wẽ. ¹⁴ Hajõõ ta ãh t'ĩ hẽnh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hã Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëet babä aj'yy Peris eréd gëet do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarënh hẽnh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hẽ raheer'oot hã ÿÿ ta hã raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hã ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ÿ her'oot sa hã, dooh Roma buuj ramejõ bã rarejã bã nayyw hẽ ji hã. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bã ta matym gó ji hã ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né keh ÿ sa hã. ¹⁷ Ti m' wawëe hẽ rakaja nä bã, nayyw hẽ, jati péh, ÿ mejũ Paw-Ro ramanaa, ta hã ky kes'ëem do rabab'ëeh bã. ¹⁸ Ta hã raky n'aa tapaa bã, dooh ÿ h'yyb däng do tado bã raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hã. Raky n'aa hajëm na-ããj hẽ dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bã edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ÿ hapëe bã nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hã. Ti hyb n'aa ÿ beanh ta hã takarën bã Jerusarënh hẽnh tabahòm, t'ĩ hẽnh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hã Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hã. Ti hyb n'aa ÿ mejũ rabahag'ääs nä Sesa wẽ ÿ manejø nä bã —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karën paawä ÿ maa newëe ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hẽ. Jat'iip né da mamaa newëe taheer'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëe p'ëe ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bã. Rabajëe p'ëe bã, baad ub t'ĩ hẽnh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëe p'ëe warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ããj hẽ. Ti m' Pes häd näng do mejũ Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, ãã mahang kata b'ëeh doo, bë hegãã hahÿ aj'yy —näng mäh. —Jerusarënh hẽnh, babä Sesareja bã na-ããj hẽ sahõnh hẽ Judah buuj hã ÿ raky n'aa her'oot ÿ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëe hã ÿÿ —näng mäh. ²⁵ —Hã ÿÿ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bã. Ti hadoo né hẽ, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ÿ h'yyb däng Roma hẽnh, Sesa wẽ né hẽ ÿ mejũ. ²⁶ Tii da né da ÿ bad'oo. Ti hadoo né hẽ, dooh wẽ ÿ ta ky n'aa ÿ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ÿ mana gëet bë matym gó. A wẽ né hẽ ÿ mana gëet Agaripa, hajõng ta hã èr eanh do jawén paa bã, ÿ bahapäh hyb n'aa h'ëed ÿ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ääts hẽ tado bã ta si n'aa hẽ ÿ mejõ bã Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hẽ a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hẽnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taheer'oot doo:

² —ÿ h'yy gadajang né hẽ Agaripa, naga hẽ ÿ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bã —näng mäh. ³ —ÿ h'yy gadajang na-ããj hẽ, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da èer, Judah buuj, èr bahed'oo doo da. Mahapäh né hẽ h'ëed p'ãã èer, Judah buuj, èr ky ked'aak. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ÿ mamaa newëe —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ãnh:

—Sahõnh hẽ Judah buuj rabahapäh nyy da ÿ bawäd wät ÿ karapee noo gó naa häj ÿ n'aa bä ÿ bawäng doo bä, Jerusarënh bä na-ãäj hẽ. ⁵ Bãp peej däg ÿ rabahapäh né hẽ. Rakarën bã rahajaa raheer'ood bã nyy da ÿ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang. Pariséw sa see né hẽ paa ÿÿh. Rababok doo da ÿ bawäd wät paah. ⁶ Hÿÿ kã hã ÿ raky n'aa etyy, ÿ gada do hyb n'aa ër wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hẽ. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ÿ gada do hyb n'aa né hẽ Judah buuj hã ÿ rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸ Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hã dooh P'op Hagä Do haja bã dejëp do ragenä boo bã p'aa hënh tan'oo bã? —näng mã ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ÿ na-ãäj hẽ sa da hadoo né paa ÿÿh. Ti noo gó hã ÿ taw'ããts hẽ sahõnh hẽ ÿ hajaa doo me ÿ karën ÿ rejãã Jesus Nasaréh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa ÿ bad'oo Jerusarënh bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ dewäts b'ëeh. Radejëëb bã, ÿ karën né hẽ paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh ÿ bahõm paah, ÿ rejãã hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. ÿ rejãã doo me ÿ karën né paawä Jesus hã raky n'aa rejãã. Tak'ëp né hẽ ÿ kawajããn paa sa wë. Ti hyb n'aa ÿ bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, ÿ rejãã hyb n'aa t'ĩ hënh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ÿ bahõm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó ÿ bahõm t'ĩ hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ rejãã hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ÿ bahõm bã, tii bã ÿ bahapäh wë hã naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät ÿÿ hã, hata haa sa hã na-ãäj hẽ. Papÿÿj gabarëeh do bahãnh ta ti bag. ¹⁴ Tũũ ãã kajäg b'ëeh tii bã. Ti ÿ maa napäh kyyh,

hã ÿ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã? A daaj né hẽ maker'ook ÿ maky nadahé bã, booj yb gasõõm do hã tedats bã ta jawén p'aa hënh hadoo.” ¹⁵ Ti ÿ eanh ta hã: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ÿÿh. Ti taky hadoo: “ÿ né hẽ Jesus, marejãã doo. ¹⁶ As'ëëg g'ëed! A hã ÿ wén kas'ee wät õm ÿ asëew wät do hyb n'aa. Õm ÿ asëew wät, hëp ÿ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hã mabaheer'oot hyb n'aa mahapäh do ÿ hÿÿ kã. Maher'ood sa hã na-ãäj hẽ ÿ metëek nä do a hã ky n'aa. ¹⁷ Õm da ÿ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejä bã. Judah buuj nadoo do sa mahang õm ÿ mejũũ hÿÿ kã, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ÿ karën mabaheer'oot sa hã kèh ÿ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejø wät hyb n'aa sa hã, P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hënh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do ÿ bawug hõm hyb n'aa. Tii bã da P'op Hagä Do karapee, hã ÿ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hẽ ta wë tasëew hõm do rabahado padëek hyb n'aa da”, näng Jesus kyyh hã ÿÿ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hẽ ÿ ky daheeh Jesus mejũũ do wë hã naa, hã ÿ takasee bã. ²⁰ Nayyw hẽ kã ÿ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hã, ta jawén Jerusarënh bã habong do sa hã, sahõnh hẽ Judah häj n'aa bã habong do sa hã kã. ÿ maher'oot na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ÿ her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagä Do hã rah'yy kae däk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hẽ, Jesus mejũũ do ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ radajëëb paawä.

²² Ti hadoo né hẽ ÿ P'op Hagä Do masaa had'yyt hẽ, da hẽ na-ãäj hẽ. Ti hyb n'aa né

hē babä ȳ wén gēēt, ta ky n'aa ȳ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsēēh do sa hā, ky n'aa netsēēh do sa hā na-āāj hē. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahānh, Mosees her'oot do paa bahānh ȳ her'ood bä. ²³ Ti raheer'oot né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajēp do ky n'aa. Jāām né hē pooj jé dejēp do mahang taganā wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hā, Judah buuj nadoo do sa hā na-āāj hē, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hōm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Ōm ky bawad dāk tak'ēp mama kametēēk do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hā.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Dooh ȳ ky bawad bä. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newē bä —näng mäh. ²⁶ —Mameaaj paawä Agaripa hā. Baad ub tabahapäh ȳ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ȳ baher'oot ta hā. Hā ȳȳ, ta heen n'aa näng né hē ȳ her'oot do ky n'aa hā. Dooh kejēn doo gó tawäd wäd hahȳ Jesus ky n'aa ȳ her'oot doo. Sahōnh hē raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hā:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hē, hā ȳȳ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hē med'oo g'eeh mahajaa ȳ mah'yyb tatug bä Kristo hā h'yy ka'eeh do see ȳ bahado dāk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hē tado bä, nayyw hē tanado bä, P'op Hagä Do hā ȳ ky n'aa etsēē ōm, ta wób ȳ ramaa newēē do na-āāj hē, da ȳ rabahado padēēk hyb n'aa. Dooh hahȳȳ da, ȳ moo kamewyyt doo da tado bä —näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahōnh hē sa pa hab'ēēh do as'ēēg b'ēēh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakō gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bä raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji dajēēb bä. Dooh hyb n'aa ji dawäts gēēt péh —näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hā:

—Taky nahado bä paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hā raky n'aa tapaa do ky n'aa hā, taw'ääts hē paawä ji eréd hōm tabahōm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejō hōm do Roma hēnh pa-nyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hēnh, Roma panang hēnh āā ramejūū raky däng do jawén paa bä, rahaēēj dāk Paw-Ro, radewäts b'ēēh do wób na-āāj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahūūm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bä naa āā gatsēg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hēnh hahōm doo gó. Āā sii hahōm na-āāj hē aj'ȳy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bä, panang Tesaronika häd näng doo bä naa tii. ³ Ti m' jati pé āā kajaa panang Sidōn häd näng doo bä. Āā kajaa bä Sidōn bä, Jurijo ky enyym Paw-Ro hā. Tanoo tabeg'āās hyb n'aa pong hēnh ta na-jiis sa wē, ta hā rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ Āā tsyym kasok bä, āā habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēēg hā, Tsi-Peré häd näng do nu masee me āā kenaa bong. ⁵ Ti m' āā batsēk bä āā tabēs Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' āā kaja hōm panang Mira häd näng doo bä, Risija häj n'aa bä.

⁶ Ta tii bä warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresān-Dirija häd näng doo bä naa, Itarija häj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejūū āā gatsēg t'oonh, tii gó āā bah'ūūm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajōng ta āh kaja hē āā bahōm séd bä āā karip do hyb n'aa, bah'ood āā habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok āā kaja hōm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bä. Dooh bah'ood an'oo bä āā ty gahōm hēnh āā ahōm bä. Ti hyb n'aa s'ȳȳ tabanäng hēnh āā bah'ūūm. Tsyt dēēg hā Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bä āā tabēs. Tii da āā wén d'oo, tsyt dēēg hā Keret häd näng do nu masee me āā kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hē āā bahōm is Keret nabyy

me. Tak'ëp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahōm hyb n'aa. Ti m' āã kaja hōm kån Datyyw Banām Do hād nāng doo bā. Panang Raseja hād nāng do nedaa bā dāg tii.

⁹ Tabëej hōm ta āh rakahej'aa do paawā Itarija hāj n'aa hēnh. Tabëej hōm Jōm Kipur* rataheb'ëes doo. Ām n'aa nyy dāk ji atsëg bā akajar, edaa dāk do hyb n'aa tabahahëem do bawāt doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mā sa hā:

¹⁰—Hā ȳy pé da, dooh da baad tado bā er hah̄y hah'ūūm doo. Ēr da ta see hadoo, er da kamana'uuh marakate hā, ta gabuuj hā, er na-āāj hē da. Taw'āāts hē babā er ba'yym dó —nāng mā Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawā sa hā, dooh warahén sa wahē n'aa karēn bā tamaa newē bā ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danāh daheeh. ¹² Dooh baad tado bā ratabëej bā tabahahëem do noo gó “Datyyw Banām Do” hād nāng doo bā. Ti hyb n'aa hajōk do rakarēn rabah'ūūm, rakajaa hyb n'aa paawā panang Pēnis hād nāng doo bā, t̄īī hēnh ratab'ëes hyb n'aa paawā tabahahëem do noo gó. Pēnis bā marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëeg hā Keret hād nāng doo bā. T̄īī hēnh dooh tabahēm bā tagajarah hyb n'aa.

¹³ Tii bā, tadu doo bā tabahēm do raty gahōm hēnh, ratsebee bong, h'yy kahasē bong. Rah'yyb dāng doo da né hē red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahōm kån tsyt dëeg nabyy me. ¹⁴ Dawē péj rababoo dāg bā kā tak'ëp bah'ood bana kån. Tsynt dëeg hadāk hēnh naa tabana. Rahepëe dāk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahēm hōm. Dooh āã haja bā āã ahōm bā bah'ood gó. Ti hyb n'aa āã beréd hōm bah'ood marakate tamahūūm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dëeg nad'ëed is doo, Kaw-Da hād nāng do nu masee me āã kenaa bong bā bah'ood an'oo bā, tii bā āã bahaja kån āã ej'ooj nā kån h'oo yb marakate duu me hadāk doo. T̄īī hēnh dooh denaa hē né paawā bah'ood tabahēm bā, ti hadoo

né hē tak'ëp āã bej'ooj nā kån. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kån h'oo marakate agyyb jëe bā hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me ramew'yyd hōm marakate hā tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooonh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-āāj hē marakate adëe kā bā hood jó, hood Sirit hād nāng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bā raberéd hōm bah'ood ty gahēm hēnh marakate bahōm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hā, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog dāk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hē tabado dāg bā ta āh, sa daaj hē rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. ²⁰ Poo hajëe had'yyt hē. Dooh papÿÿj ty ganā wād bā, sagōōh dooh ji hapëe boo bā, ny nemuun āã bahōm āã bahapäh hyb n'aa paawā. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahōnh hē āã dejëp āã ed'oo.

²¹ Hajōō dāg ta āh ranawa bong do jawén paa bā, Paw-Ro bas'ëeg gëet tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē né paawā ȳ bē ky dahé ȳ baher'ood wāt bā er nahōm hyb n'aa paawā Keret bā naa. Ȳ bē ky dahé bā paawā, dooh né hē paawā bē kamanau bā bē aw'oong bëenh do hā —nāng mäh. ²²—Ti hado né hē paawā, bē h'yy ketón manāh. Dooh da dajëp pé er seeh. Jāām hē marakate karejā hōm da —nāng mäh. ²³—Naga hē, atsēm, P'op Hagā Doo, ȳ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejūū āās, ta karom seeh, hā ȳ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hah̄ȳ da āās kyyh: “Eÿÿm manā Paw-Ro. Sesa hā da makametëeh nā. A hyb n'aa da P'op Hagā Do bed'ëep sahōnh hē marakate gó habok doo”, nāng mā āās kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bē tsebee, bē h'yy kahasē. Ȳ h'yy ka'eeh né hē P'op Hagā Do hā. Ȳ hapäh baad ub, hā ȳ āās her'oot do hadoo né hē da er hā. ²⁶ Hood jó, tsyt dëeg hā bah'ood tapooh da marakate —nāng mā Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 dāg āã āh, āã bah'ood mahūūm akajar Adirijat hād nāng doo bā. Ti atsēm ub, edaa dāk hëej badāk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' ram-

* **27:9** Jōm Kipur hād nāng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug hōm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

etyy tetyy n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy p'aa hënh. Ta yd jé däg: 27 meet däg mäh. 29 Rajeÿÿm mä pä hä tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëe nanyw hë tabawag hõm hyb n'aa paawä. 30 Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahõ ta mesoo n'aa ken'ooh. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahãnh. 31 Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ããj hë Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

32 Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

33 Ti m' tapaj'ëe bä däg, Paw-Ro etsëe sahõnh hë rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 äã ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëek do hyb n'aa. 34 Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë hä bë bawa hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hë bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahõnh hë —näng Paw-Ro.

35 Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hä sahõnh hë ramaa napäh bä. Taganabäh hõm tii bä, tii b' tabawa kån. 36 Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kån tii bä. 37 Sahõnh hë marakate gó habok do 276 ajyy. 38 Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hë rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

39 Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëeg. Tii b' rahapäh tagajarah yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ïi hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. 40 Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewõd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kån pään gaeh do tah'ũũm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kån hood hanäng hënh. 41 Ti m' hood wajau do hä marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

42 Tii bä kä, warahén rakarën radejëeb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahũũm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahãnh. 43 Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëeb bä, Paw-Ro tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejũũ jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëe hënh. 44 Ta wób, nats'oom do tamejũũ sekeek do hä rakamesoo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëe hënh. Tii da né hë kä sahõnh hë äã kaja nä kån hëej hä.

28

Tsyt dëeg hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó panyyg n'aa hahÿÿh

1 Sahõnh hë äã babë padëek bä ta nabyy me, äã heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg häd. 2 Ti m' tsyt dëeg bä habong do ky en'yym sahõnh hë äã hä. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëeg, äã rats'yyt äã katëng hyb n'aa. 3 Paw-Ro kab'ood däk tëeg. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batëe däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegëej däk bä adäg däk. 4 Ti m' tsyt dëeg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ëe däk doo, raheer'oot rabab'ëeh bä:

—Hahÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'ooh doo. Kedëeb wäd né hë paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kån ji sãm heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

5 Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëeg hõõ me ta moo hä kas'ëe däk doo. Dooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. 6 Ti m' tsyt dëeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëeg bä, ragada na-ããj hë tadagõn jëe bä. Bap peej ragada ta hä. Dooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hä. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

7 Ta tii bä p'eets hë ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dëeg buuj sa wahë n'aa tii. Baad äã tagadoo ta tób bä. Tamawoob hë äã äh ta tii bä. 8 Ta yb nahëe näng tagëe bä. Oom ta hä, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hënh. Ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä ta nahëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. 9 Ti jawén paa

bä tsyt dëeg hä haj'eenh doo, nahëe en'ÿÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub äã tsyt dëeg buuj raweh'ëeh. Ta jawén kä, äã tsyym kasok bä, äã hä rabanoo sahõnh hë äã mahũum doo, äã batsëg hõm do waa n'aa na-ääj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëeg hä äã baj'eenh do jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh marakate gó Aresân-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëeg hä tabahahëem noo gó tab'ëes doo. Marakate poo hä sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' äã kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hë äã äh tii bä äã tab'ëes. ¹³ Tii b' naa äã bahõm ta nabyy me had'yyt hë. Ti m' äã kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, äã ty gahõm hënh tabahëm. Ti m' jat'iip hadoo äã kaja hõm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä äã kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Äã rats'yyt äã baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëeg ub kä Roma bä äã kaja hõm kân. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hë äã ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawén na, äã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äã ragadaa däk Tamawoob hë Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äã kaja hõm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hënh Paw-Ro bagä. Sét hë warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hë däg mä ta äh, Paw-Ro mejũũ ranaëenh hyb n'aa sahõnh hë Judah buuj sa wahë n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ër wakään sa hä, ër wahë makũ rabahed'oo do paa hä na-ääj hë. ÿ ramaso däk Jerusarënh bä, tii bä ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hä ÿ rabeanh jawén paa bä, rakarën né hë

paawä ÿ raberéd hõm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ÿ radaj'ëep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarën ÿ raberéd hõm.

¹⁹ Dooch Judah buuj, ër wakään, rakarën ÿ reréd hõm bä. Ti hyb n'aa ÿ betsëe, Sesa hä ÿ taky n'aa etyy, hä ÿ raky tapaa do ky n'aa hä. ÿ ti dooch ÿ ky kes'ëem pé ër wakään sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejũũ bë ranaëenh ÿ baher'oot hyb n'aa bë hä —näng mäh. — Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hë babä ÿ wén gëet ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hë ër wakään t'ÿ hënh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² — Äã karën paawä äã maa napäh h'ëed hado a hä pé papuuu hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hë baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuu ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hënh. Tabaher'oot bä, bap paa tadu doo, tug bä taky keréd hõm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hë taner'oot sa hä, Jesus né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooch raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ëe do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'ũũm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

²⁶ “Ahõm da sa wë. Hahÿÿ da da mama-her'ood sa hä:

‘Bë maa napëe né paawä, dooch bë maa newë bä.

Bë hegää né paawä, dooch bë hapëe bä’, noo da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëek do hado däk.

Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuj ragetsëe hõm.
 Sa matym ty kajaã hõm.
 Tii da tanado bã paawä,
 rabahapäh né paawä,
 ramaa napëe né paawä,
 h'yy kadewuung né paawä,
 wë ÿÿ rah'yy kawereem né paawä
 hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
 Hã ÿÿ rah'yy kasadëe bã paawä ÿ t'yyd
 mehĩn sa hã.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—ÿ karën bë heen n'aa enäh hahÿÿ hã:
 Hÿÿ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa
 Judah buuj nadoo do sa hã da takaher'oot.
 Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén
 paa bã sa hã, ah'ũũm mäh. Ky ked'aak mä
 ramahõm me sa da hadoo do hã.]

³⁰ Ti m' pawóp hë ta baab sa tób bã Paw-
 Ro bagëe wät. Tapaag had'yyt mä ta säm
 tób danäh hã. Baad mä tagadoo sahõnh hë
 ta wë heg'ããs doo. ³¹ H'yyb neÿÿm doo me
 taher'oot P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa.
 Dooh hewaata péh ta hã. Tametëek mä Jesus
 Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa.
 Jããm hë kä hahÿ panyyg.

* **28:27** Isajas 6.9-10

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹh

1 Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyť hẽ ỹ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. **2-4** Ta T'aah, Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ëp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ëp hanäm do metä wät. Dejëp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. **5** Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wë ỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ããj hẽ Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. **6** Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. **7** Ỹ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bã habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëej wät doo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

8 Pooj jé ỹ ky däng do hahỹh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do hã ỹ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹh bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. **9-10** Bë ỹ ky n'aa etsë had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ỹ ky n'aa etsë bëeh. Ta wë t'öp hëp ỹ gó naa ỹ moo wät, ta T'aah ky n'aa

ỹ maher'ood hõm. Ta hã ỹ ky n'aa etsë, takarën bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ỹ bahehëen hyb n'aa. **11** Ta ti ỹ wén her'oot, tak'ëp ỹ karën do hyb n'aa bë ỹ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ỹ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. **12** Hahỹh d' ỹ hanäng pé tii: Ỹ karën bë ỹ h'yyb en'yym, baad ỹ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bã. Ỹ karën na-ããj hẽ ỹ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun er h'yyb tsebë hyb n'aa kã. **13** Wakän haa hedoo doo, ỹ karën bë bahapäh, hajõõ nuu me paa ỹ h'yyb däng bë ỹ bahehëen, baad Kristo hã bë panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ỹ paa h'yyb däng bë ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nä bã bë wë ỹ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaata doo.

14 Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ããj hẽ. **15** Ti hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yyb hedoo, bë hã na-ããj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa, bëeh, Roma bã haj'eenh do hã.

16 Dooh ỹ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. Ỹ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo. **17** P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ỹ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó", * näng kerih doo.

18 Hỹ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajãan sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. **19** P'op Hagä Do rajãã

* **1:17** Habakuk 2.4

da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, sahõnh hē sa hä P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hä takametä däk P'op Hagä Do hä ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hē sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hē kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hä ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hä. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bä ji ky hado bä, “Dooh P'op Hagä Do ÿhapëë bä”, ji noo bä. ²¹ Rahapëë né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëë bä ta hä, dooh na-ãäj hē raj'aa etsëë bä ta hä tanoo do hyb n'aa sa hä. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hä. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hä hē rahegää bä, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bä rawehëë bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hä, taw'ëed heen n'aa hä, ta babo n'aa heen n'aa hä na-ãäj hē rah'yy kawereem kãn, ta tii hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Ti hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa näng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hä hanäng doo me. Sa hub, sa hä hanäng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hē ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bä daap hadoo do hä rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bä —ti né hē paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa näng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hē reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wë rababoo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ãäj hē ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do

karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa näng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëë hyb n'aa, nu meby n'aa näng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hä. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarën rakamaj'ii. Sa h'yyb gó had'yyt hē kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hē ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē ta wób sa wë. Ta wób na-ãäj hē ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejää. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejää, ta wób rarejää. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëë nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa ÿÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ÿÿt. Dooh rakamahãn bä ta wób. Dooh rat'yyd mehïïn bä ta wób. ³² Rahapëë né paawä dajëb hä P'op Hagä Do ky n'aa ety ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bä ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ääts hē na-ãäj hē sa hä, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bä.

2

Sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'oooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hē, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bä, bë daaj hē né hē bë ky n'aa ketyy, bë na-ãäj hē bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ää ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hē hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy

sahõnh hẽ. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'oooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hẽ bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵ Bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hẽ, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hẽ tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kã. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hẽ sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerët doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hẽ. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hẽ ub rahyb n'aa newëe tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hẽ nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hẽ sa hã. ¹⁰ Sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëe däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ããj hẽ. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hẽ ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do ne-

saa do moo b'ook doo, dawëe da rababoo had'yyt hẽ P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëe bã. Hÿÿ kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, dooh paawä rahapëe bã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejũũ do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ramoo bong bã, rametëeh tii hã, ti anäng né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hẽ, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hẽ ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ÿ maher'ood hõm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hẽ. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa hadoo bëeh, bë hã péh.‡ Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ bë bahapäh, sahõnh hẽ baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hẽ. Ti

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa. ‡ **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëeh "ty temah doo". P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahũũm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, hëd n'aa bë hä hë bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hëd n'aa bë bets'ëek, ti bë baher'oot ta wób nets'ëek? ²² Hëd n'aa bë ÿm nadoo do sii bë beÿÿh, sa ÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bä? Hëd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bë bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä bë h'yy kasab'ee, ti hadoo né hë, dooh bë wehëe bä P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hä kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”^S

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do bë ky dahé bä, tii bä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bä, ji masuuj noo byyh kahög hóm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gadoo bä. Masuuj noo byyh kanehök do hadoo däk ji tii bä, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, tii bä sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hä. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bë hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bë hä na-ääj hë ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jääm hë j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hä: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo

byyh kahök do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hë Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hë P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hë j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d' ÿ hanäng pé ta tii hä?* Daap hë g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hóm ta wób sa mahang? Daap hë g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo däk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajöng baad hadoo do ti anäng né hë ää Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajöng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahänh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hä taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do taher'ood had'yyt hë. Sahönh hë badäk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Öm da j'aa ketsë öm raky n'aa tapaa bä”† — näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do ër moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahönh hë P'op

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22 * 3:1 Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † 3:4 Saaw-Mo 51.4

Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hē nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ää tarejäã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿÿ bä habok do hyb n'aa newëë doo da, reanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hä.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hē P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëë do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahänh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëë däg kän baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa häd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ääts hē nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahänh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hē. Nesaa do mejüü sahõnh hē ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. ÿ metä däg kän ta tii. ¹⁰ Tii da né hē takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

¹¹ Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëë péh.

¹² Sahõnh hē dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta mahänh.

Nes'aa padäg sahõnh hē.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”†

¹³ “Kamag hood noo gasëëts däk do hadoo sa r'ood. Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§
“Aw'yy p'yyim mahÿÿj hadoo sa kyyh.”***

¹⁴ “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hē, h'yy gaëej gó rabaher'oot.”††

¹⁵ “Nayyw hē radej'ëep ta wób.

¹⁶ Rahahõm hēnh ragawats'iik sahõnh hē, nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

¹⁷ Dooh h'yyb nyyw gó ta wób wë raboo bä.”†††

¹⁸ “Dooh P'op Hagä Do rawehëë bä, dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

¹⁹ Hÿÿ kä, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hē né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hä né hē ti tabaher'oot, Judah buuj hä ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hēnh sahõnh hē rababë däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät do hä, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hä.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

²¹ Hÿÿ kä P'op Hagä Do metä däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hē, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ääj hē, raher'oot paa ta ti ky n'aa hä. ²² P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hē né hē ta hä ky dah'eeh

† 3:12 Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13 Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ††† 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo 36.1 *** 3:19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ääj hē. Ti na-ääj hē baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16

doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã. ²³ Sahõnh hë né hë ramoo boo däk nesaa doo. Dawëe sahõnh hë rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.ŠŠŠ ²⁴ Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hë rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bã. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bã nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hë P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ãäj hë ta matym gó tan'oo bã, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hë tah'yy kasabé bã. Ji hã hë ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bã ji hã hë ji h'yy kasabé bã. ²⁸ Ýÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ãäs. Sahõnh hë ta wób na-ãäj hë né hë tabag'ãäs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah

buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hë. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hë ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãä Isaraéw buuj wahë maküüh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bã paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bã paawä, tahajaa paawä ta hã hë tah'yy kasabé bã. Ta hã hë tah'yy kasabé bã paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bã paawä tii. ³ Hahÿÿ da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

⁴ Hÿÿ kä, ji moo wät do ky n'aa gó bë ý maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bã ji moo wät do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hë ji gadoo do tado bã tii. Dooh bag hënh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hë tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hã P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bã paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bã dooh bag hënh tado wäd bã paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hë ti hanoo, baad rabahado padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad tabahado däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hë Dawi makü baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó.

††† **3:22** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bã hahÿÿ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hë Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.” ŠŠŠ **3:23** Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hë. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bã. * **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bã ta ky n'aa jaw'yyk doo. * **4:3** Genesis 15.6

Hahỹỹ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah, baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ Ỹ eanh hỹỹ kä, jããm hẽ sa masuuj noo byyh kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo, ti na-ããj hẽ raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ baad tawén hado däk P'op Hagä Do hã, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bẽ hyb n'aa newë, ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa bã, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti pooj jé né hẽ, dooh ta jawén tado bã. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraãm hã takan'oo däk sa masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk nä bã, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ sa masuuj noo byyh kanehõg né paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makü hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hẽ sa masuuj noo byyh kehõk doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahõk nä bã h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ããj hẽ Abaraãm panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bã, Abaraãm hã, Abaraãm panaa hã na-ããj hẽ, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hẽ badäk hahỹ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.‡ ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bã paawä ti Abaraãm hã taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bã daap hẽ

paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hẽ na-ããj hẽ paawä tii bã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ỹ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bã. Tanyy bã ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hẽ né hẽ ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hẽ tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ããj hẽ ragadoo. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makü ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã: “Hajõng hãj n'aa buuj sa yb da õm ỹ an'oo bã”,§ näng mäh. Ër yb né hẽ ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hẽ P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hẽ ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hẽ ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng hãj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hã P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bã. Ti hawób da a panaa”,** näng paa P'op Hagä Do ta hã. ¹⁹ Abaraãm hã péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bã. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ããj hẽ, Abaraãm hã. Ti hadoo né hẽ, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooh taky sëew bã ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëe däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hẽ tamoo wäd bã taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe

† 4:8 Saaw-Mo 32.1-2 ‡ 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § 4:17 Genesis 17.5 ** 4:18 Genesis 15.5

däg kån ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado dák P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii dák do né hē. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii dák ta tii. ²⁴ Takerii dák er hyb n'aa na-ããj hē, eër, baad ta matym gó hado dák doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii dák er hyb n'aa, Jesus er wahë n'aa dejep do mahang taganä wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo dák do paah. Jesus né ti dejep do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad er bahado dák hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis er bahado dák do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, baad er bahado dák do hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó ta hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis er bahado dák hÿÿ kã. Dooch ta majiï er hado boo bä. Er Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo dák, papuuj gó, h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa kã, P'op Hagä Do er wë ky ennyym do matym gó. Tsebee gó baad er gada P'op Hagä Do kabaj'aa do er gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado er tsebë. Baad nadoo do er ahob bä, er tsebë na-ããj hē. Er hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hē ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nyyw hē ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd däg had'yyt hē tan'oo bä. Baad ji bawäd dák do hyb n'aa, baad ji gadaa kån baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén er gadoo do baad er gada do hyb n'aa, dooch da er h'yy ketón bä er gadoo do hã, baad er h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahån do bawäd dák do hyb n'aa. Ta Sahee er h'yyb tym gó tabawäd dák P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, er nahaja bä er daaj hē er kedëëb bä, Kristo dajep nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nyyw hē ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajep péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh

ky ennyym do see hyb n'aa dajep péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hã! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh er takamahån doo: Kristo dajep er hyb n'aa, nesaa do er bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kã, baad er bahado dák do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadajep do hyb n'aa, baad né hē er da ted'eep nesaa do hã ji taky n'aa etyy do mahån. ¹⁰ P'op Hagä Do majiï er bahadoo nä noo gó, ta najiis er bahado däg kån tan'oo bä, er hyb n'aa ta T'aah dajep do hyb n'aa. Ti bahån hÿÿ kã er da ted'eep banesaa hënh er ahõm mahån, ta najiis er bahado dák do hyb n'aa kã. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd dák do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ãã j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagä Do najiis er bahado dák. Ta hyb n'aa, dooch P'op Hagä Do majiï er do boo bä.

Adãw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹² Sët hē aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kã, dajëb du dák. Tii bä sahõnh hē badäk hahÿÿ bä haj'eenh do sa wë dajëb banyy däg kån, nesaa do sahõnh hē ramoo boo dák do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã P'op Hagä Do an'oo dák do poojé tanyy däg né hē nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hã habong do ramoo boo däg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hã, dooch P'op Hagä Do etsén nä bä sa hã nesaa doo. ¹⁴ Dooch né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejep né hē. Adãw bä naa, Mosees bawät bä kã, sahõnh hē radejep. Dooch né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adãw bad'oo do paa da, radejep né hē. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adãw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'eës doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh er gadoo do Kristo du n'aa doo, dooch Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sët hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hã dajëb banyy däg kån. Ti bahån hÿÿ kã P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym

* 5:12 Adãw tii.

n'aa bag hēnh ji hã kanoo do na-ããj hē tabēs hajōk do sa hã, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa er wē. ¹⁶ Bag hēnh P'op Hagä Do anoo do ji hã, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hē nesaa do Adāw moo wät doo, nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d'nado bag hēnh P'op Hagä Do ji hã tanoo do hã. Hajōō nuu me badäk hahỹỹ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hēnh ji hã P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hã. Hỹỹ kä sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad er da j'aa ketsë nesaa do hã kä badäk hahỹỹ bä er babok bä. Er tii kä tak'ëp ji wē P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Er tii kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁸ Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety däk paa dajëb hã. Ti hadoo na-ããj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahōnh hē rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hē hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä. ¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'ooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ããj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajōk baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hỹỹ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'ũũm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do kah'ũũm kãn. ²¹ Nesaa do mejō had'yyt hē paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wē. Hỹỹ kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do wén kah'ũũm kãn, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wē taky enyym do er tamejũũ hỹỹ kä, baad er bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Er edëb had'yyt do tamanaa er wē, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa.

† **5:18** Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo. * **6:8** Papuu hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahỹỹ bä tadoo né paawä ta hã er h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä er gadoo do hỹ pong jé er hub papuu nadajëp doo.

6

Nesaa do hã er dejëp Kristo sii ky n'aa hahỹỹh

¹ Nesaa do kah'ũũm bä kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do kah'ũũm kãn, nãng yỹh. Taw'ããts hē g'eeh nesaa do er moo bok nä, er wē P'op Hagä Do ky enyym do kah'ũũm hyb n'aa, y hanãng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ããts hē tado bä tii. Er dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ããts hē nado nesaa doo gó er aboo nä bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä sahōnh hē Jesus häd gó er nu kemuun bong doo, séd er h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hã? Er dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, er ranu gemuun bong doo me er kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuu gó er babok hyb n'aa hỹỹ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da séd er h'yyb hedo bä tadajëb hã, séd hã na-ããj né hē er h'yyb hedoo da taganä wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem däk Kristo sii er h'yyb säg Adāw hana doo, er h'yyb säg hejój gawatsig hōm hyb n'aa, nesaa do er hã tamanejō wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejũũ doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejō bä. ⁸ Hỹỹ kä, Kristo sii er dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii er babok na-ããj hē baad er gada.* ⁹ Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, er bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do er moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganä wäd kãn. Tawäd had'yyt hỹỹ kä, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ããts hē hahỹỹ da bë hyb n'aa newë: “Y dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hã. Kristo Jesus hã y h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do y weh'ëeh hyb n'aa y bawäd had'yyt hỹỹ kä”, näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manä nesaa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahỹỹ bä bë hub n'aa tamejō bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo

manä nesaa do hä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ãäj hē. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bë daaj hē bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ãäts hē P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ãäj hē, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahüüm kân hÿÿ kä. ¹⁵ Hÿÿ kä ênh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nä bä p'aa hēnh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahüüm kân do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ãäts hē tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ãä ma met'ëëg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hē ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hē bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ãäj hē bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hē, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb

n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejō bä bë hä. ²¹ H'ëëd baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hēnh ji ahôm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kân. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hē, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawëë P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hē, baad nadoo do ji moo wät do sãm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿÿ pong jé, ta pa had'yyt hē ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ër wahë n'aa Kristo Jesus hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ër hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hē hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jãäm hē ji hä tamejüü, ji edëp nä bä. ² ÿÿnh kat'ëë däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëë bä paawä ta patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh doo”, ramaneëenh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëp bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ãäj hē bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do

† **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bä, tahanäng pé ti bë da dajëp.

* **7:3** Jãäm hē ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä.

an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëeh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejõ wäd bä. Papuu gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kán, tii bä hajõng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, “Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hä”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kán hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahñh ÿ bawäd kán, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kán wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó

hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kán, dawëë P'op Hagä Do mahñh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahñh tii. Tsyt hë, nesaa do mahñh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kán hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahñh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahñh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejõ had'yyt hë hä ÿÿ.‡ ¹⁵ Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hä. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. ¹⁷ Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëet doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. ²⁰ Hÿÿ kä, ÿ kanarën

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21 ‡ 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahõnh hë ji hä. Èr daaj hë, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

do tado bä ti ÿ moo hew'ëët doo, dooh ÿ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp ÿÿ gó awäd had'yyt hë ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karën bä ÿ moo wäd paawä, nesaa do hëp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hë, hä ÿÿ hë awät na-ääj hë, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëe do ÿ gen'aak do majiï hadoo doo. Nesaa do hëp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hë tii hä. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëep da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ÿ tsebé. Ti né ti ÿ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hä ÿÿ ÿ hapäh doo: Hëp ÿÿ gó ÿ karën ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp ÿ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hë P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hënh jé Kristo Jesus hä h'yy kata däk doo. ² Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëët do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ääj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä ër tedëeb bä nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät hÿÿ kä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hä ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad

had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëer, ta Sahee h'yyb mahūūm doo da habok doo, ji h'yyb säg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karën doo da habok doo, sa h'yyb säg karën do hä had'yyt hë rah'yyb padëek. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hä rah'yyb padëek. ⁶ Ji da dajëp, dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawäd däg had'yyt hë ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahūūm bä, ji edëb had'yyt hë P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji bawät tan'oo bä na-ääj hë. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do majiï. Dooh taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-ääj hë tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karën doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wë.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahūūm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hë hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-ääj hë badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ääts hë dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hä mejūū doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karën doo da. ¹³ Ta ti ÿ wén her'oot, ji h'yyb säg karën doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëe da bë baboo had'yyt hë tii bä P'op Hagä Do mahänh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karën doo, tii bä bë da aboo had'yyt hë P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahōnh hë P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hä mejūū do jeÿÿm do

* **8:2** Dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh ër tedëeb wät doo.

hadoo bë hado bã, ta Sahee bë gado däk do an'oo bã. Ta Sahee, bë hã tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bã kä. Ti né hë ta Sahee an'oo bã, "Ee" ër maneënh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hë ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hã. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hã P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bã, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Da hë ër ahoop doo, dooh its tii hã ÿÿ péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hã kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahõnh hë tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hë tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hë, ti awät ti noo gó sahõnh hë baad tabahado däk da p'aa hënh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bã. ²¹ Ta ti kajaa bã kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahõnh hë tapehuunh do paa takarejä mahãnh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bã kä, sahõnh hë kapahuuj wät do na-ãäj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Ër hapäh, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajän mahÿÿj ta hoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Ër na-ãäj hë ër ahoop. Ëër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa, ër ahoop baad ër gadaa nuuj jé ta wë P'op Hagä Do ër tagadoo bã kä. Ta taah ëër, ër gada. Ër gada papuuj ër hã däg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hë ta tii. Ër gado däg bã paawä ër hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh

ji gadaa bã ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nã do hyb n'aa, baad ër gada sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh do takajaa bã kä. Dooh ër h'yy gejë hõm bã.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Dooh ër hapëë bã nyy da taw'ãäts hë ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë ër hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hë né hë ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bã ta hã kamahãn do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakãän hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.‡ ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ãäj hë tanaëej kãn. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hë hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ãäs do hyb n'aa ëër, dooh hajaa pé ër hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ïi bã sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëenh paa ër sahõnh hë hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ãäj hë sahõnh hë ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bã? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adãw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa. ‡ 8:29 P'ooj ub, dooh nã badäk hahÿÿ bã habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hë.

hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hēnh er taky n'aa ety bä. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wē kajaa doo, ji rarejää doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ēep do na-ääj hē, dooh tabad'op hē tahaja bä Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hē P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do kameteēh er hä:

“A hyb n'aa dajēb gó had'yyt hē ää babok, b'éé radahej'ēep doo hēnh ramahūüm doo da ran'oo bä ää hä.”§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä er hä, baad er j'aa ketsēe had'yyt hē, P'op Hagä Doo, er hä kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hēp ÿÿ gó: Dooch hajaa pé er hä P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hōm bä. Dooch dajēb haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh ääs rahaja bä, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hē ji wē hawät do haja bä, dooh ji pooj jé hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tūü habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ääj hē P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, er wahē n'aa hä takameteēh er hä P'op Hagä Do kamahän doo. Dooch hajaa pé er hä takamahän do mahänh er tetyn hōm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hä, né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot do hä. Dooch daap ÿ menä bä. Hēp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hē hahÿ ÿ her'oot doo, baad hēp ÿ metēeh hä ÿÿ: ² Tak'ēp né hē ÿ hyb n'aa tón, ÿ ahoop hēp ÿÿ gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee däk doo, ÿ gado paawä dawēe Kristo mahänh ÿ bawäd hōm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado

padēek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asēew hōm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hä né hē P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ēp gabarēeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahē n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hä. Sa hä paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hä P'op Hagä Do metēeh paa nyy da takarēn ji hyb n'aa jaw'yyk ta hä. Sa hä né hē hajōng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraäm, Isak, Jakóh né ti sa wahē makūüh. Isaraéw buuj sa see né hē ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahōnh hē sa bahänh hadoo doo, ji j'aa etsēe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

⁶ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metēeh apäh? Dooch. Tii d' bē edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hē sa hä taky däng doo. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Dooch sahōnh hē Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahōnh hē P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraäm panaa rabahado né paawä, dooh sahōnh hē Abaraäm panaa heh'äät do rado bä. Jääm hē ta wób tii, Abaraäm panaa heh'äät do P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraäm hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”* ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooch sahōnh hē Abaraäm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hä, ta baab, p'aa hēnh da òm ÿ bahehēen. Òm ÿ bahehēen bä p'aa hēnh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hē nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basēew hōm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak ää wahē n'aa makūüh. ¹¹⁻¹² Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj

§ 8:36 Saaw-Mo 44.22 * 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14

jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ãäj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hā: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”, † näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ŷ kamahän wät. Esauh dooh ŷ genaag bä.” §

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hā”, näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ãäts hē tii da dooh ji edo bä. ¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hā: “ÿ ky enyym da jé ŷ h'yyb däng do hā. ÿ t'yyd mehïïn da jé ŷ h'yyb däng do hā”, ** näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ãäj hē. Jããm hē ji tat'yyd mehïïn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hā ta kyy kerih doo gó: “Öm ŷ asëew hóm, hejój ŷÿ ŷ metëeh hyb n'aa né hē a hā, hät ŷ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ãäj hē badäk hahÿ haw'ãäts hē”, näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn tah'yyb däng do hā, ranabuj keh'ũüm tan'oo bä tah'yyb däng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hā ŷÿ. ²⁰ Bë ŷ eanh ënh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da ŷ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hā? †† ²¹ Dooh. Takarën doo da né hē hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hā takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajãän do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hā tamoo wät do

hā. Ti hadoo né hē tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejãä hyb n'aa sa wë takawajãän doo, ta jawén tarejãä doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehïïn do sa hā, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ëer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hē ta wë tasëew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ŷ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ŷ maneëenh da ŷ kamahän doo”, †† näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ãäj hē P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa ŷ nanäng do paa ŷ naëej däk da karapé haa däg.” §§

²⁷ Isaraéw buuj hā kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,

jããm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nayyw hē né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.

Jããm né da sa wób ked'ëep”, *** näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hē Haj'ap Do taneréd bä paawä ër wób rabadëp hyb n'aa

ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëer.

Ër paawä gawatsig jëng.” †††

† 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19 †† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ††† 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10 **** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

³⁰ Hahỹ̃ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bä nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kån hỹ̃ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bä ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bä tii. Jããm hë ramoo bok do hã rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bä sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyys. Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hã ji tsyym poo heo, ji adëë hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bã††† ÿ daj'aat da pä, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hã ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bä”, näng ta kyyh. §§§

10

¹ Wakån haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahỹ̃h: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahỹ̃h: Tak'ëp né hë rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hë, dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ³ Dooh rah'yy gah'ood bä nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa

esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hë baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bä ragado bä P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ji tah'yyb mahũũm doo, Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hỹ̃ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahỹ̃ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahỹ̃ hã kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahỹ̃ da ta kyyh: “Hahỹ̃ da medoo manäh, ‘Jaa hasëek pé hỹ̃ pong jé? Jaa hahyng pé t'õp dejëp do rababong bä?’” näng mäh. Hahỹ̃ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä.§ ⁸ Hahỹ̃ da takerii däk: “Dawëe nado a mahãnh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, ãã maher'ood hõm doo. ⁹ Hahỹ̃ da ãã panäk sahõnh hã: T'õp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bä, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bä, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'yyb gó maky dahé bä na-ããj hë, tii bã õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ããj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hë

††† **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëej kån Sijõn . §§§ **9:33** Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'ũũm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bä b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4** Hahỹ̃ da na-ããj hë tahajaa ji erii bä tii: “Kristo hã takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hỹ̃ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganä wäd kån do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” 11 Tii da né hê takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hê né hê ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä”,^{††} näng P'op Hagä Do kyyh. 12 Séd hã P'op Hagä Do gadoo ta hã h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hê. Sét né hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hê sa wahê n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hê ta hã ky n'aa ets'ëë doo. 13 Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëë doo, wê ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä.”^{§§}

14 Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa et-sëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananny bä ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? 15 Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejo bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: “Taw'ãäts hê, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo”,^{***} näng kerih do hã.

16 Taw'ãäts hê né paawä tii, dooh sahõnh hê Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hê Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä èr her'oot doo”,^{†††} näng mäh. 17 Ti hadoo né hê, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hã tabana. Kristo kyyh né hê ti panyyg hanäm doo. 18 Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hê. Hahÿÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hê ji bahapäh:

“Badäk hahÿÿ bä haw'ãäts hê sa kyyh këh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëë sa kyyh kaja däk këh ÿ n'aa hã.”^{†††}

^{††} 10:11 Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bä ta matym gó rabë bä, sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. ^{§§} 10:13 Jowéw 2.32 ^{***} 10:15 Isajas 52.7 ^{†††} 10:16 Isajas 53.1 ^{†††} 10:18 Saaw-Mo 19.4 ^{§§§} 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

19 Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

“Ta wób buuj hã da, p'ooj ub karapé haa nadoo do hã, bë da h'yy kajew'ëës ÿ an'oo bä. ÿ anoo da bë kawajään ta wób buuj wë bë hã h'yy gatemah doo”,^{§§§} näng mäh.

20 Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

“Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kän sa h'yyb me. ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã”,^{*} näng mäh.

21 Isaraéw buuj ky n'aa hã kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

“Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë, hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä.”[†]

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn do ky n'aa hahÿÿh

1 Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kä: P'op Hagä Do mak'yyts kän g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä. Bë hegãä ÿÿh. ÿ na-ãäj hê Isaraéw buuj, Abaraãm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. 2 Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëëw hõm doo. Bë hapäh né hê P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: ³ “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kän sahõnh hê a ky

n'aa rod hedoo doo. Rarejã bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hë hÿÿ kä rakarën radaj'ëëp”,* näng mä Eriij kyyh. ⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bä ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wë”,† näng mä P'op Hagä Doo. ⁵ Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky enyym do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, sa wë taky enyym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä. Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wë taky enyym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bä.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.‡ Jääm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kân tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hä takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä,
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.
Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä.” §

⁹ Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë bä:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hë,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,
raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kä.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'üüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.
Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëe P'op Hagä Do mahãnh raba-booo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëe P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëeb kân hÿÿ kä ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.†† ¹² Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëe kân hÿÿ kä badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hä tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëe kân hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hä, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bä kä, Jesus hä rah'yy kae padëek bä kä.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hä ÿ maher'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hä ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bä paawä wakãn ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëes. Bë wë rah'yy kajewëets bä, rat'yyd kamehÿn, Jesus hä rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majÿ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehÿn bä kä, Kristo hä rah'yy kae bä kä, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyh hë P'op Hagä Do wë kasëew däg bä päw pan'aa uuh ta hä kan'oo däk doo, tii bä tsyt hë na-ããj hë ta wë kasëew däk

* 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18 ‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23 †† 11:11 Rah'yy kajew'ëes bä da rat'yyd kamehÿn, tii bä da Jesus ragadoo.

sahõnh hẽ mad'aak doo. Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew däk do tado bä joom patuuh, tii bä tsyt hẽ ta wẽ kasëew däk na-ãäj hẽ joom moo sahõnh hẽ.††

17 Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bä bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tääg heh'äät hä, joom moo heh'äät do mahang. Ta täg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hä na-ãäj kä. §§ 18 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Doo hẽ tado bä joom patuuh hej'oõnh doo. Joom patuuh ti bë hä hej'oõnh doo.

19 Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hä ÿÿ: “P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hä tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa”, näng apäh bë see kyyh. 20 Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ mahyb n'aa eäm, a hä hẽ h'yy kasabé manäh. 21 P'op Hagä Do t'yyd manehiïn bä joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ãäj hẽ dooh da tat'yyd mehiiïn bä P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bä. 22 Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wẽ, dooh tahaja bä ji manesuj bä. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennym bë hä Isaraéw buuj nadoo doo. Taky enyyw had'yyt hẽ bë hä, bë manabaan bä hahÿÿh: Jääm hẽ taky ennym do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bä, bë hä hẽ bë du do bä bë h'yy ka'eeh, bë na-ãäj hẽ P'op Hagä

Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. 23 Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bä, p'aa hẽnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bä P'op Hagä Do gadoo p'aa hẽnh tii, joom moo joom tääg hä ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bä sa hä. 24 Bëëh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gekyd bëëh, tii bä bë tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tääg hä, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bä tamoo wäd bä, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hẽnh tets'aa bä ta tääg hä.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

25 Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hä hẽ bë h'yy kasabé mahãnh: Hajõk Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hä rah'yy gah'ood nä bä, sahõnh hẽ ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do pan'aa ta hä rah'yy kae padäg bä kä. 26 Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wẽ sahõnh hẽ Isaraéw buuj. Tii da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bä naa ka-jaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

27 Hahÿ ti sa hä ÿ ky n'aa enooh doo, sa hä ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bä kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

28 Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majiï dó ti Isaraéw buuj, bëëh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo

†† 11:16 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew däk paa Abaraãm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ãäj hẽ kasëew bong tsyt hẽ ta wẽ. Hahÿ na-ãäj hẽ: Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek jáãm hẽ pooj jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek sahõnh hẽ pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakãän. §§ 11:17 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragado däk na-ãäj hẽ sa sii Abaraãm hä, Abaraãm panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. *** 11:24 P'aa hẽnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wẽ Isaraéw buuj Jesus hä rah'yy kae bä kä, tahanäng pé tii. ††† 11:26 Jerusarënh häd see ti Sijõn. Isaraéw buuj ti na-ãäj hẽ ramaneënh Sijõn. ††† 11:27 Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremii 31.33-34.

hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũũh, P'op Hagä Do kamahãn had'yyt hẽ Isaraéw buuj, sa wahë makũũ hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ããj hẽ tah'yy kahỹyđ bã tasëew hõm do sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹ Hỹy kã, Isaraéw buuj na-ããj hẽ raky nadaheeh do wób raba-hado padëek do hyb n'aa kã, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. ³² Sahõnh hẽ badäk hahỹy bã habong do nabuj keh'ũũm, P'op Hagä Do metä kãn. Dooh sa daaj hẽ rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hẽ.

P'op Hagä Do Paw-Roj'aa etsë do ky n'aa hahỹyħ

³³ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do ky enyym! Tak'ëp baad ub sahõnh hẽ tamoo wät doo. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hapäh. Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo. Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo. ³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb. Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”§§§ ³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”* ³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ ta hanaa had'yyt hẽ. Ti né hẽ sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo. Ta no n'aa had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

12

Tsyt hẽ P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahỹyħ

¹ Ti hyb n'aa kã wakãn haa, P'op Hagä Do ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, tak'ëp ȳ betsëe bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wë bë baboo had'yyt hẽ hyb n'aa.

Taw'ãäts hẽ tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hẽ P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hẽ ta Sahee karën P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bë aboo manä badäk hahỹy hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb h'ỹyt, papuu, P'op Hagä Do karën do bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii bã bë hapäh da P'op Hagä Do karën doo. Taw'ãäts hẽ, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karën doo. ³ Taky enyym doo gó ȳ P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa ta mejũũ do ȳ bahadoo hyb n'aa, hahỹy da ȳ etsëe bë hã: Bë kawehëe manä bë hã hẽ. P'op Hagä Do anoo do pénh bë h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa newëe. ⁴ Hahỹ hyb n'aa ta ti ȳ etsëe bë hã: Sét hẽ né paawä ji, hajõng ji hã hanäng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuu. ⁵ Ti hadoo ër hã: Hajõk né paawä ëer, sét hẽ Kristo hub hadoo ëer, sét hẽ Kristo karapee ëer, ta hã ër h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajõk né paawä ëer, séd hã ër kata däk ër da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hã ji hã takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bë kawehëe manä bë hã hẽ ȳ wén näng. ⁶ Ta ky enyww gó P'op Hagä Do an'oo däk ër hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Ër hã tetyn hõm ta Sahee ky gabuu gó ër hajaa doo. Ti hyb n'aa kã, ër see hã P'op Hagä Do an'oo däg bã P'op Hagä Do metëeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji masa doo, tii bã taw'ãäts hẽ ji masa né hẽ. Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ji ma metëek né hẽ. ⁸ Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bã taw'ãäts hẽ ji h'yyb en'yym né hẽ ta wób. Ji hã tan'oo däg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad né hẽ ji masa. Ji hã tan'oo däg bã ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji t'yyd mehĩn hyb n'aa, taw'ãäts hẽ

tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hē bē h'yyb gó naa bē kamahñ bē da hadoo doo. Bē kamahñ manä nesaa doo. Taw'ääts hē baad hadoo do bē kamahñ had'yyt hē. ¹⁰ Taw'ääts hē ji wakāñ baad ji kamahñ doo da bē kamahñ bē da hadoo doo. Bē wehēē bē da hadoo doo, bē hā hē bē kaweh'ēēh do bahñh.

¹¹ Taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wē bē moo bok do hā. Bē h'yyb nahūñ manäh, bē moo nahūñ manäh. Taw'ääts hē bē h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bē moo boo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē.

¹² Baad hadoo do bē gadoo da ta jawén bē bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hē h'yyb tsebee gó bē aboo had'yyt hē. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahob bā. Bē eréd manä bē ky n'aa etsēē doo.

¹³ Bē masaa bē wē hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hē baad bē gadoo bē tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bē ky n'aa edēē bē hā rejää doo. Taw'ääts hē bē ky n'aa edēē tii. Bē ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hē bē tsebee tsebé do sa sii. Bē aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hē baad bē babok ta wób sa wē, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahñh bē nu gadäk bē edoo manäh. Taw'ääts hē ta wób sa yd jé had'os do sa da bē h'yyb hedoo. Bē hajaa ta wób mahñh bē edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bē hā ramoo boo bā, bē mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hē bē hyb n'aa newē nyy da baad hadoo do bē moo bok ta wób sa matym gó.

¹⁸ Taw'ääts hē sahñh hē bē hajaa doo me bē tyw n'aa esoos nyy da bē bad'oo, hanäm gó bē babok hyb n'aa sahñh hē sa wē.

¹⁹ Wakāñ haa hedoo do ÿ kamahñ doo, bē mabaaj manä baad nadoo do bē hā ramoo bok bā. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sām. Tii da né hē kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“ÿ né hē ti ta sām habaanh doo.

ÿ né hē ti baad nadoo do ta sām hanoo doo”,* näng mä P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bē bad'oo. Hahÿñ da ta kyyh:

“A majñ asa bā,
man'oo ta hā ta waa.
Tahoo kaaj bā,
man'oo ta naeng.
Nu mebyng da tii bā,
baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

²¹ Bē an'oo manä nesaa do j'aa ketsē bē hā. Taw'ääts hē bē j'aa ketsē nesaa do hā baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jeryk do sa hā ji ky daheeh do ky n'aa hahÿñh

¹ Taw'ääts hē bē sahñh hē bē ky daheeh hyb n'aa jeryk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ÿ wén mejūñ, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahē n'aa. P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji wahē n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahē n'aa wē h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wē né hē tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hē raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿm pé hyb n'aa jeryk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ÿm sa hā. Baad ub, neÿm doo gó ji karēñ bā ji awäd bā ji wahē n'aa wē, taw'ääts hē baad hadoo do ji moo wät, tii bā ji wahē n'aa tsebé da ji wē. Ji moo wät do hā da raj'aa etsē tii bā. ⁴ P'op Hagä Do karom hadoo ji wahē n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hā. Hÿñ ká, baad nadoo do ji moo wäd bā, taw'ääts hē ji eÿm sa hā, rahajaa do hyb n'aa ji rarejää. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää do hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ji ky daheeh né hē ji wahē n'aa. Ji ranarejää hyb n'aa had'yyt hē nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hē, ji h'yyb ji hā taky n'aa tapa mahñh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hē ji häj n'aa bag'ääs do sa hā. Sa hā ji wén noo ta tii,

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hē do hyb n'aa rabag'ääs do hä. ⁷Taw'ääts hē bē an'oo né hē dajēer ji häj n'aa bag'ääs do ramejūū doo. Taw'ääts hē na-ääj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyk do ji hä bag'ääs doo.

⁸ Bē kūūt enä manäh. Tabad'op hē bē kūūt enäh. Jääm hē ji da hadoo do ji kamahän do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahän doo, taky dahé däk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹ Hahŷ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aä manä ta see ŷŷm sii. Madajēeb manä a da hadoo doo. Etsēeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo do h'ēed hä.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ääj hē, hahŷ sét hadoo do tamejūū do hä takaja däk: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da.”† ¹⁰ Jé kamahän doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bä ta da hadoo do hä. Ti hyb n'aa, jé kamahän do ky dahé däg kän P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹ Taw'ääts hē bē ŷ maher'ood wät doo da bē babok, da hē er babok bä Kristo matēeh do ji gadaa had'yyt hē bē hapäh do hyb n'aa. Bē h'yy kanapeed manä haŷŷh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb näm do hadoo. Er du doo noo gó Jesus hä er h'yy ka'eeh doo, häd badawēet nä ta wē ji Kristo ed'ēep doo. Hŷŷ kä häd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē ŷ maher'ood wät doo da bē babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa däk atsēm bahänh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē er erét badagyp hadoo do ji moo wät do paah.‡ Taw'ääts hē baad hadoo doo gó er babok, ta bag gó er babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hä ji j'aa ketsē doo. ¹³ Taw'ääts hē baad er babok, adēb bä, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bä jarakē hedoo do hä. Taw'ääts hē dooh ta bahänh ji awēē bä na-ääj hē. Taw'ääts hē dooh er aä bä ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh er moo boo nu meby

n'aa näng doo. Taw'ääts hē dooh er aboo bä séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hä, dooh ta wób hä er h'yy kajewēets na-ääj hē. ¹⁴ Bē an'oo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawät doo da bē babok hyb n'aa kä. Bē an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karēn do bē h'yyb gó tawäd bä, nesaa do bē moo boo mahänh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wē ky n'aa hahŷŷh

¹ Taw'ääts hē bē gadoo ji hä P'op Hagä Do karēn do hä baad h'yy ganehot nä doo. Bē ky kedag manä sa sii sa hä baad hadoo do p'ää. ² Ta wób sa hä tahajaa sahōnh hē ji awēē bä. Tii d' nado ta wób sa hä. Baad h'yy ganehot nä do sa hä, dooh ji awēē bä ta dab. ³ Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yyts bä ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab naw'ēeh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bä baad nadoo do hä ta dab haw'ēeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hē tado bä ta see karom ji nabuuj gedo bä, baad tamoo nawäd bä ji edoo bä. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahänh. Ta wób sa hä, séd uuh had'yyt hē ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē bahapäh bē h'yyb gó h'ēed hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawēh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hä taj'aa etsē do hyb n'aa. Ta dab nawēh doo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē. P'op Hagä Do hä na-ääj

* **13:9** Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21
sahōnh hē nesaa pé tii.

† **13:9** Rewitikos 19.18 ‡ **13:12** Badagyp hadoo doo,

hē taj'aa etsē tii. ⁷ Dooh er daaj hē er ta danäh er do bä er aboo bä, er dajëb bä na-ããj hē. Dooh ji daaj hē ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿ bä er abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do er h'yyb en'yym hyb n'aa tii, er dajëb na-ããj né hē. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä er abok bä, er dajëb bä na-ããj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē eër. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hē sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ããj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakãän hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakãän hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Er sahõnh hē, er da kametä däk P'op Hagä Do matym gó er taky n'aa etyy hyb n'aa, er hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä er moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”,
näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
“sahõnh hē rabehyy b'ëeh da sa taron nu
paa me pój ÿÿ jé.
Sahõnh hē raj'aa etsē da P'op Hagä Doo”,
näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, er sahõnh hē, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã er da kaner'oot er babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hē er erét er da hadoo do er ky n'aa etyy doo. Taw'ãäts hē baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hē bë moo boo mahãnh, tabad'op hē bë her'ood mahãnh baad nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hē. Ti hadoo né hē, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëe doo: “Hahÿÿ dooh ji awëe

bä. Dooh P'op Hagä Do karën bä ji awëe bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ãäts hē nado tawëe bä. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakãän hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejã bä, tii bä dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakãän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿÿ ÿ etsëe bë hã: Bë adoo manä bë wakãän hedoo do h'yyb rejãã doo, baad né paawä ti bë hã. Taw'ãäts hē bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hã hyb n'aa, ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejã mahãnh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëe bë hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ãäs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ããj hē. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ããj hē ta wób raheer'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hē h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hã er h'yyb padëek, er moo booh. Taw'ãäts hē er h'yyb padëek na-ããj hē er moo bok er da hadoo do masa do hã, Jesus hã er h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejã manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hē ji awa bä, ji awëe bä, dooh taw'ãäts hē tado bä ji awëe bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ãäts hē dooh ji eëg bä uwa s'ëeb, taw'ãäts hē dooh ji awëe bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ãäts hē tabad'op hē er moo boo er da hadoo do baad nadoo do hã tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hã sahõnh hē hedoo pé

* **14:11** Isajas 45:23 † **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëe bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bä ta hã hē, ta daaj hē ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hē, ta hã hē ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

ji awëë bã, uwa s'ëëb ji eëg bã, taw'ãäts hë tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manä ta wób ragadoo a hã pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hã hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hã pé baad hadoo do p'ãã. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bã, ta hã pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ãäts hë eër, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ãäts hë dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ãäts hë ër sahõnh hë ër h'yyb en'yym ër wakãän hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kã. ³ Kristo na-ãäj hë, dooh ta daaj hë tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëëh doo da né hë: “Jó ÿÿ tabadäng òm raky n'aa rejãã doo. ÿ né hë gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”, * näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëëk hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, ÿ ky n'aa etsëë, séd bë h'yyb hedo had'yyt hë tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kã.

⁷ Ti hyb n'aa kã, taw'ãäts hë bë gadoo bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ãäts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë ÿ maher'oot

doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëëh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë maküü hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehÿn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Õm ÿ ma ejäm da.”†

¹⁰ Hahÿÿ da na-ãäj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿÿ da na-ãäj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo, bë j'aa etsëë ta hã.”§

¹² Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ããs doo. Ta hã da rah'yy kasadä.”**

¹³ P'op Hagä Do hã, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hã ÿ ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bã, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bã bë hã, ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bã baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hã taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakãn haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eäm bã bë ÿ merii wät do hã, ta ti bë mabaan mahãnh.

* **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah. † **15:9** 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49

‡ **15:10** Dew-Teronom 32.43 § **15:11** Saaw-Mo 117.1

** **15:12** Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus né

ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

Tii da bë ŷ wén ma erii wät, ta ky enyym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hä ŷŷ, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ŷ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ŷŷh. Judah buuj nadoo do hä ŷ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hē nesaa do mahānh kasēew hōm do rabahadoo hyb n'aa kä.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ŷ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wē ŷ moo wät do hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hē, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee ŷ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä ŷ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ŷ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ŷ moo wäd wät sa mahang. Jerusarēnh bä naa, Iririko häd näng do häj n'aa bód hēnh kä baad ŷ baher'ood hōm sahōnh hē sa hä Kristo panyyg hanäm doo. ²⁰ Hahŷŷ da had'yyt hē ŷ bahed'oo: ŷ karēn ŷ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bä, ta wób ramoo bok do jó ŷ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ŷ karēn ŷ bad'oo. Hahŷŷ da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,
Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh
da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ŷ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wē ŷ hegāā bä. ²³ Hŷŷ kä, ŷ haja dāk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ŷ karēn do bë wē ŷ baheg'āās, ²⁴ ŷ karēn paawä bë panang bä ŷ nu däng dó Es-Pāj häj n'aa bä ŷ mahōm me, bë ŷ bahehēen hyb n'aa. Bë ŷ bahehēen

do jawén paa bä, banadawēd né paawä, ŷ karēn paawä ŷ bë masa Es-Pāj hēnh ŷ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'īī hēnh habong do sa matym n'aa ŷ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padēek dajēer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'āāts hē né hē ti ramasa sa hä, rakūūt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do sa hyb n'aa né hē Judah buuj nadoo do ragado dāk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ti ramasa hŷŷ kä Judah buuj hä sa wē hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajoooh do jawén paa bä, baad sahōnh hē dajēer ragado dāk ŷ bahapäh bä kä, ŷ tsyym kadoo da Es-Pāj häj n'aa hēnh ŷ bahōm doo. Ta hōō bä ŷ nu däng dó bë panang bä, bë ŷ baheg'āās hyb n'aa. ²⁹ Baad ŷ bahapäh hahŷŷh: Bë wē ŷ kajaa bä, tak'ēp bë da Kristo ky n'aa edeng da hēp ŷ n'aa.

³⁰ Hŷŷ kä wakān haa hedoo doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa karapee ēr bahadoo do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-āāj hē, tak'ēp ŷ betsēē bë hä, si ŷŷ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ēē had'yyt hē hēp ŷ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ēē ŷ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahānh.‡‡ Bë ky n'aa ets'ēē na-āāj hē, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wē ŷ mahūūm doo. ³² Taw'āāts hē tii da bë ky n'aa ets'ēē, P'op Hagä Do karēn bä, h'yy gadajaa gó bë wē ŷ kajaa hyb n'aa, bë mahang ŷ h'yy kameh'āāk hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ h'yyb hedo dāk hyb n'aa kä. ³³ Hŷŷ kä ŷ karēn P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bë mahang tabawät. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

†† **15:21** Isajas 52.15 ‡‡ **15:31** Tii d' tawén etsēē sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajāān do hyb n'aa ta wē. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

16

Sa hã Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bê ÿ maher'oot êr ãnh hadoo do Pëb häd nãng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd nãng doo bã habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ãäts hë bë gadoo bë wë takajaa bã, bë nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ãäts hë baad bë gadoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tsyt hë ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ãäts hë bë masaa ta hã, hajõng do tamasa wät do hyb n'aa. ÿ na-ãäj hë tamasa wät.

³ Bê maher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëë né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hë ÿ ramasa. ÿÿh, sahõnh hë Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do na-ãäj hë, ãä tsebé sa wë, baad hadoo do ãä hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ãäts hë hät ÿÿ gó bë edëe na-ãäj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bê maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd nãng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd nãng doo bã, jããm hë pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ÿÿ gó bë edëe Marija, tak'ëp bë hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hät ÿÿ gó bë edëe nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, ãn-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ÿÿ jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy ãm-Pijat häd nãng doo, ÿ kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Uh-Bãn häd nãng doo, êr sii Kristo wë moo wät doo. Hät ÿÿ gó bë edëe najis ÿÿ Es-Takis häd nãng doo. ¹⁰ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Aperes häd nãng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Aris-Tob häd nãng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Erodijõn häd nãng doo, nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy

Nar-Sis häd nãng do tób yt hã haj'eenh do Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hät ÿÿ gó bë edëe ÿÿj Tiripena, Tiri-posa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. Hät ÿÿ gó bë edëe ÿÿnh Peh-Sid häd nãng doo, najis ÿÿ, tak'ëp né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wäd wät doo. ¹³ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Rupu häd nãng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew hõm doo. Hät ÿÿ gó bë edëe na-ãäj hë ta ÿÿn. Ta t'aah hadoo ÿ tagadoo paah. ¹⁴ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Asïn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ÿÿ gó bë edëe na-ãäj hë êr hÿÿj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Pirorogo häd nãng doo, ÿÿnh Jurija häd nãng doo, aj'yy Neru häd nãng doo, ta ãnh daheeh. Hät ÿÿ gó bë edëe na-ãäj hë aj'yy Orim-Pas häd nãng doo, sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ãäj hë.

¹⁶ Baad bë kedëe bë da hadoo do hã, Sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do bë m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakãn haa hedoo doo, ÿ etsëe bë hã, bë kanä séd ji h'yyb nahedoo hanoo do sa mahãnh, ji rah'yyb panas'ëeh do mahãnh na-ãäj hë, ta see hadoo, bë gado däk do hadoo nado ma met'ëek doo. Bë ky dahé manä sa hã. Dawëe bë kanä sa mahãnh. ¹⁸ Dooh Kristo, êr Wahë N'aa wë ramoo bok tii. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Ky kamep'ëeh doo me, ji hã raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëe doo.

¹⁹ Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do raky n'aa napëe däk baad bë ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang. Ti hadoo né hë, baad hadoo do hã ÿ karën paawä bë h'yy ganãng, taw'ãäts hë bë nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, bë j'aa ketsë tan'oo bã Nesaa Do Yb hã. Jesus, êr Wahë N'aa ky enyym da bë hã.

²¹ Tsimoot, si ÿ moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ãäj hë bë m' rahyb n'aa esee.

²² Ýÿh, Tesijo häd näng doo, hahÿ Paw-Ro mejũũ do herih doo, bë sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hä h'yy kata däk doo, bë ÿ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bã ÿ tagado had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ããj hẽ baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagã n'aa, ër hÿÿj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ããj hẽ, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ Ý karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hẽ bë wë. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.]

²⁵ Hÿÿ kä, taw'ããts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo. Ti né hẽ tahajaa panyyg hanäm do ÿ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bã. P'ooj ub dooh rahapëë nä bã ta ti ky n'aa.

²⁶ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä kametä däk P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do mejũũ do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do sa hä, Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hẽ. ²⁷ Taw'ããts hẽ P'op Hagä Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëe had'yyt hẽ Jesus Kristo hyb n'aa. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kä.

1 Korīn

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ỹ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bẽ ỹ edēng, ² bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ ěr wahẽ n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahẽ N'aa, ěr Wahẽ N'aa na-ããj hẽ. ³ Ỹ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yyim bẽ hã. Ỹ karēn baad bẽ rah'yyb en'yyim.

⁴ P'op Hagã Do hã ỹ tsebee had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarēn do baad bẽ bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶ Baad bẽ gado dāk Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wãt do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹỹ kã bẽ h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahẽ N'aa p'aa hẽnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bẽ tanaēēnh do

Jesus Kristo ěr Wahẽ N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wãt né hẽ ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁰ Wakãh haa, ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ỹ betsēē bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹ Ỹỹnh Korowéh hãd nãng do karapee ỹ rapanãk bẽ ky n'aa. Bẽ ky ked'aak bẽ mahang, sa nooh. ¹² Hahỹỹ d' mã bẽ kyyh: “Paw-Ro karapee ããh”, nãk mã bẽ wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bẽ wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bẽ kyyh. ¹³ Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bẽ hã? Ỹ g'eeh, Paw-Ro, bẽ hyb n'aa b'aa kajatsěk do hã kepēēm dāk do paah? Hãt ỹỹ gó paa bẽ ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hẽ hã ỹỹ, ỹ tsebé, dooh bẽ ỹ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hẽ ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ỹ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hẽ dooh bẽ ỹ nu gemuun boo bã ỹ wén nãng, hãt ỹỹ gó bẽ nu kemuun bẽ naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ Ỹ hyb n'aa es'ee dāk hỹỹ kã Es-Tepanas tób yt hẽ habong do na-ããj hẽ ỹ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ỹ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejũũ do hã ỹỹ. Ta ky n'aa hanãm do ỹ baher'ood hõm ti ỹ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ỹ baher'oot bã, dooh ỹ her'ood bã badãk hahỹỹ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsěk do hã Kristo dajēp do hejój hã maa newēē do raj'aa etsē hyb n'aa. Dooh ỹ karēn bã kēh ỹ tak'ēp ỹ haj'ap do hã raj'aa etsēē bã.

¹⁸ B'aa kajatsěk do hã Kristo dajēp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hẽnh hahõm do sa hã. Ēr hã kã, banesaa mahãnh ted'ēēp do hã, P'op Hagã Do hejój kametã dāk ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó. Hahỹỹ da ta kyyh:

“Ỹ ahãj jēng da tak'ēp hajaa do rahapãh doo. H'yy ganãng do sa h'yyb ỹ makyys da”,† nãng kerih do hã.

* **1:2** Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganã wãt, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo. † **1:19** Isajas 29.14

²⁰ Äkä, nyy da P'op Hagä Do h'yyb tak'öp hep'ëeh do sa hä? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetäk do sa hä ënh? Badäk hahÿÿ hä tak'öp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hä ënh? P'op Hagä Do wareem däk badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh do tak'öp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado däk rahajaa do paa tan'oo bä. ²¹ Tak'öp tabahajaa doo gó P'op Hagä Do anoo badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh do ta hä ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagä Do h'yyb däng ted'ëep ta wë ta ky n'aa hyb n'aa ta hä h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawä Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarën kapehuunh doo, meuj n'aa näng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do re-soos tak'öp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hë paawä rakarën, ää maher'ood had'yyt hë Kristo b'aa kajatsëk do hä kepëem däk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejää. Judah buuj nadoo do sa hä, daap mä ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hä kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ääj hë, Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ääj hë. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wë hanäng do red'oo doo, badäk hahÿÿ hä habong do tak'öp rahajaa do bahänh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahÿÿ hä habong do tak'öp sa hejój bahänh né hë tii.

²⁶ Bë hyb n'aa es'ee wakän haa bë P'op Hagä Do asëew hóm noo gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bä bë mahang tak'öp hajaa doo, badäk hahÿÿ hä habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bä bë mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bë mahang tahajõõ bä ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asëew hóm ta wë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'öp hajaa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wë kä. P'op Hagä Do wén sëew hóm ta wë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa.

²⁸ P'op Hagä Do asëew hóm badäk hahÿÿ hä raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asëew hóm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hä. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'öp hë ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bä sa hä hë P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hë ti h'yyb ta däk bëeh, Kristo Jesus hä. Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hë ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hë baad tabahado däk ër h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hë ër baboo kän P'op Hagä Do wë. Kristo né hë ti ër hed'ëep do nesaa do mahänh. ³¹ Ti hyb n'aa kä, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hë Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee.”† P'op Hagä Do kyy kerih do hä tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsëk do hä Kristo dajëp do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, bë wë ÿ kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë hä ÿ baher'oot hyb n'aa, dooh ÿ her'ood bä tak'öp ma kamet'ëek do rer'oot doo da. Dooh na-ääj hë ÿ her'ood bä tak'öp hajaa do kyy da. ² Tii d' ÿ wén d'oo, hahÿÿ da ÿ h'yyb däng bë mahang ÿ bawät noo gó do hyb n'aa: Jääm hë Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsëk do hä tadajëp do ky n'aa ÿ karën bë ÿ maher'oot. ³ Bë mahang ÿ bawät bä ÿ nahejooj its, ÿ kajajän paa ÿ eÿÿm do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bë ÿ panäk noo gó, bë ÿ ma metëek noo gó, dooh badäk hahÿÿ hä habong do tak'öp hajaa do kyy me bë ÿ maher'ood bä bë ÿ h'yyb wareem hyb n'aa, bë ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bë ÿ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametëeh bë h'yyb gó te hub né hë ta ky n'aa ÿ her'oot doo. ⁵ Tii da ÿ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿÿ hä habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿÿh

† 1:31 Jeremij 9.24 * 2:3 Paw-Ro wén eÿÿm apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarën bä tesõõts bä P'op Hagä Do ta hä mejüü do hä. Dooh Paw-Ro karën bä ta hä raj'aa etsëe bä. Jesus hä takarën raj'aa etsëe.

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hē kyyh tak'ëp hajaa doo. Doo badäk hahÿÿ hä hanäng do hajaa do tado bä, dooh badäk hahÿÿ hä habong do sa wahë n'aa hajaa do tado bä äã ma metëek doo. Ahëej jëes da ta ti sa wahë n'aa hejój. Edah ta ti sa wahë n'aa ragawatsig jëng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti äã her'oot doo. † Kejen né paawä tii, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahänh, sahõnh hē tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ër hä, ta tii gó ër j'aa etsë hyb n'aa.

⁸ Doo badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa wahë n'aa rah'yy genä bä ta ti P'op Hagä Do hajaa do hä. Ta hä rah'yy genä bä paawä, dooh paawä repëem däg bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newëe doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newëe doo,
ti né hē ti P'op Hagä Do enäm do ta hä
kamahän do sa hä”, ‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hä. Sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametëeh ji hä. ¹¹ Doo hapäh pé ta wób hyb n'aa newëe doo. Jääm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newëe do hä. Jääm né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hÿÿ kä, dooh badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newëe do tado bä äã gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ër hä, taky enyym doo gó baad ër hä tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hä tama metëek do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Doo badäk hahÿÿ hä hanäng do ji hajaa doo me tado bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hä tanoo doo me äã tab'ëes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh

doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Daap hadoo do ti ta hä. Doo tah'yy ganyy bä ta hä, jääm hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hä. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'yyh sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëe bä P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hä. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Doo hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do h'yyb.
Doo ta hä ma metëek péh.” §

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hä hana doo.

3

Séd hä Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, bë panang bä ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bä paawä bë ÿ maher'ood bä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hä ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hä ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Doo nä Kristo baad bë hapëe nä bä, ÿ hanäng péh. ² Jääm hē häd nahejoonh doo me bë ÿ metëek paa P'op Hagä Do hä hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hä. Doo ÿ haja bä hejoonh do bë ÿ ma met'ëeg bä. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hä. Da hē na-ääj hē, dooh tagah'ood nä bä bë hä, ³ badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëes nä, bë kaj'öök nä. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

† 2:7 Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. ‡ 2:9 Isajas 64.4 § 2:16 Isajas 40.13

⁵ Jaa Aporos bē hā péh, jaa ŷ bē hā péh, bē p'ã kajew'eēs doo? P'op Hagä Do karom ub ãã ti hÿÿh. ãã hyb n'aa, ãã ma metëek do hyb n'aa, bē h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. ãã moo bok P'op Hagä Do anoo do ãã hã. Hã ŷ tanoo do ŷ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ŷÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bä joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ããj hē naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagä Do wē. P'op Hagä Do gëew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ŷ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ŷÿ, pä s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ŷ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ŷ at'ëeg sëek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëek do hadoo tób. ŷ du doo do hã ramoo bok ŷ hanäng pé.* Taw'ãäts hē sahõnh hē baad rahyb n'aa matakëe nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, "Taw'ãäts hē baad rahyb n'aa matakëe nyy da ta hã ratamaa sëek", ŷ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëeg sëek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tég hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sëek apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matëeh bä kã, tii bä da ramoo bok do tametyy, baad tado bä, baad tanado bä. Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nyy da. Tëeg hõõ hadoo doo gó kametä däk da baad

tado bä ramoo bok doo, baad tanado bä. Ramoo bok do tëeg hõõ hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jëe bä, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taooj jëe bä, dooh da tagado bä tamoo wät do sãm, Jesus edëeb né paawä ta hã. Tedëeb né paawä, aj'yy tób kataa hõm do mahãnh ked'ëep do hadoo ta hã. Sahõnh hē ta wē hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bē mahang tabawät. Dooh g'eeh bē hapëe bä ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo,† P'op Hagä Do rejãã na-ããj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn däk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bē né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bē kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ãäts hē teréd hõm ta tii da tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hē paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kã h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kã. ¹⁹ Tii d' ŷ wén näng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hã h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me."‡ ²⁰ Hahÿÿ da na-ããj hē takerii däk: "Daap né hē tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh."§ ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē dooh bē h'yy kasabé wäd bä bē ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahõnh hē P'op Hagä Do an'oo däk bē hã: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hē ji bawät nä bä, hÿ jawén hawät doo. Sahõnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii. ²³ Bëe kã, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kã, P'op Hagä Do ma

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metëek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëeg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ŷ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng. † **3:17** P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo. ‡ **3:19** Jóh 5.13 § **3:20** Saaw-Mo 94.11

hadoo, P'op Hagä Do t'aah kä.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē hahÿÿ da bē h'yyb äã hã, bē ma matēg hedoo do sa hã: Kristo kaser n'aa, sa hã kan'oo däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metēek hyb n'aa äãh. ² Hÿÿ kä, taw'ãäts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hã kamejüü doo. ³ ÿÿ kä, baad g'eeh ÿ moo wät? Dooch ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ moo wät do hã bē hyb n'aa newēē doo. Dooch na-ãäÿ hē ÿ hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hã ÿÿ. Dooch na-ãäÿ hē daj ÿÿ hē ÿ kamety bä. ⁴ Dooch hēp ÿ tym ÿ taky n'aa tapaa pé ÿ moo wät do hã. Ti hadoo né hē, ta ti dooch tametä bä baad had'yyt hē ÿ moo wäd bä. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ÿ tametyy doo. Ti né hē her'oot baad tado bä, baad tanado bä ÿ moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ãäts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooch bē h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kä tametēēh da sahōnh hē ji h'yyb gó kejēn doo. Tametēēh da na-ãäÿ hē ji hyb n'aa newēē do paa hã. Ti noo gó, sa hã tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsē da sahōnh hē sa hã kä.

⁶ Wakān haa, ÿ erii wät do bē p'ãã ky ked'aak do ky n'aa, ny hado äã Aporos daheeh. Bē hyb n'aa né hē ti ÿ baher'ood wät tii da, jãām hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa. Takerih do hã bē matakä bä, tii bä dooch bē kasabé bä bē ma matēg hyb n'aa. Dooch tii bä bē hyb n'aa jewēts bä ma matēg wób. ⁷ Ta wób sa bahānh nado bēēh. Sahōnh hē bē wē hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahōnh hē bē wē hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ēēd hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanäk doo?

⁸ Bē wē anyy däg is sahōnh hē bē h'yyb karēn do bē ed'oo g'eeh? Tak'ēp bē wē anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do bē ed'oo g'eeh? Sa wahē n'aa sa bahānh

hadoo däg is do bēēh, bē ed'oo g'eeh? Äã bē gakog hōm is bē ed'oo. ÿ karēn paawä te hub tado bä, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē ÿ karēn paawä bēēh. Tii bä paawä bē sii äã bag'ããs. ⁹ Äã tii, dooch sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do äã ado bä. Hã ÿ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä äã Jesus mejüü do hedoo doo. Kaneb'ooch do jawén paa bä, j'aa kets'ēē do rabajēk bä sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēēp do hood hēnh sa maji ramahüüm do hadoo äãh. Sahōnh hē, ajyy, äãs na-ãäÿ hē äã rahag'ããs.*

¹⁰ Kristo äã ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do äãh, ta wób sa matym gó. Bēē kä, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooch äã haj'as pé ta wób sa hã. Bēē kä, tak'ēp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēēh, bē raweh'ēēh. Äãh, äã raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hē na-ãäÿ hē, äã as'aah, äã hoo k'aanh. Ta säg its äã saroor. Äã rarejäã. Dooch äã panang péh. ¹² Tak'ēp äã moo bok äã waa säm hã. Äã raky n'aa was'ee bä, äã ky n'aa edēng sa hã. Äã rarahejä bä, h'yyb jawyk doo me äã gadoo tii. ¹³ Äã raky n'aa rejä bä, baad hadoo doo me äã ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hã habong do raw'oong hōm do hadoo äãh, ran'oo bä.

¹⁴ Bē ÿ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ÿ berih. Bē ÿ ma metēek hyb n'aa tii. Tah haa ÿ kamahān do hadoo bē hã ÿ an'oo bä. ¹⁵ Tanyy bä né paawä hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado däk ÿÿh, Kristo ky n'aa hanām do bē ÿ maher'ood wät do hyb n'aa ta karapee bē bahado däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ karēn paawä ÿ bawät doo da né hē bē babok. ¹⁷ ÿ mejüü da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hã äã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ÿÿ ÿ kamahān do hado däk tii. Baad had'yyt hē tamoo wät. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ÿ bawäd had'yyt hē, Kristo hã ÿ h'yy kata däk

* **4:9** Rakaneb'ooch do jawén paa bä, raj'aa ketsē bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēēh rabajēk bä panang hēnh. Duu hēnh ramanaa sa maji. Sa maji wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'üüm, Paw-Ro bahānh däg Korīn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh däg red'oo.

do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

18 ŷ negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. 19 T'ī hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. 20 P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. 21 Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēēw bā? Kamahān doo gó, ky enyym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahŷh

1 ŷ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷŷm sii tabahe'ŷŷh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do rana-hapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. 2 Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āāts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āāts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa. 3 ŷ nawād né hē paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó ŷ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ŷ badoo né paawā bē mahang. 4 Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ŷ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā, 5 tii bā da taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāā hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó.

6 Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāā. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. 7 Taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh

nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēēw bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo da. Ta tii d' ŷ wén edoo, Kristo ēr hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ēēp do hadoo. 8 Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tabedēēb wāt do ēr hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āāj hē pooj jé ēr bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

9 Pooj jé mo haja ŷŷ hā, bē ŷ ma erih doo gó, bē ŷ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii. 10 Dooh Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ŷ her'ood bā, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēēk doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsyt hē, dawēē ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahŷ ji eréd hōm bā paawā. 11 Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do kar'ēēn doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ha'oom doo, hets'ēēk doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. 12-13 Dooh ŷ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa etyy bē meduuk doo me. P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih doo da bē bad'oo: "Bē ah'eed hōm nesaa do moo wāt doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahŷh

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

¹ Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ see ky n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa P'op Hagã Do nahapãh do wẽ tamahũũm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooh tii d' ji adoo bã. Taw'ããts hẽ paawã Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wẽ bẽ mahũũm ta ti ky n'aa, bẽ ramasa hyb n'aa. ² Dooh g'eeh bẽ hapëë bã, P'op Hagã Do nahapãh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bã, P'op Hagã Do nahapãh do bẽ ky n'aa etyy bã da, dooh g'eeh bẽ haja bã bẽ mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bẽ her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bã. ³ Dooh g'eeh bẽ hapëë bã ããs sii hẽ da ëer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahỹỹ hã hawät do p'ãã ji ky kedak doo, ti bahãnh baad ër bahajaa ër her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa, tanyy bã bẽ mahang badäk hahỹỹ hã ji hawät do p'ãã bẽ ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bẽ mahũũm ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wẽ, hyb n'aa jewyg né paawã ta wób sa hã? ⁵ Tii d' ý wén her'oot bẽ hã, bẽ nu mebyy bok hyb n'aa. Dooh g'eeh bẽ mahang tanyy bã hapãh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bã? ⁶ Ti anyy né paawã bẽ mahang baad hadoo do her'oot doo, bẽ see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagã Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanãm do bẽ ky n'aa rejãã tii d' bẽ bad'oo do hã.

⁷ Dooh paawã Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejõ bã ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bẽ bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bẽ besõõts hõm Kristo karën do hã. Taw'ããts hẽ paawã bag hẽnh bẽ gadoo baad nadoo do bẽ hã ramoo bok doo. Taw'ããts hẽ paawã kawanajããn doo gó bẽ gadoo bẽ rawadii doo. ⁸ Taw'ããts hẽ né paawã tii da bẽ bad'oo, bẽ né hẽ ti ta wób wad'ii doo, bẽ né hẽ ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bẽ hỹỹ hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bẽ bad'oo.

⁹ Nepãh bẽ hã, dooh P'op Hagã Do gado bã tabag'ããs bã nesaa do moo heb'ooh doo?

Bẽ kawad'ii manã da. Ta patug nadoo do sii, ta ýým nadoo do sii he'ýỹh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejãã doo, ta ýým h'yyb rejãã doo, aj'yy ýỹnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ýỹh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'ũũm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ta wób wad'ii do na-ããj hẽ, dooh rahaja bã P'op Hagã Do bag'ããs do karapee rado bã. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawã bẽ wób pooj jé, hỹỹ kã bẽ h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahãnh. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ P'op Hagã Do benyyw däk. Baad hado däk bẽ h'yyb tym ta matym gó P'op Hagã Do an'oo bã. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ããj hẽ.

Ji hub ky n'aa hahỹỹh

¹² “Sahõnh hẽ ý karën do ý hajaa ý moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ý moo ge'ýým péh”, nãk bẽ wób. Te hub né paawã tii, dooh sahõnh hẽ baad ub ji hã. Te hub né hẽ, sahõnh hẽ ý hajaa ý moo wät ý karën doo. Ti hado né paawã, dooh taw'ããts hẽ tado bã ý h'yyb karën do mejõ bã hã ýỹ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa”, nãk ta wób. Te hub né paawã tii, ti awät ti noo gó P'op Hagã Do ahãj jëng tii. Dooh tii da ji hub hã. Dooh taw'ããts hẽ tado bã ji hub gado bã ji ýým nadoo do hã, ýỹnh ta patug nadoo do hã. Dooh né hẽ. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ããs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagã Do bed'ëep doo da taganã wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ããj hẽ tabed'ëep da ër genã bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepãh bẽ hã, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ããts hẽ g'eeh tii bã Kristo hub uuh ji do dæg bã, ýỹnh hajõk do sii he'ýỹh do hã ji h'yy gedag bã? Dooh. ¹⁶ Nepãh bẽ hã, ýỹnh hajõk do sii he'ýỹh do tah'yy gedag bã, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahỹỹ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanãng kã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo. Sét

* 6:16 Genesis 2.24

tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

¹⁸ Tabad'op hē da bē aā bē ŷm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēē do na-āāj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ŷm, ji patug nadoo do sii ji baŷh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub. ¹⁹ Nepāh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt. ²⁰ Dooh bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēēh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh bē hub me.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahŷh

¹ Hŷh kā, ŷ bē ma erih do hā ŷ bē eanh do ky n'aa bē ŷ maher'ood kån. “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ŷm wē?”, * nāk bē kyyh bē eanh doo.† ² Hahŷh da bē ŷ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷh do hyb n'aa ŷ hanāng pēh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa ŷm wē rababok nā, sahōnh hē ŷj sa patug wē rababok nā. ³ Taw'āāts hē ajyy sa ŷm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēēk do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷj sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴ Ji ŷm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷm ti ta danāh. ⁵ Taw'āāts hē ket'ēē padēēk doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jē rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷh sa ŷm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, rana-hajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā.

⁶ Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo. ⁷ Hā ŷ pēh, ŷ karēn paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.‡ Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanāng pēh.

⁸ Hŷh kā, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē ŷ erih hahŷh: Taw'āāts hē paawā rakanet'ēē bong ŷ kanatēē doo da. ⁹ Ti né hē paawā kēh ŷ sa hā, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Baad nado sa hā aj'yy tado bā, ŷnh tado bā, rahyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē raketēē né hē tii d' tado bā.

¹⁰ Ket'ēē padēēk do sa hā hahŷh da ŷ mejūū (kēh ŷ gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejūū): Taw'āāts hē ŷj dooh reréd bā sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ēē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āāts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āāts hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa ŷm. ¹² Ta wób sa hā ŷ mejūū hahŷh, (dooch Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejūū doo, kēh ŷ tii): Ta ŷm h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta ŷm karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta patug. ¹³ Ti hadoo ēnh ŷj sa hā ēnh. ŷnh patug h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta patug. ¹⁴ Ta tii da ŷ wén mejūū, ta patug h'yy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta ŷm hyb n'aa, Jesus hā ta ŷm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷj sa hā kā. Ta ŷm Jesus hā tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā

* **7:1** Hahŷh d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ŷnh hā?” Ji ŷm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷh da ta wób ratab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy ŷnh hā takat'ēē bā?”

† **7:1** Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷm wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kån do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē. ‡ **7:7** Dooh Paw-Ro ŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

paawä, nes'aa né paawä tii bä bē taah P'op Hagä Do matym gó. Dooh ranes'aa bä P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hē, P'op Hagä Do wē rakasēew padēek bē taah. ¹⁵ Hÿÿ kã, Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta patug, na mahũũm tii bä. Ta mahãnh tahōm bä, na mahũũm. Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta ÿÿm, na mahũũm tii bä. Ta mahãnh tahōm bä, na mahũũm. P'op Hagä Do asēew hōm ēer, ta hã h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó ēr babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁶ Bēeh, ÿÿj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hã. Bēeh, ajyy Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē ÿÿm rah'yy ka'eeh da Jesus hã.

¹⁷ Taw'ãäts hē ēr hã Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ēr babok hyb n'aa ēr P'op Hagä Do basēew dāk noo gó, tii da né hē ēr baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ÿ mejũũ do jé pad'yyt hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Sét gó ÿ mejũũ ta ti ky n'aa hã. ¹⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bä P'op Hagä Do basēm noo gó Jesus hã tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ãäts hē. Na manä tii. Dooh hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bä P'op Hagä Do naēēnh noo gó, taw'ãäts hē na-ãäj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hã. ¹⁹ Dooh P'op Hagä Do gahēen bä ji hã ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jããm hē tagahēen ji hã tamejũũ do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagä Do basēm noo gó, tii da taw'ãäts hē sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basēew hōm noo gó, taw'ãäts hē. Dooh ji hyb n'aa tónbã sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ãäts hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basēew hōm noo gó, ji Jesus edēeb kãn hÿÿ kã nesaa do mahãnh,

Jesus wē ji moo wät hyb n'aa kã. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naēēnh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hÿÿ kã. ²³ Tak'ēp P'op Hagä Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsēk do hã Jesus dajēp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta wób bē ramejũũ. ²⁴ Ti hyb n'aa wakãn haa, bē marahud nã bä, bē ket'ēē hōm bä, kariw n'aa mejũũ do bē do bä, kariw n'aa tamah do bē do bä bē P'op Hagä Do basēew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hÿÿ kã kanetēē nã do ky n'aa hã, bē eanh doo, bē ÿ maher'ood kãn. Bē ÿ maher'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do tado bä. Dooh ēr hã tamejō bä ta ti ky n'aa hã. Bē ÿ maher'oot, hã ÿÿ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hã. Jesus ky enyym do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ÿ her'oot doo. ²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hã ÿÿ pé taw'ãäts hē paawä dooh raket'ēē bä kanetēē nã doo. ²⁷ Tii d' tado né paawä, ji ÿÿm nyy bä, taw'ãäts hē dooh ji mejō hōm ji mahãnh. Ji ÿÿm nanyy nã bä, taw'ãäts hē dooh ji esóts bä ji ÿÿm pan'aa, hã ÿÿ péh. ²⁸ Ti hadoo né hē, ji kat'ēē bä, dooh nesaa do tado bä ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ēē bä, dooh na-ãäj hē nesaa do tamoo wäd bä ta tii hã P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēē padēek do rahoop da badäk hahÿÿ hã rababok bä. ÿ karēn paawä bē ÿ mo n'aa jesuu ta ti mahãnh.

²⁹ Wakãn haa, hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Edaa dāk Jesus matēēh doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē paawä ÿÿm enäh do tii hã had'yyt hē nado rah'yyb padēek hÿ jawén. ³⁰ Taw'ãäts hē paawä h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hē nado rah'yyb padēek hÿ jawén na-ãäj hē. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hē nado rah'yyb padēek hÿ jawén. Taw'ãäts hē sa ma hets'ēē doo, sa ma hã had'yyt hē nado rah'yyb padēek. ³¹ Taw'ãäts hē badäk hahÿÿ hã hanäng do hã moo bok doo, tii hã

§ 7:23 Ta wób ramejũũ Korīn buuj sa hã rakanet'ēē bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-ãäj hē. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahãnh rakarēn ran'oo bä. Dooh te hub tado bä ta tii d' mejũũ do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejũũ raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ēē bä, ji kanat'ēē bä na-ãäj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-ãäj hē.

rah'yyb padäg had'yyt hē nado hÿ jawén. Ta tii da ÿ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahÿÿh, sahõnh hē ta hã hanäng do na-ãäj hē.

³² ÿ karēn paawä bē hyb n'aa tón manä badäk hahÿÿ hã bē babok do hã. Kanetëe doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa.

³³ Ajyy ÿÿm enäh doo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ÿÿm rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hē hadoo do hã rah'yyb padäg kån. Sa ÿÿm, Jesus na-ãäj hē rakarēn rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ēnh ÿÿj sa hã kã. ÿÿj patug tema bong doo, maruus na-ãäj hē, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hē, tsyt hē, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hē sa wē hanäng doo me. ÿÿj patug enäh doo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa.

³⁵ Bē ÿ h'yy ge'ÿÿm hyb n'aa nado ÿ wén erih ta tii. Bē hyb n'aa né hē, baad tabadoo hyb n'aa bē hã, ÿ wén erii wät tii. ^{**} Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok hyb n'aa bē tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hē ÿ karēn bē h'yyb padäg. Doo h'yy karēn bē hē h'yyb panas'ëeh pēh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bä ta ÿÿm pan'aa hã: “Doo hã baad tado bä äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo”, p'eets hē na-ãäj hē tatabëej däg bä ta j'oo hã baab n'aa tagatëe do pan'aa, takarēn bä tagat'ëe bä, taw'ãäts hē raketëe né hē. Doo nesaa do tado bä ta tii, P'op Hagä Do matym gó. ^{††} ³⁷ Aj'yy see ta daaj hē, ta wób mejüü do nado kã tii, tahyb n'aa newë däg bä ta ÿÿm pan'aa hã, taganatëe hyb n'aa, tahaja bä tah'yy keba bä, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newë bä kã, tii bä taw'ãäts hē rakanetëe. Ti na-ãäj hē baad hadoo do tamoo wät. ³⁸ Ket'ëe padëek doo, baad né ti sa hã. Kanatëe doo kã, marahud kã, ti baad tabad'oo ÿÿm näng do mahãnh.

^{**} **7:35** Doo h'yy karēn bä ji tah'yy geãm bä ji kanatëe hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bä ji hã ji katëe hyb n'aa, ji katëe né hē. ^{††} **7:36** Hahÿÿ da na-ãäj hē ji hajaa ji erii bä tii, aj'yy ky n'aa tado bä taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bä ta ÿÿm pan'aa hã: ‘Doo hã baad tado bä äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo’, tanahaja bä tah'yy keba bä, takarēn bä takat'ëe bä, taw'ãäts hē raketëe né hē. Doo nesaa tado bä tii, P'op Hagä Do matym gó.” ^{‡‡} **7:40** Ti noo gó Korin panang bä ta wób raky sëm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hē P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hē rah'yy kasab'ee. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿÿ gó na-ãäj hē tabawät, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bä, raky nasëm hyb n'aa.

³⁹ Taw'ãäts hē ÿÿnh kat'ëe däk doo, ta patug sii had'yyt hē tabawäd kån tabedëp nä bä. Ta patug dajëb bä, ta jawén paa bä kã, tahajaa ta see hã takat'ëe bä, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bä tii. ⁴⁰ Hã ÿÿ pēh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëe wäd bä. Tii d' né hē hã ÿÿ. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿÿ gó na-ãäj hē tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hē nado. ^{‡‡}

8

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do tä n'aa ky n'aa hã bē ÿ maher'oot hÿÿ kã. “Ër sahõnh hē, Ër h'yy genäh, hajõng baad hadoo do Ër wén hapäh”, näk bē wób. Te hub né hē paawä tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapäh do an'oo bä! Tii d' nado ji kamahãnh doo. Ji kamahãnh do ta wób tamasa. ² H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nä bä heh'äät ub. ³ Ti nado P'op Hagä Do kamahãnh doo. P'op Hagä Do kamahãnh ti ta tii.

⁴ Kabarii hã kan'oo däk do ky n'aa kã, ji awëe bä, ji nawëe bä. Doo hã sa kabarii redëb bä Ër hapäh. Jããm hē sét ub P'op Hagä Doo. Doo hã ta see pēh. ⁵ Sa hã ti anyy né hē paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahÿÿ hã, wē hã na-ãäj hē, hajõné hē paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ãäj hē, ⁶ Ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sét ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hē pahuunh doo, ta hyb n'aa Ër babok doo. Jããm hē sét ub né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo, papuuj gó Ër babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hē rahapëe bä tii. Ta wób dooh ramabaan nä bä pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hã rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-ãäj né hē, kabarii hã kan'oo däk do tä uuh rawëe bä, kabarii ratayy sa hã sa h'yyb gó. Tii bä sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hē ta

ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado dāg bā P'op Hagā Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hē, sahōnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawā, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā bē babok do hā, baad Jesus ranahapāh nā do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Ōm ti hapāh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Mahapāh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsā kán sa hā, rabawēh tii bā kā a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kán sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo. ¹¹ Tii bā kā, a h'yyj hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajēp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wād bā a h'yyj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wād dāg kán! ¹³ Ti hyb n'aa, y awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj y hadoo doo, dooh y awēē wād bā ta dab, hāj y y h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejūū do see heh'āāt Paw-Ro ky n'aa hah'yyh

¹ Nepāh bē wób hā Jesus mejūū do see y do bā? Dooh ta wób mejūū pé hā y y. Dooh g'eeh Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do y hapēē wād matym y y me? Hēp y n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae dāg kán? ² Jesus mejūū do heh'āāt ub y nado bā paawā ta wób sa hā, bē hā kā Jesus mejūū do né hē y y h. Bē hā né hē ji hapāh Kristo mejūū do

né hē y y h. Hēp y n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hah'yy da y ky gadoo, hā y hedoo do Jesus mejūū do nado y y h, hanāk doo: ⁴ Dooh g'eeh āā haja bā bē hanaa āā gado bā āā waa, āā karēn bā paawā? ⁵ Dooh g'eeh taw'āāts hē tado bā, āā karēn bā paawā, āā rahadaa bā ji y y m Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejūū do wób rabad'oo doo da? Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jāām hē g'eeh y y h, Béh-Nabéh daheeh, āā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wāt do ti hep'aak. Joom danāh hā ēnh? Ny hadoo do g'eeh joom danāh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'āās doo ēnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'āās do rananoo pé ta masāāh bii gamyyj neēek péh? ⁸ Panyyg gó y her'ood wāt doo, y had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hah'yy da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'āāts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd dāg bā tanawa hyb n'aa.”* Jāām hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagā Do mejūū ta tii? ¹⁰ Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? Y y. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Booj yb takyyk doo me k'āāts wapēn doo, joom ag tahes'ooj hōm do na-āāj hē, ramoo bok bā ragahēen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ēnh āā hā. P'op Hagā Do Sahee hā hana do bē h'yyb gó āā ejoom hōm do hadoo.† Ta bahānh dāg bē edoo dāk, bē hanaa āā gahēen bā h'yy kā āā waa hedoo doo, āā saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetēk doo, ta tii hā bē masa. Taw'āāts hē nado g'eeh ti sa bahānh āā bē masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooh noo gó āā daab yb bā bē hā. Dooh. Hejooj né paawā ta ti āā hā, āā gadoo sahōnh hē āā hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanām do āā nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa?

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanām do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metēek doo, tahanāng pé tii. ‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bā Korīn buuj hā. Tak'ēp ramoo bok sa waa sām hā, sa hā radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

Ti hadoo ěnh P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng hä moo b'ook doo. P'op Hagä Do hä kan'oo däk do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ěnh Jesus ky n'aa hanäm do ma mehetäk do hä. Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü, sa hä ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawä, dooh ta tii hä ŷ daab yb bä. Dooh na-ääj hē ta ti ŷ erii bä, ta tii hä ŷ bē masa hyb n'aa. ŷ h'yy gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ŷ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ŷ gahēen péh. Taw'ääts hē paawä ŷ dajep ta ti ŷ h'yy gadajang do rado hōm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ŷ haja bä ŷ h'yy kasabé bä Jesus ky n'aa hanäm do ŷ maher'oot do hä. P'op Hagä Do ŷ tamejüü ŷ maher'oot hyb n'aa. Tak'öp baad nado hä ŷŷ, ta ky n'aa ŷ naher'ood bä ta wób sa hä. ¹⁷ ŷ karēn do hyb n'aa tado bä paawä ta ky n'aa ŷ her'oot doo, tii bä ŷ haja paawä ŷ gahēen bä ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bä. ŷ P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa, hä ŷ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ŷ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sām hä ŷŷ? Jääm hē hahŷŷ kä ta sām: ŷ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanäm do ŷ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do ŷ panäk bä, ŷ ma metëek bä, dooh ŷ gahēen bä ŷ ramasa doo, dooh na-ääj hē ŷ mejō bä ŷ ramasa, ŷ haja né paawä ŷ mejō bä Jesus mejüü do ŷ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hŷŷ kä hä ŷ mejüü péh, sa hanaa ŷ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ŷ hē ŷ kan'oo däk, sahōnh hē sa karom ŷ bahadoo hyb n'aa, hajōk Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa paawä. ²⁰ Hahŷ ŷ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ŷ awäd bä, sa da hado däk ŷŷh, Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejō né paawä hä ŷŷ, sa ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ŷ awäd bä, sa da hadoo ŷ bahadoo,

Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ŷ ado bä ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky dahé had'yyt hē. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hä, sa da ked'oo né ŷŷh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hä.ŷ Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ŷŷh, sa wób Jesus wē ŷ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahōnh hē ta tii da ŷ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta hä hana do ŷ gadoo hyb n'aa sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bē hapäh né hē, ratsyym kasä bä kä, sahōnh hē rawaj'aa né hē paawä, jääm hē sét hē gadoo ta sām, pooj jé kajaa doo. Taw'ääts hē bē waj'aah do hadoo j'aa ketsē do wajaah doo da, ta sām bē gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahōnh hē tsyym kas'ŷŷ kar'ëēn doo, baad rahyb n'aa matakëe. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsē do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejā né paawä ti nayyw hē.** Ēer kä, er wén hyb n'aa matakëe, nahānh do sām er gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ŷŷh. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ŷŷh. ²⁷ Dooh. Hä ŷŷ hē ŷ ketuu hadoo,†† hup ŷŷ ŷ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hä ŷŷ hē baad ŷ wén kan'yyh, ŷŷ kä ta sām ŷ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hä ŷ maher'ood wät, ŷ ma met'ëeg wät do jawén paa bä Jesus ky n'aa hanäm doo.

10

Taw'ääts hē Isaraéw buuj rabed'oo do paa er nad'oo do ky n'aa hahŷŷh

¹ ŷ karēn bē hyb n'aa newē hahŷ wakān haa: Sahōnh hē er wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hä. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” häd näng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-ääj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bä kä. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagä Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeëek naeng P'op Hagä

ŷ 9:22 Pooj jé 8.7 hä Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hä rah'yy kadawuung nä bä do hyb n'aa. ** 9:25 Paw-Ro bawät noo gó, kas'ŷŷ do j'aa ketsē do nuu hä radasooH ta soog bag'aad kap'ōj däk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jēng ta ti sa soog, nayyw hē takarejää. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hä. †† 9:27 Baad takan'yyh tahanäng pé ti ta hä hē taketuu do hadoo. * 10:3 Banawäng hēnh rababok noo gó P'op Hagä Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneëenh Manah .

Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeëk. Kristo né hē paa ti pā. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawäng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, er tama metēek do heen n'aa, nesaa do hā er h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēeh, kabarii hā bē h'yyb panadēek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahỹ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeëk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”,† nāng kerih do hā.‡ ⁸ Er tametēeh, ji naỹh hyb n'aa ji yỹm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do er tametēeh, Kristo er manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahỹj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēen manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejũ do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa er wahē makũ hā, ta ti er tama metēek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk eēr, tagadēeg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, er hyb n'aa matakēe hyb n'aa, baad er kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da er nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēe, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametyy do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahānh had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēe hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēe bā. Dooh P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae

mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēe do bēeh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahỹ y erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagā Do er j'aa etsē doo, er beëk bā, séd uuh had'yyt hē eēr, Kristo majyyw er gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa er ganebēeh bā, séd uuh had'yyt hē eēr, Jesus hub er gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawā eēr, sét né hē pāw er awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē eēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagā Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' y hanāng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp y hanāng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahỹ d' y hanāng pé tii: Kabarii hā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo dāg tii. Hahỹ da na-āāj hē y her'oot: Dooh y karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'ēeh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb dāng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēeh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'yỹm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'yỹm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'āāts hē hahỹ da bē bad'oo: Bē awēe sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa.

† 10:7 Esodo 32.6 ‡ 10:7 Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

26 Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badäk hahŷŷh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ããj hẽ, P'op Hagä Do ma.”§

27 Jesus hã h'yy kana'eeh do õm tatsyyd bã ta tób hẽnh ta sii mabawẽh hyb n'aa, makarẽn bã ti mabahõm. Taw'ããts hẽ mawëë sahõnh hẽ. Man'oo manä a h'yyb õm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. 28 Hŷŷ kã, hahŷŷ d' bẽ ramaher'ood bã paawä: “Hahŷ kabarii hã kan'oo däk do hahŷ ji tä”, raher'ood bã, mawëë manä d' tii bã, õm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ããj hẽ. 29 Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bẽ an'oo manä bẽ h'yyb bẽ taky n'aa tapa, ŷ hanäng. Hahŷŷ da apäh bẽ kyyh hã ŷŷ: “H'ëed hyb n'aa ŷ an'oo bã ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awẽh do hyb n'aa? 30 ŷ awëë bã tä ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã ŷ ky n'aa ets'ëë wät doo, h'ëed hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagä Do wẽ tsebé doo me ŷ bawẽh do hyb n'aa?”, näng apäh bẽ kyyh. 31 Hahŷŷ da kẽh ŷ bẽ hã: Taw'ããts hẽ P'op Hagä Do bẽ weh'ëeh sahõnh hẽ bẽ moo bok do hã, bẽ awëë bã, bẽ eëg bã na-ããj hẽ. 32 Bẽ moo boo manä baad nadoo do hã ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã, P'op Hagä Do karapee bẽ panang bã habong do rado bã na-ããj hẽ. 33 ŷ bad'oo doo da né hẽ, sahõnh hẽ ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bẽ bad'oo. Hã ŷŷ hẽ ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawät. Baad hadoo do ti ŷ karẽn ta wób sa hã, sa h'yyb tym bedẽp hyb n'aa Jesus Kristo wẽ kã.

11

1 Taw'ããts hẽ ŷ bawät doo da bẽ babok, Kristo bawät doo da ŷ bawät do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bã do ky n'aa hahŷŷh

2 ŷ tsebé bẽ hã, ŷ bẽ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ do hyb n'aa. ŷ tsebé na-ããj hẽ, bẽ ŷ ma met'ëëg wät do bẽ ky daheeh do hyb n'aa. 3 Ti hadoo né hẽ, hahŷ ŷ karẽn bẽ bahapäh:

Kristo, sahõnh hẽ ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj sa nu gabóg. P'op Hagä Doo, Kristo nu gabóg. 4 Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ëë bã, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ããj hẽ, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. 5 ŷŷj kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ããj hẽ, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ŷŷj sa nuu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* 6 ŷŷnh nu kanajesuu doo, taw'ããts hẽ ta sëen tagek'ãã bëeh. Tanu meby n'aa nyy bã ŷŷj hã sa sëen ragekãã doo, rahab bëeh doo, taw'ããts hẽ sa nuu rajesuu. 7 Ta da hadoo P'op Hagä Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagä Do kawehëë däk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bã Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã. ŷŷj sa hã kã, sa hyb n'aa ajyy rakawehëë padëek.† 8 ŷŷnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ŷŷnh. 9 ŷŷnh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kãn. ŷŷnh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. 10 Ti hyb n'aa né hẽ, ããs rahapäh do hyb n'aa na-ããj hẽ, taw'ããts hẽ ŷŷj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. 11 Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hẽnh nado ŷŷj ajyy sa mahãnh. Ti hadoo ãnh ajyy sa hã. Sa m'aa hẽnh nado ŷŷj sa mahãnh. 12 Ta ti ŷ wén her'oot, aj'yy hanaa ŷŷnh ganyyh doo da, ŷŷj hanaa ajyy na-ããj hẽ tii d' raganyyh. Sahõnh hẽ ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

13 Bẽ hyb n'aa newë baad tado bã, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã, ŷŷj raky n'aa ets'ëë bã sa nuu kanajesuu doo me. 14 Badäk hahŷŷ hã ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-ããj hẽ tametëeh hahŷŷh: Baad nado ajyy sa hã sa sëen dewëët doo me raboo bã. Sëen dewëët do ajyy hã tawaneh'ëeh do haj'aa. 15 Sëen dewëët doo, ŷŷj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo däk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. 16 Ta ti hedoo do p'ãã karẽn do ky ked'aak do hã hahŷŷ da ŷ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me ãã adoo bã, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh

§ 10:26 Saaw-Mo 24.1. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awëë bã sahõnh hẽ.

* 11:5 Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bã rahap ŷŷj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † 11:7 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hẽ ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã.

do panang wób hēnh habok do na-ããj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rata-heb'ëes do ky n'aa hahỹh

¹⁷ Hahỹh hā bē ŷ metëek doo, dooh bē hā ŷ j'aa etsëe bā. Ta tii d' ŷ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸ Pooj jé ŷ ky n'aa napäh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ŷ ky daheeh ŷ rapanäk doo. ¹⁹ (Dooch ji ky sëew its bā! Taw'ãäts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametä däk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bā bē awa doo. ²¹ Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nā bā, ta wób a'oom kån ta bahānh reëek do haj'aa. ²² Dooch g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh, bē yd eëek péh? Bē ty n'aa ges'yyk P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyh kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ŷ bē hā? Bē ŷ j'aa etsë g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Dooch. Dooch né hē bē ŷ j'aa etsëe bā.

²³ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ŷ gadoo doo, ti né hē ti ŷ tabëj wät do bē hā. Hahỹ né hē ti ŷ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsëm, ta majĩ moo gó takahaëēnh noo gó, tabado däk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ëe wät do jawén paa bā, taganabäh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ŷỹ, bē hyb n'aa ŷ an'oo däk do heen n'aa hahỹh. Hahỹh da d' bē bad'oo, ŷ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mäh. ²⁵ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ŷỹ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó heen n'aa hahỹh. Papuu sahōnh hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hỹ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng.† Hahỹ bē eëg had'yyt bā hỹ jawén, tii d' bē bad'oo ŷ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mã Jesus. ²⁶ Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuu

uuh bē eëg bā, bē her'ood hōm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hēnh tamatëeh bā kã.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëek doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ããj hē. ²⁸ Taw'ãäts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newë bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëek do pooj jé. ²⁹ Hahỹ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eëg bā, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hē hajök bē mahang nahejooj boo, hajök bē mahang nahëe enäh, ta wób dejëp. ³¹ Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hē ër hyb n'aa newë bā baad ër h'yyb tado bā, dooh tii bā ër P'op Hagä Do rejä bā. ³² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ër hā ër tama metëek hyb n'aa, badäk hahỹh hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ër tanarejää hyb n'aa ta jawén kã.

³³ Ta tii kã, wakån haa, taw'ãäts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. ³⁴ Bē bas'aah bā, taw'ãäts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ëes hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ne-tyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

ŷ kajaa bā kã, ky n'aa see ŷ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagä Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahỹh

¹ Hỹh kã wakån haa, baad ŷ karēn bē bahapäh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bē hapäh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahũüm had'yyt hē, kabarii nedëp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ŷ karēn bē bahapäh hahỹh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooch na-ããj hē ji haja bā, “Jesus né hē ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”,

† **11:25** P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuu hahỹ ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

ji her'ood bä P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bä ji hä.

⁴Ti anäng hajöng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee tahana tii hä. ⁵Ti anäng ta wób hajöng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né hē sét ub Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, er wē moo wät doo. ⁶Ti anäng hajöng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hä hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wät hyb n'aa. ⁷P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, sahōnh hä takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo tak'öp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hä baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hä tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'eēs hyb n'aa maa new'ëe do sa hä. ¹¹Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hē sahōnh hē sa hä tabanoo tii.

Sahōnh hē èer, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahȳh

¹²Hajōō né paawä ji hä, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo enh Kristo hä, Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä. ¹³Èr wób, Judah buuj. Èr wób, ta wób buuj. Èr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Èr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, er nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo er bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee èr gadoo doo.

¹⁴Hajöng né hē ji hä hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵Ji tsyym ky hado bä paawä: “Ta moo ȳ nadoo do

hyb n'aa, dooh ta uuh ȳ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶Ji nabuuj ky hado bä paawä: “Ta matym see ȳ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ȳ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷Sahōnh hē ji hä hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëe tii bä? Sahōnh hē ji hä hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehyyk tii bä? ¹⁸Sahōnh hē ji hä hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëeghōm ji hä, tah'yyb däng doo da. ¹⁹Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä. ²⁰Hahȳh da né hē: Hajöng né paawä ji hä hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: “Doooh hyb n'aa òm ȳ karèn péh.” Doooh na-ääj hē ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: “Doooh hyb n'aa òm ȳ karèn péh.” ²²Ta ti ji hä hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karèn up doo. ²³Ji uuh ji hä ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hä ji manetëeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hōm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëe dāk hyb n'aa. ²⁵Tii da tawén d'oo, ji hä takanetyn hōm hyb n'aa, sahōnh hē ji hä hanäng do séd demuun baad rakahag'ääs hyb n'aa na-ääj hē. ²⁶Sét hē ji hä hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahōnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëe däg bä, sahōnh hē ji uuh wób taw'ääts hē sa hä.

²⁷Bē sahōnh hē, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yyh bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ääj hē. ²⁹Sahōnh hē g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetëk do had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hē?

³⁰ Sahõnh hē g'eeh rahajaa ta wób raba-heso? Sahõnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahõnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabēj bä? ³¹ Dooh. Taw'ääts hē ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do ta bahãnh had'op do hã, ta wób masa do hã, bē h'yyb padäg. Pooj jé dó bē ŷ metēeh hÿŷ kä sahõnh hē ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahãn do ky n'aa hahÿŷh

¹ Ajyy sa kyy me, ääs sa kyy me na-ääj hē ŷ haja bä né paawä ŷ her'ood bä, ŷ kamanahãn bä paawä, dooh taw'ääts hē tado bä. Jääm hē sapaar redas do ky hado däk ŷ tii bä. ² P'op Hagä Do ky n'aa ŷ haja bä né paawä ŷ maher'ood bä, P'op Hagä Do Sahee hã ŷ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hã ŷ h'yy ganyy bä paawä, sahõnh hē ŷ hapēē bä paawä, tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hã ŷ haja bä paawä ŷ mejō bä takahÿŷd häng, ta wób ŷ kamanahãn bä paawä, daap paawä ŷŷh. ³ Sahõnh hē wē ŷ hanäng do kas'uut do sa hã ŷ an'oo bä paawä, daj ŷŷ hē paawä ŷ kan'oo däk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahãn bä, daap paawä ti hã ŷŷ.

⁴ Kamahãn do kanejäg. Kamahãn do ky ennyym. Dooh tah'yy kajewēets bä. Dooh ta hã hē taj'aa etsēē bä. Dooh takasabé bä. ⁵ Tawaneh'ēēh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawäd bä. Dooh nyyw hē takawaj'ään bä. Dooh tah'yy gaēēj bä ta wób sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bä baad nadoo do hã. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebē. ⁷ Kamahãn doo, dooh tah'yy gajēē hõm bä. Ta wób hã tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahõnh hē tagadoo.

⁸ Kamahãn doo, dooh tahēēj bä. Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-ääj hē. Ahãnh da tii. ⁹ Da hē ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ääj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'äät do kaja bä kä, tii bä kä, dooh

hyb n'aa ji karēn wät pé ta uuh hadoo doo.

¹¹ Hahÿ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wät bä kä ŷ eréd hõm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nä bä P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da ēr bahapäh baad ub kä, heh'äät kä. Da hē, jääm hē ta uuh ŷ bahapäh. Ta jawén da, sahõnh hē ŷ bahapäh ta hã, ŷ P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

¹³ Hÿŷ kä tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahãn doo. Ji kamahãn doo, sa bahãnh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee hana do ky n'aa bód hahÿŷh

¹ Taw'ääts hē kamahãn do hã baad bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee hã hana do ji hajaa do hã bē h'yyb padäg na-ääj hē. Pooj jé, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hã baad ub bē h'yyb padäg. ² Hahÿ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bä. P'op Hagä Do sii taber'oot tii hã. Dooh maa napäh pé ta ti ta her'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa ta her'oot tii, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ³ Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do hã. Ta wób hã ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yyym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hã hē takamasa tii, P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawä sahõnh hē bēēh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahãnh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'oot bä, Jesus hã h'yy ka'eeh do

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahãnh, hajõng tamasa do hyb n'aa.

kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ũũm hyb n'aa, ti na-ããj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ããj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ããj hē tii d' bē ŷ metēeh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawā. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũũm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād nāng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genā bā kaneb'oooh doo hēnh tanaēej bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anäng kyyh badāk hahŷŷ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ ŷ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ããts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ããts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ããj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā ŷ ky n'aa etsēē bā, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooh ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' ŷ bad'oo ti tahado bā? Hahŷŷ da ŷ bad'oo: ŷ da ky n'aa etsēē hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ããj hē da ŷ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do ŷ ma ejām da hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ããj hē. ¹⁶ Jāām hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da ōm raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawā P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũũm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, sahōnh hē bē

bahānh ŷ bahajaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā ŷŷ, taw'ããts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bā ŷ ma metēek bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepé h'yy gatamah do bē hado manā P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ããts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēeh, ta ti hā. Taw'ããts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, ŷ maher'oot
da karapé haa.
Ti hadoo né hē da, dooh da raky dahé bā
ŷŷh”,†
nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bā paawā, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-ããj hē tajēē suun bā tii bā, sahōnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ããj tajēē suun bā P'op Hagä Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametä dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety dāk tii bā sahōnh hē bē her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä dāk tii bā sahōnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hē bē mahang”, nāng da.

²⁶ Wakān haa, taw'ããts hē hahŷŷ da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagä Do hā tama ejām, ta see ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hā tametēeh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me ka-her'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ããts

† 14:21 Isajas 28.11-12

hē sahōnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raheer'ood bä, jāām né hē pawóp hē, tamawoob hē ti her'oot. Taw'ääts hē sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ääts hē ta see tab'ëes nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëes doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëes doo, taw'ääts hē bag hēnh tabasoo hē kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hē ta m'aa hēnh, ta tób hēnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hē pawóp hē, tamawoob hē raheer'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hē ta wób ramatakëe, ta ti taheer'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bë sahōnh hē bë ma kametëek hyb n'aa, bë h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooch P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahōm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē yÿj dooh rer'ood bä séd hā rakahet'aa bä. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ëeh. Dooch taw'ääts hē tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ääts hē yÿj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bä sa hā reaanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooch taw'ääts hē tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä yÿj rer'ood bä.

³⁶ Bë hanaa bë ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanäm doo? Jāām hē bë tii, ta ti gadoo do bë ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ääts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do né hē ti y' erii wät doo. ³⁸ Hahÿ manatakëe doo, dooch né hē ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakān haa, taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa bë her'oot do hā bë h'yyb padäg. Bë medug manä kyy wób me

rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado né hē paawä, baad bë adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, wakān haa, y' karēn bë hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanäm do bë y' ma met'ëeg wät do paah, bë gadoo do paah. Ta ti né hē bë h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanäm do ed'ëep bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë, baad bë hyb n'aa matakä bä tii, bë neréd bä y' ma metëek do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bë h'yy ka'eeh.

³ Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa y' gadoo do ti bë hā y' tab'ëes doo. Hahÿ né hē tii: Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sām, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taheer'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakä jëng, ti m' tamawoob däg kä ta ä kä taganä wät p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kån. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ënh. ⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hā takas'ee wäd kån. Hajōng sa wób ed'ëep nā hahÿÿ berih bä. Hap'ëeh do wób radejëb kån. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejüü do hedoo do sa hā na-ääj hē. ⁸ Tagadëeg ub takas'ee kån hā yÿ, y' ajān s'oo hadoo do hā. ⁹ Sa yd jé had'os do yÿh, Jesus mejüü do sa mahang. Dooch paawä y' ramaneëej bä Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do karapee y' rejää do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejüü do see da hē y' wén hado däk, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa hā yÿ. Daap hyb n'aa nado ta ti hā y' taky enyym doo. Dooch. Ta wób moo bok do bahānh y' moo wäd wät. Ti hadoo né hē, dooch y' tado bä ti moo wät doo. Hā y' P'op Hagä Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹ Hÿÿ kä y' tado bä bë hā maher'ood wät doo, ta wób rado bä, ti né hē ti ta ky n'aa ää her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bë ky dahé bong doo.

Jesus ganä wät do ky n'aa ta wób raky sëm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Kristo ganä wät ää her'ood bä, h'ëed hyb n'aa dooch ji ganä bä dejëp do mahang bë wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bä ta ti bë wób her'oot doo, ji ganānā bä paawä, Kristo na-ääj hē paawä dooch paawä taganä

wäd bä tii bä. ¹⁴ Kristo ganänä wäd bä paawä, daap paawä tii bä ää maher'ood hōm do taky n'aa. Daap hē na-ääj hē paawä bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganänä wäd bä paawä, noo kanesa do paawä ää tii bä, Kristo ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä ää ma metëek do hyb n'aa. Dejēp do ganenä bä paawä, dooh Kristo ganä wäd P'op Hagä Do an'oo bä paawä. ¹⁶ Dejēp do ganenä bä, dooh paawä Kristo ganä wäd bä. ¹⁷ Kristo ganänä wäd bä paawä, daap hē paawä bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bä paawä, dooh na-ääj hē takawug bä nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸ Te hub tado bä paawä ta tii, gawatsig hōm paawä Kristo hā h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jääm hē da hē, badäk hahÿÿ hā ji bawät nä bä Kristo hanaa ji gahēen bä, tii bä taw'ääts hē paawä tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehīn paawä.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganä wät né hē dejēp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Pooj jé dejēp do mahang ganä wät do tii. Ta wób na-ääj hē genyyh do metëe n'aa tii. ²¹ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-ääj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kä sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganä wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bä kä, ta hā h'yy ka'eeh do ragenä boo kán da. ²⁴ Tii bä kä, badäk hahÿÿ gawatsik do kaja kán. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bä sahōnh hē mejūū do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē bag'ääs do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa hā na-ääj hē, tii bä tabag'ääs do Kristo bahaēēj kán da P'op Hagä Do ta Yb hā kä. ²⁵ Kristo bag'ääs da sahōnh hē ta majī hā taj'aa ketsē bä kä. ²⁶ Tagadēeg ub kä majī tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagä Do an'oo bä tabag'ääs hyb n'aa."* "Sahōnh hē

tabag'ääs" tabaher'oot bä, dooh P'op Hagä Do ta Yb sii hē tado bä tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'ääs doo. ²⁸ Takajaa bä kä sahōnh hē Kristo bag'ääs doo kä, ti noo gó kä, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'ääs hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kä, sahōnh hē tabag'ääs hyb n'aa kä.

²⁹ Hÿÿ kä, ji ganänä bä paawä, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganenä bä paawä, héd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganänä bä paawä, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ÿ ahoop doo. Ji ganä wät do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ÿ bawät tak'ēp ÿ rarejää do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bē wén hapäh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ēr Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ēed hyb n'aa ÿ kamety wät paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bä, jääm hē badäk hahÿÿ hā ji hawät do hā ÿ h'yyb däg bä paawä, ji ganänä bä paawä? Ji ganänä bä paawä, se hub né hē paawä hahÿÿ da sa ky hetëg: "Hamäh, ēr awēeh, hamäh, ēr eëg jati ēr dejēb kán do hyb n'aa."‡

³³ Bē an'oo manä bē rawad'ii. "Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awäd bä, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawä ji bawät pooj jé." ³⁴ Taw'ääts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manä wäd nesaa doo. Ta ti ÿ wén mejūū, bē wób ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ÿ wén her'oot tii.

³⁵ Hahÿÿ da apäh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejēp do paa ragenä bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganä bä ta bóg nadajēb bä. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-ääj hē ji ejoom bä, dooh ta gajewēe tado bä ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagä Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb däng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēe bä. Ta

* **15:27** Saaw-Mo 8.6 † **15:29** Dooh ji hapēe bä ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëeg bä dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bä. Jääm né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganä wät do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wät tahanäng pé ti sa ky hetëg doo. Ji ganänä bä paawä, se hub né hē tii bä paawä raher'oot doo.

see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ênh ti anäng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ëëng dab, ta see hadoo taw'ëëd dab, ta see hadoo na-ääj hē tah'ÿÿb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badäk hahÿÿ hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badäk hahÿÿ hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papÿÿj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagóoh. Sagóoh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejëp do mahang ji ganyyh do hā. Karejää ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, kanarejã wäd. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakä jëng bä. Tak'ëp tabahetsooh taganyyh bä kä. Nahejooj its ji dakä jëng bä. Hejooonh taganyyh bä kä. ⁴⁴ Dab näng ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, papuuj däg ji hub P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. Ji hub dab näng do tanyy bä, tii b' ti anäng na-ääj hē ji hub papuuj P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁵ Hahÿÿ da takerih doo gó: “Jääm pooj jé aj'yy, Adäw, hedëb gëet doo.”§ Tagadëëg ub Adäw hedoo doo, Kristo, ji edëp do hanoo do Sahee hado däk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy däk ji hub dab näng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁷ Jääm pooj jé aj'yy, badäk hahÿÿ hā tsäng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badäk hahÿÿ hā habong doo, Adäw k'ääts gó hana do hadoo ti sahónh hē. Hÿ pong jé hana do hadoo da er hub papuuj hÿ pong jé naa er gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badäk hahÿÿ hā er babok nä bä, Adäw hadoo nä eër. Ti hadoo né hē da, ti awät ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da eër.

⁵⁰ Hahÿÿ ti ÿ her'oot, wakän haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do bag'ääs bä. Karejää doo, dooh tagado bä nadajëp doo. ⁵¹ Bë hyb n'aa matakä da! Bë ÿ maher'oot ji nahapäh do hā: Dooh er sahónh hē er dejëb bä.** Ti hadoo né hē, sahónh hē er da kawereem. ⁵² Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hē, tagadëëg ub toröm-bet häd näng

do ky ganyyh bä kä. Toröm-bet ky ganä sii hē da sahónh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejëp do paa ragenä boo kän da. Ta ti dooh radejëb boo bä kä. Ti eër kä, ti noo gó hedëp nä doo, er kawereem boo kän, hedëb had'yyt do er gadoo hyb n'aa kä. ⁵³ Karehejää do kawareem da kanarejää do hā. Dejëp do kawareem da nadajëp do hā kä. ⁵⁴ Ta ti bawät bä kä, karehejää do kawareem bä kä kanarejää do hā, dejëp do rakawareem bä kä nadajëp do hā kä, tii bä kä hahÿÿ kerih do ky däng do paa kä kaja kän:

“Dajëb gawatsig kän.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsëë kän ta hā.”††

⁵⁵ “Dajëb, ny maj'aa ketsë doo?

Dajëb, ny a hejój ji mamarahejää doo?”‡‡

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hē dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hā er j'aa etsë. Ti né hē hanoo er j'aa ketsë doo, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakän haa ÿ kamahän doo, taw'ääts hē bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahewaat do hā, bë h'yy ganejë hóm hyb n'aa. Taw'ääts hē bë moo boo had'yyt hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē sahónh hē bë wē hanäng doo me, daap hē nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bä habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hē Garata häd näng do häj n'aa hënh habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bë na-ääj hē tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hē sét met'uuh hā ken'yyh bë betyn hóm tsyt hē bë dajëër uuh bë gadoo do pénh. Hajöng tado bä bë gadoo doo, hajöng do ta uuh bë betyn hóm tsyt hē. Kanahën d'os hē tado bä,

§ 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matëëh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot. †† 15:54 Isajas 25.8

‡‡ 15:55 Osejas 13.14

dooch denaa hē. Taw'āāts hē bē ata ŷ kajaa do pooj jé. ³Tii bā, ŷ kajaa bā kā, ŷ erih do ŷ mejūū da ajyy ta ti dajēēr Jerusarēnh hēnh ratajooch do bē asēew hōm do sa sii, baad t'īi hēnh ragadoo hyb n'aa. ⁴Taw'āāts hē tado bā, ŷ na-āāj hē ŷ ahōm. ŷ d' rahadaa hōm tii bā.

⁵ ŷ h'yyb dāng Masedonija hāj n'aa ŷ jatsēk. T'īi hēnh ŷ bewād nā do jawén paa bā, bē wē ŷ bahōm kån bē ŷ baheg'āās hyb n'aa. ⁶ Badawēēt apāh da ŷ bawāt bē pa. T'īi hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr ŷ tab'ēēs. Tii bā ŷ bē masa da ŷ bahōm hēnh. ⁷ Dooch ŷ karēn bā ŷ h'yy kajóh gó bē wē ŷ beg'āās doo, ti hyb n'aa nayyw hē ŷ wén nahōm nā bē wē. ŷ karēn paawā badawēēt ŷ bawāt bē pa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā tii. ⁸ Ti nuuj jé ŷ baym da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng do kajaa bā kā. ⁹ Tyw n'aa nāng babā hā ŷŷ, baad Jesus ky n'aa ŷ beher'oot hyb n'aa, hajōk né paawā ŷ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āāts hē baad bē gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hā. Tii d' ŷ wén etsēē bē hā, ŷ moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesyyg Tsimoot hā. Taw'āāts hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē ŷ tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ŷ gada.

¹² Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād nāng do hā kā. Tak'ēp ŷ betsēē ta hā, tabahōm hyb n'aa ěr wakāān sa sii bē rabahehēen bā. Dooch m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

¹³ Taw'āāts hē baad bē kanāh. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eŷŷm manāh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'āāts hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēek doo. Bē hapāh nyy da ramasaa had'yyt hē Jesus

hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp ŷ betsēē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo. ¹⁷ ŷ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē ŷ rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā ŷ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ŷ rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'āāts hē bē weh'ēeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŷŷm Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun séd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

²¹ ŷ Paw-Ro, moh ŷŷ me ti hŷ ŷ berii kån:* Bē ŷ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ŷ karēn, Jesus, ěr wahē n'aa ky enyyim bē hā.

²⁴ ŷ kamahān bē sahōnh hē nemon ŷŷ séd hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē kā.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooch sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kån. Tagadēeg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēeh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapāh.

2 Korīn

Jesus hā h'yy ka'eeh do panang Korīn hād nāng doo bā habong do hā ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

Kedēng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagä Do karēn do hyb n'aa ỹ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hōm hyb n'aa kā. Ēr hỹỹj hadoo do Tsimoot hād nāng do sii bē ỹ edēng bēēh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn hād nāng do panang bā habong doo. Sahōnh hē Akaja hād nāng do hāj n'aa bā P'op Hagä Do tsyt hē ta wē tabasēew hōm do āā edēng na-āāj hē.

² Ỹ karēn P'op Hagä Do ēr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-āāj hē ky en'yym bē hā. Ỹ karēn baad bē rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹỹh

³ Taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagä Doo, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hē ji yb ji hā t'yyd mehĩĩn doo. Ti né hē P'op Hagä Do ji tah'yyb enāw had'yyt doo. ⁴ Sahōnh hē baad nadoo do āā wē tadēē bā, āā tah'yyb enāw had'yyt hē, ta wób āā bahajaa hyb n'aa āā h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wē tadēē bā, āā hā P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do āā wē tabēs doo da, āā wē tabēs na-āāj hē Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ēr tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do āā ahob bā, bē hyb n'aa né hē ti āā bahoop. Bē h'yyb enyym hyb n'aa tii, bē bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh na-āāj hē. P'op Hagä Do āā tah'yyb en'yym bā, bē hyb n'aa né hē ti āā tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me āā ahoop do āā gadoo bē bahapāh bā, bē da h'yyb enyiw bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bē gado had'yyt hē da nesaa do bē ahoop doo. Jesus hyb n'aa āā ahoop doo, ti né hē bē ahoop na-āāj hē. ⁷ Baad āā bahapāh hahỹ bē hā: Āā nemuun

bē ahob bā āā ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bē gadoo āā nemuun na-āāj hē. Ti hyb n'aa, dooh bē h'yy gejë hōm bā Jesus hā āā hapāh, nesaa do bē ahob né paawā.

⁸ Wakān haa, ỹ karēn bē bahapāh tak'ēp nesaa do Asija hāj n'aa bā āā wē kajaa doo. Tak'ēp né hē ti nesaa do āā hā kametyy doo. Dooh āā haja wād bā ta hā. Dooh paa āā gadaa bā āā edēp doo. ⁹ Āā d' dejēp āā ed'oo paa āā h'yyb gó. Āā wē ta ti wén wād wāt, āā hā hē āā h'yy kanasadā hyb n'aa, P'op Hagä Do hā, dejēp do genyy bong do anoo do hā, āā h'yy kasadā hyb n'aa kā. ¹⁰ Ti né hē tii, dajēb mahānh āā tedēēb wāt doo. Āā d' ted'ēēp nā. Ta hā āā h'yyb eh, āā ted'ēēp hỹ jawén ¹¹ āā bē masaa bā, āā bē ky n'aa etsēē doo me. Tii bā kā, hajōk raj'aa etsē da P'op Hagä Doo, āā ted'ēēp do hyb n'aa, hajōk do sa kyyh P'op Hagä Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ēēd hyb n'aa tawén ky kahỹỹd wāt sa hā ky n'aa hahỹỹh

¹² Hahỹ hyb n'aa āā kasab'ee: J'ooj madāk doo me nado āā baboo bong bē mahang, ta wób sa mahang na-āāj né hē. Baad āā h'yyb metēēh ta ti āā hā. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tii da āā wén bok, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa āā wē. Dooh badāk hahỹỹ hā habong do hajaa do hā āā h'yyb ee bā. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejēn pé bē āā ma erih do mahang. Wyt ta maab hē bē ỹ ma erii wāt do ky n'aa, nyy d' tahanāng péh. Bē ner'oot doo, bē maa napāh do na-āāj né hē, ti né hē. Dooh kejēn péh. Hỹỹ kā, bē hād hapēē dāg né paawā āā h'yyb, ỹ gada da baad āā h'yyb bē bahapāh nā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó kā, āā hyb n'aa bē h'yy kasab'ee hyb n'aa, bē hyb n'aa āā h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hēp ỹỹ bē hapāh ỹ ed'oo do hyb n'aa, hā ỹ bē h'yy ka'eeh ỹ ed'oo do hyb n'aa na-āāj hē, ỹ hyb n'aa newē dāk paa bē ỹ bahehēēn Masedonija bā ỹ kajaa do pooj jé. Ỹ hyb n'aa newē wāt paah, pawóp nuu me bē ỹ bahehēēn paawā, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bē hā paawā. ¹⁶ Ỹ h'yyb dāng paa Masedonija hēnh ỹ mahōm me bē ỹ bahehēēn, ỹ matēēh me na-āāj hē,

ÿ bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh ÿ bahöm bä. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb dëe paawä, ÿ ky kahÿÿd wät. Daap ÿ h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh “ÿÿ” ÿ banäng, hëp ÿÿ gó “doo”? Ky kahehät doo bë ed'oo ÿÿh? ¹⁸ Bë hä ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bë ÿ maher'oot do na-ääj né hë, ky kah'ÿÿt do nado. P'op Hagä Doo, ji hä ky kaneh'ÿÿt doo, ji hä h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapäh te hub né hë ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagä Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bä ji hä. Taky däng doo, ti né hë tamoo wäd had'yyt hë. Ti hadoo ääh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hä, Kristo moo wäd wät. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do er j'aa etsë bä, “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”,* er wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó. ²¹ P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ääj né hë baad tah'yyb ta däk do Kristo hä, er h'yy kanerét hyb n'aa ta hä. Ääh hä tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ääh moo bok hyb n'aa. ²² Er ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó er h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé er gadoo do metëe n'aa.

²³ P'op Hagä Do hä ÿ ky däng hahÿÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë ÿ nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh ÿ wén nahöm wät p'aa hënh. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo. ²⁴ Bë ääh karën ääh mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä ÿ wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kân Jesus hä, ääh hapäh. Jääm hë ääh karën bë ääh masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hëp ÿÿ gó ÿ ky hadoo hahÿÿ da: “Doo ÿ ahöm wäd bä sa wë ÿ bahehëen hyb n'aa”, näng ÿ hëp ÿÿ gó. Doo ÿ karën bä bë ÿ bahehëen doo bë h'yy ketón tan'oo bä.* ² Bë h'yy katón do ÿ an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä ÿ tsebë doo? Bë né hë ti tsebë doo hanoo do hä ÿÿ. ³ Ti hyb n'aa né hë,

* **1:20** P'ooj ub, da hë na-ääj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, Amen ta wób resok. “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë” tahanäng pé ti amen. * **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehëen bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät. † **2:6** Jääm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehÿin wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hóm do hyb n'aa. ‡ **2:11** Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hä, Nesaa Do Yb hä ji anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo.

pooj jé bë ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bë ÿ wén ma erii wät, bë wë ÿ kajaa bä kä, ÿ h'yy katón bë an'oo mahänh hä ÿÿ, bë paawä ti tsebë doo hanoo do hä ÿÿ. ÿ tsebë doo da bë da tsebë nemon ÿÿ, baad ÿ gada bë sahönh hë wë. ⁴ Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bë ÿ ma erii wät paah. Bë h'yy katón ÿ an'oo bä do hyb n'aa nado bë ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hä. Bë ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bë ÿ kamahän ÿ erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, ÿ had'yyt hë nado ti h'yy katón tan'oo bä. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bä. Doo ÿ karën bä ÿ her'ood bä, bë sahönh hë bë h'yy ket'oon tan'oo bä, ta bahänh ÿ naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, ta ti aj'yy hä kä, jääm né ti hajök bë wób ta hä nesaa do ky n'aa etyy doo.† ⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa mabaan hÿÿ kä tamoo wät do paah. Taw'ääts hë bë h'yyb enäw ta hä, tah'yy ganajëe hóm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bä. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ betseë bë hä, bë metëeh hyb n'aa ta hä bë kamahän doo. ⁹ Bë ÿ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bë ky dahé bä. ¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bä ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ääj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hä. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bä ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hä. ¹¹ Tii da ÿ wén d'oo, Nesaa Do Yb er tawanadii hyb n'aa.‡ Baad er bahapäh né hë nesaa do tahyb n'aa newëe do ji hä.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿÿh

¹² Panang Torowas häd näng doo bä ÿ kajaa bä Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa näng ta tii bä hä ÿÿ, baad ÿ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä. ¹³ Ti hadoo né hë,

dooch baad tado nä bä hëp ÿÿ, Tiit, häj ÿ hadoo do tii bä ÿ mamuun ÿ ed'oo doo, ÿ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ kedëe hõm sa hä. Ti Masedonija häj n'aa hënh ÿ bahõm kån, Tiit ÿ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë, äã tamahũũm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bä kä. Jé pad'yyt hë, äã hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hõm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hë bewäd däk do hadoo. ¹⁵ P'op Hagä Do hä, Kristo buu benyym do hadoo äã banesaa do mahãnh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'ũũm do sa mahang na-ããj né hë. ¹⁶ Banesaa hënh hah'ũũm do sa hä, ^{**} dajëp do babuu hadoo äãh. Banesaa do mahãnh hedëp do sa hä, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hä, hedëp do babuu hadoo äãh. Dooch hajaa pé ta daaj hë ta hejój gó ta ti tamoo wäd bä. ¹⁷ Äã wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa äã hä. Dooch ta sãm jawén äã maher'ood hõm P'op Hagä Do ky n'aa, hajõk ta wób rabahed'oo doo da. Séd äã h'yyb hedoo Kristo hä. T'õp hanäng doo me äã baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejũũ do äã bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hënh äã daaj hë äã j'aa etsë bë ed'oo g'eeh ta ti ÿ erii wät do hyb n'aa? Äã hyb n'aa karën g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, äã manaa bë hä sa mo haj'aa kerih doo, rerii wät do bë ner'oot jawén paa bä, baad äã bë gadoo hyb n'aa? Bë mo haj'aa kerih do äã hyb n'aa karën pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hënh baad äã ragadoo hyb n'aa? Dooch. ² Dooch hyb n'aa äã karën pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad äã ragadoo hyb n'aa sa wë. Bë

hä né hë sahõnh hë rabahapäh nyy da äã babok, nyy da äã ma metëek. Baad däg bë baboo däk bë äã ma met'ëeg wät do hyb n'aa rabahapäh bä, äã d' ragadoo. Baad bë babok do hä äã h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hë: Bë hä Kristo ky n'aa äã ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bëeh, ta wób hä kametä däk doo. Dooch ta nahëe me kerih do tado bä tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bë h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ÿ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hä takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kån, ji tah'yyb mahũũm hyb n'aa.

⁴ Bë äã ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy kae padëek baad äã bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bä. ⁵ Ti hadoo né hë, äã daaj hë hyb n'aa nado tii. Äã daaj hë, dooh äã hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa äã hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo äã hä, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa äã bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hä, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* Papuuj taky n'aa enooh do hä kä, ji h'yyb tym ted'ëep P'op Hagä Do Sahee an'oo bä kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatsebak do hä kerih do paah. Dajëb hä ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraéw buuj rahaja bä bap peej Mosees mamets rahegää bä ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hä kametëeh do kahäj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät

§ 2:14 Rakaneb'ooch do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä, tseebe gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hë rakametëeh rabajëk bä panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hë ratabës bä buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũũm Jesus ky n'aa taher'ood hõm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahũũm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejũũ do na-ããj hë, ta t'aah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ^{**} 2:16 Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'ũũm doo. ^{*} 3:6 Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa etyy dawëe had'yyt hë P'op Hagä Do mahãnh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hë hyb n'aa.

doo, ji h'yyb tym hedēp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kā, baad ub tado bā paa P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajēb hā ji taky n'aa ety né paawā, tak'ēp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hỹỹ kā papuuj taky n'aa enooh doo kā, baad dāg ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ēp né hē ta bahānh baad ub, tak'ēp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bā, dooh wād its hỹỹ kā ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo dāk doo. ¹¹ Gabarēeh do mahang kaja dāk paa kah'ēenh doo, pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahānh doo.

¹² Tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapāh do hyb n'aa, neỹỹm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagā Do kyyh Isaraéw buuj sa hā Mosees maher'oot jawén paa bā, ta mamets taja-hes'uu pāān sawas'aap doo me, gabarēeh do kah'ēenh do ta mamets hā hadāk do wē raty kanejāk hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hā. Neỹỹm doo me āā baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarēeh do Isaraéw buuj rahapēē né paawā ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawu-ung bā, dooh m' rah'yy gah'ood bā. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bā takado hōm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hē na-āāj nā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē ji h'yy kawareem bā, ta hā ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kā, kado hōm kán ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagā Do Sahee né hē ti ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawāt bā, baad dāg ji bawād dāk tan'oo bā. Dooh ji hewad

wāt péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ēēr kā, ta hā h'yy ka'eeh doo, ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me ēr hā takametā kán Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarēeh doo. Ēr kawareem had'yyt hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Kahūūm had'yyt hē ta bag gabarēeh do hadoo ēr hā kameteēh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo do hā hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kā, āā wē P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa āā bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh āā h'yy gejē hōm bā. ² Dooh né hē āā h'yy gejē hōm bā. Āā eréd hōm kejēn doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa nāng doo. Dooh āā wad'ii bā ta wób. Dooh āā ehỹỹd bā P'op Hagā Do kyy kerih doo. Baad ub āā baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad āā babok P'op Hagā Do matym gó sahōnh hē sa hā kametā dāk. Jé hyb n'aa matakēē do hapāh tii. ³ Baad né paawā āā baher'oot panyyg hanām doo, dooh tagah'ood nā bā ta wób sa hā, jāām hē taganahoot banesaa hēnh hah'ūūm do sa hā. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ēp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagā Do hadoo né hē ti Kristo. Ti hadoo né hē Nesaa Do Yb, badāk hahỹỹ hā P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo, tan'oo bā panyyg hanām do hā rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapāh hyb n'aa. ⁵ Dooh āā ky n'aa tado bā ti āā maher'ood hōm doo. Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahē N'aa, ti āā ky n'aa her'ood hōm doo. Āā tii, bē karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagā Doo, “Ganā ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,* ti né hē ti ēr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagā Do hejój hā, tak'ēp ta kabaj'aa do hā, ta bag gabarēeh do Kristo mamets hā kameteēh do hā āā h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

† **3:18** Hahỹỹ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā tēg nad'ēēd is do 18: Ti hyb n'aa sahōnh hē ēēr, ta hā h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'āās do hadoo ēr baheg'āās Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarēeh doo. Ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me ēr heg'āās. Ēr heg'āā nuuj jé, ēr kawareem had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo doo, ti né hē ta ti hanoo do ēr hā.

* **4:6** Badāk hahỹỹ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh.

⁷ Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hë, kan'oo däk ãã hã, ãã nahejooñh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõñh hë bahãñh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hë ãã ahob né paawä, ãã medëp né hë. Dooch né paawä ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bä. ⁹ ãã rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ãã teréd bä. ãã majiñ ãã radewäts né paawä tũũ, dooh rahaja bä ãã h'yy gejë hõm bä ran'oo bä. ¹⁰ ãã ahoop do hyb n'aa, ãã kata däg had'yyt hë Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa ãã hã. ¹¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: ãã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametä däk hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'äät do bë gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät”,† näng kerih do hã. Ti hadoo ãã na-ããj hë. ãã wén her'oot Jesus ky n'aa, ãã h'yy kae däk do hyb n'aa. ¹⁴ ãã her'oot ta tii, hahÿ d' ãã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, ãã na-ããj hë da genä bok tan'oo bä da Jesus nemuun. Tii b' bë sii hë ãã tamahũũm da ta wë, ta matym gó er tametëeh hyb n'aa kä. ¹⁵ Bë hyb n'aa né hë sahõñh hë ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ũũm hyb n'aa. Tii bä kä, hajök tseb'ee da P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk hyb n'aa kä.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh ãã h'yy gejë hõm bä. ãã hub kahäj jëe né paawä, ãã h'yyb papuuj hado däg had'yyt hë. ¹⁷ ãã wén h'yy ganejë hõm, kanahën d'os hë hadoo do er ahoop do nayyw hë tabës do er hã tabanoo

tak'ëp baad hadoo do nahãñh doo. Dooch its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh ãã h'yyb padäg bä ji hapäh do hã.† Ji nahapäh do hã ãã h'yyb padëek.§ Ji hapäh do ahãñh. Ji nahapäh doo, dooh tahëej bä. Tawäd had'yyt hë.

5

Ër hub papuuj ky n'aa hahÿh

¹ Ër hub badäk hahÿh bä hanäng do dajëp bä, ti anyy däk er hapäh, hÿ pong jé er hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kä. ² Ti nuuj jé, badäk hahÿh bä er babok nä bä, hejooñh er hã. Tak'ëp er karën hÿ pong jé hub n'aa er gadoo, er kah'ÿÿt ³ er hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bä, dooh da er hub tamaa bä. ⁴ Da hë, ta säg gó er babok nä bä er ahoop nä. Hejooñh er hã. Nyy d' ÿ hanäng péh? Ër karën er dejëp er hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooch. Hÿ pong jé hub n'aa er karën paawä nayyw hë er gadoo, dahej'ëep do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hã kä, edëb had'yyt do hã kä.* ⁵ P'op Hagä Do né hë tii, edëb had'yyt do er gadoo hyb n'aa er tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó er h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé er gadoo do metëeh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad er gahëen had'yyt hë er pooj jé er gadoo do pan'aa. Da hë er babok nä bä, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa er aboo nä bä er hapäh. ⁷ Badäk hahÿh bä er babok nä bä, ta hã er h'yy kae had'yyt hë, dooh né paawä ji hapëe nä bä ji matym me ji hã taky däng doo. ⁸ Tsebee gó er gahëen né hë er gadoo do pan'aa. Tak'ëp er karën paawä er berét badäk hahÿh bä er babong nä doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt er baboo däk hyb n'aa kä. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ëp er h'yyb padëek, tatsebé hyb n'aa er

† **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe dajëb mahãñh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ããj hë. Hajõng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bä Jesus ky n'aa hanäm do taheer'oot doo, tama metëek doo. † **4:18** Dooch badäk hahÿh hã ji ahoop do hã rah'yyb padäg bä, Paw-Ro hanäng péh. § **4:18** Hÿ pong jé ji gadoo do hã rah'yyb padëek, Paw-Ro hanäng péh.

* **5:4** Hahÿh d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'äats hë paawä ji hã, badäk hahÿh bä ji bawät nä bä Jesus matëeh. Tii d' tado bä, ji hub dahej'ëep do kawareem däk nadajëp do hã.

wë kä. Ta tii hã er h'yyb padëek, badäk hahÿy bä er hub n'aa gó er babok nä bä, badäk hahÿy bä er hub n'aa er beréd hóm bä na-ããj hë né hë. ¹⁰ Tagen'aak do hã er wén h'yyb padäg had'yyt hë, er sahõnh hë er da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó er taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿy hã er babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ããj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿy

¹¹ Ji weh'eëh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad ãã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ãã h'yy kah'üüm ta wób hã ãã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ãã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ããj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. ¹² Dooh ãã daaj hë ãã j'aa ketsëe bä p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jããm hë ãã anoo bë hã ta tyw n'aa, ãã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hã j'aa kehets'ëe doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ ãã h'yyb mera ta wób redoo bä, na rahe'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti ãã h'yyb mera doo. Baad tado bä ãã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. ¹⁴ Kristo kamahän do ãã tah'yyb mahüüm. Hahÿy da baad ãã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë dejëp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hë sa hyb n'aa tawén dajëp, papuuj ji bawät do gadoo doo, sa hã hë ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajëp do hã, sa hyb n'aa ganä wät do hã kä rababoo däg kån hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿy kä dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hüüm wäd bä P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'üüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ÿ hyb n'aa hüüm wät

paah,† dooh tii da ÿ adoo wäd bä. ¹⁷ Kristo hã h'yy kata däk doo, papuuj däg tii kä. Gawatsig hóm ji h'yyb säg hejój. Papuuj däg ji hÿy kä. ¹⁸ P'op Hagä Do hanaa sahõnh hë ta tii. Ti né hë ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hënh ta wë er tagadoo doo, ta majiï er nahado wät hyb n'aa, ta najiis er bahado däk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do anoo ãã hã, ta wób ãã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. ¹⁹ Hahÿ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wë badäk hahÿy hã habong doo, ta majiï ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padëek hyb n'aa kä. Dooh tetsén wäd bä sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hóm kån. Ti tamejüü ãã hã, ji tagadoo do ky n'aa ãã baher'ood hóm hyb n'aa kä ta wób sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa ããh. Ta mejüü do ããh. ãã her'oot do hã P'op Hagä Do bë tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ëp ãã betsëe bë hã, bë banoo hyb n'aa bë P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wë, ta najiis bë bahado padëek hyb n'aa kä. ²¹ Kristo, tabad'op hë nesaa do moo nawät doo, nesaa do er moo bok do sãm tabahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, Kristo hyb n'aa baad had'op er bahado padëek hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do masa n'aa ãã bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ãã betsëe bë hã, daap hë bë ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bë hã taky enyym doo. ² Tii da ÿ wén her'oot, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Öm ÿ gadoo do noo gó kajaa bä kä,
ÿ maa newë wät maky n'aa etsëe doo.
Öm ÿ bed'ëep do noo gó kajaa bä kä,
ÿ masaa wät öm.”*

Bë maa newë baad ub! Da hë né kä ji tagadoo do noo gó kä. Da hë né kä ji tabed'ëep do noo gó kä.

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hóm do ky n'aa tado bä hahÿy hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajëp do ky n'aa tado bä. Hahÿy d' tahanäng pé tii: Er hyb n'aa Kristo dajëp nesaa do er moo bok do sãm. Hÿy kä, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejëp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karën do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ji ky dahé kån hÿy kä. Dooh ji karën doo da ji awäd wäd bä tahanäng pé tii, tég nad'ëed is do 15 hã kerii däk doo da. † **5:16** Ta hã Jesus kasee do pooj jé, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo. * **6:2** Isajas 49.8

Baad ub Paw-Ro rababok hejooñh do rahob né paawä ky n'aa hahÿÿh

³ Dooñh äã moo bong pé ta wób h'yyb hewaant péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do äã maher'oot do raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁴ P'op Hagä Do karom äã bahadoo do hyb n'aa, sahõñh hē sa hã äã metēēh nyy da tak'ēp h'yyb jawyk doo me baad ub äã babok, baad nadoo do äã ahob bā, äã wē badoh do äã ahob bā, dooh äã ad'oo pé né paawä, ⁵ äã rahewyh bā, äã radewäts bē bā, hajõk do rakamajē bā äã hã, tak'ēp äã moo bok do hã, ty jawyk do äã ahob bā, äã basaah bā na-ääj né hē. ⁶ Dooñh äã moo boo bā nu meby n'aa näñg doo. Kristo ky n'aa äã hapäh. Äã h'yy kanejäg. Ta wób wē äã ky en'yyim. P'op Hagä Do Sahee äã tah'yyb mahüüm. Baad ub, t'õp madäk doo me äã kamahñn ta wób. ⁷ Baad hadoo do äã her'oot. P'op Hagä Do hejój gó äã babok. P'op Hagä Do karēñ doo da ji bawät doo, äã kuman hadoo. Tii me äã kamej'oonh. Tii me äã mesoo. ⁸ P'op Hagä Do wē äã moo bok äã raweh'ēēh bā, äã rawanehēē bā na-ääj hē. P'op Hagä Do wē äã moo bok baad raheer'ood bā äã ky n'aa, äã raky n'aa rejā bā na-ääj né hē. Ta wób mä äã wedii, ta wób sa hã. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa äã her'oot. ⁹ Äã ky n'aa netsä né paawä ta wób sa hã, P'op Hagä Do baad äã tabahapäh. Dajēb gó äã baboo né paawä, äã edēp näh. Äã rahewyh né paawä, dooh äã dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa näñg né paawä, äã tsebee had'yyt hē. Äã kasuud its né paawä, hajõk do hã äã banoo hajõng baad hadoo doo.† Dooñh né paawä äã wē hanäng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagä Do karēñ do äã wē.

¹¹ Baad bē äã maher'oot najis haa, Korīñ buuj. Dooñh äã jejēñ bā äã h'yyb. Tak'ēp bē äã kamahñn né hē. ¹² Äã nado bē hã kasaē doo. Bē ti kasaē äã hã. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē ÿ maher'oot bēēh: ÿ karēñ paawä bē ÿ kamahñn doo da bē kamahñn ÿÿh.

Dooñh séd hã ji h'yyb hedo bā Jesus hã h'yy

† **6:10** Dooñh dajēēr tado bā ti ta wób sa hã ranoo doo. Jesus ky n'aa hanäm do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagä Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. † **6:16** Rewitikos 26.12, Jeremij 32.38, Esekijew 37.27 § **6:17** Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

kana'eeh do sa hã ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Taw'ääts hē bē kamekuuj manäh, taw'ääts hē séd hã bē h'yyb hedo manä Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã. Tii d' ÿ wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wät doo, P'op Hagä Do mejüü do ji ky nadaheeh do hã. Dooñh tanu dēē bā ta bag gadagyp do hã. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooñh tahaja bā séd hã rah'yyb hedo bā P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Èr tii, P'op Hagä Do hedēb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hã:

“Sa h'yyb gó da ÿ bawät, sa mahang da ÿ bawät.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”†

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anä da hã ÿ h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'ääts hē da tsyt hē bē babok”, näñg mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanä baad nadoo do mahññh, tii bā da bē ÿ gadoo”,§ näñg mäh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da ÿ tii bā.

Bē da tah haa, bē da tok haa, näñg mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõñh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, èr hã ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ääts hē èr enyyw hõm èr hã rejää doo, èr h'yyb rejää do na-ääj hē. P'op Hagä Do èr weh'ēēh do hyb n'aa, taw'ääts hē èr kan'oo däg had'yyt hē ta hã, tsyt hē, ta wē had'yyt èr babok hyb n'aa kã.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿÿh

² Taw'ääts hē paawä baad bē kamahñn ääh! Dooñh baad nadoo do äã moo boo bā sa hã. Dooñh äã rejā bā sa hã. Dooñh äã wad'ii bā sa hã. ³ Bē ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né

** **6:18** 2 Samuēw 7.8, 14

paa baad bë äã kamahän. Bë äã kamahän had'yyt hë ër bedëp bä, ër dejëb bä na-ääj hë. ⁴ Ý hapäh bë gadoo ý her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bë ý maher'oot. Bë hyb n'aa ý kasab'ee. Tak'ëp ý h'yyb nyyw däg kän, ý tsebee kän. Sahõnh hë baad nadoo do äã ahob né paawä, tak'ëp ý h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bä äã kaja hõm noo gó, dooh kameh'ääk do äã hã. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ëeh do kejäk äã wë. Äã wë ta wób rah'yy kawereem. Äã h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yym doo, äã tah'yyb en'yym Tiit kajaa do hã, bë wë tabewäd nä do jawén paa bä. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ý tah'yyb en'yym doo. Ý wén h'yy gadajang, ý wén h'yyb nyyw däk na-ääj hë, Tiit mä bë h'yyb en'yym, tanooh. Tak'ëp mä ý bë hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mä bë h'yy ketón bong baad nadoo do bë mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mä bë h'yyb tseb'ee wë ýÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp ý wén tsebee kän hÿÿ kä.

⁸ Pooj jé bë ý ma erih do hã bë hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ý t'yyd kamehÿin bä tii da bë ý ma erih do hã. Pooj jé dó ý t'yyd kamehÿin dó ý erih do bë hyb n'aa tón bong tan'oo bä ý bahapäh bä, banadawëd né paawä bë h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ý h'yy gadajaa kän hÿÿ kä. Bë hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ý wén h'yy gadajaa kän. Ý wén h'yy gadajang, bë hyb n'aa tón do hyb n'aa bë t'yyd kamehÿin bong baad nadoo do hã. Bë hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa pé äã moo boo bä bë hã bë ý ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wë tan'oo bä. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* ¹¹ Bë hegää

bë h'yy ket'oon do bë hã P'op Hagä Do anoo do tan'oo bä bë hã: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahänh, dooh bë karën bä nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ý bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasaãb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

¹² Pooj jé bë ý ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ý wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejä däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ääj hë. Ta ti bë ý wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä äã wë P'op Hagä Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb tseb'ee.

Ýÿ. Dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb nyyw padëek né hë. Tak'ëp äã tsebee na-ääj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kän äã bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yym do hyb n'aa ta hã. ¹⁴ Bë ý j'aa etsë paa Tiit hã. Ý her'oot doo da né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hã. Dooh ý bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ý maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ý j'aa etsë doo, te hub né hë na-ääj hë kametä däk hÿÿ kä. ¹⁵ Ta bahänh Tiit bë takamahän kän tahyb n'aa newë bä nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hã. ¹⁶ Ý h'yy gadajang, bë hã baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, äã karën bë äã maher'oot nyy da Kristo hã h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky enyym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. ² Tak'ëp nesaa

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bä ji t'yyd kamehÿin hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hã.

do rahob né paawä, tak'ëp ratsebé. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë hanäng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. ³ Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahänh rabanoo, rahajaa do bahänh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hë né hë ti tak'ëp rabetsëeh. ⁴ Rets'ëeh had'yyt hë äã hã, äã banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah häj n'aa bã habong doo. Baad ub sa hã ti ji masa doo. ⁵ Äã hyb n'aa newëe do bahänh rabad'oo. Sa daaj hë rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do ramoo bok hyb n'aa, äã karën do na-ääj hë. P'op Hagä Do karën doo da né hë ji hã, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kä tak'ëp äã betsëe Tiit, pooj jé du doo do bë tah'yyb mahüüm dajëer masa n'aa bë ataa do hã, bë tah'yyb mahüüm p'aa hënh, ta ti bë masa do dajëer n'aa takaja däk hyb n'aa. ⁷ Tak'ëp bë gado däk baad hadoo doo: Tak'ëp bë h'yy ka'eeh. Tak'ëp bë bahajaa bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bë bahapäh ji hã P'op Hagä Do karën doo. Tak'ëp bë h'yy kahas'ääp baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Tak'ëp äã bë kamahän. Ti hyb n'aa, ÿ karën paawä tak'ëp na-ääj hë bë banoo ta wób ji masa doo. Taw'ääts hë ti ji hÿÿj hedoo do ji masa doo. ⁸ Doo bë ÿ mejō bã ta wób bë masa hyb n'aa. Jääm hë ÿ karën bë ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bë na-ääj hë baad bë kamahän bë da hadoo do bë metëeh hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hë paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da er Wahë N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wë, sahõnh hë ta wë anyy wäd né paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bë wë tabanyy däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabëej hõm do hã, bë né ti jääm pooj jé dajëer hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ëeh mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hã ÿÿ taw'ääts hë tsebé doo gó

* **8:9** Wawëe hë Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bã kä, aj'yy tabahado däk, dajëb kån ji tabed'ëep hyb n'aa. Tii d' tahanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'ääts hë ji hyb n'aa newëe nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehïin, ji na-ääj ji t'yyd mehïin hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pãw hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hënh Isaraéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm. Ti noo gó kanahën d'os hë Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajõng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wë.

bë du doo doo da né hë bë bahajaa hÿÿ kä bë du doo do paah. Taw'ääts hë bë hajaa do bë anoo. ¹² Bë h'yyb n'oo bã, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa do bë anoo doo. Doo P'op Hagä Do gahëen bã bë hã bë wë badoh doo. ¹³ Doo äã karën bã ta wób hã bë banoo do hyb n'aa, bëe kä ti hahoop badoh doo. Äã karën paawä séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁴ Da hë bë wë hanäng do masa sa hã. Ta jawén bë wë tananyy bã, bë d' ramasaa kån ta mabaj. Tii bã kä, séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Doo mad'aak pé hajõng do hat'aa do sa wë.
Kanhën d'os hë hat'aa doo, dooh badoh pé sa wë ënh.”†

¹⁶ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë Tiit hã tabanoo do hyb n'aa bë tahyb n'aa esee bë ÿ hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo äã etsëe do ta hã, bë wë tabahõm hyb n'aa. Tak'ëp tah'yyb hedoo bë wë tabeg'ääs hyb n'aa. Ta hã äã eanh do pooj jé, ta daaj hë tahyb n'aa newë däk bë wë tabahõm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii äã mejüü da äã hÿÿj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hë Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsëeh doo, Jesus ky n'aa hanäm do hã tamoo wät do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do rasëew hõm ta ti hÿÿj ky n'aa hadoo doo, äã tabahada hyb n'aa Jerusarënh hënh dajëer kata däk do äã tajooh bã kä. Ta ti sa masa n'aa äã tajooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äã weh'ëeh hyb n'aa, baad äã karën äã masa er wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, äã metëeh hyb n'aa na-ääj né hë.

²⁰ Äã hÿÿj hedoo do äã d' rahada, ta wób daap rah'yy genä mahänh dajëer äã mahüüm do hã. ²¹ Baad äã matakëe, baad hadoo do äã moo bok hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-ääj hë. ²² Tiit sa sii äã mejüü nã

ãã hÿÿj seeh. Hajõõ nuu me ãã mety däk tii. Baad tah'yyb hedo had'yyt hẽ ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bẽ hã tah'yyb ee däk do hyb n'aa, tak'ëp tah'yyb hedo däk dajëer bẽ bataa do hã bẽ tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hã kä, hëp ÿ hata ti bẽ hã ÿ moo wät do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do mejüü do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ëeh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hẽ kamahän gó bẽ gadoo bẽ wẽ rakajaa bã kä. Taw'ääts hẽ bẽ metëeh ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hẽ tado bã bẽ ãã j'aa etsë doo.

9

¹ Dooh hyb n'aa bẽ ÿ ma erih pé Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bã habong do bẽ masa do ky n'aa hã. ² ÿ hapäh né hẽ nyy da tak'ëp bẽ h'yy karën ta wób bẽ masa. Bẽ ÿ j'aa etsë paa Masedonija häj n'aa bã habong do ër wakãän hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabëej hõm do hã, bëeh, hëej Akaja häd näng do babuuj,* bẽ du doo bẽ karën bẽ masa doo, näng këh ÿ sa hã. Hajök Masedonija häd näng do häj n'aa babuuj ër wakãän hedoo doo, raky n'aa napäh bã baad bẽ karën bẽ masa ta wób, ti na-ãäj hẽ rah'yyb hedo padëek ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bẽ karën bẽ masa ÿ hapëe né paawä, ÿ mejüü Tiit ta hataa daheeh bẽ wẽ, bẽ ramasa hyb n'aa dajëer bẽ bataa do hã, ta ti hã bẽ ÿ j'aa etsë do paa daap tanadoo hyb n'aa, ÿ kajaa do pooj jé bẽ h'yyb bẽ matakä däk hyb n'aa. ⁴ Ër hÿÿj hedoo do wób, Masedonija häj n'aa buuj, si ÿ rakajaa bã bẽ wẽ, ÿ d' nu mebyy wät da bẽ nahaja nä bã, dajëer bẽ nata nä bã, baad bẽ ky n'aa ÿ her'ood wät do paa hyb n'aa. Bẽ na-ãäj né da bẽ nu mebyy bong sa wẽ, bẽ nahaja nä bã. ⁵ Ti hyb n'aa ÿ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hẽ ta ti ajyy ÿ mejüü ãã pooj jé, bẽ ramasa hyb n'aa, kamasa do dajëer n'aa bẽ bataa hyb n'aa, bẽ ky kajäk do paah. Tii bã, kaja däk da ãã pooj jé. Bẽ etsëeh do metëe n'aa däg ti ta tii kä, bẽ ramejüü do hyb n'aa nado.

* **9:2** Akaja häj n'aa bã Korīn panang badäk. † **9:6** Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'ääts hẽ ji etsëeh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ëeh do sa hã. ‡ **9:9** Saaw-Mo 112.9 § **9:15** Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo.

⁶ Bẽ hyb n'aa newë hahÿÿh: Kanahën d'os hẽ hejoom doo, kanahën d'os hẽ ta ag tabataa ënh. Hajõng hejoom doo, hajõng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'ääts hẽ sahõnh hẽ bëeh, bẽ banoo bẽ h'yyb gó bẽ h'yy kajäk doo. Taw'ääts hẽ dooh bẽ an'oo bã bẽ h'yyb nanoo doo me. Bẽ ramejüü do hyb n'aa nado bẽ banoo. Bẽ daaj hẽ bẽ banoo. Ta ti ÿ wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagä Do hajaa bẽ hã tabanoo sahõnh hẽ baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahõnh hẽ bẽ karën doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wẽ bedoh do bẽ masa hyb n'aa. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ëeh do sa ky n'aa hã:

“Etsëeh da wẽ bedoh do sa hã.
Ky ennyw had'yyt hẽ.” ‡

¹⁰ P'op Hagä Doo, joom jóm hã ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-ãäj hẽ, bẽ hã da tabanoo hajõng bẽ ma, ta tii me tak'ëp bẽ masa hyb n'aa wẽ bedoh do sa hã. ¹¹ Hajõng hedoo pé da tabanoo bẽ hã, bẽ betseh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsë da, sa hã bẽ anoo do ãã tajoo bã sa wẽ. ¹² Ta ti bẽ masa do tamasa da Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bã habok do sa wẽ bedoh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do ratsebé da, bẽ masa do an'oo bã da. ¹³ P'op Hagä Do hã raj'aa etsë da. P'op Hagä Do rawën j'aa etsë da, baad bẽ ky daheeh Kristo panyyg hanäm do bẽ h'yy kaha'eeh bẽ hanäk doo, bẽ masa do metëeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsë na-ãäj da, sa hã, ta wób sa hã na-ãäj hẽ bẽ betseh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp kamahän gó bẽ da raky n'aa etsë P'op Hagä Do hã, P'op Hagä Do ky ennym do hyb n'aa bẽ wẽ, sa hã bẽ wén masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hã ãã j'aa etsë ër matym n'aa tak'ëp hanäm do ër hã tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bã. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hã ky sëm do ky n'aa

hahỹỹh

1 Ỹ eỹỹm do m' bē mahang ỹ bawät bā, nāk mā ta wób sa kyyh. Dawēē ỹ bawät bā kā, ỹ neỹỹm kā ỹ erih do hā, nāk sa kyyh, ỹ ranu mer'oot bā. Ỹ né hē, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yym do kyy gó, ji hā ky enyym do kyy gó, ² tak'ēp ỹ h'yy kah'ũũm bē hā, p'aa hēnh bē ỹ bahehēen bā kā, bē an'oo manā kyyh tak'ēp hadoo doo me ỹ gadoo hyb n'aa ỹ nu mer'oot doo. P'op Hagā Do nahapāh do h'yyb karēn do jawén habok doo da āā babok, nāk āā nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ēp hadoo doo me da ỹ gadoo tii, ỹ h'yyb dāng. ³ Badāk hahỹỹ bā āā baboo né paawā, dooh āā kamety bā sa hā badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do rabahed'oo doo da sa majī hā. ⁴ Āā kuman āā kamety doo, dooh badāk hahỹỹ hā habong do kuman tahado bā. Dooh. P'op Hagā Do hejój me āā gawats'iik sa mejój. ⁵ Āā gawats'iik rahyb n'aa newēē doo, rah'ũũm doo, sahōnh hē h'yy kasab'ee do hewaāt do P'op Hagā Do rabahapāh nanoo doo. Sahōnh hē ji hyb n'aa newēē do āā no n'aa masoo hadoo, ji majī ji no n'aa masoo doo da, āā meduuk ỹ hanāng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kā Kristo. ⁶ Baad bē ky dahé dāg bā kā, āā nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nā doo.

⁷ Taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Āā ti Kristo karapee” hanāk doo, taw'āāts hē hahỹ rahyb n'aa newēē: Āā na-āāj hē Kristo karapee. Dooh āā bahānh rado bā. ⁸ Ta bahānh ỹ h'yy kasabé bā paawā, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa āā hā, dooh hyb n'aa ỹ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do āā hā taban'oo dāk, bē h'yy ka'eeh do kah'ũũm āā anoo hyb n'aa, bē āā rejāā hyb n'aa nado. ⁹ Bē ỹ ma erih doo me, bē ỹ e'ỹỹm do hyb n'aa nado. Tii d' bē hyb n'aa newē manāh. ¹⁰ Hahỹỹ da sa kyyh ỹ ranu mer'oot bā: “Tak'ēp ji tamejūū. Ky n'aa jaw'yyk doo gó,

* **10:7** Wyt ta maab hadoo do hā rahyb n'aa matakā bā, tii bā dooh ragado bā paawā ma matēg oow. Tii bā Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt ub rahapāh paawā. † **10:12** Paw-Ro e'jes doo gó tabeh'ũũm. Tii da tawén edoo, sa hā hē raj'aa etsē do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh mā rahyb n'aa jawyk sa nooh. † **10:17** Jeremij 9.24 * **11:1** Dooh Paw-Ro genaag bā ta daaj hē tah'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa, hād h'yy gatamah do her'oot doo da ỹ er'ood bā, tawén nāng. Ta daaj hē tah'yy kasab'ee, Korīn buuj sa hā tametēeh hyb n'aa ma matēg oow rawedii sa hā.

kejỹỹk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bā ji mahang tawād bā, nahejooj dāg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, nāk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'āāts hē tahyb n'aa newēē hahỹỹh: Dawēē āā babok bā āā erih doo da, tii da na-āāj āā bad'oo bē mahang āā aboo dāg bā p'aa hēnh.

¹² Dooh ỹ haja bā “sa da ỹ hado bā” ỹ noo b'āts, sa hā hē j'aa kehets'ēē doo. Dooh ỹ haja b'āts sa hā hē ỹ kamety b'āts.† Sa hā hē rakamety doo, sa hā hē raheg'āās do ny hadoo do sa bahānh hadoo doo, h'yy gatamah ti tametēeh. ¹³ Āā hā kā, dooh ta bahānh āā kasabé bā. Dooh āā kasabé bā āā hā P'op Hagā Do nanoo do hā. Jāām hē āā kasab'ee āā hā P'op Hagā Do anoo do hā āā moo bok hyb n'aa. Bē panang bā na-āāj hē tabanoo āā moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Āā hā P'op Hagā Do anoo do bahānh nado āā baboo dāk. Āā tii, pooj jé bē wē kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanām do bē hā maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-āāj hē āā kasabé bā ta wób ramoo bok do hā. Hahỹ ti āā karēn doo: Bē h'yy ka'eeh do kah'ũũm bā kā, āā karēn āā moo bok do tak'ēp takah'ũũm na-āāj hē, ¹⁶ panang wób hēnh, bē panang bahānh Jesus ky n'aa hanām do āā maher'oot hyb n'aa kā, ta wób ranaher'oot nā bā. Dooh āā karēn bā āā kasabé bā ta wób ramoo bok do hā, sa hā P'op Hagā Do anoo doo hēnh. ¹⁷ “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.”† ¹⁸ Ta hā hē h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsē doo, ti né ti ta wē tagadoo doo.

11

“Jesus mejūū do ỹỹh” daap hanāk do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bē badoo dāk doo da ỹ karēn paawā bē gadoo nā hād h'yy gatamah do her'oot doo da ỹ er'ood bā.* ² Tak'ēp bē ỹ kamahān do hyb n'aa ỹ karēn bē gadoo tii. P'op Hagā Do hanaa ji kamahān doo me né hē

bē ȳ kamahān. Ti hyb n'aa, dooh ȳ an'oo bā bē rawad'ii. Maruus aj'ȳy manepāh nā do baad hawāt do hadoo bēeh. Maruus yb hadoo ȳȳh. Bē ȳ haēej dāk do hadoo sēt ub aj'ȳy hā, Kristo hā, bē patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hē, ky ken'yym doo gó bē da rawedii ȳ jeỹ̄m, jāām hē sēt hā, Kristo hā baad bē h'ȳyb nadäg wāt hyb n'aa, Ewa aw'ȳy wad'ii wāt do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ȳ wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, āā ma met'ēeg wāt do nadoo do rahe'ood bā, ti nayyw hē bē gadoo. Nayyw hē na-āāj hē bē gadoo sa-hee seeh, bē gado dāk do paa nadoo doo. Nayyw hē bē gadoo panyyg seeh, bē āā panāk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ȳȳh. ⁶ Dooh né paawā tak'ēp herot do tado ȳȳh, hajōng ȳ hajaa do ȳ hapāh doo. Hajōō nuu me né hē ȳ metā wāt ti bē hā.

⁷ Bē sām noo do hyb n'aa nado ȳ her'oot do P'op Hagā Do ky n'aa bē hā. Dooh bē ȳ mejō bā ta sām bē an'oo bā hā ȳȳ. Daj ȳȳ hē ȳ kadadu ȳ moo wāt do hā, bē kawehēē dāk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bē hā, tii d' ȳ ad'oo doo? ⁸ Jesus hā h'ȳy ka'eeh do panang wób hēnh habong do hā ȳ daab yyp, sa dajēer ȳ ado hōm hadoo, ȳ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bē ȳ maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bē mahang ȳ bawāt noo gó, wē ȳ tabadoh bā ȳ karēn doo, dooh bē hā ȳ daab yb bā. Ēr wakāān Jesus hā h'ȳy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā naa hana do ȳ ranoo ȳ karēn doo. Dooh paa ȳ karēn bā bē hā ȳ daab yb bā, tanajawyky hyb n'aa bē jó. Hỹ jawén dooh na-āāj hē bē hā ȳ daab yb bā. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanām do hēp ȳȳ gó tabawāt. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hāj n'aa bā habong pé ȳ ky meduuk péh, ȳ ky dāng, bē hā ȳ daab nayyp do hyb n'aa ȳ h'ȳy kasab'ee do hā. ¹¹ H'ēēd hyb n'aa ti ta ti ȳ her'oot? Bē ȳ kamanahān do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagā Do hapāh bē ȳ kamahān.

¹² Ȳ ad'oo do paah, ȳ badoo had'ȳyt hē da. Dooh da ȳ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejūū do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb

n'aa rah'ȳy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejūū do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejūū do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ȳ hyb n'aa meuj bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawāt do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ȳ hyb n'aa meuj bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahỹ̄h

¹⁶ Ȳ ab'aanh pooj jé ȳ her'ood wāt doo: Bē hyb n'aa newē manā ȳ h'ȳy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ȳ h'ȳy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ȳ bē gadoo h'ȳy gatamah do bē gadoo doo da, ȳ na-āāj hē ȳ h'ȳy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ȳȳ, ȳ h'ȳy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'ȳy gatamah do ber'oot doo da ȳ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'ȳy kasab'ee. Badāk hahỹ̄ hā habong do rah'ȳy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'ȳy kasab'ee. Hỹ̄y kā, ȳ na-āāj da ȳ h'ȳy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'ȳy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'ȳy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē gadoo na-āāj hē ȳȳh, ȳ h'ȳy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejūū doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēer hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahānh nu gapad'ēek kar'ēēn doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ Ȳ hād nu mebyys ȳ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ȳ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

Āā kanahēn its né paawā ta tii hā, ta ti neỹ̄m doo me rap'āā kasab'ee doo, ȳ na-āāj hē ȳ hajaa neỹ̄m doo me ȳ p'āā kasabé bā. H'ȳy gatamah do hadoo ȳ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ȳ na-āāj hē Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ȳ na-āāj hē Isaraéw buuj. Abaraām panaa had'oo mäh,

† 11:18 Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'ȳy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ 11:21 Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'āāt tado bā. Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'ȳy genāh takarēn do hyb n'aa.

sa nooh. Ý na-ããj hē Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ý Kristo karom heh'aät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ý baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ý moo wäd wät. Sa bahãnh hajõõ nuu me ý radawäts gëët, Jesus ky n'aa ý her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajõõ nuu me tak'ëp ý raba-hewyyh. Hajõõ nuu me dajëb gó ý bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ý raba-hewyyh ta tyd me, Judah buuj hä. [§] ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ý raba-hewyyh.** Sét nuu me ý radajëeb paawä, pä me ý ramakut. Tamawoob nuu me marakate ý gahõm do tabegyb jëk. Sét adëb bä, sét atsëm ý batu tame. ²⁶ Hajõõ nuu me ý bawät. Äm n'aa näng hä ýý, tamii ý mawät doo. Äm n'aa näng hä ýý, moo nesaa do sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä ýý, häj ý n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä ýý, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä ýý, panang bä. Äm n'aa näng hä ýý, ranabok hënh ý bawät bä. Äm n'aa näng hä ýý, akajar me ý bawät bä. Äm n'aa näng hä ýý, Jesus hä h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ëp ý moo wäd wät. Tak'ëp ý bakaanh ý moo wät do hyb n'aa. Hajõõ nuu me ý naýýh.†† Sah, hoo kaanh do na-ããj hē ý bahoop. Hajõõ nuu me ý waa tamah. Hajõõ nuu me ý bahoop hahëem doo. Hajõõ nuu me dooh saroor hebaan do wë ýý, ý kahat'ëeh hyb n'aa. ²⁸ Sahõnh hē ý ahoop do wób bahãnh ti anäng nä sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ý hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karën doo da rababok ý karën do hyb n'aa paawä. ²⁹ Rah'yy kanejój bä kä Jesus hä rah'yy ka'eeh do hä, ý t'yyd mehĩn sa hä, ý hyb n'aa tón hëp ýý gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bä

rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ëp ý h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ý h'yy kasabé bä, jáãm hē né hē ý h'yy kasab'ee da ý nahejooj is do metëeh do hä.

³¹ Dooch daap ý menä bä P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hënh ý hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahë n'aa Aretas häd näng do wë moo wät do mejüü panang hadë do noo bä warahén ý ragada ý ramasoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hä h'yy ka'eeh do ý rabahy g'ëed is tüü, panang hadë pong jé naa. Tii bä ý kejën hõm is sa mahãnh.

12

¹ Dooch né paawä ý genaag bä, ahõm nä ý h'yy kasab'ee do ran'oo bä, daap né paawä ti ta tii. Bë ý maher'oot hýý kä s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hä ýý. Bë ý maher'ood kãn na-ããj hē hä ý tametëeh doo. ² Ý hapäh aj'yy Kristo hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hõm doo, P'op Hagä Do mahüüm dó hý pong jé, ta wë. Dooch ý hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ĩ hënh hasëek doo, ta hub sii hē tado bä. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ Ý hapäh né hē hý pong jé P'op Hagä Do masäk. (Ý ab'aanh, dooch ý hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ĩ hënh hasëek doo, ta hub sii hē tado bä.) T'ĩ hënh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bä, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bä.† ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ý haja paawä ý kasabé bä. Hä ýý hē dooch ý h'yy kasabé bä. Hä ýý hē ý kasabé bä paawä, jáãm hē ý h'yy kasab'ee da ý nahejooj is do metëeh do hä. ⁶ Ý karën bä paawä hä ýý hē ý h'yy kasabé bä, h'yy gatamah do nado né paawä ýýh, né hup ý né hē paawä ta ti ý h'yy kasab'ee do hä. Ti hado né paawä, dooch ý h'yy kasabé bä. Dooch ý karën bä ta bahãnh ý rahy n'aa

§ **11:24** Jáãm né hē 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah häj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä rasäm baanh. Ranesõõts hõm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me raba-hewyyh. ** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me raba-hewyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hä. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëek atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëe atsëm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop. * **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hý pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejën doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooch takarën bä tah'yy kasabé bä do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bä, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch ër haja nä bä ta ti hadoo do ër gado bä badäk hahýý hä ër babok nä bä.

newē bā. Jāām né hē hā ŷ rahapāh ŷ moo wāt doo, ŷ her'oot do na-āāj hē.

⁷ Hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kametā dāk do hyb n'aa hā ŷŷ, P'op Hagā Do anoo hā ŷŷ nesaa do ŷ ahoop doo, sasēng tēg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejūū do tii, ŷ tarejāā hyb n'aa, hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ betsēē tabado hōm hyb n'aa ta ti ŷ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawā, hahŷŷ da ta kyyh hā ŷŷ: “Jāām hē né hē ŷ ky enyym do a hā, sahōnh hē hejój ŷŷ baad takametā dāk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā”, nāng ta kyyh hā ŷŷ. Ti hyb n'aa kā, tsebee gó ŷ h'yy kasab'ee ŷ nahej'oonh do hā, Kristo hejój bawāt hyb n'aa hā ŷŷ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kā ŷ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ŷ badoh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ŷ ad'oo pé na-āāj hē. ŷ nahej'ooj bā, hēp ŷ tym hā ŷ bahej'oonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ŷ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ŷ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh ŷ n'aa hā. Dooh its né paawā ŷŷh, † dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ŷŷh. ¹² H'yyb jawyk doo me ŷ moo wād wāt bē mahang Jesus mejūū do heh'āāt ji do bā metēēh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ŷ metā wāt, meuj n'aa nāng do ŷ moo wād wāt, ŷ pehuunh do na-āāj hē. ¹³ Ny hadoo do ŷ moo wād wāt ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ŷ moo nawād wāt doo? Jāām né hē hahŷŷ bē hā ŷ nad'oo doo: Bē ŷ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ŷ ky n'aa rejāā hadoo doo. §

¹⁴ Tamawoob nuu me dāg bē ŷ bahehēēn da hŷŷ kā. P'aa hēnh dooh né da bē ŷ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ŷ karēn. Bē ti ŷ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah

ned'ēēd is do nado sa yb sa ŷŷn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēēd is do karēn do hanoo doo.** ¹⁵ Baad ŷ h'yyb hedoo sahōnh hē ŷ ah'ēēnh wē ŷ hanāng doo, ŷ kan'oo dāk bē hā bē ŷ masa hyb n'aa. ŷ eanh hŷŷ kā bē hā: Dooh denaa hē ŷ bē kamahān, tak'ēp bē ŷ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahŷŷ d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā, kamatakēē doo me bē tawedii”, nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē ŷ mejūū do hā bē ŷ wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ēp paa ŷ betsēē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ŷ mejūū ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hēp ŷŷ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bē āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, Jesus hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa paawā. ²⁰ ŷ eŷŷm, bē wē ŷ kajaa bā, ta see hadoo bē h'yyb hā ŷŷ da. Tii bā, dooh na-āāj hē bē genaag da bē ŷ maher'ood bā. ŷ aw'yyt apāh da bē mahang kaj'ōōk doo, h'yy kajew'ēēs doo, kawajāān doo, séd hā h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, kasab'ee doo, kamanejūū do na-āāj hē. ŷ hyb n'aa newē bā, ŷ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ŷ awyyd bā da bē mahang. ²¹ ŷ eŷŷm da, bē wē ŷ kajaa bā p'aa hēnh da ŷ nu mebyng bē hyb n'aa P'op Hagā Doo, ta hā ŷ h'yy kaha'eeh do an'oo bā. ŷ hyb n'aa tón da ŷ eŷŷm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'iin do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hā, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii rabeŷŷh do hā, nu meby n'aa nāng do hā, sa matym gó

† **12:11** Dooh its né paawā ŷŷh Paw-Ro wén her'ood wāt, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Dooh its Paw-Ro”, nāk sa kyyh. § **12:13** Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wād wāt doo, Korīn buuj mahang na-āāj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. Bē mabaan bē hā ŷ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ** **12:14** Korīn buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bā sa dajēēr tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēēk hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

ramoo bong doo.

13

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahỹh

¹ Tamawoob nuu me däg hahỹ bē ŷ bahehēen doo. ŷ kajaa bā, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bē mahang hanāng doo, pawóp hē, tamawoob hē ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bā.* ² ŷ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bē ŷ bahehēen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā ŷ maher'ood wāt doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahōnh hē na-āāj hē, ŷ maher'oot hahỹh da: Doo da ŷ t'yyd mehīn bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hỹh kā nesaa do moo bok doo. ³ Doo da bē ŷ t'yyd mehīn bā. Bē karēn mäh, bē ŷ metēeh Kristo tado bā hā ŷ her'oot doo, bē nooh. Nahejooj nado Kristo bē wē. Hejooj né hē bē mahang. ⁴ Nahejooj doo gó b'aa kajatsēk do hā kepēem däg né paawā, ti awād had'yyt hỹh kā P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē āā hā. Kristo nahejooj hā sēd hā āā h'yyb hedo né paawā, bē wē da āā babok Kristo sii P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Bē wē āā kajaa bā, ta hejój gó da āā babok bē wē.†

⁵ Taw'āāts hē bē ti bē hā hē bē kamety, bē hyb n'aa newē, Jesus hā bē h'yy kae bā heh'āāt ub. Doo g'eeh bē hapēē bā, Jesus Kristo bē h'yyb gó awāt? Ta nehub tado bā bē hegāā bā, doo Kristo hā h'yy ka'eeh do heh'āāt do bē do bā. ⁶ Wyt ta maab hē bē hā ŷ gada, bē hapāh Jesus mejūū do heh'āāt do hỹh.‡ ⁷ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsēē, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Doo āā ky n'aa etsēē bā ta tii, baad bē mahang āā moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Doo. Tii d' āā wén ky n'aa etsēē, baad hadoo do bē moo bok

hyb n'aa. Ti né hē ti āā karēn doo. Doo hỹ hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo āā moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jāām né hē ŷ karēn, baad bē babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, doo āā haja bā baad hadoo do āā geām bā. Jāām hē āā hajaa āā moo bok baad hadoo do masa doo, kah'ūūm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó āā gadoo āā nahejooj doo. Jāām hē āā karēn, baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh. Āā ky n'aa etsēē bēeh, bē t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hā, p'aa hēnh baad ub bē babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahỹ mo haja hỹ kerih do bē ŷ ma erih bē wē ŷ kajaa do pooj jé, bē wē ŷ kajaa bā kā, doo hyb n'aa bē ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hā ŷ kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wāt hyb n'aa bē hā, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Hā ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bē h'yyb tym gó hanāng do ŷ rejāā hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahỹh

¹¹ Tagadēeg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn baad nadoo do bē moo boo bok do hā. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo hỹh kā. Bē ky dahé hahỹh hā, bē ŷ ma erih do hā bē ŷ maher'oot do ta hā. Taw'āāts hē sēd bē h'yyb hedo. Taw'āāts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagā Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa ji h'yyb nām doo, awāt da bē mahang.

¹² Taw'āāts hē baad ub, hanām doo gó bē edēē sahōnh hē bē da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē rahyb n'aa esee.

¹⁴ ŷ karēn, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bē h'yyb gó tabawāt. ŷ karēn ji P'op Hagā Do kamahān do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. ŷ karēn

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tii. Doo ji ky dahé bā sēt hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejūū, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do. † **13:4** Korīn panang bā habong do wób raky sēm Paw-Ro. Doo raky dahé bā. Nesaa do rakarēn ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawā, doo da tat'yyd mehīn wād bā nabuj keh'ūūm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etyy da hỹh kā sa hā takajaa bā. ‡ **13:6** Korīn buuj wób ramejūū Paw-Ro metēeh Jesus mejūū do heh'āāt do tado bā. Ti Paw-Ro mejūū sa daaj hē sa hā hē rakametyy rabahapāh hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae bā, Jesus hā rah'yy kanae bā. Jesus hā rah'yy kae bā tii bā rabahapāh Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

na-ããj hẽ séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä
Do Sahee ji hã hanoo do sahõnh hẽ bẽ h'yyb
gó tabawät. Jããm hẽ kã.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejũũ do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Èr hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã. ⁵ Taw'ããts hë P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

Moses ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nyyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky ennym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, ããs wë hã hana do tado bã paawã na-ããj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã

maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bã. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nã bã paawã ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëeg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã.

¹² Dooh ajyy tado bã hã ÿ tab'ëes do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëeg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ÿ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ããj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajõk Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë ãã wahë makũ metëek do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kã, tii da né hë ÿ bawäd né paawã, P'op Hagä Do metã wät hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nã bã, tsyt hë ÿ P'op Hagä Do asëew däk. Taky ennym do hyb n'aa hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ, hã ÿ tabanoo ta wë ÿ moo wät hyb n'aa. Tii bã, ta T'aah hã ÿ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bã ajyy sa hã nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hë Jerusarënh hënh ÿ ahõm bã, pój ÿÿ jé Jesus mejũũ do rabahado padëek do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawã. Dooh. Nyyw hë ÿ bahõm paa Arab hãd nãng do hãj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hõm kãn.

¹⁸ Tii bã kã, tamawoob hë ta baab jawén paa bã, Jerusarënh hënh ÿ bahõm kãn, Peed

* **1:19** Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

ÿ baheg'ääs hyb n'aa. 15 ta äh ta pa ÿ baym. 19 Ta tii bä na-ääj hē ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bä ti noo gó. 20 P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hē hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bä. 21 Ta jawén ÿ bahöm kån Siriija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hēnh. 22 Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hē sa panang hēnh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nä bä ti noo gó. 23 Jääm hē hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: “Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hÿÿ kä tama met'ëeg kån Kristo ky n'aa p'ooj ub takarēn do tagawats'iik do paah”, näk mä sa kyyh. 24 Ta ti ÿ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsē hēp ÿ n'aa.

2

1 Ti m', 14 ta baab jawén paa bä, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ÿ bahöm. Béh-Nabéh sii ÿ bahöm. Tiit ÿ mahüüm si ÿÿ. 2 T'ii hēnh ÿ wén hōm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hē né hē ÿ bahöm. Ta tii bä ÿ ats'yyt Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa näng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hä nyy da Kristo ky n'aa hanäm do Judah buuj nadoo do hä ÿ ma mehet'ëek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karēn ÿ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bä hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Séd rah'yyb nahedo bä paawä ÿ ma mehet'ëek do hä, daap paawä tii bä ÿ ma met'ëeg wät doo, da hē ÿ ma metëek do na-ääj hē, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. 3 Séd hä sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Dooh ēnh ramejō bä Tiit, t'ii hēnh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bä, Judah buuj nado né paawä. 4 Ta wób ti tii d' karēn paawä tabad'oo. Jesus hä h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kån. Rakarēn paawä p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarēn paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hēnh. 5 Tii d' rakarēn né paawä, dooh tabad'op hē ää ky dahé bä

sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyyw däk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj däk hyb n'aa.

6 Jerusarēnh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hä, sa wahē n'aa ky n'aa näng do sa hä, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooh ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bä sa hä Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ääj hē tagadoo.) 7 Dooh né hē ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hä ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hä tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. 8 P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ääj né hē tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh. 9 Ti m', Tsijaag, Peed, Jowāw daheeh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bä nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hōm tsyt hē, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa ää bahado däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me ää redeng tii bä, ää ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hä. Sa sii ää kaner'oot noo gó, baad ub sa hä Judah buuj nadoo do mahang ÿ Béh-Nabéh daheeh ää moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. 10 Dooh ää hä ramejō bä. Jääm hē ää hä retsëe, Jesus hä h'yy ka'eeh do kas'uut do Jerusarēnh panang bä habong do ää hyb n'aa esee hyb n'aa, ää masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'öp ÿ karēn up ÿ bad'oo.

11 Än-Tijoka panang bä ää wē Peed baheg'ääs noo gó, Peed ÿ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. 12 Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hē Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bä kä, Än-Tijoka bä rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bä kä, dawē hä Peed bawäd däk Judah buuj nadoo do sa mahänh. Dooh sa sii tawa wäd bä,

Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahōk do hã ky kah'ũũm do tajeÿÿm do hyb n'aa.*
 13 Tii bã Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tii bã habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo däk na-ããj hẽ. J'ooj madäk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawë hã rababoo däk Judah buuj nadoo do sa hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.† Béh-Nabéh sii hẽ sa h'yyb hata dæg ti noo gó.

14 Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanãm do metëeh doo da raboo boo bã ÿ bahapäh bã, sa hÿÿj hedoo do raty n'aa gesyyg däk‡ ÿ bahapäh bã, sahõnh hẽ sa matym gó Peed hã ÿ ky hadoo: “Judah buuj né paawä õm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd däk. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hÿÿ kã, mabad'oo do hã, makarën mamejũũ Judah buuj nadoo do èr hÿÿj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm paawä tii?§ 15 Te hub né hẽ, Judah buuj taah èr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ èër. Dooh ta wób, baad nadoo do moo heb'ooh do èr ado bã.** 16 Dooh né paawä baad nadoo do moo heb'ooh do èr ado bã paawä, èr hapäh, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk P'op Hagä Do matym gó. Jããm hẽ Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. Èr na-ããj hẽ, Judah

buuj, Kristo Jesus hã èr h'yy kae däk baad èr bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, èr tagadoo hyb n'aa. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã èr daab yb wäd bã. Dooh hajaa pé baad tabahado däk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do taky daheeh do hyb n'aa. 17 Hÿÿ kã, èër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kã èr karën do hyb n'aa baad èr bahado däk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooh do èr bahado däk Judah buuj nadoo do nemuun, nãk èr buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooh do èr bahado däk? Dooh. Dooh tii d' tado bã! 18 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hënh ji du do bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bã, pooj jé ji eréd hõm doo.†† 19 Dooh taw'ããts hẽ tado bã p'aa hënh ÿ du do bã ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajëb wät hadoo ta hã.‡‡ Hÿÿ kã, tamanejõ wät do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ hajaa P'op Hagä Do karën doo da ÿ bawät. 20 Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ paa dajëb wät do hadoo ÿ baher'oot bã: Kristo sii ÿ kepëem däk do hadoo b'aa kajatsëk do hã tadajëp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ÿ bawät do paah. Kristo ti hÿÿ kã hëp ÿÿ gó hawät doo. Da hẽ, badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã, ÿ h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagä Do T'aah hã,

* 2:12 Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajeÿÿm do hyb n'aa. Sa hã rawén jeÿÿm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † 2:13 Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bã. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ããs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooh takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ããs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawäd däk, tahapëë né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ 2:14 Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata häj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëë né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § 2:14 Dooh né paawä Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëë tabawäd däk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã. ** 2:15 Judah buuj ramaneëenh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooh doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. †† 2:18 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'aa hënh ji daab yb bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wät do jawén paa bã, tii bã né hẽ nesaa do moo heb'ooh do ji bahado däk né hẽ, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hẽ ji ky dahé bã. Dooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bã nesaa do moo heb'ooh do ji hado bã. ‡‡ 2:19 Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wäd bã ji hã Paw-Ro hanäng péh.

hã ÿ kamahãn do hã, hëp ÿ n'aa dajëp do hã. § 21 Jããm hë P'op Hagä Do ër wën taky enyym do hyb n'aa baad ër wën hado däk ta matym gó. Dooh ÿ ty n'aa gesyyg bã ta tii. Ta ti ÿ wën her'oot, ji haja bã paawä baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bã daap paawä Kristo dajëp!", näng mã ÿ Peed hã.

3

1 H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wën nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hã wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hã ji hyb n'aa dajëp doo. 2 Sët ub ti ÿ eanh bë hã hÿÿ kã: P'op Hagä Do anoo bë hã ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? 3 Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hã bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wën gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahũũm. Bë karën apäh hÿÿ kã bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã g'eeh bë karën bë daap yyp hÿÿ kã? 4 Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hã? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bã.* 5 Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wën noo bë hã, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bã.

6 Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† 7 Ti hyb n'aa kã, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kã.‡

§§ 2:20 Ti hadoo ër hã na-ããj hë. Paw-Ro bawät do hã ër tametëeh nyy da taw'ãäts hë ër sahõnh hë ër babok. * 3:4 Dooh ji hapëë bã baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëëd is do 4 hã kerih doo. Sët né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã: "Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejãã noo gó? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bã bë ahoop do paah." † 3:6 Genesis 15.6 ‡ 3:7 Abaraãm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hã. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo, Paw-Ro wën näng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5

8 P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hã kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëëk da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraãm hã: "A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ky n'aa kedëng da",§ näng kerih doo. 9 Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh do tii, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

10 Tii d' nado sahõnh hë tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hã daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: "Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hë ajyy, ÿÿj, sët né paawä resõõts bã sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sët nuu me né paawä resõõts hõm bã, raky n'aa kawas'ee däk da",** näng kerih doo. 11 Ti hyb n'aa, wyt ta maab hë, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hã ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hë ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: "Jããm hë edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó",†† näng kerih doo. 12 Hÿÿ kã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bã. Ramoo bok do hã radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëën doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: "Jé hahÿÿ hã kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa."‡‡

13 Èr paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ër nahajaa do hyb n'aa ër ky dahé bã. Tii bã kã, ër Kristo bedëëb wät ër ky n'aa kawas'ee däk do mahãnh. Ta hã tabadäng ër ky n'aa

kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, er hä tanadëe wät hyb n'aa. Er hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa y wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hë b'aa hä sa kamag padëek doo”, SS näng kerih doo. ¹⁴ Er ky n'aa kawasee do mahãnh er Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ããj hë ragadoo hÿÿ kä Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, er sahõnh hë, er h'yy ka'eeh do hyb n'aa er gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bë y maher'oot Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakãn haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hä raberih bä hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooh na-ããj hë ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hä taberih ná ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. *** ¹⁶ Abaraãm hä, ta panaa hä na-ããj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëe bä hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hë ta panaa hyb n'aa taky däng. ††† Kristo né hë ti sét hadoo do Abaraãm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahÿÿ d' ti y hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ÿÿt pé y noo bä: Abaraãm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hä. Taky däng ta hä, dooh taky kahÿÿd bä ta hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hä kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahÿÿd bä pooj jé Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do er wë tatabëej bä paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bä paawä tii, tii bä dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bä.

P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hë Abaraãm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hä. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraãm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraãm panaa, kanajaa ná bä. Ti panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hä, Mosees hä raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wë, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë na-ããj hë ti Mosees. ²⁰ Hÿÿ kä, sét hë tado bä, ta daaj hë taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hë P'op Hagä Doo, ta daaj hë Abaraãm hä tamaher'oot do ta hä taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hä? Dooh! Dooh ta hä tah'yy kawareem bä. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä ji edëb had'yyt do ji hä tan'oo bä, tii bä kä baad er bahado däg né hë paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do er ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hë tahaja bä ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hä tamejõ had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jããm hë Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do äã tamoo masoo hadoo. Äã tadewäts bëeh hadoo. Äã tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do er hä tametëeh bä kä Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä hÿÿ kä, baad ji bahado däk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, äã hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do äã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hä er h'yy ka'eeh

SS **3:13** Dew-Teronom 21.23 *** **3:15** Dooh kah'ÿÿt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh. ††† **3:16** Genesis 12.7, 13.15, 24.7

do hyb n'aa kä, Kristo hã er daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er tahagã wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hẽ, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hỹ kã Kristo Jesus hã. ²⁷ Bë nu kemuun bong bä séd hã bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hỹ kã. ²⁸ Séd uuh had'yyt er hỹ kã Kristo Jesus hã er h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ỹnh ji do bä na-ããj hẽ. Séd uuh had'yyt né hẽ ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hỹ kã bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ỹ maher'oot ji hã tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hẽ ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hẽ ta yb ma ta ma hado däg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagã n'aa mejũ ta t'aah hã ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ããs do hã taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karën do tamoo wäd bä. ³ Ti hadoo er hã. Kristo er tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahỹ hã nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp er hã tamejũ ti noo gó. Ta ti kamejũ do karom hadoo nä ëer ti noo gó. ⁴ Tii bä kä, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bä kä, P'op Hagä Do mejũ ta T'aah. Ỹnh näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo bä tabenäng, ⁵ äã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kä. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejũ ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hẽ, ta Sahee an'oo bä, "Ee" P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kä, dooh ji hã mejũ do

karom mahado wäd bä. P'op Hagä Do t'aah kä õm. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta taah sa hã tabanoo doo, a hã da tabanoo na-ããj hẽ.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bä, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hỹ kã, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ỹ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hẽnh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wẽ? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejũ p'aa hẽnh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰ Tsytt hẽ däg bë basëew däk ta ãh, bë daaj hẽ bë tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsytt hẽ däg bë basëew däk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bë ỹ hyb n'aa tón! Daap hẽ apäh ỹ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

¹² Tak'ëp ỹ betsëe bë hã, wakãn haa, ỹ bad'oo doo da taw'ãäts hẽ bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ỹ daab yb wäd bä. Pooj jé ta tii hã bë daab nayyp do hado däk ỹh.

Pooj jé baad ỹ bë gadoo. ¹³ Bë hapäh né hẽ, ỹ nahëe näng do hyb n'aa ti noo gó bë häj n'aa bä ỹ bewäd nä. Ti noo gó né hẽ pooj jé bë ỹ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanãm doo. ¹⁴ Nahäh ỹ taw'ãäts hẽ nado né paawä bë hã ti noo gó, dooh né paa ỹ bë ty n'aa gesygg bä. Baad ỹ bë gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do äãs bë gadoo doo da ỹ bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da ỹ bë gadoo paah. ¹⁵ Tak'ëp bë tsebé ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bä paawä, bë matym sii hẽ bë ado nyh paawä hã ỹ bë banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bë hã, bë majĩ hado däk g'eeh ỹ hỹ kã, baad hadoo do bë ỹ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bë rah'yyb en'yym bë gadoo hyb n'aa sa hã, dooh bë hyb n'aa tado bä bë rah'yyb en'yym doo. Rakarën paawä bë hyb n'aa wareem ỹh, sa hã bë h'yyb en'yym hyb n'aa, sa hã bë maa newëe hyb n'aa kä. ¹⁸ Taw'ãäts hẽ had'yyt hẽ ji rah'yyb en'yym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bä tii.

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

Hÿÿ kä, bë mahang ÿ badoh bä, bë an'oo manä baad nadoo do jawén bë rah'yyb en'yyim doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do ÿ kamahän doo, ÿÿnh ajän benyy däg bä ta mahÿÿnh do tahoop doo da, p'aa hënh ÿ bahoop bë hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bë baboo däk bä kä. ²⁰ Dooch ÿ haja bä bë wë ÿ ahöm bä, ti hadoo né hë ÿ karën paawä bë wë ÿ bahöm, baad bë sii ÿ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ÿ hapëë wäd bä nyy d' ÿ bad'oo bë hä.

²¹ Bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hä mejüü kar'ëëh doo, bë hä ÿ eanh hahÿÿh: Dooch bë hapëë bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp mä Abaraâm taah, näng kerih do hä. Ta ÿÿm karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta ÿÿm heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ÿÿm karom sii tawén eta däk, ta ÿÿm karom hä ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hë rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa. Ta ÿÿm heh'äät do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hä.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bä. Pawóp hë hadoo do ÿÿj, Agah, Sarah, pawóp hë hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraâm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hä tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahönh hë Sinaih bä kanoo do hä daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejüü doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hë. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hä ramejüü do rahoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hë rahoop tak'ëp kamejüü doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj. ²⁶ Hÿÿ kä, Jerusarënh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejüü do nahoop do hadoo tii.

† **4:26** Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa né hë tii. Jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejüü doo. † **4:27** Isajas 54.1 hä takerii däk ta tii. Hahÿÿ d' kerih do hanäng péh: ÿÿnh reréd höm do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do hadoo. Hajöo däk tii. ÿÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do hadoo. Dooch Jesus hä rah'yy kae bä tii. Hajök Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do bahänh. § **4:30** Genesis 21.10 ** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'äap ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hä karën mejüü doo. Dooch ta ti hedoo do ji gado bä ji mahang, tahanäng péh. Dooch P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do nado ëër, tahanäng pé tii. †† **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Èr tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky enyyim do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

Jerusarënh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Dooch kamejüü do ër ahob bä. ²⁷ Ti ky n'aa né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿÿ da takerih:

“H'yy gadajaa da òm, ÿÿnh netaah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, òm ajän mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ÿ wén näng, ta bahänh hajök do ÿÿnh reréd höm do taah.

Dooch denaa hë ÿÿnh patug näng do taah.”†

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëëh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëëh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraâm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hë rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejä wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hë. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daap yyp do ër rarejäa, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿÿ kä, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed höm ÿÿnh karom ta t'aah daheeh. Dooch ÿÿnh karom t'aah gado bä ta yb hanaa ta ÿÿm heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo. ** ³¹ Ti hyb n'aa wakän haa, tak'ëp ta hä kamejüü do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejüü do nahoop do taah ëër.††

5

¹ Kristo ër tabed'ëëp tak'ëp ër hä kamejüü do ër ahoop do mahänh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta see hä

bë rah'yyb mahũũm. Bë gado manä tak'ëp kamejũũ do rakarën bã p'aa hënh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ÿ maher'oot doo! Ýÿh, Paw-Ro, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahõg hõm do bë gado bã, daap hë da bë hã tii bã Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahõnh hë ajyy sa masuuj noo byyh kahõg hõm do gadoo do sa hã ÿ ab'aanh ÿ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bã, kamejõ däk bë hã tii bã sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-ããj hë. ⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bë bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëe bë baboo däg kån Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagä Do ky enyym do bë ty n'aa gesyyg däg kån.

⁵ Èer kã, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bã, Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hë ji h'yy kata däg bã Kristo Jesus hã, ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahõg hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ããj hë. Séd hã né hë ji ta hã. Jãam hë takarën do ji hã, baad ji h'yy kae heh'ãat do ta hã, ji da hadoo do ji kamahãn do hã kametëeh doo.

⁷ Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kån baad hadoo do ky n'aa bë ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bë hã raky kah'ũũm doo, dooh P'op Hagä Do bë tanaëenh do hanaa tado bã. ⁹ Nad'ëed its né paawä pãw makuj n'aa, jé pad'yyt hë däg takamekuuj däk.* ¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kasadä do hyb n'aa, baad ÿ bahapäh hëp ÿÿ gó, ÿ hyb n'aa newëe doo da bë da hyb n'aa newëe na-ããj hë, séd bë h'yyb hedoo da hã ýÿ. Dooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newë bã da. P'op Hagä Do rejãã da bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hã.

¹¹ Wakån haa, ÿ na-ããj hë ÿ mejõ nä bã paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahõg hõm hyb n'aa, te hub tado bã paawä tii, dooh paawä Judah buuj ÿ rarahejã bã. Ý ma met'ëeg nä bã paawä taw'ããts hë né

hë ji masuuj noo byyh kahõg hõm doo, tii bã Kristo b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejã wäd bã. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahõg hõm do mejũũ doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, taw'ããts hë paawä sahõnh hë sa hã hanäng do ragahõg hõm.

¹³ Bëeh, wakån haa, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejũũ do bë hã tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kã. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bã tii d' tabad'oo ër hã. Dooh. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hã tamejũũ do mahãnh ji tawén ed'ëep, kamahãn gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' ÿ wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahÿ sét hë hadoo do tamejũũ do hã kametä däk: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”† ¹⁵ Bë hyb n'aa matakä! Bë kamanahãn bã bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bã ta see wë, ta see rejã bã ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bã da bë d' gawatsik.

Taw'ããts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti hyb n'aa kã bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa, tii bã da dooh bë moo boo bã nesaa do bë h'yyb säg karën doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bã P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bã na-ããj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ĩ ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bã bë moo boo bã ti bë karën paawä bë moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm bã bë an'oo bã, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hã tamejõ wäd bã.

¹⁹ Wyt ta maab hë nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa ýÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã. ²⁰ Kabarii hã rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm.

* **5:9** Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hë né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bã, ta s'ee hënh da rah'yyb mahũũm hajõk doo. † **5:14** Rewitikos 19.18

H'yy gaëj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hã rah'yy kajew'ëës. Nayyw hẽ rakawajãän. Ta wób sa bahãnh rakarën ranu gapad'ëëk, dooh rakarën bã sêd rah'yyb hedo bã ta wób sa hã. ²¹ Ta wób wẽ hanãng do raty ge-eh. Jarakẽ hedoo do hã raboom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëëk. Hajõng nã ti hedoo do ramoo bong na-ãäj hẽ. P'aa hẽnh tak'ëp péj bẽ ÿ maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bã tabag'ãäs doo bã.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahãn doo, baad ji tsebẽ doo, ji h'yyb nãm doo, nayyw hẽ kawana-jãän doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ÿÿt doo, ²³ kaja hẽ denaa hẽ ji h'yyb ji mahũüm do ji da hadoo do wẽ, ji h'yyb ji meduuk do na-ãäj hẽ. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén raboo boo bã. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karën doo. B'aa kajatsëk do hã repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ hÿÿ kã ër ky daheeh né hẽ P'op Hagä Do Sahee ër hã metëeh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ãäts hẽ dooh ër h'yy kasabé bã. Taw'ãäts hẽ dooh ër mety bã ër da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ dooh ër h'yy kajewëëts bã ër da hadoo do wẽ.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakãn haa, nesaa do bẽ see moo wäd bã, tii bã taw'ãäts hẽ bẽeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm doo, bẽ maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hẽnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm ta hã. Taw'ãäts hẽ kaja hẽ denaa hẽ bẽ h'yyb bẽ mahũüm ta hã bẽ maher'oot bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bã, taw'ãäts hẽ baad mamatakã a daaj hẽ, nesaa do õm sii hẽ tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bẽ masaa bẽ da

hadoo doo, hejooñh do ta wẽ takametëeh bã. Tii d' bẽ adoo bã, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky dahé däg kãn.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bã, ta daaj hẽ takawadii. ⁴ Taw'ãäts hẽ ji daaj hẽ ji moo wät do hã ji hyb n'aa newëë baad ji do bã. Baad ji do bã, ji hegãã bã ji daaj hẽ, tii bã ji moo wät do hã tahajaa ji tsebẽ. Dooh hyb n'aa pé tii bã ta wób rababok do hã ji kametyy. ⁵ Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ÿ wén nãng.

⁶ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëëk do ramasa sa ma matëg, sa wẽ hanãng do uuh me.

⁷ Bẽ hã hẽ bẽ kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hẽ ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanãng péh: Jé sa h'yyb säg karën do jawén habok doo, ti hanaa né hẽ ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karën do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ dooh ër h'yy gejë hõm bã baad hadoo do ër moo bok do hã. Ër h'yy ganejë bã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kã, ër haja bã, taw'ãäts hẽ baad hadoo do ër moo boo had'yyt bã sahõnh hẽ sa hã. Taw'ãäts hẽ ti bahãnh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã.

Tagadëëg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bẽ hegãã hahÿ bẽ ner'ood bã, tëg ewëeh do hã moh ÿÿ me bẽ ÿ ma erii kãn hahÿ tagadëëg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karën do bẽ ramejũũ bẽ masuuj noo byyh bẽ kahõg hõm hyb n'aa, jããm hẽ ta wób rah'yyb en'yym do hyb n'aa tii d' rawén mejũũ. Dooh rakarën bã Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejũũ do sa hã rarahejãã Kristo b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky

* **6:2** Hahÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ãäts hẽ bẽ ÿ kamahãn doo da bẽ kamahãn ta wób.” Jowãw 13.34. † **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hã nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bã kã, tagadëëg ub, ta daaj hẽ tado däk ji merih do nahëeh, tagadëëg ub hadoo do ta daaj hẽ taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bā Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ Ýÿ kã, jããm hē ý karēn ý h'yy kasab'ee b'aa kajatsëk do hã Jesus Kristo, Ër Wahë N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hyb n'aa, sahōnh hē badäk hahÿÿ hã ji h'yyb karēn do dajëb kãn hadoo hã ýÿ. Ý na-ããj né hē ý dajëb wät hadoo ta ti hedoo do hã. Dooch ta ti jawén ý awäd wäd bã. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hã nado ti ji hyb n'aa matakëe doo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hã nado na-ããj hē. Dooch its ti P'op Hagä Do matym gó. Jããm hē taw'ããts hē ji hyb n'aa matakëe papuuj gó ji bawät do hã, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hã hyb n'aa matakëe do sa hã, papuuj gó habok do sa hã, h'yyb näm do ý karēn P'op Hagä Do anoo. Ý karēn P'op Hagä Do t'yyd mehïïn tii. Ti né hē ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup ýÿ hã ti anäng rok ý tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ý rarahejãã doo.† Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ý karēn wäd bã ran'oo bã, bē hyb n'aa h'yy katón do ý ahob wäd bã.

¹⁸ Ý karēn ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahōnh hē bē hã, wakãn haa hedoo doo. Jããm hē kã.

† **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa hã. Sa hã, ti ti metëeh baad ji do bã P'op Hagä Do matym gó. Dooch its ta tii. Paw-Ro hub hã rahapäh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanãm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hã rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso

Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso häd näng do panang bä habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũ do see ỹ hado däk doo. Ỹ edëng bëeh, Epeso panang bä habong do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bä ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hỹ pong jé hana doo me, badäk hahỹh bä naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahỹh da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahỹ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ër tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ããj hë, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wë taky enyym hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky enyym do hyb

n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky enyym hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bä. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahỹ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä, sahõnh hë, hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹh hã habong do na-ããj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kä.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë.

¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ããj hë taban'oo däg kån ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hỹh kä. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanäm do bë maa napäh bä, Kristo hã bë h'yy kae däk bä kä, bë hã taban'oo däg kån ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bä kä, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsë do ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ỹ ky n'aa napäh bä Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ỹ ky n'aa napäh bä na-ããj hë, ¹⁶ ỹ paa du doo P'op Hagä Do hã ỹ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ỹ eréd bä bë hyb n'aa P'op Hagä Do ỹ j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hã ỹ ky n'aa etsëe bä, bë ỹ ky n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ỹ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ããj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä. ¹⁸ Bë hyb n'aa ỹ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä

Do an'oo bä, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëej wät.* Äã karën bë bahapäh tak'ëp hajöng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hä taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëer, ta hä h'yy ka'eeh do hä tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa bahãnh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahõnh hë hyb n'aa jeyyk doo, da hë habong doo, ta jawén habong do na-ääj hë, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ääj hë. ²² Sahõnh hä Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hä taj'aa ketsëe däk do hyb n'aa. Sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahõnh hë takaja däk Kristo wë, ta hä rakata däk hyb n'aa. Kristo né hë ti sahõnh hë baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hä, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ääj hë. ² Nesaa do bë moo heb'ooh paah, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hë. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wë hä habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hä ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Äã na-ääj hë, äã sahõnh hë, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo

paa ääh, Jesus hä äã h'yy kana'eeh nä bä. Nesaa do äã hub karën do jawén, äã h'yyb säg karën do jawén na-ääj hë äã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, äã na-ääj hë P'op Hagä Do rejää paawä, sahõnh hë ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehüin doo, tak'ëp ër takamahän do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëer, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'ooh hadoo tan'oo bä na-ääj hë,* Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahõnh hë bahãnh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahõnh hä takametëeh hyb n'aa. Èr hä Kristo Jesus bad'oo do hä kametä däk tak'ëp ji wë taky enyym doo. ⁸ Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tedëeb wät nesaa do mahãnh, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hä. Dooh bë hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hë ji hä hë ji h'yy kasabé mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëer. Papuuj ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do ennyw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kän sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehök do” bë ramaneëenh do Judah buuj hä, sa daaj hë “Masuuj noo byyh kehök do” rakananeëenh do hä, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hë sa hä hë ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëe bä. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bä. Dooh bë gado bä ti noo gó Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do

* **1:18** Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naëenh Jesus hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hä. Hajöng baad hadoo do na-ääj hë takarën tabanoo ji hä. * **2:6** Ta sii ër bag'ääs hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'ooh tan'oo bä.

ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ bã bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bã ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kä, Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hë, ta wë bë tamana kãn, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hë ër bahado däk tan'oo bã kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bã Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedo bã pooj jé, rakamaj'ï paah. Hÿÿ kä Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũũ do hyb n'aa tado wäd bã P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bã. Tii d' tawén d'oo papuuj hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamaj'ï doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kãn rakamaj'ï doo. P'op Hagä Do najiis raba-hado padëëk tan'oo bã, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta maj'ï rahado boo bã tan'oo bã, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanãm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanãm do an'oo bã h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ããj hë. Bë hã, dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hã, ãã Judah buuj hã, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hã na-ããj hë tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kä Kristo hyb n'aa, sahõnh hë ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë, ër hajaa ër ana bã ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bã. P'op

Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hë bëeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bëeh. Jesus mejũũ doo, Jesus ky n'aa rod na-ããj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹ Sahõnh hë ëër, ër h'yy kata däk Kristo hã. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëë sëëk do hadoo tób pan'aa hadoo do ëër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ããj hë séd hã bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kãn.‡

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hã Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëëk do hyb n'aa ÿ radawäts geët doo, ÿ ky n'aa etsëë bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hã takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

² Hã ÿ P'op Hagä Do anoo, bëeh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metëëk hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hã ÿÿ, bë ky n'aa napäh hã ÿ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hã ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hã nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bã, bë hyb n'aa matakä bã, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë makũũ hã dooh P'op Hagä Do metä bã paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejũũ do sa hã, ta ky n'aa rod sa hã na-ããj hë tametëeh do pénh. Tsyt hë ta wë tasëew hõm do sa hã tametä kãn. ⁶ Hahÿ ti da hë tametëeh doo: Jesus ky n'aa hanãm do ragado bã, séd hã rah'yy kata däk Kristo Jesus hã. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hã taky n'aa edëng doo.

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëë bã tii, ji ma ejãm bã, P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bã na-ããj hë. ‡ 2:22 Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëed is do 20, 21, 22 hã kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëër, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejũũ doo, ta ky n'aa rod na-ããj hë ër hã rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hã ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ër bahado däk Kristo an'oo bã. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

Sét hē Jesus hub hadoo rabahado padëek Judah buuj sa sii. Sét né hē P'op Hagä Do karapee rabahado padëek. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wë ÿÿ, ta hejój hä ÿ tabanoo do hyb n'aa, hä ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hē P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ÿÿh, P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ, Judah buuj nadoo do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky enyym doo, tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Doooh ji haja bä baad ji h'yy kadawuung bä Kristo wë hanäng do hä. Jääm hē ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahänh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo, hä ÿ tabanoo ta wób ÿ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do paa hä tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿÿ kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hē, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hē hä. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hē tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hē tabadoo kán ta tii, Kristo Jesus, Èr Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä èr h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hē, h'yyb neÿÿm doo me èr hajaa èr ana bä P'op Hagä Do matym gó èr ky n'aa ets'ëë bä, èr ma ejäm bä. Doooh ge'ÿÿm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ÿ etsëë bë hä, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ÿ radawäts geët doo bä bë hyb n'aa ÿ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti ÿ ahoop doo. Taw'ääts hē bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron ÿ nu paa me ÿ bahyy häng èr Yb hÿ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti èr Yb an'oo bä hÿ pong jé habong doo, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do na-ääj hē rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp èr Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Ää ky n'aa etsëë na-

ääj hē bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hē hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää ky n'aa etsëë bëeh, baad had'yyt hē bë kamahän hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hē bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Ää karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bä sahõnh hē ji hapëë bä, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bë bahapäh ÿ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hē bë baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä èr hajaa èr ky n'aa etsëë do bahänh, èr hajaa èr hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät èr mahang, ta hejój me èr h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Ää karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ÿÿh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ radawäts geët doo, tak'ëp ÿ betsëë bë hä P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hä takarën doo da né hē bë babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Nayyw hē bë kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hä. ³ Séd èr h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hē bë babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo èer, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee èr gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hē, sét né hē baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do pan'aa, bë P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hē èr Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né èr h'yy ka'eeh doo. Sét né hē èr nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hē P'op Hagä

Doo, sahõnh hē ta hã h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hē tabag'ããs doo, sahõnh hã moo wät doo, sahõnh hē er h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado er hã tanoo do er hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hē sa hã tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëek noo gó,
duu hēnh rabana ta majĩ wób tameso
padëek do tan'oo bã.
Tii bã sa matym n'aa taban'oo däg kãn ta
karapee hã.”*

⁹ (Hahỹỹ d' tahanäng pé ti p'op tabasëek doo: Tabasëek do pooj jé badäk hahỹỹ bã Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hē ti hỹ pong jé hasëek do sahõnh hē sa bahãnh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hē tabag'ããs hyb n'aa kã.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hã tabanoo ta mejũũ do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hã tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hã metëeh do her'oot doo. Ta wób hã tabanoo ta panyyg hanãm do jé pad'yyt hē rabaher'ood hõm hyb n'aa. Ta wób hã tabanoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hã, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarën do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ããj hē, Kristo hã h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahõnh hē eër, séd hã er h'yyb hedo däg kãn hyb n'aa er h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah er hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëe däk do hadoo er bahado däk tii bã, Kristo hado däk né hē er bahadoo hyb n'aa kã. ¹⁴ Tii bã, dooh karepé er hado boo bã kã. Dooh h'oo t'aah hadoo er hado boo bã, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahũũm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahëm hõm doo. Dooh ajyy ji hã wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëek do er ky dahé wäd bã, y hanäng péh. ¹⁵ Hỹỹ kã, taw'ããts hē kamahãn gó er ber'oot er maa newëe baad hadoo do ky n'aa, sahõnh hē ta

tii hã er h'yyb mepëe däk hyb n'aa, Kristo hadoo er bahado däk hyb n'aa kã. Ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo eër. Sahõnh hē ji hã hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarãã masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahõnh hē ji hã hanäng do baad rado bã, baad ub tii bã ji, ji hejooñh. Ti hadoo er hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã: Kamahãn gó er sahõnh hē er moo boo bã Kristo, er nu gabóg, sét ken'yyh er hã tanoo doo, tii bã er da h'yy kahej'oonh, baad er h'yy kae magyys hē, baad er ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bë y mejũũ, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bë aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rahyb n'aa newëe do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hã. Nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawung bã, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do hã. Ti hyb n'aa dooh rahapëe bã na-ããj hē papuuj gó ji awät doo, ji hã P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao däk nesaa do ramoo bok do hã. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bã nesaa do ramoo bok do hã. Sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hē. Hajõng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hē. Dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã. Kah'ũũm ta ti nesaa do rakarën doo. ²⁰ Bëe kã, dooh ta ti rababok doo da bë aboo boo bã do hyb n'aa Kristo bë wén hapëe däk bë h'yyb gó. ²¹ Bë ky n'aa napäh né hē Kristo ky n'aa. Bë ãã ma met'ëeg wät nyy da takarën bë babok, ta hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bë ãã ma met'ëeg wät doo. ²² Bë ãã ma met'ëeg wät, bë beréd hõm hyb n'aa pooj jé bë babok do paah, ji h'yyb karën do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wäd doo. ²³ Bë ãã ma met'ëeg wät, bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bë ãã ma met'ëeg wät, bë gadoo hyb n'aa kã bë h'yyb tym papuuj, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karën doo da ji bawät ta ti an'oo bã. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ããts hē bë noo gehub bë da hadoo do

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

sii bë er'ood bä, séd uuh ér sahõnh hẽ ér bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ãän bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ãän bë hyb n'aa hüüm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawajãän doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hã, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëek doo, taw'ãäts hẽ dooh tetsëeg wäd bä. Taw'ãäts hẽ tamoo wät hỹy kä, ta wẽ tabanäng hyb n'aa, wẽ bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejãä doo. Jãäm hẽ baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bä, ji h'yyb en'yym ji her'oot doo me. Tatsebee bä, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hõm do had'yyt hẽ. Tii d' bë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëë do sa hã. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ãäj hẽ P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ér hã, ér ta karapee tametëeh hyb n'aa. Tanoo dó ér hã baad ér tabed'ëep bä kä. ³¹ Taw'ãäts hẽ bë eréd hõm sahõnh hẽ bë manabaan doo, h'yy ganapũü doo, ji kawajãän doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejãä do na-ãäj hẽ. Taw'ãäts hẽ bë eréd hõm né hẽ bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ãäts hẽ h'yyb nyyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ãäts hẽ bë t'yyd mehĩin bë da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hã rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm doo da né hẽ.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do bad'oo doo da né hẽ bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ãäts hẽ kamahän gó bë babok, Kristo ér takamahän doo da né hẽ, ta daaj hẽ takan'oo däk doo, ér hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hã, ta daaj hẽ takan'oo däk do hyb n'aa ér hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bë aã manä bë ȳm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hã hanäng doo me. Bë hyb n'aa hüüm manä

bë ma. Tabad'op hẽ ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ tasëew hõm do raboo bä. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ãäj hẽ, taw'ãäts hẽ dooh bë her'ood. Taw'ãäts hẽ dooh bë ky masuuj bä nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ hahỹy da bë bad'oo: P'op Hagä Do wẽ ér tsebé baad hadoo do ér hã tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ȳ karën bë bahapäh hahỹȳh: Sa ȳm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ȳȳh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ũüm do na-ãäj hẽ, dooh ragado bä Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ãäs doo bä. Sa ma rahyb n'aa h'ũüm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hã rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bë gado manä ky kamep'ëeh doo me bë rakarën bä bë rawad'ii bä, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bä raheer'ood bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do rejãä da nabuj keh'ũüm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bë h'yyb hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hỹy kä ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ ta bag hadoo doo gó né hẽ bë babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bä, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bä, dooh ji wad'ii bä. ¹⁰ Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hã bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'oooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hã, bë metäh sa hã, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëët doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'oooh do ky n'aa ji her'ood bä.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hẽ, sa hã ji maher'ood bä, ji metä bä sa hã nyy da P'op Hagä Do karën

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

ji hã, nesaa do né hẽ ti ramoo bok doo, rabahapãh da tii bã. Ta bag banãng bã ji manyyã do badagyp doo gó kejẽn do hadoo tii. Ta bag metẽeh, ji bahapãh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahỹỹ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawẽej dæg haỹỹ do òm.
Ganã da dejẽp do mahang hawãt do òm.
Tii bã Kristo bag adãng da a hã.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad bẽ hyb n'aa matakã nyy da bẽ babok. H'yy gatema do rababok doo da bẽ aboo manãh. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do karẽn do hã h'yy genãh do rababok doo da bẽ babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bã baad hadoo ji moo wãt hyb n'aa, taw'ããts hẽ bẽ moo boo né hẽ baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hẽ takah'ũũm kãn do hyb n'aa da hẽ. ¹⁷ Ti hyb n'aa bẽ h'yy gatema manãh. Taw'ããts hẽ bẽ h'yy kadaw'uuh Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do karẽn do hã. ¹⁸ Bẽ eẽg manã hejooonh do bẽ ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahũũm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wãt hyb n'aa, ji tarejãã na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do Sahee tii, bẽ an'oo baad bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bã, Saaw-Mo hã hanãng do kejãm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagã Do ji ma ejãm do ky n'aa me na-ããj hẽ bẽ maher'ood ta wób.† Tii bã, bẽ h'yyb gó naa Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do bẽ j'aa etsẽ, bẽ ma ejãm. ²⁰ Tii bã, P'op Hagã Do Sahee bẽ tah'yyb mahũũm do hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hãd gó had'yyt hẽ bẽ h'yy gadeja P'op Hagã Do ẽr Yb wẽ. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ hyb n'aa bẽ h'yy gadeja ta wẽ. ²¹ Kristo bẽ weh'ẽeh do hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ da hadoo do bẽ ky daheeh. Taw'ããts hẽ kawanajããn doo gó bẽ gadoo bẽ ramaher'ood bã.

Yỹj hã tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

²² Yỹj, taw'ããts hẽ bẽ ky daheeh bẽ patug, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do bẽ ky daheeh doo da. ²³ Ta yỹm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hã h'yy ka'eeh

doo. Kristo sa h'yyb tym dẽeh. ²⁴ Taw'ããts hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do ta hã raky daheeh doo da sahõnh hã sa yỹm raky daheeh sa patug.

Ajyy hã tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

²⁵ Ajyy, taw'ããts hẽ bẽ kamahãn bẽ aj, Kristo ta hã h'yy ka'eeh do takamahãn doo da, ta daaj hẽ sa hyb n'aa takan'oo dæk doo, ²⁶ tsyt hẽ ta wẽ tabasẽew hõm hyb n'aa, baad sa hã tabenãm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hã tabenãm. Naeng me tabenãm hadoo sa hã.‡ ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ẽp hanãm gó takarẽn ta hã h'yy ka'eeh do rababoo dæg kãn, ta wẽ tagadoo noo gó. Takarẽn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanãng. Takarẽn dooh baad nadoo do sa mahang hanãng péh. Tsynt hẽ nesaa do mahãnh, baad had'op doo da rababoo dæk takarẽn. ²⁸ Taw'ããts hẽ ajyy rakamahãn sa aj, Jesus bad'oo doo da né hẽ ta hã h'yy ka'eeh do wẽ. Taw'ããts hẽ sa hã hẽ rakamahãn doo da ajyy rakamahãn sa aj. Jé ta yỹm kamahãn doo, ta daaj hẽ ti takamahãn ta hã hẽ. ²⁹ Ta ti y wén her'oot, dooh ta daaj hẽ, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooonh hyb n'aa, baad ji hag'ããs ji hub hã. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã, baad ji tabahag'ããs. ³⁰ Sét ken'yyh eër, ta hub uuh hadoo eër. ³¹ Hahỹỹ da takerii dæk Genesis hã: “Ti hyb n'aa kã m' aj'yy kã sa yb sa yỹn mahãnh kã sa m'aa hẽnh kã, tagatẽe hyb n'aa ta yỹm kã. Raketẽe jawén paa bã sét rabahado padẽek ta yỹm daheeh”,§ nãng kerih doo. ³² Tak'ẽp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapãh doo. Hã yỹ, Kristo, ta hã h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ããj hẽ. ³³ Te hub né paawã ta tii, ketẽe do sa ky n'aa na-ããj hẽ taher'oot. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ bẽ ajyy, taw'ããts hẽ bẽ kamahãn bẽ aj bẽ hã hẽ bẽ kamahãn doo da. Taw'ããts hẽ yỹj raweh'ẽeh sa patug.

6

Karapee, pahẽew, maruus, sa yb hã na-ããj hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'yỹh do hadoo, dejẽp do hadoo na-ããj hẽ P'op Hagã Do ranahapãh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bã ji ty gawẽej dæk do hadoo, ji ganã wãt do hadoo. † **5:19** Ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa tii, sahõnh hẽ ratsebẽ hyb n'aa na-ããj hẽ. ‡ **5:26** Ji nu kemuun do ky n'aa tii. § **5:31** Genesis 2.4

¹ Karapee, pahëew, maruus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, bë ky dahé bë yb, bë ÿñ. Taw'ääts hë né hë ta tii da bë bad'oo. ² Hahÿÿ da kerih do hã: "Mawehëe a yb, mawehëe a ÿñ." Jãam pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bã baad hadoo do ji gadoo taky däng do tii. ³ Hahÿÿ da ji hã taky däng: "Mawehëe bã a yb, mawehëe bã a ÿñ òm wäd dawëet da badäk hahÿÿ bã."*

⁴ Bëeh, sa yb, bë ejàg manä bë taah rah'yy ganapõ mahãnh. Taw'ääts hë baad bë baw'ëeh baad bë maher'ood sa hã, baad rababok hyb n'aa. Bë ma met'ëeg sa hã nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën ji bawät.

Sa karom hã, sa kariw n'aa hã na-ããj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bëeh, sa karom, bë ky dahé bë kariw n'aa. Baad bë wehëe sa hã. J'ooj madäk doo me bë moo boo manäh bë ramejũũ doo. Kristo bë ky daheeh doo da bë ky dahé bë kariw n'aa. ⁶ Taw'ääts hë dooh jãam hë bë ky daheeh bë moo bok do tahegãã bã, bë hã taj'aa etsë bë karën paawä do hyb n'aa. Kristo karom bë bahadoo do hyb n'aa, bë h'yyb gó naa, P'op Hagä Do karën doo da bë moo boo sahõnh hë. ⁷ T'öp bë h'yyb gó naa, tsebé doo me, bë moo boo bë ramejũũ doo. Taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado. ⁸ Hahÿ bë hyb n'aa newë: Sahõnh hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, ta see karom ji do bã, sa karom ji nado bã na-ããj hë.

⁹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bë karom bë raweh'ëeh doo da bë wehëe na-ããj hë sa hã. Bë eãm manä bë karom, sét né hë ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bë bahapäh do hyb n'aa. Bë karom sa Kariw N'aa, bë kariw n'aa na-ããj hë né tii. Ta ti dooh tasëew bã ji mahang. Séd gó tagadoo sahõnh hë. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bë bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëeg ub bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa.

¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahõnh hë ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bë dadäg hadoo bë mo n'aa jesuu n'aa, bë ado däg bë kuman hadoo do bë hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karën bã bë tawadii, bë hã tanahajaa hyb n'aa, ta hã bë j'aa ketsë hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy èr majiĩ rado bã. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿ bã badagyp do hadoo doo gó habok do hã bag'ääs doo, ti né hë èr majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hã habong doo, ti né hë na-ããj hë èr majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ããj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hã tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa bã kã, bë j'aa ketsë hyb n'aa kã. ¹⁴ Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehub had'yyt hë bë her'oot do hã, èr majiĩ wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapad-edëek doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hã bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bã bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bã, bë hajaa bë medug bã Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëeb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëeb wät né hë nesaa do mahãnh. Bë ado däg na-ããj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hã ta Sahee h'yyb mahũũm doo da. Bë ky n'aa ets'ëe bë tamasaa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëe had'yyt hë ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ããj hë bë ky

* 6:3 Dew-Teronom 5.16

n'aa etsěě, ỹ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hä ỹỹ ỹ her'oot do pan'aa, h'yyb neỹỹm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hä ỹ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ỹỹh, Jesus mejũũ doo, ỹ rawén dawäts gěēt. Hěp ỹ n'aa bē ky n'aa ets'ěě, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neỹỹm doo me ỹ baher'oot hyb n'aa, hä ỹ Jesus karěn doo da.

Paw-Ro keděe hōm do ky n'aa hahỹh

²¹ Tikiko, ər hỹỹj hadoo do baad ər kamahăn doo, baad äã sii Tak'ėp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wät doo, bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ỹ n'aa. ²² Bē wē ỹ mejũũ tabahōm bē tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bē tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ããj hē.

²³ Äã karěn h'yyb näw, kamahăn doo, baad h'yy ka'eeh do na-ããj hē P'op Hagä Do ər Yb, Jesus Kristo Tak'ėp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bē hä hăj haa hedoo doo. ²⁴ Äã karěn sahōnh hē ər Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahăn do wē P'op Hagä Do ky enyym. Jããm hē kä.

Pirip Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip häd näng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do aãh, aã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do aã edëng na-ããj hë.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kä. ⁷ Taw'ããts hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ

ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hë Kristo matëeh bã kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ããj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hã sahõnh hë raj'aa etsë hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa na-ããj hë baad hadoo do bë hã rabahapäh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanäm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanäm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ããs doo, panang buuj na-ããj hë, rabahapëë däg kän Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëët. ¹⁴ Ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babä habong do rah'yyb hedo padëek, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëek, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahänh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ããj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahän do hyb n'aa. ÿ radawäts gëët P'op Hagä Do an'oo bã rabahapäh, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapäh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahänh ÿÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawä baad nadoo do ÿ bahob magyys hë ragadahew'ëës doo

gó. ¹⁸ Na manä ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bä, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bä, taw'ääts hē Kristo ky n'aa takaher'ood hōm. Kristo ky n'aa takaher'ood hōm do hyb n'aa ŷ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawä.

ŷ d' h'yy gadajaa had'yyt hē, ¹⁹ baad nadoo do babä ŷ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hā ŷ bahapäh do hyb n'aa. ŷ da reréd hōm baad ŷ bahōm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hā ŷ bē ky n'aa etsēē do hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee Jesus Kristo hā hana do ŷ tamasa do hyb n'aa na-ääj hē. ²⁰ Baad hēp ŷŷ gó ŷ gada, dooh ŷ her'oot pé P'op Hagä Do matym gó ŷ nu mebyy wät doo. Neŷŷm doo gó ŷ karēn paawä ŷ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa ety bä. ŷ karēn Kristo kawehēē däg had'yyt hē hēp ŷ n'aa, ŷ bedēp do hā, ŷ radajēēb bä na-ääj hē. ²¹ Tii d' ŷ wén her'oot, Kristo ŷ weh'ēēh hyb n'aa ŷ wén wät. ŷ dajēb bä, ta bahānh baad ub ti hā ŷŷ, Kristo wē ŷ bawät hyb n'aa tii bä kä. ²² Badäk hahŷŷ bä ŷ bawät nä bä, ŷ ma panäk nä, ŷ ma metēēk nä Kristo ky n'aa. ŷ haja bä paawä ŷ asēēw bä ŷ bad'oo doo, dooh ŷ hapēē bä ny hadoo do ŷ karēn: Badäk hahŷŷ hā ŷ awäd had'yyt doo, ŷ dajēp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hā ŷŷ! ŷ karēn paawä ŷ dajēp, Kristo pa ŷ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hā ŷŷ. ²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, taw'ääts hē badäk hahŷŷ bä ŷ bawät nä bä. ²⁵ Ti né hē taw'ääts hē hā ŷŷ. Ti hyb n'aa ŷ hapäh, badäk hahŷŷ bä ŷ awät nä, bē ŷ masa nä Kristo hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa, bē h'yy gadajang hyb n'aa na-ääj hē Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bä da, p'aa hēnh bē mahang ŷ bawät bä, tak'ēp Kristo Jesus wē bē h'yy gadajang da hēp ŷ n'aa.

²⁷ Hahŷ ti sahōnh hē bahānh ŷ karēn do bē hā: ŷ karēn baad ub bē babok, Kristo ky n'aa hanām do hā bē ma kametēēk doo da. Tii d' bē aboo bä, bē wē ŷ ahōm bä, jāām hē dawēē naa ŷ ky n'aa napäh bä bē ky n'aa, baad had'yyt hē bē h'yyb tym Jesus hā ŷ bahapēē kän. Séd bē h'yyb hedoo tii b' ŷ bahapēē kän. Séd hā bē hyb n'aa tam'aah,

ēr h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanām do hana do ma matēg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bē jeŷŷm bē hā h'yy kawareem doo, tii b' ŷ bahapēē kän na-ääj né kä. P'op Hagä Do gawats'iik da bē wē h'yy kawereem doo, bē hā rejää doo. Sa wē bē neŷŷm do metēēh sa hā ta tii. Bē hā kä, bē da P'op Hagä Do ed'ēēp bē neŷŷm do metēēh. P'op Hagä Do né hē ti sahōnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagä Do anoo bē hā Kristo hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-ääj hē Kristo hyb n'aa bē ahoop bē hā rarejää doo. ³⁰ Bē hā rah'yy kawereem kän hā ŷ rah'yy kawereem doo da. Ti hadoo hā ŷ kametēēh nä babä, bē ky n'aa napēē kän hŷŷ kä.

2

Taw'ääts hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti hyb n'aa kä, bē h'yyb ennyw däk do hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa, bē h'yy kanatón wät do hyb n'aa Kristo bē takamahān do hyb n'aa, séd bē h'yy kata däk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee hā, Kristo ky ennyw do hyb n'aa bē hā, bē tat'yyd mehīn do hyb n'aa na-ääj hē, ² ŷ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē, bē kamahān bē da hadoo doo, séd hā bē babok, séd hā bē h'yyb padäg. Tii da bē adoo bä, baad ŷ h'yy gadajaa kän tii bä. ³ Ta wób sa bahānh bē nu gapad'ēēk hyb n'aa nado bē bad'oo sahōnh hē bē bad'oo doo. Bē h'yy kasabé manä bē moo bok do hā. Bē kadad'uu ta wób sa hā. Bē hyb n'aa jewyyg ta wób bē hā hē bē hyb n'aa jaw'yyk do bahānh. ⁴ Bē karēn do hā had'yyt nado bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē ta wób karēn do hā na-ääj hē bē hyb n'aa newē.

⁵ Taw'ääts hē Kristo Jesus h'yyb hadoo bē h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawä ti Kristo Jesus, tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahōnh hē hŷ pong jé hanäng do raweh'ēēh do taberéd hōm paah. Tii bä sa karom hado däk aj'yy tabahado däk noo gó.

8 Aj'yy tabahado däk bā, ta daaj hē takadad'uu kån.

Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo radaj'ëep, nesaa do moo heb'ooh do radej'ëep doo da.

9 Ti hyb n'aa sahõnh hē sa bahãnh Kristo bahado däk P'op Hagä Do an'oo bā.

Sahõnh hē hyb n'aa jeyyk do sa bahãnh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bā.

10 Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahõnh hē hÿ pong jé habong doo,

badäk hahÿ hã habong doo, t'öp habong do dejëp do paa na-ããj hē,

sa taron nu paa me rabehyy b'ëeh hyb n'aa Jesus raweh'ëeh hyb n'aa,

11 "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hē bag'ããs do ti Jesus Kristo",

sahõnh hē rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëe däk hyb n'aa.

12 Ti hyb n'aa kã, najis haa, baad bē ky dahé däk do paa hadoo, heÿÿm doo me, kajajån doo me tak'ëp bē hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edëeb wät do hyb n'aa ji moo hew'ëet do hã.* Taw'ããts hē tii da bē bad'oo bē mahang ÿ bawäd had'yyt nado. Taw'ããts hē bē mahang ÿ nawät bā ta bahãnh bē hyb n'aa tam'aah hÿÿ kã ta tii hã. 13 P'op Hagä Do ti hanoo bē karën bē moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-ããj hē takarën do bē bahajaa hyb n'aa.

14 Taw'ããts hē bē h'yyb tsebé doo me bē moo boo sahõnh hē. Bē ky n'aa jëew manäh. 15 Tii d' ÿ mejüü bē hã, dooh hyb n'aa bē raky n'aa tapaa péh, baad had'op bē bahado däk hyb n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa do nanäng do bē bahadoo hyb n'aa kã, badäk hahÿ bā nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'ooh do mahang bē babok bā. Sagõoh gadagyp doo gó wē hã bag padëek do hadoo bēeh, sa mahang, 16 P'op Hagä Do wē ji edëb had'yyt do ky n'aa sa hã bē baher'oot bā. Taw'ããts hē tii da né hē bē babok, tii da né hē bē bad'oo, Kristo kajaa bā. ÿ da h'yy kasab'ee, daap hē nado tak'ëp bē hyb n'aa ÿ moo wäd wät ÿ bahapäh bā kã. 17 Babä ÿ ahoop do tamasa bā P'op

Hagä Do hã bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wē bē moo bok doo, tii bā ÿ h'yy gadajang, bē sii ÿ tsebé. 18 Ti hyb n'aa taw'ããts hē bē h'yy gadejah, bē tsebee si ÿÿ.

Tsimoot ky n'aa hahÿÿh

19 Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, nayyw hē Tsimoot bē wē ÿ mejüü tan'oo bā. Bē wē ÿ karën ÿ mejüü, bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ÿ na-ããj hē ÿ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bē ky n'aa tamanaa bā. 20 Jããm hē Tsimoot, pa ÿ hawät doo, baad bē tahyb n'aa newëe doo, baad hadoo do bē wē karën doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. 21 Ta wób jããm hē sa hã hē rahyb n'aa newëe. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëe. Dooh Jesus Kristo karën do rahyb n'aa newëe bā. 22 Tii d' nado Tsimoot. Bē hapëe däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ÿÿ Jesus ky n'aa hanäm do hã. 23 Ti hyb n'aa kã, ÿ bahapäh bā kã nyy d' hã ÿ rabad'oo, ÿ karën Tsimoot ÿ mejüü bē wē. 24 Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, ÿ na-ããj hē nayyw hē bē wē ÿ bahõm tan'oo bā.

Eaporodit ky n'aa hahÿÿh

25 ÿ hyb n'aa newë däk, taw'ããts hē hãj ÿ hadoo do Eaporodit häd näng doo, ÿ tamasa hyb n'aa wē ÿ bē mejüü do paah, tababaaj hõm bē wē. Warahén rabad'oo doo da, si ÿÿ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. 26 Bē wē ÿ mejüü tababaaj hõm tak'ëp sahõnh hē bē tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëe näng paa bē ky n'aa napëe däk do hyb n'aa. 27 Te hub né hē. Nahëe näng né paah. P'eets hē paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehÿn ta hã. ÿ na-ããj hē P'op Hagä Do t'yyd mehÿn, ÿ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajëb bā paawä. 28 Ti hyb n'aa kã, nayyw hē ÿ mejüü bē wē tababaaj hõm, bē bahapäh bā kã bē h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bā da, bē h'yy gadeja kån do hyb n'aa da, dooh da tak'ëp ÿ hyb n'aa tón wäd bā. 29 Taw'ããts hē h'yy gadajaa gó bē gadoo da, ji hÿÿj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ããts

* 2:12 Heÿÿm doo me, kajajån doo me ji wén moo wät tii, ji nes'õs hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

hē bē weh'ēeh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hē paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wē tamoo wät do hyb n'aa. Ý tamasa bē jawén buuj bē nahajaa do hyb n'aa ý bē masaa bä. Tahapëë né paawä dajëp ta hã péh, ti hadoo né hē ý tamasa.

3

Dooh ji daab yb bä ji daaj hē ji hajaa do hã ky n'aa hahýÿh

¹ Hýÿ kä wakän haa, ta see ky n'aa bē ý ma erih: Taw'ääts hē bē h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bē h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh ý h'yy ganapó däg bä p'aa hēnh ý erii bä pooj jé bē ý maher'ood wät doo. Baad ti bē hã, bē ý ma erih do bē tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bē rama met'ëeg mahänh.

² Bē hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bē rawad'ii mahänh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hã daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hã kasab'ee doo, èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èr ti ta karapee heh'äät doo, ji hã hē ji moo wät do hã, ji daaj hē ji hajaa do hã na-ääj hē daab nayyp doo. ⁴ Ý haja né paawä ý daab yb bä ji daaj hē ji hajaa do hã. Sa daaj hē rahajaa do hã radaab yyp rahajaa redoo bä, ý sa bahänh ý hajaa ta tii hã ý daab yb bä ý karën bä paawä. ⁵ Masuj ý noo byyh ragahög hóm 8 ta äh ý bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ýÿh. Bën-Jamih panaa ýÿh. Eber buuj heh'äät né ýÿh. Pariséw see né ýÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp ý karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahõnh hē raky daheeh, ý rejää paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo.‡ Dooh raw'yyt pé hã ýÿ ý raky n'aa tapaa péh, baad ý ky

daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad däg ýÿ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahõnh hē tii, ti noo gó ý kamahän doo, dooh wäd ti hã ý hýÿ kä Kristo ý bahapëë däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahõnh hē né hē p'ooj ub ý daab yyp doo, dooh its hã ý hýÿ kä Kristo Jesus, wahë ý n'aa, ý hapëë däg kán do hyb n'aa. Sahõnh hē bahänh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ý eréd hóm sahõnh hē pooj jé ý kamahän doo. Hesus do ji aw'oong hóm do hadoo sahõnh hē ti hã ýÿ, Kristo baad ý bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hã ý h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã ý h'yy kata däk do hyb n'aa kä, dooh ý tyw n'aa esóts wäd bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ý ky daheeh do hyb n'aa baad ý bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ý hado däk hýÿ kä P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ý h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii. ¹⁰ Baad ý karën Kristo ý bahapäh. Hahýÿ da ti ý karën: Ý karën ý bahapäh hã ýÿ hē ta hejój taganá wät noo gó tagadoo doo. Ý karën ý bahapäh hã ýÿ hē Kristo ahoop doo. Ý karën ý bahapäh hã ýÿ hē tadajëp doo. Kristo dajëp paa èr hyb n'aa, ti hyb n'aa ý radajëëb bä ta hyb n'aa, ý karën ý gadoo né ti na-ääj hē. ¹¹ Sahõnh hē ta ti ý karën ý bahapäh hã ýÿ hē, ta jawén ý P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahýÿh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ý hado nä bä. Dooh baad had'op do ý hado nä bä. Ti hadoo né hē, tak'ëp ý hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ý bahado däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa ý tabasëew hóm. ¹³ Wakän haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ýÿ, dooh ta ti ý haja nä bä. Dooh baad Kristo hadoo ý hado nä bä. Ti hadoo né hē,

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do hã raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hē tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hã. Dooh se hub rado bä. Daap ti rama metëek doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahänh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hã. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

tsyym kas'ÿÿ do rabahed'oo doo da ÿ badoo had'yyt hē. Dooh ÿ hyb n'aa matakä bā jó ÿ hadäk hēnh. Dooh ÿ hyb n'aa newē bā pooj jé ÿ bawät do hä, ÿ hanäng péh. Pój ÿÿ jé hawät do hä tak'ëp ÿ hyb n'aa matakēē.

¹⁴ Tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah ta sām ÿ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahÿ ta sām ÿ gadoo hyb n'aa ÿ tawén naëëj wät doo: Hÿ pong jé ÿ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hē ëēr, baad Jesus hä h'yy kae däk do hedoo doo, ÿ hyb n'aa newēē doo da, nag'aap hē ÿ erii wät doo da taw'ääts hē ër hyb n'aa newē. Ta see hadoo bē hyb n'aa newē nä bā ÿ erii wät do hä, tii bā da, P'op Hagä Do metëēh da bē hä, baad né ti ÿ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hē ër ky daheeh ër hä P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ääts hē ÿ bawät doo da séd gó bē babok, wakän haa hedoo doo. Taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä ää babok doo da habok do sa hä, rababok doo da bē na-ääj hē bē babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hä bē hyb n'aa matakä ÿ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsék do hä Kristo dajëp do ky n'aa majiï rababok doo da habok doo, Kristo hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajõõ nuu me bē ÿ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ÿ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hä, rawéh do hä, reëëk do hä, ta see rakarën do hä rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hä nado. Nu meby n'aa näng do hä rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿÿ hä hanäng do hä rah'yyb padëëk. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bē aboo manäh. Hÿ pong jé babuuj ti ëēr. Tii b' naa, hÿ pong jé naa tabahyng, baad ër gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër h'yyb tym dëëb. ²¹ Ta hejój me sahõnh hē tabag'ääs. Ta ti tahejooj me ër hub nahejooj do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ër hub bahadoo hyb n'aa kä.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo do ÿ kamahän doo, tak'ëp ÿ hyb n'aa esee doo, baad bē aboo had'yyt hē bē ÿ maher'ood wät doo da né hē. Bē h'yy keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. Najis haa, bē

hyb n'aa né hē ÿ h'yy gadajang. Bē hyb n'aa né da ÿ kawehëē däk.

Sa hä Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

² Tak'ëp ÿ betsëē ÿÿnh Ewodija häd enäh doo, ÿÿnh Sîn-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä rah'yy kata däk do hyb n'aa.

³ Õm, baad si ÿ Kristo wē moo wät doo, ÿ etsëē a hä ta ti ÿÿj mamasaa, séd rah'yyb hedo padëëk hyb n'aa p'aa hēnh. Si ÿÿ tak'ëp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do ää her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ääj hē, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hä sa häd kerii däk do sa sii ää paa ramasa ta ti ÿÿj.

⁴ Taw'ääts hē bē h'yy gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bē h'yy kata däk do hyb n'aa. P'aa hēnh bē ÿ maher'oot: Bē h'yy gadejah. ⁵ Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm sahõnh hē sa wē, ta tii da bē babok sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëēh doo. ⁶ Taw'ääts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagä Do sii, bē ky n'aa ets'ëē ta hä bē karën doo. Bē j'aa etsë na-ääj hē ta hä sahõnh hē bē hä tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bā da P'op Hagä Do hä hana do ji h'yyb n'yym doo, sahõnh hē ji hajaa do bahänh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatón hyb n'aa kä Kristo Jesus hä bē h'yy kata däk do hyb n'aa.

⁸ Tagadëëg ub, wakän haa hedoo doo, sahõnh hē baad hadoo do hä bē h'yyb padäg. Sahõnh hē ji weh'ëēh do hä, sahõnh hē P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hä bē h'yyb padäg. Sahõnh hē nesaa do nanäng do hä, sahõnh hē hanäm do hä bē h'yyb padäg. Sahõnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëēh do hä na-ääj hē bē h'yyb padäg. Baad had'op do hä, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hä bē h'yyb padäg na-ääj hē. ⁹ Bē ÿ ma metëëk doo da, hä ÿ naa bē gado däk doo da na-ääj hē bē aboo. Hä ÿ naa bē maa napäh doo da, wē ÿ bē bahapäh doo da na-ääj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hä hana do bē hä tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tak'ëp ÿ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä, hÿÿ kä, bap peej tabado däk bä kä, p'aa hënh ÿ bë hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ÿ bë masa. Pooj jé ÿ bë hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ÿ bë masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ÿ erii bä wë ÿ badoh do hyb n'aa. Dooh. ÿ h'yy gadajaa kân sahõnh hë hä ÿ kametëeh do hä, baad tabadoo bä, baad tanado bä na-ããj hë. ¹² ÿ hapëe däg kân nyy d' ÿ bad'oo wë ÿ badoh bä, wë ÿ tamad'aak bä na-ããj hë. ÿ haja däk ÿ h'yy gadajang sahõnh hë wë ÿ kametëeh do hä, ÿ wog nyy bä, ÿ asa bä na-ããj hë, sahõnh hë ji karën do wë ÿ tanyy bä, wë ÿ badoh bä na-ããj hë. ¹³ Sahõnh hë ÿ hajaa Kristo ÿ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hë, taw'ãäts hë né hë ÿ bë masaa wät tabahejoonh bä hä ÿÿ. ¹⁵ Bëeh, Pirip panang buuj, bë hapäh né hë, papuu nã Jesus ky n'aa hanäm do bë gado däk noo gó, hëej Masedonija häd näng do ÿ beréd hõm noo gó, jããm hë bë ti Jesus hä h'yy ka'eeh do wób mahang, ÿ masa doo, ta s'ee hënh Jesus ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa bë mahang ÿ ma met'ëeg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bä ÿ bawät noo gó, pawóp nuu me bë mejõ wät paa matym ÿ n'aa ÿ bë masa hyb n'aa wë ÿ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ ÿ erii bä p'aa hënh matym ÿ n'aa bë mejũũ hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bä hahÿ ÿ erih doo. ÿ karën baad bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿ bë masa do hyb n'aa. ¹⁸ ÿ gado däk sahõnh hë wë ÿ bë mejõ wät doo. ÿ gahëen do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wë ÿ ti anyy däk hÿÿ kä wë ÿ bë mejõ hõm do an'oo bä, Epaporodit tajoo doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hä. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hä da tabanoo sahõnh hë bë wë badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ããj hë. Tak'ëp hetsooh do ta wë hanäng do pénh né bë hä d' tabanoo.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraéw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa. Tii da takerii däk Esodo hä. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũum.

²⁰ Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hä, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

Sa hä takedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Taw'ãäts hë bë edëe sahõnh hë Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëek doo. Òr hÿÿj hedoo do babä pa ÿ habong do bë m' rahyb n'aa esee. ²² Sahõnh hë tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong do hahÿ panang bä habong do bë m' rahyb n'aa esee na-ããj hë. Roma sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do wë moo b'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad bë m' rahyb n'aa esee.

²³ ÿ karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bë hä. Jããm hë kä.

Korosa Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Ër hỹỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do daheeh ² ỹ edëng bëëh, wakãn haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëëk doo, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. Ỹ karën P'op Hagä Do ër Yb ky enyym bë hã. Ỹ karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hẽ ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hẽ. ⁵ Jesus hã bë wën h'yy ka'eeh, ta wób bë wën kamahãn, baad hadoo do ta jawën bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hỹ pong jé P'op Hagä Do enyyw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëë däk hỹ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanãm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahỹ haw'ããts hẽ ta ky n'aa hanãm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hẽ panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hẽ na-ããj hẽ tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanãm doo. Baad Epararas moo wät. Dooch tah'yy gajëë bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ ãã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahãn P'op Hagä Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahỹỹh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napäh bã, ãã du doo paa P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bë hyb n'aa. Dooch ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëë doo. ãã etsëë P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ããj hẽ bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' ãã wën ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hẽ bë babok hyb n'aa, sahõnh hẽ bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hẽ baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hẽ, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó. ¹¹ ãã ky n'aa etsëë na-ããj hẽ, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hẽ bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hỹ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hẽ ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hỹ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa. ¹³ Ër ted'ëëp Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ããs doo. Ta T'aah takamahãn do ër hã tabagãã kãn, P'op Hagä Do an'oo bã kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëëb kãn. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ër moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hẽ sa bahãnh ky n'aa hahỹỹh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hẽ tii. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hẽ. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do bahãnh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hẽ tii, sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng doo, hỹ pong jé habok doo, badäk hahỹỹ bã hanäng doo, badäk hahỹỹ bã habok do na-ããj hẽ pahuuj wät doo. Ji hapäh doo, ji nahapäh do na-ããj hẽ tapehuuj bong, wë hã bag'ããs do ji nahapäh do rado bã, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bã, mejũũ do ji nahapäh do rado bã, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do rado bã na-ããj hẽ. Ti né hẽ sahõnh hẽ pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hẽ sahõnh hẽ tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hẽ pooj jé tawäd né hẽ. Ta hyb n'aa né hẽ sahõnh hẽ tapahuuj wät

do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hẽ sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hẽ jããm hẽ pooj jé dejëp do mahang ganã wät doo,* sahõnh hẽ sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ããj hẽ, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã hanäng doo, badäk hahÿÿ bã habong doo, hÿ pong jé hanäng do na-ããj hẽ baad tabahadoo p'aa hẽnh ta wë, baad ub p'aa hẽnh sahõnh hẽ rababok hyb n'aa ta wë kä. Ta najiis rabahado padëëk tan'oo bã† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kä, dawëë bë babok paa P'op Hagä Do mahãnh Kristo hã bë h'yy kana'eeh nã noo gó. P'op Hagä Do majÿÿ paa bëëh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hẽ, hÿÿ kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bã Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bã. Tii d' tawén d'oo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bã tii. Baad bë gahëen bã had'yyt hẽ panyyg hanãm do hã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëë wät doo, badäk hahÿÿ haw'ããts rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebé da hẽ ÿ radawäts gëët doo bã, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hã ÿ tan'oo däk doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hã h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hã ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hẽ ta kyyh bë hã ÿ ma metëëk hyb n'aa. ²⁶ Hã ÿ tabanoo tah'yyb däng doo,

nyy d' tabad'oo ji hã, ÿ ma metëëk hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëë nã bã ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kametã nã bã ti noo gó ër wahë makũũ hã. Ta karapee hã hÿÿ kä takametã wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hã tametëëh tak'ëp baad hadoo do sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do wë hÿÿ kä tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëëh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hã ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hẽ sa hã ãã ma metëëk. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hã h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëëk P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ãã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hẽ ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëë, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ããj hẽ, jé Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahãnh gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ããj hẽ, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, baad ta hã ji h'yy ganäng doo, jããm hẽ Kristo hã ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bë ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bë rawad'ii mahãnh. ⁵ ÿ nawäd né paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bë mahang tabawät. ÿ tsebé baad ub bë babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mã bëëh. ÿ tsebé na-ããj hẽ dooh né hẽ bë h'yy gejë hõm Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hã ÿ ky n'aa napäh doo.

* **1:18** Jesus ganã wät do pooj jé ta wób ragenã boo né paawä, p'aa hẽnh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganã wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hã h'yy ka'eeh do tii.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bë gado däk do hyb n'aa bë wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë bë awäd had'yyt hë ta hä h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hë bë h'yy kata däk Jesus hä joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ääts hë bë an'oo bë h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hë. Taw'ääts hë bë an'oo baad bë h'yy kae had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa hä bë rama met'ëëg wät doo da né hë. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë, bë hä tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm mahñnh rama metëëk doo me. Baad ji edoo né paawä rahyb n'aa newëë doo, rama metëëk doo, daap hë ti ta tii. Ji rawedii ta tii hä. Sa wahë makū ma mehetëk doo gó rabeh'üüm rama metëëk doo. Badäk hahÿÿ hä, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'üüm rama metëëk doo. Dooh Kristo hanaa tado bä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bë h'yyb gó sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ääj hë sa bahñnh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk do metëë n'aa. Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa bë hä na-ääj hë ti anyy däk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bë hä hanäng doo. ¹² Bë nu kemuun bong bä bë radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bë nu gawëëj däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hä, Kristo ganä wät hanoo do hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bë moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bë h'yyb karën do kanado hõm

do hyb n'aa na-ääj hë, dejëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hä. Tii bä kä, Kristo sii bë ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bä. Sahõnh hë nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hä kä. ¹⁴ P'op Hagä Do awug hõm ër küüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado däk ër küüt heen n'aa, tii bä tabepëëm däk hadoo b'aa kajatsëk do hä. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hÿÿ kä ër küüt ër hä ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hë nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hä Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk sa hä. Kristo dajëp noo gó sahõnh hë sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majiï, sa hä taj'aa ketsëë däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bë maa newë manä bë raky n'aa tapa bä bë awa do hä, bë eëëk do hä,† rabahed'oo doo da bë nad'oo hyb n'aa. Bë maa newë manä na-ääj hë bë raky n'aa tapa bä sét ta baab ken'yyh rataheb'ëës doo, kamarab papuuj rataheb'ëës doo, Saab rataheb'ëës do na-ääj hë bë natabëj bä. ¹⁷ Jääm hë ta pooj jé hawät do metëë n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëës doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hë ta ti kaja däk Kristo hä, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bë maa newë manä bë raky n'aa ety bä j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hä, ääs raweh'ëëh gen'aak do hä. S'ëë gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëë do hä, sa hanaa hë rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëë rababoo däg kån, Kristo, ër nu gabóg mahñnh. Dooh rah'yy kata wäd bä ër nu gabóg hä. Kristo hä h'yy ka'eeh doo, ta hä h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahüüm had'yyt hë rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hë na-ääj hë Kristo an'oo bä P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg

* **2:15** Tii da né hë Roma buuj rabad'oo sa majiï hä. Sahõnh hë sa matym gó rametëëh sa majiï, sa hä raj'aa ketsëë däk sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Nesaa Do Yb hä, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hä, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëëk do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëëk doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bä hahÿÿh. Panyyg bód see hä ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

hēnh hanaa ji jarãã sahõnh hē ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ããs, ta hã rakata däk tan'oo bã.

²⁰ Kristo hã bē h'yy kata däk do hyb n'aa, bē na-ããj hē bē dejēb bong hadoo pooj jē ji bawät do hã. Ti hyb n'aa, h'ēed hyb n'aa badäk hahÿÿ hã habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bē babok nä? Hēd n'aa bē gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejüü doo?

²¹ “Bē ado manäh! Bē awa manäh! Bē moo dēe manäh!”, näng raky n'aa jaw'yyk doo.

²² Gawatsik do hã, hahänh do hã ji tamejüü do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejüü doo, ji hã rama metēek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bã. ²³ Tak'ēp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagä Do ji weh'ēeh ji karēn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bã. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bã. Ji daaj hē ji karehejää tan'oo bã ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bã, baad ub ji ed'oo ji hã ramejüü doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bã nesaa do ji h'yyb säg karēn do hã ji h'yy keba bã tan'oo bã.

3

Taw'ãäts hē hÿ pong jē hanäng do hã ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kristo sii bē ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hã hana do bē gado däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ãäts hē hÿ pong jē hanäng do hã bē h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basoo hã. ² Taw'ãäts hē hÿ pong jē hanäng do hã bē h'yyb padäg, badäk hahÿÿ bã hanäng do hã nado. ³ Taw'ãäts hē tii da bē bad'oo bē dajēp paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yyb papuuj tenyyw däk hÿÿ kä Kristo sii P'op Hagä Do wē kä. Dooh ta wób rahapēe nä bã ta ti bē h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bē h'yyb papuuj han'oo däk do matēeh bã kä, sahõnh hē sa matym gó ta sii bē kametä däk tii bã. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-ããj hē ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bē gawats'iik sahõnh hē baad nadoo do badäk hahÿÿ hã ji h'yyb säg karēn doo. Bē aã manä bē ÿÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii.

Bē moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bē hã hanäng doo me. Taw'ãäts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Bē hyb n'aa hüüm manä bē ma. Jé ta ma hã hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hã tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hã tah'yy kae bã. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapäh nä bã, tii d' paa bē babok. ⁸ Hÿÿ kä, taw'ãäts hē bē eréd hõm sahõnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapüü doo, sahõnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ããj hē. Taw'ãäts hē bē eréd hõm né hē tii. ⁹ Daap bē menä manä bē da hadoo do hã, bē eréd hõm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahüüm hÿÿ kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿÿt er h'yyb tym papuuj, ta da hado had'ÿÿt hē tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do er bahapäh hyb n'aa na-ããj hē. ¹¹ Papuuj er P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bã, Judah buuj nadoo do ji do bã, masuuj noo byyh kahõk do see ji do bã, masuuj noo byyh kanehõk do see ji do bã, ta see buuj ji do bã, ma kamanetēek do ji do bã, ta see karom ji do bã, sa karom ji nado bã na-ããj hē. Sahõnh hē er h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahõnh hē bahänh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp bē takamahän do hyb n'aa, taw'ãäts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ãäts hē bē ky ennym ta wób sa wē. Taw'ãäts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bã. Taw'ãäts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm ta wób sa wē. Taw'ãäts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahõnh hē. ¹³ Taw'ãäts hē kamahän gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawä bē hã bē ganen'aak doo. Taw'ãäts hē bē mabaan hõm baad nadoo do ta wób bē hã rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hõm doo da né hē bē hã. ¹⁴ Taw'ãäts hē bē kamahän bē da hadoo doo, sahõnh hē mahänh. Baad ub séd ji h'yyb hedo däk ji kamahän do an'oo bã.

15 Bē an'oo h'yyb n'ymm doo, Kristo bē hā han'oo dāk doo, bē tah'yyb mahūūm sahōnh hā, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarēn bē bahadoo. Taw'āāts hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do wē. 16 Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahōnh hē Kristo ky n'aa bawāt, bē an'oo bē tah'yyb mahūūm. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me bē ma metēek ta ky n'aa bē da hadoo do hā. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me tak'ēp péj bē maher'ood na-āāj hē bē da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'āāts hē Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa na-āāj hē bē ma ejām. Taw'āāts hē h'yy gadajaa gó bē ma ejām P'op Hagā Doo. 17 Sahōnh hē bē moo bok doo, sahōnh hē bē her'oot do na-āāj hē, taw'āāts hē Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuu j gó bē bad'oo. Jesus ēr taky masa ta Yb wē. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē j'aa etsē né hē P'op Hagā Doo, ēr Yb, bē hā tanoo do hyb n'aa.

Ŷyj hā, ajyy hā, karapee hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahyŷh

18 Ŷyj, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē patug. Tii d' né da taw'āāts hē bē bahed'oo bē h'yy kata dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā. 19 Ajyy, taw'āāts hē bē kamahān had'yyt hē bē āj. Bē ejāg manā bē āj. 20 Karapee, pahēew, maruus, taw'āāts hē sahōnh hā bē ky daheeh bē yb, bē ŷyn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bē ky dahé bā. 21 Bē sa yb, bē ejāg had'yyt manā bē taah, rah'yy geēj mahānh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hā.

Sa karom hā tamaher'oot do ky n'aa hahyŷh

22 Bēeh, sa karom, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē kariw n'aa. Bē moo bok do rahegāā bā had'yyt nado bē ky daheeh, bē hā raj'aa etsē bē karēn do hyb n'aa. Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa bē ky daheeh sa hā, j'ooj madāk doo me nado. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē weh'ēeh do hyb n'aa, taw'āāts hē baad bē moo bok sa wē.

* 4:5 Tii d' takarēn ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

23 Taw'āāts hē t'ōp, bē h'yyb gó naa bē moo bok sahōnh hē. Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado, 24 ta hā naa bē gadoo da baad hadoo do bē moo bok do mabaj bē bahapāh do hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē né hē, Kristo wē né ti bē moo bok doo. 25 Hŷy ká, baad nadoo do moo wāt do gadoo né da nesaa do tamoo wād wāt do sām. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagā Do asēew bā ji mahang.

4

1 Bēeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'āāts hē baad bē bad'oo bē karom hā, baad bē an'oo na-āāj hē sa hā. Bē wad'ii manāh. Bē na-āāj né hē bē Kariw N'aa nāng hŷ pong jé ká. Bē hyb n'aa newē tii. Taw'āāts hē bē karom hā bē bad'oo, bē kariw n'aa hŷ pong jé hawāt do bē hā tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsēē doo, nyy da rababok do ky n'aa hahyŷh

2 Bē h'yy gejē hōm manā P'op Hagā Do sii bē er'oot do hā. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē bē ky n'aa etsēē bā. Taw'āāts hē bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē bē hā tanoo do hyb n'aa. 3 Taw'āāts hē āā na-āāj hē bē ky n'aa etsēē, P'op Hagā Do tyw n'aa gas'ēēs hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapāh do āā baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanām do ŷ ma metēek do hyb n'aa ŷ rawén dawāts geēt. 4 Ŷ bē ky n'aa etsēē, baad ub, hā ŷ Jesus karēn doo da né hē, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. 5 Baad ub, h'yy ganāng doo me bē aboo had'yyt hē Jesus hā h'yy kana'eeh do sa wē. Ta tyw n'aa nyy bā tii da had'yyt hē ŷ karēn bē bad'oo.* 6 Taw'āāts hē ky ennym doo gó had'yyt hē bē er'ood ta wób sa sii. Taw'āāts hē baad bē er'ood sa sii, rahyb n'aa newēē hyb n'aa bē her'oot doo. Tii d' bē adoo bā, bē hapāh da nyy da bē ky gadoo bē hā reaanh doo.

Sa wē Paw-Ro mejūū do sa ky n'aa hahyŷh

7 Ēr hŷy hadoo do Tikiko hād nāng do bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ŷ n'aa. Ēr hŷy hadoo do āā kamahān do tii. Āā

sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooh tah'yy gajëë bä, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejũũ tabahõm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ããj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejũũ Onesĩm häd näng doo, bë panang buuj seeh. Ær hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerët do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'ooh na-ããj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ããj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jããm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yym. ¹² Epararas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ããj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epararas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ããj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ããj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ããj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood ër hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ããj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bä kahet'aa do sa hä na-ããj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bä bë mahang, ÿ karën bë mejõ hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa wë, t'ĩ hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ãäts hë tii bä bë ner'oot na-ããj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood këh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: “Taw'ãäts hë maba-hajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa.” Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëëg ub ÿ berii kån hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym da bë hä. Jããm hë kä.

1 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿÿh.

¹ Ý Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

² P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tsebé. ⁴ ãã wakãän, P'op Hagä Do kamahän doo, ãã hapäh, bë P'op Hagä Do asëëw hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ ãã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapäh ãã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ ãã wén hapäh na-ããj hë bë P'op Hagä Do asëëw hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kån do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawä ta hyb

n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do hãj n'aa bä, Akaja häd näng do hãj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿÿ kä tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja hãj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kån P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kån jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wät doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kån na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hÿÿ kä, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hÿÿ kä, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, bë gada tamatëeh hÿÿ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

2

Baad Tesaronika panang bä Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapäh ti dooh daap hë tado bä bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bä ãã rarejã né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanäm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ãã menä bä. Ji es'õõs do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bë ãã wad'ii bä. ⁴ ãã P'op Hagä Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb däng ta panyyg hanäm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bä, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bä. P'op Hagä Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né

hē ti āā h'yyb metyy doo. ⁵ Dooch noo gó āā h'yyb manep'ëeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da āā adoo bā. Dooch noo gó āā ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa āā baher'oot bā. Āā ehub né hē āā her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooch āā bē j'aa etsē do jawén āā aboo bā. Dooch āā ta wób raj'aa etsē do jawén āā aboo bā.

⁷ Kristo mejũ do āā bahadoo do hyb n'aa, āā karēn bā paawä, āā haja né paawä bē hā āā mejō bā. Ti hadoo né hē, dooh tii d' āā karēn bā. Bē mahang āā babok noo gó baad āā ky enyym bē hā. Ji ŷŷn ji takamahän do hadoo, ⁸ bē āā kamahän tak'ëp. Bē āā panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Baad āā h'yyb bē āā masa hyb n'aa. Tii da āā wén d'oo tak'ëp āā kamahän do hyb n'aa bēeh. ⁹ Āā wakāän, bē hapäh nä tak'ëp āā moo bok āā ma, āā waa sām hā, bē mahang āā habok noo gó. Adëb bā, atsēm āā moo bok āā waa sām hā. Tii da āā wén d'oo, bē hā āā ganada hyb n'aa āā waa, āā h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā her'ood nuuj jé bē hā. ¹⁰ Bē hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-āāj hē hahŷŷh: Baad ub né hē, P'op Hagä Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooch hyb n'aa āā hā raky kes'ëem péh. ¹¹⁻¹² Bē hapäh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejũ tak'ëp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagä Do atsyyd wät do hyb n'aa tabag'ääs do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, hŷ pong jé ta bag hetsooh do gabarëeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagä Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagä Do kyyh né hē ti bē maa newëe doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagä Do bē tah'yyb h'ŷŷt, bēeh, ta hā h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā āā tsebee had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāän, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapäh, Judah hāj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāän

bē rarahejää, sa hā sa wakāän rarahejää do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong do rahoop sa wakāän mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hŷŷ ká bē ahoop né hē bē wakāän Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ëep Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ëep né paah. Tii d' né hē āā hā hŷŷ ká. Āā kejën bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooch P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do majŷ däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā baher'oot bā, P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wë rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahänh däg sa hā hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sām baj sa hā P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ëp Paw-Ro rakarēn rabaheg'ääs Tesaronika buuj ky n'aa hahŷŷh

¹⁷ Āā wakāän, banadawëd āā bah'ũũm ran'oo bā bē mahänh, tak'ëp āā h'yy ketón bong, ji t'aah dajëp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bē mahang āā aboo boo bā, bē āā hyb n'aa esee. Tak'ëp āā karēn bē āā baheg'ääs. ¹⁸ Āā h'yyb gó āā karēn paawä bē āā bahehëen. Hajōo nuu me hëp ŷŷ ŷ karēn paawä ŷ bahōm bē wë. Āā wén nahōm, Nesaa Do Yb āā tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ëp āā wén karēn bē āā baheg'ääs, bē hyb n'aa né hē āā j'aa etsē, bē hyb n'aa né hē āā tsebé. Baad P'op Hagä Do hā bē h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó āā gahëen. Baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa āā tsebé da, āā j'aa etsē da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bā. ²⁰ Te hub né hē, bē hyb n'aa né hē āā kasab'ee, bē hyb n'aa né hē āā tsebé. Ti hyb n'aa āā karēn bē āā baheg'ääs.

3

1-2 Ti hyb n'aa, tak'ëp äã h'yy katón bã bë hyb n'aa, äã hyb n'aa newëë Tsimoot äã mejũũ bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bã ÿ baym Siras daheeh. Äã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Äã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taheer'oot. Äã mejõ hõm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bã, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bë mahang äã babok noo gó, hajõõ nuu me bë äã maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. ⁵ Bë h'yy gejë hõm ÿ ed'oo bë rarahejää do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp ÿÿ ÿ gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa ÿ mejũũ Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yykae nä bã. ÿ h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bã bë hyb n'aa eréd hõm bã Jesus. ÿ h'yyb eÿÿm Satanas bë tah'yyb met'ëëg hõm bã. Daap paawä tii bã äã ma met'ëëg bong Jesus ky n'aa bë hä.

⁶ Hÿÿ kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaheer'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahän tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' äãh, tanooh. Tak'ëp mä bë karën bë wë äã baheg'ääs, tanooh. Tii d' né äã karën né hë. ⁷ Ti hyb n'aa, äã wakään, tak'ëp äã rarahejää né paawä äã tsebee kån bë ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa äã wén tsebë. ⁸ Hÿÿ kä dooh äã h'yy ketón boo bã. Äã tseb'ee hÿÿ kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ääts hë õm ee. Baad mah'yyb mahũũm sa h'yyb tym. Äã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk äã P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do äã j'aa etsë bë hyb n'aa. ¹⁰ Hajõõ nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä äã betsëë, p'aa hënh bë äã baheg'ääs tan'oo bã, bë äã ma metëëk hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

¹¹ P'op Hagä Do ër Yb hä, Jesus ër Wahë

N'aa hä na-ääj hë äã ky n'aa etsëë, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë äã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë äã bah'ũũm. ¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä äã ky n'aa etsëë, sahõnh hë bë da hadoo do tak'ëp bë kamahän magyys hë hyb n'aa, tak'ëp bë äã kamahän doo da. ¹³ Äã ky n'aa etsëë bë h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta kara-pee sii hë Jesus ër Wahë N'aa kajaa bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ër Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä äã wakään, ta see ky n'aa bë hä äã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp äã betsëë paa bë hä, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë äã ma metëëk do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok äã hapäh. Hÿÿ kä, ta bahänh äã karën bë an'oo bã. ² Tii d' ÿ wén etsëë bë hä, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hä äã mejũũ do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooh P'op Hagä Do karën bã bë aã bã bë ÿÿm, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ÿÿm nadoo do hä, bë patug nadoo do hä. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hä, ta wób hä na-ääj hë weh'ëëh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶ Dooh ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ÿÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajää da, baad äã maher'oot do paa né hë bë hä. ⁷ Er P'op Hagä Do atsyyd wät, baad had'yyt hë ër babok hyb n'aa ta wë. Dooh ër tatsyyd bã nesaa doo gó ër babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿÿ äã ma metëëk do taky nadahé bã, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hä hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooch hyb n'aa bë äã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëëg wät do hyb n'aa bëëh, bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ Äã hapäh, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do bë kamahän. Ti hado né paawä, äã wakään, tak'ëp äã betsëë bë hä ta bahänh bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hä had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du nen'aa hyb n'aa bë tah. Taw'ääts hë bë ma hä bë moo bok, bë waa enäh hyb n'aa, bë h'ëed enäh hyb n'aa, bë äã ma metëëk do paa da né hë äã habok noo gó bë mahang. Taw'ääts hë ta tii hä bë h'yyb padäg had'yyt hë. ¹² Tii da bë äã wén mejüü, ta äh hä had'yyt hë baad bë babok Jesus hä h'yy kana'eeh do rahegää bä kä, baad bë raweh'ëëh hyb n'aa, ta wób hä bë daab yb mahänh n'aa na-ääj hë.

Jesus matëëh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakään, äã karën baad bë bahapäh Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooch äã karën bë h'yy ketón bä dejëp do hä, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bä, dooch baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bä taganä wät p'aa hënh äã hapäh. Ti hyb n'aa ër hapäh hahÿÿh: Jesus hä h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genä bong da p'aa hënh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bä. Hÿ pong jé Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Bë äã maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äã tama metëëk doo: Eër, babä hedëp nä do Jesus p'aa hënh tamatëëh bä, dooch da ër mamuun ta hä, ta hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëë hë hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh äãs sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da torõm-bet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bä kä, Kristo hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa kä genä hõm kån sa kamag paah. ¹⁷ Tii bä nadejëp nä doo, as'ëëg kån sa sii wë

puh mahang P'op Hagä Do an'oo bä, wë hä, Jesus ër wahë n'aa, ër gadoo hyb n'aa. Tii bä kä, hÿ pong jé ta sii had'yyt ër baboo kån. ¹⁸ Ti hyb n'aa bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee ji ganä wät do ky n'aa hä.

5

¹ Dooch hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa äã berih péh, äã wakään. ² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nayyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëëk do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: "Taw'ääts hë, h'yyb nyyw däk badäk hahÿÿ hä habong doo. Dooch ër heÿÿm péh", rabanäng bä, tii bä kä da, nayyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Nayyw hë da tii. Yÿnh wog mahÿÿnh nayyw hë ganä däk do hadoo da. Nayyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Dooch da rahaja bä rakejën bä ta ti mahänh.

⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bëëh. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hä, hets'ëëk do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëëh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëër. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooch ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. Aÿÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Haÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëëk doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Eër, dooch tii da ër hado bä. Adëb bä buuj hadoo ëër, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yyh, sa

h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ããj hẽ warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahỹ d' y hanäng pé tii: Taw'ãäts hẽ baad er h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagä Do hä. Taw'ãäts hẽ ta wób er kamahän had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ Jesus er ted'ëep sahõnh hẽ P'op Hagä Do rejää do mahänh er gahëen had'yyt hẽ.*

⁹ Ta ti y wén her'oot, er P'op Hagä Do asëew hõm er tarejää hyb n'aa nado. Er tasëew hõm er tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, er hyb n'aa Jesus Kristo er Wahë N'aa, dajep do hyb n'aa. ¹⁰ Er hyb n'aa Jesus wén dajep, ta sii er babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä er edëb nä bä, er dejëb bä na-ããj hẽ, ta sii né da er babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do er ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hỹ kã.

¹² Äã wakãän, tak'ep äã betsëe bë hä, bë wehëe bë mahang tak'ep moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëe, bë kamahän, tak'ep ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Äã wakãän, tak'ep äã betsëe bë hä, tak'ep peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hä, sa waa sãm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaaj manä nesaa do bë wë moo wät do hä. Taw'ãäts hẽ bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ããj né hẽ.

¹⁶ Taw'ãäts hẽ bë h'yyb tsebee had'yyt hẽ. ¹⁷ Taw'ãäts hẽ bë ky n'aa ets'ëe had'yyt hẽ. ¹⁸ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hẽ, baad tabadoo bä bë hä, baad tanado bä bë hä na-ããj hẽ. Tii d' né hẽ P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee. ²⁰ Bë ty n'aa gesyyp manä bë ramaher'oot

doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do ranäng doo. ²¹ Ti hadoo né hẽ, bë mety sahõnh hẽ raher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hẽ tado bä bë bahapäh hyb n'aa. Tii bä bë gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ãäts hẽ nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanejak doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yyb n'yyym doo, y ky n'aa etsëe tsyt hẽ baad had'yyt hẽ, takarën doo da bë babok tan'oo bä. Y ky n'aa etsëe, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hẽ, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo er Wahë N'aa matëeh bä kã, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëenh doo, dooh tah'yy gajëe hõm bä ji hä. Tahajaa né hẽ ta hä ji h'yy kasadëe bä. Ti hyb n'aa y hapäh baad ub, tamoo wät né hẽ ta hä y etsëe doo.

Paw-Ro rakedëe bong do ky n'aa hahỹh

²⁵ Äã wakãän hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad bë edëe äã kyy gó sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó y betsëe bë hä, bë ner'oot hyb n'aa hahỹ äã ma erih do sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ²⁸ Tagadëeg ub äã karën, Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky enyym bë hä. Jääm hẽ kã.

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooh da nesaa do ji moo wäd bä.

2 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahỹỹh.

¹ Ý Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² Æã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. Æã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahỹỹh

³ Æã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë Æã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' Æã bad'oo. “Taw'ãäts hë òm. Ky enyym òm sa hã”, näk Æã kyyh P'op Hagä Do hã. Æã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã Æã her'ood bä bë ky n'aa, Æã j'aa etsë bëeh. Æã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bä Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hỹ pong jé, tabag'ãäs doo bä, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bä. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bä. Ti hadoo tabanoo da Æã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta Æãs tak'ëp haj'ap do sii hë hỹ pong jé naa tëeg hõõ

mahang. ⁸ Tii bä kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanäm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kä, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã Æã her'oot do bë ky dahé däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajõõ nuu me Æã ky n'aa etsëë bëeh. Æã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. Æã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. Æã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' Æã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë däk hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Ajyy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahỹỹh

¹⁻² Hỹỹ kä Æã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kä, ta wë ër mamuun do ky n'aa kä, Æã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bä Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bä, daap ramenä bä. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëeh do sa hã ranoo bä paawä, Æã maher'oot ranoo bä, sa hã Æã ma erih ta ti ranoo bä paawä, bë ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manä raher'oot do hã.

Jesus matëeh do pooj jé, hajõk badäk hahỹ haw'ãäts hë habong do P'op Hagä

Do hã rah'yy kawereem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wẽ h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahõnh hẽ rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hẽ, ta hã hẽ tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasoo, takarën da sahõnh hẽ tabag'ääs hyb n'aa. “ÿ né hẽ P'op Hagä Doo”, nãng da, daap tamenyyh bã sahõnh hã.

⁵ Dooch bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajõõ nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hẽ ti anãng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hẽ takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb dãng bã. ⁷ Badäk hahÿÿ bã habong do rah'yy ganenä né paawä, da hẽ Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëek sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hẽ, P'op Hagä Do bado hõm bã kã ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bã da h'yy kawareem do yb, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wẽ h'yy kawareem doo, kas'ee kãn da badäk hahÿÿ bã. Ti hadoo né hẽ Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus bado hõm da sahõnh hẽ nanãng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bã da, Nesaa Do Yb anoo da ta hã tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa nãng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo.

¹⁰ Hajõng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hẽnh hah'ũũm doo. Tabanesaa hẽnh rawén hõm, P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do raky dahé bã paawä, P'op Hagä Do ed'ëep paawä ta wẽ. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëe bong P'op Hagä Do an'oo bã. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii

d' tawén hadoo, sahõnh hẽ panyyg hanãm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hẽnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Dooch baad hadoo do hã ji h'yy gajëë hõm bã do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakããn hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahãnh doo, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wẽ äã tsebé bë hyb n'aa. Sahõnh hẽ tadu dahãng do noo gó bë tasëew hõm, bë h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wẽ äã wén tsebé. Bë h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hẽ baad had'op bë babok ta Sahee an'oo bã do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bë ky daheeh do hyb n'aa na-ããj hẽ. ¹⁴ P'op Hagä Do bë tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanãm do bë hã äã maher'oot doo me. Bë tatsyyd bong, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarëeh doo gó Jesus sii bë babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakãnh haa, bë h'yy gejë hõm manäh. Bë eréd manä baad bë ky daheeh do sahõnh hẽ bë hã äã metëek doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ããj hẽ.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, ër Wahë N'aa hã, P'op Hagä Do ër Yb hã na-ããj hẽ äã ky n'aa etsëe bëeh, bë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bë rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bë moo boo had'yyt hẽ hyb n'aa, baad hadoo do bë her'ood had'yyt hẽ hyb n'aa na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahãnh doo. Ër wẽ taky ennyim do hyb n'aa, ër h'yyb ennyw däg had'yyt hẽ tan'oo bã, baad hadoo do ër hã taky dãng do ër gahëen tan'oo bã.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Äã wakããn, ta see ky n'aa äã erih hÿÿ kã. Bë ky n'aa ets'ëe äãh, nayyw hẽ jé pad'yyt hẽ sahõnh hẽ rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hẽ baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëe na-ããj hẽ äãh, äã Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahãnh. Tii d' ÿ

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

1-2 Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ỹ edëng òm Tsimoot, hëp ỹ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ỹ hado däk doo. Kristo mejũũ do see ỹ wén hado däk, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadä do ỹ ramejũũ do hyb n'aa.

Ỹ karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ããj hë ky en'yym a hã. Ỹ karën òm rat'yyd mehĩn, baad òm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahỹỹh

3 Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ỹ bahõm noo gó tak'ëp ỹ betsëë doo da a hã Epeso häd näng do panang bä mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ỹ betsëë a hã, t'ĩ hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. 4 Maher'ood sa hã raberéd hõm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahänh do raberéd hõm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaa bä P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bä, takarën do ji bahapäh. 5 Tii da ỹ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. Ỹ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'õp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë. 6 Dooch tii da raboo boo bä nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kán. 7 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ããj hë dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã.

8 Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bä ti ji h'yyb tym gó.

9 Dooch P'op Hagä Do an'oo bä ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahỹ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ỹyn ta wób na-ããj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa, 10 sa ỹym, sa patug nadoo do sii he'ỹỹh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ỹỹh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëëm h'ũũm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejäk do hyb n'aa na-ããj hë. 11 Baad hadoo do ky n'aa ỹ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hã ỹỹ, ỹ metëëk hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, èr weh'ëëh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahỹỹh

12 Ỹ tsebë Kristo Jesus èr wahë n'aa wë, ỹ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ỹ moo wät ỹ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hã ỹ tah'yyb däng ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa. 13 P'ooj ub ta hã ỹ ky n'aa rejã né paawä, ta karapee ỹ no n'aa maso né paawä, ỹ rejã né paawä sa hã, Jesus Kristo ỹ tat'yyd mehĩn, dooh ta hã ỹ h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh ỹ h'yy ganyy nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. 14 Tak'ëp né hë èr Wahë N'aa ky enyym hã ỹỹ, nes'aa né paawä ỹỹ. Hã ỹ tabanoo baad ỹ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ỹ tabanoo na-ããj hë, baad ta wób ỹ kamahän hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hã, tii d' né hë tabanoo ji hã.

15 Te hub né hë hahỹỹh, taw'ãäts hë ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng èr mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahänh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahänh baad nadoo do paa ỹỹh. 16 Ti hadoo né hë, ỹ tat'yyd mehĩn, ỹ sa bahänh nesaa do moo wät do paah.

ÿ tawén t'yyd mehĩn, ta wób rahegãã bã, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bã ji. Baad ub Kristo. Hã ÿ tabad'oo do hã rabahapäh hÿÿ kã, dooh h'yy kejÿÿk pé ta hã. ÿ tat'yyd mehĩn bã, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj da tat'yyd mehĩn, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hë sahõnh hë bag'ããs doo. Ti né hë hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'ããts hë ji wehëe had'yyt hë. Taw'ããts hë ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, òm ÿ mejüü hahÿÿh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëeg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëek do na-ããj hë. Taw'ããts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Baad awäd, a h'yyb tym òm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Òm ÿ mejüü do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bã sa h'yyb tym sa hã metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresän häd enäh doo. ÿ ah'eed h'üüm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ÿ bahaëej däk. Tii d' ÿ wén d'oo sa hã, rabahapäh hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejã bã.

2

P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ÿ betsëe a hã, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hyb n'aa. Taw'ããts hë na-ããj hë P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hë sa hyb n'aa. ² Taw'ããts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' ënh. Taw'ããts hë ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyyw gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hë ta wë ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym dëeb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh

hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëep nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapäh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hë sét hë P'op Hagä Doo. Jããm né hë sét hë sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hë tii. ⁶ Ta daaj hë ti takan'oo däk dajëb hã, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã ër ted'ëep do sãm. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahÿÿ hã habong do sa hã P'op Hagä Do metëeh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do wén sëew hõm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ÿ ma metëek hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ tasëew hõm panyyg baad hadoo do ÿ ma metëek hyb n'aa sa hã. Dooh daap ÿ menä bã. Né hup ÿ né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bã P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bã p'op raky n'aa etsëe bã, taw'ããts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ããts hë ky n'aa ets'ëe doo, dooh rakawaj'ããn bã ta wób sa wë, dooh raky kedag bã ta wób sa hã. ⁹ Rakahet'aa bã P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ÿ karën ÿÿj dooh rakametä bã sa saroor hyb n'aa. Taw'ããts hë dooh rapadedäg bã nu meby n'aa näng doo. Taw'ããts hë taw'ããts hadoo do rapadedëek. Taw'ããts hë dooh rakametä bã ta see mo n'aa hado däk do sa sëen ramahetsooh doo me. Taw'ããts hë dooh rakametä bã k'ããts tég gabarëeh do s'ëeb me, perora häd näng doo me, saroor tak'ëp ky n'aa gebah doo me na-ããj hë.* ¹⁰ Taw'ããts hë ÿÿj P'op Hagä Do hã raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hã. ¹¹ Taw'ããts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kametëek P'op Hagä Do ky n'aa. ¹² Dooh ÿ an'oo bã ÿÿj rama met'ëeg bã ajyy. Dooh ÿ an'oo bã ÿÿj ramejõ bã ajyy. Bag hënh ÿ karën ÿÿj rabab'ëeh, ramaa newëe, Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa bã. ¹³ Tii d' ÿ wén

* **2:9** Tii da Paw-Ro wén mejüü, ÿÿj wë ta wób raty gapanad'ëek hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa.

edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adäw, ta jawén Ewa. ¹⁴ Dooch aj'yy tado bä Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejüü do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hē rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëep da nesaa do mahānh, Kristo hā rah'yy kae had'yyt bä, ta wób rakamahān had'yyt bä, rakanasabé bä, P'op Hagä Do karēn doo da rabok bä.

3

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ji asēew hōm do ky n'aa hahȳh

¹ Te hub né hē hahȳh: Jé karēn pé ta h'yyb gó Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, sa hagā n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ub tabawät Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagā n'aa tabahadoo karēn doo. Taw'ääts hē dooh baad nadoo do rahapāh pé ta hā. Taw'ääts hē sét ub ta ȳm. Taw'ääts hē dooh ta ȳm tawad'ii bä ȳnh see sii. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē ta h'yyb tamahūm. Taw'ääts hē tah'yy keb'aah nesaa do hā. Taw'ääts hē ta wób hā baad ta h'yyb, ta hā raweh'ëeh hyb n'aa. Taw'ääts hē baad tagadoo ta wób ta tób yt hā. Taw'ääts hē tahajaa ta wób tama metëek P'op Hagä Do panyyg hā. ³ Taw'ääts hē dooh jarakē hedoo do heëk do tado bä. Taw'ääts hē da dooh kahep'uuk do tado bä. Taw'ääts hē ta wób baad taky n'aa en'yym, dooh tamebaaj bä. Taw'ääts hē dooh dajëer tahyb n'aa hūm bä. ⁴ Taw'ääts hē baad tah'yyb mahūm ta panaa. Taw'ääts hē ta taah tametëek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahūm doo, dooh tahaja bä Jesus hā h'yy ka'eeh do tah'yyb mahūm bä. ⁶ Dooch taw'ääts hē tado bä papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do sa wahē n'aa. Papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do tado bä paawä, nepāh ta daaj hē, ta hā hē tah'yy kasabé bä. Tah'yy kasabé bä, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'ääts hē Jesus hā h'yy ka'eeh sa wahē n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hā, Jesus hā h'yy kana'eeh

do sa hā na-āāj né hē. Dooch hyb n'aa raky n'aa rejāā pé tii bä. Tii bä dooh Dijab haja bä sa hā.

Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahȳh

⁸ Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa sa hā. Taw'ääts hē ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ääts hē ky kaneh'ȳt doo. Taw'ääts hē dooh jarakē hedoo do heëk do tado bä. Taw'ääts hē dooh tawad'ii bä dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hē baad rababoo had'yyt hē, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hā. Taw'ääts hē sa h'yyb gó rabenyw had'yyt hē baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, er ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ääts hē pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bä, baad ramoo boo bä, baad raboo bä, ji anoo Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-āāj hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa masa n'aa sa ȳm. Taw'ääts hē ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ääts hē dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahūm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ääts hē sahōnh hē ramoo bok do hā baad né hē ramoo bok.

¹² Taw'ääts hē sét ub ta ȳm, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa hā. Taw'ääts hē baad tah'yyb mahūm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-āāj hē. ¹³ Baad ub Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa ramoo boo bä, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hā. H'yyb neȳm doo me rahajaa tii bä raher'ood bä nyy da Kristo Jesus hā ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahȳh

¹⁴ Nayyw hē ȳ karēn a wë ȳ bahōm. Ti hadoo né hē om ȳ ma erih hahȳh, ¹⁵ ȳ tahewad bä mabahapāh hyb n'aa ȳ erih do hā, nyy da P'op Hagä Do karēn ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanām do ta wób hā metëeh doo, panyyg hanām do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hē ta T'aah ky n'aa er hā P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.

* 3:6 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

Baad had'op do né hē Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.
 Æäs rahapäh.
 Ta ky n'aa raheer'ood hōm badäk hahÿ häj n'aa babuuj sa hä.
 Badäk hahÿ haw'ääts hē habong do wób rah'yy kae däk ta hä.
 Hÿ pong jé ta wē tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hōm da ér ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hē metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ääts hē hadoo do hä. ³ Ramejũũ ji kanatëe. Ramejũũ ji nawa ji nawëh ta nawë wób. Dooh taw'ääts hē tado bä ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hē sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ér gadoo P'op Hagä Do hä ér h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahōnh hē baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëe do hyb n'aa na-ääj hē ta hä.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejũũ doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä mama met'ëeg bä, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da òm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ér ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hä, h'yy gatamah do sa panyyg hä. Mah'yyb ehód had'yyt hē P'op Hagä Do karën do hä, baad takah'ũũm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karën doo. ⁸ Taw'ääts hē ji hub ji metëek ji karajan hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahānh ji ma

kametëek P'op Hagä Do karën do hä. Baad ub ti ji hä wawëe hē ji bawät nä bä, hÿ pong jé ji awäd bä na-ääj hē. ⁹ Te hub né hē ta tii. Taw'ääts hē sahōnh hē ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karën do ér ma kametëek do hyb n'aa tak'ëp ér moo bok, tak'ëp ér ma metëek, baad ér baher'oot ta ky n'aa. Dooh ér h'yy gejë bä ta hä. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do hä ér h'yy kasadä. Sahōnh hē sa h'yyb tym dëeb tii. Jesus hä h'yy ka'eeh do ti ted'ëep. ¹¹ Mama met'ëeg, mamejō na-ääj hē sa hä sahōnh hē òm ÿ ma erih doo.

¹² Man'oo òm raty n'aa gesyyg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahān, baad ub Jesus hä mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ÿ kanajaa nä bä, ÿ karën maner'ood had'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Maher'ood sa hä ta ky n'aa. Mama met'ëeg sa hä. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hä mamoo wät hyb n'aa. A hä tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hä raheer'oot noo gó a hä tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. ¹⁵ Baad mamoo wäd ta ti òm ÿ mejũũ doo. Ta hä had'yyt hē h'yyb däg. Tii bä da, Jesus karën do hä a h'yyb kahũũm magyys hē tii b' sahōnh hē rabahapäh.

¹⁶ Baad kanä a daaj hē. Baad manä ti mametëek doo, baad had'yyt hē mametëek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē madoo bä, P'op Hagä Do ed'ëep da òm. Mametëek do ky dah'eeh do na-ääj hē ted'ëep da nesaa do mahānh.

5

¹ Manabuuj gedo manä ajyy wehëh he-doo doo. Kaja hē denaa hē mamaher'ood sa hä. A yb hadoo man'oo bä sa hä. Ajyy wanehëh nä doo, hanām gó er'ood sa hä. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bä. ² ÿÿj wehëh hedo padëek doo, baad er'ood sa hä, a ÿÿn hä maber'oot doo da. ÿÿj wanehëh nä doo, baad er'ood sa hä. A ānh ky n'aa hadoo

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hōm do heen n'aa tii.

man'oo bä. Baad had'op doo da mabad'oo sa hä.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

³Mamasaa ÿÿj patug tema bok do sa mab hē haj'eenh doo, wakāän temah doo. ⁴ÿÿnh patug tamah do ta taah nyy bä, ta tataah nyy bä, taw'ääts hē ti né hē mas'aa ta hä. Taw'ääts hē ti né hē mas'aa sa wakāän, tii da P'op Hagä Do karēn do hyb n'aa ji hä. Taw'ääts hē sa yb, sa ÿÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bä. ⁵ÿÿnh patug tamah do wakāän tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hä tadaab yyp. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsēē adēb bä, atsēm na-āāj hē tamasa hyb n'aa ta hä. ⁶ÿÿnh patug tamah do ajyy hä had'yyt h'yyb dāk doo, edēb né paawä, dajēp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ÿ mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hä. ⁸Jé wakāän näng péh, tamanasa do ta wakāän, ta yb, ta ÿÿn nahag'ääs doo, teréd hōm Jesus ky n'aa ēr h'yy kaha'eeh doo. Jesus hä h'yy kana'eeh do bahānh däg sa h'yyb nesaa do hä.

⁹Ji erih ÿÿnh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hä, 60 ta baab bahānh tabahado dāk bä, ta patug makū wanadii do paah, ¹⁰taky n'aa etsä bä baad hadoo do tamoo wät do hä, baad ub ta taah tawä bä, baad ta wób tagado bä ta tób bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa bä, tat'yyd mehīn bä kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bä. Tii d' tado bä ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä.

¹¹Taw'ääts hē dooh ji erii bä patug tema bong do wanehēh nä do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy hä rah'yy kejäg bä sa häd ji erii dāk do jawén paa bä paawä, reréd hōm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketēē hyb n'aa p'aa hēnh. ¹²Ti tahado bä sa daaj hē raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hä raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. ¹³Moo nehōj padäg da patug temah do wób rawanehēh nä bä ji masaa bä. Boo

kahah'üünh da ta wób sa tób hēnh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raher'oot. Ta wób kyy hä da ranu toonh. Raher'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴Ti hyb n'aa hä ÿÿ pé taw'ääts hē patug tema bong doo, wanehēh nä doo, p'aa hēnh raketēē. Na metaah. Taw'ääts hē baad rabahag'ääs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ääts baad had'yyt hē rababok, dooh ēr majī ky n'aa rejāā pé do hyb n'aa ēēr. ¹⁵Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿj patug tema bong do wób raberéd hōm do hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé dāk.

¹⁶ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bä ta wakāän mahang, taw'ääts hē ti tahag'ääs, tamasa. Dooh taw'ääts hē tado bä tadaab yb bä Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa wē. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ramasa ÿÿj patug tema bong doo, wakāän temah doo. Ta wakāän nyy bä, ti né hē hag'ääs.

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hä, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa”, * näng mä P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ääts hē moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo”, † näng mä na-āāj hē ta kyy kerih do hä. Ti hyb n'aa na-āāj ji weh'ēēh, baad ji banoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa baad moo bok do sām, jé tak'ēp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do ma met'ēēk doo.

¹⁹Mamaa newē manä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa see raky n'aa tapa bä. Pawóp hē, tamawoob hē tado bä ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh. ²⁰Nesaa do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa see moo wäd bä, ji nabuuj gedoo sahōnh hē sa matym gó, ta wób rajeÿÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ääs P'op Hagä Do pa hab'ēēh do na-āāj sa matym gó òm ÿ mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahōnh hē a hä ÿ mejüü doo. Taw'ääts hē baad ub a h'yyb sahōnh hē sa hä. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

sahõnh hē a najiis rado bā, a najiis ranado bā na-āāj hē.

²² Mahyb n'aa jóh manā a moo mada-toonh do ta see nuu gó, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bā, nepäh õm ta h'yyb hata hado dāk nesaa do tamoo wāt do paa hā. Taw'āāts hē baad makan'yyh, baad had'yyt hē mabawāt hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manā naëng. A nahëe hyb n'aa taw'āāts hē mahād eëek na-āāj uwa bëeh hejooonh doo, mah'yy gamahÿÿnh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿÿnh do badoo wāt hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bā ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejën nä nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén ká ji bahapäh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hā. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.†

6

Karom kanep'aak do Jesus hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'āāts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëe had'yyt hē, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa, ër metëek do raky n'aa narejää hyb n'aa na-āāj hē. ² Dooch taw'āāts hē tado bā sa kariw n'aa raty n'aa gesygg bā séd demuun Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'āāts hē ta bahänh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakään rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hā rakamahän do hyb n'aa na-āāj né hē.

Mama met'ëëg ta ti a hā ÿ metëek doo. Mamaher'ood sahõnh hē sa hā raky daheeh hyb n'aa.

Taw'āāts hē ji h'yy gadajang ji wë hanäng do hā ky n'aa hahÿÿh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ër Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ër mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää

raky kedag bā. Nahëe hado dāk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado dāk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bā. P'op Hagä Do hā rawén h'yyb dāk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bā, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bā ji wë hanäng do hā, dooh ji hyb n'aa hüüm bā ti bahänh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hē ji mahüüm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ji tsebé ji waa nyy bā, ji saroor enä bā. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hā. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawyg wäd bā sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahän doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahän do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejää doo, tak'ëp dajëer rakarën do hyb n'aa.

Taw'āāts hē P'op Hagä Do karën do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Õm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hā h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hā mah'yyb däg. P'op Hagä Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahän had'yyt hē. H'yy gajëe hõm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hā. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hā. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hē rawaj'aah raj'aa ketsë do sãm ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äat do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawät hyb n'aa ká. Ta ti hyb n'aa õm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajõk do ramaa newëe bā, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

† 5:25 Nayyw hē ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karën bā Tsimoot hyb n'aa jóh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasëm bā.

¹³ P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ỹýt baad hadoo do hã Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó òm ÿ mejũũ hahỹỹh: ¹⁴ Baad mamoo wäd òm ÿ mejũũ do hã, òm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hã Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bã kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bã, tah'yyb däng noo gó. Ti né hẽ P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ weh'ëeh doo. Jããm né hẽ ti sahõnh hẽ bag'ããs doo. Sahõnh hẽ badäk hahỹ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hẽ ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bã p'eets hẽ ta hã ji kaja bã. Dooh hapáh péh, tabad'op hẽ da ji ty gepëeh. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ raweh'ëeh tii. Taw'ãäts hẽ né hẽ tak'ëp tahaj'ap doo me tabagãã had'yyt hẽ. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹⁷ Mamejõ badäk hahỹỹ bã tak'ëp wekãp do sa hã, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hã rah'yy kanasadã hyb n'aa sa ma hã. Nayyw hẽ tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hã ji h'yy kasadëe bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do hã rah'yy kasadã. Ti né hẽ tak'ëp hanoo do ji hã sahõnh hẽ ji karën do ji h'yyb tsebé n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekãp do sa hã, baad hadoo doo, masa doo, sa wë hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ hajõng do sa mo haj'aa taw'ãäts hẽ hadoo doo. Taw'ãäts hẽ wë bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo bã da, ti anäng da ta sãm heh'äät do nahãnh do ragadoo do pan'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bã.

²⁰ Tsimoot, baad manã a hã P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanã P'op Hagä Do pannyg nadoo do daap kaher'oot do mahãnh. Maky gado manã karën do a hã ky kedak doo, “h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneëenh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

Ỹ karën P'op Hagä Do ky enyym bë hã. Jããm hẽ kä.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ãäj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehïïn, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ãäts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëë bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëë bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿÿ mabaoot do ër ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts geët do hyb n'aa. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿÿ ër rarejã bä pannyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hë ti ër hed'ëëp do paa banesaa do mahänh.

ÿr tasëew hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyyim ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëër. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky enyyim, ër takamahän, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah. ÿr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ãäj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts geët doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hã ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ãäs ta ky n'aa hã ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menyyw had'yyt hë a h'yyb gó a hã ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ãäts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ãäts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ãäts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. ÿr hajaa Jesus hã ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahän, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hã P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häd näng do hãj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ãäj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehïïn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj né hë, hajõõ nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts geët do hã. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kån. ¹⁸ ÿ karën Jesus Kristo, ër wahë n'aa, t'yyd mehïïn Onesip hã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ãäj hë ra-hoop doo. Ti hadoo taw'ãäts hë nemon ÿÿ magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejãã do na-ãäj né hë. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ãäj hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus ër wahë n'aa manejuũ do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë do sãm, kas'ÿÿ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë kas'ÿÿ doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'ãäts hë baad maky daheeh Jesus òm tamejuũ doo. ⁶ Taw'ãäts hë jé gëew gó tak'ëp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëeb. Taw'ãäts hë tii d' mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newë ta ti a hä ÿ her'oot doo. Tii d' madoo bä, òm P'op Hagä Do h'yy gan'yyh sahõnh hë mabahapäh hyb n'aa takarën doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät do dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä, Dawi makũ panaa paah. Ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejãã, ÿ rawén moo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëep do hadoo ÿ ran'oo bä. Tii d' né paawä ÿ rabad'oo, P'op Hagä Do kyyh dooh takamaw'yyd bä. Dooh mesoo péh. Ta ti awäd had'yyt hë badäk hahÿ haw'ãäts hë. ¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ gadoo né hë ÿ ahoop do sa mo haj'aa. ÿ wén gadoo tii, P'op Hagä Do asëew hõm do sa hyb n'aa, ramaa napäh

hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëep hyb n'aa, banäm doo hënh ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo had'yyt hë hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hë hahÿÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bä,
ta sii ji baboo däk da.

¹² Ji gadoo bä had'yyt hë ji ahoop do Kristo hyb n'aa,
ji bag'ãäs da ta sii.
Kristo ji ky n'aa jejën bä,
ji na-ãäj hë ta ky n'aa jejën da P'op Hagä Do hä.

¹³ Dooh né paawä baad ji awäd bä had'yyt hë Kristo sii,
ji tahagãã had'yyt hë,
ji takamahän had'yyt hë.
Dooh tahaja ta daaj hë taky kehÿÿd bä.

Taw'ãäts hë ji moo wät P'op Hagä Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hä a hä ÿ her'oot doo. P'op Hagä Do matym gó mamejõ sa hä raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ãã. Dooh baad tado bä ji ky kedak doo. Taw'ãäts hë nado ti maa new'ëe do sa hä. Tarejãã maa new'ëe doo. ¹⁵ Taw'ãäts hë baad mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo. Taw'ãäts baad hadoo do moo wëed mabahadoo. Baad ÿ wén karën mamoo wät, manu manebyng hyb n'aa mamoo wät do hä, baad ub mama metëek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do nahapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä sa sii. Dewë hä magyys hë ta ti hedoo do rababoo däk P'op Hagä Do mahänh. ¹⁷ Kah'ũũm rama metëek doo, nahëe saraa ji hä ket'ëe hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bä ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bä paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napëe bä Jesus ky n'aa. Dooh redëb bä tii bä P'op Hagä Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo taahop doo.

panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hē tii. Tahajaa ta kyy hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh taky kahȳyd bā. Hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hā h'yy ka'eeh doo.” Hahȳy da ji tamejũũ: “Taw'ãäts hē nesaa do mahānh dawēē rakan'yyh Jesus sa wahē n'aa ramaneēēnh doo.”

²⁰ Tak'ēp ma nāng do tób bā ti anāng waa hood k'ãäts tēg gabarēēh do s'ēēb ta wób, k'ãäts tēg hawak do s'ēēb ta wób. B'aa s'ēēb, tsāng s'ēēb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ēēb, hanām do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ēēb, hanām do hood nado tii.

²¹ Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Ji daaj hē baad ji kanā bā nesaa do mahānh, hanām do hood hadoo ji. Hanām do ji moo wāt hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asēēw hōm tsyt hē. P'op Hagä Doo, ēr Kariw N'aa ma hā ēr hajaa ēr moo boo bā tii bā, tsyt hē ēr tabasēēw hōm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanā pahēēw h'yyb hadoo do nesaa do hā mahānh. Taw'ãäts hē baad hadoo do hā mah'yyb dāg. Mahũũm had'yyt hē Jesus hā mah'yy ka'eeh doo. Mahũũm had'yyt hē P'op Hagä Do makamahānh doo, a da hadoo do makamahānh do na-ãāj né hē. Mahũũm had'yyt hē a h'yyb hanām do sa hā. Tii da ȳ karēn mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb nām doo gó Jesus hā raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newē manā daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hē du n'aa kawajāān doo gó raky kedak doo.

²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, taw'ãäts hē dooh ky ked'aak do rado bā. Taw'ãäts hē kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahũũm sahōnh hē sa wē. Taw'ãäts hē da baad rama metēēk. Taw'ãäts hē dooh renyyw bā h'yy gaēēnh doo. ²⁵ Taw'ãäts hē kaja hē denaa hē rama metēēk sa hā ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bā, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kã baad dāg p'aa hēnh sa h'yyb tym hanām do hā kã. Baad rakanā dāk tii bā sa hā Dijab† wadii do mahānh, tamesoo do paa mahānh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarēn do ramoo bok hyb n'aa.

3

Sahōnh hē gawatsig hōm do pooj jé panyyg n'aa hahȳy

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahȳy: Sahōnh hē gawatsig hōm do pooj jé, tak'ēp da tanesaa ji hā. ² Sa hā hē had'yyt hē rahyb n'aa newēē da ti noo gó. Rahyb n'aa hũũm magyys hē da sa ma. Sa daaj hē raj'aa etsē da. Sa hā hē rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ãāj hē raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ȳn, dooh d' raky dahé bā. Dooh d' taw'ãäts hē tado sa hā ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehēē bā.

³ Dooh da rakamahānh péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bā nesaa do hā. Dooh d' rat'yyd mehĩn péh. Sahōnh hē da rarejãã rakarēn doo da. Dooh d' ragenaag bā baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenāw né paawā, ta wób da raky n'aa her'oot sa majĩ hā. Daap hē ragado nyyh sa h'yyb tym. Sa daaj hē sa hā rabahajaa, sa hā. Rah'yy karēn do rakamahānh da. Dooh da P'op Hagä Do hā rakamahānh bā. ⁵ P'op Hagä Do karēn do ramoo bok ji edoo né paawā, j'ooj madāk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawēē kanā da ta ti hedoo do sa mahānh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bā. Tii bā rahajaa rawedii ȳy wób h'yy gatemah doo, ta ti ȳy raky sũūt hyb n'aa raheer'oot doo. Ta ti hedoo do ȳy hajōng sa hā nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ȳy ta tii d' had'yyt rakarēn rama kametēēk, dooh paawā rahaja bā rah'yy kadawuung bā baad hadoo do ky n'aa hā. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matēg oow, baad hadoo do ky n'aa majĩ tii. Janes, Jām hād enäh do hadoo tii, Mosees hā rah'yy kawapēēn do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karēn wäd ta tii, heh'äät ub nadoo do hyb n'aa ta hā rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahōnh hē rah'yy genäh da sa hā. Ti hyb n'aa dooh da rahũũm bā ta bahānh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jām hād enäh do paah.

† 2:26 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab.

Taw'ääts hē ji ky dahé had'yyt hē P'op Hagä Do panyyg ji hā rama metëek doo

¹⁰ Mahapäh né ti ŷ ma metëek doo, nyy da ŷ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ŷ bawät. Mahapäh né ti nyy da ŷ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hā, nyy da h'yyb jawyk doo gó ŷ bawäd wät, nyy da sahõnh hē ŷ kamahñ, nyy da h'yy ganajëë hõm doo me ŷ bawät ŷ rarejã né paawä. ¹¹ Mahapäh né hē nyy da ŷ rarejã, nyy da ŷ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hē ti nyy da ŷ rano n'aa masoo panang ãn-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enäh doo bä. Sahõnh hē ta ti ŷ ahoop do mahñh, ŷ rarejã do mahñh ŷ P'op Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hē P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejã né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yym doo, ti bahñh däg da sa hā nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ãj né da sa hā. ¹⁴ Õm kä, baad maky dahé had'yyt hē ŷ karën, a hā rama metëek do paa hā. Mahapäh né ti baad a hā mama kametëek do paah, baad mabahapäh hyb n'aa õm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó õm rama met'ëeg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti õm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da õm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hā mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hē P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hē ti hanoo. P'op Hagä Do né hē ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hā baad ub panyyg hanäm do ji metëek. Ta tii hā ji metëeh ta wób sa hā resõots hõm doo. Ta tii hā ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hā ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kä, ramaa newë bä, raky dahé bä, baad né hē P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bä sahõnh hē baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bä kä taky n'aa etyy da sahõnh hē badäk hahÿÿ hā habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ãj hē. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ãj hē õm ŷ mejüü hahÿÿh:

² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hē sa hā. Maher'ood sa hā rakarën bä ramaa newë bä, rakanarën bä na-ãj né hē. Maky geãm sa hā baad ranaboo bä. Man-abuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hā, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hā. ³ Tii d' ŷ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hā ma kamahetëk doo. Re-soos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hā. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kån da panyyg daap menyyh doo. ⁵ Õm kä, baad menyyw had'yyt hē a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hā. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hē, a hā P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ŷ wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ŷ radaj'ëep. P'op Hagä Do hā ŷ kan'oo däk ŷ dajëp bä. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ŷ moo wäd wät Jesus ky n'aa ŷ her'oot do hā. ŷ haja däk hā ŷ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooh paa hëp ŷ ŷ eréd bä Jesus hā ŷ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ŷ gadoo da ŷ moo wät do sãm, P'op Hagä Do karën doo da ŷ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õs doo me sahõnh hē sa hā ky n'aa etyy doo, anoo da hā ŷ tii. Hā ŷ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hā baad gad'aa do sa hā na-ãj né hē.

Tsimoot hā Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hā ky n'aa hahÿÿh

⁹ ŷ karën paawä nayyw hē mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ŷ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hā tah'yyb däg däk, takamahñ kån, ŷ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas

haym hata ỹỹ. Mabana bä da, ỹ karën mamana a sii Maah-Ko. Ỹ karën ỹ tamoo masa. ¹² Tikiko ỹ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ĩĩ hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ỹ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ỹ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ããj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ããj hë ta byyh s'ëëb ta hã kerih do na-ããj né hë. Ta ti né tak'ëp ỹ karën up doo.

¹⁴ Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajõng nesaa do tamoo wät hã ỹỹ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii.

¹⁵ Baad mamatakä õm Aresän narejãã hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa ër her'oot do hã. Ër her'oot do majĩĩ né tii.

¹⁶ Jããm né hë pooj jé hã ỹ rakamaj'ĩĩ do ky n'aa ỹ her'oot noo gó, tabad'op hë ỹ rahadaa hõm ỹ raky masa hyb n'aa paawä. Ỹ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ỹ ramanasa doo. ¹⁷ Ỹ né paawä neheda sa hã, P'op Hagä Do ti ỹ tahada, ỹ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ỹ hajaa ỹ her'oot sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa hã. Ỹ P'op Hagä Do ed'ëëp ỹ radajëëb mahãnh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ỹ ted'ëëp da sahõnh hë nesaa do mahãnh. H'yyb nyyw gó ỹ tamahũũm da hỹ pong jé tabag'ããs bä. Taw'ããts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëë had'yyt hë. Ỹỹ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ỹ hyb n'aa esee sa hã. Mamaher'ood na-ããj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ããj né hë, ỹ hyb n'aa esee sa hã. ²⁰ Eras baym Korĩn bä. Toropimo ỹ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bä, nahëë näng do hyb n'aa. ²¹ Ỹ karën mahyb n'aa bawaad tabahahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rĩĩn häd enäh doo, ỹñnh Karaw-Dija häd näng doo, hajõk ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ããj hë, õm mä rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ ky n'aa etsëë a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jããm hë kä.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

¹ Ỹ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ỹ ti hỹh. Ỹ Jesus mejũũ ỹ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karẽn doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hỹh kã, tah'yyb däng do noo gó, ỹ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ỹh, ỹ tamejũũ, ta ky däng do ỹ baher'oot hyb n'aa, ỹ wën metëek ta wób sa hã.

⁴ Ỹ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ỹh Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ỹ hado däk doo. Ỹ karẽn P'op Hagã Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ãaj hẽ ky en'yym a hã. Ỹ karẽn baad õm rah'yyb n'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahỹh

⁵ Õm ỹ eréd geët tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ỹ mejũũ do paa hadoo da. ⁶ Jããm hẽ masëew baad tawäd bã. Taw'ãäts hẽ dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hẽ sét ub ta ỹm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ãäts hẽ dooh ta ỹm tawad'ii bã ỹnh see sii. Ta taah kã, taw'ãäts hẽ Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ãäts hẽ dooh ta taah raky n'aa etsä bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ãäts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad

ub had'yyt hẽ tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hẽ dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ãäts hẽ dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ãäts hẽ dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ãäts hẽ dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ãäts hẽ dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ãäts hẽ baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ãäts hẽ baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ãäts hẽ kaja hẽ denaa hẽ ta h'yyb tamahũũm tabawät do hã. Taw'ãäts hẽ baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ãäts hẽ tsyt hẽ P'op Hagã Do wë tabawäd had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hẽ Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yym sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õs doo.

¹⁰ Tii da ỹ wën erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hẽ ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wën meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hẽ, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hẽ ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahỹh da tsyt dëeg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: “Noo kanesa had'yyt hẽ Keret buuj”, näng mäh. “Tabanes'aa hedoo. Moo nehõj, tsyym nehõj, h'yyb nehõj. Ta bahänh haw'aa doo”, näng mä ta kyyh. ¹³ Te hub né hẽ Keret buuj sa ky n'aa taheer'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejũũ doo. ¹⁵ Baad tado bã ji h'yyb tym

P'op Hagä Do matym gó, baad däg sahõnh hē ji hā. H'yyb tym nasaa do hanäng do hā, Kristo Jesus hā h'yy kana'eeh do hā, sahõnh hē nesaa däg ta hā. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newē had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wäd bā nesaa do hā, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagä Do rahapēē né paawā m', sa nooh, ramoo bok do hā daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'öp nesaa do ta ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak. Dooh raky dahé bā P'op Hagä Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bā.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Õm kā, taw'ääts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëeg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ² Ajyy wehēh hedo padëek do sa hā mama met'ëeg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahūm hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanäm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahän hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejē hõm hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do hā. ³ Ti hadoo ÿÿj wehēh hedo padëek do sa hā kā. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hā had'yyt hē rah'yyb padëek hyb n'aa na-ääj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarakē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hē baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bā kā rahajaa rama met'ëeg bā kā ÿÿj wanehēh nā doo kā, sa patug, sa taah rakamahän hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yym hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ääj né hē. Taw'ääts hē tii da ÿÿj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb

n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kā, ajyy wanehēh nā do hā kā. Tak'öp péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kā tii, taw'ääts hē baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hē, a hā ta wób rahegää bā, mabawät doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manā P'op Hagä Do ky n'aa mamet'ëeg bā. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa õm, a majÿi hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do er ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahõnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yym hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ääts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenäh hyb n'aa sa hā. Tii bā, sahõnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, er h'yyb tym dëeb ky n'aa hā.

¹¹ Ta ti ÿ wén erih, tak'öp P'op Hagä Do ky enyym ji hā tametëeh, nes'aa né hē paawā ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bā habong do ta hā h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahänh, hÿ pongjé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hā tak'öp P'op Hagä Do ky enyym do hā, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karēn do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karēn do hā ji h'yyb däk hyb n'aa na-ääj né hē badäk hahÿÿ hā ji bawät nā bā. ¹³ Tii da er babok, baad er gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'öp gabarëeh do mahang p'aa hēnh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hā er hyb n'aa, sahõnh hē nesaa do mahänh er tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do

ër h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do ër bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hë ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti òm ÿ ma erih doo. Tak'ëppéj mamaher'ood sa hã raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesyyg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, raweh'ëeh hyb n'aa sa hãj n'aa wahë n'aa, ta wób hagã n'aa hedoo do na-ääj né hë. Maher'ood sa hã, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hã, moo hahÿÿnh doo gó ramoo boo had'yyt hë hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hã, sa da hadoo do raky n'aa narejã hyb n'aa. Maher'ood sa hã, rakawanejã hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hë raky en'yym ta wób sa wë. Taw'ääts hë baad raky n'aa en'yym ta wób sahõnh hë rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus ër nahapäh nä noo gó, ër na-ääj hë dooh paa ër h'yy genä bä. Dooh paa ër ky daheeh péh. Ër paa ta wób rawedii. Dooh paa ër haja bä ër eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hë ër ed'oo do paa ër hã. Nesaa do had'yyt paa ër ehat. Ta wób paa ër hyb n'aa jewës. Ër hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh ër hã. ⁴ Tii bä kä, ji takamahãn doo, ji wë taky enyym do na-ääj hë P'op Hagã Do ër h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ ër tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do ër moo bok do jawén nado ër tabedëeb wät. Ër tat'yyd mehÿn do hyb n'aa ër tabedëeb wät. Hahÿÿ da ër tabedëeb wät: Nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hënh ër henäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ër babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo ër hã. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagã Doo. Baad tabanoo ta Sahee ër h'yyb tym gó, Jesus Kristo ër h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad ër bahado däk ta matym gó

P'op Hagã Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa ër wë, nes'aa né paawä ëër. Ta Sahee tabanoo ër hã, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do ër gadoo da hÿÿ kä, baad ër bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mamet'ëeg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'ëek do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Òm kä tii, maaaa newë manä daap kaher'oot do Judah buuj wahë makü sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaaa newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëek doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Òm raky nadahé nä bä, dawëe kanä da sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado bä P'op Hagã Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejõ bä, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ karën, tahaja bä, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä. T'ÿ hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kä, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Òm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë ër wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kametëek baad hadoo do

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'ëeg bä. Dawëe ji kan'yyh sa mahãnh.

ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ãäts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahãn do ãã hã, ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Ý karẽn P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jããm hë kä.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

¹ Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo, ër hỹj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo. ² ãã edëng na-ããj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* ër ãnh hadoo do Apija häd näng do na-ããj hẽ, aj'yy Akipo häd näng do na-ããj hẽ baad ãã nemuun Jesus wẽ moo wät doo. ³ Ỹ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karën baad bẽ rah'yyp en'yym.

⁴ Piremon, òm ỹ ky n'aa etsëẽ bã, ỹ tsebee had'yyt hẽ P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do wẽ. ⁵ Ỹ tsebé, P'op Hagä Do karapee makamahãn ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahẽ n'aa hã mah'yy kae had'yyt hẽ ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hẽ. ⁶ Ỹ ky n'aa etsëẽ òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp ỹ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ỹ h'yyp tsebee kãn wakãn ỹ, P'op Hagä Do karapee mah'yyp tseb'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ỹ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahỹ a hã ỹ ky n'aa etsëẽ doo. Ỹ karën bã paawä, ỹ mejũ paawä òm, Kristo mejũ do ỹ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh ỹ karën bã òm ỹ mejõ bã. ⁹ Òm ỹ kamahãn do hyb n'aa ỹ eaaj ub a hã. Ỹ Paw-Ro, ỹ wah'ëẽ däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo, ¹⁰ ỹ etsëẽ a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wẽ takajaa bã.‡ Tah ỹ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ỹ baher'oot do hyb n'aa ta hã ỹ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a

wẽ. Hỹh kã baad tamoo wät da a wẽ. Baad tamoo wät wẽ ỹ na-ããj né hẽ.

¹² Ỹ mejõ nä a wẽ p'aa hënh. Tak'ëp ỹ kamahãn tii, hã ỹ ỹ kamahãn doo da. ¹³ Taw'ããts hẽ paawä tabaym pa ỹ, a jawén buuj ỹ tamasa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ỹ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ỹ karën bã pa ỹ a karom tayyw bã makanarën bã. Ỹ karën doo da nado. Makarën bã ti ỹ mamasa. ¹⁵ Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm dó a mahãnh, a pa had'yyt hẽ hỹh kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hẽ nado wäd ta tii. A hỹh hado däk hỹh kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ẹr wakããn, ër kamahãn do hado däk hỹh kã ti Onesim. Tak'ëp ỹ kamahãn né paawä, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hẽ nado. A wak'ããn däg hỹh kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyp hata hadoo ỹ bahadoo bã a hã, tii bã ỹ karën paawä ỹ magadoo doo da né hẽ magado Onesim. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesim an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wẽ, ỹ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ỹ né hẽ ỹ berih hahỹ moh ỹ me, mabahapäh hyb n'aa ỹ erih do hã, ỹ ep'aak né da tii. Ỹ ep'aak né da, mahapäh né hẽ ti anäng a kũüt hadoo wẽ ỹ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ỹ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa kã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ỹ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyp tsebé ỹh, hãj ỹ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahỹ ỹ wén erih, hã ỹ pé mamoo wät né hẽ da a hã ỹ etsëẽ doo. Ỹ etsëẽ do bahãnh né da man'oo bã ỹ hapäh. ²² Sét hẽ ỹ etsëẽ nä a hã: Ỹ karën paawä mabenãm a tób gawakõ see ỹ gagä péh. Ỹ gada da ỹ ran'oo bã ỹ bahõm ỹ radawäts geët doo gó naa, P'op Hagä Do hã bẽ ky n'aa etsëẽ doo hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bẽ ky n'aa etsëẽ doo.

²³ Epararas, pa ỹ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo, òm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ỹ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahỹh da na-ããj hẽ ji hajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 6: “Ỹ ky n'aa etsëẽ òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.” ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahãnh.

rahyb n'aa esee mäh. ²⁵ Ỗ karẽn Jesus
Kristo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym
bẽ hã. Jããm hẽ kã.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahỹh

Ããs sa bahãnh P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hahỹh

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũũh* hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hỹh kã, da hë kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahỹh, wë, sagõõh, papỹyj, kamarab na-ããj hë. Sahõnh hë ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky däng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kametëeh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëe, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hỹ pong jé, P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ããs doo bã. ⁴ Ããs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ããs sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Ããs sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah y õm. A yb y hado däk naga hë”,† P'op Hagã Do anoo bã ããs sa hã. Dooh na-ããj hë ããs hã “Y né da a Yb, õm kã Tah yỹ”,‡ tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh badäk hahỹh hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tamejũũ noo gó:

“Y karën sahõnh hë ããs raweh'ëeh.”§

⁷ Ããs ky n'aa hã kã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh:

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakããn tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5** 2 Samuëw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 *** **1:7** Saaw-Mo 104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7 ††† **1:12** Saaw-Mo 102.25-27 §§ **1:13** Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii.

“Ããs karom yỹ, tabahëm do hadoo raba-hadoo y an'oo bã.
Tëëg hõõ hadoo y an'oo bã na-ããj hë karom yỹ hã”, näng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagã Doo.

Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãñ doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hë nadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, mah'yy kaha'eeh doo,

õm tasëew hõm,

tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.”††

¹⁰ Hahỹh da na-ããj hë P'op Hagã Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

õm né ti sahõnh hë tadu dahäng noo gó badäk hahỹh,

wë, papỹyj, kamarab, sagõõh na-ããj hë pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hë gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hë.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahỹh, wë, papỹyj, kamarab, sagõõh na-ããj hë.

¹² Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.

Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.

P'ooj ub mabawät doo da,

tii da mabawäd had'yyt hë da.

Dooh makawareem bã.

Õm da awäd had'yyt hë.”†††

¹³ Dooh noo gó ããs sa hã P'op Hagã Do her'ood bã:

“Aso hup yỹ hënh, si y mabag'ããs hyb n'aa a majĩ y nes'ëem bã kã.”§§

14 Æãs kã, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wé hedêp doo.

2

1 Ti hyb n'aa kã, Æãs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hẽ ta bahãnh baad ub er hyb n'aa matakëe ta ky n'aa hanãm do er maa napãh do hã, ta s'ee hẽnh, dawëe ta mahãnh er h'yyb nawät hyb n'aa. 2 Ky n'aa jaw'yyk né hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub Æãs Mosees sa hã ratab'ëes doo.* Sahõnh hẽ ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hẽ ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. 3 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da er kedëeb bã P'op Hagä Do ji tarejãã do mahãnh, tak'êp baad hadoo do er ted'ëep do ky n'aa hã er hyb n'aa manatakã bã, ta hã er hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do né hẽ ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napãh doo, te hub né hẽ tii, rametã kãn er hã kã. 4 Er hã ramaher'oot noo gó, ta metëe n'aa me, meuj n'aa nãng doo me, tapehuunh doo me na-ããj hẽ P'op Hagä Do metã kãn te hub né hẽ tii. Ta Sahee hã hana do ji hajaa doo, tah'yyb dãng doo da ji hã tanoo doo, ta tii me na-ããj hẽ tametëeh ta tii.

Ëer, ta wakããn bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahỹh

5 Bẽ y maher'oot hahỹh: Dooh Æãs sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ããs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bã, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babã bẽ y ma erih doo. 6 Dooh Æãs hã tan'oo bã ta ti rabag'ããs. Ti anãng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahỹh da ta her'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hẽ sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badäk hahỹh hã habong doo.

Ti hadoo né hẽ mahag'ããs sa hã.

* 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah. † 2:7 Hahỹh da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã: “Banadawëet do noo gó, Æãs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bã ajyy rahyb n'aa jewyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 § 2:12 Saaw-Mo 22.22 ** 2:13 Isajas 8.17 †† 2:13 Isajas 8.18

7 Æãs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hẽ ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bã.†

Ti hadoo né hẽ, tak'êp rahyb n'aa jew'yyk, tak'êp rakawehëe däk man'oo bã.

8 Sahõnh hã rabag'ããs man'oo bã”,‡ nãng mã ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ããs P'op Hagä Do an'oo bã kã, dooh mad'aak pé rabanag'ããs péh. Tii d' tahadoo né paawã, da hẽ dooh er hapëe nã bã sahõnh hã rabag'ããs. 9 Ta ti nepã né paawã er hã, er hapãh Jesus, ta hã ta ti kerii däk do paa kaja däk doo. Æãs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bã paah, ji wé P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hẽ sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hỹh kã, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'êp Jesus hyb n'aa jawyg däk, tak'êp takawehëe däk.

10 Taw'ããts hẽ né hẽ P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hẽ hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kãn tan'oo bã, hajök badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'êp gabarëeh do mahang rababoo padëek hyb n'aa kã. Jesus sa h'yyb tym dëeb P'op Hagä Do wé. 11 P'op Hagä Do hanaa né hẽ Jesus, tsyt hẽ P'op Hagä Do wé ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ããj hẽ ji, tsyt hẽ P'op Hagä Do wé haboo däk doo. Sét hanaa né hẽ ëer. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bã “wakãn haa” tanoo bã er hã, 12 hahỹh da ta Yb hã tabaher'oot noo gó:

“Y maher'oot da a ky n'aa wakãn haa sa hã. Õm y ma ejãm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bã.”§

13 Hahỹh da na-ããj hẽ ta kyyh: “Ta hã da y h'yy kasadã”,** nãng mãh. Tii bã ahõm nã ta kyyh: “Gëet hahỹ yỹ, karapé haa sa sii, hã y P'op Hagä Do anoo doo”,†† nãng mãh.

14 Ta karapee ramajyyw enãh do hyb n'aa, radab enãh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajëp

doo me tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,†† dajëb hejóy wë näng doo, ¹⁵ èr tabed'ëëp hyb n'aa kä ji dajëp ji jeÿÿm do mahãnh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa èr p'ooj ub. Jesus èr tabedëëb wät hÿÿ kä, baad ub, neÿÿm doo gó èr babok hyb n'aa kä. ¹⁶ Wyt ta maab hë: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ääs tamasa do hyb n'aa tado bä tii. ¹⁷ Ta wakãän hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa hã t'yyd mehÿÿn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hë moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do èr moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaä bä ji, da hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakãän haa hedoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus hã bë hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod èr wë tamejüü do tii. Èr ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë. Ti né hë èr h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hë ta hã P'op Hagä Do mejüü doo doo Jesus moo wäd wäd had'yyt hë, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo dasahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawä sahõnh hë tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä Do

mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.† ⁶ Kristo hã kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kä. Èër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me èr gadaa bä had'yyt hë èr hã taky däng doo. Èr h'yy ganejë hõm bä èr pooj jé èr gada do hã, èr kasab'ee do hã.

Taw'ääts hë dooh ji aba bä ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,

⁸ bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da, banawäng doo bä P'op Hagä Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bä bë wahë makü ÿ ramehet'yy, ⁴⁰ ta baab noo gó rahapëë né paawä kabaj'aa do ÿ moo wäd wät do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän paa nanäng sa wë. Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa ky n'aa, ‘Ta s'ee hënh had'yyt hë sa h'yyb bawät.

Dooh rakarën bä rabok bä ÿ karën doo da’, näng paa keh ÿÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ÿ ky däng hahÿÿh: ‘Dooh da ÿ an'oo bä ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh da ÿ an'oo bä rakamehãg ÿ ky däng doo bä’ ”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Wakãän haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä nesaa bë h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä bë h'yy kanae mahãnh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt doo bë neréd mahãnh. ¹³ Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë h'yyb enäw bë da hadoo doo, da hë ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bä, bë see ta h'yyb baa mahãnh nesaa doo tamoo wät do ta hã

†† **2:14** Gereg kyy me ramaneëéh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * **3:2** Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hë ramaneëéh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii. † **3:5** Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bä tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä doo mejüü doo P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bä. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.” †† **3:11** Saaw-Mo 95.7-11.

wadii do hyb n'aa. ¹⁴ “Bë hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bë neréd mahänh”, ÿ wén mejüü bë hä, Kristo h'yyb hataa ër bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hë ëër, baad had'yyt hë ër h'yy kasadëë bä ta hä, pooj jé ër du doo noo gó baad ër h'yy kasadä doo da. ¹⁵ Hahÿ tabaheer'oot bä, “Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä, bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da”, § ¹⁶ jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wë h'yy kawereem doo? Sahõnh hë Esit häj n'aa bä naa Mosees manyyh do né hë tii. ¹⁷ Jaa wë P'op Hagä Do kawajãän 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wë takawajãän. Banawäng doo bä daap sa kamag baboo hõm. ¹⁸ Jaa hä ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: “Doooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Doooh da ÿ an'oo bä rakamehãäg bä pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do hä ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hë rawén nahajaa rajëë pä bä P'op Hagä Do benäm doo bä, ër hapäh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ãäk doo, taw'ãäts hë h'yyb eÿÿm doo me baad ër hyb n'aa matakëë, bë see nes'õõs hyb n'aa tii. ² Ta tii d' bë ÿ wén maher'oot, banawäng doo bä sa hä ramaher'oot do paa da, ër hä na-ãäj hë ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* ³ Eër kä, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, ër gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ãäk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kä hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky däng hahÿÿh: ‘Doooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä.

§ 3:15 Saaw-Mo 95.7-8 * 4:2 Pawóp hë ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bä, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11 ‡ 4:4 Genesis 2.2 § 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hä pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaäh häj n'aa hënh Isaraéw buuj mahüüm do paah.

Doooh da ÿ an'oo bä rakamehãäg ÿ benyyw hõm doo bä.’ †

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hë rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ãäk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

⁴ P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti ër wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hyb n'aa setsi däg kä ta ä ky n'aa hä, tapehuunh do jawén paa bä: “Setsi m' ta ä kä tamoo gawatsik. Setsi kä m' ta ä kä, P'op Hagä Do kameh'ãäk tapehuunh do hyb n'aa.” ‡ ⁵ Ta ti ky n'aa né hë na-ãäj hë ta her'oot hahÿÿ da tabaheer'oot bä: “Doooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Doooh da ÿ an'oo bä rakamehãäg ÿ benyyw hõm doo bä.”

⁶ P'op Hagä Do benyyw däk né hë ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ãäk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëëh doo, dooh raky dahé bä, ti hyb n'aa dooh ragado bä tii. Ti hadoo né hë, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hënh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hä. Da hë ti tabanoo ta tyw n'aa ji hä. Hajõng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hä, pooj jé ÿ erii wät doo. § Hahÿÿ d' ta kyyh:

“Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,

bë aba manä bë h'yyb”,** näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo doo, hëëj sa hä taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ãäk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ãäk doo. †† ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hë kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ãäk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ãäk

do gad'oo doo, rakameh'ããk da ramoo bok do jawén paa bã sa hã P'op Hagä Do karên doo, P'op Hagä Do kameh'ããk doo da né hê tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bã. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ããts hê tak'ëp ër hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ããk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër gadoo hyb n'aa, nabuj keh'ũũm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da ër nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ÿ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karên doo. Sên-jeer séd demuun tahãw padëëk do bahãnh P'op Hagä Do kyyh hehãm do hadoo. Sên-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahũũn gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hê ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahõnh hê ji hyb n'aa newëë do tametyy. ¹³ Sahõnh hê P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahãnh. Sahõnh hê P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hê wyt ta maab hê ta matym gó. Ta matym gó ër kametä däk da ër metëëh hyb n'aa ta hã nyy da ër baboo bok paah.

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëë suun doo, taw'ããts hê dooh ër h'yy keréd bã Jesus ky n'aa ër gado däk do paa hã. ¹⁵ Taw'ããts hê ta tii hã ër h'yy kanerét ÿ wén näng, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hê ër h'yyb nahejooj. Tahapäh ër hã kametëëh doo, ti na-ããj hê Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hã, ër Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hê. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hã, dooh nesaa doo Jesus hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ããts hê h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky enyym do wë ër bahõm, †† ër tat'yyd mehĩn hyb n'aa, taky enyym doo gó ër tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ër hã.

†† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëë, tahanäng pé ta wë ji bahõm doo. * 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hã takerii däk ta ti Merekisedek panyyg. † 5:6 Saaw-Mo 110.4

5

¹ Sahõnh hê sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakãän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ããj hê, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejooj do hyb n'aa, tahajaa kaja hê ta h'yyb tamahũũm bã h'yy gatamah do hyb n'aa hes'õõs do sa wë. ³ Sa da ta h'yyb nahejooj do hyb n'aa, ta wakãän hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ããj hê ky n'aa jaw'yyk do mejũũ P'op Hagä Do hã tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hõm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hê takasëew bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasëm tii, Arãw tasëew hõm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hã. Dooh ta daaj hê takasëew bã, dooh ta daaj hê takawehëë bã sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hê tii, “Tah ÿ õm, hana ÿ õm”* hanäng do ta hã. ⁶ Hahÿÿ da na-ããj hê Kristo hã P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hã:

“Sa ky n'aa rod wë ÿ had'yyt hê õm, Merekisedek,† sa ky n'aa rod wë ÿ hadoo péh”, †† näng mã ta hã.

⁷ Badäk hahÿÿ bã Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsëë bã, haoot doo me na-ããj hê taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã, dajëb mahãnh ji hed'ëep do hã. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëë doo, Jesus ky dahé had'yyt hê do hyb n'aa ta Yb karên doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hê paawä, nesaa do tahoop do hã tahapëë däk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hã ji ky daheeh doo. ⁹ Sahõnh hê ta Yb karên do ta hã kaja däk bã kä, sahõnh hê ta hã ky dah'eeh do sa h'yyb tym dëëb tabahado däg kãn. P'op Hagä Do pa had'yyt hê

da rababok tan'oo bä kä. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë, Merekisedek hadoo do Jesus bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Ji h'yy ganajëë hõm do Jesus hã ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, hejoonh ji maher'ood bä ta ky n'aa, nayyw hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hã. ¹² Bãp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hã, ta wób paawä bë ma metëëk da hë ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood nä bë hã. Bë karën p'aa hënh ji ma metëëk bë hã. Jããm hë pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bë rama metëëk do paa ji ab'aanh bë karën. Karapee t'aah ta ÿÿn bii gamyyj karën doo, ta tä nawëh nä do hadoo bëeh. ¹³ Bii karën nä doo, karapee t'aah hadoo näh, ji hã P'op Hagä Do karën do hã h'yy ganahoot nä doo. ¹⁴ Ta dab ti wahëh hedoo do sa tä. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: H'yy gah'ood däk do ramaa napäh sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newë had'yyt hë do hyb n'aa, rahapëë däk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë baad tagahoot hyb n'aa ër hã sahõnh hë ër hã Kristo metëëh doo, baad ër bahaja däk hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh ër abaj had'yyt hë jããm hë pooj jé Kristo ky n'aa ër rama metëëk doo. Taw'ääts hë dooh p'aa hënh ër abaj jããm hë pooj jé ër ma kamet'ëëg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hõm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahë n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bä ky n'aa hedoo doo, dejëp do ragenä bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hë do ky n'aa hedoo do na-ããj hë. Ër hapëë däk né hë sahõnh hë ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bä, ër ma kametëëk ër nahapäh nä doo, ër hapäh do

takah'üüm hyb n'aa, baad ër bahaja däk hyb n'aa kä.

⁴⁻⁶ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh tahaja bä kä p'aa hënh P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bë Kristo tyw n'aa reréd bä, P'op Hagä Do panyyg hã rah'yy gah'ood däk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëë däk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanäm do ramepëë däk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametëëh do rahapëë däk do paa na-ããj né hë. Kristo heréd hõm doo, dooh tahaja wäd bä p'aa hënh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, p'aa hënh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsëk do hã rabepëëm hadoo do hyb n'aa, sahõnh hë rabahapäh bä P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejãã ran'oo bä ta tii hã. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëew naëng tõs gado had'yyt doo, ta danäh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gëew naëng hadoos do gado had'yyt né paawä jããm hë hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëew baad hadoo do tado bä. Edaa däk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bë do bä hã ÿÿ. Baad hadoo do hã, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hã bë h'yy kajäk, hã ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hã, taw'ääts hë hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hã. Dooh da tamabaan bä bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bä ta hã bë kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do bë masa do paah, da hë bë masa do na-ããj né hë. ¹¹ Ti hadoo né hë, ÿ karën paawä tsebë doo me, tak'ëp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hë bë bad'oo ta ti bë dajëb bä kä, baad bë gadoo hyb n'aa hÿ pong jé bë gahëen doo. ¹² Dooh ÿ karën bä bë nehõj padäg bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bë pooj jé gado däk do rababok doo da bë babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kä.

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëëg ub tagatang." Tagadëëg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Gëew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hã h'yy ganajë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ããj hë.

P'op Hagä Do moo wät né hē ji hā taky n'aa enooh do ky n'aa hahỹȳh

¹³ P'ooj ub, Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hē, ta häd gó taky däng, dooh taky kahỹȳd bä Abaraām bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴ Hahỹȳ da Abaraām hā taky n'aa enooh: “Om ȳ ky n'aa edäng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa”,† näng mä ta kyyh. ¹⁵ Tii bä h'yy ganajäng doo me Abaraām gada do jawén paa bä, tagado däg kän ta hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶ Baad ji karën bä ji ky dēē bä, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hā ji ky däng, te hub né hē ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä, dooh ji raky sēew wäd bä. ¹⁷ Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ỹyt doo me ta häd gó taky däng, sa hā taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hā P'op Hagä Do ky kahỹȳd bä baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸ Dooh P'op Hagä Do ahỹȳd bä ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bä. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot er hā, eër, ta wē kedēeb wät doo, er h'yy kahejój däk hyb n'aa, er pooj jé er gada do er nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad er gahēen ta wē né da er babok ta jawén. Baad er gahēen do er h'yyb tahej'oonh er h'yy gejë hōm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahēm hōm mahänh hadoo ti er h'yy kahej'oonh doo. Ta ti er kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hā takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bä, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajēē suun er hyb n'aa, ta majyyw me tabado hōm hyb n'aa nesaa do er moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó sa masāäh majyyw tamahej'ēeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa er ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē tabahado däg had'yyt hē kā, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahỹȳh

¹ Panang Sarēm häd näng do wahē n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahänh Hadoo Do wē sa ky n'aa rod. Abaraām Merekisedek mamuun paa Abaraām babaaj nā bä ta wób sa wahē n'aa sa warahén sii hē taj'aa ketsē jawén paa bä. Tii bä m' Abaraām Merekisedek ky n'aa edēē gēet. ² Ti m' Abaraām bets'ēē hōm ta hā ta majjī hā tado hōm do uuh. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sét hē ken'yyh tets'ēē däk mä Merekisedek hā. “Sa wahē n'aa, baad had'op do moo hew'ēēt doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarēm bä wahē n'aa m'. Sarēm bä wahē n'aa, “Sa wahē n'aa rakamanajē bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padēek hanoo doo”, tahanäng pé tii. ³ Dooh ji ky n'aa napēē bä ta yb, ta ȳyn. Dooh ji ky n'aa napēē bä ta wahē makū tahana doo. Dooh na-āj hē ji ky n'aa napēē bä tabenäng do ky n'aa, tadajēp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagä Do wē,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hē tabahadoo doo da.

⁴ Bē hyb n'aa newē, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraām, er wahē makūūh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ēē hōm ta majjī hā tado hōm do uuh Merekisedek hā. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sét hē ken'yyh tets'ēē däk mä ta hā. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē hedoo doo, ti rahajaa ragahēen bä sa wakāän wē hanäng do uuh, Abaraām panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraām wē hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edēē gēet Abaraām, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷ Hỹȳ kā, wyt ta maab hē hahỹȳh: Ta bahänh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edäng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē, sa wakāän wē hanäng do uuh gah'ēen doo, ajyy ub tii. Rawehēh padēek bä radejēp. Merekisedek kā, Abaraām wē

† 6:14 Genesis 22.17 * 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajēp doo, awäd had'yyt hē hadoo, dajēb né paawä tii. † 7:7 Abaraām bahänh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hā.

hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹ Hahÿ hyb n'aa na-ããj hë Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakãän wë hanäng do uuh gah'ëen doo, ti na-ããj hë repaag hõm hadoo Merekisedek hã sa wë hanäng do uuh, dooh nä né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã nä ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bä paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamarher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wë. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿyd bä, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿyt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahÿyd däg kãn ër wén hapëe kãn, Jesus ër Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bä. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganá bä sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hã taky dëe bä sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hë, takahÿyd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿyd däg kãn na-ããj hë ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa,

tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hã:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hë da wë ÿÿ òm, Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ hadoo péh.” †

¹⁸ Ti hyb n'aa kä, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo däk do kado hõm kãn hÿÿ kä nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahõm hyb n'aa. Ti bahãnh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo däk hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bä P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëe bä tanah'ÿÿt sa hã tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kä ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado däk bä, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky dëe kãn tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hã:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh, dooh ÿ h'yy kahÿÿd bä:

‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë ÿÿ.’ ” §

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hã P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hã taky n'aa enooh do bahãnh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo, ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hã kä, ta see dajëb bä paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejöp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bä P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bä. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bä ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'üüm doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëe hyb n'aa.

† 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4

²⁶ Ti hadoo pé né hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do ji karēn. Baad tabahajaa ēr tamasaa bā sahōnh hā. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bā. Dooh nesaa pé ta hā. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hỹ pong jé sahōnh hē sa bahānh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bā. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahē n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bā. Ta āh hā had'yyt hē P'op Hagä Do hā rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hē nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bā sa wakāān, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kán. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sām tan'oo dāk P'op Hagä Do hā, ta daaj hē takan'oo dāk noo gó sa hyb n'aa tadajēp hyb n'aa.** ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hā, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasēew dāk sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ỹỹt doo me taky dāng do hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo dāk doo. Ta T'aah tasēew dāk ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa ká. Baad had'op had'yyt hē ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bā.

8

Jesus ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wē ky n'aa hahỹh

¹ Hahỹ ti bē ŷ maher'oot do mahang tak'ēp baad hadoo doo: Ti anyy dāk né hē ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät doo. Hỹ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahōnh Ta Bahānh Hadoo Do hub hēnh, takaweh'ēeh doo bā tabaso dāk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bā ēr ky n'aa rod moo wät, badāk hahỹh bā sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bā nado.*

³ Sahōnh hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do† rasēm P'op Hagä Do matym

** **7:27** Dooh hyb n'aa pé hajõõ nuu me tii d' tabad'oo.

* **8:2** Esodo bód, tēg eh do 26 hā takerii dāk ta ti sa hā P'op

Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hā nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hā rama erih do hahỹh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tēg nad'ēed is do 3 hā. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahỹh d' tahanāng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waēē hā P'op Hagä Do anoo paa sa hā ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bā, P'op Hagä Do ky n'aa edēng sa hā, taky dāng paah. Tii bā ta kyyh ragadoo. “Āā ky daheeh da”, nāk sa kyyh P'op Hagä Do hā.

n'aa P'op Hagä Do wē tamanaa hyb n'aa, sa masāāh wób P'op Hagä Do hā tama ejuu hyb n'aa na-āāj hē. Ti hyb n'aa taw'āāts hē Jesus Kristo na-āāj hē manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badāk hahỹh bā Jesus awäd nā bā paawā, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tado bā paawā, anyy dāk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hā rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁵ Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hỹ pong jé hanāng do hād hadoo do katamaa sooh do yt hā ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bā ta ti tób ta yt hā ramoo bok do ēr wén hapāh, hahỹh da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahỹ waēē hā a hā ŷ metēeh do hadoo da, mahapāh do hadoo né hē.”† Heh'äät doo, hỹ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawā sa ky n'aa rod Rewi hād nāng do panaa ramoo bok doo, tak'ēp baad ub ti bahānh Jesus ēr ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wē ēr kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahānh do hyb n'aa.§ Tak'ēp baad ub ti bahānh na-āāj hē ēr hā taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bā paawā, baad ub sahōnh hē tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bā paawā, dooh hyb n'aa pé paawā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bā, P'op Hagä Do bahapāh bā, dooh né hē raky dahé bā Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahỹh da ta kyyh:

“Ti awät bē pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ŷ kaner'oot doo,

Judah buuj sa sii na-āāj hē.

Ta tyw n'aa papuuj ŷ anoo da sa hā.

⁹ Sa wahē makũ sa sii ŷ her'ood wät do paa nahado da tii,

ŷ man'yyh noo gó Esit bā naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ŷ
ber'ood wät doo,
ŷ eréd hõm paa sa wahë makũũh”, näng mä
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuj
ta jawén Isaraéw buuj sa hã ŷ metëeh doo:
Sa h'yyb gó da ŷ banoo ŷ ky n'aa jaw'yyk
doo.

Sa h'yyb tym gó da ŷ berih hadoo da ta tii.

ŷ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da
hadoo do keh ŷ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakããn rama met'ëëg
wät pé ŷ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hë da ŷ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii
hë ŷ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ŷ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo
bok do paah.

Dooh da ŷ hyb n'aa es'ee wäd bä nesaa
do ramoo bok do paa.”** Näng mä
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä
Do ky däng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé
sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg
tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj
tan'oo däk.

9

*Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do raj'aa etsë
do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op
Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa
jaw'yyk doo, ji hã metëeh do nyy da P'op
Hagä Do wë ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa
jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-ããj hë
badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do raj'aa etsë
do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hã kahesé
do tób n'aa ramaneëënh doo. ² Sa hã P'op
Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh
do yt hã, ta gawakõ tsyt hë P'op Hagä
Do wë kasëew däk do ramaneëënh doo gó
tagadahäng ta bag tyng, pãw tyng n'aa, P'op

Hagä Do matym gó kametëeh do pãw n'aa
na-ããj hë. ³ Ta baa besuu n'aa bahãnh
tagadäk ta gawakõ tsyt hë P'op Hagä Do
wë kasëew däk do heh'äät doo. ⁴ Tii bä
tabahäng k'ãäts tég gabarëeh do s'ëëb buu
benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii
bä tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa
enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-
ããj hë. K'ãäts tég gabarëeh do ta hã. Tii
gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd näng do
hood k'ãäts gabarëeh do s'ëëb, Manah ta gó,
Arãw tatu n'aa ta ts'ooh genä hõm doo, pä
gatsebak do na-ããj hë ta hã Jawéh ky n'aa
jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op
Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee
do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do kég
enäh do heen n'aa kerubim ramaneëënh
doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój
kametëeh. P'op kerubim kég ragadabëeh,
p'op naa sa kég me rajasuu hyb n'aa ta ty
gatsë. Ta tii bä, ta ty gatsë jó, P'op Hagä
Do awug hõm nesaa do Isaraéw buuj ramoo
bong doo.* Hÿÿ kä, babä ŷ erih do hã,
dooh né paawä tahaja bä sahõnh hë ta ti
hedoo do ky n'aa bë ŷ maher'ood bä, ⁶ tii
da né hë sahõnh hë ta ti ragadebëeh sa hã
P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hã. Ta
gawakõ pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod
P'op Hagä Do wë rabahej'ëeh ta tii bä P'op
Hagä Do wë ramoo heb'ooh do ramoo bok
hyb n'aa. ⁷ Ta gawakõ t'öp gadäk doo gó
jããm hë hajëe suun sa ky n'aa rod wahë
n'aa heh'äät doo. Sét ta baab ken'yyh sét
nuu me tabajëng ta tii bä. Tabajëe suun bä,
tamajë had'yyt hë sa mas'ãã booj yb aj'yy
majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bä, h'yy
gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo,
ta wób moo bok do na-ããj hë kawug hõm
hyb n'aa. Majyyw tamanajë bä, dooh né hë
tahaja bä tajëe bä tii bä.

⁸ Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh
hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do ka-
hesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hã
rababok nä bä, dooh sa hã tagasëets nä bä
ta tyw n'aa hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op
Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Dooh

** **8:12** Jeremij 31.31-34 * **9:5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hã. Ta ti tabasooh bä Isaraéw buuj
sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu
däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ããj hë ramaneëënh “kajesu n'aa noo gatsë n'aa”, kajesu däk do hadoo do
hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

tagasëets nä bã sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii. ⁹ Da hë Kristo hã kaja däk do metëe n'aa ub sahõnh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masãäh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ãäj hë tahaja bã baad tabahado däk tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jããm hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jããm hë naëng me sa hã renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja däk do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿh bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëe suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ĩ hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb ajyy majyyw, booj yb taah ÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ãäj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawä rabenyww bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenäm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo, P'op Hagä Do asëew hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëeb kãnh tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejũũ do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenoooh do paa dajëp bã kã. Dajëp né hë sahõnh hë rabahapãh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg dæg kãnh. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nä bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nä bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jããm hë tahyb n'aa jawyg däk sa mas'ãã see radaj'ëep do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg däk P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿh d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado däk mã jawii isop häd nãng do mooh, b'éé wii hahiin do sii hë m', ti m' tadatu booj yb taah wób majyyw naëng mahang kamekuuj däk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hã tatsawyh hõm mã na-ãäj hë. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hã: “Jawéh kaner'ood wät do bë sii metëe n'aa hahÿ majyyw. Ta kyyh bë gado däk, bë kyyh Jawéh gado däk na-ãäj hë hahÿ majyyw metëeh”,‡ nãng mãh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hõm doo da, tatsawyh wät na-ãäj hë P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hã, sahõnh hë ta nahëe jó, sahõnh hë ta gó hanãng do jó na-ãäj hë. ²² P'eets hë paawä sahõnh hë takenyyw däk P'op Hagä Do wë sa masãäh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo dæg bã, dooh takawug hõm bã nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nä doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ãäj hë moo däng doo. Rabenyww bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahõm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babã taher'oot doo. ‡ **9:20** Esodo 24.8

²³ Tii da né hē nag'aap hē ŷ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jããm hē hÿ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hÿ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jããm hē takenyyw däk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masãäh majyyw bahänh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëë suun bä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ëp ta wë kasëew däk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hÿ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hÿ pong jé né hē taheh'äät bä kä Kristo bajëë suun, tanu dëë kån, t'ĩ hēnh P'op Hagä Do matym gó er taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajōō nuu me hÿ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bä ta daaj hē takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahē n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ãã majyyw me rabahej'ëëh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ëp ta wë kasëew däk doo gó. ²⁶ Hajōō nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo däg bä paawä, hajōō nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bä. Sét nuu me ub, tabedaa däk bä kä badäk hahÿ hã ji hawät do gawatsig hõm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hē takan'oo däk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hõm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahõnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bä kä P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bä, baad tanado bä. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo däk dajëb hã, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajök do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hēnh tawén kaja kån da, ta hã gad'aa do tamahũũm hyb n'aa P'op Hagä Do wë kä, ta tii bä raboo had'yyt hē hyb n'aa kä.

10

*Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuu
P'op Hagä Do wë tagasëets hõm do ky n'aa
hahÿh*

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hã takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hã tii.

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Is-araéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do hÿ pong jé hanäng do tado bä. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op rabahadoo tan'oo bä. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bä sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ãã see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bä. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bä P'op Hagä Do wë han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masãäh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bä paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bä paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bä. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booj yb aj'yy majyyw haja bä, dooh kabara majyyw haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bä.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿh bä Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hã taky hadoo:

“Sa masãäh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

Ti hyb n'aa ŷ dab näng ŷ majyyw näng man'oo bä majyw ŷÿ ŷ banoo hyb n'aa ta sãm”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Dooh magado bä õm rama heju doo.

Dooh magado bä a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bä hahÿh da kēh ŷÿh:

‘Mahegã P'op Hagä Doo. ŷ kaja däk, a kyy kerih doo gó kēh ŷ n'aa takerih doo da,

makarën do ŷ moo wät hyb n'aa.’ ”*

⁸ Dooch m' sa masããh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, dooh m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bã. Dooch m' na-ããj hë takarën bã ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa paawä. Dooch m' ta ti tagado bã, näng mä Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hahÿÿ d' mä Kristo kyykä: “Mahegãã P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kã”, näng mäh. Gawatsig hõm pooj jé sa hã kamejũũ do rabahed'oo do paah, ta ti ta her'oot do hã ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hõm hÿÿ kã ta tyw n'aa papuuj. ¹⁰ P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsyt hë P'op Hagä Do wë ër tabasëew däg kãn. Sét nuu me dajëb hã takan'oo däk. Jããm né tii.

¹¹ Ta ãh hã had'yyt hë sa ky n'aa rod Arãw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hã. Ta ãh hã had'yyt hë rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bã nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hõm bã. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kã. Sét nuu me ub takan'oo däk nesaa do ër moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jããm né tii kã. Tii d' tabad'oo do jawén paa bã hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã tabaso däg kãn. ¹³ Ti noo gó kã tagada ta majĩĩ P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bã kã. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hënh tawén so däg kãn, sét nuu me ër hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahado padëek tan'oo bã tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-ããj hë ër tama-

her'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿÿ da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:
Sa h'yyb gó da ÿ banoo kèh ÿ n'aa jaw'yyk doo.
Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,†
näng mäh.

¹⁷ Ti m' ahõm nã ta kyyh:

“ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.
ÿ mabaan hõm da ÿ mejũũ do raky nadaheeh doo”,‡ näng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kã, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'ooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bã nesaa do kado hõm hyb n'aa paawä.

¹⁹ Hÿÿ kã wakãn haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó ër hajaa ër ajëe p'ëe hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ër hajaa ër ahõm bã had'yyt hë ÿ hanäng péh. ²⁰ Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahõm doo. ²¹ Ti anäng ër ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bã bag'ãas doo. ²² Ta ti hyb n'aa, taw'ãats hë ër h'yyb ehub doo me, baad ër h'yy ka'eeh doo me na-ããj hë ër kah'ũũm P'op Hagä Do wë. Dooch ër h'yyb ër taky n'aa tapa wäd bã Kristo an'oo bã. Baad ër bahado däk na-ããj hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ër hajaa P'op Hagä Do wë ër ahõm bã. ** ²³ Taw'ãats hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë ër gada baad hadoo do ër hã taky däng doo, ër gada ër hanäng doo. Ër hã ky däng doo, moo wäd

† **10:16** Jeremii 31.33 ‡ **10:17** Jeremii 31.34 § **10:20** P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pãan hebaan do s'ëeb. P'op Hagä Do kahesé doo bã noo gatsé n'aa tii. Dooch ji haja bã ta tii bã ji tabëej bã. Hÿÿ kã, Kristo hyb n'aa ër hajaa P'op Hagä Do wë ër ahõm bã. ** **10:22** P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'ũũm. P'ooj ub, ranahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿnh rajü däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta ãh tabahado däk bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabehop. Tii bã kã, baad rabahado padëek p'aa hënh. Tii bã rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. Ti ky n'aa gó tabeh'ũũm.

had'yyt hē taky däng doo. ²⁴ Taw'ääts hē er tyw n'aa esoos nyy d' er bad'oo er h'yyb mahũm er da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahñ heh'ääts do er mahang takah'ũm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wē ji moo wät do takah'ũm hyb n'aa na-ãj hē. ²⁵ Taw'ääts hē dooh er eréd bá P'op Hagä Do hyb n'aa er kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hõm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hē ta wób er h'yyb en'yyim rah'yy gajëe hõm mahñh. Taw'ääts hē baad ta bahñh tii d' er bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

²⁶ Bë h'yy gejë hõm manä y wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hē Jesus ji mak'yyts bä, nesaa do ji moo wäd nä bá had'yyt hē, ji hapëe däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hỹ jawén dooh tanyy wäd bá kã P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hõm do sãm. ²⁷ Jãam né hē ti awät heỹm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jãam né da tëeg hõo tak'ëp haju do P'op Hagä Do maji gawats'iik do ti awät da ta ti wë. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyis doo. Tanyy bá pawóp hē, tamawoob hē ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehĩn bá ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyis doo. ²⁹ Nyy da bë hã? Dooh g'eeh ti bahñh P'op Hagä Do rejã da P'op Hagä Do T'aah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehĩn do ky n'aa rejã doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hē P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. ³⁰ Er hapäh né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahỹ her'ood wät doo: “Y né ti sa sãm habaanh doo. Y né tii.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ näng na-ãj mäh. ³¹ Tak'ëp ta ãm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bä!

³² Taw'ääts hē bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bá.

†† **10:30** Dew-Teronom 32.35. ‡‡ **10:30** Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14 §§ **10:38** Habakuk 2.3-4.

* **11:2** Er wahë makũh tawén erii wät, ta wakään, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

Tabad'op hē bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³ Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejã paah, nyy da paa bë rarejã. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejã doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd mehĩn paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahñh baad hadoo do nahñh do ti awät bë pooj jé hỹ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hē Jesus hã bë h'yy kae bá, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bá kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky däng doo. ³⁷ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.

Dooh da tatabëej bá taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym yỹ gó baad hedo padëek doo, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hē.

Dooh da y tsebee bá h'yy gajëe hõm do wë”, näng mäh. §§

³⁹ Eër kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do er ado bá, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo däk doo. H'yy ka'eeh do eër, nesaa do mahñh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹh

¹ Hahỹ d' tahanäng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hē, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wén gadoo er wahë makũh.*

³ P'op Hagä Do hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa, er hapäh hahỹh: Sahõnh hē badäk

hahÿÿh, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ããj hë, ta ky gabuuj né hë P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hë ji hapäh doo.

⁴ Baad ub Abéw makũ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Kaïh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hë m' Abéw P'op Hagä Do hã. Baad mä P'op Hagä Do hã Abéw ma ejuu doo. Badäk hahÿÿ bã Abéw nawäd wäd né paawä, da hë nä tah'yy ka'eeh do paa ër hã tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kân ta wë ta hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajëb bã. Dawuh up mäh. Dooch rawyyd wäd bã P'op Hagä Do mahüüm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enäw had'yyt hë tabawät do hã, ta wë P'op Hagä Do mahüüm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bã, dooh ji haja bã P'op Hagä Do ji h'yyb enäw bã. Jé karën do P'op Hagä Do wë tahõm bã, jããm né hë tahajaa, P'op Hagä Do awät né hë taky dahé bã, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hã hesoos do hã taky dahé bã.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tata-maa jat marakate, ta ÿÿm, ta taah, ta taah äj raked'ëep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bã sa pooj jé hana do ranahapäh nä doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëë n'aa ta wób sa hã. Nesaa do hã ta wób raky n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado däk ta matym gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëej s'ee hënh tabahõm hyb n'aa, hëej ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hënh. Abaraãm ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapëë bã n'yy hënh ta ti hëej badäk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëej ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bã tabawäd wät ta s'ee hënh naa hadoo doo da. Ta tii bã jé pad'yyt hë takeh'ÿÿt. Sa masããh byyh s'ëeb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii

d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hã na-ããj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraãm hã taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraãm rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hã, nahãnh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraãm panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hë ta hã taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagõõh hawób däk, hood tæg hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ããj hë radejëp sa hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hë, rah'yy kae had'yyt hë radejëp bã kä. Ti hyb n'aa, dawëë naa rahapäh hadoo sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooch m' badäk hahÿ tado bã sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hënh naa, ta wób sa hãj n'aa bã habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hãj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooch hëej reréd hõm do paa tado bã rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bã paawä, rahaja paawä rababaaj nä p'aa hënh t'ÿÿ hënh. ¹⁶ Panang hÿ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahãnh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bã, “ÿ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bã. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hÿ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraãm P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraãm aju paawä, hahÿÿ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”† ¹⁹ Abaraãm hã, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bã tan'oo bã. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bã, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hã Isak h'yy ka'eeh do

† 11:17-18 Genesis 21.12

hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh da-heeh, sa pooj jé hawät do hä.

²¹ P'op Hagä Do hä Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëë wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bä m' ta tatu hä tanu hyy häng bä m', P'op Hagä Do taj'aa etsëë kån.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bä tadajëp doo, taky däng mä Esit bä naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hä nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hä.

²³ P'op Hagä Do hä Mosees yb, Mosees yÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bä, tamawoob hë kamarab noo gó rajëjën mä Mosees. Anäm mä sa hä sa t'aah. Dooch m' rajëÿÿm bä häj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

²⁴ P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneëenh karapee tanado wät bä kä. ²⁵ Dooch takarën bä nesaa do moo heb'ooch do sa da tah'yyb hado bä. Dooch takarën bä sa sii tatsebee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo.

²⁶ Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahñh ti ta hä. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. ²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooch Esit häj n'aa wahë n'aa kawajään do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Dooch tah'yy gajëë hõm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb n'aa.

²⁸ P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëës. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü b'éé majyyw repeets hõm sa tób noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bä paawä

rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäš mä naëng me.

³⁰ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëeb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ööd bong jawén paa bä. ³¹ Yÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'yÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëet paawä Gidejõn, Barak, Sãn-sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hë sa ky n'aa ji maher'ood bä. ³³ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiï häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ääs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad.

³⁴ P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëeg hõo tak'ëp haju do mahñh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahñh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëëk. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiï sii rakaneb'ooch noo gó, sa majiï ranes'ëem. ³⁵ Yÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genä bong doo.†

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób rahapëë né paawä, h'yy ka'eeh do wób rahoop sa hä rarejää doo. Rahob had'yyt hë, dejëp. Dooch P'op Hagä Do raky n'aa jejën bä raked'ëep hyb n'aa paawä. Tak'ëp baad ji bawäd had'yyt do hÿ pong jé, ragenä bong bä kä, ti ragahëen. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejää, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëeh. ³⁷ Pä me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'yy ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëep. Jé pad'yyt hë h'yy ka'eeh do wób raked'ëep sa

† 11:35 P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä masa do P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

majĩ mahãnh. Jããm hẽ b'éé byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wẽ hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejãã. ³⁸ Banawãng doo bã, waëë mahang, pä yb gabaho doo gó, k'ããts yt hã gabaho doo gó na-ããj hẽ rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bã badãk hahỹỹ bã hanãng doo. Baad had'op ta tii. Badãk hahỹỹ bã habong do wób, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hẽ P'op Hagã Do hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh paa ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagã Do h'yyb dãng do hyb n'aa sa hã ër hã na-ããj hẽ, séd demuun baad had'op ër bahadoo hyb n'aa kã.

12

Dooh ji h'yy gajëë hõm bã baad nadoo do ji ahob né paawã ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kã, hajõk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ër rahapãh do hyb n'aa, taw'ããts hẽ ër eréd hõm sahõnh hẽ ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ h'yy ganajëng doo me P'op Hagã Do karën doo da ër aboo had'yyt hẽ hỹ jawén, tsyym kas'ỹỹ do h'yy ganajëng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bã kã. ² Taw'ããts hẽ Jesus hã ër h'yyb padëëk. Ër h'yy ka'eeh do du na do tii, ër h'yy ka'eeh do kah'ũũm hanoo do tii. Tak'ëp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsëk do hã tadajëp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajëp do hã.* Tii bã kã, P'op Hagã Do sahõnh hẽ bag'ããs do hub hënh tabaso kãn, takaweh'ëëh doo bã. ³ Bë hyb n'aa newë nyy da dooh Jesus h'yy gajëë hõm bã, tak'ëp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hã rakamajë né paawã. Bë hyb n'aa newë Jesus, bë h'yy gejë hõm mahãnh. ⁴ Bëëh, dooh dajëb bë ahob nã bã nesaa do hã bë h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bë h'yy keb'aah né

hẽ, bë h'yy gejë hõm manãh. ⁵ Bë mabaan hõm P'op Hagã Do kyyh bë tah'yyb en'yym do hyb n'aa bë tamaher'oot doo. Bëëh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahỹỹ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ỹỹ, mamak'yyts manã mahỹỹnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametëëk doo.

H'yy gajëë hõm manã tak'ëp hadoo doo me òm tamaher'ood bã, òm tah'yy geãm bã.

⁶ Mahỹỹnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëëk takamahãn do hã.

Sahõnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëëk hyb n'aa”,† nãng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëëk do pan'aa tii. Ta taah bë bahado dãk do hyb n'aa, ta t'aah hã tabad'oo doo da bë hã tabad'oo ta ti metëëh. Sahõnh hẽ né hẽ sa taah hedoo do mahỹỹnh hadoo doo me sa yb metëëk. ⁸ Mahỹỹnh do hadoo doo me P'op Hagã Do bë tama net'ëëg bã paawã, sahõnh hẽ ta taah tametëëk doo da, tii bã dooh paawã ta taah heh'ããt bë do bã. Ỹỹnh daap hetaah do taah hadoo paawã bë tii bã. ⁹ Ër karepé noo gó, ër yb badãk hahỹỹ bã hanãng doo, mahỹỹnh do hadoo doo me ër rametëëk, ër wén weh'ëëh ër yb. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ ti bahãnh ër Yb hỹ pong jé hawãt do ër ky daheeh, ta pa had'yyt hẽ ër babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëëk baad hadoo doo me sa hã, ër rabaw'ëëh hyb n'aa. P'op Hagã Doo kã ër tametëëk baad tabahadoo hyb n'aa ër hã, baad had'op, tsyt hẽ nesaa do mahãnh ër babok hyb n'aa kã, tsyt hẽ nesaa do mahãnh tabawãt doo da. ¹¹ Ji hã rametëëk doo, ji rahewyyh doo, dooh né hẽ ji genaag bã ta tii d' ji hã rabad'oo do ti noo gó. Hejoonh ji hã, datés ji hã. Ti hado né paawã, ta jawén kã, P'op Hagã Do mo haj'aa ji ahob wãt do hyb n'aa ji h'yy ganyy dãk bã

* **12:2** Judah buuj sa hã, b'aa hã ji dajëb bã tak'ëp ji nu mebyng. Sa hã P'op Hagã Do ky n'aa was'ee dãk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hẽ, dooh Jesus nu mebyy bã, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

kä, tak'ëp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bä kä.

¹² Ti hyb n'aa kä, bëeh, h'yyb nahejooj padëek doo, bëeh, h'yyb nahedo padëek doo, taw'ääts hë bë h'yy kahej'oonh, bë h'yyb hedo p'aa hënh. ¹³ Taw'ääts hë tyw n'aa dajang doo me bë babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejë hõm hyb n'aa, p'aa hënh baad had'yyt hë Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kä.

Dooh ji mak'yyts bä ji P'op Hagä Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bë aboo sahõnh hë sa wë. Tsyt hë, nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do wë bë aboo had'yyt hë. Tsyt hë nesaa do mahãnh ji naboo bä, dooh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëe bä da. ¹⁵ Baad bë masaa bë da hadoo doo, dooh bë mahang makyys pé ji hã P'op Hagä Do ky enyym doo. Ji hã P'op Hagä Do ky enyym do makyys doo, ta hã h'yy gajëe hõm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëe P'op Hagä Do mahãnh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bë hyb n'aa matakä bë mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bë hyb n'aa matakä bë mahang tananäng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ëeh do Esauh makü bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hõm, tan'oo däk ta wah'ëe hadoo do paa ta hÿÿj hã. ¹⁷ Bë hapäh né hë, ta jawén, ta yb ky n'aa edëng takarën bä, dooh ta yb gado wäd bä. Aód né paawä dooh tahaja wäd bä tahÿÿd bä tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me baad had'yyt hë ër h'yy ka'eeh. Baad ub né hë ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hã kametä däk do bahãnh tii. Dooh bë kaja däg ji hapäh do waëe bahõõ däk doo bä, tak'ëp tabadagyp doo bä, bah'ood darung do bawät doo bä, ër wahë makü rabad'oo do paa hadoo.† ¹⁹ Dooh bë maa napëe bä b'éé s'ään gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bë maa napëe bä P'op Hagä Do kyyh äm n'aa näng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bä m'

rabetsëe P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hã taher'oot doo. ²⁰ Tak'ëp rajeyÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bä ragado bä P'op Hagä Do mejüü doo: “Dajëp né da waëe hã moo däng doo, bë masãäh see na-ääj hë dajëp né hë da. Ji akut pä me tadajëp hyb n'aa”,§ näng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ëp mä ta äm n'aa näng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ëp ÿ kajajän ta äm n'aa hã”,** näng mäh. Ti hadoo paa sa hã.

²² Èr hã kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Pooj jé sa hã kametä däk do nahado tii. Waëe hadoo ji matym me ji nahapäh do wë, Sijõn häd näng do wë bë kaja däk. Jerusarënh hÿ pong jé badäk doo hënh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do panang wë bë kaja kän. Tak'ëp hajök do ääs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëek doo bä bë kaja kän. ²³ P'op Hagä Do taah wah'ëeh hedoo do sa wë bë kaja däg kän. Hÿ pong jé sa häd kerii däk. Sa wób bë bahado däk. P'op Hagä Do wë bë kaja kän, sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kä baad had'op do hado däk do sa wë bë kaja kän do hadoo.†† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëets hõm do wë bë kaja kän. Baad ta majyyw ër h'yyb tym tabenyww däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hã tabetsëe P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta säm.‡‡ Jesus majyyw etsëe hadoo P'op Hagä Do hã tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do ër moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bë mak'yyts manä Jesus ër tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ bä Mosees sa hã tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hã raky n'aa kety däk tii. Ti bahãnh ji P'op Hagä Do rejää do ër ahoop da hÿ pong jé naa ër tamaher'oot do ër mak'yyts bä. Dooh ër haja bä ër kejën bä ta ti mahãnh. ²⁶ P'ooj ub waëe Sinaih häd näng doo bä sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ëp badäk hahÿÿ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kä hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng: “Sét nuu

† 12:18 Èr wahë maküüh tawén her'oot, ta wakään Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh. § 12:20 Esodo 19.12-13 ** 12:21 Dew-Teronom 9.19 †† 12:23 Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj n'aa ji bahado däk, dooh né paawä t'ii hënh ji awäd nä bä. Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsén do wë ji kaja däk tanooh. ‡‡ 12:24 Genesis 4.10

me ti awät nä badäk hahÿ had'yyt nado katajuus ÿ an'oo bä. Wë na-ãaj hë katajuus da ÿ an'oo bä”, näng ta kyyh. ²⁷ “Sét nuu me ti awät nä” ta her'ood bä, gawatsig da tapehuunh do paa hahänh doo, naym doo, tahanäng pé tii. Jããm né hë haym nahänh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahänh do er gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ãas doo bä, taw'ãats hë dooh er eréd bä P'op Hagä Do ky ennyim do ji hã. Taw'ãats hë takarën doo da, er j'aa etsë ta hã. Taw'ãats hë P'op Hagä Do er hyb n'aa jew'yyk er hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ãats hë ta wë er kadaduu doo me er j'aa etsë ta hã. ²⁹ Taw'ãats hë tii d' er bad'oo, tëeg hõo sahõnh hë tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿh

¹ Taw'ãats hë bë kamahän had'yyt hë bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ãats hë baad bë gadoo bë tób bä ta s'ee hënh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ãas né ti ragadoo, dooh né paawä rahapëe bä ãas radoo. ³ Taw'ãats hë ragadahew'ëes doo gó radewäts b'ëeh do bë hyb n'aa esee, bë masaa. Bë hyb n'aa newë nyy d' bë karën paawä bë hã ta wób radoo bä, bë tadoo bë paawä ënh radewäts b'ëeh doo. Bë hyb n'aa newë na-ãaj hë rarahejã doo, bë hã pé hado né paawä ta tii.

⁴ Taw'ãats hë bë sahõnh hë bë hyb n'aa jew'yyk ji katëe doo. Masuuj nado tii. Taw'ãats hë ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bä ÿÿnh see wë. Taw'ãats hë ÿÿnh na-ãaj hë dooh tawad'ii bä ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵ Bë kamahän manä dajëer. Taw'ãats hë bë h'yy gadeja bë wë hanäng do hã. Tii d' bë ÿ wén maher'oot, hahÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Dooh òm ÿ eréd bä. A pa had'yyt hë ÿ bawät”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejoonh do er hã takametä bä, dooh er hyb n'aa tón bä. P'op Hagä Do hã er h'yy

kasadä do hyb n'aa hahÿh da er hajaa er ky hadoo:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Dooh da ÿ eÿÿm bä.

Dooh hajaa pé hã ÿ ramoo bok péh.”†

⁷ Bë hyb n'aa es'ee bë wahë n'aa bë h'yyb mah'üüm do paah, P'op Hagä Do panyyg bë ramaher'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da rababok paa radejöp bä kä. Taw'ãats hë rah'yy ka'eeh do paa da bë h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bä. P'ooj ub tabawät doo da, da hë na-ãaj hë tabawät, hÿ jawén na-ãaj hë tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta s'ee hënh bë rah'yyb mah'üüm hajõng hedoo do ta see ky n'aa me rama metëek doo me. Taw'ãats hë ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do bë tah'yyb hej'oonh, baad bë h'yy kae had'yyt hë hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hã bë hyb n'aa matakä manäh. Dooh ta ti masaa bä tayy do sa hã. ¹⁰⁻¹¹ Er wë ti anyy däg kän nesaa do er moo bok do hado hõm doo, Jesus, er hyb n'aa dajöp doo. Sa masãh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahë n'aa tamah'üüm P'op Hagä Do tób n'aa gawakõ t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hõm hyb n'aa. Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oo doo, dooh rahaja bä rawëe bä ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahänh rabaju hõm tii. Ta tii pé né hë, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hõm do ti Jesus. ¹² Ta hã kaja däk sahõnh hë sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ãaj hë ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë tabasëew hõm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kä, panang bahänh Jesus ramah'üüm doo da, ta hã rarejã do tabahoop hyb n'aa, taw'ãats hë er na-ãaj hë er eréd hõm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ãats hë er gadoo Jesus hyb n'aa er raky n'aa rejä bä, Jesus gado däk do paa hadoo ta hã raky n'aa rejã doo. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh babä er panang heh'äät nahänh do tadoo. Hÿ pong jé er panang heh'äät do ti er gada doo. ¹⁵ Jesus er ky

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus wë ër bahõm ër j'aa etsëe had'yyt hë hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hë ër j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hë tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hë tii. ¹⁶ Bë moo boo had'yyt hë baad hadoo do bë da hadoo do wë. Bë mabaan manä tii. Bë masaa had'yyt hë ta wób bë wë hanäng doo me. Bë mabaan manä tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hä. ¹⁷ Taw'ääts hë bë ky dahé, bë hyb n'aa jewyyg Jesus hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë wahë n'aa hedoo doo. Bë rahagää had'yyt hë, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bë rabahag'ääs. Bë an'oo manä bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë ky dahé né hë, tsebee gó bë rabahag'ääs hyb n'aa.

¹⁸ Bë ky n'aa ets'ëe ää hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ää hapäh, baad ub ää h'yyb. Baad ub ää baboo had'yyt hë ää karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hë ÿ matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ ÿ karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hä hanoo doo, bë hä tabanoo sahõnh hë baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ër h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahánh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hõm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus ër Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. B'éé hagä n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.† Taw'ääts hë Jesus Kristo ër j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

²² Wakän haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ÿ ma erih doo gó bë ÿ maher'oot doo. Dooh tadawëd bä ÿ ma erih doo.

²³ Bë ÿ maher'oot, dooh ër hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëes doo gó tag'ëed wäd bä. Rado nyyh. Nyyw hë takaja bä babä, ÿ mahũm da si ÿÿ, bë wë ÿ beg'ääs bä.

²⁴ Bë maher'ood ää hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë P'op Hagä

Do karapee na-ääj hë. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. ²⁵ ÿ karën P'op Hagä Do ky ennyw bë wë. Jääm hë kä.

† 13:20-21 Ër hagä n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ãän ma erih do hahÿÿh

¹ Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. ¹² hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahÿÿh

² Wakän haa,* taw'ãäts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bë wë tana bä. ³ Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejój had'yyt hë tan'oo bä. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa “taw'ãäts hë baad bë tsebee kametyy do hã” ÿ wén näng. ⁴ Taw'ãäts hë bë h'yy kahejój had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahänh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bë see nahapëe bä, taw'ãäts hë tabetsëe P'op Hagä Do hã. Tii bä P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagä Do betsëeh sahõnh hë sa hã. Dooch ji tahajëew bä ji ky n'aa ets'ëe bä. ⁶ Taw'ãäts hë hetsëe doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëe. Taw'ãäts hë dooch taky sëew bä P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooch tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰ Taw'ãäts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooh ahëej jëng do hadoo

da.† ¹¹ Papÿÿj nu ganä däk bä, tak'ëp tabajuu bä, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooh kajäg jëng. Ahëej jëng tii bä hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bä kametyy do ji wë tana bä. Kametyy do hã ji j'aa ketsëe däk bä kä ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahän do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hë dooch “P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk” ji noo bä. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ãäj hë dooch ji tah'yyb tatug bä nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawedii, tii bä ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do ër h'yyb karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'üüm bä kä, tamana kån ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manä wakän haa ÿ kamahän doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo doo, baad had'op do na-ãäj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooch tah'yy kahÿÿd bä, dooch ta hã hewaat pé na-ãäj hë. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëew däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë hyb n'aa matakä hahÿÿ hã: Taw'ãäts hë sahõnh hë ji, ji nayyw hë ji maa newëe. Taw'ãäts hë dooch nayyw hë ji er'ood. Taw'ãäts hë dooch nayyw hë ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooch baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hã gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ãäts

* **1:2** Wakän haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † **1:10** Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bä, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

hē bē eréd hōm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanäng doo. Bē eréd hōm na-ãäj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taheer'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejũũ do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahōm, ti nanyw hē tamabaan hōm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahānh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bā, tamanabaan bā, taky dahé bā, sahōnh hē tamoo wät do hā P'op Hagä Do ky n'aa edeng ta hā.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bā, ta hā hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do er Yb gadoo do er hā: Kabarii, ÿñh patug tamaa wäd is do na-ãäj hē ji t'yyd mehĩn doo, baad tanado bā sa hā. Hahÿ na-ãäj hē P'op Hagä Do gadoo do er hā: Ji matakëe ji hā badäk hahÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn do mahānh.

2

Dooch ji asëew bā ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahÿh

¹ Wakān haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā, tak'ëp ji weh'ëeh do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bē asëew manā bē gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē kahet'aa bā takajaa bā, baad bē gado bā, banām doo bā bē atsyyd bā tabasooch hyb n'aa, tii bā aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bē kahet'aa bā tajëe suun bā na-ãäj né hē,

ti ta hā bē ky hado bā: “Nanäng bā ag'ëed däg, tũũ tsym ÿ pa mabahyy häng”, bē noo bā, ⁴ dooh séd demuun bē gado bā bē wē heg'ääs doo. Tii d' bē adoo bā, bē asëew däk bē gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jeryk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bē tii bā.

⁵ Wakān haa ÿ kamahān doo, bē maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hōm badäk hahÿ hā habong do sa hā kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hā kamahān do sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëe kã, bē mak'yyts kã kas'uut doo. Tak'ëp ma enäh do nado g'eeh ti bē hā rejää doo? Ti nado g'eeh ti bē ramahũum do hyb n'aa jeryk do sa wē, bē raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hā? ⁷ Tak'ëp ma näng do né tii, Jesus bē wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hē ti bē hā, hahÿ er Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bē ky dahé bā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”* Ta tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bē gado bā ta wób sa mahānh, nesaa do bē moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bē taky n'aa ety däk tii bā, ta ky n'aa jaw'yyk do bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Sahōnh hē né hē paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bā, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk tii. ¹¹ “Aã manä ta seeh ÿym sii”† mejũũ doo, “Madajëeb manä a da hadoo doo”‡ ti na-ãäj hē tamejũũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bā, a ÿym, a patug nadoo do sii naã né hē paawä òm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado däk né hē òm. ¹² Ta jawén bē hā da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bē hā, bē ky dahé bā, bē ky nadahé bā ta ky n'aa hanām do P'op Hagä Do wē ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hā P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bē hyb n'aa matakä bē her'oot

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

do hã, bë babok do hã. ¹³ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehiïn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehiiïn bã. Ji t'yyd mehiiïn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji tat'yyd mehiiïn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Wakän haa, “Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh” ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bã paawä ji hÿÿj hedoo doo, ji änh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ääj hë, ¹⁶ tii bã bë see ky hadoo bã paawä sa hã: “Ahöm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hã, daap hë ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hë, jãam ub Jesus hã ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap hë ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hã ÿÿ: “Ta see Jesus hã tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hã hahÿÿ d' këh ÿÿ: Mametä hã ÿÿ mahaja bã paawä Jesus hã mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hã. Tii bã da baad hadoo do ÿ moo wät do hã ÿ metëeh a hã Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jãam hë sét ub né hë P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hë né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ääj né hë rahapäh tii. Ti hadoo né hë, kajajän bong P'op Hagä Do rajeÿÿm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do om! Makarën ÿ metëeh a hã daap hë ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bã? ²¹ Bë hyb n'aa newë ër wahë makü Abaraäm. P'op Hagä Do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa né hë Abaraäm baad tabahado däk paa P'op Hagä

Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hã tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hã Abaraäm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'ääts däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã: “Abaraäm ky dahé kän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó.”[§] Abaraäm moo wät do hã, taky daheeh do hã, te hub né hë ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kän Abaraäm.

²⁴ Wyt ta maab hë: P'op Hagä Do karën do ji moo wät do hyb n'aa na-ääj hë baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jãam hë ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hã, ÿÿnh pooj jé hajök do sii heÿÿh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bã tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejën doo gó rabahöm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bã ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hã. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bã ji hã, dajëp do hadoo tii bã ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, bë hapäh hahÿÿh: Ta wób bahänh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetëk do sa hã.* Ti bahänh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hã, taw'ääts hë dooh hajök bë mahang karën do ta ky n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahönh hë ëer, ër bes'öös hajöng. Hÿÿ kä, aj'yy taheer'oot do hã nes'öös doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahönh hë nesaa do mahänh baad takanä bã. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bã kawaaro noo hã ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooch Tsijaag ma met'ëeg bã jãam hë baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahÿ ti Tsijaag hanäng péh: Heh'ääts tado bã ji h'yy ka'eeh doo, tii bã baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hã karën do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bã heh'ääts. 2.26 hã Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh. * 3:1 Ta wób bahänh P'op Hagä Do wén gahëen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hã, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa.

ji medugbä ta hä sahõnh hẽ. ⁴ Marakate na-ããj né hẽ. Aee né paawä, tak'ëp tabahëm do mahũum né paawä, ta poo wõj n'aa mahũum rakarën hënh ta du wõd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajõng tahajaa. Bẽ hyb n'aa newë hahỹh: Hëej baeh do ahõng, nad'ëed its né paawä ta hõõ du n'aa doo. ⁶ Tëeg hõõ hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hẽ hesus do hadoo sahõnh hẽ ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejãã do sahõnh hẽ. Tii d' had'yyt hẽ ji gawät. Ji madajëp né hẽ ta tii da. Tëeg hõõ tabanesaa do hanäng doo hënh naa tagahõõ do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahõnh badäk hahỹ babo n'aa hëej hä habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hẽ ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hẽ na-ããj né hẽ. ⁸ Ta ti ji haja né hẽ paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'yyt hẽ. P'yyim mahỹnh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër Yb. Ta tii me na-ããj hẽ ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sét né hẽ ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ããj hẽ. Dooh taw'ãäts hẽ tado bä ta ti wakän haa. ¹¹ K'ãäts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganä bä ty ganäm doo, naëng ty gasus do na-ããj hẽ. ¹² Wakän haa, joom dooh ta ag kawereem bä. Dooh wiigo häd näng do joom eag bä oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hä taganä bä wiigo häd näng do ag. Dooh na-ããj hẽ naëng ty ganäm doo bä naa ty gasus do taganä bä.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahỹh

¹³ Bẽ mahang P'op Hagä Do ji hä karën do tahapäh ted'oo doo, ta tii hä tah'yy ganäng ted'oo doo, taw'ãäts hẽ baad tabawät do hä tamet'ëeh ta tii. Taw'ãäts hẽ kanasab'ee doo

gó baad hadoo do tamoo wät. P'op Hagä Do karën do hapäh doo, dooh takasabé bä. ¹⁴ Hỹh kä, tak'ëp bẽ h'yy kajewëets bä, ta wób sa bahänh had'yyt bä bẽ karën bä bẽ h'yy kajäg bä, bẽ h'yy kasabé manä bẽ hajaa bẽ ed'oo do hä. Ta tii d' bẽ adoo bä, dooh baad hadoo do bẽ ky dahé wäd bä. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hỹ pong jé naa tado bä. Badäk hahỹh bä naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bä, ji karën do sa bahänh ji bawät do bawät bä, ta tii bä ky ked'aak doo, ta tii bä kaj'õök do bawät. Ta tii bä sahõnh hẽ nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hä baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawät sahõnh hẽ sa wë tan'oo bä tii. Dooh h'yy gaëej me ta wób ji gado tan'oo bä. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bä. Ta wób ji t'yyd mehĩn had'yyt hẽ, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hẽ ta wób hä tan'oo bä. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bä. Dooh ji h'yyb ji jejën bä tan'oo bä na-ããj né hẽ. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii kä.

4

Badäk hahỹ kamahän doo, P'op Hagä Do majũ hado däk tii, ky n'aa hahỹh

¹ N'yy hënh naa ti bẽ mahang bẽ kamaj'ĩ doo, bẽ kaj'õök doo? Baad nadoo do bẽ h'yyb karën do naa né tii. Baad nadoo do bẽ h'yyb karën do bẽ hä hẽ takamaj'ĩ. ² Ti anäng tak'ëp bẽ h'yyb karën doo. Dooh bẽ gado bä. Bẽ ganadoo do hyb n'aa, bẽ daj'ëep bẽ da hadoo doo.* Bẽ h'yy kajew'ëes ta wób ma hä. Dooh bẽ haja bä bẽ gado bä, ti hyb n'aa bẽ kaj'õök, bẽ kamaj'ĩ. Bẽ wén ganadoo bẽ karën doo, bẽ netsëe do hyb n'aa P'op Hagä Do hä. ³ P'op Hagä Do hä bẽ betsëe bä, P'op Hagä Do nanoo bẽ hä baad hyb n'aa nado bẽ etsëe do hyb n'aa. Bẽ hä hẽ had'yyt hẽ bẽ karën bẽ ahänh bẽ etsëe doo. ⁴ Yñh ta patug wadii doo,

† **3:12** Ti hadoo ji nag'aad hä. Taw'ãäts hẽ jããm hẽ baad hadoo do ji er'oot! * **4:2** Hahỹh da 1 Jowäw 3.15 hä takerii däk: "Ta wakään wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii.

h'yyb rejãã do hadoo bëeh! P'op Hagä Do heréd hõm do bëeh. Dooh bë hapëë bã g'eeh, badäk hahÿÿ hã hanäng do kamahän doo, P'op Hagä Do majiï hado däk tii? Jé karën pé takamahän bã badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rakamahän doo, P'op Hagä Do majiï tabahado däk. ⁵ Daap hë bë ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "P'op Hagä Do kamahän, tahyb n'aa jewës ër h'yyb tym ër hã tanoo doo. Takarën ta hã ub had'yyt ji h'yyb däk." ⁶ Tii d' tado né paawä, ta bahänh P'op Hagä Do ër tamasa ër tat'yyd mehiiïn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿÿ da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã. P'op Hagä Do t'yyd mehiiïn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky enyym sa hã",† näng kerih do hã. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë P'op Hagä Do mejüü do bë ky dahé had'yyt hë. Taw'ãäts hë bë kahejój Dijab‡ wë, tii bã da wajaah bë mahänh. ⁸ Taw'ãäts hë P'op Hagä Do wë bë h'yy katahã, tii bã da bë wë takatahÿÿ na-ããj né hë. Bëeh, nesaa do moo heb'oooh doo, bë eréd nesaa doo. Bëeh, h'yy kes'eenh doo, bë ennyw bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë. ⁹ Taw'ãäts hë bë t'yyd kamehiiïn, bë h'yy gabedo booh, bë aód ta see hã bë h'yyb padëek do hyb n'aa. Bë kawewaw manäh! Taw'ãäts hë bë h'yy ketón bë mo haj'aa hã. Bë tsebee manäh! Taw'ãäts hë bë hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'ãäts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do wë, tii bã da bë taweh'ëeh.

¹¹ Wakän haa, bë ky n'aa rejã manä ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejãã doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejãã tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii.** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bã, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado òm tii bã. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod

n'aa a daaj hë tii bã mabanoo a hã. ¹² Jããm hë sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti né ti hajaa ji tarejãã. Òm nado. Jaa òm a hã pé a da hadoo do maky n'aa ety bã?

Dooh ji hã hë ji h'yy kasabé bã do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Bë maa newë hahÿÿ da her'oot doo: "Ãã d' ah'üüm, jati ãã bahõm panang hënh. Sét ta baab ãã tab'ëes t'ii hënh ãã es'ëëm ãã dajëer enäh hyb n'aa." ¹⁴ Ta tii da bë h'yyb, ta tii d' bë baher'oot, dooh bë hapëë bã h'ëed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã bë babok bã? Wanakud hadoo bëeh. Kanahën d'os hë taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë hahÿÿ da paawä bë kyyh: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bã ãã babok nä, ãã hyb n'aa newëe do ãã moo bok tii bã." ¹⁶ Tii d' nado paawä bë h'yyb da hë. Bë bad'oo do hã bë h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bã, nesaa do tamoo wäd däk P'op Hagä Do matym gó.

5

Tak'ëp ma näng do tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë maa newë, tak'ëp ma näng doo! Bë aód, bë awaaw nesaa do ta jawén bë wë takajäk do hyb n'aa da. ² Karejã däk bë ma. Kamera rejã däk bë saroor. ³ Hetöd däk bë wë hanäng do k'ãäts tæg gabarëeh doo, k'ãäts tæg hawak doo. Ta ti hetöt do bë da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.* Hetöt do bë da taju toonh, tæg hõh hado däk. Bë bata däk bë ma, edaa däg né hë paawä badäk hahÿ gawatsik doo. ⁴ Dooh paa bë epaag hõm bã moo bok do bë joom hã. Bë maa newë da! Ta sãm bë nepaag hõm do eëej had'yyt hë hadoo bë hã ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do

† 4:6 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 4:7 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab. § 4:8 Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarën do hyb n'aa paawä rakamahän badäk hahÿÿ bã hanäng doo, P'op Hagä Do na-ããj hë. ** 4:11 Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hã: "Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän do hadoo", näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bã, dooh ji da hadoo do ji kamahän bã. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät. * 5:3 Rabaa es'iih do hyb n'aa sa ma, jããm hë sa hã hë rakarën rabah'ëenh do hyb n'aa sa ma karejã däk. Ta tii me ramasa paawä bedoh do sa hã. Sa hã hë rah'ëenh do hyb n'aa sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa hã.

matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hẽ Haj'ap Doo, maa napëe wät bë wë moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hẽ hanäm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bë baboo bong badäk hahÿÿ hã bë baboo bong noo gó. Sahõnh hẽ bë h'yyb karën do jawén bë baboo bok. Booj yb hepuh do ji tä ji daj'ëep do hado däk bëeh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da bë hÿÿ kä. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëeh, dooh né paawä rahejooj bä bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëeh, wakän haa, taw'ääts hẽ bë h'yy gejë hõm manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hẽnh tabahyng do bë gada do hã. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ääts hẽ bë na-ääj hẽ tii da bë bad'oo. Taw'ääts hẽ h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ääts hẽ bë h'yy gejë hõm manäh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakän haa, bë ky n'aa hajëew manä bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakän haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejä né hẽ paawä sa hã. Taw'ääts hẽ rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Äã hã pé P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hã h'yy kanerët doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jóh h'yy kanerët doo, nesaa né hẽ paawä ta hã adäng. Bë ky n'aa napäh né kä nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hã tagadëeg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky ennyym. Baad ji tat'yyd mehÿin.

¹² Sahõnh hẽ bahñh hahÿ bë ÿ ma-her'oot wakän haa: Bë ky dëe manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëe manä badäk hahÿÿ hã hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ääj hẽ. “ÿÿ” bë noo bä, “ÿÿ” né hẽ bë

h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ääts hẽ tii d' had'yyt né hẽ bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahñh.

¹³ Baad nadoo do awäd bä bë see wë, taw'ääts hẽ taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Bë mahang tsebé péh, taw'ääts hẽ P'op Hagä Do tama ejäm taj'aa etsë do ky n'aa.

¹⁴ Bë see nahëe nyy bä, taw'ääts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hã, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó.

¹⁵ Ahub däk da nahëe näng do paa kä, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bä. Baad tabawät da p'aa hẽnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä ta hã. Nesaa do nahëe näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa etsëe bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kån. Tak'ëp tabahejooj P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hẽ ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa. ¹⁸ P'aa hẽnh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kån p'aa hẽnh, sa joom ganyyh p'aa hẽnh, tabeag kån.

¹⁹ Wakän haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hẽnh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jääm hẽ kä.

¹⁹ Wakän haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hẽnh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jääm hẽ kä.

¹⁹ Wakän haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hẽnh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jääm hẽ kä.

¹⁹ Wakän haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hẽnh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jääm hẽ kä.

† **5:11** Sahõnh hẽ Jóh taah dejëp, sahõnh hẽ ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Dooh Jóh hyb n'aa eréd bä P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bä kä, tametyy do bahëej jëng bä kä, P'op Hagä Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahñh P'op Hagä Do banoo ta hã ta ma.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹyh

Kedëng do ky n'aa hahỹyh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hỹyh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'ääat nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo. ² Bë P'op Hagä Do er Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyym.

Hỹ pong jé er hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹyh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, er Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp er tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä er h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad er gada ta tii. ⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hỹ pong jé er hyb n'aa tenyyw hõm do er gadoo hyb n'aa. Ta ti er hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejã bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ãäj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo

do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'ääat né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahänh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõo me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'ääat tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ãäj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooh né paawä bë hapëe bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahän ta hã. Da hë na-ãäj hë, nepä né paawä bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Dooh bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëe, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëe, baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hã, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyym do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raher'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hã. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hỹ kã P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hỹ pong jé naa P'op Hagä Do mejũũ doo, bë ramaher'ood wät

* **1:7** K'ääts tég gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'ääat tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'ääat. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

doo. Tak'ep baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ããs na-ãäj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē. Taw'ãäts hē bē h'yyb bē meso bē h'yyb karën do jawén bē nabokhyb n'aa. Taw'ãäts hē baad had'yyt hē bē gada baad hadoo do Jesus Kristo matēeh noo gó bē gadoo doo. ¹⁴ Taw'ãäts hē sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bē babok P'op Hagä Do wē. Bē ky dahé manä nesaa do bē h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bē nahapäh nä noo gó bē bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ãäts hē P'op Hagä Do bē tanaëej wät doo da né hē bē babok sahõnh hē wē, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahãnh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bē hã, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: “Taw'ãäts hē baad had'op doo da bē baboo had'yyt hē, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bē ky n'aa etsēē noo gó, “Ee” bē maneëēnh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hē taky n'aa etyy doo,‡ taw'ãäts hē P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ÿÿm gó badäk hahÿÿ bā bē babok nä bā. Bē hapäh, badäk hahÿÿ dooh bē panang heh'äät do tado bā. ¹⁸ Tii da ÿ karën bē babok, bē hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagä Do bedēēb wät bē wahē makū hanaa bē gadoo do daap ji bawät do mahãnh. Ta sām hahãnh doo me, k'ãäts tēg gabarēeh doo me, k'ãäts tēg hawak doo me nado bē tabedēēb wät. ¹⁹ Bē tabedēēb wät Kristo majyyw me. Tak'ep baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ēep do hadoo ti Kristo. ²⁰ Sahõnh hē badäk hahÿÿ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajēp. Hÿÿ kä, tabedaa däg bā kä badäk hahÿÿ bā ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja däk bē tabed'ēep hyb n'aa, ²¹ bēeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Ti né hē tii, dejēp

do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ep Kristo kawehēē däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagä Do hã bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hã taky däng doo.

²² Hÿÿ kä, Kristo ky n'aa hanäm do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww däk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawäd wäd bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahãnh heh'äät bē da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ÿ etsēē bē hã, bē h'yyb gó naa baad bē kamahãnh bē da hadoo doo. ²³ P'aa hēnh bē benäng do hadoo. Papuuj gó bē baboo däg kån ÿ hanäng péh. Ji yb sa wahēh gó dejēp do hanaa nado ta tii. Nadajēp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahãnh do hanaa. ²⁴ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hã:

“Jawii hadoo sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong doo.

Jawii ts'ooh hahãnh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jēng. Tũũ ta ts'ooh kajäk.

²⁵ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”,§ näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanäm do bē ãã maher'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hē bē eréd hõm sahõnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyw doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewēs doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ãäj hē. ² Taw'ãäts hē karapee t'aah bii tak'ep takarën doo da tak'ep bē h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hã. Taw'ãäts hē P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hē bē h'yyb padäg, papuuj bē babong do kah'ũũm hyb n'aa had'yyt hē, tagadēēg ub, hÿÿ pong jé ta wē bē tabed'ēep hyb n'aa kä. ³ Bē hapēē däk né hē, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do ky ennym né hē ji wē.

† **1:16** Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7 ‡ **1:17** Dooh P'op Hagä Do asēew bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hã taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hã taky n'aa etyy. § **1:25** Isajas 40.6-8

⁴ Taw'ääts hē bē ana had'yyt hē Kristo wē. Awäd had'yyt né tii. Pā nahānh do hadoo tii. Badäk hahỹ bā habong do raty n'aa gesyyg né paawä, P'op Hagä Do asēew hōm do tii. P'op Hagä Do kamahān do tii.

⁵ Ta wē bē ana had'yyt hē do hyb n'aa, pä nahānh do tób pan'aa hadoo bē hā na-ääj hē. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bē bahado däk P'op Hagä Do an'oo bā, er mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bē hā, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong do hadoo bē bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bē j'aa etsē hyb n'aa, ta hā bē hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kã. P'op Hagä Do gadoo da ta hā bē j'aa etsē doo, Jesus Kristo kyy gó bē bana do hyb n'aa.

⁶ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahỹ da takerii däk:

“Bē hyb n'aa matakä. Sijōn* bā ȳ daj'aat da pä.

Pä tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasēew däk doo, tak'öp̄ ji kamahān do tii.

Ta tii hā h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bā”, näng kerih doo.†

⁷ Bēeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bē kamahān ta ti pä hadoo doo, bē kamahān Kristo ȳ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja däk hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pä tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,

hỹ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahỹ da na-ääj hē takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hā ratsyym poo heo da.

Tüü rakajäk da ta ti pä yb an'oo bā.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hā.

⁹ Bē kã, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do wē kasēew bong do bēeh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'ääs do karēn do bē moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bēeh. Bē P'op Hagä Do asēew hōm, tak'öp̄ baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bē metēeh hyb n'aa. Ti né hē ti bē tanaēej wät doo, ta bag tak'öp̄ hetsooh do mahang bē babok hyb n'aa, bēeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bē p'ooj ub. Ta karapee däg bē hỹ kã. P'ooj ub dooh bē tat'yyd mehīn nã bã. Bē tat'yyd mehīn kã hỹ kã.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahỹh

¹¹ Najis haa, badäk hahỹ nadoo do hyb n'aa bē panang heh'äät doo, tak'öp̄ ȳ betsē bē hā, bē ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majī ta ti ji h'yyb säg karēn doo. ¹² Taw'ääts hē baad ub bē babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bā, bē raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bē moo bok rahe'ood né paawä, P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, baad hadoo do bē moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'öp̄ Hyb N'aa Jawyk Doo, er babok do hā takawehē däk do hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Bē ky dahé Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub doo.**

¹⁴ Bē ky dahé na-ääj hē ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahē n'aa heh'äät do mejü ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejää hyb n'aa, baad habok do raweh'ēeh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karēn baad hadoo do bē moo bong, bē ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hā h'yy gatemah doo.

¹⁶ Dooh bē hā mejō wät péh. Bē daaj hē bē bahajaa bē hyb n'aa newē bā nyy da bē babok, ny hadoo do bē moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bēeh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē takarēn doo da bē babok.

* 2:6 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-ääj hē ramaneēeh Sijōn. † 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14 ** 2:13 Sesa ramaneēeh ti noo gó Roma buuj sa wahē heh'äät doo, hajōng häj n'aa bā bag'ääs doo.

17 Taw'ääts hē sahōnh hē bē weh'ēeh ta wób. Taw'ääts hē bē kamahān bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē P'op Hagā Do tak'ēp bē hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hē bē weh'ēeh Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hā h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahȳyh

18 Bēeh, sa karom, h'yyb eỹm doo me P'op Hagā Do bē hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé bē kariw n'aa. Taw'ääts hē bē kariw n'aa ky en'yym do had'yyt nado bē ky daheeh. Taw'ääts hē ky nes'aa do na-āāj hē bē ky dahé. 19 Ta tii d' ŷ wén her'oot, P'op Hagā Do tsebé do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hā rarejāā doo. 20 Hỹ kā, bē h'yyb haj'aa hē tado bā bē hā rarejāā doo, dooh bē hā raj'aa etsē pé h'yyb jawyg gó bē gado bā tii. Hỹ kā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa tado bā bē hā rarejāā doo, h'yyb jawyg gó bē gado bā, tii bā P'op Hagā Do tsebé da bē wē, bē da taky n'aa edēng. 21 Bē P'op Hagā Do naēēj wāt h'yyb jawyk doo gó bē gadoo hyb n'aa bē rarejāā doo, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa. Bē hyb n'aa newē hahȳyh: Kristo na-āāj hē ahob wāt. Bē hyb n'aa né hē tabahob wāt. Tabawād wāt do hā bē hā tametēeh nyy da bē babok. Tabawād wāt doo da takarēn bē babok. 22 Dooh Kristo hā nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bā.†† 23 Ta hā raky n'aa rejāā bā, dooh tamebaaj bā. Rarejāā noo gó, dooh teām bā ta majī. P'op Hagā Do moo gó takan'oo dāk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapāh. 24 B'aa kajatsék do hā Kristo bahob wāt nesaa do er moo bok do paah, er dejēp hyb n'aa hadoo nesaa do hā, er ky nadahé wāt hyb n'aa nesaa doo, ŷ hanäng pé tii, baad hadoo er babok hyb n'aa kā. Tahob wāt ta rog bē bahub padēek hyb n'aa. 25 B'éé nepā bong do hadoo bē p'ooj ub. Hỹ kā bē P'op Hagā Do mana kán p'aa hēnh b'éé hagā n'aa heh'äät do wē. Kristo, bē hagā n'aa wē bē tamana kán.

†† 2:22 Isajas 53.9 * 3:7 Ji rejā bā ji ŷm, ji ky n'aa rejā bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagā Do gado bā ta hā ji ky n'aa etsē doo.

3

Ajyy, ŷj sa ky n'aa hahȳyh

1 ŷj, bē na-āāj hē. Taw'ääts hē bē ky dahé bē patug. Tii bā, tanyy bā sa mahang P'op Hagā Do kyyh ganadoo nā doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hā rah'yy ka'eeh rabahapāh bā kā nyy da baad sa āj rababok. Dooh hyb n'aa sa ŷm ky n'aa h'ūūm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, 2 ta ti rahapāh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bē babok P'op Hagā Do bē weh'ēeh do hyb n'aa. 3 Taw'ääts hē dooh j'ooj hē ji padedēek do bē hetsóh. Hahȳ d' ŷ hanäng pé tii: Taw'ääts hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sēen bē ramahetsóh do tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, saroor tak'ēp ky n'aa gebah do na-āāj hē bē hetsóh. 4 Taw'ääts hē bē h'yyb gó hanäng doo me bē kahets'ooh. Kaja hē bē h'yyb bē mahūūm do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bē babok do na-āāj hē, ti né hē bē hetsó nahānh doo. Ti né hē tak'ēp baad hadoo P'op Hagā Do matym gó. 5 Tii da né p'ooj ub ŷnh baad P'op Hagā Do karēn doo da habong doo, ta hā h'yy kasadā do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. 6 Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraām paa m' taky daheeh. “Wahēh ŷ n'aa”, ta patug tamaneēeh. Sarah hadoo bēeh, baad hadoo do bē moo boo bā, dooh hyb n'aa bē jeỹm pé P'op Hagā Do hā bē h'yy kasadā do hyb n'aa.

7 Bēeh kā, ŷm nāng doo, taw'ääts hē baad ub bē babok bē ŷm wē. Bē hapāh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahānh. Taw'ääts hē bē weh'ēeh bē ŷm bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagā Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bē aboo bē ŷm wē, bē ky n'aa etsē do P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

8 Bē sahōnh hē ŷ maher'ood kán hỹ kā. ŷ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē. ŷ karēn bē h'yyb en'yym bē da hadoo doo,

baad tanado bä sa hä. Ý karën bë kamahñn bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë t'yyd mehñn bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë kadad'uu bë da hadoo do sa wë. ⁹ Nesaa do ramoo boo bä bë hä, bë abaañ manä nesaa doo me. Bë raky n'aa rejã bä, bë abaañ manä ky n'aa rejã doo me. Taw'ääts hë bë abaañ bë ky n'aa edëng doo me. Ta tii da baad ub bë babok hyb n'aa né hë bë P'op Hagä Do wén naëëj wät. Ta tii da baad bë aboo bä, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. ¹⁰ Tii d' ý wén her'oot, ti né hë ti Saaw-Mo hä ji hä taky däng doo:

“Jé karën do tsebee gó hawät doo,
jé karën do baad tawäd bä,
taw'ääts hë dooh ta wób taky n'aa rejã bä.
Taw'ääts hë dooh tawad'ii bä.
¹¹ Tii d' karën doo, taw'ääts hë teréd hõm
nesaa doo.
Taw'ääts hë baad hadoo do tamoo wäd kån.
Taw'ääts hë h'yyb nyyw gó had'yyt hë
tabawät ta wób sa wë.
¹² Tii d' tawén hadoo,
baad had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
bahag'ääs baad habok doo.
Tagadoo ta hä raky n'aa etsëë doo.
Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hä.
Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, näng kerih
doo.†

¹³ Baad hadoo do bë karën bä bë moo boo
bä, dooh bë hä baad nadoo do ramoo bok
péh. ¹⁴ Ti hado né paawä, baad hadoo do
bë moo bok do hyb n'aa bë ahoop ran'oo
bä, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Bë
eÿÿm manä sa hä. Bë hyb n'aa tón manä
bë hä ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hë Kristo
bë hyb n'aa jew'yyk bë h'yyb gó. Ti né
hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hë
hag'ääs doo. Taw'ääts hë bë maher'ood
had'yyt hë sahõnh hë sa hä, h'ëed hyb n'aa
Kristo hä bë h'yy kasadä, reaaj bä bë hä.
¹⁶ Sa hä bë maher'oot bä, taw'ääts hë kaja
hë bë h'yyb bë mahüüm sa wë. Taw'ääts
hë bë weh'ëeh he'aanh doo. Taw'ääts hë
baad bë aboo had'yyt hë bë h'yyb bë hä hë
taky n'aa tapa mahñh. Tii bä nu mebyk da
nesaa doo me her'oot do baad bë babok do
ky n'aa hä. Kristo hä h'yy kata däk do hyb

n'aa baad bë babok do hyb n'aa bë ky n'aa
rejã do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ääts hë né hë ji ahoop nesaa do
ji moo wät do säm. Ti hadoo né hë, ta
bahñh baad ub baad hadoo do ji moo
wät do hyb n'aa ji ahob bä, tii d' P'op
Hagä Do karën bä ji hä. ¹⁸ Ta tii d' ý wén
her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb.
Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do
habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op
Hagä Do wë bë tamanaa hyb n'aa. Ta
hub radajëeb wät paah. Tii bä taganä wät
p'aa hënh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.
¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa pa-
nyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo
gó habong do sa hä, h'yyb jawyg gó P'op
Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bä
kä.† Raky nadaheeh do hyb n'aa paah,
tabanesaa hënh sa h'yyb tym P'op Hagä Do
dewäts hõm. Tahag'yyp noo gó, marakate
gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ëep naëng
hag'yyp do mahñh. ²¹ Naëng mahñh
Nowéh raked'ëep do paah, ji nu kemuun
do heen n'aa hadoo tii, da hë nesaa do
mahñh ji tamed'ëep doo. Ji ehop do hasus
do mahñh nado ti ji nu kemuun doo. Ji
wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado
däk do ji betsëë hyb n'aa P'op Hagä Do
hä. Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa ër
edëb bong nesaa do hä ji P'op Hagä Do
ky n'aa ety mahñh. ²² Hÿ pong jé Jesus
Kristo basëëk, P'op Hagä Do hub hadäk
hënh, tabag'ääs doo bä tabawäd däg kån.
Ääs, sahõnh hë kabaj'aa do hejój enäh do hä
na-ääj hë tamejõ däg kån.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, Kristo ahob wät do
hyb n'aa badäk hahÿÿ bä tabawät noo gó,
taw'ääts hë Kristo h'yyb hado däk bë h'yyb.
Taw'ääts hë bë gadoo bë ahoop doo. Jé
hahob wät doo, dooh nesaa do hä tah'yyb
däg wäd bä had'yyt hë. ² Dooh nesaa do ji
h'yyb karën do jawén tawäd wäd bä badäk
hahÿÿ bä tabawät nä bä, P'op Hagä Do

† **3:12** Saaw-Mo 34.13-17 † **3:19-20** Dooh baad ji hapëë bä nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yyd kamehñn hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hä Kristo Sahee her'oot paah.

karĕn do hã tah'yyb dæg kãn. ³ Jããm hẽ dó p'ooj ub bẽ moo bok do paah, P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do rabad'oo doo da. Tii d' bẽ moo boo manã wãd. Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karĕn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakẽ hedoo do hã rabaoom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëek. Jãm ramoo bok rah'yy karĕn doo da rabeëek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëeh hyb n'aa tak'ëp taw'ãäts hẽ nadoo do ramoo bok. ⁴ Hÿÿ kã, rahapãh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bẽ aboo boo bã, bẽ rahyb n'aa meuunh, bẽ raky n'aa rejãã. ⁵ Da hẽ bẽ raky n'aa rejã né hẽ paawã, ti awãt da ti noo gó P'op Hagã Do matym gó rabab'ëeh bã rakaher'oot hyb n'aa ta hã kã. P'op Hagã Do hedëp nã doo, dejëp do paa sii hẽ ky n'aa etyy do wë kã rakaher'ood kãn. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶ Sahõnh hẽ raky n'aa kety dæk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó, Kristo hã h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hã na-ããj hẽ takaher'ood dæk paa rababok nã noo gó Kristo ky n'aa hanãm doo. Ta ky n'aa hanãm do takaher'ood dæk paa sa hã, dajëb hã sa hub ky n'aa ety dæg né hẽ paawã sahõnh hẽ badæk hahÿÿ bã habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagã Do pa, takarĕn doo da.

⁷ Edaa dæg kãn sahõnh hẽ tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad bẽ hyb n'aa newë, baad bẽ hyb n'aa matakã. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb bẽ mesoo ji h'yyb karĕn do jawén bẽ nabok hyb n'aa, baad ub bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ ky n'aa etsë. ⁸ Hahÿÿ ti tak'ëp ÿ betsë bẽ hã: ÿ karĕn tak'ëp bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Jé kamahãn doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hã. ⁹ Taw'ãäts hẽ tsebee gó bẽ gadoo bẽ tób yt hã bẽ da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bẽ ky n'aa jõg manã ta ti p'ãã. ¹⁰ Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ bëeh, bẽ masaa ta wób P'op Hagã Do Sahee hanaa bẽ gado dæk doo me. Hajõng tanoo ër hã ër moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ baad bẽ bad'oo bẽ gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bẽ kahet'aa bã, P'op Hagã Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ãäts hẽ hahÿÿ da tahyb n'aa newë: “P'op Hagã Do kyyh né hẽ ti

ÿ her'oot doo”, nãng da ta h'yyb gó. Dooch taky gabuuj tado bã. Bẽ mahang ta wób masa doo, taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hejój me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ãäts hẽ tii da né hẽ bẽ bad'oo tii, Jesus Kristo bẽ tamasa do hyb n'aa P'op Hagã Do j'aa ketsëe dæk hyb n'aa. ÿ karĕn Jesus Kristo kawehëe dæg had'yyt hẽ. ÿ karĕn sahõnh hẽ sa bahãnh tabahejoonh, takabaj'aa. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹² Najis haa, bẽ h'yy gabedo manã bẽ wë kametyy do bawãt do hyb n'aa, bẽ hã rakamajë bã, bẽ rarejã bã. Ji ahoop né hẽ. ¹³ Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee Kristo ahoop do hã séd bẽ h'yyb hedo dæg bã kã. Tii bã kã, Kristo matëeh bã kã, ta kabaj'aa do kametëeh bã kã, tak'ëp da bẽ tsebé da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ P'op Hagã Do ky n'aa edëng da, ta Sahee tak'ëp kabaj'aa do bẽ hã tabawãd had'yyt hẽ do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bẽ ahob bã, taw'ãäts hẽ dooh ta see bẽ daj'ëep do hyb n'aa tado bã bẽ ahoop doo, dooh bẽ ets'ëek do hyb n'aa tado bã, dooh nesaa do bẽ moo bok do hyb n'aa tado bã, dooh na-ããj hẽ ta wób hã bẽ nu so bã do hyb n'aa. ¹⁶ Hÿÿ kã, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bã nesaa do bẽ ahoop doo, tii bã taw'ãäts hẽ dooh bẽ nu mebyy bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hã bẽ j'aa etsë Kristo hã h'yy ka'eeh do bẽ bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dæk hÿÿ kã ëër, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bã, tii bã ta wób, P'op Hagã Do panyyg hanãm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bã. ¹⁸ Baad P'op Hagã Do matym gó habok do rakedëeb né paawã, hejoonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do karĕn doo da hah'oop doo, taw'ãäts hẽ baad hadoo do had'yyt hẽ ramoo bok. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Doo, ji pahuuj wãt do hã rah'yy kasadëe had'yyt hẽ. Ti dooh ji taky n'aa ehÿÿd bã. Tamoo wãt né da ji hã taky dãng doo.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ããj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ÿ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ÿ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ÿ bawät do hyb n'aa, ÿ maher'oot bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bë hagãã P'op Hagä Do karapee bë hã P'op Hagä Do anoo do bë bahag'ããs hyb n'aa. P'op Hagä Do masãäh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karën doo da bë hagãã sa hã. Taw'ãäts hë dooh bë hã kamejũũ do hyb n'aa tado bã. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagãã sa hã baad bë h'yyb gó. ³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danäh sa hã tak'ëp mejũũ do nado bëeh. P'op Hagä Do karapee ti bë hag'ããs doo. Taw'ãäts hë baad bë babok, bë hã rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tiĩ bã kä, Kristo, b'éé hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bã kä, Kristo matëeh bã kä, bë kawehëe däk sahõnh hë sa matym gó tan'oo bã. Ta ti bë hã tanoo doo, dooh tahëej bã. ⁵ Bëe kä, papuuj hedoo doo, taw'ãäts hë bë ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahõnh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ããj hë, taw'ãäts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manä bëeh, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn kadad'uu doo,

P'op Hagä Do ky ennyym sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejoonh do wë, bë taweh'ëeh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kä. ⁷ Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ããs. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë

kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëe doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakä. Awad kawajãän do reãw häd näng do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majĩ Dijab.‡ Tesoos jé tarejãã hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hã. Bë hapäh, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã bë wakãän hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hë bë wakãän hedoo do rarejãã.

¹⁰ Banadawëet bë ahob wät do jawén paa bã, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hë bë hã P'op Hagä Do an'oo bã da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bã. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooh da bë h'yy gejë hõm bã tan'oo bã. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky ennyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ãäts hë sahõnh hë P'op Hagä Do bagãã had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

Sa hã Peed kedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Siras ÿ tamasaa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hã. Hãj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hã ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyym hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennyw had'yyt hë bë hã ÿ erii wät do hã bë ÿ metëeh. Taw'ãäts hë taky ennyym doo gó bë aboo had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do Babirõn§ panang bã habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ããj hë. ¹⁴ Taw'ãäts hë baad bë edëe bë da hadoo doo.

ÿ karën bëeh, Kristo hã h'yy kata padëek doo, h'yyb nyyw gó bë babok.

Jããm hë kä.

* **5:2** Ji masãäh b'éé ji nahagãã bã, jé pad'yyt hë rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bã. Dooh rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagã n'aa hagãã had'yyt hë. Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm. † **5:5** Proweh-Bijos 3.34 ‡ **5:8** Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **5:13** Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneënh Babirõn .

2 Peed Ta jawén Jesus há h'yy ka'eeh do há Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ÿ ti hÿÿh. Ý edeng bëeh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do há h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh doo, er h'yyb tym dëeb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa er há tabanoo P'op Hagä Do há er h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'öp baad ub ta ti er h'yy ka'eeh do er há tanoo doo. ² P'op Hagä Doo, Jesus er Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ý karën tak'öp P'op Hagä Do ky ennyym bë wë, ý karën baad had'ytyt hë bë tah'yyb en'yym.

Tak'öp ji hyb n'aa tam'aah baad had'ytyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk er há sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk er há, Kristo, er tanaëej wät do er hapëe däg kån do hyb n'aa er h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'öp taky ennyym doo me er tanaëej wät ta karapee er bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'öp taky ennyym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'öp baad hadoo doo, tak'öp ji kamahän do taky däng paa er há. Ta ti er há taky däng do an'oo bã, baad P'op Hagä Do bawät doo da er babok hyb n'aa. Er há taky däng do tan'oo bã na-ããj hë er bedëp hyb n'aa, Jesus há h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejãã do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejãã tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ããts hë tak'öp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ããts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do há. ⁶ Taw'ããts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ããts hë h'yy ganajëng doo

me bë baboo had'ytyt hë. Taw'ããts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ããts hë bë kamahän bë wakãän hedoo doo, bë nemuun Jesus há h'yy ka'eeh doo. Taw'ããts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takahũũm bã had'ytyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bã Jesus Kristo, er Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ý etsén wät doo da nabok do há. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa há hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ããts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëej wät do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëew hõm do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë há ý ets'ëë wät do bë moo boo bã, dooh né da bë h'yy keréd hõm bã P'op Hagä Do há. ¹¹ Tii bã, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, er Wahë N'aa, er h'yyb tym dëeb tabagãã had'ytyt doo bã.

Te hub né hë Jesus mejũũ do rama metëek do ky n'aa hahÿÿh

¹² Bë hapëe däg né paawä bë ý ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëeg wät doo, ý karën bë hyb n'aa es'ee had'ytyt hë ta tii. Dooh ý h'yy gajëe hõm bã bë ý maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa. ¹³ Há ýÿ, taw'ããts hë tii da bë ý maher'ood had'ytyt hë badäk hahÿÿ bã ý bawät nä bã, ¹⁴ edaa däk ý bahapäh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bã ý bawät do gawatsik. Er Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti há ýÿ. ¹⁵ Edaa däk ý dajëp doo. Ti hyb n'aa ý karën sahõnh hë ý moo wät ý hajaa doo, badäk hahÿÿ bã ý bawät nä bã, ý dajëp jawén paa bã na-ããj hë bë hyb n'aa es'ee had'ytyt hë hyb n'aa ta ti bë ý maher'ood wät doo.

¹⁶ Er Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë ãã maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëeh bë ãã maher'oot bã, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hë rahyb n'aa newëe do ãã ky s'ũũd bã. ãã daaj hë né hë ãã matym me ãã bahapäh tak'öp ta

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do karën do há, tahanäng pé tii.

kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagä Do wë kasëew hõm do jó. Ta tii bä P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëeh ta hã, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó tabawät tabanoo na-ããj hë. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë”,† näng mäh. Æã daaj hë äã maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bä äã bab'ëeh bä.

¹⁹ Ta ti äã bahapäh, ta ti äã maa napäh do hyb n'aa na-ããj hë, ta bahänh baad äã bahapäh te hub né hë Kristo matëeh do ky n'aa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hã. Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji hã tametëeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã bë hyb n'aa matakä bä bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëeh bä kä. Tii bä kä, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hã. Watom tapaj'ëë bä hana do hadoo bë hã Kristo. ²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Doooh sa hanaa tado bä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Doooh sa hanaa tado bä ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ããj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëek da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëeb wät do sa hã, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. ² Hajök da ky s'üüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo

bok do ramoo bok da na-ããj hë. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëë däk nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Doooh da rakedëeb bä. ⁴ Doooh P'op Hagä Do t'yyd mehüün bä ääs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëeh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bä ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. ⁵ Doooh na-ããj hë P'op Hagä Do t'yyd mehüün bä ta hã waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yyyp do tamejüü noo gó sa wë. Jääm hë Nowéh tabed'ëep naëng hag'yyyp do mahänh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëeg hõo me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jääm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hã. ⁷ Jääm hë panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hã hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hã had'yyt hë Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ããj hë nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kä, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehüün do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'oooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hë takarën doo da habok do tabed'ëep hejoonh do sa hã kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ããj hë tarejä had'yyt hë nesaa do

† **1:17-18** Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35 * **2:9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habok do paah, ääs sii hë. Nesaa do moo heb'oooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hë hyb n'aa. Nahëëj tii bä rahoop doo.

moo heb'oooh doo, sahõnh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bā kā.* ¹⁰ Tarejāā do mahang tak'ēp sa bahānh tarejāā da nesaa do sa h'yyb sāg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa nāng do sa hā hanāng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagā Do matym gó. Sa bahānh P'op Hagā Do rejāā da tamejūū do mak'yys doo.

Sa hā hē ma matēg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. Dooch raky daheeh péh. Dooch rajeŷŷm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeŷŷm bā kabaj'aa do nes'aa padēek do raky n'aa rejā bā. ¹¹ Āās kā, ma matēg oow sa bahānh hejooj né paawā, sa bahānh rahyb n'aa jewyg né paawā, dooh raky n'aa rejāā doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bā kabaj'aa do nes'aa padēek doo. ¹² Har'ēēng hadoo ti ma matēg oow. Dooch har'ēēng rah'yy genā bā. Ti abong har'ēēng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ēēng h'yy ganenāh do hadoo ma matēg oow ŷ wén nāng, tak'ēp baad nadoo doo me raba-her'oot ranahapāh do hā. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do gawats'iik da tii, har'ēēng ji nabooh do hadoo. ¹³ P'op Hagā Do rejāā da ta tii, ta wób rarahejāā do mabaj. Baad ub sa hā pé adēb bā sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawā, nu meby n'aa nyy né paawā ti rah'yy karēn doo. Séd hā bē bawēh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb sāg karēn do ramoo bok bē sii rawēē bā. Baad nado ta wób raheer'oot da bē ky n'aa tii d' bē mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ēp bē nu mebyk ran'oo bā. ¹⁴ ŷŷj sa patug wad'ii do hā rah'yyb padēek had'yyt hē sa wē rababok hyb n'aa. Dooch reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh baad nahapāh do hyb n'aa nyyw hē h'yy keh'ŷŷt doo. Sa h'yyb ramet'ēēg dāk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'ūūm hyb n'aa. P'op Hagā Do ky n'aa was'ee padēek do tii! ¹⁵ Reréd hōm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo dāk. Barām, Beor t'aah, p'ooj ub hawāt do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ēp Barām h'yyb dāk paa ta sām hā, Isaraéw buuj majī ta hā raky kajāk doo, Isaraéw buuj taky n'aa

wasee hyb n'aa paawā. ¹⁶ Ta sām, ta hā raky kajāk do jawén tabahōm bā, ta tyw n'aa baa bā, P'op Hagā Do nabuuj gedoo mā ta hā. Hahŷŷ d' paa tii: Jumeto, ta mas'āā tajawāt doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawā jumeto rahaja bā raheer'ood bā. Jumeto meduuk P'op Hagā Do ky n'aa rod Barām hād nāng doo, tamoo nawāt hyb n'aa tak'ēp baad nadoo doo.

¹⁷ Naēng k'āāts gó naa ganyyh do mawooj dāk do hadoo ta ti ma matēg oow. Naēng poo mahauk do tabēs do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do enyyw dāk sa hyb n'aa tak'ēp badagyp doo, tadewāts bēeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti raheer'oot doo. Ti hadoo né hē, kyyh tak'ēp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hē baad nadoo do habok do mahānh kedēeb bong doo, nag'aap hē Jesus hā h'yy kae padēek doo, baad P'op Hagā Do kyyh hā h'yy ganenāh nā doo. Tahajaa, nāk mā sa kyyh, ji aā bā ji ŷŷm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb sāg karēn doo da né hē. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hā. ¹⁹ Hahŷŷ da raky kajāk sa kyyh maa newēē do sa hā: “Āā ma metēek do bē gado bā, baad ub da bē babok tii bā. Dooch mejō wāt pé bē hā”, nāk sa kyyh. Tii d' né paawā ta wób hā raky kajāk, nesaa do sa h'yyb karēn do karom ti ma matēg oow. Nesaa do mejō had'yyt hē sa hā. Bē hyb n'aa newē hahŷŷh: Ji hā j'aa ketsē doo, ti né hē ji hā mejūū doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do j'aa ketsēē dāk sa hā. Ta ti sa hā mejūū do ti ramoo boo had'yyt hē. ²⁰ Hahŷ hyb n'aa ŷ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hā: Pooj jé ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeb, Jesus Kristo rabahapāh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hōm dó nesaa do badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wād ji bahadoo hanoo doo. P'aa hēnh kā ta ti nesaa do j'aa ketsēē bā sa hā, p'aa hēnh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ēp baad nado boo hŷŷ kā, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahānh kā. ²¹ Taw'āāts hē paawā ranahapāh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagā Do wē ji tamahūūm doo. Dooch né paawā baad tado bā ji nahapēē bā ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hā paawā

taw'ääts hē tii. Hahỹ hyb n'aa ỹ her'oot ta tii: Rahapēē däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hēnh raberéd hōm tak'ēp hanām do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahñh P'op Hagä Do rejää da hỹ kã sa hä. ²² Sa hä kametä däk hahỹ pawóp hadoo do ji ky hetēg doo: “Awaar ad'ēēb jēng tehēen wät do paah.”† “Too yb hasus do mahñh hehob wät doo, p'aa hēnh da tsapab gó takahep'uut.”‡

3

Jesus matēēh noo gó ky n'aa hahỹh

¹ Najis haa, pawóp däg bē ỹ ma erih do hahỹh. Pooj jé bē ỹ ma erii wät doo, hahỹ na-ääj hē bē ỹ wén ma erih, bē hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. ² Ỹ karēn bē hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēew bong do raheer'oot do paah. Ỹ karēn bē hyb n'aa esee na-ääj hē Jesus, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēēb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bē wē heboo nä do bē hä ma met'ēēg wät doo. ³ Taw'ääts hē baad bē bahapäh hahỹh: Jesus matēēh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, Jesus matēēh do ky n'aa rawajehēēt doo. ⁴ Hahỹ da d' sa kyyh: “Matēēh mäh, taky däng paah. Te hub tado bā, ny tawät? Bē hegää”, näk, “ēr wahē n'aa ēr pooj jé habong do dejēb kã. Ti hadoo né hē, paa hado had'yyt hē. Doo takaja bā tamatēēh do pooj jé metēē n'aa.* Paa hado had'yyt hē badäk hahỹ kapahuuj wät noo gó naa”, näk da sa kyyh. ⁵ Doo rakarēn bā rah'yy kadawuung bā, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wē kapahuuj wät doo. Doo rakarēn bā rah'yy kadawuung bā naēng bā naa k'ääts bawooj däk do ganyyh doo, ta

ky haj'aa. Naēng tetyn hōm, bawooj däk do banyy däk hyb n'aa. ⁶ Doo rakarēn bā rahyb n'aa es'ee bā naēng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahỹ tapahuunh do paah, ta hä habong do sii hē. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wē, papỹj, kamarab, sagōōh, badäk hahỹ da hē ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēēg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enām nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kã, sahōnh hē ta hä waneh'ēēh do tagawatsiig kã. ⁸ Bē mabaan manä hahỹ najis haa: P'op Hagä Do hä sét pénh né hē sét ta baab, miw ta baab. ⁹ Doo P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bā taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Doo né takarēn bā gawatsik péh. Takarēn sahōnh hē rah'yy kawereem, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bā, raganadaa bā takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēēk do kajaa. Ti hadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa. Tii bā dewuh da. Badäk hahỹh, sahōnh hē ta hä hanäng do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ääts hē tsyt hē nesaa do mahñh baad bē babok P'op Hagä Do wē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karēn doo da bē babok, ¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā.‡ Ta ti noo gó kajaa bā kã, wē aooj jēng da. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa. ¹³ Sahōnh

† **2:22** Pooj jé reréd hōm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok, tahanäng pé tii. ‡ **2:22** Pooj jé rakarēn Jesus awug hōm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii. *

3:4 Matew tēg eh do 24 hä takerii däk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metēē n'aa. Doo ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehēēt Jesus matēēh do ky n'aa. Nayyw hē Jesus matēēh, ta hä h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hē takanaja bā kã, ta wób raky sēm Jesus ky däng do paah. † **3:10** Tahajaa na-ääj hē ji erii bā: “Badäk hahỹh, sahōnh hē ta hä kapahuuj wät do na-ääj hē aooj jēng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wē, takarēn doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'ääp Kristo ky n'aa ji mahüüm do hä, sahōnh hē badäk hahỹh bā habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-ääj hē, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā, taheer'ood bā.

hē ta ti awäd né paawä, eër, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, er gada wē papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jããm hē baad hadoo doo, P'op Hagä Do karēn doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēen do hyb n'aa, taw'ãäts hē tak'ëp bē hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Tak'ëp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa.

¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nyyw hē takanajaa, ji kedëeb wät hyb n'aa banesaa hēnh ji taky n'aa etyy do mahãnh. Tii da na-ãäj hē Paw-Ro, er hÿÿj hadoo do er kamahãn do bē tama erii wät. Bē tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hã. ¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wät sahõnh hē tama erih do hã. Tama erih do mahang ti anäng hãd hejoonh doo, tak'ëp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napëë bä tahanäng péh. H'yy gatemah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-ãäj hē rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. ¹⁷ Ta ti bē hapëë däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ãäts hē bē hyb n'aa matakä, ta s'ee hēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahũũm mahãnh te hub nadoo do rama metëek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bē da hē, sa kyyh bē maa newē bä, bē da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bä. ¹⁸ Taw'ãäts hē P'op Hagä Do kyyh hã bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, Jesus Kristo, er Wahë N'aa, er h'yyb tym dëeb bē wē taky enyym do takahũũm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapäh hyb n'aa na-ãäj hē bē h'yyb gó. Taw'ãäts hē ti né hē ji j'aa etsëe had'yyt hē! ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē. Jããm hē kä.

1 Jowāw

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Jowāw ma erih do hahỹỹh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bë äã ma erih hahỹỹ hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* Äã maa napäh ta kyyh, äã hapäh na-ääj hẽ. Baad äã bahapäh äã matym me. Ta hã äã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn äã mahang.† Baad äã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa äã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bë äã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn äã mahang P'op Hagä Do an'oo bä. ³ Bë äã maher'oot äã hapäh do ky n'aa, äã maa napäh do ky n'aa, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa da äã sii. Séd äã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd äã h'yyb hedoo na-ääj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bë äã wén ma erih hahỹỹ hã Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'ääts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bë äã maher'oot äã hã Kristo metëek doo. Hahỹỹ da tametëek ääh: Ta bag hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Doo hadagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bä, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bä, daap ji menyyh tii bä ji her'oot do hã. Doo hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bä tii d' ji edo bä. ⁷ Baad ji aboo bä, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bä P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

* **1:1** Jesus Kristo ky n'aa né tii. † **1:2** Jesus né hẽ tii.

⁸ “Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ”, ji noo bä, nesaa do ji jejën bä, ji daaj hẽ ji kawadii. Doo hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bä, P'op Hagä Do hã ji kawoow bä, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do ër moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Doo had'yyt do ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Doo nesaa do yỹ moo wäd bä” ji ky hado bä, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Doo tii bä ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bä.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bë yỹ ma erii wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëe hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bä, nesaa do tahyb n'aa newë bä, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do ër Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajëp ër hyb n'aa. Nesaa do ër moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do ër hã hanäng doo. Doo had'yyt doo da hã tadajëp. Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hyb n'aa na-ääj né hẽ tadajëp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapëe däg bä ji h'yyb tym gó. ⁴ “Yỹ hapäh P'op Hagä Do hëp yỹ gó” hanäng péh, doo had'yyt doo da hã taky dahé bä, daap hẽ ti tamenyyh taher'oot do hã. Doo had'yyt doo da hã h'yyb tym gó tanyy bä baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁵ P'op Hagä Do ji ky dahé bä, taher'oot doo da ji awäd bä, baad tabadäng tii bä ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bä. Hahỹỹ hã ji bahapäh séd ji h'yyb hedoo bä P'op Hagä Do hã: ⁶ “Séd yỹ h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã”, ji ky hado bä, taw'ääts hẽ Jesus bawäd wät doo da ji bawät.

⁷ Najis haa, doo papuuj ky n'aa jawyk do bë yỹ ma erii bä. Ta paa né hẽ bë yỹ ma erih, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du do noo gó bë gadoo doo, bë hã rama metëek do paa

né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ŷ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahŷ ky n'aa jawyk do bē ŷ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wāt hŷ kã. Baad hadoo do ganã dāk er h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ŷ bawāt”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēēj bã, badagyp do hadoo doo gó tabawāt nã tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do kamahãn doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooh ta hã hanäng péh baad nadoo do hã ta hã h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bã tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ŷ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagã Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo er hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bap peej dāk Kristo hã h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēek bēeh. Bē ŷ wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kãn do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nã Jesus hã h'yy kae dāk doo, wanehēh nã do hadoo bēeh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hã bē j'aa et'ēek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih er Yb hŷ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kãn do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bap peej dāk Kristo hã h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēek doo, bē ŷ wén ma erih wāt hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kãn do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nã Jesus hã bē h'yy kae dāk doo, wanehēh nã do hadoo, bē ŷ ma erih wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagã Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hã bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooh ji kamahãn bã badäk hahŷ hã hanäng do ky n'aa hahŷh

¹⁵ Bē kamahãn manã badäk hahŷ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do rakamahãn doo. Bē kamahãn manã

badäk hahŷ hã hanäng doo. Jé badäk hahŷ kamahãn doo, dooh P'op Hagã Do takamahãn bã. ¹⁶ Sahōnh hē badäk hahŷ hã hanäng do nesaa doo, tak'ēp ji h'yyb sãg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'ããs doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hã, ji moo wāt do hã ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagã Do er Yb hanaa tado bã. Badäk hahŷ hã tabana tii. ¹⁷ Badäk hahŷ gawatsik da. Ta hã hanäng do nesaa do hadoo doo ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagã Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bã. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahŷh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hã h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hã h'yy kawareem do rakas'ee kãn. Ti hyb n'aa ji hapāh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Er mahang né paawã rababok do paah, dooh né hē er wób rado bã. Er wób rado bã paawã, dooh paawã er reréd bã er mahang rababok doo. Er mahãnh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh er wób rado bã ji hapāh.

²⁰ Bē hã Jesus Kristo anoo P'op Hagã Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapāh panyyg heh'ãät doo, P'op Hagã Do metēeh doo. ²¹ Dooh bē ŷ wén ma erih bã bē nahapāh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bã naa nado noo kanesa doo. Bē hapāh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. “Jesus, P'op Hagã Do H'yyb Däng Do nado”, hanäng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hē nanäng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hã h'yy kawareem doo. P'op Hagã Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagã Doo, Jesus Yb tahapēē bã. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'ãät doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hã bē h'yy ka'eeh do bē maa napāh doo. Taw'ãäts hē bē h'yyb

gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bē maa napäh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahỹ ti ēr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ɛr tah'yyb edēeb had'yyt hē, hỹ pong jé ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bē ỹ ma erii wāt, bē ỹ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā. ²⁷ P'op Hagä Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēek péh. P'op Hagä Do Sahee ti bē tama metēek sahōnh hā. Baad bē tama metēek. Dooch daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēek doo. Taw'ääts hē Kristo hā bē h'yy kata däg had'yyt hē.

²⁸ Hỹ ká, tah haa hedoo doo, ỹ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēeh bā ká, h'yyb neỹm gó ta matym gó ēr bab'ēeh hyb n'aa, ēr nu manebnyng hyb n'aa ta matym gó ēr bab'ēeh bā. ²⁹ Bē hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapäh na-ääj hē P'op Hagä Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagä Do taah Ɛer ky n'aa hahỹh

¹ Bē hegää nyy da tak'öp Ɛr Yb hỹ pong jé hawät do Ɛr takamahän. Tak'öp Ɛr takamahän do hyb n'aa P'op Hagä Do taah Ɛr tamaneēeh. Ti né hē Ɛer! Badäk hahỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh Ɛr rahapēē bā P'op Hagä Do taah Ɛer, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Doo. ² P'op Hagä Do taah né hē Ɛr da hē, najis haa. Dooch né paawä Ɛr P'op Hagä Do metä nā bā nyy d' tabad'oo da Ɛr hā, Ɛr hapäh Jesus Kristo hado däk da Ɛer, tamatēeh bā, baad ub tii ká Jesus Ɛr bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēen doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahänh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa ká.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawereem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapäh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa do ji moo wāt do tabado hōm hyb n'aa. Dooch nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooh doo, dooh Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooh doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wāt doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee mahūm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahỹ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ääj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahỹh

¹¹ Hahỹ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaĩh makū bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hỹj tanabooh. Ta hỹj Kaĩh wén nabooh, nesaa do Kaĩh moo hew'ēēt do hyb n'aa. Ta hỹj ti baad hadoo do tamoo hew'ēēt. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manā badäk hahỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawajään bā baad bē babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Ɛer, dooh Ɛr h'yyb tym dajöp do tahado wäd bā. Ɛr h'yyb tym edēb kán P'op Hagä Do wē. Baad ta ti Ɛr bahapäh, Ɛr wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do

* **3:8** Gereg kyy me ramaneēeh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wē rakawajään, Kaĩh moo ti ragahōm do hyb n'aa.

ër kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëenh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëep do sa wë, dooh edëb had'yyt do awäd bä. Dooh P'op Hagä Do wë ras'ëeg bä. Bë hapäh né hë tii.

¹⁶ Hahÿÿ hä ër bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hä ër hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër na-ääj ër kan'oo däk ër da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bä, ji da hadoo do ta wë badoh do ji t'yyd manehiïn bä, dooh P'op Hagä Do hä ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hë ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë ji kamahän heh'äät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hä, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bä, dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bä. ²⁰ Dooh ji eÿÿm bä ji h'yyb ji taky n'aa tapa bä paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahönh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bä, dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ²² Ta hä ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bä, tamejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahÿÿ pawóp hë P'op Hagä Do ji tamejüü: Ta T'aah Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejüü doo da. ²⁴ Tamejüü do ky dah'eeh doo, séd hä rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hä. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Ta Sahee ër hä tanoo do hyb n'aa ër hapäh, ër h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä rahe'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, bë ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hë bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee

tanado bä. Hajök badäk hahÿÿ hä ketyn h'üüm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahÿÿ hä da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä rahe'oot doo: Aj'yy gó né hë Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hë hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hë ti tabahe'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä ti tabahe'oot. Kristo hä h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kän badäk hahÿÿ bä. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hë bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganyy däg nanäng ma matëg oow sa hä, bë wén ky nadaheeh rahe'oot doo. Bë j'aa etëeg wät sa hä. ⁵ Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh rahe'oot doo. ⁶ Dooh sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Èr her'oot do maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Èr her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü ër mahang, hÿÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ heh'äät kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do sëm, nesaa

do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Doo noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hẽ paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëë däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kån tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëë hẽ, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hẽ ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, “P'op Hagä Do T'aah né hẽ Jesus Kristo” hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad ër bahapäh P'op Hagä Do ër takamahän. Ër daab yyp P'op Hagä Do ër takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hẽ kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da ër babok badäk hahÿÿ hä. Ti hyb n'aa baad tabadëë däk ër h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ër kamahän kån P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh ër eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëë nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj ër wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do ër takamahän do hyb n'aa. ²⁰ “P'op Hagä Do ÿ kamahän” ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wé ji h'yy gaëej bä, daap hẽ ji menyuh tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿÿ da

Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ãäts hẽ ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do takamahän na-ääj hẽ.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hẽ “Jesus né hẽ ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo” hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hẽ tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hẽ. ² Hahÿÿ hä ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hẽ. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëeg bä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä h'yyb tatuk doo. Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿÿ hä hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hẽ ky dah'eeh doo, jããm né hẽ ti rahajaa raj'aa etëeg bä nesaa do hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hẽ ti wawëë hẽ hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hẽ. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hä ta ti ky n'aa. Te hub né hẽ had'yyt hẽ P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hẽ ta metëë n'aa, te hub né hẽ Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa ta her'ood bä, ji ky daheeh ta her'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa ta her'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hä ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii,

ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahỹỹ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hỹ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hỹ pong jé had'yyt hẽ tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hẽ tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ Ỹ wén ma erii wät hahỹ bẽ hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bẽ gado däk né hẽ, baad bẽ bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eỹm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh er hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ ta hã ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahñh tanoo doo. Nasaa do ji wakãan moo wäd bä ji hapëe bä, p'ãã näng do tanado bä, taw'ãäts hẽ ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahñh tanoo do hyb n'aa nado bẽ ky n'aa etsëe, ỹ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hẽ ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hẽ ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahñh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejã bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, er hapäh. Nesaa Do Yb mejũũ sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, er hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ãäj hẽ P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganã däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd er h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd er h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hẽ tanoo ji hã ta wẽ ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bẽ h'yy kae manä

ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hẽ kã.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneënh doo, ỹ edëng sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagä Do asëew hõm doo. Baad bë ỹ kamahãn. Ỹ had'yyt nado bë kamahãn doo. Sahõnh hë baad hadoo do ky n'aa hapäh do bë rakamahãn na-ããj hë. ² Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãn. ³ Hahỹh da bë ỹ ky n'aa edëng: Ỹ karën paawä P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yyim, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hë tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapäh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãn do hyb n'aa.

⁴ Tak'ëp ỹ tsebee wät baad bë wób rababok ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagä Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ỹ ky n'aa napäh.

⁵ Hỹh kã wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ỹ etsëe bë hã ër kamahãn had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Dooch papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hë tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napäh do né hë. ⁶ Hahỹ kamahãn do heh'äät: P'op Hagä Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãn gó ji bawät, pooj jé bë maa napäh doo da né hë.

⁷ Hajõk ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ããts hë. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah, ewäd hyy bã babä aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hë ti tii d' ma metëek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do bë ky dahé bã bë hasõg hõm da P'op Hagä Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakä bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hë. ⁹ Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek

doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagä Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do T'aah bawät na-ããj hë. ¹⁰ Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëëg bã, bë gado manä bë tób bã. Bë edëe manä ji wakãan Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹ Ta ti hedëng pé ji wakãan Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹² Ti anäng nä hajõng nä bë ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hë, dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó bë ỹ maher'ood bã. Ỹ karën bë ỹ bahehëen ỹ ber'oot hyb n'aa bë sii, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do asëew hõm do babä habong doo, bë wakãan hedoo do bë m' rahyb n'aa esee. Jããm hë kã.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahÿÿh

¹ ÿ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ÿ ramaneëñh doo, ÿ edëng òm Gajo. Baad òm ÿ kamahãñ.

² ÿ karën paawä baad a h'yyb P'op Hagä Do wë, najis ÿÿ. ÿ karën paawä dooh manahëë nyy bä. ³ Tak'ëp ÿ tsebee wäd kãn ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób raheer'oot doo. Baad had'yyt mä mabawät baad hadoo do ky n'aa metëëh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bä ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hë ÿ tsebë, baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tah haa hedoo do rababok ÿ ky n'aa napäh bä. Dooh hahÿ hadoo pé tak'ëp ÿ tsebë péh.

⁵ Najis ÿÿ, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëëñ doo, ma metëëk doo, mahep'ëëh do nado né paawä. ⁶ Ta ti raheer'oot babä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãñ wät sa hã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakããn ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bä dajëër hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ääts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bä, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bä habong do ÿ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadäk doo, dooh ÿ taky dahé bä. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ÿ baheh'ëëñ bä ÿ naëëñh da ÿ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, äã tanu mer'oot do hyb n'aa, äã taky n'aa rejää do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bä ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëëñ doo. Ta wób rakarën paawä ragadoo, tameduuk

raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ÿÿ, taw'ääts hë hanãm do mamoo wät. Mamoo wäd manä nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä ta h'yyb gó. ¹² Taw'ääts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsë ta hã, baad tabawät do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëëh. Äã hã na-ääj né hë, baad äã hã tabawät. Mahapäh né hë, äã ehub né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë mamasaa.

¹³ Ti anäng nä hajõng nä òm ÿ maher'oot do pan'aa. Dooh ÿ karën bä ÿ erih doo gó òm ÿ maher'ood bä. ¹⁴ ÿ karën paawä nayyw hë òm ÿ baheh'ëëñ. Tii bä ër ber'oot.

¹⁵ ÿ karën h'yyb nyyw gó baad mabawät. Ër najiis babä habong do òm rahyb n'aa esee mäh. Sét ken'yyh mamaher'ood ÿ kedëng najis haa t'ĩ hëñh habong do hã. Jääm hë kä.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. Ý edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do er Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² Ý karën ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih er P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bä kä, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kän ÿ ky n'aa napäh bä kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kä tak'ëp ÿ betsëë hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do er ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyy Jesus Kristo, sét hadoo do er kariw n'aa, er danäh, er Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëë däg né paawä nyy da tak-errii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bä naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bä, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bä sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hóm tii. T'öp gadagyp doo gó baad raka-maw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä, ta tii bä ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bä haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. Ýÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejäã tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹ Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bä, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” ¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää rana-hapäh do hã. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hã rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hã! Kaïh bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. ‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bä ta hã Mosees kamag n'aa paah.

do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah makũh, Mosees Arãw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hã bë bawëh bã, bë sii rabawëh bã, dooh ranu mebyy bã, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang. § B'éé hagä n'aa jããm hë sa hã hë hyb n'aa newëë do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beaak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëëh do akajar me bah'ood mahũüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagõõh daap ty gehũüm do hadoo ti ajyy. ** Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ii hënh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahỹỹ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adãw bã naa ji etsén bã, tamarher'oot paa ta jawén hawät do hahỹ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bë hegãã”, näng mäh, “ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta äãs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵ sahõnh hë taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hã waneh'ëëh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, nesaa do moo heb'oooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hã raheer'oot do hyb n'aa”, näng paa Enók. ¹⁶ Sahõnh hë hã raky n'aa hajëëw had'yyt hë. Raheer'ood had'yyt hë ti sa hã dooh baad tado bã ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hë. Sa hã hë rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hã. J'ooj

madäk doo me ta wób hã raj'aa etsë ky ken'yym doo me, sa daaj hë rakarën do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëë hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁷ Najis haa, bë hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahë N'aa mejũũ doo, 12 hedoo do bë ramaher'oot do paah. ¹⁸ Hahỹỹ d' paa sa kyyh bë hã: “Jesus matëëh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, bë raky n'aa wajahëët doo”, näk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bë h'yyb nahedo bong ran'oo bã ta tii. Bë ketyn h'ũüm ran'oo bã. Sa h'yyb säg karën do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bã sa h'yyb gó.

²⁰ Bëëh, najis haa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yyb padäg panyyg hanäm do hã Jesus mejũũ do ër hã rama met'ëëg wät doo, P'op Hagä Do hã hana doo. Ta tii hã bë h'yyb padäg, bë h'yy kahejój magyys hë hyb n'aa. Bë ky n'aa ets'ëë bë hã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm doo da. ²¹ Taw'ääts hë bë an'oo P'op Hagä Do kamahän do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë edëb had'yyt do bë gada, ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hã tanoo doo.

²² Taw'ääts hë bë t'yyd mehĩn jé häd ky sëm doo. ²³ Nayyw hë bë maher'ood ta s'ee hënh sa h'yyb baboo däk doo, tëëg hõõ nadëëk do mahänh ta ti bë bed'ëëp hyb n'aa. Bë t'yyd mehĩn ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hã bë t'yyd mehĩn bã, taw'ääts hë h'yyb eỹým doo gó baad bë hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do bë tah'yyb tatug mahänh. Taw'ääts hë baad né hë bë kanä tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahänh, ramoo bok do bë tah'yyb tatug mahänh. ††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëëb wät do hajaa bë tamo n'aa jesuu nesaa do bë moo boo mahänh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó bë tamanaa, tsebee gó ta matym gó bë bab'ëëh hyb n'aa tak'ëp

§ **1:12** Marakate pä rejãã doo da, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rarejãã, tahanäng pé tii. ** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do rahëg'ääs sagõõh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahõm. Dooh tahaja bã ramatakä bã sagõõh daap ty gehũüm do hã. Ti hadoo, dooh ji haja bã ji ky dahé bã nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hënh ji rah'yyb mahũüm. Tii d' tahanäng pé tii. †† **1:23** Hahỹỹ d' Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë sa saroor sii hë bë ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahõnh hë nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahänh, tahanäng pé tii.

baad hado däk do hyb n'aa bë h'yyb tym.
Taw'ãäts hē ti né hē ji j'aa etsëe had'yyt hē.
Ti né hē had'yyt hē tak'ëp hyb n'aa jawyk
do sahõnh hē bag'ãäs doo. Ti né hē had'yyt
hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né
hē sahõnh hã mejõ had'yyt doo. Ýÿ. Tii d'
né hē. Taw'ãäts hē. Jããm hē kä.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nayyw hē hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejō wät ääs ta mejūū do seeh, wē ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, er pooj jé hawät do ky n'aa er hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahōnh hē hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hē P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hē. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edeng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedeng na-ääj hē jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edeng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karēn P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hē, Jesus Kristo na-ääj hē raky en'yyim bē hä, ÿ karēn bē rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hē ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hē jāām hē pooj jé dejep do mahang ganä wät doo.† Sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do sa wahē n'aa wahē n'aa né hē tii.

Tak'ep ÿ j'aa etsē, ÿ weh'ëeh Jesus er hä kamahän doo, tadajep do hyb n'aa nesaa do er moo bok do hejój mahänh er tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ep ÿ j'aa etsē, ÿ wehëe had'yyt hē Jesus, ta karapee tabag'ääs do eër, er hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wē moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do eër, tan'oo bä. Taw'ääts hē takabajaa had'yyt hē. Taw'ääts hē sahōnh hē tabagää had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hē tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hēnh radejep. Jāām pooj jé Kristo dejep do mahang ganä wät do nadajeb wät doo. ‡ **1:8** Tii d' né hē Gereg kyy me: ÿ né hē Aw-Pah ÿ né hē Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bä. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jāām hē pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé tii.

⁷ Bē hyb n'aa matakä da! Ti awät da Kristo wē puh gabarëeh do mahang.

Sahōnh hē rabahapäh da.

Baa ej'oooh do sii hē rabahapäh da.

Tii bä, sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong do a'oot da ta hyb n'aa.

ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

⁸ “ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadëeg ub hawät doo”,‡ näng Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo. “ÿ né hē da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ Jowāw, bē hÿÿj hadoo doo, bē nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo er hä rarahejää doo. Bē nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsytt dëeg hä Pat-Mos häd näng doo hēnh majē ÿÿ ÿ rataj'oo gëet, ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hē. ¹⁰ Ta tii bä ÿ bawät bä, met'uuh hä, Jesus Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do er hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahūūm. Tii bä, ÿ jō däk hēnh ÿ maa napäh tak'ep hadoo do kyyh, torōm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapōōs do hä merii da mahapäh doo. Tii bä mamejō hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bä habong do sa wē. Mamejō Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hēnh”, näng ta kyyh.

¹² Tii bä, jawén ÿ p'aa hēnh ÿ begää wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hä ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet

ta saroor, ta tsyym hã tagadäk. K'ãäts tæg gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëeg hõõ hadoo. ¹⁵ K'ãäts tæg hahiin do hadëe jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun hãw padëek do ganyyh. Pappÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy ÿ bahapäh bä, tũũ ÿ badëe jat tii bä ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bä ta moo hub tadasooh hã ÿÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ ÿ né hë Hedëb Had'yyt Doo. ÿ dajëb né paawä, ÿ awäd had'yyt hë hÿÿ kä. ÿ né hë dejëp do rababong bä, Ades häd näng do tæg wë däk doo”, § näng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n'aa merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hã ÿÿ. “Merii mahapëe däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ãäj hë”, näng ta kyyh. ²⁰ “Õm ÿ maher'oot hÿÿ kä nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh ÿÿ gó mahapëe wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagõõh, setsi ääs hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag'ääs doo. Setsi ta bag tyng, hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hã h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hag'ääs do hã:

“Hahÿÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ãäts tæg gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² ÿ hapäh sahõnh hë

bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok ÿ hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do ÿ hapäh. Dooh bë gado bä bë mahang nesaa do moo heb'oooh do ÿ hapäh. Bë metä wät, ÿ hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, ‘Kristo mejũũ do äã’, hanäk doo. Daap ti ramenyh bë hapëe däg kän. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hë baad nadoo do hëp ÿ n'aa bë ahoop doo. ÿ hapäh, ti dooh bë h'yy gejë hõm bä. ⁴ Ti hadoo né hë, sét hë ti ÿ ganen'aak bë hã: Dooh ÿ bë kamahän wäd bä, pooj jé ÿ bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë hyb n'aa newë ta ti tak'ëp bë es'õõs doo, ÿ bë kamanahän wät doo. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehĩn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamanehĩn bä, ÿ da ana bë wë, ÿ ado hõm da bë bag tyng tabasooh doo bä naa. ⁶ Ti hadoo né hë, ti anäng na-ãäj hë hahÿÿ baad bë bad'oo doo: Tak'ëp bë ganen'aak Nikoraw ma metëek do ky s'ũüt doo.* ÿ na-ãäj hë tak'ëp ÿ ganen'aak tii.

⁷ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagä Do panang bä hahäng doo.”†

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bä habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bä habong do hag'ääs do hã:

“Hahÿÿ da jããm hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät do kyyh: ⁹ ÿ hapäh bë hã rarahejãã doo. ÿ hapäh bë kas' uut. Bë kasuud né paawä, bë h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. ÿ hapäh Judah buuj wób bë raky n'aa rejãã doo, nesaa

§ 1:18 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: “ÿ né hë ti dejëp do hã mejũũ doo. ÿ né hë ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bä, dejëp do rababong bä habong do sa hã.” * 2:6 Dooh ji hapëe wäd bä jaa ti Nikoraw. Jããm hë ji hapäh ta ky s'ũüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëe bä ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mä na-ãäj hë ji h'yy karën do sii ji bahe'ÿÿh. Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh. † 2:7 Genesis 2.9

do bë ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawä, dooh karapé haa heh'äät rado bä tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bë eÿÿm manä bë ahoop do pan'aa. Bë wób radewäts b'ëëh da Dijab[†] an'oo bä da, bë tametyy hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm hyb n'aa paawä. Da hë had'yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hë ta äh bë da rano n'aa masoo doo. Taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manä hä ÿÿ, bë radejëëb bä na-ääj hë. Tii bä ÿ anoo da bë hä ji edëb heh'äät do ta säm.

¹¹ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë doo, dooh da tahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëënh doo.”[§]

Jesus hä h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun häw padëëk do hanäng do kyyh: ¹³ ÿ hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bä bë panang badäk.** ÿ hapäh ta ti hejooñh bë hä. Ti hadoo né hë, dooh hä ÿ bë h'yy gejë hõm bä. Dooh noo gó bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. Bë seeh, aj'yy Än-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hë këh ÿ n'aa her'oot do paa bë panang bä, Nesaa Do Yb bawät bä radaj'ëëp noo gó na-ääj hë dooh bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ “Ti hadoo né hë, ti anäng ta mahang ÿ ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang

Baräm, p'ooj ub hawäd wät do metëëk doo da habok doo. Isaraéw buuj majiï sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Baräm metëëh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëëh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿÿm nadoo do sii raba'ÿÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. ¹⁵ Ti anäng na-ääj hë bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëëk do ky s'üüt doo. ¹⁶ Taw'ääts hë bë t'yyd kamehïïn, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehïïn bä, nayyw hë ÿ ana da bë wë. Sën-jeer noh ÿÿ gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.‡‡ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da na-ääj hë pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuuj, jääm hë pä gadoo do hapäh doo.”^{§§}

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëëh do tëëg hõo hadoo, k'ääts tég hahiin do hadëë jat do tak'ëp tagabarëëh do hadoo tsyym näng do kyyh: ¹⁹ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok

[†] **2:10** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. **§ 2:11** Jesus hä ji h'yy kanae bä, ji hub dajëb bä, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ääj hë ta jawén, tëëg hõo hënh ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bä. Ji ahob had'yyt hë da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamaneëënh. **** 2:13** Ta tii bä Nesaa Do Yb mejüü tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëënh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bä Jesus hä h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ääj hë sa kabarii wób, sa hä pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejäã paa tii bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. **†† 2:16** Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo, ta ti sën-jeer. **‡‡ 2:17** Tabanawäng doo bä Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hë sa waa Manah ramaneëënh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'yyt hë hanoo do ji hä. **§§ 2:17** P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hä, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ääs bä, ta jäm n'aa hënh ji tagadoo tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

doo. Ý hapäh nyy da ýÿh, ta wób na-ããj hẽ bẽ kamahãn. Ý hapäh nyy da hã ý bẽ h'yy ka'eeh. Ý hapäh bẽ da hadoo do bẽ masa. Ý hapäh na-ããj hẽ h'yy ganajëng doo me bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahoop doo. Pooj jé bẽ moo bok do bahãnh baad bẽ moo bok hÿÿ kã wẽ ýÿ, ý hapäh na-ããj hẽ.

²⁰ “Ti hadoo né hẽ, ti anäng hahÿ bẽ hã ý ganen'aak doo: Baad bẽ gadoo nanäng ýÿnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Kẽh ý n'aa rod ta daaj hẽ takamaneënh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hẽnh tah'yyb mahũũm karapé haa. Sa ýÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ýÿh tan'oo bã. Hã ý h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bã na-ããj hẽ. ²¹ Ý gamedaa wät ta ti ýÿnh t'yyd kamehĩn hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hẽ, dooh tat'yyd kamehĩn bã. Dooh takarën bã teréd hõm bã ta patug nadoo do sa sii tabahe'ýÿh doo. ²² Ti hyb n'aa nahëe näng da ý an'oo bã. Tak'ëp rabahoop ý an'oo bã da ajyy ta sii ha'ýÿh pé rat'yyd kamanehĩn bã ýÿnh sii rabahed'oo do hã. ²³ Ý dej'ëep da ýÿnh hadoo do karapee, tii bã sahõnh hẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ habong do rahapäh da, ý né hẽ ti t'õp sahõnh hẽ sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëe do na-ããj hẽ hapäh doo. Rabad'oo do pénh ý anoo da ta sãm sahõnh hẽ sa hã.

²⁴ “Ý maher'oot hÿÿ kã bẽeh, Tijatira panang bã habong do hã ý h'yy ka'eeh do wób, ýÿnh hadoo do ma metëek do ky nas'ũüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneënh do ma kamanetëek doo. Baad bẽ baboo däk do hyb n'aa, dooh ý mejũũ pé bẽ hã. ²⁵ Jáãm hẽ hahÿ ý karën bẽ hã: Taw'ãäts hẽ baad bẽ baboo däk doo da bẽ aboo had'yyt hẽ ý matëeh bã kã.

²⁶ “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ý matëeh bã kã ý karën do had'yyt moo

wät do hã, ý anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hẽ badäk hahÿ hã habong do tabag'ãäs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hã ý tan'oo däk doo da ý hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëe do mejũũ da sa hã, dooh rat'yyd mehĩn da ky nadah'eeh doo. Rarejáã da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëeb, rabag'ãäs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ý matëeh bã kã ý karën do had'yyt hẽ moo wät do hã, ý anoo da na-ããj hẽ watom.†††

²⁹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mã Jesus.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ýÿ hã, hã ý h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do habong do hã:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hã mejũũ do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hã mejũũ do kyyh: Ý hapäh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. Baad bẽ babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do hã, ý hapäh. ² Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy kadawuung baad bẽ h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hẽ madaag is nã baad hadoo do bẽ mahang, edaa däk ta ti na-ããj hẽ gawat-sik. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy kahasããb, ta ti bẽ mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahãnh hyb n'aa. Ý hapëe däg kãn hÿÿ kã, bẽ moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagä Do ý h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bẽ hyb n'aa es'ee bẽ gadoo do paah, baad hadoo do bẽ rama metëek doo. Bẽ hyb n'aa es'ee bẽ maa napäh do paah. Bẽ ky dahé tii. Bẽ

*** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mãh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hã ky s'ũüt doo. ††† **2:26** Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã: “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ý karën do moo wät do tadajëp bã kã, ý anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.” ††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëe bã nyy d' Jesus hanäng pé ý anoo da watom taher'ood bã. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hẽ takamaneënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

t'yyd kamehĩn! Bē h'yy kanadawuung bā, ŷ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bā, hets'ēek do ji ganada bā takajaa doo da. Dooch bē hapēē bā ny noo gó ŷ kajaa da bē wē.

⁴ “Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sar-Des panang bā habong doo, dooh rahasuuts padäg bā sa saroor. Dooch nesaa do ramoo boo hajök bē wób rabahed'oo doo da, ŷ hanäng pé tii. Si ŷŷ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do sām.* ⁵ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā sa nemuun ŷ anoo da sa saroor hawak do rapadedēek hyb n'aa. Dooch da ŷ awug hōm bā sa häd edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hā naa. Ee matym gó, āās ta karom sa matym gó na-āāj hē hahŷŷ da ŷ her'oot sa ky n'aa hā, ‘Hahŷ karapé haa tak'ēp ŷ kamahän doo’, näng da kēh ŷŷ.

⁶ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷŷ da baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahänh hawät doo,† P'op Hagä Do heh'äät do kyyh. Hahŷŷ da sa wahē n'aa tak'ēp hyb n'aa jawyk do makū Dawi häd näng do panang noo tēg danäh‡ kyyh. Dooch hajaa pé noo gatsē pé ta ti noo gasēets hōm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ēēs pé ta ti noo gatsēē däk doo. Hahŷŷ da ta kyyh: ⁸ ŷ hapäh sahōnh hē bē moo bok doo. Bē hegāā, ŷ noo gasēets däk bē pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsēē bā.§ Nahejooj its

né paawä bēeh,** ŷ bē ky dahé had'yyt hē, dooh ŷ bē eréd bā. ⁹ Nesaa Do Yb karom hā kā, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hē rakamaneēej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ŷ anoo da bē pooj jé rabehyy b'ēeh tūū bē raweh'ēeh hyb n'aa, bē ŷ kamahän né hē rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajēng doo me had'yyt hē bē baboo däk do hyb n'aa bē ŷ mejūū do paa hadoo, bē ŷ mo n'aa jesuu da tak'ēp hejooonh do mahänh, sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do sa wē kajaa do mahänh. Ta ti tawén kajaa da sa wē, ŷ metyy hyb n'aa sa hā.

¹¹ “Edaa däk ŷ kajaa doo. Taw'āāts hē baad bē baboo däk doo da bē aboo had'yyt hē, ranado hōm hyb n'aa bē hā ta sām bē hā ŷ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooch takado hōm bā. ŷ anoo da ta tii bā tabayyw had'yyt hē. Ta hā ŷ erih da P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuuj hadoo do häd, hŷ pong jé P'op Hagä Do wē naa hahyng doo. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē hāt ŷ papuuj.

¹³ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷŷ da Amen‡‡ häd näng do kyyh. Hahŷŷ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahŷŷ da sahōnh hē

* **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsē do ky n'aa na-āāj hē. † **3:7** P'op Hagä Do Judah buuj ramaneēēnh, “Baad Had'op Doo, Tsytt Hē Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”. ‡ **3:7** Hahŷŷ d' tahanäng pé tii: Jāām hē Jesus tii, panang Jerusarēnh papuuj bā ji ajēē suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagä Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahŷŷ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hā ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wē ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaatt péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewyg bā ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooch rahajōō bā na-āāj hē. †† **3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hē j'aa kets'ēē do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh. ‡‡ **3:14** “ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē”, tahanäng pé ti amen.

tadu na do kyyh: ¹⁵ Ỹ hapäh sahõnh hē bē moo bok doo. Dooh ỹ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-āāj hē tak'ēp ỹ bē kamahān bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ỹỹ. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēēh. Taw'āāts hē paawā naēng dagāp do hadoo bēēh. Tii d' tanado bā, taw'āāts hē paawā naēng aju do hadoo bēēh. ¹⁶ Ti nahado bēēh. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēēh! Ti hyb n'aa edaa dāk bē ỹ makyys da, naēng hād ju do ji ka-aaw nyyh doo da. **SS** ¹⁷ Hahỹỹ da bē kyyh, 'Āā ma enāh. Sahõnh hē ti anāng āā wē, āā karēn doo. Dooh hyb n'aa ta see āā karēn péh', nāk bē kyyh. Tii d' né paawā bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ēp baad nado né bēēh, tak'ēp kasuud is do ji t'yyd mehīn do hadoo bēēh. Dooh bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nāng bē babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawāt do hadoo bēēh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bē ỹ maher'oot hahỹỹ da: Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē k'āāts tēg gabarēēh do tēēg hōō me ty nāw dāk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enāh heh'āāt hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēēk hyb n'aa, bē nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapäh heh'āāt hyb n'aa.

¹⁹ “Ỹ nabuuj gedoo ỹ kamahān doo. Mahỹỹnh do hadoo doo me ỹ metēēk ỹ kamahān doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagā Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madāk doo me bē h'yy ka'eeh doo. ²⁰ Bē hyb n'aa matakā da! Tób noo *** bā ỹ bagēēt, ỹ naēēnh. Jé kēh ỹ maa newēē doo, tanoo gasēēts bā, tii bā ỹ d' ajēē suun ta sii ỹ bawēh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ỹ anoo da pa ỹỹ, ỹ bag'āāts do tyng n'aa jó

tabasooch hyb n'aa da, ỹ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'āāts do tyng n'aa jó ỹ baso dāk doo da.

²² “Bē sahõnh hē, bē maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” —nāng mā Jesus kyyh.

4

Hỹ pong jé P'op Hagā Do bag'āāts do tyng n'aa Jowāw hapäh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ta ti jawén ỹ hegāā wāt, ti hỹ pong jé nooh, noo gasēēts hōm do ỹ bahapäh. Tii bā, pooj jé ỹ maa napäh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hā ỹỹ: “B'ēēp. As'ēēg wawēē hē, tii bā hỹ jawén hawāt do ỹ metēēh da a hā.” ² Nayyw hē P'op Hagā Do Sahee ỹ tah'yyb mahūūm kán tii bā. Tii bā ta bagā tyng n'aa ỹ hapäh hỹ pong jé. Ỹ hapäh ta jó hasooch doo. ³ Tak'ēp tagabarēēh ta jó hasooch doo, pä gabarēēh do hapēēh do jaspeh hād nāng do hadoo, pä ty gahiin do gabarēēh do kor-narina hād nāng do hadoo na-āāj hē. Ta tyng w'oo hā ti akēē sarahōd, pä tak'ēp gabarēēh do emerad hād nāng do gabarēēh doo da. ⁴ Ta bagā tyng n'aa w'oo hā ti atoonh 24 bagā n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahē n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bā hasooch do ta bagā tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hē, tak'ēp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abēēh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagā Do Sahee hedoo do tii.* ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp taty ganām pä tēg hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bā, ta bagā tyng n'aa w'oo hā ji meheet pé kabaj'aa do ab'ēēh. Séd dó sa hā sa matym, sa mamets hā sa jó hā na-āāj hē ramatym enāh. ⁷ Awad reāw hād nāng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Kēg enāh kabaj'aa doo. Ji ma poo

SS 3:16 P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, naēng dagāp do hadoo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā kamahān doo, naēng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagā Do wē hawāt doo, naēng jāām hē hād ju do hadoo. Tak'ēp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapēē né paawā ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bā. *** **3:20** Ji h'yyb tym ky n'aa tii. * **4:5** Sét ub P'op Hagā Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ēp baad had'op tahanāng pé do hyb n'aa. Taw'āāts hē tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bā hanāng do sii hē.

oow see pé ken'yyh sa kæg. Matym enäh sa kæg hä, ta jó ta matym wób, ta yt hä ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ããj hë P'op Hagä Do raj'aa etsëe had'yyt hë. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo”, näk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagã tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsëe bä, ta hä raweh'ëeh bä, ta hä ratsebëe bä, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehty bë had'yyt hë tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsëe hyb n'aa. Rabag'ããs do heen n'aa sa soog rada-toonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bä hahÿÿ da raj'aa etsëe P'op Hagä Doo:

¹¹ “Õm né ti sahõnh hë pahuuw wät doo. Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahõnh hë. Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh. Ti hyb n'aa taw'ããts hë õm ji j'aa etsë, ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo. Taw'ããts hë õm né hë ti sahõnh hë bagãã had'yyt doo”, näk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bä, tabagã tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapäh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ããj hë kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hënh.* ² Tii bä, ããs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa

pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa däk do hado hõm péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, näng ta kyyh. ³ Dooch ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿÿ bä, t'õp dejëp do rababong bä na-ããj hë, dooch tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bä taner'oot hyb n'aa ta hä kerih doo. ⁴ Tii bä tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. ⁵ Tii bä 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hä ÿÿ: “Aód manäh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'ããt doo, ti né hë j'aa ketsëe doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj däk do tapyn hõm bä. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä kets'aa däk do tado hõm bä”, näng ta kyyh hä ÿÿ.

⁶ Tii bä, P'op Hagä Do bagã tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bä ti agëet ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ããn, setsi na-ããj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,† badäk hahÿ haw'ããts hë kamejüü doo. ⁷ Tii bä B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bä tado däk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadäk doo. ⁸ Tabado däk bä, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ããj hë rabehty b'ëeh tũ. Sét ken'yyh rapatsä kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ããts tæg gabarëeh do s'ëeb na-ããj hë. Buu benyym do in-sijëen häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ta hä raky n'aa etsëe do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bä kä, papuuw ky n'aa kä rejäm kãn, B'éé T'aah hä rama ejäm doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Õm né ti radaj'ëep do paah.
A majyyw me ta sãm mets'ëë hõm P'op
Hagä Do wë,

* **5:1** Sét hë ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jeryk do rerih do hä, jããm hë ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowãw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä tabets'aa padëek P'op Hagä Do an'oo bä, jããm hë sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † **5:6** Taw'ããts hë ji ner'oot tæg eh do 1, tæg nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bä takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapäh doo, tahanäng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hä tabag'ããs, tahanäng pé ti setsi ta s'ããn.

ajyy, ȳyj sahõnh hē panaa uuh,
ajyy, ȳyj sahõnh hē sa kyyh her'oot do uuh,
sahõnh hē hāj n'aa babuj uuh,
sahõnh hē né hē badäk hahȳȳ bā habong do
uuh.

A karapee mabag'ãās do rabahado padëek
man'oo bā,
P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do wë ramoo
bok,

ta hā rahyb n'aa jew'yyk man'oo bā.
Badäk hahȳȳ bā rabag'ãās da man'oo bā.
Ti hyb n'aa, õm né ti tak'ëp hyb n'aa jawyg
däk doo,
kapõõs do hā kerih do magado däk hyb
n'aa,
ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hā ketsaa
do mabado hõm hyb n'aa", näk sa
kyyh.

¹¹ Tii bā ȳ hegãā wät, ȳ maa napëe däk
tak'ëp hajök do ãās sa kyyh. Tak'ëp né hē
rakanekan ãās. Dooh ji haja bā ji etsén
bā. P'op Hagä Do bag'ãās do tyng, kabaj'aa
doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ãāj hē
ranu hawõõt. ¹² Tak'ëp hadoo do sa kyy me
ramejäm. Hahȳȳ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
taw'ãäts hē jãām ub tii, sét hē, sahõnh hē
bagãā had'yyt doo.
Taw'ãäts hē ti né hē sahõnh hē danäh!
Taw'ãäts hē tak'ëp tahaj'ap do ta h'yyb gó
tabawät!
Taw'ãäts hē tak'ëp tabahejooñh!
Taw'ãäts hē ji weh'ëeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!
Taw'ãäts hē ta ti ji j'aa etsé!", näk sa kyyh.

¹³ Tii bā ȳ maa napäh sahõnh hē ka-
pahuuj wät doo, h̄y pong jé habong doo,
badäk hahȳȳ bā habong doo, t'õp dejëp do
rababong bā, t'õp tamii yt hā habong do na-
ãāj hē rejäm doo:

“Tabagã tyng n'aa jó hasooh do hā, B'éé
T'aah hā na-ãāj hē,
er j'aa etsé, er weh'ëeh, er hyb n'aa jawyyg
had'yyt hē!
Ti né hē tak'ëp rabahejooj had'yyt hē”, näk
sa kyyh.

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsé do heen n'aa na-ãāj hē ta ti soog. † **6:6** Tak'ëp da badäk hahȳȳ bā habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã däk do hyb n'aa.

¹⁴ Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky
gadoo: “Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē”,
näk sa kyyh. Tii bā 24 wahë n'aa hedoo
do rabehyy b'ëeh tũ P'op Hagä Doo, B'éé
T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb
n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen
n'aa ky n'aa hahȳȳh*

¹ Ȳ hapäh jãām hē pooj jé kets'aa däk do
ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah
bado hõm doo. Tii bā ȳ maa napäh ji
meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ëp
ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ëep
ana!”, näng. ² Ȳ hegãā kãn, tii bā kawaaro
hawak do ti ahäng pój ȳȳ jé, tanaëenh doo.
Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó.
Ta jó hasooh do hā takan'oo däk ta soog.*
Ti tabahõm kãn sahõnh hē ta majĩi taj'aa
et'ëek hyb n'aa, sa hāj n'aa hā tamejũũ hyb
n'aa kã.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm
bā kã, ȳ maa napëe däk kabaj'aa do see
kyyh. “B'ëep ana!”, näng. ⁴ Tii bā anã kãn
kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do
hā takan'oo däk ta hejój, badäk hahȳȳ hā
habong do rakamaj'ĩi hyb n'aa, sa da hadoo
do radej'ëep hyb n'aa. Sën-jeer tæg gaeh do
kan'oo däk kawaaro jó hasooh do hā.

⁵ Ketsaa do see hā kã B'éé T'aah bado hõm
bā kã, ȳ maa napëe däk kabaj'aa do see
kyyh. “B'ëep ana!”, näng. Ȳ hegãā kãn, tii
bā kawaaro hasus do ȳ hapëe dæg kãn. Ji
nu metyy do nahëe ta jó hasooh do moo
gó. ⁶ Tii bā kã, ji meheet pé kabaj'aa do sa
mahang ky ganyyh ji kyyh hād hadoo do
hahȳȳ da her'oot doo: “Sét adëb bā ramoo
bok do sãm, jãām hē da sét its kiw tiriig s'ëeb
ta sãm. Sét adëb bā ramoo bok do sãm, jãām
hē da tamawoob its kiw sewada hād näng
do s'ëeb ta sãm.† Ti hadoo né hē, marejã
manã joom oriib, joom uwa.” Näng ta ti
kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado
hõm bā kã, ȳ maa napëe däk kabaj'aa
do see kyyh. “B'ëep ana!”, näng. ⁸ Ȳ

hegãã kãn, tii bã kawaaro saw'aak do ÿ hapëë kãn. Ta jó hasooh do häd Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades häd nãng doo, dejëp do rababong doo bã. Sa hä takan'oo däk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hë sa see dajëb had'yyt hë ran'oo bã ji meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ bã habong do uuh. Kaneb'oooh doo me, sah mahÿÿj, nahëë mahÿÿj, har'ëëng ji hawëh doo me radej'ëëp da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kä, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng do yt hã ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëëg wät do ranerét do hyb n'aa sa majiĩ radejëëb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: “Äã kariw n'aa sahõnh hë mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hë habong do sa hã? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, äã radej'ëëp do hyb n'aa? H'ëëd pénh g'ee da?”, nãk sa kyyh. ¹¹ Tii bã kä ran'oo däk sa hã saroor hawak doo, rapadedëëk hyb n'aa. Tii bã takaher'ood däk sa hã, kanahën d'os hë ragada nã hyb n'aa, sahõnh hë sa hataa, sa wakãän hedoo do sa majiĩ radej'ëëp do pan'aa radejëp bã kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

¹² ÿ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kä. Tak'ëp k'ääts katajus wät. Tak'ëp papÿÿj ty gamaug däk, pãän hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagõõh rakajäk tũũ badäk hahÿÿ bã, wiigo häd nãng do ag hapëëh do tũũ kejäk doo da bah'ood an'oo bã. ¹⁴ Wë badoo wäd kãn, ma kahé bãh ji apõõs doo da. Sahõnh hë waëë, sahõnh hë tsyt dëëg na-ããj hë rakahÿÿd kãn P'op Hagä Do an'oo bã. ¹⁵ Tii bã sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hë, warahén sa wahë n'aa sii hë, ma nãng do sii hë, ta wób mejũũ do sii hë, sahõnh hë sa karom, sahõnh hë kariw n'aa temah do sii hë rakejën hõm pä gabeho doo gó sa wób, waëë bã, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë

hã, pä yb hã na-ããj hë: “Bë kajäg äã jó! Äã bë ejën tabagã tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! Äã bë jejën B'éé T'aah äã wë takawajãän do mahãnh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp äm n'aa nãng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëëp péh”, nãk da sa kyyh.

7

144 miw kasëëw bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapëë däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëëj hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa. ² Tii bã ÿ hapëë däk ääs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bã ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hã takan'oo däk do hëëj hã akajar na-ããj hë rarejãã hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hã: ³ “Bë rejã manã nã hëëj, akajar, joom. Pooj jé dó äã ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa maboor hã”, nãng ta kyyh. ⁴ Tii b' ÿ maa napëë däk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboor hã kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijãw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸ Seburün panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,

Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ããj hë.

Tak'ëp hajõk do Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëëd hedoo doo. Ta me na-ããj hë rabats'aa däk kerih do hã taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti Isaraéw.

⁹ Ta ti jawén ȳ hegãã wät, tii bä tak'ëp hajök do ȳ hapäh. Dooch ji haja bä ji etsén bä tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hē hāj n'aa buuj uuh, sahõnh hē panaa uuh, sahõnh hē né hē badäk hahȳȳ hā habong do uuh, sahõnh hē sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëe madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. ¹⁰ Tak'ëp rageëenh hahȳȳ da:

“P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ããj hē ti er hed'ëep doo!”, nāk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hē ããs rabab'ëeh P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa w'oo hā, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hā, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hā. Tii bä rabehyy b'ëeh tũũ, tũũ ramaboer ehyy bēeh, tii bä P'op Hagä Do hā raj'aa etsëe kãn. ¹² Hahȳȳ da sa kyyh:

“Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'ããts hē!
 Õm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo,
 õm ãã j'aa etsëe had'yyt hē,
 õm ãã hyb n'aa jewyyg had'yyt hē.
 Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd
 had'yyt hē.
 A wë ãã tsebee had'yyt hē sahõnh hē ãã hā
 mabanoo do hyb n'aa.
 Õm ãã wehëe had'yyt hē.
 Sahõnh hē bagãã had'yyt do õm.
 Tak'ëp mabahejooj had'yyt hē!
 Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'ããts hē!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bä 24 hedoo do wahë n'aa see ȳ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hēnh rahana?”, nāng.

¹⁴ Ti ȳ ky gadoo: “Dooch ȳ hapëe bä. Õm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, nāng ȳ ta hā.

Ti hā ȳ taky hadoo: “Ti ti nanāng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bä B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, † nāng. ¹⁵ “Ti hyb n'aa”, nāng, “P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh.

Ta hā ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hā ta hā rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bä, atsëm na-ããj hē. P'op Hagä Doo, tabag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hā tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooch rasa boo bä, dooch rahoo kaaj boo bä. Dooch papȳȳj bag tak'ëp baju do rahob boo bä, dooch na-ããj hē tak'ëp batäng do rahob boo bä. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa hoo gad'oo bä hageët do hag'ããs da sa hā, b'éé hagã n'aa ta masããh baad tabahag'ããs doo da. Tamahũũm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hē hanoo doo hēnh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bä dooch ji aód wäd bä do hyb n'aa”, nāng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahȳȳh

¹ Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bä kä, badatih däk h̄ȳ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bä setsi hedoo do ããs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ȳ hapëe kãn. Tii bä takan'oo däk sa hā setsi gamehȳȳh do nahëeh, torõm-bet häd nāng doo.

³ Tii bä kä, ããs see ana kãn, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'ããts tæg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bä hajõng buu benyym do in-sijëen häd nāng do takan'oo däk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ããts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hā ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hā takan'oo däk hyb n'aa. ⁴ Tii bä ããs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kãn P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kãn ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hē. ⁵ Tii bä ããs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sēh me tah'aa däk, tii bä kä sahõnh hē hēj haw'ããts hē wë tadawäts hyy kãn. Tii bä tetoow kãn, daruu däk, awyby kãn, k'ããts katajus kãn.

† **7:14** Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanāng do paah. Tii d' né hē tahanāng pé tii.

Setsi gamehÿÿh do nahëë torõm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bä kä, setsi hadoo do ääs gameh'ÿÿh do nahëë pats'ëë do ramatakä däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bä pooj jé hadoo do ääs gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tääg hõõ majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kån hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëë kån hëej bód. Tamawoob hë hadoo do häj n'aa bä hanäng do uuh aooj jëë kån b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëë kån.

⁸ Tii bä ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, waëë hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bä ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëë hyng. Tamii wób me, naëng k'ääts gó hana do wób me tabadëë kån. ¹¹ "Datsäng Doo", sagõõh häd. Naëng uuh datsëë kån ta ti haj'aa. Hajök badäk hahÿÿ hã habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bä.

¹² Tii bä, ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä sét hë papÿÿj bãh, sét hë kamarab bãh karejã kån. Pawóp hë papÿÿj bãh, pawóp hë kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã bä. Tamawoob nuu me ji etyn bä sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bä bód, sét hë atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³ Tii bä, ÿ baheg'ääs bä, ÿ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: "Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bä habong do sa hã, tamawoob hë ääs mad'aak do ragamehÿÿh do nahëë ragamehã bä kä. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!", näng wawii kyyh.

* **9:1** Ääs see tahyb n'aa pé ti sagõõh. † **9:11** "Rejã doo," tahanäng pé ta häd. ‡ **9:12** Tamawoob hë hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hã wawii her'oot do paa né tii.

9

¹ Tii bä ji moo séd me hadoo do ääs kä gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, ÿ hapäh sagõõh tũũ, hëej hã hadäng doo.* Ta hã takan'oo däk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tæg. ² T'õp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëës bä, ganyyh tääg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëek doo, tääg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-ääj hë ta tsyg ty gatsëë däk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kån. Sa hã takan'oo däk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejõ däk sa hã jawii, b'aah, joom na-ääj hë ranarejã hyb n'aa. Kamejõ däk sa hã jããm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboer nanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooh takan'oo bä sa hã ta ti radej'ëep hyb n'aa, jããm hë takan'oo däk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejã hyb n'aa hëej haw'ääts hë habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ääts hë habong do ratyw n'aa esoos da radejëp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh da rawyyd bä. Rakarën da radejëb paawä, ti hadoo né hë, dooh rahaja bä radejëb bä.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ÿÿj häd hadoo sa mamets. ⁸ ÿÿj sëen hadoo sa sëen. Awad reaw häd näng do hadoo sa tæg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kæg kyyh, hajõng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-ääj hë kaneb'ooh doo hënh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dõm enäh. Sëej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hã hana doo me ta mahÿÿj me hëej haw'ääts hë habong do rabahoop ran'oo bä ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Ääs nesaa do t'õp gadarong doo gó tabanesaa hënh naa hanyyh doo, sa wahë n'aa. Eberew kyy me ta häd Abadõn. Gereg kyy me ta häd Aporijõn.†

¹² Pooj jé tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo

gó ŷ hapäh do tabëej hõm kån. Pawóp hë rahoop do pan'aa ti abong nä.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do ääs gamehã kån tii bã ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã, P'op Hagä Do pa hahång do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesõm doo bã naa ŷ maa napäh ky ganyyh doo.

¹⁴ Hahÿÿ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hä: “Masood hõm ji meheet pé hedoo do ääs tamii maeh do Éw-Parat häd näng doo bã kamaw'yyd däk doo”, näng poo gesõm doo bã naa ganyyh do kyyh.

¹⁵ Tii bã tasood hõm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hë hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bë no n'aa dæg né hë, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw däk. ¹⁶ ŷ maa napäh nyy hë sa warahén kawaaro jó hah'üüm doo: 200 milhões.

¹⁷ Hahÿÿ da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapäh kawaaro, ta jó hah'üüm doo: Ty gahiin, tëeg hõõ ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ääj hë sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tëeg hõõ, tëeg tsyg, saw'aak do na-ääj hë. ¹⁸ Tamawoob hë hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do dejëp, tëeg hõõ, tëeg tsyg, saw'aak do mahÿÿj. ¹⁹ Sa hejój banä kån sa noo gó naa, sa dõm hä naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hä nu enäh. Tii me rarejää badäk hahÿÿ hä habong doo.

²⁰ Hëej haw'ääts hë habong do wób, nadejëp doo, sahõnh hë ta ti rabahapëe né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bã baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bã karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bã sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, k'ääts tæg hawak do s'ëeb, k'ääts tæg hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabariih. Dooh rahapëe bã, dooh ramaa napëe bã, dooh raboo bã. ²¹ Dooh badäk hahÿÿ bã habong do rat'yyd kamehÿÿn bã ta wób radej'ëep do hä, ramehëm do hä, sa ŷÿm nadoo do sii, sa

patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, ta wób sa ma rets'ëek do hä.

10

Kerih do kapõõs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see ŷ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wë puh mahang tabahyng. Sarahõd ta nu pong jé tabakëe. Papÿÿj gabarëeh do hadoo ta mamets. Tëeg hõõ hadoo ta tsyym.

² Kerih do kapõõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahång. Hëej hä ta tsyym s'ÿÿ bahång. ³ Tak'ëp ta kyyh, awad reāw häd näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bã, setsi hedoo do darung do raky gadoo.

⁴ ŷ berih bã paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ŷ maa napäh kyyh hä ŷÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hä ŷÿ.

⁵ Tii bã, ääs akajar jó, hëej hä na-ääj hë hageët do ŷ hapëe wät doo, p'op ta moo hub tagadahëe kån wë hä. ⁶ Tii bã kä, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿÿh, sahõnh hë ta hä hanäng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuw wät do häd gó né hë taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bã. ⁷ Ta gamehÿÿh do nahëe setsi hadoo do ääs kä gamehã bã kä, kaja dæg kån da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng ääs kyyh.

⁸ Tii bã kä, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ŷ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hä ŷÿ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hä ŷÿ. ⁹ Tii bã ta wë ŷ bahõm, ŷ betsëe kerih do tabanoo hyb n'aa hä ŷÿ. Ti taky hadoo hä ŷÿ: “Mado dæg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bã kerih do ŷ bado däk ta moo gó naa, ŷ awa jëng. Egëeh né hë noh ŷÿ gó, mabaa bëeh hadoo. ŷ karëeb jëng jawén paa bã, matsii kån wok ŷÿ gó.

* **10:1** Badäk hahÿÿ bã naa Jowāw bahapäh tii.

11 Tii bä rē tanyy ky hadoo hã ÿ hahÿÿ da: “Kamejō dāk a hã, p'aa hēnh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metēeh do hajōk do hēej haw'āāts hē habong do sa ky n'aa hã, hajōng hāj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajōk hedoo do badāk hahÿÿ bä sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã”, näng hã ÿ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

1 Tii bä takan'oo dāk hã ÿÿ ji metyy n'aa nahēē ji tatu hadoo doo. Ti rē tanyy ky hadoo hã ÿÿ: “Ahōm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawēēt doo, ta gagod, h'ēēd pēnh tanu dāk. Mamety na-āāj hē P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bä P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hē. 2 Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo dāk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hã. 42 ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarēnh. Ti hyb n'aa mety manäh.* 3 ÿ mejūū da pawóp hadoo do kēh ÿ n'aa herot doo. Kēh ÿ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ā noo gó.† Saroor hebaan do hejooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedēēk da”, näng ta kyyh. 4 Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēēh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēēh do ti na-āāj hē.§ 5 Sa majīī rakarēn bä rarahejā bä paawä sa hã, tēeg hōō ganyyh sa noo gó naa sa majīī ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ēēp sahōnh hē sa hã rarejāā karēn do paawä. 6 P'op Hagä Do an'oo dāk sa hã 42 kamarab noo gó naēng nadots wäd ran'oo bä, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo dāk majyyw hado dāk ran'oo bä naēng. Tan'oo dāk na-āāj hē sahōnh hē

hedoo pé baad nadoo doo me badāk hahÿÿ rarejāā. Rakarēn do pēnh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hã.

7 Rabahajaa bä kã P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahēej jēng bä kã, tabanas'aa, tak'ēp t'ōp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa hanyyh do kamajīī da sa wē, taj'aa et'ēēk da sa hã, tadej'ēēp da. 8 Panang ky n'aa etsēeh do tyw n'aa bä abē hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do repēēm dāk do paa ti panang ky n'aa etsēeh doo. Sodoma, Esit na-āāj hē ramaneēēnh ta ti panang häd wób.** 9 Sahōnh hē né hē badāk hahÿÿ bä habong doo, ajyy, ÿÿj, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hē hāj n'aa babuj uuh na-āāj hē, tamawoob hē ta āh, sét hē ta bód ta jó noo gó raheg'āās da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bä sa kamag n'aa radakä jēē bä. 10 Sahōnh hē badāk hahÿÿ hã habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejēp do paa sa hyb n'aa. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa kã, sa matym n'aa ramejūū da sa da hadoo do wē. Tii d' rawén d'oo tak'ēp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

11 Ti hado né paawä, tamawoob hē ta āh, sét ta bód ta jó jawén paa bä, ta pahuunh do ji edēb hanoo do P'op Hagä Do hã hana do edēb bong sa kamag n'aa paah. Edēb bē kãn. Tak'ēp rabeÿÿm bong sahōnh hē ta ti hapäh doo. 12 Tii bä pawóp hadoo do ramaa napēē wät kyyh tak'ēp hadoo do hÿ pong jé naa. “Bē as'ēēg wawēē hē”, näng ta ti kyyh sa hã. Tii bä wē puh mahang rabas'ēēg kãn hÿ pong jé sa majīī matym gó.

13 Ti noo gó né hē tak'ēp k'āāts katajus wät. Tób panang bä hatoonh do ji moo sahōnh hē ken'yyh sét hē kag'ēēd bēēh. 7 miw panang buuj dejēp k'āāts katajuus do haj'aa. Ta wób kã, kedēēb bong do raj'aa etsēē wäd kãn tii bä P'op Hagä Do hÿ pong jé hawät doo.

14 Tabēej hōm kãn pawóp däg kã tak'ēp nesaa do s'ēēh hadoo doo gó ÿ hapäh doo.

* 11:2 Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarēn rarejāā tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bä da, tahanäng pé tii. † 11:3 1,260 ta āh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tēg nad'ēēd is do 2 hã takerii dāk doo. ‡ 11:4 P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § 11:4 Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metēē n'aa tii. ** 11:8 Jerusarēnh panang hã rapes'āap tii.

Tamawoob hē hadoo doo kā ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëë ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Tii bā setsi hedoo do āās kā gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganā kån hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,
Kristo tah'yyb däng do na-ããj hē tii kā hÿÿ
kā sahõnh hē badäk hahÿ bag'ãās
doo.
Tabagãã had'yyt da”, nāk sa kyyh.

¹⁶ Tii bā 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagā tyng n'aa jó hat'oonh do rabehty b'ëeh P'op Hagä Do matym gó. Tũũ sa maboore me rabehty bëeh, P'op Hagä Do raj'aa etsëë kån. ¹⁷ Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë āã tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.
Õm né ti da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo.
A wë āã wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa,
sahõnh hē mabagãã däg kån do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahõnh hē häj n'aa babuuj rakawajãã paa a wë.
Kaja däg kån hÿÿ kā makawajãã doo gó ta sãm mabaanh doo.
Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ããj hē ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hã,
tsyt hē a wë kasëew bong doo, õm weh'ëeh do sa wë na-ããj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hã, ky n'aa etsëeh do sa wë na-ããj hē.

Õm rejãã da badäk hahÿ rejãã doo”, nāk sa kyyh.

¹⁹ Tii bā noo kasëets däg kån P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong

jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëë kån tii bā ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bā, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kån.

12

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā kā, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wë hã. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëët. 12 sagõoh ta nuu gó hasooh do hã.* ² Etaah ÿÿnh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajän mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bā tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ganyyh wë hã. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hē ta s'ään, dõm näng.† ⁴ Tamawoob hē hadoo do uuh sagõoh tadewäts hyng tũũ hëej hã ta dõm me. ÿÿnh hedoo do ajän benäng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed däk, ajän benyy däk bā kā nayyw hē tabawëh hyb n'aa paawä. ⁵ Tii bā ta t'aah aj'yy enyy däg kån. Dooh tabanas'aa haja bā ÿÿnh hadoo do t'aah tawëë jëë bā, nayyw hē P'op Hagä Do masäg kån do hyb n'aa ta wë, tabagā tyng n'aa wë kā. Sahõnh hē häj n'aa buuj ÿÿnh hadoo do t'aah bag'ãās da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.‡ ⁶ Tii bā ÿÿnh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii bā ÿÿnh rabahagãã kån 1,260 ta ā noo gó.§

⁷ Tii bā rakaneb'ooh hÿ pong jé. Mikéw kā, āās sa wahë n'aa, āās ta sii habong do rakaneboh kån tabanas'aa sa sii, āās nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸ Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bā Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bā hÿ pong jé raboo boo bā, tabanas'aa hã, ta karapee

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿÿnh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahÿÿ da takerii däk: “Sapaar s'ëeb tabagā n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagā n'aa ratón rabag'ãās do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ãās do heen n'aa, tagamawats'iik do ta maji, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿÿh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

sa hã. ⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũũ. Ti né hẽ ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hẽ ti ta s'ee hẽnh, dawëë P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do h'yyb mahũũm do paah. Badäk hahÿÿ hẽnh radawäts hyng, ããs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bã ÿ maa napäh tak'ëp hÿ pong jé her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Kaja däg kãn hÿÿ kã P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahãnh.

Kaja däg kãn na-ããj hẽ ta hejój me sahõnh hẽ tabag'ããs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk hÿÿ kã sahõnh hẽ sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa ër hÿÿj hedoo do ky n'aa tapa had'yyt hẽ do P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ããj hẽ ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majiĩ, Nesaa Do Yb. Dooch ta bahãnh rakamahãnh bã badäk hahÿÿ hã ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reÿÿm bã dajëb hã.

¹² Ti hyb n'aa, bë tsebee hÿ pong jé. Sahõnh hẽ bë hÿ pong jé habong do bë tsebee!

Bëë kã, badäk hahÿÿ bã habong doo, akajar me habong do na-ããj hẽ, tak'ëp nesaa da bë hã bë wë Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ëp né hẽ takawajããn, tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts gëët doo”,

nãng hÿ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bã kã ti tũũ, badäk hahÿÿ hẽnh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ÿÿnh t'aah henãng doo.

¹⁴ Dooch tabanas'aa haja bã, ÿÿnh hadoo do hã takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do këg, tabanawãng hẽnh ta hã tabenyw däk doo hẽnh takapuh hõm hyb n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bã rabahag'ããs ta hã tamawoob hẽ ta baab, ji ma poo oow

see pé kamarab ta jó. Dooch aw'yy hadoo do haja bã ta t'ii hẽnh tahõm bã. ¹⁵ Tii bã aw'yy hadoo do etsós wät naëng. Tamii hado däk. Takarën paawä wãn n'aa hejooch do bahëm hyng ÿÿnh. ¹⁶ Dooch tahaja bã. ÿÿnh hadoo do k'ããts masaa kãn. K'ããts karëeb jëng tamii tabanas'aa noo gó ganyy doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawaj'ããn kãn ÿÿnh wë, ti hyb n'aa ahõm kãn ÿÿnh hadoo do panaa wób sa wë takamaj'ii hyb n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bã akajar nabyy me tabanas'aa bag'ëed däk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ÿ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahõnh hẽ ta s'ããn. Ta s'ããn hã ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta nuu hã takerii däk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yyb rejãã doo.

² Awad rewopaad häd nãng do häd hadoo ta ti tabanas'aa ÿ hapäh doo. Awad see péh, uus häd nãng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reãw häd nãng do noo hadoo ta nooh.

Tabanas'aa seeh, dõm nãng doo,* pooj jé ÿ hapäh doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ããs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hã. Tan'oo däk na-ããj hẽ ta hã tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk hyb n'aa.

³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hã ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog mahÿÿj, dooh tadajëb bã. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky sũüt tabanas'aa tame hanyyh doo.

⁴ Tii bã badäk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa jewyyg däg kãn tabanas'aa dõm nãng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg däk tan'oo däk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ããj hẽ rahyb n'aa jew'yyk. Hahÿÿ da sa kyyh: “Dooch hahÿ tabanas'aa akajar me

naa hanyyh do hadoo péh. Dooch hajaa pé ta hã j'aa ketsë péh”, nãk sa kyyh.

⁵ Tii bã tabanas'aa akajar me hanyyh do hã takan'oo däk ta hã hẽ taj'aa etsë ta

** 12:17 Jesus hã h'yy ka'eeh do tii. * 13:2 Nesaa Do Yb tii.

ky n'aa hã. Takan'oo däk ta hã ta her'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo däk ta hã 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejüü hyb n'aa. ⁶ Tii bã ta her'ood kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Taher'ood kãn P'op Hagä Do häd rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-ãaj hẽ. ⁷ Takan'oo dæg kãn ta hã P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do wẽ takamajïi hyb n'aa. Takan'oo däk sa hã taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo däk ta hã, sahõnh hã tamejüü hyb n'aa. Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do hã, ajyy, ÿÿj sahõnh hẽ sa panaa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do hã, sahõnh hẽ häj n'aa babuuj hã tamejõ kãn. ⁸ Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong doo, sa häd kanerii däk do edëb had'yyt hẽ gadoo do heen n'aa hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahÿÿ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ääts hẽ sahõnh hẽ maa nap'ëeh do ramaa newëe hahÿÿh:

¹⁰ “Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majïi rameso padëek hyb n'aa, sa majïi moo gó rakameso däk né da. Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ääts hẽ dooh rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bã tabanas'aa see k'ääts gó naa hana doo kä ÿ bahapëe kãn. Pawóp hẽ ta s'ään. B'éé t'aah s'ään hadoo ta s'ään. Tabanas'aa dõm näng do hadoo ta kyyh.†

¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hẽ ta ti hyb n'aa jawyk

doo gó tabanas'aa k'ääts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hẽ tamoo wät doo. K'ääts gó hana do anoo sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. ¹³ Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ääts gó hanyyh do moo wät. Tëeg hõõ sii hẽ adëe hyng tüü hÿ pong jé naa tan'oo bã badäk hahÿÿ bã habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kãn badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejüü sa hã, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hã raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog näng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nã. ¹⁵ Tii bã tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kãn. Tamejüü radej'ëep hyb n'aa sahõnh hẽ kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejüü na-ãaj hẽ, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboora hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma näng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hẽ sa karom hã na-ãaj hẽ radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bã tets'ëe bã takarën doo, dooh na-ãaj hẽ tahaja bã ta wẽ hanäng do tesëem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ääts hẽ tak'ëp ji h'yy ganäng hahÿÿ hã. Taw'ääts hẽ jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wẽ kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ÿ hegãä wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëe Sijõn häd näng do jó hageët

† **13:8** Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëe bã tabanas'aa. † **13:11** Kaja hẽ tah'yyb mahüüm sahõnh hẽ sa wẽ ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawad'ii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii. * **14:1** Waëe Sijõn häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooh na-ãaj hẽ.

doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bä ý maa napäh hỹ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'öp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëë hajõng tyd näng do retën do hadoo ý maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kã rejäm kãn. Dooh hajaa pé ta ti kejäm do ma kametëëk péh. Jããm hë hajaa rama kamet'ëëg bä 144 miw hedoo doo, badäk hahỹ hã habong do mahang P'op Hagä Do wë kedëëb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ýj sa wë. Ti hyb n'aa baad had'yyt hë sa h'yyb P'op Hagä Do wë.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hë tahahõm hënh. Jesus dajöp doo me ta sãm, rakets'ëë hõm badäk hahỹ hã habong do sa mahang naa, tsyt hë P'op Hagä Do wë, B'éé T'aah wë na-ãäj hë ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooh noo gó ranoo kanesa bä. Baad had'yyt hë rababok.

Tamawoob hë hedoo do ããs sa ky n'aa hahỹh

⁶ Tii bä ý hapäh ããs seeh, p'op wë hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hë badäk hahỹ hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj sa hã, sahõnh hë panaa sa hã, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hë né hë badäk hahỹ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷ Tak'öp ta kyyh hahỹ da tapanäk bä: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë h'yyb eỹm P'op Hagä Do hã, taw'ãäts hë tak'öp bë weh'ëëh, bë j'aa etsëë ta hã. Bë hyb n'aa jewyyg, wë, hëëj haw'ãäts hë, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

† **14:4** P'op Hagä Do hã had'yyt hë rah'yyb padëëk. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bä. Dooh kabarii hã rah'yy kae bä, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bä, tahanäng pé ti dooh ýj sa wë rabok péh. † **14:8** Ýnh hajök do sii heỹh doo, sa sii naëng oow mahỹj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § **14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahỹ da takerii wät: “Tak'öp mahỹnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bä reëëk. Tak'öp mahỹnh doo. Dooh takamekuuj bä tanahejoonh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

⁸ Tii bä ããs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahỹ da ta kyyh: “Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'öp ky n'aa etsëëh do Babirõn häd näng doo! Ýnh hajök do sii heỹh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo däk naëng oow mahỹnh do sahõnh hë badäk hahỹ hã habong do sa hã, tak'öp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bä sa wë.” † ⁹ Tii bä ããs see ana kãn, ããs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'öp ta kyyh. Hahỹ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãäj hë, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'öp takawajãän doo gó. Tak'öp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehïn bä sa hã. § Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'öp mahỹnh doo. ããs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ãäj hë rahoop da tii. ¹¹ Rahoop do tsyg as'ëëg had'yyt hë da. Dooh tahëëj bä tii. Dooh da takan'oo bä rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãäj hë hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng ããs kyyh.

¹² Ta ti hana nä do hyb n'aa, taw'ãäts hë h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong doo, tamejüü do ky dah'eeh doo, Jesus hã h'yy ganajëng doo.

¹³ Tii bä ý maa napäh kyyh hỹ pong jé hana do hã ý ky hadoo doo. Hahỹ da ta kyyh: “Merii hahỹ da: Ky n'aa kedëng da hỹ jawén dejöp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo”, näng.

“Te hub né hë tii”, näng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ãäk da

hejooñh do rahoop do mahãnh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sâm”, nãng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahÿÿ bã habong do ta hã h'yy kana'eeh do Jesus rejãã do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Tii bã ÿ hegãã wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ããts tég gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekãã do nahëë tak'ëp hehãm doo. ¹⁵ Tii bã ããs see bana kãn. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bã naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wë puh pong jó hasooh do hã. Hahÿÿ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahÿÿ hã habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëë me ji gekãã doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hã raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da”, nãng ããs kyyh wë puh pong jó hasooh do hã. ¹⁶ Tii bã kã, ta nahëë me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ãã hõm hadoo badäk hahÿÿ hã habong doo. Sahõnh hë tabata hõm.**

¹⁷ Tii bã P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bã naa tabanã kãn ããs seeh. Ti na-ããj hë tatón joom nahëë tak'ëp hehãm doo. Uwa ag ji gamakãã do nahëë tii. ¹⁸ Tii bã ããs seeh, tëëg hõõ hagã n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng bahãng bã naa tabana kãn. Tak'ëp ta kyyh ããs joom nahëë hehãm do hatón do hã tamaher'oot bã. Hahÿÿ da taky hadoo ta hã: “Mado däg joom nahëëh, mata däg badäk hahÿÿ bã joom uwa ta tyd hã padëëk doo. Wah'ëë padäg kã ta ag.” ¹⁹ Tii bã ããs gak'ãã hõm kãn uwa ag badäk hahÿÿ bã hanãng doo. Tata hõm ta ag, tadewãts hõm kãn ji gatsi do hood gó. Takawajãã doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejãã da badäk hahÿÿ bã ta hã h'yy kana'eeh do tahanãng pé tii. ²⁰ Tii bã sa tsyym me ragetsii kãn uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hã hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewõd n'aa hã takajäk, p'op

péj takajäk. Dawëë né hë takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ããs setsi tagadëëg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ããs ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabës bã, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajãã doo. ² Tii bã akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëëg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hã, kabarii ta heen n'aa hã na-ããj hë j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii bã rejãm kãn Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejãm wät do paah. Rejãm na-ããj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jãm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejãm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa nãng do sahõnh hë mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'ãät, sahõnh hë mamoo wät doo,

õm, sahõnh hë had'yyt bag'ããs doo.

⁴ Jããm hë õm ti baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo.

Sahõnh hë hãj n'aa babuuj rabana da a wë, õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametã däg kãn do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kã, sahõnh hë a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.

Tak'ëp da õm raweh'ëëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahõnh hë õm da raj'aa etsë”, nãk sa kyyh rejãm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegãã wät, tii bã ÿ hapäh tanoo kasëëts hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ

** 14:16 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bã habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. †† 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bã habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ii do ããs radej'ëëp do ky n'aa tii.

pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kán setsi ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa doo. Pään papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëëh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb. ⁷ Tii bä, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hä setsi ta hood k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajään do metëë n'aa, badäk hahÿÿ bä habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bä kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëë suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa do kajaa bä kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajään do metëë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bä naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: “Bë ahöm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajään do metëë n'aa”, näng ta kyyh. ² Tii bä pooj jé hadoo do ääs ahoog kán ta hood gó hanäng do hëëj jó. Tii bä, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hä, sa moo hä gado däk do hä, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hä na-ääj hë genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bä ääs see akajar me tahoog kán ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kán.

⁴ Ääs see ahoog kán ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-ääj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng. ⁵ Tii bä ÿ maa napäh ääs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hä her'oot doo:

“Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo,

da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,

ta tii da sa hä maky n'aa etyy do hä,

⁶ Baad ub né ti sa hä mamoo wät doo,

a karapee tsyt hë a wë kasëew bong doo,

a ky n'aa rod na-ääj hë radej'ëëp do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bä radej'ëëp noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hë rabeëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hë tii”, näng ääs naëng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bä ÿ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hä naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hä:

“ÿÿ, te hub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë sa hä maky n'aa etyy doo”, näng ti kyyh.

⁸ Tii bä ääs see papÿÿj hä kä tahoog kán ta hood gó hanäng doo. Tii bä kä, papÿÿj hä takan'oo däk badäk hahÿÿ bä habong do tarejää hyb n'aa tak'ëp baju doo me.

⁹ Tii bä byyh hetä padëëk tak'ëp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh hë rahoop do mo haj'aa näng do raky n'aa was'ee kán. Tak'ëp rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bä, dooh reréd bä nesaa doo. Dooh rakarën bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jewyyg bä.

¹⁰ Tii bä ääs see ahoog kán ta hood gó hanäng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagä tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb däk jé pad'yyt hë tabanas'aa bag'ääs doo bä. Badäk hahÿÿ bä habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'ääs do raky n'aa was'ee kán tak'ëp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ääj hë. Rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bä baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bä baad nadoo doo. ¹² Tii bä ji ma poo oow see pé ääs kä ahoog kán ta

hood gó hanäng do tamii maeh do Éw-Parat häd näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hënh naa hena do sa warahén sii hë mawooj däk doo me rabatsëg hõm hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh.

¹³Tii bä ÿ hapäh tamawooch hë karap'ar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dõm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'ar h'yyb nesaa doo. ¹⁴Karap'ar h'yyb nesaa do né hë tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä häj n'aa wahë n'aa wë rabahõm, häj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hë rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ãäj hë rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooch do bawät.

¹⁵Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakä. ÿ ana da rah'yy kanapeet bä, hets'ëek do ji ganada bä takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo do hä dooh takado hõm bä ta saroor. Dooh da tanu mebyy bä, dooh ta si n'aa hë tawäd ÿ an'oo bä do hyb n'aa”, näng Jesus.†

¹⁶Tii bä tamawooch hë hadoo do karap'ar h'yyb nesaa do ran'oo bä hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëenh doo bä.

¹⁷Tii bä setsi däg do ääs kä ahoog hyy kän ta hood gó hanäng do wë hä. Tii bä ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bä naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hõm kän sahõnh hë!”, näng. ¹⁸Tii bä kä, tak'ëp tabawyb kän, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ääts katajus kän,

k'ääts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bä ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿÿ hëej hä katajuus jé pad'yyt hë. ¹⁹K'ääts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kän panang paa tan'oo bä. Tamawooch däg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä hanäng do sa panang bä hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bä nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hä tarejää doo, tahanäng pé tii. ²⁰Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëe na-ãäj hë bedo bong. ²¹Naëng tak'ëp dagap do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bä habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bä P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bä do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹Tii bä setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kän wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hä ÿÿ: “B'ëep, ÿ metëeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajõng tamii takëen hä hasooh doo.* ²Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do rabaom kän do hadoo uwa s'ëeb mahÿÿnh do hä, ÿÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hä takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bä hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawõõt doo da atsëm. Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bä. Tawyyd bä tób hagä n'aa see haÿÿh doo, rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bä ramejüü bag hënh tababaaj hõm hyb n'aa ta tób hënh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hä. * **17:1** Panang Babirõn ramaneëenh do ky n'aa ti ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowäw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyc do ky n'aa tii. Hajõng do tamii, hajõng badäk hahÿÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahanäng pé tii.

nadoo do ÿñh hadoo do moo wät do h'yyb mahũüm kân”, † näng ääs kyyh hä ÿÿ.

³Tii bä s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahũüm kân tabanawäng hënh. Ta tii bä ÿ hapäh ÿñh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ääñ. ⁴Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿñh saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿÿh do hyb n'aa. ⁵Hahÿÿ da takerii däk ta maboer hä: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahõnh hë tak'ëp nesaa do badäk hahÿÿ bä hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta maboer hä, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶Aoom ÿñh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teëg wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿñh hadoo do ÿ bahapäh bä. ⁷Tii bä ääs ky hadoo hä ÿÿ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Õm ÿ maher'oot da ÿñh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Õm ÿ maher'oot da na-ääj hë tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hë s'ääñ näng do ÿñh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hë dooh tawäd bä. Ti hadoo né hë tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa taganyyih da tagawatsig hõm hyb n'aa kä. Badäk hahÿÿ bä habong doo, sa häd badäk hahÿÿ kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bä. Pooj jé tabawäd wät paah, da hë dooh tawäd bä. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kä”, näng ääs kyyh.

⁹Ti taky hadoo ënh: “Taw'ääts hë tak'ëp

ji h'yy ganäng ta tii hä, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë ÿñh jó jasooh doo. † Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ääj hë. ¹⁰Setsi hedoo do paa kä, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hë. Ta seeh, tagadëeg ub hadoo doo, dooh tana nä bä. Takajaa bä kä, tabag'ääs da kanahën d'os hë ub. ¹¹Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hë nawät nä doo, oito hado däk do bagä n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyih bä kä. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii”, näng ta kyyh.

¹²Tii bä ahõm nä ta kyyh: “Ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ääñ mahapäh doo, ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa. Dooh radu do nä bä rabag'ääs doo. Ti hadoo né hë, kanahën d'os hë ub rabag'ääs da tabanas'aa sii. ¹³Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hë hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hä. ¹⁴B'éé T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëek da sa hä, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hë da rababok ta wë tanaëej bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hä h'yy kanerét doo”, näng mä ääs kyyh.

¹⁵Tii bä ääs ky hadoo ënh hä ÿÿ: “Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hä ÿñh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hä habong do tii. Sahõnh hë häj n'aa buuj, sahõnh hë sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ääñ, ji moo sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, rakawajääñ da ÿñh hajök do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hë ta wë hanäng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hë tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëeg hõo me. ¹⁷Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hë séd rah'yyb hëdo padëek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hä.

† 17:9 Ta wób sa hä, setsi bagä n'aa hajõng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëë . Ta wób sa hä Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë häd tüü nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hä Jerusarënh ky n'aa.

Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kä. ¹⁸ Ȳnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahȳy bä hanäng do hëej wahë n'aa hã mejũ doo”, näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahȳy

¹ Ta ti jawén ȳ hapäh ääs see hỹ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahȳy bä haw'ääts hë ta bag däk.

² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

“Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii. Ta tii bä sahõnh hë hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm, ȳnh hajõk do sii heȳy do hadoo, naëng oow mahȳnh do sahõnh hë badäk hahȳy hã habong do sa hã tan'oo däk do hyb n'aa,

tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajãän hanoo doo.

Sahõnh hë hãj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ȳy doo ta ti ȳnh hadoo do sii.†

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo, sahõnh hë sa h'yyb karën do panang buuj rabetsëe do hyb n'aa sa hã”, näng.

⁴ Tii bä ȳ maa napäh kyyh see hỹ pong jé hana do hahȳy da ky hadoo doo:

“Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang. Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb n'aa, sa hã ȳ rejãã do mahãnh bë kedëeb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëeg sëek do hadoo, wë hã kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bä nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bë† moo boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahãnh da bë an'oo bä ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hã ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hë rah'yy kasab'ee do paa pénh, sa hã hë hajõng dajëer rah'ëenh do paa pénh bë an'oo bä kä rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahȳy da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó: ‘Sa wahë n'aa ȳnh bag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

Ȳnh patug tamaa wät do nado ër panang. Dooh ër h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëeg hõõ gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejoonh, tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo”, näng mã hỹ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahȳy bä hãj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'ȳy do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bä. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do raje'ȳm do hyb n'aa rahob bä. Hahȳy da sa kyyh:

* **18:2** Judah buuj sa hã ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii. † **18:3** Hahȳy d' tahanäng pé ti ta sii raba'ȳy hadoo: Panang buuj rah'yyb mahũm sahõnh hë hãj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hë, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawë P'op Hagä Do mahãnh rababok ran'oo bä. ‡ **18:6** Dooh baad ji hapëe bä jaa hã ta ti takamejũ. Ääs panang rejãã do hã apäh takamejũ. Ji moo sahõnh hë hãj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejũ na-ãaj hë.

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēeh doo,
baad nado né hē a wē kajaa do Babirōn,
panang hejooñh doo,
séd noo gó ōm P'op Hagä Do rejää do kaja
däk do hyb n'aa!”, näk da häj n'aa
wahē n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ēem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ēē wät pé do hyb n'aa sa wak'ääb marakate yb gó ramenaa doo. ¹² Dooh hets'ēē wät pé k'ääts tēg gabarēeh doo, k'ääts tēg hawak doo, gabarēeh do perora häd näng doo. Dooh hets'ēē wät pé rino häd näng do s'ēeb pään tak'ep baad hadoo doo, pään jabaruut péh, pään häd hahiin doo, pään sawasaab is do seda häd näng do s'ēeb, sahōnh hē hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahōnh hē hedoo pé ta hood erepääts tēg s'ēeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ēeb, k'ääts tēg hahiin do s'ēeb, sapaar s'ēeb, pä mar-more häd näng do s'ēeb na-ääj hē. ¹³ Dooh hets'ēē wät pé sa hä b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijēen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ēeb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ääj hē. Dooh hets'ēē wät pé sa hä uwa s'ēeb mahyñh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ēeb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ääj hē hets'ēē wät pé ajyy yñj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooñh noo gó rameso padēek do na-ääj hē sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bä hahyñ da da sa kyyh panang hä:

“Dooh wäd a wē tak'ep magen'aak do paah.
Dooh wäd tak'ep ky n'aa gebah do a wē
hanäng do paah.

Dooh wäd gabarēeh do a wē hanäng do
paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa
kyyh.

¹⁵ Ajyy wekáp do ta ti hedoo do panang
babuuj hä hes'ēem do paah, tak'ep ma
enä padēek doo, dawē hä rababē hōm da,
panang buuj rahoop do tak'ep rajeñm do

hyb n'aa rahob bä. A'oot da, h'yy ket'oon
da. ¹⁶ Hahyñ da da sa kyyh:

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky
n'aa etsēeh doo.

Pään, rino häd näng do s'ēeb tak'ep baad
hadoo doo,

pään jabaruut péh, häd hahiin pé panang
babuuj rapadedēek do paah.

K'ääts tēg gabarēeh doo, pä gabarēeh do ky
n'aa gebah doo,

gabarēeh do perora häd näng do na-ääj hē
sa hetsó paah.

¹⁷ H'yy katón n'aa näng né hē panang hä
kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ep
hadoo do ta ma paah”, näk hes'ēem
do sa kyyh.

Dawē hä rababē hōm da marakate yb gó
moo bok do sa wahē n'aa, ta gó habok doo,
marakate yb gó moo bok doo, marakate yb
gó men'aa do paa hä ta sām gad'oo doo.

¹⁸ Hahyñ da da sa kyyh panang haoj jēng
do tsyg rabahapäh bä: “Dooh hahyñ hadoo
pé panang tak'ep ky n'aa etsēeh pé”, näk da.

¹⁹ K'ääts ooj rehaa da sa nuu hä. ** A'oot da,
h'yy ket'oon da. Hahyñ da da sa kyyh:

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky
n'aa etsēeh doo.

Tak'ep panang buuj rama enäh do hä
marakate yb danäh rama enä
padēek.

H'yy katón n'aa näng né hē panang hä ka-
jaa doo,

séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ep
hadoo do ta ma paah”, näk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hē bēē kä, hñ pong jé habong
do bē h'yy gadejah. Bēeh, tsyt hē P'op Hagä
Do wē kasēew bong doo, 12 hedoo do Jesus
mejūū doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-
ääj hē, taw'ääts hē bē h'yy gadejah, nesaa
do hä P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb
n'aa panang buuj, nesaa do bē hä ramoo
bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bä ääs tak'ep kabaj'aa do see tado
däk pä tak'ep haeh doo, ti tadawäts kän

tame akajar me. Pä tadawëes bä taky hadoo:

“Tii bä né kä, tak'ëp baad nadoo doo me tagawatsig kän da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirõn.
Doo da rahapëe wäd bä hahÿ panang”, näng ääs kyyh.

²² Tii bä panang gawatsig hõm do hä ääs ky hadoo:

“Hÿ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh, ji gamehÿÿh do nahëeh, jãm hejãm do sa kyyh.
Hÿ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hä moo bok doo.
Hÿ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõõs doo, tiriig s'ëeb moo bok doo.

²³ Hÿ jawén dooh ragataas pé ta bag hahÿ panang bä.

Hÿ jawén dooh ji maa napëe wäd bä aj'yy katëe do pan'aa, ÿÿnh katëe do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿÿ bä a panang bä hes'ëem do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii, ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿ hëej babuuj.

²⁴ Babirõn panang bä radej'ëep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ãäj hë. Babirõn panang hyb n'aa badäk hahÿ haw'ääts hë radej'ëep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii”, näng mä ääs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do hÿ pong jé habong do sa kyyh. Hahÿÿ da tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëep doo.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ääts hë sahõnh hë tabag'ääs.

² Baad had'op, heh'äät sahõnh hë sa hä taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do panang buuj ran'oo bä.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bä,

daap hadoo do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaaj kän panang buuj sa hä”, näk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

“Ää j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëeg had'yyt hë panang haooj jëng do tsysg.

Doo tahëej bä rahoop doo”, näk sa kyyh.

⁴ Tii bä 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ãäj hë rabehey b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hä. Hahÿÿ da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né hë. Taw'ääts hë hajök do rahe'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!”, näk sa kyyh.

⁵ Tii bä, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rë tanyy ky hadoo:

“Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp ta hä weh'ëeh doo,

ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,

bë j'aa etsë P'op Hagä Doo”, näng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh
do sahõnh hã tabag'ããs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷Taw'ãäts hë ër tsebë, ër h'yy gadejah,

taw'ãäts hë ër j'aa etsë ta hã,

kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëë doo
kä.

Ta ÿm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa
raketëë hyb n'aa.*

⁸Ta ÿm pan'aa hã takan'oo däk ta saroor
pãän papuuj rino häd näng do tak'ëp
baad hadoo do s'ëëb.

Baad hadoo do tsyt hë P'op Hagä Do wë
kasëew bong do ramoo bok doo,

baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé
ti pãän rino häd näng do s'ëëb tak'ëp
baad hadoo doo”, nãk sa kyyh.

⁹Tii bã äãs ky hadoo hã ÿÿ: “Merii
hahÿÿh, ‘Ky n'aa kedëng da B'éé T'aah katëë
do jãm n'aa hënh katsyyd bong doo.’” Tii
b' äãs ky hadoo nä: “Ti né hë P'op Hagä Do
kyyh heh'äät doo”, näng äãs kyyh.

¹⁰Tüü ÿ badëë jat tii bã äãs tsyym pa,
ta hã ÿ j'aa etsë hyb n'aa paawä. Tii b'
taky hadoo hã ÿÿ: “Doo. Tii d' madoo
manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta
karom mabahadoo doo da né hë, a wakãän
hedoo do Jesus metëeh do hã h'yy kanerët
do ta karom rabahadoo doo da na-ãäj hë.
Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe.
P'op Hagä Do karom ÿÿh bë nemuun ÿ wën
näng, jããm hë Jesus metëeh do tii, ër ta ky
n'aa rod hedoo doo, ta wób hã maher'oot
doo”, näng äãs kyyh.

*Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa
hahÿÿh*

¹¹Tii bã ÿ hapäh hÿ pong jé noo kasëëts
hõm doo. Pój ÿÿ jé ÿ hapäh kawaaro
hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo,
Heh'äät Do na-ãäj hë ta jó hasooh do häd.
Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo.
Doo tesõõts hõm bã. Baad ub ti ta majÿÿ
wë takamajÿÿ doo, dooh daap hë sa wë
takamajë bã. ¹²Gabarëeh ta matym, tëëg
hõõ hadoo. Hajõng ta nuu hã hatoonh do ta
soog, tabag'ãäs do heen n'aa. Ta hã takerii

däk ta häd. Doo hapäh pé ta ti ta häd.
Jããm hë ta daaj hë tabahapäh. ¹³Majyyw
ta saroor hã. P'op Hagä Do Kyyh ta häd
seeh. ¹⁴Hÿ pong jé warahén n'aa kawaaro
hewak do jat'oonh do ta jawén rabana.
Pãän rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad
hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵Ta noo gó
naa sën-jeer hehãm do ganyyh. Ta me taj'aa
et'ëëk sahõnh hë badäk hahÿÿ bã hanäng do
hãj n'aa babuuj. Tak'ëp tamejüü da sa hã,
doo tat'yyd mehÿÿn da ky nadah'eeh doo.
Tatu me sapaar s'ëëb, tabag'ãäs do heen
n'aa me tabag'ãäs da sa hã. Uwa ag ta hood
gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do
Sahõnh hë Haj'ap Do tak'ëp takawajãän doo
gó kawaaro jó hasooh do rejãä da nesaa do
moo bok doo. ¹⁶Ta hatsë hã, ta hã hadäk
doo, ta kóm hã na-ãäj hë takerii däk hahÿÿ ta
häd seeh: “Sa Wahë N'aa Heh'äät Doo, Hyb
N'aa Jew'yyk Do Sa Wahë N'aa.”

¹⁷⁻¹⁸Tii b' ÿ bahapäh äãs see papÿÿj jó
hagëët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh
tanaëenh sahõnh hë taw'ëëd dab hawëh
doo, wë hã habong doo. Hahÿÿ da ta kyyh
sa hã: “B'ëëp dana bë bawëh hyb n'aa bë
hã P'op Hagä Do anoo doo. Hãj n'aa sa
wahë n'aa sa dab, warahén sa wahë n'aa
sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab,
kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bë tä da.
Sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do sa
dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom
sa dab, ky n'aa etsëëh do sa dab, ky n'aa
nets'äs do sa dab na-ãäj hë da bë tä”, näng
äãs papÿÿj jó hagëët do kyyh taw'ëëd sa tä
hawëh do hã.

¹⁹Tii bã kã, ÿ hapäh tabanas'aa akajar
me hanyyh do paah, hëëj sa wahë n'aa
sa warahén sii hë séd hã rakata padëëk,
kawaaro jó hasooh do wë, ta warahén da-
heeh sa wë rakaneb'ooh hyb n'aa paawä.

²⁰Tii d' rakarën né paawä, tabanas'aa ka-
maso däk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo,
meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ãäj
hë takamaso däk, tii bã, rabadëp nä bã,
karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõõ gó, saw'aak
do hahõng doo gó radewäts bëëj kãn. Meuj
n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa
do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo
doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb

* **19:7** Ket'ëë do ky n'aa gó rabe'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hã ky n'aa. Ta ÿm pan'aa, ta hã h'yy ka'eeh doo.

n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahõnh hẽ sa kyyh has'ũüt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bëeh ta sën-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hẽ taw'ëed sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa do noo tæg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dõm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'õp gadarong doo gó tadawäts hyy kån. Miw ta baab tabagëet. Tii b' ääs noo gatsëe däk, tanoo garib däk t'õp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ hãj n'aa babuuj tawad'ii mahãnh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bã, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bã ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hẽ baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehõg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bã tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bã kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bã tabanas'aa heen n'aa sa maboore hã, sa moo hã. Ta ti ragenä boo kån, tii b' Kristo sii rabagãã kån miw ta baab noo gó. ⁵ Jããm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bã miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jããm hẽ pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bã banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë na-ääj hẽ

ramoo bok da, sa hã rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bã, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagëet doo gó naa. ⁸ Ahõm da tii bã badäk hahÿÿ bã haw'ääts hẽ, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hã da rakata padëek tan'oo bã, Gog, Magog ramaneëenh doo,‡ rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tæg akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bã naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahãn do ranu haw'õöd däk da, sa wë rakamaj'ii hyb n'aa paawä. Tii bã hÿ pong jé naa tëeg hõõ adëe hyng da sa jó. Sahõnh hẽ ragawatsig hõm da, aooj jëng da. ¹⁰ Tii bã, Dijab, hëej babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do Š hahõng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bã rahob had'yyt hẽ. Dooh da tahëej bã rahoop doo.

Dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bã ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hẽ. Ta jasoooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wë na-ääj hẽ bedo bong. ¹² Tii bã sahõnh hẽ dejëp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababë kån ÿ hapäh. Tii bã ma kahé bãh hã kasëets däg kån ta hã ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bãh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hõm na-ääj hẽ. Tii b' dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bãh hã takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejëp do paa akajar me pehãs do paah, dejëp doo, dejëp do rababong bã habong do na-ääj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hẽ sahõnh hẽ raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bã dajëb gawatsig hõm. Ades häd näng

* **20:4** Tahajaa na-ääj hẽ ji erii bã: “Ta wób rabag'ääs hyb n'aa.” † **20:6** Taw'ääts hẽ 2.11 hã ji ner'oot ta ti ky n'aa.

‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooh doo. § **20:10** Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëenh enxofre. Tak'ëp mahÿÿnh do ta tsyng ji poo gó tajëe bã. Tak'ëp tabahõng, tak'ëp ta buu banesaa.

doo, dejëp do rababong do gawatsig hõm na-ããj hẽ. P'op Hagä Do dawäts hõm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tẽeg hõõ hahõng doo gó. Akajar hahõng doo, pawóp nuu me däg dajëp do tii. ¹⁵ Ta tii bã radewäts bëenh sahõnh hẽ sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã.

21

Jerusarënh papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã wë papuuj, hëej papuuj ÿ bahapëë kãn. Badäk hahÿ pooj jé hanäng do paah, wë pooj jé hanäng do paa bedo bong. Doooh boo akajar. ² Tii bã panang Jerusarënh papuuj,* tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew däk do ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bã naa. Tak'ëp tabanäm, maruus katëë do pan'aa saroor tak'ëp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bã P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa bã naa rë tanyy ky hadoo: “Hÿÿ kã, ajyy, ÿÿj rababok doo bã P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hẽ ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh. Doooh wäd dajëb. Doooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Doooh ji aóð wäd bã. Doooh ji ahob wäd bã. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa bã naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagã tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahõnh hẽ papuuj däk ÿ an'oo bã”, näng. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “Merii sahõnh hẽ hahÿ õm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bã”, näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ënh: “Sahõnh hẽ kaja däk. ÿ né hẽ Aw-Pah, ÿ né hẽ Omekah. ÿ né hẽ jããm hẽ pooj jé hawät doo, ÿ né hẽ tagadëeg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hã ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hẽ hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Doooh ta sãm ÿ gahëen bã. ⁷ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do paa hã ÿ anoo da sahõnh hẽ hahÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh

doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahyb n'aa eréd hõm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ëëp do sa hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hã, mehëm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-ããj hẽ. Karaj'aa hadoo doo gó, tẽeg hõõ hadoo doo gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajëp do tii”, näng hã ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bã setsi hedoo do ããs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do ahoop do man'aa do paa see ana kãn wë ÿÿ, ti hã ÿ taky hadoo: “B'ëëp. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëeh da a hã”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bã s'ëeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Säh ÿ hadoo doo gó ããs ÿ tamahũum kãn waëë aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bã Jerusarënh papuuj, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bã naa hahyng do tametëeh hã ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëeng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bã. Pã tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pã tæg hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hã ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hã ããs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hã takerii däk 12 hedoo do Isaraéw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿÿj hana hënh tamawoob hẽ ta nooh. Papÿÿÿj hahyng hënh tamawoob hẽ. Ta karawaa me tamawoob hẽ ta nooh. ¹⁴ 12 pã ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hã takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejũũ do sa häd. Sét ken'yyh pã hã takerih sét hẽ häd.

¹⁵ ããs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahëë k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy

* **21:2** P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

do nahëe me panang aãs etyn hõm. 2,200 kirõõm ta madawëet doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bã aãs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti aãs metyy doo. ¹⁸ Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do s'ëeb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ããts tég gabarëeh do s'ëeb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hã sahõnh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.† Pã gabarëeh do sapiro häd näng do ta see hã.‡ Pã gabarëeh do agata häd näng do ta see hã.§ Pã gabarëeh do emerad häd näng do ta see hã.** ²⁰ Pã gabarëeh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.†† Pã gabarëeh do rubi häd näng do ta see hã.‡‡ Pã gabarëeh do kirisorit häd näng do ta see hã.§§ Pã gabarëeh do beriwo häd näng do ta see hã.*** Pã gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hã.††† Pã gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hã.‡‡‡ Pã gabarëeh do jasïn-to häd näng do ta see hã.§§§ Pã gabarëeh do ametis häd näng do tagadëeg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejeng doo bã. Sét hë perora ken'yyh sét ta noo pan'aa.† K'ããts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëeb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bã tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bã dooh y hapëe bã tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ããj hë panang bã né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bã, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hë do hyb

n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bã. B'éé T'aah na-ããj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëej babuuj‡ rababok da. Sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, Jesus hã h'yy kae däk doo, panang hënh ramena da rakaweh'ëeh doo, ta tii bã rabajëe p'ëe bã, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëe däk hyb n'aa kã. ²⁵ Dooh da ranoo gatsëe bã panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bã had'yyt hë ta tii bã. Dooh wäd atsëm. ²⁶ Sahõnh hë hëej babuuj rabajëe p'ëe da panang hënh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh nesaa pé t'ïï hënh hajëe pëe péh. Dooh da rajëe pä bã ta tii bã kabarii hã h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jããm hë hajëe p'ëe da ta tii bã B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hã sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hë hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tamii awäd had'yyt hë do naeng hanoo do aãs metä wäd kãn hã yÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagã tyng n'aa bã naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hõõ bã tabës do hoo gad'oo bã tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ããj hë tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hë had'yyt hë ti rabeaak. 12 nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Dooh hëej haw'ããts hë babuj n'aa rahob wäd bã nahëeh, baad had'yyt hë rababok tan'oo bã ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bã dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bã. Tii d' tawén hadoo da, panang bã né hë P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ããs do tyng n'aa batooj kãn do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj,

† **21:19** Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh . ‡ **21:19** Häd ty gabajaruut ti sapiro . § **21:19** Hahiin, rii näng ti agata .
 ** **21:19** Hapëeh ty gadoo ta ti emerad . †† **21:20** Häd hasënh ty gadoo ta ti onis . ‡‡ **21:20** Häd hahiin ta ti rubi .
 §§ **21:20** Hapees ty gadoo ta ti kirisorit . *** **21:20** Hapees ty gadoo ta ti beriwo . ††† **21:20** Kata ty gadoo ta ti topasijo .
 ‡‡‡ **21:20** Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop . §§§ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasïn-to .
 * **21:20** Sããnh tyb hadoo ta ti ametis . † **21:21** Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk hahÿÿ bã ji aw'yyt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿÿ perora . ‡ **21:24** Jesus hã h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hã h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahõng doo me . § **21:26** Tahajaa na-ããj hë ji erii bã hahÿÿ da: "Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hã takan'oo däk hyb n'aa kã, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa kã."

rahyb n'aa jew'yyk da ta hã. ⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboor hã takerii däk da ta häd. ⁵ Dooh wäd da atsëm. Dooh hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagää had'yyt da. ⁶ Tii bä ääs ky hadoo hä ÿÿ: “Te hub né hë sahõnh hë mahapäh doo, maaaa napäh doo, taha-jaa ji ky dahé bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahüüm do tamejõ wät ta ääs, nayyw hë hawät do ta karom sa hã tametëeh hyb n'aa”, näng ääs kyyh hä ÿÿ.

⁷ Tii bä Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hë da ÿ matëeh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä kerih do ky daheeh doo”, näng.

⁸ ÿ Jowãw, ÿ né hë ti sahõnh hë hahÿ maa napäh doo. ÿ né hë ti sahõnh hë hahÿ hapäh doo. Sahõnh hë ta ti ÿ maa napäh jawén paa bä, ÿ bahapäh do jawén paa bä, ÿ badëe jat tũ ääs sahõnh hë ta ti hã ÿ metëeh do tsyym pa, ta hã ÿ j'aa etsë hyb n'aa paawä. ⁹ Tii b' taky hadoo: “Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom raba-hadoo doo da, sahõnh hë hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hë. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe!”, näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ënh hä ÿÿ: “Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä ma kahé bäh hä kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bä rah'yy kawanareem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hã rakanarën bä rah'yy kawana-reem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hë baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ti hadoo ënh tsyt hë P'op Hagä Do wë habok doo. Taw'ääts hë tii da né hë rababoo had'yyt hë”, näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hë da ÿ kajaa. ÿ kajaa bä kä ÿ manaa da sahõnh hë ta sãm. Ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hë sa hã ta sãm. ¹³ ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. ÿ né hë sahõnh hë du doo doo, ÿ né hë sahõnh hë gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hã takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëe p'ëe hyb n'aa. Sa hã takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padëek doo, mehëm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëep doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ääj hë, dooh rahaja bä rajëe pä bä ta tii bä.†

¹⁶ “ÿ Jesus, ÿ mejõ däk ääs karom ÿ seeh, hä ÿ h'yy ka'eeh do hã sahõnh hë hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ÿ né hë ta ti Dawi panaa Dawi hä P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ëp gabarëeh do hadoo ÿÿh”,‡ näng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa§ na-ääj hë ky hadoo Jesus hã: “B'ëep ahyyh!”, nãk sa kyyh. Taw'ääts hë hahÿ maa new'ëe do ti na-ääj hë raky hadoo: “B'ëep ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karën doo, taw'ääts hë tabana Jesus wë, tagadoo hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo, bag hënh kan'oo däk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj ÿ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih do maa napäh do hã. Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hahÿ kerii däk do bahãnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerii däk doo, ta bahãnh ji erii bä. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bäh hä kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bä panang tsyt hë kasëew däk doo hënh tajëe suun bä, ta ky n'aa hahÿÿ

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hënh, akajar hahõng doo bä radewäts bëenh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ëe bä bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëeh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hã h'yy ka'eeh do tii.

hã kerih doo. Dooch tan'oo wäd bä joom ji hedëp do ag tepoo bä, ta ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerih doo.

²⁰ Hahỹỹ da Jesus, hahỹỹ hã bë tamar'oot do kyyh: “Nayyw hẽ da ỹ bahyng ỹ matëeh doo. Né hup ỹ né hẽ”, nãng.

“Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. B'ëep ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, nãng ỹ ta hã.

²¹ Ỹ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wë. Tii d' né hẽ taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kä.